DÜNYA KLASİKLERİ

FIELDING

Tom Jones

CİLT 2

İletişim Yayınları

HENRY FIELDING Tom Jones 2
İletişim

HENRY FIELDING

Tom Jones

Cilt II

İletişim Yayıncılık A.Ş. • *Dünya Klâsikleri Dizisi* •

1. BASKI © *İletişim Yayınları, İst. 1990*

KAPAK *Ümit Kıvanç*
KAPAK BASKISI *Özdemir Ofset*
İÇ BASKI *Şefik Matbaası*

HENRY FIELDING

Tom Jones

Cilt II

ÇEVİREN *Mina Urgan*

ONBİRİNCİ KISIM

AŞAĞI YUKARI ÜÇ GÜNÜ KAPSAR

BÖLÜM 1

Eleştirmenlerin önüne kuru bir ekmek parçası atılır

Onuncu kısmın ilk bölümünde, eleştirmen denilen, yazarlardan saygı bekleyip genellikle saygı gören o dehşetengiz adamları, bize yakışmayacak kadar hoyratça kullandığımızı söyleyenler çıkabilir. Şimdiki bölümde bu anlı şanlı eleştirmenlere karşı tutumumuzun nedenlerini açıklayıp, onlara belki de yepyeni bir açıdan bakacağız.

Yargılayan anlamına gelen "critic" yani eleştirmen, Yunanca kökenli bir sözcüktür. Bana öyle geliyor ki, bu sözcüğün asıl anlamını kavrayamadan kendi dillerine çeviren birçok kişi, bunu yasal anlamda bir yargılama, yani mahkûm etmeyle eş anlamda kullanıyorlar.

Şu sıralarda eleştiriyle uğraşanların çoğunlukla hukukçular arasından çıkışı, bu görüşümü desteklemektedir. Westminster'deki mahkemelerde yerlerini almak umudunu belki de yitiren bu baylar, tiyatro salonlarının koltuklarına yerleşip, hukuk alanındaki yeteneklerini kullanıyor, oyunları yargılıyor, yani kıyasıya mahkûm ediyorlar.

Ülkenin en önemli görevlerinden birini yerine getirecekleri yerde, bu eleştirmenlik işini yapmalarına göz yumsaydık, belki de bizden hoşlanacaklardı bu baylar. Ne var ki, bizim niyetimiz onlara hoş görünmek değil, gerçekleri dobra dobra dile getirmektir.

Çağımızın eleştirmenlerini, sıradan birer iftiracı sayarsak, onlara hiç de haksızlık etmiş olmaz, biçimsiz bir lâf da söylemiş olmayız aslında. Ancak kusurları bulup gözler önüne sermek amacıyla başkalarının kişiliğini kurcalayanlara karaçalanlar demekte haklıysak; kitapları aynı kötü amaçları güderek okuyan eleştirmenlere ne diye kitaplara karaçalanlar demiyelim?

Ahlâksızlığa tutsaklığı huy edinenler arasında en alçak saydığım

adam, başkalarına karaçalandır. Toplum, bu adamdan daha iğrenç bir bit üretemez. Şeytanın en çok sevdiği, en çok bağrına bastığı adamdır karaçalan adam. Ne yazık ki, insanlar gereğince nefret etmiyorlar bu canavardan. Karaçalan adama karşı gösterilen bu alçakça hoşgörünün nedenlerini kurcalamaktan çekiniyorum. Neden derseniz, hırsız, karaçalanın yanında suçsuz görünür; katilin suçu bile, karaçalanınki kadar ağır değildir. Bir insana karaçalmak, onu kılıçla vurmaktan daha haince bir iştir; çünkü karaçalmanın açtığı yaralar, hiçbir zaman kapanmaz. Bir insanı zehirlemek, onu öldürme yöntemlerinin en alçağı, en iğrencidir. İşte, başkasına karaçalmak, onu zehirlemeye benzer. Bir insandan öc almak için onu zehirlemek, öylesine aşağılık, öylesine korkunç bir cinayettir ki, yasalarımız çok yerinde olarak, zehir kullananları öteki katillerden çok daha ağır cezalara çarptırırlardı eskiden.

Karaçalmanın sonucu olan akıl almaz felâketlerle karaçalarken kullanılan yöntemlerin alçaklığı bir yana; bu suçu büsbütün iğrençleştiren başka şeyler de vardır. Çünkü kara çalan, çoğunlukla kötülük etmesi için hiçbir neden yokken yapar bu işi. Eğer o kapkaranlık cehennemlik kafasıyla başka bir insana acı çektirmeyi, başka bir insanı mahvetmeyi bir yara saymıyorsa, kendi çıkarlarına da bir faydası olamaz kötülük etmesinin.

Shakespeare, soylu dizelerle değinir bu ahlâksızlığa:

Altınımı çalan, entipüften bir şey çalar, bir hiç çalar:
Eskiden benim, şimdi onun; binlerce kişinin olan bir şeyi.
Ama adımı çalıp lekeleyen, onu zenginleştirmediği halde,
Beni gerçekten yoksullaştıran bir suç işler.*

İyi yürekli okuyucumun, insanlara karaçalma sorununda benim gibi düşüneceğinden hiç kuşkum yok. Ama kitaplara karaçalma sorununa gelince, beni fazla acımasız bulacaktır belki. Ne var ki, bu iki tür karaçalmanın da aynı kötü niyetten kaynaklandığını; her ikisinde de karaçalanın bir çıkarı söz konusu olmadığını unutmama. Kitapları, yazarların çocukları, daha doğrusu yazarların beyninden

* Othello'nun üçüncü perdesinin üçüncü sahnesinden bir alıntı (Ç.N

doğan çocuklar saydığımızı hesaba katarsak, kitaplara karaçalmanın ağır bir suç olduğunu daha iyi anlarız o zaman.

Esinleme perilerine el sürmeyen, onu kız oğlan kız bırakan okuyucuların, bu tür bir baba sevgisine pek aklı ermez. Hani Macbeth'de çocukları öldürülen Macduff, acısının derinliğini anlayamayan çocuksuz adama "ah, onun çocukları yok ki!" der ya; işte biz de "ah, sen hiç kitap yazmadın ki!" deriz böylelerine. Ama esinleme perisini gebe bırakan yazarlar, bu çocuğun ana rahminde nasıl geliştiğini, ne gibi sancılar içinde dünyaya geldiğini, sevgi dolu babanın çocuğu nasıl özenle beslediğini, gelişip insanlar arasına katılıncaya değin onun üstünde nasıl titrediğini anımsayarak (hele sevgili çocukları öldüyse) benim anlattığım acıyı anlayacak: belki de gözyaşları dökeceklerdir benimle birlikte.

Yazarın yarattığı kitaba karşı duyduğu sevgi, bir babanın içgüdülere bağlı sevgisinden farklı olarak, akıldan doğan bir sevgi olduğu için, bilgeliğe de daha uygun düşmektedir. Bir yazarın gerçek serveti, yazdığı kitaplardır. Nice kitaplar da, gerçekten hayırlı evlâtlar gibi, babalarını yaşlılığında beslemişlerdir. Böylece kitaplara karaçalıp, zehirli soluklarıyla onları vaktından önce öldürenler, yazarların sadece duygularına değil, parasal durumuna da çok kötülük etmiş olurlar.

Son olarak şunu da belirtmek isterim ki, bir kitaba karaçalmak, bir yazara karaçalmaktır aslında. Anasına orospu demeden, hiç kimseye orospu çocuğu denilemeyeceği gibi; hiç kimseye de budala demeden, onun yazdığı kitap için "metelik etmez, "saçmasapan" ve buna benzer lâflar edilemez. Gerçi birini budalalıkla suçlamak, onu ahlâksal açıdan rezil bir herif olmakla suçlamaktan yeğdir ama; rezillik parasal açıdan insanın durumunu etkilemezken, budalalık etkiler.

Bu söylediklerim kimine gülünç gelebilir; ama hiç kuşkum yok ki, söylediklerimin doğruluğunu anlayacak ve kabul edecektir kimi de. Hattâ gerçeklerin gülümseyerek de dile getirebileceğini hesaba katmadan, bu konuyu gereken ağırbaşlılıkla ele almadığımı düşünenler de çıkacaktır.

İster kötü niyetten, ister düşüncesizlikten olsun, bir kitabı gözden düşürmek, çok kötü bir şeydir bana sorarsanız. İşte bu yüzden, asık suratlı, sağa sola hırlayan bir eleştirmenin, aslında iyi bir insan olduğundan kuşkulanmaya hakkımız vardır.

Bu bölümün geri kalan kısmında, bu tür eleştirmenlerin niteliğini açıklamaya; eleştirinin hangi türünden kurtulmak niyetinde olduğumu söylemeye çalışacağım.

Edebiyat alanında, değerli eleştirmenler vardır elbette. Okur yazarlar, eski çağlarda Aristo, Horatius ve Longinus gibi; Fransa'da Dacier ve Bossu gibi soylu eleştirmenlerin emeklerine çok şey borçludur. Belki bizim ülkede de vardır böyleleri. Dolaylı yoldan bunun aksini söylemek istediğime inananlar, biraz önce sözünü ettiğim o kötü eleştirmenlerdir sadece.

Bu konuya evvelce de değindim. Onun için, doğru dürüst bir eleştirmenin nasıl olması gerektiğini anlatacak değilim. Yalnız şu kadarını söyleyim ki, kendi okumadığı bir kitabı kötüleyen bir kişi, doğru dürüst bir eleştirmen sayılamaz. Kendi varsayımlarına ve kuşkularına ya da başkalarının görüşlerine ve söyledıklerine dayanarak, bir kitabı kötüleyenler, o kitaba düpedüz karaçalmışlardır aslında.

Belirli kusurlara işaret etmeden, "aşağılık," "can sıkıcı," "berbat" ve özellikle "bayağı" gibi, ancak kendileri "pek sayın" olanların ağzına yakışacak küçümseyici deyimler kullanıp, bir kitabı toptan mahkûm edenler için de söyleyebiliriz aynı şeyi.

Bir kitabın kusurları olabilir elbette. Gelgelelim bu kusurlar önemli yerlerde değilse, yapıtta bu kusurlardan çok daha ağır basan güzellikler varsa; biçimsiz birkaç parça yüzünden, yapıtın tümünü mahkûm etmek, gerçek bir eleştirmene değil, kötü niyetli bir karaçalana yakışır. Horatius bu konuda der ki:

Verum ubi plura nitent in carmine, non ego paucis
Offendor maculis, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cavit natura.

Mr. Francis şöyle çevirir bu dizeleri:

Güzellikler ağır basıp ışıl ışıl parlarken,
Bir dikkatsizlik ya da insanlara özgü bir güçsüzlük gösteren,
Sıradan ya da biçimsiz bir satırla karşılaşınca, kızmak aklıma gelmez.

Martialis'in de dediği gibi, **aliter non fit, avite, liber**, yani kitapları başka türlü yazmanın yolu yoktur. Bir insanın kişiliğinin ya da bedeninin güzelliğini, ondaki insanca olan her yanı belirtmenin tek çaresi budur.

Bu öykünün yazılmasına binlerce saat harcandı. Bir bölüm ya da birkaç bölüm, çok doğru ve isabetli olarak tatsız diye, kitabın tümünü kötülemek, gerçekten haksızlıktır. Oysa nice kitaplar, bütünün değeri hiç hesaba katılmadan, böyle bir nedenden ötürü, üstelik kimi zaman kusur olmayan yerde kusur bularak, amansızca yargılanmıştır. Özellikle tiyatro oyunlarında, seyircilerin ya da seyirciler arasında oturan bir eleştirmenin hoşuna gitmeyen bir tek söz, mutlaka yuhalanır; beğenilmeyen bir tek sahne, tüm oyunu tehlikeye sokar. Sağlıksız koşullara uyarak yaşamak ne denli olası değilse, kaskatı kurallar uygulayarak yazı yazmak da o denli olası değildir. Eğer kimi eleştirmenlerin ve kimi Hıristiyanların tutumunu benimsersek, hiç kimsenin, ne bu dünyada ne de öteki dünyada sağ salim kurtulmasının yolu yoktur.

BÖLÜM 2

Upton'dan gittikten sonra Sophia'nın başından geçen serüvenler

Öykümüz, çark edip, geçmişe dönmek zorunda kalmadan tam önce, Sophia ile hizmetçisinin handan gittiklerini anlatmıştık. Şimdi

bahtsızlığına, daha doğrusu densizliğine bir süre daha ahlayıp oflasın diye. metelik etmeyen sevgilisi Mr. Jones'u kendi haline bırakıp, bu sevimli genç kızın peşinden gideceğiz.

Sophia, kırlardan geçen ıssız yollara sapmasını söylemişti kılavuza. Severn nehrini geçip, handan daha bir mil uzaklaşmadan, arkasına bakan genç kız, birkaç atlının dört nala peşlerinden geldiğini gördü. Ödü kopan Sophia, kılavuzun elinden geldiğince hızlı gitmesini istedi.

Kılavuz, Sophia'nın sözünü dinledi. Yolcularımız atlarını dört nala sürmeye başladılar hemen. Ne var ki, bizimkiler ne denli hızlı giderse gitsin, peşlerindekiler daha da hızlı geliyordu. Arkadakilerin atları, bizimkilerinkinden biraz daha yollu olduğu için, çok geçmeden öndekilere yetiştiler. Sophia, korku ve yorgunluktan, nerdeyse bitkin bir hale düşmüştü. Ama iyi ki, bir kadın sesi duyup, hemen toparlandı. Bu ses, çok tatlı, çok nazik bir biçimde selâmlıyordu onu. Sophia'da, rahat soluk alabilince, aynı nezaketle, sevine sevine karşılık verdi bu selâma.

Sophia'ya yetişen ve onu böyle korkutan yolcular, tıpkı bizimkiler gibi, bir kılavuzla iki kadındı.

İki atlı grupu, bir daha kimse ağzını açmadan, beraberce üç mil ilerlediler. Sophia, hiçbir anayola girmedikleri ve ikide birde ıssız yollara saptıkları halde, bu grupun hâlâ yanlarından ayrılmamasına biraz şaşıyordu. Sonunda korkusu iyice geçtiği için, yabancı bayana yaklaşıp, aynı yere gittiklerini anladığını, buna çok sevindiğini söyledi.

Bir hortlak gibi davranan, yani kendisine ancak bir söz söylenince konuşan yabancı bayan, "beraber yolculuk etmemize, ben sizden de fazla seviniyorum" dedi. "Bu bölgenin tamamiyle yabancısıyım. Başka bir kadınla karşılaştığım için, öyle rahatladım ki, size mutlaka yetişmek istedim. Bu yüzden de bir terbiyesizlik yaptım belki. Çok özür dilerim.

İki bayan, bu türden birçok nazik söz söylediler birbirlerine. Artık yanyana gidiyorlardı. Çünkü Mrs. Honour, yabancı kadının süslü giysilerine saygı duyduğundan, hanımının yanındaki yerini ona vermiş, biraz arkalarda kalmıştı.

Sophia, öteki bayanın, kendisiyle beraber o ıssız yollarda yolculuğunu neden sürdürdüğünü çok merak ediyor, hattâ bu yüzden biraz da tedirgin oluyordu. Ama ya korkusundan, ya çekingenliğinden, ya da başka bir nedenden ötürü, ona bu konuda soru soramıyordu.

O sırada yabancı bayan, çok entipüften bir sorunla uğraşmaktaydı. Öyle entipüften bir sorun ki, bizim ağırbaşlı öykümüzde belki yer vermemek gerekir böyle bir ayrıntıya: Son bir mil boyunca, şapkası en azından beş kez başından uçmuştu. Şapkayı çenesinin altından bağlamak için de, bir mendil yada bir kurdela bulamıyordu. Sophia durumu öğrenir öğrenmez, ona bir mendil verdi. Mendili cebinden çekerken de, herhalde atını biraz başıboş bıraktı. Derken yanlış bir adım atan hayvan, ön ayaklarının üstüne çöktü, sevimli binicisini sırtından atıverdi.

Tepe taklak yere düştüğü halde, Sophia'nın canı hiç acımadı. Her biryanı açılmış saçılmışken, iyi ki, rezil olmaktan kurtuldu gene de. Çünkü o sıralarda geçtikleri daracık yol sık ağaçlıydı; ay ışığı da oralara sızmadığından; üstelik bir bulut ayı iyice örttüğü için, yol kapkaranlıktı. Böylece bedeni zedelenmediği gibi, bizim genç kızımızda aşırı derecede gelişmiş olan edep duygusu da hiç rencide olmadı. Bu kazadan sadece küçük bir korku geçirerek sağ salim kurtulan Sophia, yeniden atına bindi.

Sonunda gün, olanca görkemiyle doğdu. Bir otlakta atlarını yanyana süren iki kadın, birbirlerine dikkatle bakınca, her ikisinin de gözleri hayretle büyüdü. Atlar kendiliğinden durdu; ve aynı anda, aynı sevinçle, biri "Sophia!" öteki de "Harriet!" diye bağırdı.

Bu beklenmedik karşılaşma, akıllı okuyucumu şaşırttığından fazla, bu genç bayanları şaşırtmıştı bana kalırsa. Neden derseniz, benim akıllı okuyucum, bu yabancı bayanın, daha önce anlattığımız gibi, handan Sophia'dan birkaç dakika sonra çıkan Mrs. Fitzpatrick, yani Miss Sophia'nın kardeş çocuğundan başkası olamayacağını çoktan anlamıştır herhalde.

Halaları Mrs. Western'in evinde uzun süre birlikte yaşayan, eskiden çok yakın dost olan bu iki akraba, böyle buluşmalarına öyle şaş-

tılar, öyle sevindiler ki, yarısını bile anlatmayacağımız bir yığın heyecanlı sözler söyledikleri halde, soruların en doğalını, yani "nereye gidiyorsun?" sorusunu sormayı akıllarından bile geçirmediler bir süre.

Ne var ki, sonunda Mrs. Fitzpatrick bu soruyu sordu. Ama Sophia, bu çok sıradan ve çok akla yakın soruya, rahat ve kesin bir yanıt vermekte güçlük çekti. Bir hana varıncaya değin, Mrs. Fitzpatrick'in hiçbir şey sormaması için yalvardı.

"Yakınlarda bir han buluruz herhalde" dedi. "İnan bana, Harriet, ben de sana soru sormamak için kendimi zor tutuyorum; çünkü sen beni görünce ne denli şaştınsa, ben de seni görünce o denli şaştım."

İki genç bayanın yolda konuştuklarının anlatılmaya değer bir yanı yok. Birbirlerine iltifat etmeye başlayan iki hizmetçinin söylediklerinin aktarılmaya değer bir yanı ise, hiç yok. Kılavuzlara gelince, biri en önden, biri de en arkadan gitmek zorunda olduklan için, sohbet edecek durumda değildiler.

Birkaç saat böyle ilerledikten sonra, geniş ve düz bir yola geldiler. Sağa sapar sapmaz da, pek rahat bir yere benzeyen bir hana varıp, atlarından indiler. Ne var ki, yorgunluktan bitkin düşen Sophia, son beş altı mil, atın sırtında zor durabilmişti; şimdi de attan inebilmesi için yardım gerekiyordu. Hayvanın dizginlerini tutan hancı, bunun farkına varıp, onu kollarına alarak eyerden indirmeyi önerdi. Sophia da bu öneriyi hemen kabul etti. Ama Kader, o gün bizim genç kızımızın yüzünü kızartmayı aklına koymuştu sanki; ve kaderin bu ikinci kötü niyetli girişim, birincisinden daha başarılı oldu: Hancı Sophia'yı kollarına alır almaz, gut illetinden ötürü fena halde hırpalanmış bir durumda olan bacakları tutmayıp, adamcağız yere yıkıldı. Ne var ki, becerikli olduğu kadar da nazik davranıp, Sophia'dan önce düştü. Böylece kendi altta, taşıdığı sevimli yük de üstte kaldı. İşte bu yüzden, sadece hancının canı yandı. Genç kızın ise bir yeri incinmedi ama, edep duygusu ağır bir yara aldı; çünkü ayağa kalkıp da orada bulunanlardan çoğunun gereğinden fazla sırıttığını görünce, ne olduğunu anlayan genç kız, utancından yerin dibine girdi. Ama

biz, ne olduğunu anlatmayacağız; çünkü duyarlı bir genç kızı utandıran bir duruma gülebilen okuyucularımızı keyflendirmeye hiç niyetimiz yok. Bu tür kazaları, hiçbir zaman güldürücü olaylar saymadık biz. Sırf bir kahkaha uğruna da, genç ve güzel bir kadının utanılacak bir duruma düşmesini isteyen bir erkeğin, kadın duyarlılığından hiç haberi olmadığını söylemekten de çekinecek değiliz.

Gerçi bizim genç kızımızın bünyesi çok sağlamdı ama; hem ruhsal, hem de bedensel açıdan çok yorgundu. Bir de böyle bir korku ve üzüntü geçirince, nerdeyse ayakta duramayacak hale geldi. Hizmetçisinin koluna dayanarak, hana zor girebildi. Bir iskemleye çöker çökmez, bir bardak su istedi. Ama Mrs. Honour, bence çok akıllı davranarak, bir bardak su yerine, bir bardak şarap içirdi Sophia'ya.

Sophia'nın iki gecedir yatmadığını Mrs. Honour'dan öğrenen, genç kızın ne denli yorgun, bitik ve solgun olduğunu gören Mrs. Fitzpatrick, uzanıp biraz dinlenmesi için yalvardı. Onun başından neler geçtiğini, niçin böylesine korktuğunu bilmiyordu. Ama bunları bilse de, aynı şeyi salık verirdi gene de; çünkü genç kızın dinlenmesi gerektiği besbelliydi. Üstelik, ıssız yerlerden geçerek yaptığı bu uzun yolculuktan sonra, Sophia'da yakalanmak korkusu kalmamıştı artık.

Arkadaşıyla hizmetçisinin istediğini yapmaya hazır olan Sophia, onun yanında kalmak isteyen Mrs. Fitzpatrick'in önerisini de sevine sevine kabul etti.

Hanımı yatar yatmaz, Mrs. Honour da aynı şeyi yapmayı düşündü. Bir han kadar korkunç bir yerde onu tek başına bıraktığı için, öteki hizmetçiden özür dilemeye başladı. Ama Mrs. Fitzpatrick'in hizmetçisi, onun sözünü kesip, kendi de yatmak istediğini, Mrs. Honour'un yatağını paylaşmaktan onur duyacağını bildirdi. Bu durumdan asıl kendisinin onurlanacağını söyleyen Mrs. Honour ise, yatağının yarısını öteki hizmetçiye vermeyi kabul etti. Böylece bir yığın iltifattan ve yerlere kadar eğilip birbirlerine selâmlar verdikten sonra, hizmetçiler de, hanımlarının yaptığı gibi yatmaya gittiler.

Hancıların hepsi gibi bu hancı da, arabacıları, uşakları, seyisleri ve başkalarını sorguya çekip; hanına konuk gelenlerin adlarını, ne gibi malları mülkleri olduğunu, bu malların mülklerin nerede bulun-

duğunu ayrıntılı olarak öğrenmek isterdi. Bunu göz önünde tutarsak, bizim yolcularımızın özel durumlarının, hele sabahın onu gibi alışılagelmemiş acayip bir saatte yatmaya gitmelerinin, hancının merakını uyandırmasına hiç şaşmayız. İşte bu yüzden hancı, kılavuzlar odaya girer girmez, bu bayanların kim olduğunu, nereden geldiklerini sormaya başladı. Ne var ki, kılavuzlar, bildiklerini olduğu gibi anlattıkları halde, hancının merakını gideremediler; tam tersine, bu merakı büsbütün tutuşturdular.

Bütün komşuları, söz konusu hancıyı çok keskin zekâlı bir adam bilirdi. Herkesin gözünden kaçan şeyleri, kasabadakilerin hepsinden, hattâ papaz efendiden bile daha iyi anladığı, her şeyi derinliğine sezdiği sanılırdı. Belki de görünüşüne borçluydu bu ününü. Neden derseniz, özellikle piposu ağzındayken (bu pipo ağzından pek düşmezdi nasılsa) olağanüstü akıllı ve de anlamlı bir hal alırdı bu hancı. Bilge bir kişi olarak ün kazanmasında, davranışlarının da payı vardı: Hancı aşırı ağırbaşlı, hattâ biraz asık suratlıydı. Pek ender ağzını açar; ağzını açınca da, alçak bir sesle, ağır ağır konuşurdu. Tümceleri kısa olduğu halde, aralarına "hmmmm, haa, yaa" gibi ünlemler serpiştirirdi. Böylece konuşmalarına baş sallamak, baş eğmek ya da başparmağıyla işaret etmek gibi açıklayıcı hareketler eklediği halde; onu dinleyenlerin çoğu, hancının sözlerinde sezemedikleri daha derin anlamlar olduğunu; hattâ aslında çok şey bildiğini, ama bunları açıkça söylemeyi uygun bulmadığını sanırlardı. İnsanların, anlamadıkları şeye tapmak gibi garip bir eğilimleri vardır. İşte hancı belki de bu yüzden, yani ne dediği tam anlaşılmadığından, çok bilge bir adam sayılırdı. Herkesi aldatan nice sahtekârlar, sırf bu büyük gizi, yani anlaşılmamanın ne denli etkili olduğunu keşfettikleri için tam bir başarıya ulaşmışlardır.

Pek siyasal bir kişiliği olan bu hancı, şimdi karısını bir köşeye çekerek, yeni gelen bayanlar konusunda ne düşündüğünü sordu.

Hancı kadın, "ne mi düşünüyorum?" dedi. "Allah Allah! İlle bir şey mi düşünmem gerekiyor yani?"

"Ben ne düşündüğümü biliyorum" dedi hancı. "Kılavuzlar garip garip şeyler anlattılar. Biri Gloucester'den, öteki de Upton'dan geli-

yormuş sözde. Benim anladığım kadarıyla da, nereye gideceklerini ikisi de bilmiyorlar. Londra'ya gideceklerse, Upton'dan gelip buradan geçmek nasıl akıllarına gelebilir? Hizmetçilerden biri, attan inmeden önce, buradan Londra'ya gidilir mi diye sordu. Edindiğim bilgileri birbirine ekleyip, onların kimliğini anladım. Bil bakalım onların kim olduklarını?"

"Yoo, olmaz" dedi hancı kadın. "Ben senin sezdiklerini anlamaya kalkmam hiçbir zaman."

Hancı, karısının çenesini hafif okşadı: "Aferin sanal Benim bu işlerden anladığımı öteden beri hep kabul ettin. Şimdi söylediklerimin doğruluğuna güven ve beni dikkatle dinle: Genç Şövalyeden yana isyana katılan bayanlardır bunlar. Dükün ordusundan kaçabilmek amacıyla, böyle dolambaçlı yollardan gidiyorlar.

"Kocacığım, mutlaka doğrudur bu söylediğin! Üstelik kadınlardan biri, bir prenses gibi güzel giyinmiş; tıpkı da bir prensese benziyor. Ancak aklıma bir şey geldi de...

Hancı, eşini hor görürcesine, "neymiş o aklına gelen?" diye sordu. "Hadi bakalım, söyle ne düşündüğünü?"

"Düşündüm de, prenses gibisini büyük bir bayan olamayacak kadar alçakgönüllü buldum: Bizim Betty, onun yatağını ısıtırken, hep 'yavrum, şekerim, canım' dedi durdu Betty'ye. Ve Betty onun ayakkabılarıyla çoraplarını çıkarmak isteyince, bunca zahmete katlanmasına gönlü razı olamayacağını söyledi.

"Aman sen de!" dedi kocası. "Bu da bir şey mi sanki! Kendi sınıflarından olmayanlara karşı kaba ve terbiyesiz davranan bir avuç büyük bayan gördün diye, onlardan hiçbirinin aşağı tabakaya doğru dürüst davranamayacağını mı sanıyorsun yoksa? Ben şöyle bir bakar bakmaz, anlarım kimin kibar olduğunu. Vallahi anlarım. İçeriye girince, bir bardak su istedi. Su değil, içki isterdi başka kadınlar. Onların içki isteyeceğini sen de bilirsin. Eğer o çok yüksek sınıftan bir kadın değilse, al beni pazara götür, aptal diye sat. Ama beni aptal diye satın alanlar, fena bir kazık yemiş olurlar. Şimdi sana bir şey soracağım: Eğer son derece güç bir durumda olmasaydı, onun gibi kibar bir kadın uşaksız yolculuk edebilir miydi hiç?"

"Vallahi kocacığım, bu tür işleri, benden de, daha birçoklarından da, çok daha iyi anlarsın sen."

"Evet ya, anlarım elbette."

"İskemleye çöktüğü sırada, zavallıcığın öyle yürekler acısı bir hali vardı ki, nerdeyse yoksulmuş gibi yüreğim parçalandı ona baktıkça. Peki, kocacığım, ne yapacağız şimdi? Eğer o genç kadın, Krala karşı başkaldıranlardan biriyse, onu adalete teslim edeceksin herhalde. Ama kim olursa olsun, o öyle güzel huylu, öyle güleryüzlü bir bayan ki, asıldığını ya da başının kesildiğini duyarsam, kendimi tutamam, ağlarım doğrusu."

"Hadi canım sen de!" dedi kocası. "Ne yapacağımız sorununa gelince, buna karar vermek pek o kadar kolay bir iş değil. O gitmeden önce, savaşın nasıl geliştiği konusunda bir haber alırız inşallah; çünkü eğer Şövalye* üstün çıkarsa, bu kadını ele vermediğimiz için, o da bizi sarayda korur, zengin eder."

"Yemin ederim, doğru söylüyorsun. Bunu yapar inşallah. Onun tatlı ve de iyi bir bayan olduğu besbelli. Başına bir felâket gelirse, yüreğime iner."

"Aman sen de! Siz kadınlar, amma da yufka yüreklisiniz! Krala karşı başkaldıranları korumaya mı kalkacaksın yoksa?"

"Korumam elbette. Eğer onu ele verirsek, sonu ne olursa olsun, hiç kimsecikler ayıplayamaz bizi. Bizim durumumuzda kim olsa, aynı şeyi yapar."

Anlaşıldığı gibi, komşuları arasında, haklı olarak pek akıllı geçinen siyaset uzmanı hancı, bu sorunu kendi kendisiyle tartışırken (çünkü karısının görüşlerine pek aldırdığı yoktu) Krala başkaldıranların, Dükün elinden kurtuldukları, bir tek gün yürüyerek Londra'ya girebilecekleri haberi duyuldu. Bu haberden hemen sonra da, başkaldıranlardan yana olan toprak sahibi bir bay hana geldi.

Sevinçten uçan bu bay, hancının elini yakalayıp sıktı:

"Her şey bizim artık, oğlum" dedi. "On bin tane kahraman Fran-

---

* Tahta Geçmek amacıyla Kral George'a karşı başkaldıran Prens Charles'a verilen ad (Ç.N.)

sız askeri Soffolk'a çıkarma yaptı. Yaşasın koca Ingiltere! On bın tane Fransız diyorum sana, aslan oğlum!.. Ben hemen gidiyorum.

Akıllı hancı, bu habere göre ayarlanmaya ve genç bayan kalkar kalkmaz ona çok iltifat etmeye karar verdi. Neden derseniz, bu genç bayanı Jenny Cameron* sanıyordu artık.

BÖLÜM 3

Çok kısa olmakla birlikte, içinde gene de bir Güneş, bir Ay, bir Yıldız ve bir Melek bulunan bir bölüm

Bu mevsimlerde uslu davranıp çok erken yatan güneş dinlenmek üzere ortadan çekildikten bir süre sonra, uyuyabildiği için kendine gelen Sophia yataktan kalktı. Yorgunluktan bitkin düşmüş, uzun süre uyuyamıştı aslında. Upton'dan çıktığı sırada hizmetçisine de, belki kendi kendine de, son derece rahat olduğunu söylediği halde; ruhunun, bir sıtmanın tüm belirtileriyle hasta olduğu, su götürmez bir gerçekti. Hekimlerin "ruh sıtması" dedikleri illet (eğer böyle bir şey varsa) o sırada genç kızımızın illeti haline gelmişti belki de.

Mrs. Fitzpatrick de, Sophia kalktığı sırada uyandı; hizmetçisini çağırıp, hemen giyindi. Mrs. Fitzpatrick, Sophia'nın yanında olmasaydı, gerçekten çok güzel bir kadın sayılabilirdi. Ne var ki, şimdi, güneşin doğacağını müjdeleyen bir sabah yıldızıydı ancak. Ve Mrs. Honour çağrılmadan gelip (çünkü hanımının gönlü razı olmamıştı onu uyandırmaya) bizim genç kızımızı süsleyip püsleyince; güneş (yani Sophia) olanca görkemiyle ortaya çıkınca, sabah yıldızı nasıl görülmez olursa, Mrs. Fitzpatrick de tıpkı öyle gözden siliniverdi.

Belki Sophia ömründe böylesine güzel olmamıştı. Onun için han hizmetçisinin biraz aşırıya kaçan benzetmesini fazla ayıplamama-

* Jenny Cameron, yaygın ama yanlış bir söylentiye göre, Krala karşı başkaldıran Stuart hanedanından Prens Charles'ın sevgilisiydi (Ç.N.)

mız gerek: Bu kız, Sophia'nın odasındaki şömineyi yakıp aşağıya inince, eğer yeryüzünde bir melek varsa, bu meleğin üst katta olduğunu bildirmiş; söylediğini doğrulamak için de bir yemin basmıştı.

Sophia, kardeş çocuğuna Londra'ya gitmek niyetinde olduğunu söyledi. Mrs. Fitzpatrick, kocası Upton'da görülmesi üzerine, Bath'a gitmekten de, teyzesi Mrs. Western'in yanına sığınmaktan da vazgeçtiği için, Sophia ile birlikte Londra'ya gitmeye karar verdi. Bizim genç kız, çaylarını içer içmez yola çıkmalarını önerdi. Ay ışıl ışıl parlıyordu; ayaza gelince, Sophia meydan okuyordu ayaza. Çoğu genç kızlar, geceleyin yolculuk etmekten korkarlar; ama daha önce de belirttiğimiz gibi, bizimkisi doğuştan bir hayli yiğitti; şu sırada duyduğu acılar da, bu yiğitliği büsbütün kamçılamıştı. Üstelik iki kez ay ışığında sağ salim yolculuk ettiğine göre, bu işi üçüncü kez de yapabileceğine güveniyordu.

Mrs. Fitzpatrick daha korkaktı huy açısından. Gerçi bir ara büyük korkular, küçük korkuları bastırmış, kocasının Upton'a gelmesi, kadıncağızı geceyarıları yollara düşürmüştü ama; Fitzpatrick'in şimdi bulunduğu yere varamayacağına güvendiğinden, küçük korkuları yeniden ağır basmıştı şu sırada. İşte bu yüzden, ertesi sabaha değin bu handa kalmaları, gece yolculuğunun tehlikelerine katlanmamaları için, akrabasına yalvarıp yakardı.

Son derece uysal olan Sophia, alay ederek de, mantıklı konuşarak da, teyze kızının korkularını gideremeyeceğini anlayınca, geceyi handa geçirmeye razı oldu. Babasının şu sırada Upton'da bulunduğunu haber alsaydı, onu kandırmak daha güç olurdu herhalde. Jones'a gelince, korkarım ki, bu delikanlı tarafından yakalanmak olasılığı, büyük bir dehşet uyandırmıyordu bizim genç kızda. Hattâ, doğrusunu söyleyelim, Sophia yakalanmaktan korkmuyor, yakalanmayı istiyordu bana kalırsa. Bu tür bir özlem, akılla çoğu zaman ilişkisi olamayan, ruhun içten gelen gizli heyecanlarından biri olduğu için, Sophia'nın bu özlemini, dürüstlüğümü yitirmeden, okuyucudan saklayabilirdim aslında.

Genç bayanların o geceyi handa geçirecekleri anlaşılınca, hancı kadın yanlarına gidip, yemek olarak ne buyurduklarını sordu. Sop-

hia'nın sesinde, tatlı hallerinde, güleryüzlü davranışlarında, hancı kadını hayran bırakan öylesine büyüleyici bir şeyler vardı ki, genç Prens Charlie'nin sevgilisi Jenny Cameron'a hizmet ettiğini sanan kadıncağız, hararetli bir Stuart hanedanı yandaşı oldu dakikasında.

Derken iki akraba, her ikisinin başından ne gibi olağanüstü olaylar geçti de böyle garip ve beklenmedik bir biçimde karşılaştıklarını birbirlerine merakla sormaya başladılar. Sophia, kendi sırası gelince her şeyi anlatacağına söz verdikten sonra, Mrs. Fitzpatrick öyküsünü anlatmaya koyuldu. Canı isteyenler, gelecek bölümde okuyabilirler bu öyküyü.

BÖLÜM 4

Mrs. Fitzpatrick'in öyküsü

Mrs. Fitzpatrick, bir iki saniye sessiz kaldıktan sonra, derin derin içini çekip şöyle söze başladı:

"Geçmişlerinin en tatlı günlerini düşününce mutsuzların gizli bir üzüntüye kapılmaları doğaldır. Eski sevinçleri anımsamak, yitirdiğimiz dostlarımız için duyduğumuz hüzne benzeyen tatlı bir hüzün verir bize. O geçmiş hazları da, yitirdiğimiz dostlarımızı da, aklımızdan silip atamayız bir türlü.

İşte bu yüzden, teyzem Mrs. Western'in yanında birlikte geçirdiğimiz, ömrümün en mutlu dönemi saydığım o günleri üzüntüyle düşünürüm her zaman. Ah, Ağırbaşlı Küçük Hanımla Çılgın Küçük Hanım, niçin yok artık! Birbirimize bu adları taktığımızı unutmamışsındır herhalde. Bana Çılgın adını takmakta gerçekten de haklıymışsın. Daha sonraları, bu adı ne denli hakkettiğimi de anladım. Sen, benim Sophia'm, her açıdan benden üstündün; talih açısından da benden üstün olacağını umarım. O sıralarda daha on dört yaşında bile olmadığın halde, bir baloya gidemediğim için hayal kırıklığına uğradığım zaman, bana verdiğin akıllı ve olgun öğütleri hiç unutamam. Ah benim Sophy'ciğim, bu balo işini bir felâket sandığım sı-

rada, ne mutlu bir kızmışım ben! Bildiğim felâketlerin en büyüğü sahiden buydu o sıralarda."

"Oysa, sevgili Harriet, o zaman çok ciddiye almıştın bu işi. Şimdi yakındığın dert her neyse, ileride bunu o balo derdi kadar entipüften sayabileceğini düşün de avunmaya çalış."

"Ah Sophia'cığım, şimdiki durumumun ne denli kötü olduğunu sen de anlayacaksın. Eğer senin o sevgi dolu yüreğin çok değişmediyse, başıma gelenleri duyunca, içini çekecek, hattâ gözyaşları dökeceksin. Seni çok üzeceğimi bildiğim için, sana bunları anlatmamam gerekir belki de..."

Bunu söyledikten sonra duraklayan Mrs. Fitzpatrick, ancak Sophia'nın yalvarıp yakarması üzerine öyküsünü sürdürdü:

"Benim nasıl evlendiğim konusunda birçok şey duymuşsundur herhalde. Ama duydukların yalan yanlış olabileceği için, işin ta başlangıcından başlayıp mutsuz bir rastlantı sonucu Bath'da, sen teyzemden ayrılıp babanın yanına geri döndükten hemen sonra, şimdi kocam olan adamla nasıl tanıştığımı anlatacağım.

"Mr. Fitzpatrick, o mevsim Bath'da eğlenmeye gelen delikanlılardan biriydi. Yakışıklı, kaygısız, son derece kibar, herkesten iyi giyinen bir gençti. Sözün kısası, şkerim, şimdi onu tanımak mutsuzluğuna uğrarsan, eskiden neyse, şimdi bunun tam tersi olduğunu anlarsın; çünkü kaba saba köylüler arasında yaşaya yaşaya, tam anlamıyla yabanıl bir İrlandalı oldu çıktı. Neyse, öyküme devam edeyim: Bath'daki kibarlar, herkesi uzakta tuttukları, toplantılarına başkalarının katılmasını istemedikleri halde; Mr. Fitzpatrick bu marifetleri sayesinde, onların gözüne girdi, arabalarına alındı. Onu atlatmanın pek yolu yoktu nasıl olsa; çünkü ayrıca çağrılmışsa bile, her yere gidiyordu. Yakışıklı ve nazik olduğundan ötürü, kadınların hoşuna gitmenin yolunu kolayca bulmuştu. İkide birde kılıcını çekip düello ettiği için de, erkekler herkesin önünde ona çatmaktan çekiniyorlardı. Yoksa, İngiliz yüksek sınıfında yeri olmayan ve ayrıca hoşlanmadıkları bu adamı çoktan kovarlardı o kibarlar. Kadınlarca hep hoş karşılandığı ve ayrıca beğenildiği için de onu belki kıskanan erkekler, Mr. Fitzpatrick'i arkasından hep çekiştirip duruyorlardı,

"Teyzem, soylu sınıftan gelmemekle, birlikte, sarayda oturduğu için, bu kibarlar arasındaydı. Zaten onların arasına nasıl girersen gir, o çevreye bir kez yerleştin mi, her nedense yeterince değerli sayarlar seni. Kibar çevrelere girenlerle rahat ilişkiler kuran, girmeyenlere karşı da soğuk davranan teyzeme baktıkça, çok genç olduğum halde, bunu anlıyordum.

"Mr. Fitzpatrick'in teyzemin gözüne girmesinin başlıca nedeni, o çevrelerden olmasıydı bana kalırsa. Hem de gözüne öyle bir girmişti ki, teyzemin verdiği hiçbir toplantıdan eksik değildi artık. Mr. Fitzpatrick de teyzeme çok iltifat ediyordu. O kadar ki, Dedikoducular Kulübü bunun farkına varmaya başladı; herkesten biraz daha iyi niyetli olanlar, onların evlenecekleri konusunda söylentiler yaydılar. Bana gelince, Mr. Fitzpatrick'in güttüğü amaçların yüzde yüz "onurlu" olduğundan hiç kuşkum yoktu: Yani bu delikanlı, evlenme yoluyla teyzemin servetini çalmak istiyordu! Teyzemin sevilip göz konulacak kadar genç ve güzel olmadığını biliyordum ama; ama evlilik açısından çok çekici yanları vardı onun.

"Mr. Fitzpatrick'in ilk tanıştığımız andan beri bana karşı gösterdiği olağanüstü saygı da, bu görüşlerimi destekler nitelikteydi. Kendi çıkarlarımı gözönünde tutarak, bu evliliğe karşı çıkacağımı sanan bu adam, herhalde bana yaranmak için böyle bir çabada bulunuyordu. Bir dereceye kadar başarılı olduğunu da söyleyebilirim. Kendi geliriyle yetinen, çıkarlarını hiç düşünmeyen bir kız olduğum için, bana bu denli iyi davranan bir adama karşı çıkamazdım. Üstelik, soylu kadınların çoğuna hiç saygı göstermeyen Mr. Fitzpatrick, bir bana karşı saygılı davranmaktaydı.

"Onun bu tutumundan çok hoşlanıyordum ama, çok geçmeden, belki daha da çok hoşuma giden başka bir tutumu benimsemeye başladı. Artık daha tatlı ve yumuşak tavırlar takınıyor, çok üzüntülüymüş gibi, ikide birde içini çekiyordu. Gerçi ara sıra, ya kurnazlığından ya da içinden öyle geldiği için, her zamanki neşeli ve sevinçli havasına kapılıyordu ama; bu neşeyi, ancak herkesin önünde, başka kadınların yanında gösteriyordu. Eşim olarak katılmadığı bir köy dansında bile, bana yaklaşır yaklaşmaz ağırbaşlı bir hal alıyor, son

derece tatlı gözlerle bana bakıyordu. Gerçekten her bakımdan benimle öyle ilgileniyordu ki, kör olmam gerekirdi bunun farkına varmamak için. Sonra... Sonra... Sonra..."

"Sonra, sevgili Harriet" dedi Sophia, "sonra sen de bu durumdan ayrıca hoşlandın. Bundan utanma" diye ekledi içini çekerek. "Erkeklerin bu sahte sevgi gösterilerine kapılmamak kolay değildir."

Harriet, "doğru söylüyorsun" dedi. "Her açıdan akılsız olan nice erkekler, Machiavelli kadar kurnaz kesilirler sevişme sanatında. Bu ustalığın bir örneğiyle karşılaşmasaydım keşke! Neyse, dedikoducular eskiden nasıl teyzemle uğraştılarsa, şimdi de benimle uğraşmaya başladılar. Kimi saygıdeğer bayanlar, hiç utanmadan, Mr. Fitzpatrick'in ikimizle birden bir aşk serüveni sürüklediğini söylediler.

"Ama işin asıl şaşılacak yanı teyzemin, ikimizin de yeterince açığa vurduğu bir durumun hiç farkına varmaması, bizden hiç kuşkulanmaması. Aşk yaşlı kadınları kör eder sanki. Onlara yapılan iltifatları öylesine yiyip yutarlar ki, kendilerinden başka hiç kimseyi düşünmeyen bir obur gibi, aynı sofrada ötekilerin ne yaptıklarından haberleri bile olmaz. Başka yaşlı kadınlarda gördüğüm bu durumu, teyzem tamamiyle doğruladı. İçmelerden gelip de bizi başbaşa bulunca, Mr. Fitzpatrick'in, onu sabırsızlıkla beklediğini bildiren en sahte sözü bile, teyzemin tüm kuşkularını gidermeye yetiyordu. Mr. Fitzpatrick'in, teyzemi şaşılacak kadar kandıran başka bir hilesi daha vardı: Onun önünde bana hep küçük bir çocukmuşum gibi davranıyor, hep "güzel küçük hanımcık" diyordu. İlkin buna biraz üzüldümse de, daha önce de söylediğim gibi, teyzem yokken bana bambaşka bir biçimde davrandığı için, bunun da bir kurnazlık olduğunu sezdim daha sonraları. Ne var ki, Mr. Fitzpatrick'in bu kurnazlığının acısını da çekmiyor değildim; çünkü teyzem beni, kendisine âşık sandığı bu adamın gözüyle görmeye başladı, her bakımdan tam bir bebekmişim gibi davrandı bana karşı. İlle patik giyeceksin diye tuttırmasına şaşmıştım doğrusu.

"Sonunda âşığım (çünkü öyleydi artık) çok ağırbaşlı bir tavır takınarak, çoktandır bildiğim bir şeyi bana açıklamayı uygun buldu: Teyzemi değil, beni seviyordu. Teyzemin ona yüz vermesinden, çok

acıklı sözlerle yakındı; onunla geçirdiği can sıkıcı saatlere katlanmak için ne denli sabır gösterdiğini anlattı. Sana bunu nasıl söyleyim, sevgili Sophia'cığım... En iyisi doğrusunu söylemem: Bu adamdan hoşlanıyordum. Onu elde etmem hoşuma gidiyordu. Teyzeme üstün çıkmak, bunca kadına üstün çıkmak, beni çok sevindiriyordu. Sözün kısası, Mr. Fitzpatrick bana aşkını bildirir bildirmez, öyle davranmamalıydım. Ne yazık ki, ona hemen yüz verdim.

"Bath'da herkes, artık bağıra çağıra, nerdeyse böğüre böğüre, beni çekiştiriyordu. Bir yığın genç kadın, aslında benden gerçekten kuşkulandıklarından değil de, en çok beğendikleri erkeği baştan çıkardığım için, beni aralarından uzaklaştırmak istiyorlar, beni tanımamazlıktan geliyorlardı. Bu arada bana gösterdiği iyilikten ötürü Mr. Nash'a* duyduğum gönül borcundan da söz etmeliyim: Mr. Nash, günün birinde beni bir kenara çekip, bazı öğütler verdi bana. Eğer bu öğütleri dinleseydim, mutlu bir kadın olurdum şimdi. 'Yavrum' dedi, 'sana hiç lâyik bulmadığım ve ne yazık ki seni mahvedebilecek bir adama gösterdiğin yakınlık, beni çok üzüyor. O pis kocakarı teyzene gelince, sana ve benim güzel Sophy Western'ime (inan bana, Mr. Nash ne dediyse ben de onu söylüyorum) zararı dokunmayacağını bilsem, o herifin teyzenin tüm malını mülkünü ele geçirmesine candan sevinirdim. Ben yaşlı kadınlara hiç öğüt vermem; çünkü onlar cehenneme gitmeyi bir kez akıllarına koydular mı, akıllarını başına getirmenin hem yolu yoktur hem de uğraşmaya değmez. Ama saf, genç ve güzel olanların geleceği mutlu olması gerektiği için, onları kurtarmak isterim elimden gelirse: Onun için sana söylüyorum, sevgili yavrum, bu herifin seninle içli dışlı olmasına izin verme bundan böyle. Mr. Nash, şimdi unuttuğum daha birçok şey söyledi bana. O sırada pek dinlememiştim ne dediğini; çünkü duygularım, bunların tam tersini söylüyordu bana. Üstelik kibar kadınların, onun anlattığı türden bir adamla sıkı fıkı dost olacaklarına da aklım ermiyordu.

---

* Richard Nash (1674-1762) Bath'daki törenve eğlenceleri düzenleyen ve gerçekten yaşamış olan bir kişidir (Ç.N.)

"Neyse şekerim, ayrıntılara girerek, seni yormaktan korkuyorum; onun için kısa keseceğim: Benim evlendiğimi düşün; yanımda kocam, teyzemin ayaklarına kapandığımı düşün; sonra da bir tımarhanenin en deli kadınının bir azgınlık nöbeti geçirdiğini gözlerinin önüne getir. Tüm bunları hayalinde canlandırabiliyorsan, gerçekten olup bitenleri biliyorsun demektir.

"Teyzem, yalnız benimle ve Mr. Fitzpatrick ile değil, öteki ahbaplarıyla da karşılaşmamak için, hemen ertesi gün Bath'dan kaçtı. Duyduğuma göre, daha sonraları her şeyi kesinlikle yadsıdığı halde, hayal kırıklığına uğramış, bir hayli bozulmuştu. O günden beri, ona mektup üstüne mektup yazdım; ama hiçbirini yanıtlamadı. İstemeyerek de olsa, başıma gelen felâketlerin sorumlusu teyzem olduğu için, onun bu tutumu ayrıca ağrıma gidiyordu. Teyzeme sözde ilgi göstermek bahanesi olmasaydı, Mr. Fitzpatrick gibi bir adam, yüreğimi elde etmek fırsatını bulamayacaktı hiçbir zaman. Başka bir durumda, yüreğimi böyle bir adama kolayca kaptırmayacağıma hâlâ inanmaktayım. Hattâ kendi aklıma uysaydım, seçtiğim erkek konusunda, böylesine kaba bir yanılgıya düşmezdim. Ne çare ki, çevremdekilerin görüşlerine aptalca güvenimden ötürü, başka kadınların da beğendiği bir erkeğin değerli olduğundan hiç kuşku duymuyordum. Şekerim, sorarım sana: En bilge, en yüce erkekler kadar akıllı olabilen biz kadınlar, dost ya da gözde olarak, çoğu zaman neden en aptal adamları seçeriz acaba? Kimi budala erkeklerin, en aklı başında nice kadınları mahvettiklerini düşündükçe, müthiş öfkeleniyorum.

Mrs. Fitzpatrick bunu söyledikten sonra, bir an durakladı; ama Sophia bir yorumda bulunmayınca, gelecek bölümde yazılanları anlattı.

BÖLÜM 5

Mrs. Fitzpatrick'in öyküsü sürüp gidiyor

"Nikâhımızdan sonra, Bath'da ancak iki hafta kaldık. Teyzemle barışmak umudumu yitirmiştim. Yirmi bir yaşımdan önce, serveti-

min bir tek meteliğine bile el koyamazdım. Yirmi bir yaşıma basmama da daha iki yıldan fazla vardı. İşte bu yüzden kocam, İrlanda'ya gitmeyi aklına koymuştu. Ben ise, gitmemek için yalvarıp yakarıyor; istemezsem beni oraya götürmeyeceği konusunda evlenmeden önce bana verdiği sözü tutması için direniyordum. İrlanda'ya gitmeye hiç niyetim yoktu. Bundan ötürü de hiç kimsenin beni ayıplayacağını sanmam. Ama bu kararımdan hiç söz etmiyor, gidişimizi sadece bir ay ertelemesi için yalvarıyordum. Kocam ise, belirli bir günü saptamıştı, ille o gün yola çıkmak istiyordu.

"Yolculuğumuzdan bir akşam önce, bu sorundan ötürü kavga ettiğimiz sırada, kocam oturduğu yerden ansızın fırlayıp, toplantı salonlarına gideceğini söyledi. O gider gitmez, yerde bir kâğıt parçası gördüm. Herhalde mendilini cebinden dikkatsizce çekerken, bunu da düşürmüştü. Bu kâğıt parçasının bir mektup olduğunu görünce, hiç çekinmeden okudum. Hattâ o kâğıt parçasını o kadar sık okudum ki, her sözcüğünü anımsıyorum nerdeyse. O mektupta şöyle deniliyordu:

Mr. Brian Fitzpatrick'e

"Efendim,

Mektubunuzu aldım. Bana karşı böyle davranmanıza çok şaştım; çünkü yün ve pamuktan yapılmış ucuzca bir ceket için ödediğiniz para dışında, bana bir metelik vermediniz. Borcunuz 150 İngiliz Lirasını aşmış durumda. Çok yakında şu bayanla evleneceğim bu bayanla evleneceğim diye diye, beni ikide birde aldattığınızı unutmayınız efendim. Ama umutlara ve verdiğiniz sözlere dayanarak geçinmenin yolu kalmadı artık. Bana kumaş sağlayan tüccar da, bu umutları ve söz vermeleri para olarak kabul etmez. Ya teyzeyi ya da yeğeni elde edebileceğinize kesinlikle güvendiğinizi; canınız isteseydi, kocasından miras olarak çok büyük bir servete konan teyzeyle çoktan nikâhlanmış olabileceğinizi; ama hazır parası olduğu için yeğeni yeğlediğinizi söylüyorsunuz. Rica ederim efendim, aptal da olsam, ömrünüzde bir kez olsun, benim sözümü dinleyin; ister teyze, ister yeğen olsun, hangisini ele geçirebilirseniz onunla ev-

lenin. Size akıl öğretmeye kalktığım için özür dilerim ama, iyiliğinizi candan istediğimi biliyorsunuz.

Derin saygılarımla,
Sam Cosgrave

"İşte harfi harfine böyleydi o mektup. Düşün şekerim... Bu mektubun beni nasıl sarstığını düşün. 'Hazır parası olduğu için yeğeni yeğliyorsunuz!' Bu sözcükler birer kama olsaydı, onların her birini sevine sevine kocamın yüreğine saplayabilirdim. Neyse, o mektubu okuyunca, nasıl çıldırdığımı sana anlatacak değilim. Öyle ağlamıştım ki, kocam eve döndüğü sırada, dökecek yaşım kalmamıştı nerdeyse. Ancak kızaran gözlerimden anlaşılıyordu nasıl ağladığım. Mr. Fitzpatrick, suratını asıp bir iskemleye çöktü; uzun süre ikimiz de sessiz kaldık.

"Sonunda kocam bana tepeden bakarak, 'hizmetçilerinizin eşyalarınızı sandığa koyduklarını umarım, bayan' dedi; 'çünkü sabahın altısında araba hazır olacak.'

"Damarıma basan bu sözlerle beni iyice çileden çıkardı. 'Hayır efendim' diye karşılık verdim. 'Henüz sandığa konulmayan bir mektup var.'

"Sonra mektubu masanın üstüne atıp, aklıma gelebilen en ağır sözlerle ona çatmaya başladım.

"Suçlu olduğunu bildiğinden mi, utandığından mı, yoksa durumu idare etmek için mi, bilemem artık; ama erkeklerin en öfkelisi olan kocam, o sırada bana kızmadı. Tam tersine çok tatlı davranarak, beni yatıştırmaya çalıştı. Mektupda beni kızdıran o sözleri kendi söylemediğine, buna benzer hiçbir şey söylemediğine yeminler etti. Evlenmeye niyetini ve beni yeğlediğini anlatmıştı ama, beni seçmesinin nedeni olarak böyle bir şey dememişti sözde. Yemin üstüne yemin ediyordu bu konuda. Sırf para açısından çok güç durumda olduğundan ötürü evlenme niyetine değinmişmiş; İrlanda'daki malını mülkünü uzun süre savsakladığı için, para sıkıntısı çekiyormuş. Ama gururundan ötürü bana bundan söz edemiyormuş. İşte bu yüzden

de ille İrlanda'ya gitmek istiyormuş. Bunlardan sonra da bir yığın tatlı lâf etti, beni sevip okşadı, bana ne denli tutkun olduğunu anlattı.

"Gerçi kendi buna değinmemişti ama, kocama karşı bir hayli yumuşamamı sağlayan bir ayrıntı vardı: Terzi mektubunda, teyzeme ölen kocasından kalan büyük servetten söz ediyordu; oysa teyzem hiç evlenmemişti; Mr. Fitzpatrick de bunu pek iyi biliyordu. Terzi bunu uydurmuş, ya da yalan yanlış birilerinden duymuş olabilirdi. Belki benimle ilgili iğrenç söz de bu adamın bir uydurmasıydı. Bunu düşünerek, kendi kendimi aldattım. Böyle mantık yürütmeme ne dersin, şekerim? Bir yargıç gibi davranmak gerekirken, bir avukat gibi davranmıyor muydum? Neyse, onu bağışlamamı haklı göstermek için, sana bu tür ayrıntılardan söz etmenin bir anlamı yok. İşin özü şu ki, o gerçekte olduğundan yirmi kat daha suçlu olsaydı, gösterdiği sevginin yarısı bile beni gene aldatacak, onu bağışlayacaktım gene de. İrlanda'ya gitmemize karşı koymadım artık. Bir haftadan biraz fazla süren bir yolculuktan sonra, Mr. Fitzpatrick'e babasından kalan eve vardık.

"Yolculuğumuz sırasında olup bitenleri anlatmamı herhalde istemezsin; çünkü bu yolculuğu hayalimde bir kez daha yapmak hiç hoşuma gitmeyeceği gibi, benim çektiklerimi dinleyerek senin de sıkılmanı istemem.

"Mr. Fitzpatrick'in evi eski bir konaktı. Geçmişte, senin de çok iyi bildiğin neşeli günlerim vardı. O günlere geri dönebilsem, evin halini anlatarak, seni güldürebilirdim. Vaktiyle kibar bir bayın oturduğu bir yere benziyordu orası. Bir yığın odası vardı; ama eşya kıtlığından ötürü, aslında olduğundan daha da büyük görünüyordu. Evle aynı yaşta görünen ve **Yetim** adlı tiyatro oyununda Chamont'un sözünü ettiği cadıya çok benzeyen bir kocakarı, bizi bahçe kapısında karşıladı. Bir insan gırtlağından çıkmaması gereken bir sesle, anlayamadığım bir şeyler uluyarak, efendisine hoş geldin dedi. Sözün kısası, bütün durum öylesine hazin, öylesine kasvetliydi ki, akıl almaz bir sıkıntıya kapıldım. Bunun farkına varan kocam, sıkıntımı hafifleteceği yerde, kötü niyetli birkaç sözle, üzüntümü büsbütün yoğunlaştırdı.

"Görüyorsunuz ki, bayan" dedi, "İngiltere dışında da güzel evler vardır. Ama siz, Bath'daki pis pansiyonda oturmayı yeğlerdiniz belki de."

"Hangi sınıftan olursa olsun, onu destekleyecek ve avutacak, güleryüzlü ve iyi huylu bir eşi olan kadın, kimbilir ne mutludur, şekerim! Ama ne diye başkalarının mutluluğunu düşünüp de kendi acılarımı arttırıyorum? Benim eşim, yalnızlığımın sıkıntısını azaltmadı. Tam tersine, nerede olursam olayım, durumum ne olursa olsun, onunla beraber bulunduğum sürece mutsuz olacağıma inandırdı beni. Sözün kısası, asık suratlı, ters huylu bir adamdı o. Bunun ne demek olduğunu sen bilmezsin belki; çünkü bir kadın somurtkanlığı ancak bir babada, bir erkek kardeşde, ya da bir kocada görünce, bunun ne demek olduğunu anlar. Bu huysuz Mr. Fitzpatrick'i, eskiden güler yüzlü, iyi huylu sanmıştım ben. Benden başka herkes de, onu öyle sanıyordu hâlâ. Aman Tanrım! Bir adam, evinin dışında, başkalarının önünde, böyle bir yalanı nasıl sürdürür de, tatsız gerçekleri ancak kendi evinde açığa vurur? Şekerim, dışarda kendilerini hep denetim altında tutup sıkıldıkları için, evdekilerden hınç alırlar böyleleri. Şuna dikkat ettim ki, kocam başkalarının yanında ayrıca neşeli, güleryüzlü, güzel huylu göründüğü zaman; benimle başbaşa kalınca, özellikle ters ve huysuz olurdu. Onun kabalığını nasıl anlatayım sana! Sevgime karşı soğuk ve duyarsızdı. Senin de, başkalarının da çok sevimli bulduğu benim o komik hallerimi hor görürdü. Ben en ağırbaşlı olduğum sıralarda, şarkı söyler, ıslık çalardı. En üzüntülü, en mutsuz anlarımda da; öfkelenir, bana küfrederdi. Onun yüzünden neşeli olamayacağımı bilir, neşemden hiç hoşlanmazdı ama; üzüntülü olmama da fena halde içerler, 'bir İrlandalı ile evlendiğin için, pişmansın elbette' derdi bana.

"Sevgili Ağırbaşlım (sana böyle dememi hoşgör, ne olur) bilirsin ki bir kadın, herkese göre uygunsuz bir evlilik yapınca, yani para çıkarları uğruna bir zenginle evlenip düpedüz orospuluk etmeyince, o kadının elbette bir meyli, bir sevgisi vardır evlendiği erkeğe. Bu sevginin azalabileceğini de bilirsin. Hattâ o erkeği hor görürse, sevgi diye bir şey kalmaz ortada. İşte ben de kocamı hor görmeye

başlamıştım. Onun (bu deyimi kullanmak zorundayım) tam bir sersem olduğunu anlamıştım artık. Bunun çok daha önce farkına varmamama şaşacaksın belki. Ne çare ki kadınlar, hoşlandıkları kişilerin aptallığını hoş görmek için, binlerce özür uydururlar kendi kendilerine. Üstelik, izin ver de sana şunu da söyleyeyim: Neşe ve görgü maskesiyle gizlenen bir adamın budalalığını sezmek için, çok keskin gözler gerekmektedir.

"Sana söylediğim gibi, çok geçmeden kocamı hor görmeye başladım. Hor görünce de, onunla beraber olmak bana ağır geldi. İyi ki, çoğu zaman pek yüzünü gördüğüm yoktu. Evimiz artık çok güzel döşenmişti; mahzenlerimiz şarapla doluydu; bir yığın köpeğimiz, atımız vardı. Kocam, komşularımıza karşı çok konuksever davranıyor; onlar da sevine sevine evimize üşüşüyorlardı. Böylece vaktinin çoğunu ava, eğlenceye ve içkiye veren Mr. Fitzpatrick, benimle konuşmaya, yani beni terslemeye çok az fırsat buluyordu.

"Kocamdan kaçtığım gibi bazı başka kötü şeylerden de aynı kolaylıkla kaçabilseydim, ne mutlu olacaktım! Ama ne çare ki, çevremi saran, bana sürekli işkence eden, hiçbir zaman silkip atamayacağım bazı şeyler vardı. Kendi acı dolu düşüncelerimdi bunlar. Aklımdan bir an olsun çıkmıyor, bana gece gündüz eziyet ediyordu bu düşünceler.

"İşte ben bu durumdayken, ne benim sana anlatabileceğim, ne de senin hayal edebileceğin bir felâket oldu. Başıma neler geldiğini düşün, anlamaya çalış, Sophia'cığım: Hor gördüğüm, nefret ettiğim, tiksindiğim bu adamın çocuğunu doğurdum. Doğumun tüm sancılarını, tüm acılarını çektim.

"Bir kadın bu sancıları sevdiği erkek uğruna çekerse, doğumların en zoruna bile dayanabilir. Ama ben, durumumdan ötürü, öteki kadınlardan sanki on kat daha fazla acı çektim. Ve bu doğum sancılarını, sanki ıssız bir çölde, daha doğrusu bir çölden beter bir yerde, sarhoşların bağırıp çağırdığı, rezilce cümbüş ettiği bir evde çektim. Yanımda eşim dostum yoktu; doğum sırasında kadınların sancısını hafifleten, nerdeyse unutturan o rahatlatıcı koşulların tümünden yoksundum."

BÖLÜM 6

Hancının yanılgısı yüzünden Sophia'nın dehşete düşmesi anlatılır

Mrs. Fitzpatrick'in öyküsünü sürdürdüğü sırada, odaya yemek getirilmesi, Sophia'nın fena halde canını sıktı. Arkadaşının başına gelen felâketler, genç kızımızı perişan etmişti. Yemek değil, öykünün sonunu dinlemekti asıl isteği.

Koltuğunun altında yedek bir tabak, hizmet eden hancı, sözleriyle de davranışlarıyla da, sanki altı atlı bir arabayla gelmişler gibi, saygı göstermekteydi bayanlara.

Mrs. Fitzpatrick, kendi başına gelen felâketlere, Sophia kadar üzülür görünmüyordu. Evli bayan iştahla yerken, genç kız ağzına bir lokma koyamıyordu. Sophia'nın yüzü de, Mrs. Fitzpatrick'inden çok daha kaygılı, çok daha kederliydi.

Bunun farkına varan Mrs. Fitzpatrick, "her şey, senin de, benim de sandığımızdan çok daha iyi biter belki" diyerek, kardeş çocuğunun bu denli üzülmemesini istedi.

Hancı bayımız, bir şeyler söylemek fırsatını bulmuş; bu fırsatı kaçırmamaya da karar vermişti:

"Lady Hazretleri yemek yiyemediği için, çok üzülüyorum efendim" dedi. "Bunca zaman aç kaldıktan sonra, bir şeyler yemeniz gerekirdi. Lady hazretlerinin herhangi bir konuda üzülmediğini umarım; çünkü bayanın da demin dediği gibi, herkesin sandığından daha iyi bitebilir bütün bunlar. Biraz önce buraya gelen bay, çok güzel haberler getirdi: Birilerini atlatan birileri, Londra'ya varabilecekler belki de. O birileri Londra'ya varabilmeyi başarabilirlerse, orada onları sevinçle karşılayacaklarından hiç kuşkum yok."

Kendilerini tehlikede bilenler, her gördüklerini, her duyduklarını, bu tehlike açısından yorumlarlar. Bu sözleri duyan Sophia da, hancının onun kim olduğunu, babasının onu kovaladığını bildiğini sandı. Bunun üzerine öyle bir dehşete kapıldı ki, bir süre dili tutuldu. Toparlanıp konuşabilecek hale gelir gelmez, hancının hizmetçileri

odadan çıkarmasını rica etti. Sonra adama dönüp, şöyle dedi:

"Görüyorum ki, efendim, bizim kim olduğumuzu anladınız. Ama size yalvarırım... Hayır, yalvarmıyorum; çünkü içinizde biraz acıma duygusu, biraz iyilik varsa, bizi ele vermeyeceğinizi biliyorum."

"Ben mi sizi ele vereceğim!" dedi hancı. "Hayır! (yemin üstüne yemin etti bu arada) Beni on bin parçaya kesseler, gene de ele vermem sizi. Hainlikten nefret edenlerdenim ben! Ömrümde hiç kimsecikleri ele vermedim. Bu hainliğe, sizin gibi sevimli bir bayanı ele vermekle başlayacak da değilim elbette. Zaten Lady Hazretlerine hainlik edersem, beni herkes ayıplar; çünkü Lady Hazretlerinin pek yakında, yaptığım bu iyiliğin karşılığını verebilecek duruma geleceğini bilir herkes. Karım da tanıktır buna: Lady Hazretleri hana girer girmez, onun kim olduğunu dakikasında anladım. Sizi daha attan indirmeden, sizin Lady Hazretleri olduğunuzu biliyordum. Ve Lady Hazretlerine hizmet ederken aldığım yaraları bereleri, mezarıma kadar taşıyacağım. Her bir yanımın çürümesinin ne önemi var! yeter ki, Lady Hazretlerinin canı acımasın. Susmalarına karşılık bir şeyler bekleyenler de vardır elbette. Ama böyle bir şey benim aklımdan bile geçmedi. Lady Hazretlerine bir hainlik edip ödül almaktansa, açlıktan ölmeyi yeğ tutarım."

Sophia "size söz veriyorum efendim" dedi. "Günün birinde sizi ödüllendirmek fırsatını bulursam, yaptığınız iyiliğin karşılığını göreceksiniz."

"Ah efendim, fırsatını bulursanız ne demek! Elbette bulacaksınız fırsatını, yeter ki bunu isteyiniz! Ama hancı dediğin nedir ki? Lady Hazretlerinin beni unutuvereceklerinden korkarım. Ama unutmazsanız, sizi ele vermem için bana önerilen ödülü almadığımı da hatırınızda tutunuz... Ödül verilseydi, bunu almayacaktım demek istiyorum yani... Çünkü bana mutlaka vereceklerdi o ödülü. Ya Lady Hazretleri başka bir hana gitseydi... Ben ise size hainlik etmeyi aklımdan geçirmedim. Sakın böyle bir şey düşünmesin Lady Hazretleri... Müjdeyi almadan önce bile, aklımdan geçirmedim bunu."

Sophia biraz heyecanlanarak sordu: "Ne müjdesi efendim, lütfen söyleyin?"

"Yoksa Lady Hazretleri duymadı mı bunu? Duymayabilir de; çünkü ben, ancak birkaç dakika önce aldım bu haberi. Ama almasaydım da, gene ele vermezdim sizi. Eğer yalan söylüyorsam, Şeytan hemen şu dakika, beni kaptığı gibi cehenneme alıp götürsün. Hayır, haberi almasaydım da, gene de hainlik etmeyecektim Lady Hazretlerine. Yemin ederim ki..."

Sophia, birbirinden daha dehşetli yeminler etmeye başlayan hancının sözünü keserek, neyi haber aldığını söylemesi için gene yalvardı. Hancı tam bunu açıklayacağı sırada, Mrs. Honour, sapsarı bir yüzle, koşa koşa, soluk soluğa odaya daldı.

"Ah efendim, bittik! Mahvolduk! Geldiler! Geldiler!" diye bağırdı.

Bu sözleri duyunca, Sophia'nın kanı, damarlarında donar gibi oldu nerdeyse. Ama Mrs. Fitzpatrick, kimlerin geldiğini sordu Honour'a.

"Kimler gelecek ki!" diye gene bağırdı Honour. "Fransızlar geldi elbette! Yüz binlerce Fransız karaya çıktı. Hepimizi öldürecekler! Hepimizin ırzına geçecekler!"

Cimrinin birinin, varlıklı bir kentte, yirmi şilling değerinde bir kulübesi var. Uzaklardayken bir yangın çıktığını duyunca, telâşlanıyor, yüzü sapsarı kesiliyor, tir tir titriyor. Ama biraz sonra, ancak güzel sarayların yandığını, kendi kulübesine bir şey olmadığını görünce, dakikasında toparlanıp, ne denli talihli olduğunu düşünerek, gülümsüyor. (Hayır, olmadı. Bu benzetmede beğenmediğimiz bir yan var. Bir başkasını deneyelim:) Evlâdına çok düşkün bir ana, sevgili oğlunun boğulduğunu sanarak, büyük bir korkuya kapılıyor; acısından kendini bilmez bir hale geliyor, nerdeyse bir ölüye dönüyor. Ama kendi evlâdının kurtulurken, Victory adlı geminin bin iki yüz yiğit denizcisiyle birlikte denizin dibini boyladığını öğrenince, yeniden hayata kavuşuyor, korkudan arınan yüreği ansızın hafifliyor. Çok iyi bir kadın olan bu ana, böylesine korkunç bir felâket karşısında her zaman gösterebileceği duyarlılığı, o an hiç mi hiç gösteremiyor.

İşte Sophia da tıpkı o anaya benziyordu. Ülkesinin başına gelen bu felâketi, hiç kimse onun kadar candan duyamazdı. Gelgelelim babasının eline düşmek olasılığı onu öyle perişan etmişti ki, Fran-

sızların karaya çıkmasına nerdeyse hiç aldırmadı. Daha beterinden çekindiğini, yani başka biri geldi diye ödü koptuğunu söyleyerek, hizmetçisini tatlı tatlı azarladı.

Hancı sırıtıyordu: "Öyle, öyle... Lady Hazretlerinin hakkı var. Fransızların bizim en yakın dostlarımız olduklarını, buraya sırf bize iyilik etmek için geldiklerini bilir Lady Hazretleri. Yurdumuz Fransızlar sayesinde gene eski İngiltere olacak, refaha kavuşacak. Herhalde Lady Hazretleri Dükün geldiğini sandı. İşte bu yüzden ödü koptu. Haberi size tam vermek üzereydim o sırada: Sizin Kralınız — bin yaşasın! — Dükü atlattı, olanca hızıyla Londra'ya doğru ilerliyor. Ve on bin Fransız, ona katılmak üzere karaya çıktı."

Sophia, bu haberden de, bu haberi veren adamdan da ayrıca hoşlanmadı. Ama hancının onun kim olduğunu bildiğini sandığı için (genç kızımızın gerçeği bilmesinin yolu yoktu) adamı beğenmediğini göstermekten de çekindi. Hancı, sofra örtüsünü kaldırıp gitmeden önce, Lady Hazretlerinin onu ileride unutmayacağını umduğunu daha birçok kez söyledi durdu.

Hancının Jenny Cameron için söylediklerini hâlâ kendisine yoran, bu handa gerçek kişiliğinin bilindiğini sanan Sophia, bir hayli tedirgindi. Hizmetçisine emretti: Honour, hancının ağzını arayacak, Sophia'nın kim olduğunu nasıl öğrendiğini, Sophia'yı ele verirse onu kimin ödüllendireceğini öğrenecekti. Genç kız, kendisiyle beraber geleceğine söz veren akrabasıyla yola çıkmak üzere, atların sabahın dördünde hazır olmasını da istedi. Sonra, elinden geldiğinde toparlanarak, öyküsünü tamamlamasını rica etti Mrs. Fitzpatrick'e.

BÖLÜM 7

Mrs. Fitzpatrick öyküsünü bitiriyor

Mrs. Honour, Sophia'nın isteklerine uyup, bir kâse dolusu punç ısmarlayarak, hancı bayla hancı bayanı kendisiyle birlikte içmeye çağırırken, Mrs. Fitzpatrick de öyküsünü sürdürüyordu:

"Oturduğumuz yere yakın bir kasabada kalan subayların çoğu, kocamın ahbabıydı. Bunların arasında çok sevimli bir Teğmen vardı. Teğmenin eşi de, ayrıca güzel huylu, hoşsohbet bir kadındı. Ben doğum yaptıktan hemen sonra tanıştık; o da benden hoşlandığı için, öyle bir kaynaştık ki, birbirimizden nerdeyse ayrılamaz hale geldik.

"Aptal olmayan, av meraklısı da olmayan teğmen, hep bizimle beraberdi. Zamanının çoğunu evimizde geçirdiği halde, kocamla pek az, yani ancak terbiye gereği görüşürdü. Mr. Fitzpatrick, Teğmenin, onun sohbetinden çok benim sohbetimden hoşlanmasına pek içerlerdi. Bu yüzden bana fena halde öfkelenir, dostlarını elinden aldığım için bol bol küfreder: 'dünyanın en sevimli adamlarından birini, bir muhallebi çocuğu yapıp rezil ettiğin için, Allah seni kahretsin!' derdi.

"Eğer kocamın, onu bir dosttan yoksun bıraktığım için bana kızdığını sanıyorsan yanılıyorsun, sevgili Sophia; çünkü bir aptal, Teğmenin sohbetinden nasıl olsa hoşlanamazdı. Hoşansa bile, arkadaşını elinden aldım diye kocamın beni suçlamaya gene de hakkı yoktu; çünkü Teğmenin, sırf benimle dostluk etmek için eve geldiği besbelliydi. Hayır, yavrum, kocamın derdi kıskançlıktı; kıskançlıkların en kötüsü ve en kindarı; yani kendinden üstün zekâlı olanlara duyulan kıskançlık. Bu berbat adam, bende hiç gözü olmadığını bildiği bir erkeğin, kendisiyle konuşmaktan çok benimle konuşmaktan hoşlanmasına dayanamıyordu. Ah benim Sophia'cığım, sen akıllı bir kadınsın; evleneceğin erkek, senin kadar akıllı olmayacaktır herhalde. Evlenmeden önce, bu adamın huyunu suyunu iyice bir öğren; senin üstünlüğünü hoş görüp hoş görmeyeceğini anlamaya çalış. Bu öğütümü dinleyeceğine söz ver, Sophia. Bunun ne denli önemli olduğunun bilincine varacaksın ileride."

Sophia "herhalde ben hiç evlenmeyeceğim" dedi. "Evlensem bile, akıl açısından eksik yanları olan bir adama asla varmam. Akılsız bir adamla yaşamaktansa, kendi aklımdan vazgeçerim."

"Kendi aklından vazgeçmek ha!" dedi Mrs. Fitzpatrick. "Yazıklar olsun sana! Böyle bir şeyi senden hiç beklemezdim, kızım. Ben her şeyden vazgeçerim de, bundan aslâ! Eğer doğa aklımızı koca-

mıza teslim etmemizi isteseydi, kocalarından daha akıllı yaratmazdı bunca kadını. Aklı başında hiçbir erkek böyle bir şey beklemez kadınlardan. Demin sözünü ettiğim Teğmen de, bunun çok belirgin bir örneğiydi; çünkü kendi çok akıllı olduğu halde, karısının daha da akıllı olduğunu (doğruydu bu) hep kabul ederdi. Benim zorba kocamın, bu kadına kin duymasının bir nedeni de buydu zaten.

"Kocam, 'bir karının, üstelik böylesine çirkin bir kaltağın (teğmenin eşi tam güzel sayılmazdı ama, çok cana yakın ve son derece kibardı) boyunduruğu altına girmektense, yeryüzündeki kadınların topu birden cehennemi boylasın daha iyi' derdi ikide birde. 'Bu kadının nesini beğeniyorsun da onun peşinden ayrılmıyorsun?' diye sorardı. 'Bu kadın aramıza gireli beri, sevgili kitaplarını bir yana bıraktın' derdi. 'Oysa o kitaplara öylesine düşkündün ki, bu bölgedeki bayanlar seni görmeye gelirdi ama, sen onlara gitmeye vakit bulamazdın.'

"Doğrusunu istersen, bu konuda kabalık etmiştim biraz. O bayanlar köylüydü aslında. Onlarla içli dışlı olmak istemeyişimi hoşgörmek gerekir elbette.

"Teğmen o kasabada kaldığı sürece, yani bir yıl boyunca, eşiyle dostluğumuz sürdü. Bu arada kocam, demin anlattığım gibi, boyuna hakaret ederek, bu dostluğun cezasını çektiriyordu bana. İyi ki sürekli evde değildi. Kimi zaman bir aylığına Dublin'e gidiyordu. Bir kez de Londra'ya gidip, iki ay orada kaldı. Bu yolculuklarına beni hiç götürmemesi, görülmedik bir mutluluktu benim için. Kocam, kendi deyimiyle 'karılarını peşlerine takmadan yolculuk edemeyen heriflere' ikide birde çatarak, onunla beraber gitmeye can atsam bile (ki böyle bir şey aklımdan bile geçmiyordu) beni gene de götürmeyeceğini her fırsatta açığa vururdu.

"Sonunda arkadaşım oradan gitti; bana işkence eden o düşüncelerimle gene başbaşa kaldım. Beni tek avutan şey kitaplardı. Sabahtan akşama kadar okuyordum artık. Üç ayda kaç kitap okudum dersin?"

"Vallahi bilemem kardeşim" diye karşılık verdi Sophia. "Acaba on tane mi okudun?"

"Ne on tanesil Belki beş yüz tane kitap okudum! Daniel'in İngilizce yazılmış Fransa tarihinin bir kısmını, Plutarkhos'un **Yaşam Öyküleri**'nin bir kısmını, **Atalantis**'i, Pope'un Homeros çevirisini, Dryden'in tiyatro oyunlarını, Chillingworth'ü, Countess D'Anois'i, Locke'u okudum.

"Bu arada teyzeme yalvarıp yakaran ve bana kalırsa çok dokunaklı olan üç mektup yazdım. Ama hiçbirini yanıtlamadığı için, ona artık yalvarmayı gururuma yediremedim."

Mrs. Fitzpatrick bunu söyledikten sonra, durakladı. Sophia'ya içtenlikle bakarak, "şekerim" dedi, "gözlerinde bir sitem görür gibiyim. Teyzeme değil de, başka birine yazsaydım, bana karşı daha iyi davranılacağını söyler gibi bir şeyler okuyorum gözlerinden."

"Sevgili Harriet" dedi Sophia, "öykün öyle acıklı ki, senin bağışlanamayacak hiçbir kusurun olamaz. Bense, böyle bir özürüm olmadığı halde, sana gereken ilgiyi gösteremedim. Neyse, öyküne devam et, ne olur. Bu işin sonunu hem merak ediyor, hem de korkudan titriyorum."

Bunun üzerine Mrs. Fitzpatrick öyküsünü şöyle sürdürdü:

"Kocam, ikinci kez İngiltere'ye gidip, orada üç aydan fazla kaldı. O sıradaki yaşamıma katlanmamın tek nedeni, daha önceleri çok daha kötü koşullar altında yaşamış olmamdı. Tam anlamıyla yapayalnız kalmak, benim gibi bir insanın huyuna hiç de uygun değildi. Ancak nefret ettiğim biri yanımda olmadığı için, bu yalnızlığa dayanabiliyordum. Küçük bebeğimin ölmesi, beni büsbütün mutsuz etmişti. Gerçi bebeğimi, başka koşullar altında duyabileceğimi çok iyi bildiğim o coşkun sevgiyle sevmiyordum ama, çocuğuna çok düşkün bir ana gibi davranıp, her açıdan görevlerimi yerine getirmeye kararlıydım. Bu karar sayesinde, çektiğim acılar biraz olsun hafifliyor gibiydi.

"Hizmetçiler ve birkaç konuk dışında hiç kimseyi görmeyerek, on haftayı nerdeyse tek başıma geçirdim. Derken İrlanda'nın uzak bir bölgesinde oturan, kocamın akrabası genç bir bayan, beni görmeye geldi. Bundan önce de evimde bir hafta kalmıştı. Çok hoş bir kadın olduğu ve doğuştan gelen yeteneklerini doğru dürüst eğitim gö-

rerek geliştirdiği için, ondan ayrıca hoşlanmış, gene gelmesi için ricada bulunmuştum.

"Gelişinden birkaç gün sonra, ne denli üzüntülü olduğumu görerek (bunun nedenini çok iyi bildiği için hiçbir soru sormadan) bana acımaya başladı. 'Biz kocanızın akrabasıyız' dedi. 'Sırf terbiyenizden ötürü yakınmıyorsunuz bizlere. Ama durumun farkındayız hepimiz, çok da üzülüyoruz. En çok üzülenlerden biri de ben'im.'

"Genç bayan bu konuda bir süre daha konuştu. Ben de elimde olmadan, söylediklerini onaylıyordum. Sonunda, bunu gizli tutmamı sıkı sıkı tembih ederek, kocamın bir metresi olduğunu bana bildirdi.

"Bunun bana vız geldiğini sanacaksın eminim. Ama inan bana, fena halde yanılıyorsun öyle sandınsa. Kocamı bunca hor gördüğüm halde, ona karşı hâlâ korkunç bir öfke duymaktaydım; bu haberi alınca, kinim iyice kabardı. Acaba neden böyle oldu? Bizim aşağıladığımız bir şeyi başkaları ele geçirdi diye içerleyecek kadar iğrenç bir bencilliğimiz mi var acaba? Yoksa kendimizi rezilcesine beğendiğimizden, böyle bir olay gururumuza ağır bir darbe mi indiriyor? Ne dersin, Sophia?"

"Gerçekten bilemiyorum" dedi Sophia. "Bu derin konuları hiç kurcalamadım. Ama bana kalırsa, o bayan fena bir şey yaptı sana bunu bildirmekle."

"Ama şekerim, çok doğal bir şey böyle yapması. Sen de benim kadar görüp geçirseydin, benim kadar okusaydın, bunun ne denli doğal olduğunu anlardın."

"Bunun doğal karşılanmasına üzüldüm doğrusu" dedi Sophia. "Böyle bir şeyin ayıp ve kötü niyetli bir davranış olduğunu anlamam için, ne görüp geçirmeme, ne de kitap okumama gerek var. Kendi kusurlarını bir insanın yüzüne çarpmak densizlik olduğu gibi, bir eşin kusurunu öteki eşe söylemek de densizliktir bence."

"Neyse" diye sözünü sürdürdü Mrs. Fitzpatrick, "kocam sonunda yolculuğundan döndü. Eğer kendi düşüncelerim konusunda bilinçliysem, ondan şimdi büsbütün nefret ettiğimi, ama onu eskiden olduğu kadar hor görmediğimi söyleyebilirim; çünkü kendimizi be-

genmemizi engelleyen, gururumuzu kıran bir adamı hor görmemiz pek o kadar kolay değildir."

"Kocam bana karşı, evliliğimizin ilk haftasını anımsatan bambaşka bir tutum içindeydi artık. Öyle değişmişti ki, içimde bir tek sevgi kıvılcımı kalmış olsaydı, ona tutkum yeniden alevlenebilirdi belki. Bir erkeği bir kez hor gördükten sonra, ondan nefret edebilirsiniz, nefretiniz de hor görmenizden bile daha ağır basabilir; ama, o erkeği artık yeniden sevmenizin yolu yoktur bana kalırsa. Doğrusunu söyleyelim: Aşk tutkusu fazlasıyla huzursuz bir duygu olduğundan, karşılık görmeden sürüp gidemez. Gözlerimiz var diye görmek istediğimiz gibi, sevince de sevilmek isteriz. Böylece aşk tutkumuz artık kocamıza yönelmeyince, çok olasıdır ki, başka bir erkek... Yani şekerim, kocan sana karşı kayıtsızsa... Onu artık küçümsüyorsan... Yani demek istiyorum ki... İçinde sevgi de varsa... Aman Tanrım, karmakarışık şeyler söylüyorum... Ne var ki, insan bu soyut kavramlara dalınca, Mr. Locke'un dediği gibi, düşünceleri arasında bir tutarsızlık başgösterir... Sözün kısası, gerçek şu ki... Gerçeğin tam ne olduğunu ben de pek bilmiyorum. İşte söylediğim gibi, kocam geri döndü ve davranışı beni ilkin çok şaşırttı. Ama çok geçmeden, bu davranışın nedenini kendi ağzından öğrendim. Sözün kısası, benim servetimden eline geçen hazır paranın tümünü harcamış ve tüketmişti. Kendi malını mülkünü de çoktan rehin ettiğinden, canı istediği gibi har vurup harman savurmak amacıyla, benim küçük bir mülkümü satmayı aklına koymuştu. O sahte sevgi gösterilerinin tek nedeni de, benden izin almadan bunu yapamayışıydı...

"İstediğini yerine getirmeye kesinlikle yanaşmadım. Ona dedim ki (dediklerim de tam anlamıyla gerçeğe uygundu): 'İlk evlendiğimiz sırada, Hindistan'ın tüm serveti benim olsaydı, hepsini al, dilediğin gibi kullan' derdim; 'çünkü bir kadın yüreğini bir erkeğe verince, malını mülkünü de o erkeğe vermesi gerektiğine inananlardanım ben. Ne var ki, yüreğimi bana geri vermek lütfunda bulunduğuna göre, servetimden kalanı, pek az bir şey de olsa, korumak niyetindeyim.'

"Bu sözlerimin, böylesine kararlı bir tavırla konuşmamın, onu ne

denli öfkelendirdiğini sana anlatacak değilim. Aramızda olup bitenleri aktararak canını da sıkmayacağım. Elbette metres öyküsünü de açığa vurdum o sırada. Hem de bu öyküyü, kocama beslediğim olanca kin ve aşağılama duygularıyla süsleyerek açığa vurdum.

"Mr. Fitzpatrick bunları duyunca, çarpılmışa döndü. Zaten doğuştan akılsız olan bu adamı, ömrümde böylesine şaşkın görmemiştim. Suçsuzluğunu kanıtlamaya kalkacağına, nerdeyse beni de afallatan bir yönteme başvurdu: Yani bana çatmaya başladı; beni yalancıktan kıskandı. Belki doğuştan kıskanç huylu bir adamdı; belki de Şeytan aklına getirdi bu kıskançlık oyununu. Oysa tüm dünya âlem tanığımdır ki, bana bu konuda hiç kimsecikler söz edemez. Hattâ en kötü dedikoducular bile, benim namusuma toz kondurmayı göze alamazlar. Tanrıya şükrediyorum ki, yaşamım ne denli lekesizse, adım da o denli lekesizdir. Hainliğin ta kendisi bile beni bu konuda suçlamaya kalkmaktan çekinir. Yoo hayır, sevgili Ağırbaşlım, ne denli kışkırtılırsam kışkırtılayım, bana karşı ne denli kötü davranılırsa davranılsın, ne denli hırpalanırsam hırpalanayım, bu konuda suçlanmamaya kesin karar vermiştim. Ama şekerim, öylesine fesat insanlar ve de öylesine zehirli diller vardır ki, ne kadar suçsuz olursan ol, gene de kurtulamazsın onların şerrinden. Kimileri, en gelişigüzel bir sözü, en rastgele bir bakışı, en önemsiz bir dostluk belirtisini, en suçsuz bir davranışı, yanlış yorumlayıp abartırlar, bambaşka anlamlar verirler bunlara. Ama ben, sevgili Ağırbaşlım, böyle adamları hor görürüm; onların karaçalmalarını da hor görürüm. İnan bana, bu tür bir fesat beni bir an bile tedirgin etmedi. Hayır, hayır, yemin ederim sana, ben tepeden bakarım böyle şeylere... Neyse, ne diyordum? Tamam, buldum. Kocamın beni kıskandığını söylüyordum. Bil bakalım, kimden kıskanıyordu beni? Kimden olacak ki, biraz önce sözünü ettiğim o Teğmenden! Eğer bu tutumu beni aldatmak için bir hile değilse, beni gerçekten kıskanıyorsa, bu kıskançlığa bir neden bulmak için, tâ bir yıl öncesine dönmek zorunda kalmıştı.

"Fazla ayrıntıya girerek, seni yordum nasılsa. Artık öykümü çabucak bitirmek için, kısa kesiyorum: Aramızda anlatılmaya değmez birçok olay geçti. Bu arada konuk bayan, içtenlikle benden yana çık-

tığı için, Mr. Fitzpatrick kendi akrabasını kapı dışarı etti. Kandırılarak da, korkutularak da, ona boyun eğmeyeceğimi anlayınca, şiddete başvurdu. Beni dövdüğünü sanacaksın belki. Nerdeyse dövecek hale geldi ama, bunu yapmadı hiçbir zaman. Kalemi, kâğıdı, mürekkebi ve kitapları elimden alarak, beni odama kilitledi. Bir hizmetçi her gün gelip yatağımı yapıyor, bana yiyecek getiriyordu.

"Bir hafta hapis tuttuktan sonra, beni görmeye geldi. Bir öğretmen, daha doğrusu zorba bir öğretmen sesiyle, 'hâlâ boyun eğmiyor musun?' diye sordu. 'Boyun eğmektense, ölürüm daha iyi' diyerek, yiğitçe karşılık verdim. 'Geber öyleyse!' diye bağırdı Mr. Fitzpatrick. 'Allah seni kahretsin! Bu odadan canlı çıkamayacaksın aslâ!'

"Odamda iki hafta daha hapis kaldım. Doğrusunu söyleyeyim, cesaretim nerdeyse kırılmış, nerdeyse teslim olacak hale gelmiştim. Ama günün birinde, kocam kısa bir süre için bir yerlere gitmişken, mutlu bir rastlantı sonucu, bir şey oldu... Ben... Tam bir umutsuzluğa kapılmaya başladığım sırada... Her şeyin hoş görülmesi gereken bir sırada... İşte tam o sırada, elime bir şey geçti... Neyse, bunun ayrıntılarını sana anlatmak bir saat sürer... Lâfı uzatarak seni yormak istemediğim için, kısa kesiyorum. Yani tam o sırada, elime bir miktar altın geçti. Tüm kilitlerin anahtarı olan altın, benim de kapımı açtı, beni özgürlüğe kavuşturdu.

"Hemen Dublin'e gidip, oradan İngiltere'ye geçtim. Teyzemin, senin babanın, ya da beni koruyabilecek herhangi bir akrabamın yanına sığınmak için Bath'a gidiyordum. Senin birkaç dakika önce ayrıldığın o handa geceyi geçirirken, kocam beni az kalsın yakalayacaktı. Ama iyi ki, onun elinden kurtuldum, senin peşinden gittim. İşte şekerim, benim öyküm böyle bitiyor. Kendi açımdan çok hazin bir öykü bu. Ama sana can sıkıcı gelebileceği için, belki özür dilemem gerekirdi senden."

Sophia derin derin içini çekti: "İnan bana Harriet, sana çok, hem de çok acıyorum. Ama ne bekleyebilirdin ki? Neden? Neden bir İrlandalı ile evlendin?"

"Yemin ederim ki, haksızlık ediyorsun onlara" dedi Harriet. İngi-

lizler arasında değerli ve onurlu insanlar olduğu gibi, onların arasında da değerli ve onurlu insanlar vardır. Hattâ doğrusunu söylemek gerekirse, genellikle İrlandalılar, İngilizlerden daha ulugönüllüdür. İrlanda'da da iyi kocalar gördüm. İyi koca pek kolay bulunmaz İngiltere'de bana kalırsa. Sen bana 'bir İrlandalı ile evlendikten sonra ne umarsın ki?' diye soracağına, 'bir aptalla evlendikten sonra ne umarsın ki?' diye sor. Ben de o zaman sana gerçeği söylerim: 'Onun aptal olduğunu bilmiyordum' derim."

Sophia, değişmiş bir sesle, usulcacık sordu:

"Aptal olmayan bir adam kötü bir koca olabilir mi sence?"

"Böyle bir genelleme yapamam" dedi Harriet. "Ama bence, bir aptalın kötü bir koca olması daha kolay. Tanıdıklarım arasında en kötü kocalar, budala olanlarıdır. Aklı başında bir kocanın, beğenilmesi gereken eşine kötü davrandığının pek görülmediği de bir gerçektir bana kalırsa."

BÖLÜM 8

Handa kıyametler kopuyor ve Mrs. Fitzpatrick'in beklenilmeyen bir dostu geliyor

Sophia, akrabasının isteği üzerine, öykümüzde bundan sonra olacakları değil, bundan önce olanları anlattı. Okuyucum, Sophia'nın anlattıklarını nasılsa bildiği için, bunları yeniden aktarmamamı bağışlar herhalde.

Ancak, bizim genç kızımızın öyküsünün bir noktasına dikkatini çekmekten kendimi alamıyorum: Sophia, sanki böyle bir insan yeryüzünde yokmuş gibi, başından sonuna dek, Jones'un adını bir tek kez bile ağzına almadı. Genç kızın bu tutumunu, ne açıklamaya kalkacağım, ne de haklı göstermeye. Mrs. Fitzpatrick görünüşte çok açıkca ve kesin bir içtenlikle konuştuğu için, Sophia'nın Jones konusunda susması pek dürüst sayılmayabilir. Ama ne yapalım, öyle oldu işte.

Sophia öyküsünü tam bitireceği sırada, büyük bir gürültü koptu. Sanki kulübelerinden yeni çıkartılmış bir yığın köpek havlıyor, azgın kediler cırlak cırlak miyavlıyor, baykuşlar olanca güçleriyle ötüyordu. Aslında hiçbir hayvan sesi insan sesine benzeyemeyeceği için, bu gürültü balık pazarlarında istiridiye satan kızların gırtlağından çıkan çığlıkları, burun deliklerinden çıkan homurtuları andırıyordu. Bu dilber su perileri, ballı süt yerine cin ve bira içerek, Milton dolaylarında çıkan kocaman ve lezzetli istiridiyeleri, sağlıklı ve sıkı etli displaryaları, suda olduğu kadar karada da diri kalan dil balıklarını, kocaman karidesleri, daha birkaç saat önce canlı olan morina balıklarını; ve denizlerle ırmaklarda balık avlayan su tanrılarının onlara emanet ettiği daha nice nice hazineleri, avaz avaz bağırarak överler. Eğer cüretli bir dil, bu hazinelere saygısızlık etmeye, bu hazinelere karşı bir şey söylemeye kalkarsa, öfkelenen deniz kızları, ölümsüz seslerini yükseltip, o küstahı dakikasında sağır ederler.

İşte böyleydi aşağıdaki odaların birinde o sırada kopan kıyamet. Uzaklardan gürleyen gökgürültüsü şimdi gittikçe daha yaklaştı, gittikçe daha yaklaştı, basamak basamak merdivenleri çıktı; sonunda bayanların oturduğu odayı doldurdu.

Her çeşit benzetme ve mecazdan vazgeçip, düpedüz konuşalım: Aşağıda şirret şirret bağırıp çağıran Mrs. Honour, merdivenleri de bağıra çağıra çıkarak, akıllara sığmaz bir öfke içinde hanımına yaklaştı; gene bağıra çağıra şöyle dedi:

"Bilin bakalım ne oldu? Bu hanı işleten o rezil herif, gelip de yüzüme karşı, sizin Jenny Cameron olduğunuzu söylemez mi? Hani Kralın yerini alıp tahta geçmek isteyen o adamla, ülkenin şurasında burasında gezip tozan o pis orospuymuşsunuz siz! O yalancı, o küstah herif, bunu sizin de kabul ettiğinizi söyleyecek kadar yüzsüzlük etti üstelik. Ama ben, o iti tırnakladım. Tırnaklarımın izini bıraktım o küstah yüzünde. Ona, 'seni gidi rezil it' dedim, 'benim hanımım tahta geçmek isteyenlerle düşüp kalkmaz' dedim. 'Somersetshire'da hiçbir bayan, onun kadar kibar, onun kadar soylu, onun kadar varlıklı değildir' dedim. 'Efendi, sen yüce Mr. Western'in adını hiç duymadın mı yoksa?' diye sordum. 'İşte benim hanımım, onun biricik

kızıdır, tüm malının mülkünün tek varisidir' dedim. O serseri, benim hanımımı, İskoçyalı murdar bir kaltakla karıştırsın ha! Ah, keşke punç kâsesiyle beynini darmadağan etseydim herifin!"

Bu kavgada Sophia'yı başlıca tedirgin eden şey, Honour'un öfkeye kapılıp, hanımının kim olduğunu açığa vurmasıydı. Ne var ki, hancının onu Jenny Cameron sanması, daha önce söylediği ve Sophia'nın yanlış yorumladığı birçok sözü yeterince açıkladığı için, genç kızın içi biraz rahatlamıştı.

Sophia, elinde olmadan, hizmetçisinin haline gülümseyince, Mrs. Honour öfkeden iyice kudurdu:

"Bunda gülecek ne var, anlamıyorum doğrusu" dedi. O aşağılık, o yüzsüz kerata, size orospu demedi mi yani? Belki de kızdınız bana sizi savundum diye. Malûm ya, içten gelen hizmet hor görülürmüş derler öteden beri. Ama benim hanımıma orospu denilmesine dayanamam ben! Dayanmayacağım da! Tüm İngiltere'de sizin gibi erdemli bir bayan bulunamaz bana kalırsa. Bunun aksini söylemeye kalkan bir rezilin gözlerini oyarım. Benim hizmet ettiğim hiçbir bayanı, hiç kimse kötülemeye kalkmasın sakın!"

Hinc illae lachrymae, yani çoğu hizmetçiler hanımlarını ne kadar severlerse, Honour da hanımını ancak o kadar seviyordu. Ama gururu, hizmet ettiği bayanın onurunu korumaya zorluyordu onu; çünkü kendi namusunun, hanımının namusuna sıkı sıkı bağlı olduğuna inanıyordu. Hanımının namusu yüceldikçe, kendi namusu da yüceliyor; hanımının namusu aşağılandıkça, kendi namusu da çaresiz aşağılanıyordu.

Okuyucum, şimdi bir an durup, bu konuda bir öykü anlatmalıyım sana: Dillere destan olan Nell Gwynn,* günün birinde, konukluğa gittiği bir evden çıkıp arabasına binmek üzereyken, sokakta büyük bir kalabalığın toplandığını, arabacısının üstünün başının kanlara ve çamurlara bulandığını görmüş. Nell Gwynn arabacısına neden bu hale düştüğünü sorunca, adamcağız, "size orospu diyen yüzsüz bir

* Nell Gwynn (1650-1687) İkinci Charles'ın metresi olan ünlü bir tiyatro oyuncusu (Ç.N.)

herifle döğüştüm, Lady Hazretleri" demiş. "Amma da salakmışsın" diye karşılık vermiş Nell Gwynn. "Bu gidişle tanrının günü dövüşmen gerekecek. Orospu olduğumu dünyada bilmeyen var mı ki, budala!" Arabacı, arabanın kapısını kapattıktan sonra, "biliyorlar ha!" diye homurdanmış. "Bilseler de, orospunun uşağı dedirtmem kendime!"

İşte bu yüzdendir ki, öfkelenmesi için başka bir neden olmasa bile, Mrs. Honour'un öfkesini oldukça doğal saymaktayız. Ama kadıncağızın kızması için başka bir neden de vardı: Kimi içkiler, öfkemizin ya da ateşin üstüne dökülünce, suyun etkisinin tam tersini meydana getirir; yani söndürecekleri şeyi tutuştururlar, alevlendirirler. Bu soylu içkilerden biri de punçtur. Bilgili Dr. Cheney'in, punç içmeyi gırtlağınızdan aşağı sıvı ateş akıtmaya benzetmesinin nedeni de budur işte.

Ne yazık ki, Mrs. Honour, bu sıvı ateşi bol bol akıtmıştı gırtlağına. Derken bu ateşin dumanı beynine yükselmiş; beyninde bulunduğu söylenen aklın gözlerini göremez hale getirmiş; sonra mideden kolayca yüreğe yayılmış, soylu bir duygu olan gururu tutuşturmuştu. İlk bakışta böylesine öfkelenmesi için yeterli bir neden bulunmadığını düşünsek bile, bunları hesaba katarsak, kadıncağızın bu denli küplere binmesine şaşmayız.

Sophia ile akrabası, tüm hana gürleye gürleye yayılan bu alevleri söndürmek için, ellerinden geleni yaptılar. Sonunda yangını söndürdüler. Benzetmeyi bir adım daha ileri götürürsek, şunu da söyleyebiliriz: Yangın, yanabilecek her şeyi (yani dildeki tüm sitem ve lânetleri) yaktıktan sonra, artık yakacak hiçbir şey kalmadığından, kendiliğinden söndü.

Gelgelelim üst katta sessizlik egemen olduğu halde, alt katta hâlâ kıyametler kopmaktaydı: Mrs. Honour'un etten yapılmış kazmalarıyla, kocasının yüzünün kazılmasına, güzelliğine halel gelmesine fena halde içerleyen hancı bayan, kendisinin öc alması ve suçlunun cezalandırılmasıyla ilgili isteklerini, bağıra çağıra dile getirmekteydi. Çarpışma sırasında en çok zarar gören zavallı hancı ise, suspus olmuştu. Yitirdiği kanlar, öfkesini yatıştırmıştı belki; çünkü düşman,

tırnaklarını adamcağızın yalnız yanaklarına geçirmekle yetinmemiş, burun deliklerine de yumruğunu indirmişti. Ve işte o zaman. hancının burun delikleri, kanlı gözyaşlarını bol bol dökerek, bu saldırıdan yakınmıştı. İlkin hancı, Sophia'nın kişiliği konusunda yanılıp yanılmadığını düşünmüş, yanıldığını sanıp içerlemişti. Ne var ki, Mrs. Honour'un saldırıya geçişi, bu kanısını büsbütün pekiştirmişti artık. Üstelik tam o sırada gelen ve yanında bir yığın uşak bulunan, atlı arabalı ve de çok görkemli bir bay, yukardaki bayanlardan birinin çok kibar bir bayan ve kendisinin yakın dostu olduğunu söylemişti.

Bu görkemli bayın buyruğu üzerine, hancı yukarı kata çıkıp, çok soylu bir kişinin bizim güzel yolcularımızla görüşmek onurunu dilediğini bildirdi. Sophia bunu duyunca, sarardı, titredi. Oysa hancı haberi ne biçimde iletirse iletsin, Sophia'nın babasının böyle terbiyeli davranmayacağını okuyucumuz hemen anlamıştır herhalde. Gelgelelim korku, köylerde yargıçlık eden toprak sahiplerine benzer tıpatıp: Her iki yanın ileri sürdüğü kanıtlan doğru dürüst incelemeden, önemsiz bir ayrıntıya takılarak, çarçabuk bir sonuca varıverir.

Okuyucularımızın korkularını yatıştırmak amacıyla değil, sırf merakını gidermek için, Londra'ya yolculuk eden İrlandalı bir Lord'un, o akşam geç vakit hana geldiğini bildiriyoruz. Demin anlattığımız kasırga koptuğu sırada yemek yediği odadan çıkan bu lord, Mrs. Fitzpatrick'in hizmetçisini görmüş; kısa bir soruşturmadan sonra, çok yakından tanıdığı bu bayanın üst katta olduğunu öğrenmişti. Bu bilgiyi edinir edinmez de, hancıya başvurmuş, onu yatıştırmış; adamcağızınkinden bir hayli daha nezaketli bir dil kullanarak, onu yukarıya göndermişti.

İrlandalı Lord'un bu haberi iletmek için, Mrs. Fitzpatrick'in hizmetçisini değil de hancıyı kullanmasına şaşacaksınız belki. Ama üzülerek bildirmek zorundayız ki, şu sırada hizmetçi, ne bu işe, ne de herhangi başka bir işe yarayacak durumda değildi: İçtiği rom (hancı biraya rom adını verirdi) kadıncağızın yorgunluğundan alçakça yararlanarak, saldırıya karşı koyamayacakları bir sırada, onun soylu meleklerini perişan etmişti.

Bu tragedya sahnesini ayrıntılı anlatmak niyetinde değiliz. Ne var

ki, gerçeklere bağlı kalmayı meslek edindiğimiz için, hiç sözünü etmemeyi yeğlediğimiz bir olaya kısaca değinmek zorunluğunu duyduk. Nice öykü yazarları, bu dürüstlükten ya da bu titizlikten yoksun oldukları için, ya da daha olumsuz nedenlerden ötürü, bu türden önemsiz ayrıntıları iletmek konusunda okuyucularına destek olmazlar; çoğu zaman onları karanlıklar içinde, şaşkın bir halde bırakırlar.

Soylu lord odaya girer girmez, Sophia kapıldığı saçma korkudan hemen sıyrıldı. Bu lord, Mrs. Fitzpatrick'in sadece tanıdığı değil, çok yakın bir dostuydu aslında. Doğrusunu söyleyelim: Kadıncağız onun sayesinde kurtulmuştu kocasının elinden. Eski öykülerde anlatılan o dillere destan şövalyeler kadar ulugönüllü olan bu soylu lord, zindanlara düşen nice perilerin yardımına koşmuştu. Gezgin şövalyeler, sihirbazların zalim gücüne kıyasıya düşman oldukları gibi, bu adam da, kocaların ve babaların genç ve güzel kadınlara zorbalık etmelerine kıyasıya düşmandı. Zaten bana kalırsa, o eski romantik öykülerde bol bol görülen sihirbazlar, o çağın kocalarıydı aslında; perilerin hapsedildiği büyülü şato da evlilik kurumuydu doğrusunu isterseniz.

Toprakları genç kadının oturduğu yerin dolaylarında olduğundan, bu soylu İrlandalı, Mrs. Fitzpatrick ile tanışmıştı bir süre önce. İşte bu yüzdendir ki, hapsedildiğini duyar duymaz, canla başla onu kurtarmaya uğraştı. Geçmişin kahramanları gibi şatoya karşı saldırıya geçerek değil de, kurnazlığın yiğitlikten daha değerli sayıldığı, altına karşı koymanın kurşuna ya da çeliğe karşı koymaktan daha güç bilindiği çağdaş savaş sanatına uygun bir biçimde, yani şatonun komutanına rüşvet vererek, kısa bir sürede bu işi başarıverdi.

Mrs. Fitzpatrick, bu ayrıntıyı arkadaşına anlatacak kadar önemli saymadığından, biz de o sırada okuyucuya anlatmamıştık bunu. Bayanın, gardiyanına rüşvet olarak verdiği parayı yerde bulduğunu, ya da kalpazanlık yaptığını, ya da olağanüstü bir yoldan (belki de doğaüstü güçler sayesinde) elde ettiğini hayal etmekte, okuyucuyu bir süre özgür bırakmayı yeğ tutmuştuk; çünkü Mrs. Fitzpatrick'in sözü edilmeyecek kadar önemsiz saydığı bu ayrıntıyı ele alarak, bayanın öyküsünü kesmek istememiştik.

Şimdi Lord, biraz şundan bundan sözettikten sonra, Mrs. Fitzpatrick'i burada buluşuna şaştığını, onun Bath'a gittiğini sandığını söylemekten kendini alamadı.

Mrs. Fitzpatrick, çok rahat konuşarak, sözünü etmek istemediği bir kişi yüzünden Bath'a gidemediğini anlattı:

"Sözün kısası" dedi, "kocam bulunduğum yere yetişti. Dünya âlemin fazlasıyla bildiği bir durumu gizliyormuş gibi yapmama gerek yok. İyi ki, hayret edilecek bir rastlantı sonucu, kaçabildim. Şimdi de, yakın akrabam olan ve bana zorbalık eden adam kadar korkunç bir zorbanın elinden kurtulan bu bayanla birlikte Londra'ya gidiyorum."

Bunu duyunca, ikinci zorbanın da bir koca olduğu sonucuna varan Lord Hazretleri, her iki bayana da iltifatla dolu, erkekleri de yerin dibine batıran bir söylev verdi. Evlilik kurumuna bazı taşlar atmaktan; bu kurum sayesinde erkeklerin, kendilerinden çok daha duyarlı ve çok daha değerli kadınları haksızca ezmeleri konusuna değinmekten kendini alamadı bu arada. Söylevini, bayanları koruyacağını bildirerek, altı atlı arabasını onların hizmetine sunarak bitirdi. Mrs. Fitzpatrick, bu öneriyi dakikasında benimsedi; Sophia ise, akrabasının direnmesi üzerine, lord'un arabasından yararlanmayı sonunda kabul etti.

Her şey böylece düzenlendikten sonra, Lord Hazretleri çıkıp gitti. Bayanlar da dinlenmek üzere odalarına çekildiler. Bu arada Mrs. Fitzpatrick, bu soylu kişiyi öve öve göklere çıkardı. Karısına aşırı düşkünlüğü üstünde özellikle durdu. Soylu kişiler arasında, bir bu lord'un eşine her zaman bağlı kaldığını söyledi.

"Gerçekten de sevgili Sophia" dedi, "yüksek sınıfın erkekleri arasında çok ender bulunan bir erdemdir bu. Evlenince, sakın bağlılık bekleme kocandan; çünkü inan bana, mutlaka hayal kırıklığına uğrarsın böyle bir şey beklersen."

Bunu duyan Sophia, hafifçe içini çekti. Belki de bu yüzden, pek tatlı olmayan bir düş gördü o gece. Ama düşünü kimseye söylemediği için, okuyucumuz bunu açıklamamızı bekleyemez bizden.

BÖLÜM 9

**Sabahın güzel bir biçimde anlatılması.
Bir posta arabası. Hizmetçilerin nezaketi.
Sophia'nın yiğitliği ve ulugönüllülüğü.
Bu ulugönüllülüğün gördüğü karşılık.
Konukların yola çıkışları, Londra'ya varışları ve
yolcuların işine yarayabilecek bazı gözlemler**

Yaşamın nimetlerinden yararlanmak için dünyaya gelenlere, bu nimetleri sağlamakla yükümlü toplum üyeleri, gündelik çalışmalarına başalamak üzere mumlarını yaktılar şimdi. Gürbüz ırgat, çalışma arkadaşı öküzün uyanma törenine katılıyor şimdi. Usta el sanatçısı, çalışkan makinist, kaskatı şiltelerinden fırlıyorlar şimdi. Ve şimdi sevimli hizmetçi kız, cümbüşlü bir eğlence sırasında altı üstüne gelmiş toplantı salonunu topluyor. Bu odanın altını üstüne getirenler ise, kuştüyünden yastıkların katılığı uykularını engelliyormuşcasına, yataklarında bir sağa bir sola dönüp, ikide birde uyanıyorlar şimdi.

Düpedüz konuşalım: Saat yediydi ve bayanlar yola çıkmaya hazırdı. Lord Hazretleri de, atları ve arabasıyla onları bekliyordu.

Derken, çözümlenmesi oldukça zor bir sorun çıktı ortaya: Lord Hazretlerinin arabaya nasıl sığacağı sorunu. Posta arabalarında yolcular bir çeşit eşya sayılır; açıkgöz arabacı, dört kişinin oturacağı yere, rahatça altı kişiyi yerleştirir. İyice sıkıştırılınca, insan eti denilen şeyin boyutları daraldığı için, arabacı, şişman hanci kadının ya da tıkabasa beslenmiş belediye başkanının, incecik bir küçük hanım ya da dal gibi bir küçük beyden daha çok yer tutmamasını sağlar. Gelgelelim, posta arabalarından ayırdedilebilmek için "bay arabası" denilen taşıtlar, ötekilerden çok daha geniş oldukları halde, bu tıkıştırma yöntemi bunlarda hiç uygulanmaz.

Lord Hazretleri, soruna en kestirme yoldan bir çare bulup, atına binmek istedi. Ama Mrs. Fitzpatrick, buna kesinlikle karşı çıktı. Bunun üzerine, Mrs. Fitzpatrick ile Sophia'ya hizmet eden iki bayanın, Lord hazretlerinin atlarından birine sırayla binmelerine karar verildi

ve bu ata bir kadın eyeri konuldu.

Her şey böylece yola girdikten sonra, Sophia ile akrabası, kılavuzlarını savdılar. Sophia üstüne düştüğü sırada şurası burası zedelendiği, kuduran Mrs. Honour da yüzünü gözünü paraladığı için, genç kız, hancıya bir miktar paraverdi ayrıca. Bunu verirken, son görüşmelerinde babasından aldığı yüz İngiliz liralık banknotun yok olduğunun farkına varması, Sophia'yı bir hayli üzdü; çünkü birkaç kuruş bir yana, şu sırada tek servetiydi bu kanknot. Her yeri boşuna aradı; tüm eşyalarının altını üstüne getirip, her şeyi boşuna silkeledi. Banknotu bulamayınca, daha önceden anlattığımız gibi, o karanlık patikada atından düşünce, parayı da cebinden düşürdüğü kanısına vardı. O sırada cebini karıştırması, tam düşmeden önce de Mrs. Fitzpatrick'e yardım etmek için mendilini cebinden güçlükle çekmesi, bu kanısını büsbütün pekiştirdi.

Bu tür talihsizlikler, çok ters durumlar yaratabilmekle birlikte, pintilikten arınmış güçlü bir kişiliği, kolay kolay yenip yere seremezler. Gerçi şu sırada para yitirmenin hiç mi hiç sırası değildi ama; Sophia hemen toparlandı, her zamanki huzurlu ve güleryüzlü haliyle, ötekilerin yanına döndü. Lord Hazretleri, bayanlarla Mrs. Honour'u arabaya buyur etti. Mrs. Honour, öteki bayana bir yığın nezakette bulunup, "olmaz, önce siz buyrun sayın bayan" gibi lâflar ettikten sonra, arkadaşının ısrarlarına dayanamayıp, arabaya ilk binmek onuruna erişti. Ve eğer hanımı, sonuçsuz kalan birçok dolaylı sözden sonra, sırası gelince onu ata binmeye zorlamasaydı, yolculuğun sonuna değin arabadan hiç inmeyecekti.

İlerleyen arabanın çevresinde, bir yığın atlı uşak vardı. İki tane de dalkavuk bulunuyordu bu uşakların arasında. Daha önceleri, Lord Hazretleriyle birlikte arabanın içinde yolculuk eden bu dalkavuklar, yerlerini iki bayana vermek söz konusu olmasaydı bile, arabadan kolayca atılabilecek adamlardı. Gerçi yerlerini bayanlara vermek konusunda efendice davranmışlardı ama, her zaman uşaklık etmeye, hattâ uşakların bile hor göreceği işleri yapmaya hazırdılar. Yeter ki, Lord Hazretlerinin yanında kalıp, onun sofrasından yararlanabilsinler.

Sophia'dan aldığı bahşiş hancı bayın öyle hoşuna gitmişti ki, be-

denindeki çürüklere ve yüzündeki tırnak izlerine üzüleceğine seviniyordu artık. Bir armağan niteliğinde olan bu bahşişin ne kadar tuttuğunu okuyucumuz merak edecektir belki de. Ne var ki, bu merakını giderecek durumda değiliz. Şu kadarını söyleyelim ki, miktarını bilmediğimiz bu para, hancının bedenindeki ağrıları sızıları dindirmeye yetti. Ancak hancı, bu genç bayanın paraya böylesine önem vermediğinin daha önce farkına varmadığına dövünüp duruyordu:

"Vallahi" diyordu, "her şey için iki kat para isteseydik, hesap ödenirken zorluk çıkmayacaktı gene de."

Gelgelelim, hancının karısı, aynı görüşleri paylaşmaya pek yanaşmıyordu. Kocasının çektiği acılara, adamcağızdan bile daha fazla üzülüp üzülmediğini bilemem ama; bizim genç kızımızın açıkelliliğinin hancı bayanı pek o kadar hoşnut etmediği de bir gerçekti.

"İnan bana, şekerim" dedi hancıya, "parasını sandığından daha iyi kullanmasını biliyor o bayan. Böyle bir duruma katlanmamız için, bize bir şeyler vermek gerektiğini düşünmüştür herhalde. Eğer yasaların eline düşseydi, senin kabul etmene şaştığım bu paracıktan çok daha fazlasını vermek zorunda kalacaktı."

"Ah, senin bu aklın yok mu!" dedi kocası. "Demek çok daha fazlasını vermek zorunda kalacaktı? Bunu senin kadar ben de bilmiyor muyum sanki! Ama vereceği o paranın bizim cebimize mi gireceğini sanıyorsun yoksa? Eğer oğlumuz avukat Tom yaşasaydı, bu kârlı işi sevine sevine ona verirdim. Bir hayli de para kazanırdı bu işten. Ama avukat bir yakınım kalmadı artık. Yabancılar yararlansın diye yasalara başvurmakta ne anlam var?"

"Evet hakkın var. En doğrusunu sen bilirsin nasılsa."

"Bilirim elbette. Bir işte para olunca, herkesten önce ben alırım kokusunu. Şunu aklına koy ki, sırf konuşarak o bayandan para koparmak, her babayiğitin kârı değildir. Söylediğime dikkat et: Tatlı tatlı konuşarak onu kandırıp bu parayı koparamazdı herkes. Söylediğime dikkat et."

Bunun üzerine hancı bayan eşinin keskin zekâsına alkış tuttu ve karı koca arasındaki kısa konuşma böylece bitti.

Şimdi bu sevimli insanlardan ayrılıp, Lord Hazretleriyle güzel yol

arkadaşlarının yanına döneceğiz.

Bizimkiler öyle hızlı gittiler ki, doksan millik bir yolculuğu iki günde tamamlayıp, ikinci günün akşamı Londra'ya vardılar. Bu arada, böylesine kıymetli bir öyküde anlatılmaya değer hiçbir serüvenle karşılaşmadıkları için, kalemimiz de yolcularımızın hızına öykünerek, çarçabuk ilerleyecek. İyi yazarlar, bulundukları yerin sağladığı güzel, ince ya da olağandışı şeylere göre ayarlanarak, bir yerde uzun ya da kısa bir süre kalan akıllı yolcular gibi davranmalıdırlar aslında. Örneğin, Eshur'da, Stowe'da, Wilton'da, Eastbury'de ve Prior's Park'da, hayal gücünüzü büyüleyen öyle güzel şeylerle karşılaşırsınız ki, oralarda günlerce kalsanız, gene de bıkmazsınız. İnsan sanatının, doğayı nasıl daha da güzelleştirdiğine şaşarsınız. Bu yerlerden bazılarında, sadece sanata hayran kalırsınız. Bazılarında da, doğayı mı, yoksa sanatı mı daha çok beğeneceğinizi kestiremezsiniz. Ama Prior's Park'da doğa ağır basar; en görkemli kılığıyla ortaya çıkar; ve çok sade giyinmiş, alçakgönüllü sanat, doğaya hizmet eder sadece. Orada doğa, dünyaya bol bol bağışladığı en seçkin hazinelerini gözlerimizin önüne serer ve orada insanlar, ancak öteki dünyada bulunabilecek bir şeyi sunarlar bize.

Bu güzel yerlerde, coşup kendinden geçen haz alma ve hayal kurma yeteneklerimiz, çok daha değersiz şeylerle de oyalanabilir. Devon ve Dorset'in koruları, ırmakları, çimenleri, aklı başında bir yolcunun dikkatini çeker, hızla ilerlemesini engeller. Ama daha sonraları aynı yolcu, Bagshot'un can sıkıcı fundalıklarından ve Stockbridge'in batısına doğru uzanan o sevimli ovadan hızla geçerek, yitirdiği zamanı kazanır. Bu sevimli ovada, on altı millik bir alan içinde, ancak bir tek ağaç görülür. Kimi zaman da, bezgin ruhumuzun çektiği can sıkıntısına acıyan iyi yürekli bulutlar, değişik biçimlerini gözlerimizin önüne sererler.

Paradan başka bir şey düşünmeyen tüccarlar, keskin zekâlı yargıçlar, ağırbaşlı hekimler, kalın yünlüler giyen celepler ve bir yandan paranın, bir yandan da aptallığın oğulları olan daha nice nice kişiler, bizler gibi yolculuk etmemektedirler. Onların atları, saatte tam dört buçuk mil yaparak, yemyeşil çayırlardan da, kıraç fundalıklar-

dan da, hep aynı hızla tıkır tıkır geçer. Atların gözü de, binicinin gözü de hep önlerine dikilidir; hayvan da, insan da, aynı şeylere, tıpkı aynı biçimde bakar. Binici, mimarların övüne övüne yarattıkları en görkemli yapılan da; kumaş üreterek yeni zenginleşen bir kasabada adı sanı bilinmeyen birilerinin, üstüste para istif edilmesi onuruna bir anıt gibi diktikleri tuğla yığınlarını andıran o pek lâtif yapıları da, aynı duygularla seyreder.

Okuyucumuz, Sophia'ya bir an önce kavuşmaya artık can attığımız için, bu söylediklerimizi aptal yazarlara ve onların tam karşıtı olan akıllı yazarlara; uygulama işini de senin zekâna bırakıyoruz. Biz sana yardım etmesek de, bunu kolay kolay yapabilirsin sen. Onun için, hemen aklını başına topla. Ne demek istediklerinin anlaşılması için, okuyucularından kâhinlik etmelerini bekler kimi yazarlar. Böylelerinden değiliz biz. Kitabımızın güç yerlerine gelince, sana gereken yardımı vermeye hazırız. Ama biraz dikkat ederek hemen kendin anlayacağın şeyleri açıklayıp, tembelliğini hoşgörüyle karşılamak niyetinde de değiliz. Bu yüce yapıtımıza başlarken, aklını kullanmana hiç fırsat vermeyeceğimizi; zekânı harekete getirmeden, hem haz duyarak, hem de yararlanarak, bu yazdığımız sayfalarda yolculuk edebileceğini sanıyorsan, haberin olsun, fena halde yanılıyorsun.

BÖLÜM 10

Erdemle ilgili bir iki görüşle kuşkuyla ilgili birkaç görüş

Yolcularımız Londra'ya varınca, Lord Hazretlerinin evine indiler. Onlar yol yorgunluğundan sonra dinlenirken, ev sahibinin uşakları, iki bayana oturabilecek bir yer arıyordu; çünkü Lord Hazretlerinin eşi o sırada Londra'da bulunmadığından, Mrs. Fitzpatrick, o evde kalmaya kesinlikle yanaşmıyordu.

Kimi okuyucularımız, bu olağanüstü erdemli davranışı, gereğinden fazla aşırı, gereğinden fazla titiz bulup, yadırgayacaklardır belki de. Ne var ki, Mrs. Fitzpatrick'in pek nazik bir durumda olduğunu

da göz önünde tutmak zorundayız. Dedikoducu dillerin kötülüğünü de hesaba katarsak, kadıncağızın bu tutumunu bir kusur saysak bile, bunun olumlu bir kusur olduğunu, aynı durumda bulunan her kadının aynı kusuru işlemesi gerektiğini kabul ederiz. Gerçi erdem gösterileri, sırf bir gösteri niteliğini taşıyınca, soyut açıdan gösterişsiz ama gerçek olan erdem kadar değerli değildir ama; her zaman daha çok övülür her nedense. Çok özel kimi durumlar dışında, her kadının, ya gerçek erdemden yana, ya erdem gösterisinden yana bir tutumu benimsemesinde hayır vardır bana kalırsa.

Kalacakları bir yer bulduktan sonra, Sophia o geceyi akrabasıyla birlikte geçirmeye karar verdi. Ama ertesi sabah erkenden, daha önce de söylediğimiz gibi, babasının evinden çıkarken yanına sığınmayı düşündüğü bayanı arayacaktı. Arabada yolculuk ettiği sırada dikkatini çeken bazı şeyler yüzünden, o bayanın evine gitmek istiyordu bir an önce.

Kuşku duymak iğrenç bir şeydir. Genç kızımızı kuşku duyan bir kişi olarak göstermeyi hiç istemediğimizden, Sophia'nın Mrs. Fitzpatrick ile ilgili kuşkularını okuyucuya açıklamaktan çekiniyoruz nerdeyse. Ne çare ki, Sophia'nın akrabasından kuşkulandığı bir gerçekti. Çoğunlukla en kötü insanlar kuşkuya kapıldıkları için, genellikle kuşku konusunda okuyucumuza birkaç söz söylemeden önce, Sophia'nın nelerden kuşkulandığını açıklamayı uygun bulmuyoruz.

Bana kalırsa, iki tür kuşku vardır. Duygulardan doğan birinci tür kuşku, içten gelen bir içgüdüyle hızla sezerek, olmayan şeyleri hem görür, hem de ayrıca abartır. Her şeyi çabucak kavrayan bu şahinin gözünden, hiçbir kötülük belirtisi kaçamaz. Bu tür kuşku, insanların yalnız ne yaptıklarını değil, sözlerini ve bakışlarını da gözler. Gözleyenin yüreğinden kaynaklandığı için, gözlenen kişinin ta yüreğine dalıp, orada henüz gelişmemiş kötülüğün dölütünü bile görür. Hattâ bu kötülüğün tohumu henüz atılmadığı halde, günün birinde bunun var olacağını bilir. Her zaman kusursuz işleseydi, hayranlık uyandıran bir yetenek olurdu bu tür kuşku. Ne var ki, bu yetenek hiç kimsede yüzde yüz elverişli olmadığı için, çok hazin yanılgılara düşülür; nice suçsuz ve erdemli kişinin yüreği kırılır. İşte bu yüz-

dendir ki, her kötü şeyi kapsamlı olarak hızla görmek yeteneğini aslında fena bir şey saymaktayım ben. Demin ileri sürdüğüm nedenlerden ötürü, bu tür bir kuşkuyu, ancak kendileri kötü yürekli olanlar duyabilir. İyi yürekli bir tek kişinin bile kuşkunun bu türüne kapılmadığını bildiğim için, Sophia'nın da böyle bir kuşku beslemediğini kesinlikle bildiriyorum.

İkinci tür kuşku, kafadan doğar. Gözünüzün önünde olanı görebilmek, gördüğünüz şeyden sonuçlar çıkarabilmek yeteneğidir bu. Gözleri olanlar, göreceklerdir elbette; beyinleri olanlar da, gördükleri şeyden bir sonuç çıkaracaklardır mutlaka. Birinci tür kuşku, suçsuzların düşmanı olduğu gibi, ikinci tür kuşku da suçluların amansız bir düşmanıdır. İnsan dediğimiz yaratık kusursuz olamayacağı için, kuşkunun bu türü bile ara sıra yanılgıya düştüğü halde, bu ikinci kuşkuyu çok doğru bulmaktayım ben. Örneğin tutun ki, bir koca, bir rastlantı sonucu, eşini, başkalarına boynuz takmayı bir sanat haline getiren o küçük beylerden birinin kucağında otururken ya da boynuna sarılmışken yakalıyor. Biz bunu zararsız bir şaka sayacak kadar olumlu davransak bile, o kocanın kuşkulanmasını, eşiyle bu erkek arasında daha da kötü durumlar olabileceği sonucuna varmasını pek ayıplayamayız elbette. Okuyucumuz, buna benzer birçok örnek bulabilir kendi kendine. Ben bu konuda bir şey daha söylemek istiyorum. Gerçi kimileri bu düşüncemi Hıristiyanlığa aykırı bulabilir ama, tamamiyle haklı olduğuma da inanıyorum: Bence bir kez hainlik eden bir insan, ikinci kez de yapabilir aynı şeyi.

Şimdi doğrusunu söylemek zorundayız: Sophia, kuşkunun bu ikinci türünü duymaktaydı: Akrabası Mrs. Fitzpatrick'in pek sağlam bir mal olmadığı kanısına varmıştı.

Görünüşte durum şuydu: Çok akıllı bir tutum benimseyen Mrs. Fitzpatrick, genç bir kadının namusunu, ortaya her çıkışında düşmanlarıyla karşılaşmaya mahkûm zavallı bir tavşana benzetiyordu. Düşmanlarından başka bir şey çıkamazdı o tavşanın karşısına. Onun için Mrs. Fitzpatrick, ilk fırsattan yararlanıp, kocasının kanadı altından kurtulur kurtulmaz, kendisini koruyabilecek başka bir erkek aramaya karar verdi. Koruyucu olarak seçeceği erkeğin, Lord Hazret-

leri gibi yüksek tabakadan, varlıklı ve onurlu bir kişi olması gerekiyordu. Üstelik, gezgin şövalyeler gibi, başı belâya giren bayanların imdadına yetişen bu Lord Hazretleri, Mrs. Fitzpatrick'e korkunç tutkun olduğunu kaç kez açıklamamış mıydı? Bu tutkusunu kanıtlamak için elinden geleni yapmamış mıydı?

Gelgelelim, aptalca bir savsaklama sonucu "yardımcı koca" ya da "kaçan bayanın koruyucusu" görevi diye bir şeyin yasalarda yeri olmadığı, bu görevi üstlenen kişiye de dedikoducular çok daha tatsız bir ad taktıkları için, Sophia'nın akrabası şöyle bir karara vardı: Lord Hazretleri, Mrs. Fitzpatrick'e karşı tüm iyi niyetli görevlerini gizlice yerine getirecek, onun koruyucusu olduğunu herkese açıklamayacaktı. Hattâ hiç kimse bu görevin farkına varmaması için bir anlaşma da yapıldı: Mrs. Fitzpatrick, doğru Bath'a gidecek; Lord Hazretleri ise, ilkin Londra'ya uğrayacak, sonra hekimlerinin bunu sağlık vermeleri üzerine, o da Bath'a gelecekti.

Sophia, Mrs. Fitzpatrick'in söylediklerinden ya da davranışlarından değil; sır saklamak konusunda o erdemli bayan kadar usta olmayan Lord Hazretlerinin hallerinden kesinlikle anlamıştı bütün bunları. Mrs. Fitzpatrick'in kendi öyküsünü anlatırken bu konuda bir tek söz bile söylememesi de bizim genç kızın kuşkularını bir hayli pekiştirmişti.

Londra'nın nerdeyse tüm arabacıları o evi bildikleri için, Sophia aradığı bayanı kolayca buldu. Oraya haber gönderir göndermez, bu bayan, Sophia'nın hemen gelmesini istedi. Sophia da bu çağrıyı kabul etti. Mrs. Fitzpatrick ise, genç kızın onun yanında kalması konusunda ancak terbiye gereği bir iki söz söylemekle yetindi. Genç kızın biraz önce değindiğimiz kuşkularını sezmiş de buna içerlemiş miydi, yoksa bunun başka bir nedeni mi vardı bilemem ama; gitmek konusunda Sophia ne denli istekliyse, Mrs. Fitzpatrick de Sophia'dan ayrılmak konusunda o denli istekliydi.

Genç kızımız, akrabasından ayrılırken, dolaylı yoldan ona kısaca öğüt vermekten kendini alamadı:

"Allah aşkına" diye yalvardı, "kendini kolla, ne kadar tehlikeli bir durumda olduğunu unutma. Kocanla barışman için bir çare bulu-

nur umarım. Halam Mrs. Western'in, ikimize de hep söylediği lâfı unutma: Evlilik antlaşması bozulup, karı koca arasında savaş başlayınca, hangi koşullar altında olursa olsun, kadın kısmının imzalayacağı barış kendi yararınadır her zaman. Görmüş geçirmiş bir kişi olan halam, harfi harfine böyle derdi işte."

Mrs. Fitzpatrick, Sophia'yı hor görürcesine gülümsedi:

"Benim için korkma, çocuk. Sen kendini düşün; çünkü benden daha gençsin. Birkaç gün sonra, gelip seni görürüm. Sevgili Sophia, bir de küçük öğüt vereyim sana: Ağırbaşlı küçük hanım hallerini köyde takın ancak; çünkü inan bana, o haller hiç yakışmaz bu kente."

İki akraba böylece ayrıldılar. Hemen Lady Bellaston'un evine giden Sophia, orada hem büyük bir nezaketle, hem de içtenlikle karşılandı. Lady Bellaston, bizim genç kızı eskiden halası, Mrs. Western'in yanındayken görmüş, ondan çok hoşanmıştı. Sophia'yı yeniden görebildiğine gerçekten çok sevinen bu bayan, onun neden babasının evinden kaçıp Londra'ya sığındığını öğrenince, genç kızın böylesine akıllı ve kararlı davranmasını ayrıca beğendi. Kendi evine sığınmasını büyük bir onur saydığını bildirdikten sonra, onu elinden geldiğince koruyacağına söz verdi.

Artık Sophia'yı güvenilir ellere teslim ettiğimiz için, okuyucumuz bizim genç kızın bir süre orada kalmasına ve öykümüzün öteki kişilerinin, özellikle Jones'un ne halde olduğuna biraz bakmamıza razı olur herhalde. Geçmişte işlediği günahlardan ötürü, yeterince pişmandı zavallı Jones. Zaten ahlâksızlık hep böyledir: Kendi kendini cezalandırır her zaman.

ONİKİNCİ KISIM

BİR ÖNCEKİ KISIM KADAR BİR SÜREYİ KAPSAR

BÖLÜM 1

Çağdaş bir yazarın yapıtlarında neyin çalma, neyin yasal bir alıntı olduğu anlatılır

Bilgili okuyucum, bu yüce kitabı yazarken, esas metni vermeden, kaynak olarak hangi yapıtı kullandığımı hiç belirtmeden, eski çağın en değerli yazarlarından ikide birde parçalar çevirdiğimin farkına varmıştır herhalde.

Akıllı Abbé Bannier, hem bilgi hem de sağduyu ile yüklü olan **Mythology** adlı kitabının önsözünde, kimi yazarların bu tutumunu çok elverişli bir biçimde aydınlatır:

"Genellikle kendi ünümdün fazla okuyucunun rahatını düşündüğüm kolayca anlaşılacaktır" der. "İnsanın aklına gelen bilgi dolu alıntıların çevirisini yapmak kolaydı. Ama bir yazar, okuyucusunu göz önünde tutarak, bunu yapmazsa, kitabını okuyanlara daha çok saygı göstermiş olur aslında."

Bir kitabı, yabancı dillerden alınmış bölük pörçük parçalarla doldurmak, okumuş yazmış kişileri düpedüz dolandırmaktan farksızdır; çünkü bu yöntem yüzünden, okumuş yazmış kişiler, bellekleri nde bulunmasa bile kitaplıklarının raflarında bulunan toptan satın aldıkları malları, şimdi de perakende satın almak zorunda kalırlar. Hiç işlerine yaramayacak bir mal için para ödemek zorunda kalan okumuş yazmış olmayanlar açısından da bir haksızlıktır bu. Kitaplarına Yunanca ve Latince bir yığın alıntı ekleyen yazar, açık arttırma ile satış yöneten bir adam gibi davranır: Kibar bay ve bayanlara kazık atarak, satılık eşyaları birbirine karıştırır. Böylece müşteriler, istediklerini satın alabilmek için, hiç işlerine yaramayan kimi eşyaları da satın almak zorunda kalırlar.

Ne var ki, bir insan çıkarlarını hiç gözetmeden, ne denli dürüstçe davranırsa davransın, cahiller onu gene de yanlış anlayabilecekleri, kötü niyetliler de yanlış yorumlayabilecekleri için, kendi ünümü korumak amacı ile, okuyucuma kıymak; başka birinden bir düşünce ya da bir söz alınca, esas metni vermek, hiç olmazsa bunu hangi bölümün neresinden aldığımı belirtmek aklımdan geçmedi değil. Hattâ bunu yapmamakla kötü duruma düştüğüm konusunda bazı kuşkularım da var. Kaynak olarak başvurduğum yazarın adını vermediğim için, beni o yazardan çalmakla suçlayanlar çıkabilir. Oysa bunu yapmamamın nedeni, haklı olarak ün kazanan o Fransız yazarının demin sözünü ettiğim düşüncesidir aslında.

Gelecekte bu tür suçlamaları önlemek amacı ile, açıkça bir itirafta bulunup, durumu aydınlığa kavuşturuyorum: Eski çağların Yunan ve Latin yazarları, herkesin ortaklaşa malı sayılan verimli bir otlak gibidir. Parnassus dağında edebiyata adanmış küçücük bir kulübesi olanın bile, kendi esinleme perisini bu otlakta semirtmeye hakkı vardır. Bu düşüncemi daha da açıklamak için, şöyle diyebilirim: Yoksullar varlıklılara göre neyse, biz çağdaş yazarlar da eski yazarlara göre tıpkı öyleyiz. Yoksullar derken, ayak takımı adını verdiğimiz o çok geniş kapsamlı, çok saygıdeğer tabakayı düşünüyorum. Bu tabakayı biraz yakından tanımak onuruna erişenler, varlıklı komşularını hiç çekinmeden yağma etmenin, onların gözünde olağan bir iş olduğunu, hiç de ayıp ya da günah sayılmadığını pek iyi bilirler. Yoksullar, olağan bildikleri bu işi öylesine sürekli yaparlar ki, ülkenin nerdeyse her köyünde, varlıklı ağaya karşı bir çeşit konfederasyon kurulur; yoksul komşuları, ağanın malını mülkünü kendi malları gibi kullanırlar. Bu tür yağmalamaları bir suç saymadıkları için de, yağmalama sırasında birbirlerini korumayı, cezalandırılmaktan kurtarmayı bir onur sorunu ve ahlâksal bir zorunluk sayarlar. Bizler açısından, Homeros, Vergilius, Horatius, Cicero ve bunlara benzer eski çağ yazarları, varlıklı birer ağadır. Parnassus dağının yoksulları olan bizler, çok eski bir geleneğe uyarak, elimize geçirebildiğimiz her şeyi onlardan aşırıveririz. Ben bunu yapmakta haklı görüyorum kendimi; yoksul komşularımın da. sırası geldikçe aynı haktan yararlan-

malarından yanayım. Yazar kardeşlerimden istediğim tek şey, yoksulların birbirilerine gösterdikleri dürüstlüğe uymalarıdır; çünkü kendi aralarında hırsızlık yapmak, korkunç bir cinayet, rezilce bir davranıştır. Başka bir yoksulu (kimi zaman kendilerinden yoksul olanları) soymuş olurlar böylece. Bunun ne denli ayıp olduğunu belirtmek için, fakir fukarayı koruyan bir hastahanenin kasasını soymaya benzetebiliriz böyle bir rezaleti.

Vicdanımı sıkı sıkı yokladıktan sonra, böylesine yürekler acısı bir hırsızlık yapmadığımı biliyorum. Ama öteki suçu işlediğimi kabul ediyorum. Eski yazarlardan işime gelen bir parçayı aşırırken, o yazarın adını vermek zorunluğunu duymadığımı da söylüyorum. Hattâ böyle bir parçayı kendi kitabıma aktarır aktarmaz, o parçayı kendi öz malım saydığıma inanıyor, tüm okuyucularımın bunu böyle bilmelerini istiyorum. Yoksul yazar kardeşlerime karşı yüzde yüz dürüst davrandığım sürece, bu hakkın benden esirgenmemesi gerekir. Ama bu yoksul kardeşlerimden bir iki parça mal ödünç alırsam, üstlerine adlarını koymakta kusur etmeyeceğim. Böylece bu mallar istedikleri an gerçek sahiplerine geri verilebilecektir.

Bunu yapmadığı için Mr. Moore denilen adamı çok ayıplıyorum. Vaktiyle bu Mr. Moore, Pope ve Şürekâsından kimi dizeler alıp, bunların altı tanesini **Rakip Modalar** oyununa katmaktan çekinmemişti. Gelgelelim Pope, iyi bir rastlantı sonucu, söz konusu oyunda kendi dizelerini bulmuş, öz malını geri alıp kendi yapıtlarına taşımıştı yeniden. Bu hırsızı iyice cezalandırmak amacı ile de, onu **Dunciad'a yani Aptalname** adını verdiği korkunç zindana atmıştı. Mr. Moore'un mutsuz adı, Pope'un bu ünlü taşlamasında yani **Aptalnamede** hâlâ bulunmaktadır; ve şiir alışverişinde böylesine bir dalavera çevirdiği için, Mr. Moore sonsuza dek hapis kalacaktır Pope'un taşlamasında.

BÖLÜM 2

Sophia'yı bulamayan Mr. Western, öyle bir şey bulur ki, kızını kovalamaktan vazgeçer

Öykümüz şimdi Upton'daki hana geri dönüp, Mr. Western'in ora-

dan nereye gittiğini izleyecek. Mr. Western'in yolculuğu yakında biteceği için, biz de kitabımızın baş kişisi ile uğraşmaya bol bol vakit bulacağız bundan böyle.

Okuyucumuz, Mr. Western'in Upton'daki handan büyük bir öfkeyle çıktığını; aynı öfkeyle de kızının peşine düştüğünü lütfen anımsasın. Seyis, Sophia'nın Severn ırmağını geçtiğini söylediğinden, Mr. Western de atları ve adamları ile o ırmaktan geçti; zavallı Sophia'yı yakalarsa, ondan müthiş bir öc alacağına yeminler ederek, hızla yolunu sürdürdü.

Çok geçmeden bir dörtyol ağzına vardı. Burada kısa bir savaş meclisi kurarak, yanındakilerle danıştıktan sonra, kendini kadere teslim edip, doğru Worcester yoluna saptı.

Bu yolda aşağı yukarı iki mil ilerledikten sonra, acı acı yakınıp, ahlayıp oflamaya başladı:

İkide birde "yazıklar olsun! Köpekler bile benim kadar çekmemiştir!" diye bağırıyor; küfürler basıyordu.

Yanındaki Rahip Supple, onu avutmaya çalıştı:

"Tüm umudunu yitirenler gibi üzelmeyiniz, efendim" dedi. "Gerçi küçük hanımı henüz yakalayamadık ama, talih gene de yüzümüze güldü; izindeyiz hiç olmazsa. Belki küçük hanım yakında yolculuktan yorulur; dinlenebilmek için bir handa kalır. O zaman siz de mutlaka **compos voti** olursunuz, yani muradınıza erersiniz."

"Hadi sen del" diye karşılık verdi Mr. Western. "Allah kahretsin o kaltağı! Benim yakınmamın nedeni, avlanmaya böylesine uygun bir sabahı boşuna harcamam. Mevsimin en güzel av gününü, üstelik de bunca uzun bir dondan sonra kaçırmak, yüreğime iniyor!"

Kader, insanlara ne denli haince oyunlar oynarsa oynasın, kimi zaman da acır onlara. Kızını yakalamaya karar veren Mr. Western'e şimdi acıyan kader, adamcağızı başka bir yoldan avutmayı düşündü mü, yoksa düşünmedi mi, bilemem ama; Mr. Western bu sözü söyleyip, arkasından da bir yığın küfür basar basmaz, havlayan av köpeklerinin o ahenkli sesleri yükseliverdi çok yakınlarından. Bunu duyan Mr. Western'in de, bindiği atın da kulakları dikiliverdi dakikasında. Ve Mr. Western, "gitti! Gitti! Allah beni kahretsin eğer git-

mediyse!" diye avaz avaz bağırarak, atını mahmuzladı. Bu işe binicisi kadar meraklı olan atın mahmuzlanmasına hiç gerek yoktu aslında. Derken Mr. Western ile yanındakilerin hepsi, bir mısır tarlasını aşarak, bağıra çağıra, doğru köpeklerin bulunduğu yere yöneldiler. Zavallı rahip, şaşkın bir halde, en arkalardan geliyordu.

Bir masal vardır: Aşk Tanrıçası Venüs, tutkulu bir âşığın isteği üzerine, Grimalkin adlı kediyi değiştirip, güzel bir kadın yapıvermiş. Gelgelelim Grimalkin, eski huylarından ve oyunlarından vazgeçemediği için, bir fare görür görmez, kocasının yatağından fırlayıp, farenin peşine düşüverirmiş.

Bu masalın anlamı nedir acaba? Kendisini seven kocasının onu öpüp koklamasından, gelinin hoşnut olmadığını söyleyemeyiz. Gerçi kimine göre kediler nankördür ama, belirli durumlarda kediler de kadınlar da sevinip mırıl mırıl mırıldanırlar. Gerçek şudur ki, akıllı Sir Roger L'Estrange'ın derin derin düşündükten sonra ileri sürdüğü gibi, "doğayı kapıdan kovarsak, pencereden içeriye girer; bir bayana dönüşen bir pisipisi de gene farelerin peşinden koşar." Mr. Western'i kızını sevmemekle suçlamanın yolu da yoktur; çünkü adamcağız, kızını çok, hem de pek çok seviyordu aslında. Ama onun toprak sahibi bir avcı olduğunu göz önünde tutmamız; sonra bu masalı da, Sir Roger L'Estrange'ın sağduyulu gözlemini de Mr. Western'e uygulamamız gerekmektedir.

Köpekler son derece hızlı koşuyor; Sophia'nın babası da her zamanki bağırıp çağırmalarıyla, her zaman duyduğu hazla, çitlerin ve hendeklerin üstünden atlaya atlaya, atını onların peşinden sürüyordu. Mr. Western, bu kovalama sırasında, bir tek kez bile kızını aklına getirip keyfini bozmadı. Şimdiye dek hiç bu kadar güzel avlanmadığına; böyle bir av uğruna, bulunduğu yerden elli mil bile uzaklaşmaya değdiğine yeminler etti. Mr. Western kızını unuttuğu gibi, adamlar da hanımlarını unutmuşlardı. Rahibe gelince, ilkin kendi kendine Latince mırıldanarak şaşkınlığını belirtti; sonra o da küçük hanımı unuttu. Biraz arkalardan tırıs giderek, gelecek pazar günü vereceği vaizin bir parçasını düşünmeye koyuldu.

Köpeklerin sahibi, av meraklısı bir bayın gelişine çok sevindi; çün-

kü herkesin kendine özgü değerleri vardır; bir avcı gözüyle bakınca da, Mr. Western'den daha değerlisi bulunamazdı. Hiç kimse avazı çıktığınca bağırarak köpekleri onun kadar yüreklendiremez, hiç kimse naralar atarak ava onun kadar canlılık katamaz.

Avlarını dört nala kovalamanın coşkusuna kapılanlar, nezaket törelerine aldırmayacak kadar kendilerinden geçerler. Hattâ, insanlık görevlerini bile yerine getiremez hale gelirler. Aralarından biri, bir kaza sonucu bir hendeğe ya da bir dereye düşerse, ötekiler genellikle hiç oralarda olmazlar; düşeni kaderine bırakıp avlarının peşinden giderler. İşte bu yüzdendir ki, iki toprak sahibi sık sık yanyana geldikleri halde, birbirlerine bir tek söz bile söylemediler. Bununla birlikte, avı yöneten bay, yabancının, kusur işleyen köpekleri toparlamakta büyük ustalığını görerek, onun çok akıllı olduğunu anlıyor; yanındaki adamların sayısına bakarak da, varlıklı olduğunu düşünüp, saygı duyuyordu ona karşı. Böylece, hedef alınan küçük hayvanın ölümüyle av biter bitmez, iki toprak sahibi yüzyüze geldiler, toprak sahiplerine yakışır bir biçimde tanışıp selâmlaştılar.

Epeyce eğlenceli sayılabilecek sohbetlerini, ya bir ek halinde, ya da başka bir zaman aktarırız ama; öykümüzle hiç ilgili olmayan bu konuşmayı şimdi anlatmaya gönlümüz razı değil. Görüşmeleri bittikten sonra, ikinci bir av faslına giriştiler. Sonra ev sahibi, Mr. Western'i yemeğe çağırdı. Sophia'nın babası bu çağrıya uydu. Yemekten sonra da, yeni arkadaşı ile bir güzel içti. Bu içki faslından sonra da, bir güzel uyku çekti.

Mr. Western içki sofrasında, ne ev sahibiyle, ne de Rahip Supple ile aşık atacak durumda değildi o akşam. Hem bedeninin, hem de kafasının ne denli yorgun olduğunu göz önünde tutarsak, gereğince içemedi diye adamcağızı hor göremeyiz. Doğrusunu söylemek gerekirse, kaba bir deyim kullanarak, Mr. Western'in o akşam fitil gibi sarhoş olduğunu söyleyebiliriz. Daha üçüncü şişeyi boşaltamadan önce, öyle bir hale düştü ki, onu çok daha sonraları yatağa taşıdıkları halde, Rahip Supple, Mr. Western'i odada yok farzederek, ev sahibine Sophia'nın öyküsünü anlattı. Niyeti adamcağızı ertesi sabah kandırıp, evine dönmesini sağlamaktı. Ev sahibi de, bu ko-

nuda Rahip Supple'ı destekleyeceğine söz verdi.

Böylece Mr. Western akşam içkisinin etkisinden kurtulup, sabah içkisini isteyip de, kızını kovalayabilmek için atlarının hazırlanmasını emreder etmez, Rahip Supple onu caydırmak için bir söylev vermeye başladı. Ev sahibi de, rahibi canla başla öyle bir destekledi ki, sonunda Mr. Western evine dönmeye razı oldu. Adamcağızı kandırmak için kullanılan başlıca sav şu olmuştu: Hangi yöne gideceğini aslında bilmediği için, kızına yaklaşacağına, ondan uzaklaşması olasılığı vardı.

Bunun üzerine donun bitmesine pek sevinen Mr. Western (acele eve dönmesinin bir nedeni de bu olabilirdi) avcı arkadaşından ayrılıp, Somersetshire'a gitmeye, daha doğrusu oraya geri dönmeye karar verdi. Ama yola çıkmadan önce, aklına gelebilen en acı lânetler ve küfürlerle birlikte, adamlarının bir kısmını kızının peşinden yolladı.

BÖLÜM 3

Jones'un Upton'dan gidişi ve yolculuk sırasında delikanlıyla Partridge arasında olup bitenler

Sonunda öykümüzün baş kişisine kavuştuk. Doğrusunu söylemek gerekirse, ondan öyle uzun bir süre ayrılmak zorunda kaldık ve onu öyle bir anda bıraktık ki, birçok okuyucum, Jones'u temelli terketmek niyetinde olduğumuzu sanmışdır belki de. Bizim delikanlıyı son gördüğümüzde durumu berbattı. Ölçülü ve çekingen insanlar, böyle bir durumda bıraktıkları dostlarının kendilerini astığını duyup da üzülmemek için, onların nasıl olduklarını sorup soruşturmaya pek yanaşmazlar genellikle.

Gelgelelim, bizde, ölçülü insanların tüm erdemleri olmayabilir; ama onların güçsüz yanları da yoktur. Göğsümü gere gere söyleyebilirim bunu. İşte bu yüzdendir ki, zavallı Jones'un şimdiki durumu kadar yürekler acısı bir durum pek akla sığmayacağı halde; biz, gene de onun yanına gideceğiz; delikanlımız sanki Talihin en parlak gü-

neşi altında gülüp oynuyormuş gibi, onun yanında bulunacağız.

Seyis, ne yaparlarsa yapsınlar, o sırada Upton'da at bulamayacaklarını bildirdiği için, Mr. Western gittikten birkaç dakika sonra handan çıkan Mr. Jones ile arkadaşı, Sophia'nın babasının gittiği yolda yaya olarak yürüdüler. Yürekleri kurşun gibi ağırdı. Gerçi bambaşka nedenlerden ötürü üzülmekteydiler ama, ikisi de üzüntülüydü. Delikanlı acı acı iç çektikçe, Partridge de aynı acıyla homurdanıyordu her adım atışında.

Mr. Western'in adamlarıyla danışmak üzere durakladığı dörtyol ağzına varınca, Jones da durdu, Partridge'e hangi yola sapacaklarını sordu.

Partridge, "ah efendim, benim sözümü dinleseniz keşke!" dedi

Jones, "ne diye senin sözünü dinlemeyecek mişim ki?" diye karşılık verdi. "Nereye gideceğim ve ne olacağım bana vız geldiğine göre, senin sözünü de dinlerim artık."

"Sözümü dinleyecekseniz, hemen geri dönüp evinize gidin. Zatialinizinki gibi bir evi olan, kırlarda evsiz barksız serseriler gibi dolanıp durur mu hiç? Kusuruma bakmayın, sed vox ea sola reperta est, yani serseri sözcüğü biraz kaba ama, başkasını da bulamadım."

"Ah! Dönecek evim yok ki!" dedi Jones. "Benim dostum, babam, beni evine alsa bile, Sophia'nın bulunmadığı bir yerde yaşamaya katlanabilir miyim hiç?.. Zalim Sophia! Zalim! Hayır, onu değil, kendimi suçlayayım... Hayır, kendimi değil, seni suçlayayım. Allah seni kahretsin! Budala! Salak! Beni mahvettin! Seni paramparça edeceğim!"

Bunu söyledikten sonra, Jones, zavallı Partridge'in yakasına yapıştı. Onu öyle bir sarstı ki, sıtma nöbetine tutulsa da, korkudan ödü kopsa da, böylesine sarsılamazdı adamcağız.

Partridge, zangır zangır titreyerek dizüstü çöktü. Fena bir şey yapmak istemediğine yeminler etti, Jones'un ona acıması için yalvarıp yakardı.

Delikanlı, Partridge'e bir iki saniye deli deli baktıktan sonra, yakasını bıraktı. Tüm hıncını, öyle bir öfkeyle kendinden aldı ki, bu öfke Partridge'e yönelseydi, zavallıyı öldürürdü mutlaka. Hattâ bu du-

rumu görmek bile, adamcağızı korkudan öldürmüştü nerdeyse

Okuyucumuzun bunları okumak zahmetine katlanacağına güvenebilseydik, delikanlının bu sırada yaptığı çılgınlıkların tümünü en küçük ayrıntılarına kadar anlatmak zahmetine girerdik biz de. Ama bu sahneyi gözler önünde canlandırmak için çekeceğimiz bunca zahmetten sonra, okuyucumuzun o sayfaları tümüyle atlayacağından korktuğumuz için, böyle bir çabaya girişmedik. Doğrusunu söyleyelim: Biz, bu nedenden ötürü, dehamızın coşkusunu kaç kez sıkı bir baskı altına alarak, birbirinden güzel nice betimlemelerimizi kitabımıza almadık. Gerçeği de söylemekten çekinmeyelim: Tüm kuşkular gibi, kendi yüreğimizin fesadından kaynaklanmaktadır bu kuşku da; çünkü upuzun kitapların sayfaları içinde koşup dururken, biz de kaç kez birçok yeri atlatmak gibi kötü eğilimlere kapıldık.

Onun için, ancak şu kadarını söylemekle yetinelim: Jones, bir süre deliler gibi davrandıktan sonra, yavaş yavaş kendine geldi. Kendine gelir gelmez de, Partridge'e dönüp, duygularının yoğunluğundan ötürü onu hırpaladığı için, büyük bir içtenlikle özür diledi. Doğup büyüdüğü yerleri bir daha hiç görmemeye karar vermişti. Bundan böyle, Partridge'in eve dönmekten söz etmemesini istedi.

Delikanlıyı hemen bağışlayan Partridge, arkadaşının isteklerine uyacağına söz verdi.

Bunun üzerine Jones, hiçbir şeye aldırmıyormuş gibi konuştu:

"Mademki meleğimin peşinden gitmek olasılığı yok artık, bari şan ve şeref peşinden koşayım bundan böyle. Hadi benim yiğit oğlum, doğru orduya katılalım. Çok onurlu bir dâvâdır bu. Canımı kıymetli saysaydım bile, bu dâvâ uğruna seve seve kıyardım ona.

Bunu söyledikten sonra Jones, Mr. Western'in seçtiği yola değil de, ötekine sapıverdi. Böylece, sırf bir rastlantı sonucu, Sophia'nın daha önce geçtiği yolda ilerlemeye başladı. Şimdi yolcularımız birbirlerine bir tek söz söylemeden, tam bir mil yürüdüler. Jones, ara sıra, kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Biraz önce çektiği korkudan henüz tamamiyle kurtulamayan Partridge ise, tam bir sessizliğe gömülmüştü. Arkadaşının damarına basarak, onun bir öfke nöbetine daha kapılmasından çekiniyordu. Üstelik, okuyucuyu bel-

ki de ayrıca şaşırtmayacak bir şey takılmıştı aklına: Sözün kısası, Jones'un tamamiyle delirdiğinden kuşkulanmaya başlamıştı.

Sonunda kendi kendine konuşmaktan bıkan Jones, arkadaşının bu suskunluğundan yakındı. Zavallı Partridge ise, dürüst davranıp, delikanlıyı kızdırmamak için sustuğunu açıkladı. Jones, kızmayacağına kesinlikle söz verince, korkudan kurtulan Partridge, dilinin dizginlerini gevşetti. Gencecik bir tay, gemi çıkartılıp çayırlarda özgürlüğüne kavuşunca ne denli sevinirse, Partridge de öyle sevindi.

Aklını kurcalayan başlıca konuyu ele alması yasaklandığı için, onu ilgilendiren ikinci konudan, yani Tepedeki Adamdan söz etmeye başladı:

"Öyle giyinen, hiç kimsenin yaşamına benzemeyen o garip biçimde yaşayan bir yaratık, elbette insan olamaz efendim. Yaşlı kadının bana söylediğine göre, başlıca besini bitkilermiş. Oysa bir Hıristiyan değil, bir atın besinidir bitkiler! Dahası da var: Upton'daki hancının bana anlattığına göre, dolaylarda oturan komşularının ödleri koparmış o yaratıktan. Aklıma fena halde takıldı: Bizi uyarmak için gönderilen bir ruhtur belki o... Ne yapmak üzere olduğumuz malûm. Kim bilir, belki de anlattıklarının tümü, savaşa gitmesi, tutsak alınması, asılmak tehlikesine düşmesi, bir uyarıdır bize. Üstelik dün gece, savaşmaktan başka bir şey görmedim düşümde. Fıçıdan akan içki gibi, oluk oluk kan akıyordu burnumdan. Vallahi efendim, **infandum regina jubes renovare dolorem**, yani bunları anlattıkça, acılarım da yenileniyor

"Partridge, dedi Jones, "şu anlattıkların, o Latince tümcen kadar münasebetsiz nerdeyse. Savaşa gidenler, elbette ölebilir. Belki ikimiz de ölürüz. Bundan ne çıkar yani?"

"Ne mi çıkar? Ölürsek yok oluruz, öyle değil mi? Ben ölünce, benim işim bitti demektir. Ben öldükten sonra, bana ne o dâvâdan, şunun ya da bunun zaferinden? Benim bir kazancım olmayacak ki o zaferden! Toprağın içine gömülenler için, ne anlamı var çanların çalınmasının, meydanlarda şenlikler yapılmasının? Zavallı Partridge'in işi bitmiş olacak o zaman.

"Zavallı Partridge'in işi nasıl olsa bitecek ergeç" dedi Jones. "Ma-

demki Latince seviyorsun, Horatius'un korkakları yüreklendiren çok güzel bir iki dizesini okuyayım sana:

Dulce et decorum est pro patria mori.
Mors et fugacem persequitur virum
Nec parcit imbellis juventae
Poplitibus, timidoque tergo.

"Keşke şunu çevirebilseniz" dedi Partridge; "çünkü Horatius güç bir şairdir. Siz söylerken anlayamadım."

"Kendi yaptığım kötü bir çeviriyi, daha doğrusu bir yorumlamayı, sana okuyacağım şimdi. Ama şair olarak pek bir şey değilim ben:

Sevgili ülkesi uğruna kim ölmek istemez ki?
Alçakca bir korku ayaklarını kösteklese bile
Ölümden kaçamaz. Korkaklar gibi yiğitler de,
Bir tek mezara girer eninde sonunda."

Partridge heyecanlandı: "Ondan hiç kuşkunuz olmasın. Evet, öyledir, **mors omnibus communis**, yani herkes ölecektir nasıl olsa. Gelgelelim ölümden ölüme fark var: Yıllarca sonra, kendi yatağınızda, iyi bir Hıristiyan gibi, başucunuzda dostlarınız ağlarken ölmek başka şey; bugün ya da yarın, kudurmuş bir köpek gibi vurulmak, ya da daha günah çıkarmaya bile vakit bulamadan, bir kılıçla yirmi parçaya doğranmak başka şey! Aman Tanrım, kıyma bize! Vallahi çok kötüdür asker milleti! Onlarla alışverişim olmasını istemedim hiçbir zaman. Hattâ onları Hıristiyan saymaya bile alışamadım bir türlü. Asker dediğin, lânet okumaktan, küfretmekten başka bir şey bilmez. Keşke zatıalınız bu işten vazgeçse! İş işten geçmeden vazgeçse de, o heriflere katılmasa. Üzüm üzüme baka baka kararır derler. İşte, asker olmamanızı istememin başlıca nedeni budur. Yoksa korkanlardan değilim ben. Hiç mi hiç korkmam ben! Herkesin ergeç öleceğini biliyorum; ama insan yıllarca yaşayabilir ölmeden önce. Ben orta yaşlı olduğum halde, daha nice nice yıllar yaşayabili-

nim gene de. Kitaplarda okumuştum; yüz yıldan fazla yaşayanlar varmış, hattâ yüz yıldan çok daha fazla. Yani ben de mutlaka o kadar uzun yaşayacağım demek istemiyorum. Ama seksen ya da doksan yaşına kadar yaşayabilirim ne de olsa. Tanrıya şükürler olsun, daha bol bol zaman var seksen ya da doksan yaşına basmama. İşte o vakit, herkes gibi ölmekten korkmam ben de. Ama daha ecelim gelmeden ölüme meydan okumak, düpedüz bir günah, kendini aşırı beğenmek gibi bir şey geliyor bana. Bizim savaşa katılmamız bir işe yarasa, hadi neyse. Ama bu dâvâ ne olursa olsun, iki kişinin çabası ne işe yarar ki? Üstelik bu işlere aklım ermez benim. Ömrümde on kezden fazla tetik çekmedim. Çekerken de mermi yoktu tüfekte. Kılıca gelince, ömrümde kılıç kullanmasını öğrenmedim. Bu işlerden haberim yok benim. Bir de o toplar var. O topların karşısına dikilmek, kendini budalaca beğenmek gibi geliyor bana. İnsan deli olmalı... Neyse, özür dilerim. Vallahi billahi kötü bir şey söylemek istemedim. Yalvarırım, öfkelenmeyin gene."

"Korkma Partridge" dedi Jones, "senin ne denli ödlek olduğunu artık öyle bir anladım ki, ne yaparsan yap, beni kızdıramazsın bundan böyle."

"Zatıaliniz bana ödlek desin, ne derse desin! Eğer insanın derisi delik deşik olmadan uyumak istemek korkaklıksa, **non immunes ab illis maiis sumus**, yani bu tür bir korkaklıktan arınmış değilim ben. Bana Latince dilbilgisini öğreten kitapda, savaşmayan bir adamın ille kötü olduğunu savunan hiçbir alıntı yoktur. **Vir bonus est quis? Qui Consulta patrum, qui leges juraque servat**, yani iyi insan kimdir? Büyüklerinin sözünü dinleyen ve yasalara saygı duyan adamdır. Görüyorsunuz ya, savaşmak konusunda bir tek lâf yok. İncil de savaşmaya karşıdır; o kadar ki, Hıristiyan kanı döken bir adam, iyi bir Hıristiyan olduğunu asla yutturamaz bana.

BÖLÜM 4

Bir dilencinin serüvenleri

Bu erdemli ve de dinsel söz Partridge'in ağzından tam çıktığı sı-

rada, bir dörtyol ağzına vardılar. Orada karşılarına çıkan, paçavralar içinde, topal bir adamcağız, onlardan sadaka istedi.

Partridge, "her köy ve kasaba kendi yoksullanna bakmalı" diyerek, dilenciyi bir güzel azarladı.

Bunun üzerine gülmeye başlayan Jones, "ağzın böyle iyiliksever sözlerle doluyken, yüreğinin iyilikseverlikten tümüyle yoksun oluşundan utanmıyor musun?" dedi. "Senin dindarlığın, erdemlerini harekete geçireceğine, ancak kusurlarını örtbas etmeye yarıyor. Gerçekten Hıristiyan bir adam, böyle yürekler acısı bir duruma düşen kardeşinden yardımını esirgeyebilir mi hiç?"

Jones, bunları söylerken, elini cebine sokup, bu zavallıya bir şilling verdi.

Dilenci, delikanlıya teşekkür ettikten sonra, "cebimde garip bir şey var" dedi. "Aşağı yukarı iki mil uzakta yerde bulduğum bu şeyi, acaba zatıaliniz satın almak ister miydi? Bunu başkalarına göstermek istemezdim; ama siz, fakir fukaraya yardım eden çok iyi bir baysınız. Sırf yoksul diye bir adamı hırsız sanmazsınız."

Dilenci bunu söyledikten sonra, cebinden çıkardığı yaldızlı küçük bir defteri Jones'a uzattı.

Defteri açıp da ilk sayfada, sevgilisinin kendi güzel eliyle yazılmış Sophia Western adını görünce, Jones'un ne hallere düştüğünü hele bir düşün, okuyucum! Defteri hemen öptü; yalnız olmadığını hesaba katmadan, kendinden geçip çılgınca şeyler yaptı. Yanında başkaları bulunduğunu unutacak kadar coşkuya kapılmıştı herhalde.

Bizim delikanlı, ağzında çok lezzetli tereyağlı kızarmış bir ekmek parçası varmış gibi, ya da gerçekten okumak meraklısıymış gibi, ya da kendi yazdıklarından başka yiyecek hiçbir şeyi olmayan bir yazarmış gibi, bir şeyler mırıldanarak, defteri öpüp koklarken, sayfaların arasından bir kâğıt parçası yere düştü.

Partridge kâğıdı alıp Jones'a verince, delikanlı bunun yüz İngiliz liralık bir banknot olduğunu gördü. Sophia kaçmadan bir gece önce babasının ona armağan ettiği banknottu bu... Ve Yahudi bir sarraf, bu banknotu yüz liradan beş şilling eksiğine satın almaya can atabilirdi.

Jones durumu bildirince, Partridge'in gözleri ışıldadı. Partridge'inkinden biraz değişik bir biçimde ışıldamakla birlikte, cep defterini bulan zavallı dilencinin de gözleri parladı. Dilencinin, sırf dürüst davranmak kaygısıyla defteri açıp içine bakmadığını söyleyebiliriz ama; bir de okuyucumuza karşı dürüst davranmak istediğimiz için, önemli sayılabilecek bir ayrıntıdan söz etmek zorundayız: Adamcağız okumasını bilmiyordu.

Bizim delikanlı defteri bulunca, sevinç ve coşkudan başka bir şey duymamıştı. Ne var ki, Sophia'ya acele gerekli olabilecek bu parayı ona hemen iletemeyeceğini düşündüğü için, şimdi biraz canı sıkıldı. Dilenciye, cep defterinin sahibi olan bayanı tanıdığını, onu elinden geldiğince çabuk bulup, defterini geri vereceğini söyledi.

Mrs. Western, cep defterini yeni armağan etmişti yeğenine. Bunu, kıymetli ufak tefek eşyalar satan bir dükkândan yirmi beş şillinge satın almıştı. Ama defteri kapatan tokadaki gümüş, ancak 18 peni değerindeydi. Daha bugün satılmış gibi yepyeni olduğundan, dükkâncı şimdi bunu 18 peniye geri almaya razı olabilirdi. Hesaplı kitaplı bir kişi, dilencinin cahilliğinden yararlanıp, bu deftere karşılık ancak bir şilling, belki de altı peni verirdi. Hattâ kimisi, adamcağıza hiçbir şey vermez, onu çalınmış eşyalar saklayan bir adam sayar, jandarmayla başını belâya sokmaya kalkardı.

Gelgelelim bu tür adamların tam tersi olan, aşırı açık elli, hattâ fazla haksızlık etmeden savurgan bile sayılabilecek Jones, hiç duraksamadan cep defterine karşılık bir gini verdi dilenciye. Böyle bir serveti yıllardır görmeyen adamcağız, bizim delikanlıya bin kez teşekkür etti. Jones, Sophia Western adını okuyunca sevincinden nasıl kendinden geçtiyse, o da şimdi kendinden geçercesine sevindi.

Dilenci, yolcularımızı defteri bulduğu yere götürmeyi hemen kabul etti. Bunun üzerine, hep beraber, doğru oraya yöneldiler. Ama ne yazık ki, rehberleri topal olduğundan, saatte bir milden fazla yol alamadığından delikanlımızın istediği kadar hızlı gidemiyorlardı. Adamcağız iki mil demişti ama, aslında orası üç milden daha uzak olduğu için, defterin bulunduğu yere kaç saatte vardıklarını okuyucumuza söylemeye gerek yok.

Yürüyüşleri sırasında Jones, defteri yüzlerce kez açtı, yüzlerce kez öptü, kendi kendine boyuna konuştuğu halde, yanındakilere pek bir şey söylemedi.

Partridge, dilencinin bu hallere şaştığını görünce, başını salladı, "zavallı bay!" dedi. "**Orandum est ut sit mens sana in corpore sano**, yani sağlıklı bir bedende sağlıklı bir beyin olması için dua etmeli insan."

Sonunda, Sophia'nın kötü bir rastlantı sonucu defterini düşürdüğü; dilencinin de iyi bir rastlantı sonucu düşen defteri bulduğu yere vardılar. Orada Jones, rehberinden ayrılıp, daha hızlı yürümek istedi. Gelgelelim, dilencinin giniyi ilk aldığı sırada duyduğu şaşkınlık ve sevinç bir hayli geçmişti artık. Toparlanmaya ve hoşnut olmadığını belirten haller takınmaya vakit bulan adam, başını kaşıyarak, Jones'dan daha fazla bir şeyler umduğunu bildirdi:

"Namuslu davranmasaydım, paranın tümünü cebime indireceğimi, zatıaliniz hesaba katmalı"(Bunun doğru olduğunu okuyucumuz da kabul edecektir.) "Eğer o kâğıt parçası yüz İngiliz Lirası değerindeyse, onu bulan adamın bir giniden fazla almaya hakkı vardır mutlaka. Ya zatıaliniz o bayanı hiç göremez, ona parayı geri vermezse... Gerçi zatıaliniz bir bay gibi davranıyor, bir bay gibi konuşuyor ama, bana verdiğiniz sözden başka hiçbir şey yok elimde. Eğer asıl sahibi bulunmazsa, elbette onu ilk bulanın olması gerekir bu para. Bütün bunları düşüneceğinizi umarım. Ben zavallı bir adamcağız olduğum için, paranın hepsini istemiyorum; ama kendi payıma düşeni almam çok yerinde olur. Zatıaliniz iyi bir insana benziyorsunuz; dürüstlüğümü göz önünde tutacağınızı umarım. Çünkü son meteliğine kadar el koyabilirdim o paraya; hiç kimseciklerin bile ruhu duymazdı.

Jones, "sana namusum üzerine yemin ediyorum" dedi, "paranın kimin olduğunu biliyorum; asıl sahibine vereceğim onu."

Dilenci, "canınızın istediğini yapın" dedi; "yeter ki payımı, yani paranın yarısını bana verin. Canınız isterse, yarısı da sizde kalsın. Bütün bunları hiç kimseye söylemeyeceğime yemin ederim.

"Bana bak, arkadaş" dedi Jones, "yitirilen para, asıl sahibine mut-

laka geri verilecek. Sana daha çok para gerçekten veremem şimdilik. Ama bana adını ve nerede oturduğunu söyle. Bu sabah başına gelen serüvene günün birinde sevinirsin belki."

"Ben serüvenden merüvenden anlamam. Bayana parasını geri verip vermeyeceğinizi de bilmiyorum. Ama zatıaliniz şunu da hesaba katsın ki..."

"Hadi hadi" dedi Partridge, "adını ve seni nerede bulabileceğini söyle baya. İnan bana, parayı ona teslim ettiğine hiç pişman olmayacaksın."

Sonunda dilenci, defteri geri almak umudunu yitirince, adını ve nerede oturduğunu söylemeye razı oldu.

Bizim delikanlı, Sophia'nın kalemi ile bunları yazıp, kağıdı Sophia'nın adının yazılı olduğu sayfaya koyarken, "işte dostum" dedi, "dünyanın en mutlu erkeğisin sen. Senin adınla bir meleğin adını birleştirdim."

Dilenci, "ben melek filân bilmem" dedi. "Ya bana biraz daha para verirsiniz ya da cep defterini geri isterim."

Bunun üzerine fena halde öfkelenen Partridge, zavallı sakata bir yığın küfretti, demediğini bırakmadı. Jones engellemeseydi, onu bir güzel dövecekti de. Delikanlı, dilenciye günün birinde iyilik yapmanın çaresini mutlaka bulacağını söyleyerek, elinden geldiği kadar hızla oradan uzaklaştı. Yüz liralık banknotu düşündükçe yüreklenen Partridge de, efendisinin peşinden gitti.

Arkalarda kalan dilenci, hem Jones ile Partridge'e, hem de kendi anasıyla babasına küfretmeye başladı. Bir yandan da şöyle diyordu:

"Okumasını, yazmasını, bir de hesap etmesini öğreneyim diye, beni fukaralar okuluna gönderselerdi, o kâğıt parçasının değerini herkes gibi ben de anlardım."

BÖLÜM 5

Mr. Jones ile arkadaşının yolda başından geçen öteki serüvenler anlatılır

Yolcularımız şimdi öyle hızlı yürüyorlardı ki, konuşmaya ne soluk

bulabiliyorlardı ne de vakit. Jones hep Sophia'yı. Partridge de hep banknotu düşünüyordu. Partridge, bu banknota sevinmekle birlikte, talihine de küsüyordu; çünkü bunca gezip tozduğu halde, talih, dürüstlüğünü kanıtlayabilmesi için, o dilenciye verdiği fırsatı hiç vermemişti Partridge'e. Üç milden fazla yürüdükten sonra, delikanlıya artık ayak uyduramayan Partridge, biraz daha yavaş gitmesi için efendisine yalvardı. Jones da yavaşlamaya razıydı; çünkü don çözüldüğü için, at izlerini birkaç mildir izleyebilen delikanlı, bir süredir bu izleri göremez olmuştu. Şimdi yolcularımız, birçok yolun ayrıldığı geniş bir alana varmışlardı.

Jones durup, bu yollardan hangisine sapacaklarını düşünürken, ansızın, bir hayli yakından gelen bir trampet sesi duyuldu.

Bunun üzerine ödü kopan Partridge, "Tanrı hepimize acısın! işte geliyorlar!" diye bağırdı.

Jones, "gelenler kim?" diye sordu.

Delikanlı, çoktandır savaş korkusunu unutmuş, daha tatlı düşüncelere dalmıştı. Topal dilenciyle karşılaştığından beri, düşman hiç aklına gelmemiş, Sophia'nın peşinden gitmekten başka bir şey düşünmemişti.

"Kim olacak?" diye bağırdı Partridge. "Krala başkaldıranlar elbette. Ama ne diye başkaldıranlar diyorum onlara? Belki dünyanın en namuslu baylarıdır onlar. Onlara kafa tutanların cehenneme kadar yolu vardır bana kalırsa. Onlar bana bir şey söylemezlerse, vallahi ben de onlara bir şey söylemem; sadece terbiyeli selâmlarım onları. Allah aşkına efendim, yanımıza gelirlerse, meydan okumayın onlara. Bize belki bir kötülük etmezler o zaman. Ama en akıllıca davranış, onlar geçinceye kadar şu çalıların arasına saklanmak değil mi acaba? İki silâhsız adam, elli bin kişiye karşı be yapabilir ki? Deli olmalı bir şey yapmaya kalkmak için... Ne olur, bana kızmayın efendim. Ama **mens sana in corpore sano**'su, olan, yani sağlıklı bir bedende sağlıklı bir aklı olan...

Bizim delikanlı, korkudan esinlenen bu coşkun söylevi keserek, "bir kasabaya yakın oldukları trampet sesinden anlaşılıyor" dedi.

Partridge'e korkmamasını, onu tehlikeye atmayacağını bildirdi.

Sonra, "başkaldıranların ordusu bu kadar yakınlarda olamaz" diyerek, doğru trampet sesinin geldiği yere doğru yöneldi.

Bu son söz, Partridge'i biraz yüreklendirmişti. Ters yöne doğru kaçmaya can attığı halde, efendisinin peşinden yürüdü. Yüreği, yiğitlerin yüreği gibi trampet sesine tempo tutmamakla birlikte, güm güm atıyordu. Trampet seslerini dinleye dinleye, geniş alandan geçip, dar bir patikaya vardılar.

O sırada Jones'un yanında yürüyen Partridge, birkaç yarda uzakta, havada uçuşan alacalı bulacalı bir şey görerek, bunu düşmanların bayrağı sandı; böğür böğür böğürmeye başladı:

"Aman Tanrım! İşte efendim, geldiler! İşte bayrağın üstündeki taç, işte tabut!* Aman Tanrım! Ömrümde böyle korkunç bir şey görmedim. Öyle de yakınlar ki, isteseler ikimizi de vurabilirler!"

Jones, başını kaldırıp bakınca, Partridge'in bayrak sandığı şeyin ne olduğunu anladı:

"Partridge," dedi, "bu orduyu tek başına altedebilirsin bana kalırsa: Bayraktan anladığım kadarıyla, kukla oyununa seyirci toplamak için çalınıyor bu trampet."

Partridge, sevinçten kendinden geçti: "Kukla oyunu mu? Kukla oyunundan başka bir şey değil mi sahiden? Yeryüzünde en çok bayıldığım eğlencedir kukla oyunu. Ne olur efendim, biraz oyalanalım burada; şu kukla oyununu bir görelim. Üstelik, açlıktan gebermek üzereyim. Sabahın üçünden beri ağzıma bir lokma koymadım. Hava da kararmak üzere."

O sırada bir hana, daha doğrusu bir meyhaneye vardılar. Jones orada bir süre kalmaya razı oldu; çünkü doğru yolda olup olmadığını bilemiyordu artık. Hemen mutfağa gittiler. Jones sabahleyin oradan bayanların geçip geçmediğini sordu. Partridge de, aynı heyecanla, ne tür yemekler olduğunu inceledi. Partridge'in incelemesi, Jones'un soruşturmasından daha olumlu sonuçlar verdi: Jones, Sop-

* Krala karşı başkaldıranlarla alay etmek isteyen Kral yandaşları, sırf onları yermek amacıyla, bayraklarının biçimini değiştirir, üstünde taç bulunan tabutlu karikatürler çizerlerdi (Ç.N.)

hia'dan haber alamadı; ama gönlü rahatlayan Partridge, pek yakında karşısına tatlı bir görüntünün, yani sıcak sıcak tüten bir tabak dolusu jambonlu yumurtanın çıkacağını anladı.

Aşk dediğin, güçlü kuvvetli insanlarla çelimsiz insanları bambaşka biçimde etkiler. Çelimsiz insanlarda aşk, bireyin yaşamasını sürdürmek için gereken tüm iştahı genellikle yok eder. Ama güçlü kuvetli bir âşık, her şeyi unuttuğu, yemeği de başka şeyleri de çoğu zaman savsakladığı halde, aç olduğu sırada önüne lezzetli bir but konulunca, gerekeni yapar genel olarak. Şimdi de böyle oldu. Gerçi Jones'un aklında yemek yoktu; yalnız olsaydı, aç karnına da çok daha uzaklara giderdi belki. Ama jambonlu yumurtanın karşısına oturur oturmaz, tıpkı Partridge gibi iştahla ve oburcasına yemeğe başladı.

Yolcularımız daha yemeklerini bitirmeden önce, gece oldu. Ay ışığı da olmadığından, hava kapkaranlıktı. Partridge, biraz orada kalıp başlamak üzere olan kukla oyununu seyretmeleri için, bizim delikanlıyı kandırdı. Kuklacı, dünyanın en güzel kuklalarını oynattığını, İngiltere'nin her kasabasında kibarların onları çok beğendiklerini söyleyerek, Jones ile Partridge'in oyunu ille görmelerini istemişti.

Kukla oyunu, büyük bir düzen içinde ve pek edepli bir biçimde oynandı. Oynanılan, **Kışkırtılan** Koca'nın en güzel ve en ağırbaşlı kısımlarıydı. Her türlü âdi gülmece öğelerinden, kaba saba şakalardan tümüyle arınmış, pek ciddî, pek ağır bir temsildi. Doğrusunu söylemek gerekirse, seyirciyi biraz olsun güldürebilecek hiçbir şey kalmamıştı bu oyunda. Temsil son derece beğenildi. Çatık kaşlı, orta yaşlı bir bayan, bayağılıklar gösterilmediği için, ertesi gece, iki kızıyla birlikte oyuna gene geleceğini bildirdi. Bir noter kâtibiyle bir gümrük memuru, tamamiyle gerçeklere uygun olarak Lord ve Lady Townley'nin kişiliklerinin çok iyi belirtildiğini söylediler. Partridge de aynı görüşü paylaşmaktaydı.

Bu övgülere pek sevinen kuklacı, kendi oyununu övmekten kendini alamadı. Şöyle dedi:

"Çağımızda en iyi gelişen eğlencelerden biri kukla oyunlarıdır. Kukla oyunları, artık Punch ile karısı Joan'u ve bu tür saçmasapan

şeyleri atarak, mantıklı bir düzeye yükseldi. Anımsadığım kadarıyla. bu işe ilk başladığım sırada. kukla oyunlarında bir yığın bayağılıklar vardı. Bunlar seyircileri güldürüyor; ama gençlerin ahlâkını düzeltmek açısından bir işe yaramıyordu. Oysa her kukla oyununun başlıca amacı, gençlerin ahlâkını düzeltmek olmalı. Başka yollardan olumlu ve de eğitici ahlâk dersleri verildiği gibi, kukla oyunlarıyla da neden verilmesin bu ahlâk dersleri? Benim oyunlarımdaki kişiler, canlı insanlar boyundadırlar, her açıdan gerçeklere uygundurlar. Seyircilerin ahlâkı, büyük tiyatro oyunlarını seyrettikten sonra ne denli yüceliyorsa, benim küçük oyunumu seyrettikten sonra da aynı derece yüceldiğinden hiç kuşkum yok."

Jones, "mesleğinizin edebini bozmak istemem ama" dedi; "eski dostum Punch'ı bu kuklalar arasında görseydim, sevinirdim gene de. Onu ve güleryüzlü karısı Joan'u atmakla, kukla oyununuzu düzeltmediniz, bozdunuz bana kalırsa."

Bizim delikanlı, bu sözleri söyler söylemez, kuklacının gözünden dakikasında ve kesinlikle düştü. Kuklacı, Jones'u hor görürcesine, şöyle dedi:

"Siz böyle düşünebilirsiniz, efendim. Ne var ki, en yetkili kişilerin sizin görüşlerinizi paylaşmadıklarını biliyor, buna da seviniyorum. Herkesin beğenisine uymanın yolu yoktur. İki üç yıl önce, Bath'da bazı kibar kişilerin, Punch'ı gene sahneye çıkarmak istedikleri doğrudur. Sanırım ki, epeyce de para kaybettim bu isteğe uymadığım için. Başkaları ne yaparlarsa yapsınlar. Ama ben, bir avuç para uğruna mesleğimi âdileştirmeye aslâ katlanamam. Böyle bayağı şeyler göstererek, sahnenin edebini ve düzenini bozmak niyetinde değilim."

Noter kâtibi, "haklısın dostum, çok haklısın" dedi. "Bayağı şeylerden her zaman sakınmalı. Benim Londra'da birçok tanıdığım, bayağı olan her şeyi sahneden söküp atmaya kararlı."

Gümrük memuru, piposunu ağzından çıkardı: "Çok yerinde bir karardır bu. **Kışkırtılan Koca**'nın ilk oynandığı geceyi anımsıyorum. Uşakların galerisinden seyretmiştim; çünkü Lord Hazretlerinin evinde oturuyordum o sıralarda. Bir yığın bayağı şey vardı oyunda. Köyden

gelen bir adam, Londra'da Parlamentoya girmek istiyor. O adamın bir yığın hizmetçisi de sahneye çıktı. Arabacı rolünü oynayanı ayrıca anımsıyorum. Ne var ki, benim yanımdakiler, yani galerideki baylar, böyle bayağı şeylere dayanamayıp, oyunu yuhaladılar. O parçaların tümünü oyununuzdan attığınızı görüyorum dostum. Bana kalırsa, övülmeye değersiniz bu açıdan."

"Olmaz, baylar," dedi Jones. "ben bunca kişiye karşı görüşlerimi savunamam. Eğer seyircilerin çoğu Punch'dan hoşlanmıyorlarsa, oyunu yöneten bu bilgili bay, Punch'ı hizmetinden çıkarmakla iyi etti belki de."

Bunun üzerine kuklacı, ikinci bir söylev vermeye başladı: Başkalarına örnek olmanın ahlâksal açıdan çok etkili olduğunu söyledi. Yüksek tabakadaki ahlâksızlığın iğrenç yanlarını gören aşağı tabakanın, daha erdemli davranmayı öğreneceği konusunda birçok şey anlattı. Ama ne yazık ki, tam o sırada çıkan bir olay, kuklacının söylevini yarıda bıraktı. Bu olayı başka bir zaman belki anlatmazdık ama; şimdi anlatmak zorunluğunu duyduğumuz için, gelecek bölümde anlatacağız bunu.

BÖLÜM 6

En iyi şeylerin bile yanlış anlaşılacağını ve yanlış yorumlanacağını gösterir

Şimdi sofada korkunç bir gürültü kopdu. Meyhaneci kadın, hem yumruğu hem de diliyle hizmetçisini bir güzel hırpalamaktaydı. Neden derseniz, hizmetçinin iş başında olmadığının farkına varınca onu aramış; kızı, kukla oyunu sahnesinin arkasında, anlatılması pek uygun olmayan bir durumda, kumpanyanın soytarısıyla başbaşa bulmuştu.

Gerçi Grace (hizmetçinin adıydı bu) pek ahlâklı sayılmazdı ama; böyle bir durumda yakalandıktan sonra, hiç suç işlememiş gibi davranacak kadar da yüzsüzlük gösteremezdi. Onun için başka bir ça-

reye başvurup, suçunu hafifletmeye çalıştı:

"Hanımım, beni neden böyle dövüyorsun?" dedi. "Eğer yaptıklarımdan hoşlanmıyorsan, beni kovabilirsin. Eğer ben bir orospuysam (meyhaneci kadın bu sözcüğü bol bol kullanmıştı) benden üstün olanlar da öyle. Demin gösterilen kukla oyunundaki kibar bayan, orospu değil de ne yani? Gece yarısı kocasının evinden boşuna kaçmadı herhalde.

Bunun üzerine meyhaneci kadın, mutfağa koştu; hem kocasına, hem de zavallı kuklacıya çatmaya başladı:

"İşte efendi!" dedi. "Bu herifleri evine almanın sonu budur işte! Hem çok az içki parası ödediler, hem de her bir yanı çöplüğe çevirdiler. Üstelik bu pis bitli herifler yüzünden, evim kerhaneye döndü. Uzun lâfın kısası, yarın gitmeni istiyorum, kuklacı. Artık böyle şeylere dayanamam ben. Hizmetçilerimize, tembellikten başka, saçmasapan şeylerden başka bir şey öğretmiyorsun. Oynadığın bu abuk sabuk oyunlardan bundan başka ne öğrenilir ki? Eski günleri, kukla oyunlarının İncil'deki o güzelim öykülerden konu aldığı günleri anımsıyorum. Örneğin **Jephta'nın Düşünmeden Ettiği Yemin** gibi oyunları... Bunların sonunda Şeytan, kötü kişileri cehenneme kaçırırdı. Bir anlamı vardı o oyunların. Ama geçen Pazar günü Rahip Efendinin kilisede dediği gibi, artık hiç kimsecikler inanmıyor Şeytana. Sen de tutmuş, buraya kibar baylar ve bayanlar gibi giyinmiş bir yığın kukla getirip, zavallı köylü kızların aklını başından alıyorsun. Onların akılları başlarından bir gitti mi, her şeyin altüst olmasına hiç şaşmamalı."

Yanılmıyorsam, Vergilius'dur şöyle diyen: Kargaşa ve gürültü içinde kalabalık toplanmışken, herkesin birbirinin başına attığı çeşitli eşyalar havada uçuşurken, ortaya ağırbaşlı ve yetkili bir kişi çıkarsa, gürültü derhal kesilir. Bir tek beden olarak birleştirilince tıpkı bir eşeğe benzeyen ayak takımı, bu ağırbaşlı adamın neler söyleyeceğini dinlemek için, uzun kulaklarını diker.

Bunun tam tersine, bir takım ağırbaşlı adamlarla felsefeciler tartışırken, sanki Bilgeliğin ta kendisi konuşanların arasında oturmuş da onlara akıl öğretirken, kalabalık gürültü ederse; ya da meyhaneci-

nin karısı gibi gürültü çıkarmak açısından tüm bir kalabalığa bedel bir kadın, bu felsefecilerin arasına girip söylenmeye başlarsa, felsefecilerin tartışması dakikasında kesilir; Bilgelik artık görevini yerine getiremeyecek duruma düşer; herkes dikkat kesilip, bağıra çağıra azarlayan kadını dinler.

İşte şimdi de tıpkı böyle oldu: Biraz önce kopan gürültü ve meyhaneci kadının gelişi, kuklacıyı susturdu; okuyucumuzun demin yeterince dinlediği o oturaklı ve de ağırbaşlı söylevine dakikasında bir son verdi. Kuklacı açısından hiçbir şey bu olay kadar ters olamazdı aslında. Sanki Talih denilen tanrıça, adamcağıza kötü bir oyun oynamış; oyunlarının ne denli yararlı ahlâk dersleri verdiğini, göğsünü kabarta kabarta, yağlandıra ballandıra tam anlattığı sırada, onu rezil etmişti. Haplarının ve tozlarının her derde devâ olduğu konusunda bir söylev verirken, o ilâçlara kurban giden bir adamın cesedi ortaya çıkarılıp, başarısının bir kanıtı olarak kürsüye konulunca, hekim geçinen bir sahtekâr nasıl susmak zorunda kalırsa, kuklacı da öyle susmak zorunda kalmıştı şimdi.

İşte bu yüzdendir ki, adamcağız, meyhaneci kadına karşılık vereceği yerde, soytarısını cezalandırmak için dışarı koştu.

Şimdi, ay şairlerin deyimiyle gümüş ışığını (bu ışık, gümüşten çok bakıra benziyordu şu sırada) yakmaya başladığı için, Jones hesabı istedi; meyhaneci kadının derin bir uykudan yeni uyandırdığı Partridge'e hazır olmasını söyledi. Gelgelelim, okuyucunun biraz önce gördüğü gibi, istediği iki şeyi efendisine yaptırmayı başaran Partridge, yüreklenip üçüncü bir istekde bulundu; o gece yola çıkmamak için, bizim delikanlıyı kandırma çabasına girişti. Mr. Jones'un yoluna devam etmek niyetine pek şaşıyormuş gibi yaptı ilkin. Bu niyete karşı çok akıllıca birçok sav ileri sürdükten sonra, geceleyin yollara düşmenin hiçbir işe yaramayacağını anlattı; çünkü Jones, Sophia'nın nereye gittiğini bilmediğine göre, atacağı her adım, onu sevgilisinden uzaklaştırabilirdi.

"Efendim" dedi, "burada herkes onun bu yoldan geçmediğini söylüyor. Sabaha kadar burada kalmak ve sabahleyin bize bu konuda bilgi verebilecek birini bulacağımızı ummak, çok daha doğru olmaz

mı?"

Bu son söz bizim delikanlıyı bir hayli etkiledi. Jones bunu düşünüp taşınırken, meyhaneci de, dilinin döndüğü kadar onu kandırmaya çalıştı:

"İnanın bana, efendim" dedi, "adamınızın size verdiği öğüt yabana atılacak gibi değil. Bu soğuk havalarda, gece yarıları yollara düşülür mü hiç?"

Meyhaneci, bilinen üslûp içinde, evinin ne denli rahat olduğunu yağlandıra ballandıra övmeye koyuldu. Karısı da onu destekledi. Kiralıkodası olan her adamın söylediğini bir kez daha yineleyerek, okuyucumuzun canını sıkmayalım; sonunda Jones'un kalmaya razı olduğunu bildirmekle yetinelim. Delikanlı birkaç saat uyuyup dinlenebilecekti böylece. Dinlenmesi de zorunluydu; çünkü başının yarıldığı handa geçirdiği geceden beri, gözünü nerdeyse hiç yummamıştı.

Jones, o gece yoluna devam etmemeye karar verir vermez, iki yatak arkadaşı ile (yani cep defteri ve manşonla) odasına çekildi. Ama ikide birde şekerlemeler yaparak dinlenebilen Partridge'in asıl istediği uyumak değil, yemek yemekti. Uyumaktan da, yemek yemekten de fazla istediği şey de içki içmekti.

Grace yüzünden çıkan fırtına dinmişti artık. Meyhaneci kadın, kuklacı ile barıştı. Kuklacı da, öfkeye kapılan kadıncağızın, temsilleri konusunda söylediği o münasebetsiz suçlamaları bağışladı. Mutfakta, pürüzsüz bir huzur ve barış egemen oldu böylece. Meyhaneci ile eşi, kuklacı, noter kâtibi, gümrük memuru ve akıllı Mr. Partridge, ocağın başında toplanıp, gelecek bölümde okuyacağınız tatlı sohbete daldılar.

BÖLÜM 7

Bizim bir iki düşüncemiz ve mutfakta toplanan sevimli kişilerin birçok düşüncesi ele alınır

Partridge, gururundan ötürü, uşak sayılmaya katlanamazdı ama,

birçok açıdan uşak gibi davranmayı da hor görmezdi. Örneğin "yol arkadaşım" dediği Jones'un servetini ve toplumdaki konumunu aslında olduğundan kat kat büyütürdü. Bir dilenciye hizmet etmeye hiç razı olmadıklarından, yabancılar arasında bulundukları sırada, tüm uşaklar bunu yaparlar; çünkü onlara bakılırsa, efendilerinin konumu ne denli yüce olursa, ona hizmet edenin konumu da o denli yücelir. Soylu kişilere hizmet edenlerin davranışı, bu gözlemin doğruluğunu kanıtlamaktadır.

Gerçek yüksek ünvan ve servetten, çevreye de bir görkem yayılır ve mal mülk sahibi kibar kişilerin uşakları, efendilerinin soyluluğuna ve mal varlığına gösterilen saygıdan kendilerine bir pay biçerler ama; erdem ve akıl söz konusu olunca, durum değişir. Bu tür üstünlükler, tamamiyle kişiseldir; erdemli ya da akıllı kişilere gösterilen saygı, bunların çevrelerine hiç yayılmaz. Gerçeği söylemek gerekirse, erdem ve akıl öylesine ender bulunun şeylerdir ki, bu tür üstünlükleri ellerinde tutanlar, bunları başkalarıyla paylaşmaya pek yanaşmazlar. Erdem ve akıl, efendiden uşağa yansımadığı gibi; bir uşak, efendisi, hem erdemden, hem de akıldan berbat bir biçimde yoksun diye, kendi onurunu lekelenmiş saymaz. Ne var ki, bay değil de bayan erdemsiz olunca, durum gene değişir. Neden derseniz, daha önce de gördüğümüz gibi, bir hizmetçi, kendi hanımının erdemsizliğini bir bakıma bulaşıcı sayar. Kadınların erdemsizliği, tıpkı yoksulluk gibi, yaklaşanların tümüne geçen bulaşıcı bir hastalıktır sanki.

İşte bu nedenlerden ötürü, uşakların (yani erkeklerin uşaklarının demek istiyorum) efendilerinin ününe ve mal varlığına çok büyük önem verip, ahlâklarına pek az ya da hiç önem vermemelerine şaşmamalı. Onlar, bir dilencinin uşağı olmaktan utanırlar da, bir ite ya da bir aptala hizmet etmekten sıkıntı duymazlar. Hattâ keyiflenip kahkahalar atarak, efendilerinin ahlâksızlıklarının ya da budalalıklarının ününü ellerinden geldiğince yaymaktan çekinmezler. Bir uşak, üniformasını sırtında taşıdığı kibar bayı harcayarak, hem nükteli hem de zampara geçinmenin yollarını bulabilir.

Partridge, Mr. Jones'un yiyeceği büyük mirası abarta abarta an-

lattıktan sonra, bir gün önce çekmeye başladığı korkudan hiç çekinmeden sözetti. Daha önce de dediğimiz gibi, bizim delikanlının davranışı, bu korkuyu yeterince destekler nitelikteydi. Sözün kısası, efendisinin aklını kaçırdığına artık iyice inanan Partridge, ocağın başında toplananlara bu görüşünü hiç sıkılmadan iletti.

Kuklacı, Partridge'in görüşünü hemen destekledi:

"O bayın, kukla oyunları konusunda böyle saçmalamasına çok şaşmıştım zaten" dedi. "Aklı başında bir adamın böylesine yanılması gerçekten olası değildir. Onun alelacayip düşünceleri, sizin şimdi söylediklerinizle açıklanabilir ancak. Zavallı delikanlı! Çok üzülüyorum onun hesabına. Gözlerinde sahiden garip bir çılgınlık var. Bunun farkına varmış, ama sözünü etmemiştim."

Jones'un gözlerindeki çılgınlığı görecek kadar akıllı olduğunu sanan meyhaneci de bu son sözü doğruladı:

"Hakkınız var mutlaka" dedi; "çünkü ancak bir deli şu güzel yerden çıkıp, gece yarıları ıssız kırlarda gelişigüzel yürümeye kalkardı."

Gümrük memuru, piposunu ağzından çıkardı; o bayın hallerini de, sözlerini de biraz taşkın bulduğunu söyledi.

Sonra Partridge'e dönüp, "eğer deliyse, onun böyle oraya buraya gitmesini engellemeli" dedi. "Bir de bakarsınız, kötü bir iş yapar. Ne yazık ki, onu yakalayıp, akrabalarının yanına gönderemiyorlar!"

Buna benzer düşünceler, Partridge'in de aklından geçmekteydi. Jones'un Mr. Allworthy'nin evinden kaçtığını sandığı için, delikanlıyı o eve geri götürmenin çaresini bulursa, ödüllendirileceğini umuyordu. Gelgelelim Jones'un öfkesini de, gücünü de bildiğinden, delikanlıdan çekiniyordu. Böyle bir tasarıyı uygulamanın yolu olmadığını düşünerek, yılgınlığa kapılıyordu. Ama gümrük memurunun söylediğini duyar duymaz, kendi görüşünü açıklamak fırsatını buldu; böyle bir durumu candan dilediğini söyledi.

Gümrük memuru, "bundan kolay ne var ki?" dedi.

"Aman efendim, dedi Partridge, "onun ne belâlı bir herif olduğunu bilmiyorsunuz siz! Beni bir tek eliyle havaya kaldırıp, pencereden aşağı atıverir. Böyle bir şey tasarladığım aklına gelse, bunu

yapar da..."

Gümrük memuru, "hadi canım sen de!" dedi. "Onun kadar güçlüyüm ben de. Üstelik biz beş kişiyiz."

Meyhaneci kadın öfkelendi: "Hangi beş kişiden söz ediyorsunuz, bilmem! Benim kocam böyle işlere karışamaz. Benim evimde de hiç kimseye karşı zor kullanılamaz. O genç bay, ömrümde gördüğüm delikanlıların en yakışıklısı; bizler deli olmadığımız gibi, o da deli değil. Sözde gözlerinde çılgın bakışlar varmış! O gözler, dünyanın en güzel gözleri! Güzel güzel de bakıyor o gözlerle. Çok terbiyeli, haddini bilir bir delikanlı. Şu köşede oturan bay, aşk acıları çektiğini söylediğinden beri, ona candan acıdım vallahi. Aşk acısı çeken herkes, özellikle onun gibi tatlı genç bir bay, elbette değişir birazcık. O bayana da şaşarım doğrusu! Bir bayan, böylesine yakışıklı, böylesine varlıklı bir erkekten başka ne isteyebilir ki, Allah aşkına! O kadın, demin kukla oyununda gördüğümüz, ne halt ettiğini bilmeyen o kibar bayanlardan biridir bana kalırsa."

Noter kâtibi de, bir avukatla danışmadan bu işe karışmayacağını bildirdi:

"Tutun ki," dedi, "mahkeme bizi, bir adamı yanlış yere hapsetmekle suçladı; kendimizi nasıl savunuruz o zaman? Adamın deli olduğunu bir jüri heyetine kanıtlamanın yolunu bilen var mı? Ama ben yalnız kendi hesabıma konuşuyorum; çünkü bir hukukçuya, ancak hukukçu sıfatıyla bu işlere karışmak yakışır. Jüri heyetleri, herkes olduğundan çok daha sert davranır bizlere karşı. Siz Mr. Thompson (gümrük memuruna söylüyordu bunu) isterseniz bu işten vazgeçmeyin; şu bay da, ötekiler de, vazgeçmesinler isterlerse.

Bu sözleri duyan gümrük memuru, başını salladı. Kuklacı ise şöyle dedi:

"Jüri heyetleri, kimin deli olduğu, kimin deli olmadığı konusunda karar vermekte zorluk çekerler ara sıra. Vaktiyle bir yargılama görmüştüm: Yirmi tanık, adamın zırdeli olduğuna yemin etti. Yirmi başka tanık da, İngiltere'nin en aklı başında adamlarından biri olduğuna yemin etti. Birçoğuna göre, zavallı adamın hakkını yemek için, akrabalarının bir hilesinden başka bir şey değilmiş bu."

Meyhaneci kadın, heyecanla doğruladı: "Öyledir herhalde! Ailesinin ömrü boyunca tımarhaneye kapattığı bir bay tanırım. Adamcağızın malına mülküne el koydular. Ama hayrını da görmediler; çünkü yasalar bu malları onlara verdiği halde, başkasının hakkını yiyorlardı."

Noter kâtibi, bu sözleri çok hor görürcesine konuştu: "Hadi canım sen de! Yasaların verdiği haktan başka hak var mı ki? Eğer yasalar bana bu ülkenin en büyük servetini verseydi, kimin hakkını yediğimi hiç dert edinmezdim."

Partridge, "madem ki durum böyle" dedi, "**felix quem faciunt aliena pericula cautum**, yani ne mutlu başkalarının geçirdiği tehlikeden ders alıp, akıllarını başlarına toplayanlara!"

O sırada bir atlı geldiği için kapıya giden hancı, ödü kopmuş bir halde mutfağa geri dönüp, şöyle dedi:

"Buna ne buyurursunuz baylar! Krala başkaldıranlar, Dükün elinden kurtulmuşlar, Londra'ya varmak üzereymişler nerdeyse... Mutlaka doğrudur bu; çünkü demin gelen atlı söyledi."

"Aman, ne sevindim, ne sevindim!" dedi Partridge. "Buralarda hiç çarpışma olmayacak böylece."

"Buna ben de sevindim" dedi noter kâtibi; "ama daha geçerli bir nedenden ötürü; çünkü ben, hakkın yerini bulmasını isterim öteden beri."

Meyhaneci, noter kâtibine karşı çıktı: "Öyle ama, kimine göre kral olmaya hakkı yokmuş o adamın."

"Bunun tam tersini hemen kanıtlayacağım!" diye bağırdı noter kâtibi. "Tutun ki, benim babam bir hakka sahip olarak öldü... Dikkat edin, bir hakka sahip olarak diyorum. Bu hak, onun ölümünden sonra oğluna geçmez mi? Bu hak gibi, öteki haklar da geçmez mi oğluna?"

Meyhaneci, bu görüşe karşı çıktı: "Ama bizi, Papanın kölesi yapmaya hakkı yok o adamın."

"Bundan hiç korkma!" dedi Partridge. "Bu bayın söylediği gibi, hak sorunu apaçık ortada. Din sorunu ise, hiç söz konusu değil. Papanın yandaşı Katolikler bile böyle bir şey beklemezler. Çok iyi tanıdığım, çok dürüst bir adam olan bir Katolik papazı, böyle bir amaç

gütmediklerine namusu ve de onuru üstüne yemin etti bana.

Meyhaneci kadın da lafa karıştı: "Benim tanıdığım başka bir papaz da bana aynı şeyi söylemişti. Gelgelelim kocam öteden beri bu Papa kölelerinden öyle bir korkar ki! Oysa benim tanıdığım bir yığın Katolik, hem çok namusludur hem de bol bol para harcar. Bana kalırsa, ha Katolikler sayesinde para kazanmışım, ha Protestanlar sayesinde."

"Çok doğru söylüyorsunuz, bayan" dedi kuklacı. "Hangi dinin egemen olacağı bana vız gelir. Yeter ki, Presbyterian'lar çoğunlukta olmasın; çünkü onlar, kukla oyunlarına düşmandır."

Gümrük memuru içerledi: "Demek ki, çıkarlarınız uğruna dininizi hiçe sayıyorsunuz! Katolikliğin ülkeye yayılmasını istiyorsunuz, öyle mi?"

Kuklacı, "yoo, öyle değil," diye karşılık verdi. "Ben de herkes kadar nefret ederim Katoliklikten. Ne var ki, Katolikler egemen olursa, gene de ekmek paramı kazanabileceğim diye avunabilirim. Oysa Presbyterian'lar ağır basarsa, rahat geçinemem. Şu kadarını kabul edin ki, her şeyden fazla ekmek parasını önemser herkes. Bana öyle geliyor ki, sizin başlıca kaygınız, memuriyetinizden atılmak. Ama korkmayın dostum, bu hükümette de, bundan sonrakinde de, gümrüğün yeri olacak."

Gümrük memuru, "ekmeğini yediğim Krala saygı duymasaydım, gerçekten çok kötü bir adam sayılmam gerekirdi" dedi. "Krala saygı duymamdan daha doğal bir şey olamaz. Arkadaşlarım kovulduktan sonra, ben de her an kapı dışarı edilmemi beklerken, başka bir hükümette de gümrük dairesi olmasının ne anlamı var benim için? Hayır, hayır arkadaş! Başka bir hükümetin yönetiminde de yerimi koruyacağımı söyleyerek, hiç kimse dinimi elimden alamaz benim. Hükümet değişirse, benim durumum daha iyi değil, daha kötü olur mutlaka."

Meyhaneci heyecanlandı: "Birileri Allah bilir ne olacak dedikçe, ben de aynı şeyi söylüyorum. Paramı geri verir umuduyla rastgele bir herife borç versem, enayilik etmiş olmaz mıyım? Kendi çekmecemde emniyettedir benim param; ben de orada saklamaya niyetli-

yim paramı."

Noter kâtibi, Partridge'in keskin zekâsına hayran kalmıştı. Bunun nedeni, ya noter kâtibinin de insanların ve olayların değerlendirilmesinde keskin zekâlı oluşundandı; ya da (ikisi de aslında Stuart hanedanını tuttuklarına göre) tutumlarının benzeyişindendi. İşte bu yüzdendir ki, noter kâtibiyle Partridge, içtenlikle birbirinin elini sıktılar; adlarını unutmayı daha uygun bulduğumuz kimi kişilerin sağlığına, bardak bardak çok alkollü biralar içtiler.

Bir süre sonra da mutfaktakilerin tümü, adlarıyla anmamayı yeğlediğim bu kişilerin sağlığına içtiler. İstemiye istemiye meyhaneci bile bu işe katıldı. Neden derseniz, noter kâtibi, o kişilerin sağlığına içmezse, onun meyhanesine bir daha ayak basmamak tehdidini savurmuş, adamcağız da buna karşı koyamamıştı. Bu durum dolayısıyla içilen biralar, çok geçmeden sohbete bir son verdi. Biz de bu yüzden burada son veriyoruz bu bölüme.

BÖLÜM 8

Talih, şimdiye dek olduğundan daha güler yüzlü davranır Jones'a karşı

Hiçbir uyku ilâcı, yorgunluk kadar sağlıklı ve yorgunluk kadar etkili olamaz belki. Bu uyku ilâcından bol bol yutan Jones, ilâcın etkisinin ne denli güçlü olduğunu gördü. Dokuz saat uyuduktan sonra, eğer yatak odasının kapısında büyük bir patırdı kopmasaydı, daha da uyuyabilirdi herhalde. Ne var ki, şimdi kapının önünde kıyametler kopuyor, atılan ağır yumrukların sesi, geliyor, biri "imdat!" diye bağırıyordu. Hemen yataktan fırlayan delikanlımız, kuklacının zavallı şaklabanın sırtını ve kaburga kemiklerini acımasızca, kıyasıya yumrukladığını gördü.

Hemen araya giren Jones, dövülenden yana çıktı. Şaklabanı boyuna küfrederek yumruklayan adamı duvara mıhladı. Alacalı bulacalı giysili zavallı soytarı, kuklacıyla başa çıkamadığı gibi, kuklacı

da Jones ile başa çıkamadı.

Şaklaban ufak tefekti; pek güçlü kuvvetli olmamakla birlikte, bir hayli öfkeliydi gene de. Kuklacının elinden kurtulur kurtulmaz, düşmanı kadar ustaca kullanabileceği tek silâhla, yani diliyle, ona saldırmaya başladı. İlkin bir takım genel küfürler savurduktan sonra, özel bazı suçlamalara geçti:

"Allah senin belânı versin, namussuz herif!" dedi. "Kazandığın paraların hepsi benim sayemdedir aslında. Ben seni yalnız beslemekle kalmadım, darağacından da kurtardım. Daha dün, şuradaki patikada, o bayanın güzel binici giysisini sırtından almaya kalkan sen değil misin? Ormanda onu yalnızken yakalayıp, onu soymak istediğini, dünyanın en güzel bayanını soymak istediğini yadsımaya mı kalkacaksın şimdi? Oysa ben, meyhanedeki kıza bir kötülük yapmamıştım. Ben ne denli istekliysem, kız da o denli istekliydi. Senden fazla benden hoşlandı diye, üstüme çullandın, beni öldürdün nerdeyse."

Jones, bunları duyar duymaz, şaklabanı artık hırpalamamasını kesinlikle emrederek, kuklacının yakasını bıraktı. Sonra, dayak yiyen zavallıyı odasına çekti ve çok geçmeden Sophia'sından haber alabildi; çünkü şaklaban bir gün önce, kuklacının yanında trampet çalarken, Sophia'nın geçtiğini görmüştü. Onun tam nereden geçtiğini Jones'a gösterebileceğini söyledi. Bunun üzerine bizim delikanlı, Partridge'i çağırdı; hemen gitmeye hazırlandı.

Ne var ki, ancak saat sekizde yola çıkabildiler; çünkü hem Partridge'in acelesi yoktu, hem de tam kaç para ödeyecekleri bir türlü hesaplanamıyordu. Bu iki sorun çözümlendikten sonra da Jones, kuklacı ile şaklabanın iyice anlaşıp barışmalarını sağlamadan önce meyhaneden çıkmaya razı olmamıştı.

Bizim delikanlı, bu işi de başarıyla sonuçlandırıp, yola çıktı. Güvenilir bir adam saydığı şaklaban, onu Sophia'nın geçtiği yere götürdü. Delikanlı, rehberine bol bol bahşiş verdikten sonra, büyük bir heyecan içinde yürümeye başladı. Olağandışı bir rastlantı sonucu Sophia'dan haber alabildiği için, sevinçten uçuyordu. Partridge, bu durumu öğrenir öğrenmez falcılık yapmaya, Jones'un eninde sonun-

da mutlaka başarılı olacağını söylemeye başladı.

"Çünkü" dedi, "Tanrı sonunda sizi birleştirmeye niyetlenmeseydi, sevgilinizin yolunu gösteren bu iki rastlantı olamazdı aslâ."

Ancak iki mil kadar ilerledikten sonra, şiddetli bir yağmura ve fırtınaya tutuldular. Tam o sırada bir meyhanenin yanından geçtikleri için, Partridge içtenlikle yalvarıp yakardı, fırtına geçinceye değin orada barınmaları için Jones'u kandırdı.

Eğer açlığa düşman demek doğruysa, bu öyle bir düşmandır ki, huy açısından Fransızlardan çok, İngilizleri andırır: Onu ne denli bastırırsanız bastırın, zamanla yeniden toparlanıp güçlenir Partridge'in açlığıda böyleydi işte: Adamcağız mutfağa girer girmez, bir gece önce sorduğu soruları yeniden sormaya başladı. Bu soruşturma sonucu, masaya çok lezzetli soğuk bir et konuldu. Bunu, yalnız Partridge değil Jones da, kahvaltı niyetine büyük bir iştahla yediler. Ne var ki, meyhanedekiler Sophia konusunda yeni bir haber vermedikleri için, bizim delikanlı gene tedirgin olmaya başladı.

Fırtına hâlâ aynı şiddetle sürdüğü halde, yemekleri biter bitmez, Jones gene yollara düşmeye hazırlandı. Bir bardak bira daha içebilmek için canla başla yalvaran Partridge'in gözü, o sırada mutfağa girip ocağın başında durarak kendisine dikkatle bakan genç bir çocuğa takıldı.

"Efendim, dedi Partridge, "verin bana elinizi! Bir tek bardakla kutlayamayız bunu. İşte, Miss Sophia'dan haber ayağınıza kadar geldi: Ocağın başında duran çocuk, ona yol gösteren çocuğun ta kendisi! Yüzündeki sargıyı kendi elimle sardığıma yemin edebilirim."

Genç çocuk, "Allah sizden razı olsun, efendim" dedi. "Elbette ki, sizin sargınız! Bana iyiliğinizi hiçbir zaman unutamam. İyileşmiş durumdayım nerdeyse."

Bunu duyan Jones, iskemlesinden fırladı; genç çocuğa peşinden gelmesini söyleyerek, mutfaktan çıktı, bir odaya girdi. Çünkü delikanlımız, Sophia konusunda artık öyle titiz davranıyordu ki, başkalarının önünde onun adını ağzına almak bile istemiyordu. Gerçi bir ara, yüreğindeki duygular taşar gibi olmuş, subayların yanında Sophia'ya kadeh kaldırmıştı ama, bu subayların onu tanımalarının yolu

olmadığını sanıyordu o sırada. Hattâ o zaman bile, Jones'un, Sophia'nın soyadını ne denli güç söylediğini anımsayacaktır okuyucumuz.

Bu konuda böylesine ince davranırken, yeterince titiz olmamakla suçlanarak şu sıralarda mutsuzluk çekmesi, bir haksızlıktı. Belki birçok okuyucum, çok saçma ve akıl almaz bir durum sayacaktır bunu. Sophia, delikanlının başka bir kadınla ilgilenmesine o kadar içerlememişti de, adını açıklayarak gevezelik etmesine gücenmişti gerçekten. Jones'un bu suçu işlediğine sahiden inandığı için, gücenmekte de haklıydı. Doğrusunu söyleyelim: Sophia, Jones'un iki kez hafif davrandığına, saygısızlık ettiğine, ulugönüllü kişilere yakışmayan, sevgiyle de hiç bağdaşmayan bir tutumu benimsediğine inanmıştı. Buna inanmasaydı, Mrs. Honour onu aslâ kandıramaz; Sophia, sevgili Jones'unu görmeden Upton'daki handan çıkıp gidemezdi.

İşte durum böyleydi; ben de bu durumu olduğu gibi anlatmalıyım. Eğer herhangi bir okuyucu anlattıklarımı akla yakın bulmazsa, kabahat bende değil. Böylelerine şunu anımsatmalıyım ki, ben bir felsefe yöntemi değil, bir öykü yazıyorum. Her durumu, gerçeklerle ve akılla ilgili alışılagelmiş kavramlarla bağdaştırmak zorunda da değilim. Bunu yapmanın çok kolay yolları olsa bile, benim bundan sakınmam daha yerinde olur belki. Örneğin Jones'un Upton'daki durumunu, hiç yorumlamadan, olduğu gibi göz önünde tutalım: Bu durum ilk bakışta, kimi okuyuculara ters gelebilir. Ama okuyucularım düşünüp taşınırlarsa, hepsi çok beğeneceklerdir bunu; çünkü aklı başında, iyi okuyucular, Jones'un Upton'da çektiklerini, kadınlara ahlâksızca düşkünlüğünün haklı bir cezası sayacaklardır. Bu düşkünlüğünden ötürü delikanlının başı belâya girmişti gerçekten de. Ahlâksız ve kötü olanlar da, bir insan kişiliğinin, erdeme değil rastlantılara bağlı olduğu düşüncesiyle, kendi kendilerini aldatacaklar; kendi ahlâksızlıklarıyla avunmanın yolunu bulacaklardır. Oysa bu durumun bizde uyandırdığı kimi düşünceler, bu iki tür insanın aynı durumdan çıkardıkları sonuçlara ters düşebilir; kitabımızın aşılamayı amaçladığı o yüce, o yararlı, o olağanüstü ilkeyi pekiştirir. Gelgele-

lim biz, vaız verirken her paragrafın sonuna İncil'den seçtiği tümceyi ekleyip duran yeteneksiz rahiplere öykünerek, bu ilkenin ne olduğunu ikide birde açıklayacak değiliz.

Şu kadarını söylemekle yetinelim: Gerçi Sophia, bizim delikanlının davranışı konusunda fena halde yanılmaktaydı ama, yanılması için de yeterince neden vardı. Aynı durumda başka bir genç kız da, tıpkı aynı yanılgıya düşerdi bana kalırsa. Hattâ o sırada sevgilisinin peşine düşseydi, Jones oradan çıkar çıkmaz şimdi sözünü ettiğimiz meyhaneye girseydi, Upton'daki hizmetçi kızın onun adını ve kim olduğunu bildiği gibi, meyhanecinin de onun adını ve kim olduğunu bildiğini görecekti. Neden derseniz, Jones Sophia'ya kılavuzluk eden genç çocuğu ayrı bir odada, fısıldayarak sorguya çekerken; bu tür incelikleri bilmeyen Partridge, mutfakta, Mrs. Fitzpatrick'e kılavuzluk eden öteki çocuğa yüksek sesle herkesin önünde bilgi sunmaktaydı. Böylece, belirli durumlarda dikkat kesilen meyhaneci, Sophia'nın atından nasıl düştüğünü, Jenny Cameron ile nasıl kanştırıldığını, punç içmenin değişik sonuçlarını, sözün kısası, onlarla son görüştüğümüzde, bayanlar altı atlı arabaya binmeden önce handa olup bitenlerin nerdeyse tümünü, ayrıntılı olarak öğrendi.

BÖLÜM 9

Rastgele birkaç gözlemden başka pek bir şey anlatılmaz

Jones o odada tam yarım saat kaldıktan sonra, acele mutfağa döndü, meyhaneciye hemen hesabı ödemek istedi. Sıcacık ocak başından ve bir bardak dolusu güzel içkiden ayrılmak zorunda kaldığı için üzülen Partridge, artık yaya yürümeyeceklerini duyunca, biraz olsun rahatladı. Bizim delikanlı, kılavuzu altın sözlerle kandırarak, daha önce Sophia'yı götürdüğü hana onları da götürmesini sağlamıştı. Ne var ki, genç çocuk, ancak öteki kılavuz kendisini meyhanede beklerse bu işi yapacağını söyledi. Bunun bir nedeni vardı: Upton'daki

hancı, Gloucester'deki hancının yakın dostu olduğundan, Gloucester'deki hancı, atların birkaç kişiye birden kiralandığını günün birinde haber alabilirdi; çok akıllı davranıp, at kiralama parasını kendi cebine atmaya niyetlenen çocuğa da hesap sorabilirdi.

Pek önemsiz görünen bu durumu anlatmak zorunda kaldık; çünkü bu durumdan ötürü, Jones'un yola çıkması bir hayli gecikti. Gecikmenin nedeni de, öteki kılavuzun daha yüksek bir namus düzeyinde oluşu; yani daha çok para isteyişiydi. Bu kılavuzun namusu, Jones'a gerçekten çok pahalıya malolacaktı. İyi ki, daha önce de bildirdiğimiz gibi, hinoğluhin bir herif olan Partridge, kurnazca bir davranışta bulundu; arkadaşını meyhanede beklerken harcanmak üzere bir yarım crown daha kattı çocuğa verilen paraya. Meyhaneci bu yarım crown'un kokusunu alır almaz, kılavuzun meyhanede kalması için öyle bir kıyametler kopardı ki, kandırılan oğlan bu yarım crown'u da cebine atıp, meyhanede beklemeye razı oldu.

Bir gözlemde bulunmaktan kendimizi alamıyoruz şimdi: Yüksek tabakadan kişiler, dalavera çevirmekte ustalıklarıyla övünerek, kendilerine gereğinden fazla değer verirler çoğu zaman. Oysa, siyaset, yoksul sınıflar arasında da geçerli olduğundan, en aşağı tabakadan gelenlerin onlara üstün çıktığı sık sık görülmektedir.

Atlar hazır olur olmaz, bizim delikanlı, sevgili Sophia'sının bindiği kadın eyerine hemen atladı. Gerçi kılavuz, nazik davranıp, kendi atına binmesini önermişti ama; delikanlımız, herhalde daha yumuşak olduğundan, kadın eyerini yeğlemişti. Partridge'e gelince, Jones kadar çıtkırıldım olmakla birlikte, erkekliğine halel gelmesine katlanamadığı için, kılavuzun önerisini kabul etti. Böylece, Jones sevgili Sophia'sının eyerinde, kılavuz Mrs. Honour'un eyerinde ve Partridge erkek eyerli üçüncü atın üstünde yola çıktılar. Dört saat içinde de, okuyucumuzun şimdiye değin bir hayli vakit geçirdiği hana vardılar. Yol boyunca keyfi pek yerinde olan Partridge, şu son günlerde Jones'un başarılı olacağını müjdeleyen birçok alâmetin belirdiğini ikide birde söyleyip durdu. Gerçekten de, okuyucumuz, o boş inançlara hiç güvenmese bile, delikanlının talihinin açıldığını kabul edecektir gene de. Bundan başka, yol arkadaşı şan ve şeref peşin-

den koşarken hiç hoşnut olmayan Partridge, delikanlının şimdi sevda peşinden koşmasına seviniyordu. Jones'un evinden ayrılmasını yanlış nedenlere bağladığı için, bizim delikanlıyla Sophia arasındaki ilişkiyi pek önemsememişti. Oysa şimdi, Jones'un başarısını müjdeleyen alâmetlerle birlikte, bu iki genç arasındaki sevdayı açık seçik kavramaya başladı. Upton'daki olaylara gelince, Partridge, oradaki handan çıkarken de, çıktıktan hemen sonra da, öylesine korkmuştu ki, Jones'un zırdeli olduğundan başka hiçbir şey anlayamamıştı olup bitenlerden. Jones'un çılgınlığı konusunda daha önce duydukları, delikanlının Gloucester'den giderkenki davranışıyla birleşince, Partridge'in bu inancı büsbütün pekişmişti. Oysa şimdi, delikanlının telâşının nedenini anladığı için, onun aklı başında olabileceğini düşünmeye başladı.

Hana vardıklarında, saat tam üçü çalıyordu. Jones hemen başka at kiralamak istedi. Ama ne yazık ki, oralarda bir tek at yoktu. Okuyucumuz, o günlerde tüm ülkenin, özellikle o bölgenin ne denli telâş içinde olduğunu, atlı habercilerin gece gündüz hiç durmadan oradan oraya koşuştuklarını gözönünde tutarsa, bu duruma pek şaşmaz.

Jones, kılavuzun onları Coventry'ye kadar götürmesi için elinden geleni yaptı; ama kılavuzu kandırmanın yolu yoktu. Jones, bu genç çocukla hanın avlusunda tartışırken, yanına yaklaşan bir adam, onu adıyla çağırarak selâmladı; Somersetshire'daki saygıdeğer ailesinin nasıl olduğunu sordu. Bizim delikanlı bu adamı hemen tanıyıp, selâmını aldı: Gloucester'de beraber yemek yedikleri noter Mr. Dowling'di bu.

Dowling, Mr. Jones'un o gece yoluna devam etmemesi için, çok içtenlikle ricalarda bulundu. Bu ricalarını daha etkili kılmak amacıyla da çok geçerli bir yığın neden gösterdi: Hava nerdeyse kararmıştı, yollar çok kötüydü, gündüzün çok daha iyi yol alabilirdi. Bunlar ve bunlara benzer aynı derecede kandırıcı başka savlar, Jones'un da aklına gelmişti herhalde. Ne var ki, kendi düşünceleri onu niyetinden caydıramadığı gibi, Dowling'in söyledikleri de onu etkilemedi: Yaya gitmek zorunda kalsa bile, yolunu sürdürmeye kararlıydı.

İyi yürekli noter, Jones'u kandıramayacağını anlayınca: delikanlımızla beraber gitmesi için kılavuzu kandırmaya çalıştı. Kılavuzun bu kısa yolculuğu yapması için birçok neden gösterdikten sonra, şöyle dedi:

"Bu bayın, zahmetine karşılık seni çok iyi ödüllendireceğini bilmiyor musun yoksa?"

Futbolda da böyledir, her şeyde de böyledir: Bir tek kişi, iki kişi ile başa çıkamaz. Meraklı bir gözlemci, birleşik bir gücün, yalvarmakta ya da kandırmakta ne denli üstünlükleri olduğunu görmüştür herhalde. Bir baba, bir yönetici, bir eş, ya da yetkileri elinde tutan herhangi başka biri; bir tek kişinin ileri sürebileceği tüm savlara karşı çıkabilir. Gelgelelim, aslında yeni bir şey söylemeyen ikinci ve üçüncü kişiler, aynı savları yineleyince, yetkili kişi, bu birleşmiş gücün karşısında boyun eğer çoğu zaman. İşte bundan ötürü, tartışmalı toplantılarda, birinin ileri sürdüğü öneriyi, ikinci bir kişinin desteklemesinin büyük önemi vardır. Mahkemelerimizde, bilgili bir hukukçunun, ondan biraz önce bir başka bilgili hukukçunun söylediklerini bir saat boyunca bir kez daha yinelemesinin nedeni de budur herhalde.

Neyse, biz bunu açıklamaya girişmeyeceğiz. Her zaman olduğu gibi, elle tutulur bir örnek vermekle yetineceğiz sadece: Mr. Dowling, kılavuzu kandırabilmişti. Genç çocuk, Jones'un kadın eyerli ata gene binmesine razı oldu. Ama uzun süre yol aldıkları için fena halde hırpalanan atların, handan gitmeden önce doymalarını ve iyice dinlenmelerini istedi. Jones, ne denli acele ederse etsin, ne denli sabırsız olursa olsun, bunu nasılsa kendiliğinden yapacağı için, kılavuzun böyle bir şart koşması gereksizdi aslında: Bizim delikanlı, hayvanları birer makina sayanlardan; atların böğrüne mahmuz girince, mahmuz acı çekmediği gibi atın da acı çekmediğini sananlardan değildi.

Atlara yem verilirken, daha doğrusu sözde yem verilirken (çünkü kılavuz o sırada mutfakta kendini yemeğe verdiği için, ahırda bu durumdan yararlanan seyis, o yabancı atlara yem vermemeye özenle dikkat ediyordu) Mr. Dowling'in içtenlikle rica etmesi üzerine, Mr.

Jones onun odasına gidip bir şişe şarap içmeyi kabul etti.

BÖLÜM 10

Mr. Jones ile Mr. Dowling birlikte bir şişe şarap içerler

Mr. Dowling, şarapla doldurduğu kadehi Mr. Allworthy'nin şerefine kaldırdı:

"İsterseniz efendim" dedi, "Mr. Allworthy'nin yeğeni ve varisi olan genç bayın şerefine içmeyi de unutmayalım. Hadi efendim, Mr. Blifil'in şerefine! Bana kalırsa, bu sevimli bayın ileride önemli bir yeri olacak bu ülkede. Onun parlamentoya girebilmesi için bir çare düşünüyorum."

Jones, "bana hakaret etmek niyetinde olmadığınızı biliyorum, onun için size kızmıyorum, efendim" diye karşılık verdi bu sözlere. "Ne var ki, bu iki kişinin adını beraber anmanız hiç de uygun değil; çünkü bunlardan biri, insan soyunun şanı şerefi; ötekisi ise, insanlık adına bir leke."

Bu sözleri duyunca Jones'a hayretle bakan Dowling, "bu iki bayı da çok üstün kişiler biliyordum ben" dedi. "Mr. Allworthy'yi tanımak mutluluğuna erişemedim; ama onu herkes öve öve bitiremez. Genç baya gelince, onu bir tek kez gördüm; annesinin ölüm haberini getirdiğim gün. O sırada da, işlerimin çokluğundan ötürü öyle bir telâş içindeydim, oradan oraya öyle bir koşuşturuyordum ki, onunla konuşmaya pek vakit bulamadım. Ama Mr. Blifil, pek dürüst bir insan izlenimini verdi bana; öyle iyi davrandı ki, vallahi ömrüm boyunca hiç kimseden hoşlanmadım ondan hoşlandığım kadar."

Jones "böyle kısaca görüşürken sizi aldatmasına hiç şaşmam" dedi; "çünkü şeytan kadar kurnazdır o. Onunla yıllarca beraber oturursunuz da, içyüzünü gene de anlayamazsınız. Biz beraber büyüdük; nerdeyse hiç ayrılmadık birbirimizden. Ama onun ne kötü olduğunu daha yeni anladım. Gerçi ondan hiçbir zaman fazla hoşlan-

mamıştım. İnsanlarda yüce ve soylu sayılan her şeyin temeli bildiğim o üstünlükten yoksundu bana kalırsa. Onda çoktandır sezdiğim bencilliği de hor görüyordum. Ne var ki, en korkunç şeyleri alçakça tasarlayabileceğini daha yeni anladım. Hesaplı kitaplı bir insan gibi davranmayışımdan yararlanarak, uzun uzun uğraşıp beni mahvetmek amacıyla ne karanlık dolaplar çevirdiğinin farkına vardım sonunda. Tasarladığını başardı, gerçekten de mahvetti beni."

"Eyvah! Eyvah!" diye heyecanlandı Dowling. "Dayınız Allworthy'nin büyük servetinin böyle bir adama kalması yürekler acısı bir şey!"

Jones "ne yazık ki, efendim" dedi, "hakkım olmayan bir onuru bağışlıyorsunuz bana. Gerçi Mr. Allworthy, iyiliğinden ötürü, onu dayıdan da yakın bir adla çağırmama izin vermişti vaktiyle. Ama bunu kendi isteğiyle, sırf iyiliğinden yaptığı için, ona baba demek onurundan şimdi beni yoksun bırakmakla haksızlık etti diye yakınamam. Bu onurun bana bağışlanmasına lâyik olmadığım gibi, bu onurun elimden alınmasını da haketmemiştim. Şunu bilin ki efendim, Mr. Allworthy'nin akrabası değilim ben. Mr. Allworthy'nin erdemini gereğince değerlendirmesini bilmeyenler, onun yakın bir akrabasına karşı katı davrandığını söylerlerse, dünyanın en iyi insanına haksızlık etmiş olurlar; çünkü ben... Neyse... Lütfen bağışlayın beni. Kendimden söz ederek sizi rahatsız etmek istemiyorum. Ancak, beni Mr. Allworthy'nin akrabası bildiğiniz için, yanıldığınızı söylemek zorunluğunu duydum. Bizi akraba sanırsanız, Mr. Allworthy'yi ayıplayabilirsiniz. Oysa ölmeye bile razıyım ben, yeter ki onu ayıplamasınlar!"

Dowling "inanın bana, efendim" dedi, "gerçekten onurlu bir insan gibi konuşuyorsunuz. Mr. Allworthy'nin akrabası olmadığınız halde neden öyle sanıldığınızı öğrenmek, benim için bir zahmet değil, büyük bir haz olacak. Atlarınızın hazırlanmasına daha yarım saat var. Fırsat bu fırsat, ne olur, bütün bunları bana anlatın. Neden derseniz, birinin akrabası değilken öyle sanılmanız, doğrusu pek garibime gitti benim."

Sophia gibi ağırbaşlı olmadığı halde, huyunun uysallığı açısından sevimli Sophia'sına biraz benzeyen Jones, Mr. Dowling'in merakı-

nı gidermek için, nasıl dünyaya geldiğini, nasıl büyütüldüğünü, tıpkı Othello gibi anlattı:

"Tâ çocukluk yıllarından başlayarak,
Öykümü anlatmamı istediğiniz şu ana dek."

Dowling de, tüm bunları tıpkı Desdemona gibi "ciddî ciddî" dinledi.

"Ve yemin etti ki, bu çok garip, akıllara sığmayacak kadar garip;
Bu çokacıklı, insanın yüreğini parçalayacak kadar acıklı."

Bu öykü Mr. Dowling'e gerçekten çok dokundu; çünkü adamcağız, noter olduğu halde, gene de insandı ne de olsa. Şunu da unutmayalım ki, herhangi bir meslekle ilgili önyargılarımızı, bir insanın özel yaşamına uygulamak; bir mesleği nasıl değerlendiriyorsak, o mesleği yapanı da aynı biçimde değerlendirmek kadar büyük bir haksızlık olamaz. Gerçi kimi meslekler, bir adamın korkunç şeyler yapmasını gerektirebilir; o adam da alışkanlık yüzünden, yapması gerektiği korkunç şeylerin dehşetini daha az duyar hale gelebilir. Ama "insan yaradılışı" dediğimiz şey, her meslekteki insanı aynı biçimde etkiler. Hattâ "insan yaradılışı" günlük işlerini yaparken bunu hesaba katmayanları daha da çok etkiler belki. Güzel bir atın vurulduğunu gören bir kasabın, yüreği sızlayacağından hiç kuşkum yoktur. Bir cerrah, bir adamın kolunu ya da bacağını keserken üzülmez ama, aynı cerrahın romatizma nöbeti geçiren bir adama acıdığını gördüm. Yüzlerce kişiyi asan cellâdın, birinin boynuna ipi geçirdiği sırada titrediği herkesce bilinir. Dahası var: Savaş ticaretinde, insan kanı dökmeyi meslek edinenler, yalnız aynı ticaretle uğraşanların binlercesini değil, çoğu zaman kadınları ve çocukları bile hiç vicdan azabı çekmeden kasap gibi kesip biçerler; ama barışın egemen olduğu sıralarda, bunlar bile, davullar ve borularla birlikte, kıyıcılıklarını da bir kenara bırakıp, uygar bir toplumun pek uysal üyeleri haline girerler. İşte bir noter de, (onlara karşı bir dâvâyı yürütmekle yüküm-

lü olmadığı sürece) insan kardeşlerinin tüm acılarını paylaşabilir

Okuyucumuzun bildiği gibi, onu Mr. Allworthy'ye ne denli kötülediklerinden Jones'un henüz haberi yoktu. Tüm olup bitenleri de en olumsuz biçimde yorumlamıyordu. Gerçi eski dostu ve koruyucusu Mr. Allworthy'yi suçlamak istemiyordu ama, tüm kabahatı kendine yüklemekten de çekiniyordu.

Dowling, birinin Jones'a büyük kötülük etmiş olması gerektiğini ileri sürmekte haklıydı:

"Öyle olmasaydı" dedi, "her delikanlıda görülebilen bir iki kusur yüzünden, Mr. Allworthy'nin sizi mirasından yoksun bırakmasının yolu var mıdır hiç? Ama mirasından yoksun bırakmak demem doğru değil aslında; çünkü besbelli ki, yasal açıdan, onun varisi olmaya hiçbir hakkınız yok. Kuşku götürmez bir gerçek bu. Bu konuda bir hukukçuya danışmanıza bile gerek yok. Ama bu bay, bir bakıma sizi kendi öz oğlu gibi evlât edindiğine göre, ondan kalacak mirasın hepsini değilse bile, hatırı sayılır bir kısmını beklemeniz, akla yakın. Hattâ hepsini bekleseniz bile, sizi ayıplamazdım gene de; çünkü herkes koparabildiğini koparır, hiç kimse de suçlanmamalı böyle yaptığı için."

Jones "bana haksızlık ediyorsunuz" dedi. "Çok az bir şeyle de yetinebilirdim ben. Mr. Allworthy'nın servetinde gözüm olmadı hiçbir zaman. Hattâ bana ne vereceğini ya da ne verebileceğini hiç aklımdan geçirmediğimi söylesem doğrudur. Size yemin ederim ki, beni kayırmak için yeğenine bir haksızlık etseydi, bunu engellerdim. Başka bir adamın parasının keyfini sürmektense, kendi aklımın bana sağladığı keyfi sürmeyi yeğlerim. Görkemli bir evden, bol bol attan arabadan, zengin bir sofradan ve servetin sağladığı bunlara benzer üstünlüklerden ya da gösterişlerden kaynaklanan zavallı bir gurur; ulugönüllü, erdemli, soylu ve iyiliksever ve bir iş yaparken akıllı bir adamın duyduğu hazla karşılaştırılınca, nedir ki? İçten gelen, güvenilir bir hoşnutluk, gittikçe artan bir huzur, heyecanlı bir sevinç, bir zafer coşkunluğu verebilir insana böyle bir haz... Zengin olmayı umduğu için Blifil'e gıpta etmiyorum. Zengin olduğu zaman da kıskanmayacağım onu. Onun yerinde olmak istemezdim. Blifil, Mr. All-

worthy'nin malında mülkünde gözüm olduğunu sandı. Kendi yüreğinin alkçaklığından kaynaklanan bu kuşku, bana karşı alçakça davranmasına neden oldu. Ama Tanrıya şükür, ben biliyorum... Ben kendi suçsuzluğumu biliyorum, ben bunu duyuyorum, dostum. Ve bana tüm dünyayı verseler, bu duygudan vazgeçmem. Kendimi bildim bileli, hiç kimseye kötülük etmedim ben. Hiç kimseye kötülük etmeyi aklımdan bile geçirmedim:

Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor oestiva recreatur aura
Quod latus mundi nebuloe, malusque
Jupiter urget.

Pone, sub curru nimium propinqui
Solis in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo
Dulce loquentem.*

Jones bunu söyledikten sonra, bir bardağa şarap doldurdu; sevgili "Lalage"sinin (yani perisinin) şerefine içti. Dowling'in de bardağını ağzına kadar doldurup, onun da ille aynı şeyi yapmasını istedi.

Dowling "peki öyleyse" dedi. "İşte ben de Miss Lalage'nin şerefine içiyorum. Doğrusunu isterseniz, ona çok kadeh kaldırıldığını bi-

---

* Mr.Francis'in çevirisinden alınmıştır

Yaz melteminin toprağı hıçbir zaman yumuşatmadığı.
Ağaçları ısıtmadığı bir yere bırakın beni,
Alçalan bulutların gökyüzünü her zaman kapladığı.
Öfkeli Jupiter'in yılları acımasız kıldığı
Bir yere bırakın beni
Üstümde güneşin arabası hızla koşarken.
Yakıcı ışınların altında bırakın beni, çektiğim acıları
Duymayacağım, sevda sayesinde, o peri sayesinde.
Tatlı tatlı konuşan, tatlı tatlı gülümseyen
O peri sayesinde (Y N)

liyorum ama, kendisiyle hiç tanışmadım. Miss Lalage pek güzelmiş bana anlattıklarına göre."

Dowling, Latince "lalage" sözcüğünün anlamını anlamadığı gibi, Jones'un söylevinde daha birçok başka şeyi de tam olarak anlayamamıştı. Ne var ki bu söylev, noteri son derece etkilemişti. Kötü şeyler düşünmekten nasıl utanırsak, iyi şeyler düşünmekten de çoğu kez utandığımız için, adamcağız, göz kırparak, baş sallayarak, dudak bükerek, sırıtarak, duyduklarını Jones'dan gizlemeye yeltendiği halde; delikanlıdan yana olduğu, ona gerçekten ve içtenlikle acıdığı hiç kuşku götürmüyordu. İleride bir fırsat bulursak, bu öykümüzü anlatırken, Mr. Dowling bir kez daha karşımıza çıkarsa, noterin bu tutumunu yorumlayabiliriz belki. Şimdilik tıpkı Jones gibi biraz acele ederek, bu baydan ayrılmak zorundayız. Nedeni de şu: Bizim delikanlı, atlarını hazır olduğunu Partridge'den öğreniröğrenmez, hesabı ödedi, Mr. Dowling'e hayırlı geceler diledi, atına bindi. Zifirî bir karanlık bastığı, fena halde yağmur yağmaya başladığı halde, Coventry'ye gitmek üzere yola çıktı.

BÖLÜM 11

Coventry'ye gitmek üzere yola çıkan Jones'un başına gelenler ve Partridge'in akıllı sözleri

Bizimkilerin şimdi bulundukları yerle Coventry arasındaki yol, aslında dümdüzdü. Gerçi Jones da, Partridge de, kılavuzları da bu yoldan henüz hiç geçmemişlerdi ama; bir önceki bölümün sonunda sözünü ettiğimiz iki durum (yani karanlıkla yağmur) olmasaydı, yollarını şaşıramazlardı gene de.

Gelgelelim bu iki durumdan ötürü, ne yazık ki yolcularımız, ana yoldan çok daha ıssız bir yola saptılar. Altı mil ilerledikten sonra, Coventry'nin görkemli kulelerine varacakları yerde; büyük bir kentin varoşlarına yaklaştıkları izlenimini uyandıracak hiçbir belirti göstermeyen çok pis bir patikadada buldular kendilerini.

Jones, herhalde yollarını şaşırdıklarını söyledi. Ne var ki, kılavuz "olamaz" diye tutturdu. Bu "olamaz" sözcüğü, sıradan konuşmalarda sadece "olası değil" anlamında kullanılmaz; çoğu zaman "gerçekten olabilir" kimi zaman da "mutlaka olur" anlamında da kullanılır. "Uçsuz bucaksız" ve "sonsuz" sözcükleri de aynı biçimde hırpalanmaktadırlar ikide birde. Yarım yardalık bir alana "uçsuz bucaksız", beş dakikalık bir süreye "sonsuz" denilir genellikle. Şimdi de yollarını kesinkes şaşırdıkları halde, genç kılavuz "olamaz" diye direniyordu. Ama bu çocuk ne denli direnirse direnşin; düzenbaz, açgözlü, hain, ikiyüzlü bir cimri, cennete giden doğru yolda olmadığı gibi, bizimkiler de Coventry'ye giden yolda değildiler.

Yolunu şaşırmayan yolcular, yakında bir ocağın başında ısınacaklarını, kuru giysiler giyeceklerini, rahat edeceklerini bildikleri için, acımasız hava koşullarına daha kolayca karşı koyabilirler. Geceleyin kaybolanlara gelince; karanlıkda, yağmurda ve rüzgârda öyle bir dehşete düşerler ki, aynı dehşeti yaşamayan bir okuyucunun bunu anlaması hiç de kolay değildir. Ama okuyucumuz bu dehşeti tam olarak duymamış olsa bile, Partridge'in şimdi aklına gelen ve biraz sonra açıklamak zorunda kalacağımız bazı kuruntuları az çok sezebilir gene de.

Jones, yollarını şaşırdıklarına artık kesinlikle inanmaktaydı. Kaybolmalarının olası olmadığını hâlâ ileri sürmekle birlikte, kılavuz da Coventry'ye giden yoldan saptıklarını kabul etti sonunda.

Bambaşka bir tutumu benimseyerek, yola çıktıkları sırada bir uğursuzluk olacağını sezdiğini söyleyen Partridge, "siz tam ata binerken, kapıda duran yaşlı kadını gördünüz mü, efendim?" diye sordu Jones'a. "Ona bir küçük sadaka verseydiniz keşke! Vermezseniz, pişman olacağınızı söylemişti. Kocakarı bunu söyler söylemez de, yağmur başladı. Şimdi rüzgâr da gittikçe artıyor. Kim ne derse desin, bana kalırsa cadılar, canları isteyince rüzgâr çıkarabilirler. Bunu kaç kez kendi gözümle gördüm. Eğer o kocakarı cadı değilse, demek ki, cadı nedir bilmiyorum ben. Onun mutlaka cadı olduğu hemen aklıma gelmişti o sırada. Cebimde bozuk para olsaydı, ona bir sadaka verirdim. Ne olur ne olmaz, böylelerine eli açık davranmak-

ta hayır vardır bence. Bir metelik sadaka vermedikleri için, davarını yitirdi niceleri."

Yolu şaşırmaları yüzünden gecikmelerine fena halde içerleyen Jones arkadaşının bu boş inançlarına gene de gülümsedi elinde olmadan. O sırada küçük bir kaza, Partridge'in bu boş inançlarını büsbütün pekiştirdi: Adamcağız atından düşüvermişti. İyi ki, canı yanmadı, üstünü başını kirletti sadece.

Partridge ayağa kalkar kalmaz, böyle düşmesinin, ileri sürdüğü görüşleri kesinlikle kanıtlar nitelikte olduğunu bildirdi.

Arkadaşının hiçbir yerinin incinmediğini gören Jones, gülümsedi:

"Partridge, senin şu cadı, pek nankör bir kocakarıymış. İçerleyince, ona dost olanlarla olmayanları birbirinden ayırt edemiyor bana kalırsa. Onu savsakladım diye, bana kızması gerekirdi bu yaşlı bayanın. Ona bunca saygı gösterdiğin halde, neden seni attan düşürdüğünü anlayamıyorum."

"Böyle şeyleri yapmaya gücü yetenlerle alay etmek iyi bir şey değildir!" dedi Partridge. "İnsana çok kötülük edebilir onlar. Tanıdığım bir nalbant, bir cadıya takılmış, şeytanla uzun süreli bir pazarlık yapıp yapmadığını sormuş ona. Aradan üç ay geçmeden de, nalbantın en güzel ineği ölüvermiş. O cadı, bununla da yetinmemiş: Kısa bir süre sonra, adamın en iyi içki fıçılarından biri mahvolmuş. Nalbant, komşularıyla bir âlem yapmak üzere fıçıyı doldurduğu akşam, ihtiyar cadı fıçının tıpasını çekiverince, içkiler hep yerlere dökülmüş. Zaten o nalbant, bundan sonra belini doğrultamamış artık. Cadı, o zavallının öyle bir canına okumuş ki, adamcağız kendini içkiye vermiş. Aradan bir yıl geçmeden de, malına mülküne el koymuşlar. Kendi de, ailesi de, belediyenin yoksullar evinde şimdi."

Bu sözleri, kılavuz da, belki kılavuzun atı da, öyle kulak kesilmiş dinliyorlardı ki, ya dikkatsizliklerinden ya da cadının fesadından ötürü, at da, binicisi de çamurlara yuvarlandı o sırada.

Partridge, onların düşmesiyle kendi düşmesi arasında bir bağ kurdu. Yakında düşme sırasının mutlaka Mr. Jones'a geleceğini söyledi. Geri dönüp, o yaşlı kadını bulması, onu yatıştırması için, yol arkadaşına canla başla yalvardı:

"Oraya çabucak varırız" dedi; çünkü ilerlediğimizi sanıyoruz ama, bir saat önce neredeysek, şimdi de aynı yerde olduğumuzdan hiç kuşkum yok. Eğer hava aydınlık olsaydı, yola çıktığımız hanı şimdi görebilirdik vallahi!"

Jones, bu akıllı uslu öğütleri yanıtlayacağı yerde, genç kılavuzla uğraşmaktaydı. Daha önce Partridge'in başına gelen, kılavuzun başına gelmişti şimdi. Yani hiçbir yanı incinmemiş, ancak giysileri çamura bulanmıştı. O giysiler de yıllardır nasılsa alışıktı çamura bulanmaya. Genç çocuk, kadın eyerine gene yerleşti. Atına içtenlikle küfredip, onu bir güzel dövünce, Mr. Jones, kılavuzun canının acımadığını hemen anladı.

BÖLÜM 12

Partridge'in öğütlerine kulak asmayan Mr. Jones'un yolculuğunu nasıl sürdürdüğü ve o sırada olup bitenler

Biraz ötelerde bir ışık görünce, Jones çok sevindi: Partridge ise çok korktu. Neden derseniz, büyülendiğine iyice inanan adamcağız, bu ışığı, onları aldatmak için cinlerin tuttuğu bir fener ya da bundan da beter bir şey sanıyordu.

Işığa, daha doğrusu ışıklara yaklaşıp da, karmakarışık insan sesleri, şarkılar, kahkahalar, bağırışmalar ve buna müzik diyemeyeceğimiz halde bir müzik âletinden gelen garip bir gürültü duyunca, adamcağızın büsbütün ödü koptu. Biraz olsun Partridge gibi düşünebilirsek, büyülü bir müzik de diyebilirdik bu garip gürültüye.

Partridge, akıl almaz bir dehşete düşmüştü şimdi. Derken bu korku, Partridge'in söylediklerini dikkatle dinlemiş olan kılavuza da geçti. O da geri dönmeleri için Jones'a yalvarmaya başladı. Genç çocuk, Partridge'in biraz önce söylediklerine candan inandığını; atlar ilerliyormuş gibi görünse de, son yarım saat içinde bir adım bile ilerlemediklerini anlattı.

Jones çok kızdığı halde, bu zavallıların korkularına gülmekten kendini alamadı:

"Ya biz ışıklara doğru ilerliyoruz" dedi, "ya da ışıklar bize doğru ilerliyor; çünkü o ışıklar bize artık iyice yaklaştı. Ama benim aklımın almadığı bir şey var: Eğlenip hoş vakit geçirdikleri besbelli olan bir sürü insandan, nasıl böylesine korkarsınız ikiniz de?"

"Eğlenmek mi, efendim?" diye bağırdı Partridge. "Gecenin bu saatinde, böyle bir yerde, böyle bir havada kim eğlenebilir ki? Onlar ya hortlak, ya cadı, ya kötü ruhlar, ya da buna benzer bir şeylerdir mutlaka!"

Jones "ne olurlarsa olsunlar" diye karşılık verdi. "Yanlarına gidip, Coventry yolunu sormaya kararlıyım. Tüm cadılar, geçenlerde gördüğümüz cadı kadar huysuz kocakarılar değildirler, Partridge.

"Aman Tanrım!" dedi Partridge. "Onların sağı solu hiç belli olur mu, efendim! En doğrusu, onlara karşı nazik davranmaktır elbette. Ama onlar, ya cadılardan da beterse, ya kötü ruhlarsa? Yalvarırım efendim, sözümü dinleyin, ne olur, yalvarırım efendim. Bu konularda benim okuduğum korkunç şeyleri okusaydınız, böylesine akılsızca gözü pek olamazdınız. Allah bilir nereye gittiğimizi, şimdi nerelere gitmekte olduğunuzu! Bu dünyada görülmemiştir böyle bir karanlık; öteki dünyada görülebileceğini de pek sanmam."

Jones, tüm bu uyarılara ve kapalı sözlere aldırmadan, elinden geldiği kadar hızla ilerledi. Zavallı Partridge de onun peşinden gitmek zorunda kaldı; çünkü ileriye bir adım atmaktan ödü kopuyordu ama, arkada tek başına kalmayı da göze alamıyordu.

Sonunda ışıkların ve karışık gürültülerin geldiği yere vardılar Orası bir samanlıktı. Bir yığın erkekle kadın bir araya toplanmış, bir güzel eğlenmekteydi.

Jones, samanlığın açık duran büyük kapılarının önüne yaklaşır yaklaşmaz, içerden gelen çok kaba bir erkek sesi, "kim o?" diye bağırdı.

Jones, yumuşak bir sesle, "bir dost" diye karşılık verdi. Bunun hemen arkasından da Coventry'ye giden yolu sordu.

Samanlıktaki erkeklerden biri seslendi: "Mademki bir dostsun, fırtına bitinceye kadar içeri girmen daha iyi olur." (Gerçekten de yağ-

murla rüzgâr büsbütün azmıştı o sırada.) "Atını da alabilirsin içeriye. Samanlığın öteki ucunda ona da yeterince yer var."

"Çok naziksiniz" dedi Jones. "Yağmurdan korunmak için, çağrınızı kabul edeceğim bir iki dakika. Yanımda iki kişi daha var. Onlar da yararlanmak isterler bu nezaketinizden."

İyi niyetle yapılan bu öneri, aynı iyi niyetle benimsenmedi; çünkü Partridge, cinle peri sandığı yaratıkların yanına sığınmaktansa, doğanın tüm şiddetine göğüs germeyi yeğlerdi. Onun korkusu, zavallı kılavuza da geçmişti artık. Ne var ki, ikisi de Jones gibi davranmak zorunda kaldılar. Biri, atını başıboş bırakmak istemediği için bunu yaptı; öteki de dünyada en korktuğu şey tek başına kalmak olduğu için.

Eğer bu öykü boş inançların geçerli olduğu günlerde yazılsaydı, okuyuculara acır, peşinde cehennem gürühuyla birlikte karşılarına acaba şimdi Beelzebub mı, yoksa Satan'ın ta kendi mi çıkacak diye, onları böyle merak içinde bırakmazdım. Gelgelelim, çağımızda bu inançlar etkinliğini yitirdiği, bunlara ancak pek az sayıda kişi inandığı için, okuyucumun ödünü kopardığımı pek sanmıyorum. Gerçeği söylemek gerekirse, cehennem bölgesinin tüm takım taklavatı, uzun üsredir tiyatro yönetmenlerinin malı oldu. Hattâ tiyatro yönetmenleri bile, bu takım taklavatı, ancak üst balkonlardaki ucuz yerlerde oturanları (bizim okuyucularımız pek gitmezler oralara) etkileyebilir bir süprüntü sayıp, bir kenara atmaktadır artık.

Gelgelelim, okuyucumuzda büyük bir korku uyandırdığımızı sanmamakla birlikte, ona kaygı vermekten de çekiniyoruz. Bunu önlemek amacıyla, durumu bildirmek istiyoruz: Periler diyarına bir yolculuk yapacağımızı; öykümüze doğaüstü bir yığın yaratık sokacağımızı sanmayın. Nerdeyse hiç kimse böyle yaratıklara inanacak kadar çocuksu olmadığı halde, birçokları bunların serüvenlerini yazarak ya da okuyarak, boşuna vakit harcayıp, aptalca davranmaktadırlar.

Kullandığı öğeleri ancak doğadan aldığını ve gerçeklere uygun bir öykü yazdığını savunan bir yazara ayrıca zarar verecek bir nitelik taşıyan bu tür kuşkuları gidermek için; ansızın ortaya çıkarak Part-

ridge'in ödünü koparan, kılavuz çocuğu iyiden iyiye korkutan, Mr. Jones'u bile biraz şaşırtan bu adamların kimler olduklarını okuyucuya açıklayacağız şimdi:

Samanlıkta toplananlar bir grup Çingeneydi bunlar ve aralarından birinin düğününü kutluyorlardı şu sırada.

Onlardan daha mutlu görünen bir insan topluluğunu hayal etmenin hiç yolu yoktur. Herkesin yüzü gerçekten sevinç içindeydi. Köylerde yapılan çoğu eğlencelerden belki daha düzenli ve törensel bir yanı da vardı bu balonun. Neden derseniz, Çingenelerin resmî bir hükümeti, kendilerine özgü yasaları vardır; onların hepsi, kral bildikleri yüce bir yönetmene baş eğerler.

Bu samanlıktaki yiyecek bolluğu da akıl almaz bir şeydi. Gerçi çok ender bulunan ya da çok pahalı şeyler yoktu ama; konuklar öyle iştahlıydı ki, bu tür yiyecekler bulunmasa da olurdu. Ortada bir yığın jambon, kuş eti ve koyun eti vardı. Herkesin hazla yemesi sayesinde yemekler, en pahalıya tutulan, en usta Fransız aşçısının hazırlayabileceği salçalardan daha lezzetli oluyordu.

Aeneas, Juno'nun tapınağına girince, hayretten dona kalır: **Dum stupet obtutuque hoeret defixus in uno**, yani oturup şaşkınlık içinde, gözlerini diker çevresine. İşte bizim öykümüzün baş kişisi de, bu samanlıkta gördüklerine şaşakaldı. Hayret içinde her bir yana bakarken, saygıdeğer yaşlı bir adam, ayrıca içten geldiği için saray geleneklerine pek uygun sayılamayacak candan selâmlarla bizim delikanlıya yaklaştı. Çingenelerin kralıydı bu. Kılık kıyafet açısından, uyruklarından pek farklı değildi. Yüceliğini belirtmek için, başında taç filân da yoktu. Gelgelelim (Mr. Jones'un dediği gibi) tüm yetkileri elinde tuttuğunu gösteren, çevresinde saygı ve bir çeşit dehşet uyandıran bir şeyler vardı bu yaşlı adamda. Ama belki de Jones hayal ediyordu bunları; çünkü güç sahibi tüm kişilerde bu tür nitelikleri kendiliğinden var sayarız.

Jones'un yüzü, açıkyürekliliğini gösteren bir yüzdü; davranışı çok terbiyeliydi; üstelik son derece yakışıklıydı. İşte bunlardan ötürü, onu her gören, hemen beğenirdi. Çingeneler kralıyla tanışır tanışmaz, ona gösterdiği derin saygı, bizim delikanlının bu olumlu yanlarını büs-

bütün açığa vurur gibi oldu. Çingene majeste, bu tür bir saygıyı ancak kendi uyruklarında görmeye alışık olduğundan, Jones'dan ayrıca hoşlandı.

Kralın buyruğu üzerine, en güzel yemeklerle donatılmış bir sofra hazırlandı Jones'a. Sonra onun sağına oturan kral, şöyle konuşmaya başladı:*

"Herhalde, efendim, siz benim halkımı, bağımsız gruplar halinde görmüşsünüzdür daha önceleri; çünkü onlar her bir yere giderler. Ama bizlerin böylesine kalabalık olduğumuzdan haberiniz yoktu belki de. Çingenelerin, yeryüzündeki milletlerin en düzenlilerinden, en iyi yönetilenlerinden biri olduğunu duyunca, daha da çok şaşacaksınız. Onların kralı olmaktan onur duyduğumu söylemek isterim. Hiçbir hükümdar, uyruklarının uysallığı ve sevgisiyle benim kadar övünemez. Onların bana gösterdiği iyi niyete lâyık olup olmadığımı bilemem ama; tek amacımın uyruklarıma iyilik yapmak olduğunu söyleyebilirim. Bununla övünecek değilim; çünkü gün boyu şurada burada dolanıp duran, buldukları şeylerin en güzelini hep bana veren bu zavallıların iyiliğini düşünmeyeceğim de ne yapacağım? Ben onları sevdiğim, onlara baktığım için; onlar da beni severler, beni sayarlar. Bundan başka bir nedeni yoktur bu tutumlarının. Bin yıl ya da iki bin yıl önce —okumak yazmak bilmediğim için, tam tarihi söyleyemeyeceğim— Çingenelerin büyük bir... ne dersiniz ona... büyük bir ihtilâli oldu. O sıralarda Çingene önderleri vardı. Bu önderler, yer kapmak amacıyla birbirileri ile kavgaya tutuştular. Ama Çingenelerin kralı, onların hepsinin canına okudu, tüm Çingeneleri birbirleri ile eşit kıldı. O günden beri herkes iyi geçinir; hiç kimse kral olmaya yeltenmez. Böyle olması da daha hayırlıdır onların açısından; çünkü, inanın bana, kral olmak, boyuna adaleti yerine getirmek, çok zahmetli bir iştir. En sevdiğim dostumu, akrabamı cezalandırmak zorunda kalınca, keşke sıradan bir Çingene olsaydım derim kendi kendime. Biz, kimseyi ölüm cezasına çarptırmayız ama,

* Çingeneler kralın İngilizcesi, şive açısından da, dilbilgisi açısından da bir hayli bozuktur (Ç.N.)

cezalarımız çok ağırdır; çünkü Çingeneyi kendi kendinden utandırırız. Bu da korkunç bir cezadır. Böyle cezalandırılan bir Çingenenin, bir daha kötü bir iş yaptığını hiç görmedim."

Kral, bunları anlattıktan sonra, başka milletlerde "kendi kendinden utanma" cezasının bulunmayışına epeyce şaştığını söyledi.

Jones, bunun doğru olmadığını, İngiliz yasalarının birçok suçluyu utandırdığını; zaten her cezalandırmada bir utanma payı bulunduğunu ileri sürdü.

Kral, "bu çok garip" dedi. "Aralarında yaşamadığım halde, bir hayli şey bilirim, bir hayli şey duyarım İngilizler konusunda. Bana ikide birde söylendiğine göre, sizde ödüllendirilenler utanırmış; ödüllerinizin nedeni de sonucu da utandırmakmış. Demek ki, ödüllendirme ve cezalandırma aynı şey sizin ülkenizde."

Majeste Kralla bizim delikanlı böyle konuşurken, ansızın bir patırdı koptu samanlıkta. Nedeni de şuydu: Çingenelerin konukseverliği, Partridge'in korkularını yavaş yavaş yok etmişti. Onların buyur etmesi üzerine, sadece yemeklerini tıka basa atıştırmakla yetinmemiş, içkilerini de yuvarlamıştı. Bu içkiler, Partridge'in korkularını giderek dağıtmış, bu korkuların yerini çok daha tatlı duygular almıştı.

Güzelliğinden çok aklıyla dikkati çeken genç bir Çingene kadını, falına bakmak bahanesiyle bizim namuslu dostumuzu kandırmış, bir kenara çekmişti. İkisi samanlığın ıssız bir köşesinde başbaşa kalınca; ya sert içkinin etkisiyle (çünkü hafif bir yorgunluktan sonra içki, genellikle aşırı istek uyandırır); ya da Çingene dilberinin kadınlara özgü çekingenlik ve edep duygularını bir yana atıp, bizim toy Partridge'i baştan çıkarmaya kalkması yüzünden, ne olduysa oldu. Çingenenin kocası, bu çifti son derece uygunsuz bir durumda buldu. Meğer kıskanç koca, eşini göz hapsinde tutmuş, onu izlemiş, zamparasının kolları arasında yakalamıştı.

Bunun üzerine Partridge, fena halde bozulan Jones'un gözü önünde, kralın huzuruna götürüldü dakikasında. Kral, hem suçlamayı dinledi, hem de suçlunun aslında bir incir çekirdeği dolduramayacak savunmasını. Günahı öylesine açık seçikti ki, rezil olan adamcağız, paçasını kurtarabilmek için söyleyecek lâf bulamıyordu pek.

Majeste kral, Jones'a doğru dönüp, "dediklerini duydunuz, efendim. Adamınızın hakkettiği ceza nedir sizce?" diye sordu.

Jones, olup bitenlere çok üzüldüğünü, Partridge'in bağışlanmak için elinden geleni yapması gerektiğini anlattı. Sonra, şu sırada yanında pek az para bulunduğunu ileri sürerek, cebinden çıkardığı altını kocaya sundu.

Koca, "zatıaliniz bana beş altından daha az vermeyi düşünmüyordur umarım" diye karşılık verdi dakikasında.

Kısa süren bir tartışmadan sonra, bu miktar beş altından iki altına indi.

Jones, hem Partridge'in hem de evli kadının bağışlanmasını istedikten sonra, parayı tam verecekken, majeste kral bunu engelledi.

"Suçluları tam ne zaman yakaladın?" diye bir soru yöneltti tanığa.

Tanık, kocanın isteği üzerine, o yabancıyla konuşmaya başlar başlamaz, kadını göz hapsinde tuttuğunu; suç işleninceye dek, onu hiç gözden kaçırmadığını açıkladı.

Bunun üzerine kral, tanığın gizlenip kadını gözetlediği yerde kocanın da bulunup bulunmadığını sordu.

Tanık "evet" deyince, Çingeneler kralı şöyle dedi kocaya:

"Karısının onurunu paraya karşılık satacak kadar onursuz bir Çingene gördüğüme üzülüyorum. Eğer sen karını sevseydin, bu durumu engellerdin; onun orospu olduğunu meydana çıkarmaya çalışmazdın. Sana para verilmemesini emrediyorum; çünkü ödüllendirilmeyi değil, cezalandırılmayı hakkettin sen. Senin rezil bir Çingene olmanı da emrediyorum: Bir ay süreyle, bir çift boynuz taşıyacaksın alnında. Karına da herkes orospu diyecek, onu parmakla gösterecekler bir ay boyunca. Sen rezil bir Çingene, o da aynı derecede rezil bir orospu olduğu için."

Çingeneler, Jones ile Partridge'i Majeste kralın yanında bırakarak, verilen kararı hemen yürürlüğe koydular.

Jones, bu yargılamanın adaletini övünce, Çingeneler kralı, "sanırım şaştınız" dedi. "Herhalde çok kötü şeyler düşünüyordunuz benim halkım üstüne. Topumuzu da hırsız biliyordunuz belki.

Jones, "açıkça söyleyim ki," dedi, "duyduklarım pek olumlu de-

ğildi. Oysa sizler övülmeye lâyiksiniz."

"Sizlerle bizler arasındaki farkı da ben size söyleyeyim: Benim halkım sizin halkınızı soyuyor; ama sizin halkınız, kendi aralarında birbirilerini soyuyorlar."

Bunun üzerine Jones, çok ağırbaşlı bir halle, böyle bir kişinin yönetimi altında yaşayanların ne denli mutlu olduklarını anlatmaya koyuldu.

Gerçekten de Çingeneler öyle mutlu görünüyorlardı ki, mutlak iktidarlardan yana olanlar, bu halkı örnek göstererek, Çingeneler hükümetinin tüm hükümetlerden üstün olduğu savını ileri sürebilirdi.

Şimdi bizden belki beklemeyeceğiniz bir ödünü vermek üzereyiz: Sınırlı yetkileri olan hiçbir hükümet, mutlak bir iktidarla yönetilen hükümet kadar kusursuz olamaz, topluma aynı yararları sağlayamaz. Dünyanın büyük bir bölümünün bir tek kişinin yönetimi altında yaşadığı çağ, insanların en mutlu dönemiydi. Bu mutluluk, birbirinin peşi sıra gelen beş hükümdarın saltanatı boyunca sürdü gitti.* Gerçek bir altın çağıydı bu. Ozanların coşkulu hayal gücünden doğanlar bir yana, Âdem ile Havva cennetten kovulalı beri gerçekten var olan biricik altın çağı...

Bana kalırsa, mutlak krallığın ancak bir tek sakıncası vardır: Bu da mutlak hükümdarlık görevini yerine getirmeye elverişli bir insan bulmanın zorluğudur. Bundan başka hiçbir eksiği yoktur bu kusursuz yönetimin. Mutlak bir hükümdarın üç niteliği olması şarttır; tarihe bakacak olursak da, krallarda pek ender bulunan, vazgeçilmez niteliklerdir bunlar. Birincisi, hükümdarın ölçülü olup, elindeki iktidarla yetinmesidir. İkincisi, hükümdarın kendi mutluluğunun bilincine varacak kadar bilge olmasıdır. Üçüncüsü de, kendi mutluluğuna yalnız uyduğu zaman değil, kendi mutluluğunun bir aracı olmadığı zaman bile, başkalarının mutluluğuna katlanabilecek kadar iyi yürekli olmasıdır.

Bu yüce ve ender bulunan nitelikleri olan mutlak bir hükümdarın, topluma yararların en büyüğünü bağışlayabileceğini kabul etmemiz

---

* Nerva, Trajan, Adrian ve iki Antonini'ler (Y.N.)

gerektiği gibi; bunun tam tersini, yani bu niteliklerin üçünden de yoksun bir kişide mutlak iktidarın topluma en büyük zararı vereceğini de kabul etmemiz gerekir.

Sözün kısası, kendi dinimizde, mutlak iktidarın sağladığı mutluluğun da, felâketin de yeterince örneği bulunmaktadır: Cennetin ve cehennemin betimlemeleri, hem iyi hem de kötü mutlak iktidarları gözümüzün önünde iyice canlandırmaktadır. Gerçi cehennemin hükümdarı tüm iktidarını, her istediğini yapma gücünü elinde tutan cennetin hükümdarından almıştır ama; Kutsal Kitap'dan anlaşıldığı gibi, kötü hükümdarın, yani Şeytanın, cehennemde iktidarı mutlaktır. Kutsal Kitap'a göre, Tanrıdan kaynaklanan tek mutlak iktidar, Şeytanın cehennemdeki iktidarıdır. Yeryüzünde egemen olan nice zorbalar, yetkilerini Tanrıdan aldıklarını ileri sürerler. Oysa Şeytana verilen ilk yetkiden kaynaklanmaktadır bu zorbaların iktidarı Şeytanın damgasını taşıyarak türeyen bu iktidarları, cehennemin hükümdarına bağlayabiliriz ancak.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz: Tarihin tüm çağlarından alınan örnekler, insanoğlunun, genellikle ancak kötülük yapmak amacıyla iktidar istediğini; elde ettiği iktidarı da ancak bu amaç uğruna kullandığını göstermektedir. Mutlak iktidarı olumlu yönde kullanan iki üç kişiye karşılık, binlerce zorba bunu olumsuz yönde kullandığına göre; siyasal yapımızda bir değişiklikte bulunmak hiç de akla uygun değildir. Bunu hesaba katarak, yasaların soğukkanlı sağırlığından doğan birkaç haksızlığa boyun eğmek; sizi hırsla dinleyen bir zorbaya başvurarak bu haksızlıklara çare aramaktan daha iyidir.

Çingeneler, mutlak bir yönetim altında uzun süre mutlu yaşamış olabilirler. Gelgelelim onların yeryüzündeki öteki halklardan bambaşka olduklarını hesaba kattığımız için, bu tür bir yönetimi gene de savunamayız. Neden derseniz, Çingenelerin mutlulukları belki de bambaşka olmalarından, yani sahte onur kavramlarını önemsemeyip, utandırılmayı dünyanın en ağır cezası saymalarından kaynaklanmaktadır.

BÖLÜM 13

Jones ile Partridge arasında bir konuşma

Özgürlüğe düşkün namuslu kişiler, bir önceki bölümün sonlarına doğru esas konumuzdan uzun süre uzaklaşmamızı bağışlayacaklardır kuşkusuz. Katolik papazları, ya kötülükleri ya da utanmazlıkları yüzünden, öğretilerin en zararlısı olan mutlak iktidarı savunmaya kalkmışlardır. Bu konuyu ele almamızın amacı, öykümüzün böylesine zararlı bir öğretiye âlet olmasını engellemekti.

Fırtına biter bitmez, Çingeneler kralının gösterdiği nezakete ve konukseverliğe candan teşekkür ettikten sonra, Coventry'ye gitmek üzere yola çıkan Mr. Jones'a geri dönelim artık.

Henüz karanlık olduğundan, Çingenelerden birine, Mr. Jones ile arkadaşına rehberlik etmek görevi verilmişti.

Jones, yanlış yöne gittiği için, altı mil yerine on bir millik yol yapmıştı. Üstelik o yollar çok bozuk olduğu, bir ebe bulmak amacıyla bile böylesine kötü yollarda hızlı gidilemediği için, Jones, Coventry'ye ancak saat onikiye doğru vardı. Yeniden ata bindiği sırada da, saat ikiyi geçiyordu; çünkü posta atı bulmak artık pek kolay değildi. Seyislere gelince, onlar Jones gibi acele etmiyorlar, Partridge'in telâşsız hallerini benimsiyorlardı. Partridge, uyuyarak bedenini güçlendirme olasılığından yoksun bırakıldığı için, her fırsattan yararlanıp boyuna yemek yiyerek güç topluyordu. Bir hana varınca, sevinçten uçuyor; o handan gitmek zorunda kalınca da fena halde bozuluyordu.

Jones artık hızla yol alıyordu. Biz de her zaman yaptığımız gibi, Longinus'un kurallarına da uyup, önemsiz ayrıntılar üstünde durmadan, öykümüzün baş kişisini aynı hızla izleyeceğiz.

Delikanlımız, Coventry'den Daventry'ye, Daventry'den Stratford'a; ertesi gün öğleyi biraz geçe, yani Sophia oradan ayrıldıktan birkaç saat sonra da, Stratford'dan Dunstable'a vardı. Bir nalbant, bineceği atın nalını ağır ağır onardığı için, Dunstable'da uzun süre oyalanmak zorunda kalan Jones, Sophia, St. Albans'dan yola çıkmadan önce ona gene de yetişeceğini umuyordu; çünkü Lord Hazretleri-

nin orada mola verip, yemek yemesi çok akla yakındı.

Eğer bizim delikanlının hesapları doğru çıksaydı, St. Albans'da meleğine yetişecekti herhalde. Ama ne yazık ki, Lord Hazretleri, yemeğinin Londra'daki evinde hazırlanmasını buyurmuştu. Londra'ya vaktinde varabilmek için de, St. Albans'da yeni atların hazır tutulmasını önceden sağlamıştı. İşte bu yüzden, Jones oraya varınca, altı atlı arabanın iki saat önce yola çıktığını öğrendi.

Jones ile Partridge'in bineceği atlar hazır değildi. Ama hazır olsalar bile, araba Londra'ya varmadan ona yetişmenin yolu yoktu. Bu durumdan yararlanan Partridge, arkadaşının tümüyle unuttuğu bir konuyu ona anımsatmanın tam sırası olduğunu düşündü. Sophia'nın yanından ayrılan kılavuzla karşılaştığı meyhanede yediği sahanda pişmiş bir tek yumurtadan sonra, Jones'un ağzına bir lokma bile komadığını (çünkü Çingenelerle midesini değil, ancak aklını beslemişti) bildirirsek; Partridge'in açmak üzere olduğu konunun ne olduğunu okuyucumuz hemen anlar.

Hancı da tıpkı Mr. Partridge gibi düşünmekteydi. Partridge, arkadaşının handa mola verip bir şeyler yemesini söyler söylemez, hancı da hemen lâfa karıştı. Atları dakikasında sağlamak konusunda verdiği sözü geri alıp, Mr. Jones'un yemek ısmarlamakla hiç vakit kaybetmeyeceğini söyledi; çünkü atlar otlaktan gelip yola çıkmadan önce arpa yiyerek beslenınceye kadar, yolcular da yemek yiyebilirdi.

Jones, özellikle hancının ileri sürdüğü bu son sav yüzünden, yemeye razı oldu sonunda. Derken bir koyun budu ateşe vuruldu. Bu hazırlıklar yapıladursun, arkadaşı ya da efendisinin yemeği beklediği odaya giden Partridge, aşağıdaki söylevi vermeye başladı:

"Bundan hiç kuşkum yok efendim: Eğer herhangi bir erkek, herhangi genç bir bayana lâyikse, siz de Miss Western'e lâyiksiniz. Sizin gibi, yani hiçbir besin almadan, sadece sevdayla beslenen bir adamın aşkı, gerçekten uçsuz bucaksız olsa gerek! Şu son yirmi dört saat içinde, sizin yediğinizin otuz kat fazlasını yediğim halde, gene de açlıktan ölüyorum nerdeyse! Neden derseniz, özellikle böyle soğuk ve rutubetli havalarda hiçbir şey yolculuk kadar iştahını açmaz insanın. Bu nasıl oluyor bilmem ama, zatıalinizin son derece sağlık-

lı bir hali de var üstelik. Ömrümde sizi bu kadar iyi, bu kadar terütaze görmedim. Sevdayla besleniyorsunuz besbelli."

"Sevda çok iyi besler insanı, Partridge" dedi Jones. "Daha dün, kader bana nefis bir yiyecek göndermedi mi? Bu sevgili cep defteriyle yirmi dört saat beslenebileceğimi anlamıyor musun?"

"Elbette beslenebilirsiniz" diye karşılık verdi Partridge. "Nice güzel yemekler satın alabilecek bir şey var o cep defterinde. Bundan yararlanmanız için, talih tam sırasında o cep defterini size gönderdi. Paranız nerdeyse tükenmiştir herhalde."

Jones "sen ne demek istiyorsun?" diye sordu. "O para Miss Western'in değil de, başkasının olsa bile, sen benim namussuzca davranıp..."

Partridge, arkadaşının sözünü kesti: "Namussuzca mı? Allah vermesin! Zatıalinize böyle bir hakerette bulunmak, aklımın kenarından bile geçmez. Bu parayı sonradan geri vereceğinize göre, birazını ödünç alıp şimdi harcamakta ne gibi bir namussuzluk olabilir ki? Bunu ilk fırsatta geri vermenizi isterim elbette. Ama şimdi, size tam gerekliyken, bu parayı kullanmakta bir zarar var mı yani? Eğer yoksul birinin parası olsaydı, o zaman başka. Ama öyle varlıklı bir bayana gerekli değildir o para. Üstelik bir Lord'un yanında şimdi. O Lord'un bayana istediğini vereceği de besbelli. Zaten Miss Western'e bu paranın ancak birazı gerekli olabilir, hepsi değil. İşte ben de bu yüzden ancak birazını verirdim ona. Kendi cebimde bol para olmadan da, beni assalar bile gene de söylemezdim o banknotu bulduğumu. Çünkü benim duyduğuma göre, paranız yoksa, dünyanın en berbat yeriymiş Londra. O paranın aslında kimin olduğunu bilmeseydim, şeytanın parası sayar, kullanmaktan korkardım doğrusu. Ama siz, o paranın kimin olduğunu biliyorsunuz; bir namussuzluk da yapmadınız onu ele geçirmek için. İşte bu yüzdendir ki, meteliğe kurşun attığınız bir sırada, bulduğunuz paranın tümünden vazgeçmek, kadere hakaret etmek olur Kaderin size böyle bir iyilik daha yapmasını pek umamazsınız bundan böyle. Neden derseniz, **fortuna nunquam perpetuo est bona**; yani kader, bir insana karşı sürekli iyi davranmaz. Ben ne dersem, siz gene bildiğiniz yapacaksı-

nız. Ama ben, sizin yerinizde olsaydım, asılmayı göze alırdım da, kimseye bir şey söylemezdim bu banknot konusunda."

Jones, "görüyorum ki, Partridge" diye söze başladı, "**non longe alienum a scaevolae studiis**; yani asılma olasılığı pek ters gelmiyor sana..."

Ama Partridge, delikanlının sözünü kesti: "Doğrusu **alineum** değil, **alineus**'dur. **Communis, alineus, immunis, variis casibus serviunt** bölümünden bir örnektir bu. Latince dilbilgisi kitabından bilirim o parçayı."

"O parçayı biliyorsun ama, anlamıyorsun bana kalırsa" dedi Jones. "Ben bunun anlamını sana dobra dobra söyleyeyim, dostum: Başkasının parasını bulup, o parayı kendi cebine indiren adam, **in foro conscientiae** yani vicdanının mahkemesi huzurunda, o parayı düpedüz çalmış sayılıp, asılmayı hakkeder. Meleğimin malı olan, bir ara onun sevgili cebinde kalan bu banknota gelince, ne olursa olsun, onu meleğimden başka hiç kimsenin eline teslim etmeyeceğim. Sen şu sırada ne denli açsan ben de o denli aç olsam da; beni kemiren açlığı giderecek başka çare bulmasam da, bunu gene yapmayacağım. Gerçi bu gece uyumadan önce banknotu ona verebileceğimi umuyorum ama; bu umudum boşa çıkabilir. Eğer gözümden temelli düşmek istemiyorsan, böylesine iğrenç bir alçaklığın sözünü ederek, beni çileden çıkarma sakın!"

"Bunu alçaklık saysaydım, lâfını hiç etmezdim" dedi Partridge. "Herkes gibi, ben de hor görürüm kötülüğü. Belki siz haklısınız. Gerçi ben bunca yıl yaşayıp, bunca zaman öğrtmenlik ettikten sonra **fas** ile **nefas**'ı yani doğru ile eğriyi birbirinden ayırt edebileceğime güveniyordum. Ama ne çare ki, insan yaşadıkça öğreniyor anlaşılan. Akılların alamayacağı kadar yüce bir bilgin olan eski öğretmenimin, ikide birde polly matete cry town is my daskalon* dediğini anımsıyorum. Bunu çevirirsek 'kimi zaman bir çocuk, büyük annesine yumurta yemesini öğretebilir' anlamına gelirmiş. Eğer bana yeniden

* Patridge'in gülünç bir biçimde bozarak aktardığı bu Yunanca tümce, "birçok öğrenci, hocasından akıllıdır" anlamına gelir (Ç.N.)

Latince dilbilgisi öğretilecekse, bunca yıl yaşamam pek işe yaramamış doğrusu. Siz de benim yaşıma gelirseniz, delikanlı, belki fikrinizi değiştirirsiniz. Anımsadığıma göre, şimdi ne denli akıllıysam, yirmi bir, yirmi iki yaşlarında toy bir gençken o denli akıllı bilirdim kendimi ben de. Bu sözcüğü hep **alimeus** olarak öğrettiğime eminim. Öğretmenim de bunu böyle öğretmişti bana."

Jones'un Partridge'e kızması, Partridge'in de sinirlenip ona saygısızlık göstermesi pek olağan durumlar değildi. Ama ne yazık ki, şimdi bu durumların her ikisi de olmuştu. Daha önce de gördüğümüz gibi, Partridge, bilgisinin eleştirilmesine dayanamıyordu. Jones da, Partridge'in biraz önce söylediği türden bazı şeyler söylemesine dayanamıyordu.

Bizim delikanlı, şimdi yol arkadaşını küçümsercesine, onu hor görürcesine bir tavır alarak (Jones'un huyuna aykırı düşen bir tutumdu bu) şöyle dedi:

"Partridge, senin kendini beğenmiş koca bir budala olduğunu anlıyorum. Budala olduğun kadar kerata değilsindir umarım. Budala olduğun kadar kerata olduğuna inansaydım, benimle birlikte yola devam etmene izin vermezdim."

Bunun üzerine bizim bilge pedagogumuz, öfkesini denetimi altına almaya karar verip, halk deyimiyle yelkenleri hemen suya indirdi. Jones'un damarına basmak istemediğini, hiç böyle bir niyet beslemediğini; ama ne çare ki, **nemo omnibus horis sapit**, yani insanın her zaman aklı başında olmadığını söyledi.

Gerçi Jones'da heyecanlı insanların kusurları vardı ama; soğuk insanların kusurlarından da tümüyle arınmıştı. Arkadaşları onun biraz kolay öfkelendiğini kabul edecekleri gibi; düşmanları da bu öfkenin çabucak yatıştığını kabul edeceklerdir. Bizim delikanlının öfkesi hiç de denize benzemiyordu. Neden derseniz, fırtına sırasında değil de, asıl fırtına dindikten sonra kudurmuş tehlikeli dalgalar vardır denizde.

Şimdi Jones, yola gelen Partridge'i dakikasında bağrına bastı. Onun elini sıktı; son derece iyi niyetli bir davranışla arkadaşını iltifatlara boğdu. Bu arada kendisini kıyasıya suçladı ama; herhalde

bizim iyi yürekli kimi okuyucularımız, daha da kıyasıya suçlayacaklardır onu.

Jones'u kızdırmak korkusu geçince, Partridge iyice rahatladı. Delikanlının haksız olduğunu kabul etmesi, gururunu okşadı. Şimdi onu en çok üzen soruna döndü hemen:

"İnanın bana, efendim" diye homurdandı. "Bazı konularda benden bilgili olabilirsiniz ama; iş dilbilgisine gelince, meydan okuyamayacağım insan yoktur yeryüzünde. Başka hiçbir şey bilmesem bile, ezbere bilirim dilbilgisini."

Zavallı adamcağız artık öyle keyflenmişti ki, bu keyfi ancak bir tek şey arttırabilirdi: O da şu sırada sıcak sıcak sofraya konulan görkemli koyun buduydu. Bu koyun budunu ikisi de afiyetle yedikten sonra, atlarına binip, Londra'ya gitmek üzere yola çıktılar.

BÖLÜM 14

St. Albans'dan yola çıktıktan sonra Mr. Jones'un başına gelenler

Barnet'i geçtikten aşağı yukarı iki mil sonra, hava kararmaya başlamışken, kibar kılıklı, ama çok külüstür bir ata binmiş bir adam, Jones'a yaklaşıp, "Londra'ya mı gidiyorsunuz?" diye sordu.

Delikanlının evet demesi üzerine, bu bay, "beni de yanınıza alırsanız çok sevinirim efendim" dedi; "çünkü hava kararırdı; yolu da bilmiyorum."

Jones, bunu hemen kabul etti. Böyle durumlarda olağan sayılan konulardan söz ederek, yola beraber devam ettiler.

Konuştukları başlıca konu haydutlardı. Haydutlardan ödü kopuyordu o bayın. Jones ise, yitirecek fazla bir şeyi olmadığı için, korkacak fazla bir şeyi de olmadığını söylüyordu.

O sırada Partridge, lâfa karışmaktan kendini alamadı:

"Zatıaliniz belki bunu fazla bir şey saymaz ama; sizin cebinizdeki yüz İngiliz Liralık banknot benim cebimde olsaydı, bunu da yitir-

seydim, fena halde üzülürdüm. Bana gelince, ömrümde bu kadar az korktuğum olmadı; çünkü biz dört kişiyiz. Dördümüz de birbirimize destek olursak. İngiltere'nin en yaman haydutu bile soyamaz bizi. Tutun ki, o haydutun elinde bir piştov var. Aramızdan bir tek kişiyi öldürebilir. İnsan ise, ölüm acısını bir tek kez çeker ancak. İşte ben bununla avunuyorum: İnsan dediğin ölüm acısını bir tek kez çeker ancak."

Partridge, sayıca üstün olmalarına güveniyordu. Sırf bu güvenden kaynaklanan atılganlık sayesinde, çağımızda bir ulus* büyük şan ve şeref elde etmiştir. Ama Partridge'in şimdi gösterdiği akıl almaz yiğitliğin başka bir nedeni de vardı: İçki insanı ne denli gözüpek yapabilirse, şu sırada o denli gözüpekti Partridge de.

Yolcularımız Highgate'e bir mil yaklaşmışlardı ki, yabancı ansızın Jones'a döndü, bir piştov çekerek, Partridge'in sözünü ettiği o küçük banknotu istedi.

Bu beklenmedik istek karşısında, bizim delikanlı ilkin şaşkına döndü. Ama hemen toparlanıp, cebinde ne var ne yoksa yabancıya vermeye hazır olduğunu bildirerek, ortaya üç giniden fazla para çıkardı, adama uzattı.

Küfrü basıp "olmaz!" dedi yabancı.

Jones, kılını kıpırdatmadan, çok üzüldüğünü söyledi, parayı cebine geri koydu.

Bunun üzerine haydut, silâhı bizim delikanlının göğsüne iyice yaklaştırıp, banknotu hemen vermezse ateş edeceğini bildirdi. Ama Jones, herifin nerdeyse silâhı tutamayacak kadar titreyen elini yakalayıverdi, namluyu başka yöne çevirdi. Derken bir süre boğuştular. Jones silâhı haydutun elinden kopardığı sırada, ikisi de atlarından düştüler. Bizim şanlı delikanlı, sırtüstü yere serilen adamın tepesine bindi.

Güç açısından Jones ile başa çıkacak durumda olmayan adamcağız, şimdi merhamet dilemeye başladı:

---

* Fielding bunu yazarken, nüfus açısından İngiltere'den üç kat daha fazla olan Fransa'yı düşünüyordu herhalde (Ç.N.)

"İnanın bana, efendim" dedi. "Silâh dolu olmadığına göre, size ateş etmeye niyetim olmadığı besbelli. Ömrümde ilk kez birini soymaya kalktım. Sefalettir beni bu işe sürükleyen."

Tam o sırada, yüz elli yarda kadar uzakta, yere serilmiş başka bir adam da merhamet dilemekteydi; hem de bizim hayduttan çok daha fazla bağırıp çağırarak. Partridge'di bu! Boğuşma alanından kaçmaya çalışırken, atından düşmüş, yüzükoyun yere kapaklanmıştı. Çevresine bakmayı göze alamıyor, her an vurulacağını sanıyordu.

Atlarının başına bir şey gelmesinden başka hiçbir şeyden korkmayan kılavuz, tökezleyen hayvanı yakaladıktan sonra, Partridge'in yanına gelip, Jones'un haydutu altettiğini söyleyinceye dek, bizimki öyle yattı durdu.

Ancak bu haberi duyunca ayağa fırladı. Jones'un, kılıcı elinde, zavallı adamcağızı gözaltında tuttuğu yere varır varmaz, bağırmaya başladı:

"Gebertin rezil herifi, efendim! Saplayın kılıcı herife! Hemen gebertin onu!"

İyi ki bahtsız adamcağız, daha merhametli bir insanın eline düşmüştü. Bizim delikanlı, silâhın gerçekten dolu olmadığını görmüş, Partridge daha oraya varmadan, adamın anlattıklarının doğruluğuna inanmaya başlamıştı. Bu adam gerçekten acemiydi haydutluk işinde. Ancak çektiği acılar yüzünden böyle bir iş yapmaya kalkmıştı. Çektikleri ise, acıların en büyüğüydü: Aç ve beş çocuk ve tam bir yoksulluk ve sefalet içinde altıncı çocuğunu doğuran bir eş... Haydut, tüm bunların doğru olduğuna yemin üstüne yemin ediyor; Jones'u inandırmak için iki milden uzak olmayan evine gelmek zahmetine katlanmasını istiyor; ancak söylediklerinin doğru olduğunu kanıtladıktan sonra delikanlıdan merhamet dileyeceğini söylüyordu.

Jones ilkin adamla sahiden oraya gidecekmiş gibi yaptı; haydutun kaderinin bu öykünün doğru olup olmamasına bağlı bulunduğunu bildirdi. Bunu duyan haydut, eve hemen gitmeleri için büyük bir istek gösterince, bizim delikanlı bu öykünün doğruluğuna tamamiyle inandı; adamcağızın haline yüreği sızlamaya başladı. Boş silâhı adamın eline tutuştururken, sefaletten kurtulmak için daha sağ-

lıklı yollar aramasını salık verdi; eşi ve ailesinin şimdilik geçinebilmeleri için ona iki gini bağışladı.

"Keşke daha çok param olsa da size yardım edebilsem," dedi. "Ne çare ki, sözü edilen o yüz İngiliz lirası benim değil."

Jones'un bu davranışı konusunda, okuyucularımız arasında fikir ayrılıkları olabilir: Kimileri, son derece insanca bir tutum olarak bunu alkışlayacaklardır belki. Karamsar huylu olanlara gelince, onlar bizim delikanlıyı ayıplayacaklar; ülkesinin yasalarına gereken saygıyı göstermediğini söyleyeceklerdir.

Partridge'in bu ikinci tür insanların arasına girdiği besbelliydi. Durumdan hiç de hoşnut olmadığını açığa vurdu; eski bir atasözü söyledi ve Londra'ya varmadan önce gene herifin saldırısına uğrarlarsa, hiç şaşmayacağını bildirdi.

Haydut, duyduğu gönül borcunu nasıl dile getireceğini bilemiyordu. Ağladı ya da ağlıyormuş gibi bir hal aldı. Hemen evine geri döneceğine, bundan sonra böyle bir suçu ömründe işlemeyeceğine and içti. Bu yemini tutup tutmadığı ileride anlaşılır belki.

Yolcularımız atlarına bindiler; başka bir belâ ile karşılaşmadan Londra'ya vardılar.

Yolda, başlarına gelen bu son serüven konusunda Jones ile Partridge arasında bir hayli hoş konuşmalar oldu.

Bizim delikanlı, çoğunlukla önüne geçilemeyecek sıkıntılar yüzünden böyle yasadışı çarelere başvurmak zorunda kalan, sonunda utanç verici bir ölüme sürüklenen bu haydutlara ne denli acıdığını anlattı.

"Bir de şu var," dedi; "bu haydutlar insanı ancak soyarlar. Soydukları kişilere hiçbir zaman zulmetmezler, onları küçük düşürmezler. Bana kalırsa, ülkemizi onurlandıran bir durumdur bu. İngiliz haydutları, dünyanın tüm haydutlarından farklıdırlar bu açıdan; çünkü başka ülkelerde, haydutlukla adam öldürmek nerdeyse elele gider."

Partridge, "bir insanın parasını almak, canını almaktan yeğdir elbette" dedi. "Ne var ki, namuslu adamların, bu rezil heriflerle karşılaşmak tehlikesine düşmeden işlerini güçlerini görmek için yolculuk edememeleri çok kötü bir şey. Bir tek dürüst adamın başı derde

gireceğine, tüm bu ittlerin asılıp ortadan kaldırılmaları, kuşkusuz daha iyi. Kendi hesabıma hiçbir haydutun kanını dökmek istemem ama; mahkemelerin bunların hepsini asması çok yerinde olurdu. Bunu kendim vermediğim sürece, bir adamın benim elimden altı peni bile almaya ne hakkı var? Böyle bir adam namuslu olabilir mi hiç?"

"Elbette olamaz" dedi Jones. "Başka birinin ahırından atları almaya kalkan ya da gerçek sahibini bildiği halde, bulduğu parayı kendi kullanmak isteyen bir adam namuslu olamayacağı gibi, bu adam da namuslu olamaz.

Atılan bu taş, Partridge'i susturdu. Jones, arkadaşının korkaklığı konusunda acı acı alay edinceye değin ağzını açmayan Partridge, ateşli silâhların ne denli tehlikeli olduğunu ileri sürerek, kendi bir özür bulmaya çalıştı:

"Bir tek ateşli silâh karşısında, bin tane çıplak adam bir hiç sayılır dedi. "Gerçi tetiği çekince, bu silâh bir tek kişiyi öldürür ama; o tek kişinin sen olmayacağın ne mâlum!"

ONÜÇÜNCÜ KISIM

ONİKİ GÜNLÜK BİR SÜREYİ KAPSAR

BÖLÜM 1

Şiirsel bir çağrı

Gel ey üne karşı duyulan pırıl pırıl sevda, yüreğimi esinle! Milyonlarca insanın iç çekişleri yelkenlerini şişirirken, kan ve gözyaşlarının dalgalanan deryaları üstünde, yiğitleri şana doğru götüren ün değildir benim çağırdığım. Benim çağırdığım sensin, ey tatlı güzel kız! Mutlu esin perisi Mnesis'in Hebrus nehri kıyılarında doğurduğu sen! Maeonia'nın eğittiği, Mantua'nın büyülediği sen! Sen ki, Britanya'nın gururlu başkentine bakan o nefis tepeye, Milton'unla birlikte oturup, kahramanlık destanlarının lirini tatlı tatlı çaldın! Gel de, coşkulu hayal gücümü gelecekte doğacak olan güzel günlerin umuduyla doldur! Uydurma Sophia adı altında benim Charlotte'umda* vaktiyle gerçekten bulunan güzellikleri okuyunca, büyükannesi bile henüz doğmamış olan sevdalı bir genç kızın, gelecek günlerde, anlayışlı yüreğiyle derinden içini çekeceğini bana şimdiden müjdele! Gelecekte övüleceğimi bana bildirmekle kalma; bu övgülerin daha şimdiden keyfini sürmemi sağla! Şu sırada oturduğum küçük oda, çirkin bir çeşit kutuya dönüşünce, beni hiç tanımayan, beni hiç görmeyen, benim de hiç tanımayacağım, hiç göremeyeceğim insanların bu yazdıklarımı saygı ile okuyacakları konusunda bana kutsal bir güven vererek, avut beni!

Sana da sesleniyorum! Sen ki, o esin perisinden daha tombul bir hatunsun! Sen ki, hayalin elle tutulmaz biçimleriyle süslü değilsin! Sen ki, güzelce pişmiş sığır etlerinden, içi kuru erikle doldurulmuş

---

* Fielding, Sophia'nın kişiliğini çizerken, genç yaşında ölen ilk eşi Charlotte'u örnek olarak almıştı (Ç.N.)

lezzetli pastalardan haz alırsın! Amsterdam'lı keyifli bir tüccardır seni peydahlayan "Bayan-bana-para-ver" adlı şişko anan, kanal boyunca yedeğe alınıp çekilen bir mavnada dünyaya getirmiştir seni! Sen ki, derin bilgini Grub-Street* okulunda elde etmişsindir. Sen ki, yetişip olgunlaşınca, oradakilere şiir yazmasını öğretmişsindir. Hayal gücüne hoş gelen şiirler değil, para kazandıran şiirler, okuyucuların gururunu okşayan şiirlerdir bunlar. Komedya, ağırbaşlı bir hal almasını senden öğrenmiştir. Tragedya ise, senin sayende daha da gürültülü fırtınalar estirmesini öğrenmiş; korkudan titreyen tiyatro binalarını gökgürültüleriyle sarsmıştır. Yorgun bedenin uyusun diye, köy ihtiyar heyetinin başkanı olan Tarih, can sıkıcı masalını anlatmıştır sana. Seni uyandırmak için de, Monsieur Romantik Öykü, şaşırtıcı el çabukluğu marifetleri yapmıştır senin önünde. Tıkabasa beslenen kitap satıcın, kul köle olmuştur sana. Tozlu kitap raflarında yıllardır uyuklayan, hiç kimseciklerin okumadığı koskocaman ağır kitaplar, senin öğütlerine uyarak, formalara bölünüp, hoplaya zıplaya tüm ülkeye yayılmışlardır.** Senin eğitiminin ürünü olan kimi kitaplar, hârikalar yaratacaklarına söz vererek, şarlatanlar gibi herkesi aldatmışlardır. Kimi kitaplar da züppe delikanlılara dönüşüp, sırf yaldızlı ciltleriyle değer kazanmaya çalışmışlardır. Gel sen, ey neşe dolu yaratık! Parlak yüzünle, esinlenmeyi engelle; ama insanı baştan çıkaran ödüllerini bize doğru uzat! Işıl ışıl ışıldayan, çin çin öten o altın yığınlarını; dakikasında paraya dönüşebilen, gözle görülemeyen zenginliklere gebe olan o banknotlarını; sık sık değişen o tahvillerini; o sıcacık rahat evini bize ver! Eğer bu çocuklar fazla oburca ve düşüncesizce davranıp, birbirilerini itip kakmasalar, senin gibi bereketli bir ananın memelerinden bol bol akan sütler, sayısız çocuklarının tümünü besleyebilirdi. O sütten, bize de güzel bir pay düşsün! Gel ey sen! Ve eğer senin değerli hazinelerinden yeterince haz

---

* Grub-Street, para kazanmak için her tür yazı yazmaya hazır olan, yoksul yazarların eskiden oturduğu bir sokağın adıdır (Ç.N.)

** Onsekizinci yüzyılın ilk yarısında, kalın kitapları daha kolay satabilmek için, onları belirli sayfalara bölüp, her hafta ya da her ay tefrika etmek yöntemine başvurulmuştu (Ç.N.)

almıyorsam, bu hazineleri çocuklarıma aktarabileceğim düşüncesiyle yüreğimi ısıt! Benim çalışmam, geveze geveze konuşan bebelerimin zararsız oyunlarını engellemiştir birçok kez. Senin açık elliliğin sayesinde, bu bebelerin günün birinde refaha kavuşacaklarını bana söyle!

Şimdi mademki birbirine uymayan bu çift, bu incecik gölgeyle bu şişman madde bana yazı yazdırıyor; kalemime yol göstermek için, kimleri yardımıma çağırayım?

İlk seni çağırıyorum, Deha! Sen ki, Tanrının bir bağışısın! Senin yardımın olmasa, doğanın akıntısına karşı boşuna uğraşır dururduk. Sen ki, sanatın beslediği, kusursuz bir biçimde geliştirdiği o bereketli tohumlan ekersin! Sevecenlikle tut beni elimden! Doğanın o karmakarışık, o dolambaçlı yollarında rehberlik et bana! Sanatımıza yabancı kalanlann hiçbir zaman sezemediği gizleri çöz bana! Senin için güç olmayan bir işi; yani insanları, onların kendilerini anladıklarından daha da iyi anlamayı öğret bana! Ölümlü kişiler, akıllarını kararlan sisler yüzünden, insanlara sanatları için taparlar; ya da başkalarını aldatmakta gösterdikleri kurnazlıktan ötürü onlardan nefret ederler. Oysa bu adamlar, sırf kendilerini aldattıkları için gülünçtürler aslında. Bu sisi benim aklımdan yok et! Kendini beğenmişliği örten bilgelik perdesini, hasisliği örten refah perdesini, şanlı ünleri örten hırs perdesini çekip kopar! Aristophanes'i, Lukianos'u, Cervantes'i, Rabelais'yi, Molière'i, Shakespeare'i, Swift'i, Marivaux'yu esinlendiren sen! Gel, sayfalarımı gülmeceyle doldur da, insanlar, başkalarının çılgınlıklarına gülebilecek kadar güzel huylu; kendi çılgınlıklarına da üzülecek kadar alçakgönüllü olmasını öğrensinler!

Ve sen, gerçek dehadan nerdeyse hiçbir zaman ayrılmayan İnsanlık! Sevgi dolu tüm duygularını yanına al da gel! Bu duyguların tümünü Allen ile Lyttelton * arasında paylaştırsa, bunları bir süre için

---

* Ralph Allen (1694-1764) Fielding'e de, başkalarına da çok iyilik yapan varlıklı bir adam. Mr. Allworthy'nin kişiliğini çizerken, Fielding'in Allen'den de esinlendiği söylenir. Baron Lyttelton (1709-73) Fielding'in arkadaşı olan ve sanatçıları koruyan bir Lord. **Tom Jones**, Lyttelton'a sunulmuştu (Ç.N.)

onların yüreğinden çal da gel! Bu duygular olmadıkça, sevgi olayını dile getirmenin yolu yoktur. Çıkar gözetmeyen soylu dostluklar, insanın içini eriten aşk, ulugönüllü tutumlar, sıcacık gönül borçları, yumuşacık merhametler, iyi niyetli görüşler, ancak bu duygulardan kaynaklanabilir. Nemli gözleri yaşla ve kızaran yanakları kanla dolduran; yüreği kederin, sevincin ve iyilikseverliğin coşkun sularıyla kabartan; ulu gönüllere özgü tüm güçlerin kaynağı da bu duygulardır.

Ve sen, ey Bilgi (çünkü senin yardımın olmazsa, deha, hiçbir temiz ve doğru şey yaratamaz) kalemime rehberlik et! Gençliğimin ilk çağlarında, Thames'in tatlı tatlı akan saydam suları Eton okulunun kıyılarına değdiği o çok sevdiğim çayırlarda sana tapmıştım. Eski İsparta'lılara gerçekten yakışabilecek bir tutkuyla, kızılcık sopalarından yapılmış mihrabında, senin uğruna kanımı dökmüştüm. Gel öyleyse! Ve tâ eski çağlardan beri yığılan o engin, o bereketli hazineleri, görkemle dök çevreme! Homeros'un doğduğu Moenia'dan, Vergilius'un doğduğu Mantua'dan getirdiğin sandıkları aç! O ağır sandıkların üstünde ister Yunanca, ister Latince yazılar olsun; felsefe, şiir ve tarih hazinelerini aç! Bu hazinelerin anahtarını Warburton'a* teslim etmiştin; o anahtarı bana ver bir süre!

Son olarak sen gel, ey Görmüş Geçirmişlik! Sen ki, akıllılarla, iyilerle, bilgililerle, terbiyelilerle yıllardır dostluk edersin! Sen ki, yalnız onlarla değil, yatak odasındaki bakandan tut da, borçlular hapishanesindeki polis memuruna kadar; salondaki düşesten tut da, tezgâhın arkasındaki meyhaneci kadına kadar, her çeşit insanla içli dışlısın! İnsanların tutum ve davranışları ancak senden öğrenilebilir. Ve evlerine kapanan ukelâlar, ne denli yetenekli, ne denli bilgili olurlarsa olsunlar, insanlığın tutum ve davranışlarına yabancı kalırlar sen olmazsan!

Siz, çağırdıklarımın hepsi geliniz; daha başkaları da gelse keşke! Çünkü ele aldığım iş çok çetin; hepiniz yardım etmezseniz, bu işin altından kalkamam belki de. Ama olumlu davranıp bana gülümserseniz, çalışmamın iyi bir sonuç vereceğini umabilirim ne de olsa.

---

* William Warburton (1689-1779) Shakespeare ve Pope'un bilimsel baskılarını hazırlayan, bilgisiyle ünlü bir yazar (Ç.N.)

BÖLÜM 2

Mr. Jones Londra'ya vardığı sırada olup bitenler

Bilgili Dr. Misaubin'e göre, onun gerçek adresi "Dr. Misaubin. Dünya" idi. Böyle demekle, dünyada onun büyük ününü bilmeyen pek az kişi olduğunu söylemek isterdi. Bu konuyu titizlikle araştırırsak, ünün sayısız olumlu yanlarından birinin de, nerede bulunduğunuzun bilinmesi olduğunu anlarız belki.

Gelecekkuşaklar tarafından tanınmanın yüce mutluluğu (bu mutluluğun umuduyla kendimizden geçmiştik bir önceki bölümde) pek az sayıda kişiye nasip olur. Sydenham'ın* dediği gibi, adımızı ve soyadımızı oluşturan hecelerin bin yıl sonra yeniden söylenmesi, ne soylu ünvanların ne de zenginliğin erişemeyeceği bir nimettir. Bu tür bir ün, ya kılıçla ya da kalemle elde edilir. Gelgelelim, yasalara uygun olarak, ya soylu bir ünvanı ya da malı mülkü olanlar yaşarken "hiç kimsenin tanımadığı bir kişi" olmak rezaletinden (Odysseia'nın ikinci kısmından anlaşılacağı gibi, Homeros'un yaşadığı günler kadar eskidir bu rezalet) kurtulmanın yolunu bulurlar.

Sophia'yı kente getiren Irlandalı Lord, öykümüzde öyle görkemli bir biçimde ortaya çıkmıştır ki, herhalde okuyucumuz, onun "herkesce bilinmesi gereken" bir kişi olduğunu düşünerek, hangi sokakta ya da meydanda oturduğunu bilmeden de, bu Lord'un Londra'daki evini bulmanın kolay bir iş olacağı sonucuna varmıştır. Yüce kişilerin çevresinde dolanmaya alışık esnaf için, gerçekten kolay olabilirdi bu. Ne var ki, bu yüce kişilerin kapısını bulmak ne denli kolaysa, bu kapıdan içeriye girmek de o denli güçtür. Üstelik Jones da, Partridge de, hiç bilmiyorlardı Londra'yı. Bir rastlantı sonucu kente Gray's-Inn Lane'den giren bizim delikanlı, Hanover ya da Grosvenor Square'de oturanlarla pek az ilişkisi olan bir mahalleye düşmüştü. Jones, bir süre gelişigüzel yürüdükten sonra, kaderin,

---

* Burada sözü edilen kişi, Thomas Sydenham (1624-1689) adlı bir hekim olabilir (Ç.N.)

ulugönüllü kahramanları sıradan insanlardan ayırdığı o mutlu konakları buldu. Oralarda oturanların eski Britanya'lı, Saxon ya da Danimarka'lı atalan, daha güzel günlerde dünyaya gelmişler; çeşitli marifetleri sayesinde, oğullarına ve oğullarının oğullarına servetle ün bağışlamışlardı.

Sonunda bu yeryüzü cennetine varan delikanlı, Lord Hazretlerinin kâşanelerini belki bulabilirdi. Ne çare ki, Lord İrlanda'ya giderken, eski evinden çıkmıştı. Yenisine de pek kısa bir süre önce taşındığı için; atlarının, arabalarının, uşaklarının ünü, henüz yeterince göz kamaştırmamıştı mahallede. Böylece Jones, saat onbiri çalıncaya dek evi boşuna aradıktan sonra, Partridge'in öğütlerine kulak vermiş, Londra'ya varır varmaz indiği yer olan Holbom'daki "Boğa ve Kapı" adlı hana yerleşmiş; bizim delikanlının durumunda bir adamın dinlenmesinin yolu varsa, o da biraz dinlenmişti sözde.

Jones, ertesi sabah erkenden gene Sophia'nın peşine düştü. ve çabalarının tümü gene boşuna çıktı. Sonunda kader, ya Jones'a acıdı ya da artık onu hayal kırıklığına uğratmayacak bir tutumu benimsedi; delikanlı, Lord Hazretlerinin ikametgâhıyla onurlanan sokağa vardı. Kendisine gösterilen eve giderek, kapıya hafif hafif vurdu.

Kapıcı, bu vuruşun çekingenliğinden ötürü, gelenin pek önemli bir kişi olmayacağını anlamıştı. Mr. Jones'u görünce, bu kanısı büsbütün pekişti: Sıradan pamuklu bir giysi vardı Mr. Jones'un sırtında. Eskiden çavuştan aldığı kılıcı kuşanmıştı. Bu kılıç, sağlam bir çelikten yapılmış olabilirdi ama, sapı pirinçtendi sadece; üstelik de pek parlak olmayan bir pirinçten.

İşte bu yüzdendir ki, Jones, Lord Hazretleriyle birlikte Londra'ya gelen genç bayanı sorunca, kapıcı suratını astı:

"Bu evde bayan yok" dedi.

Bunun üzerine bizim delikanlı, ev sahibini görmek istedi. Kapıcı, Lord Hazretlerinin bu sabah hiç kimseyi görmeyeceğini söyledi.

Jones direnince, kapıcı, "hiç kimseyi içeriye almamam için bana kesin emir verildi" dedi. "Ama isterseniz, adınızı bana bırakın. Lord Hazretlerine bildiririm. Başka bir gün uğrarsınız, sizi ne zaman kabul edeceğini öğrenebilirsiniz."

Derken Jones, "o genç bayanla görüşmemi gerektiren gerçekten çok özel bir iş var" diye açıkladı. "Onu görmeden gidemem."

Sesi de, yüzü de pek tatlı olmayan kapıcı, "bu evde genç bir bayan olmadığına göre, onu göremezsiniz" diye kesip attı. "Vallahi sizin kadar acayip bir adam ömrümde görmedim. Lâftan anlamıyorsunuz siz."

Aeneid'in altıncı bölümünde Cerberus'u* anlatırken, Vergillius'un, çağının önemli kişilerinin kapıcılarını taşladığını düşündüğüm olmuştur. Vergillius'un Cerberus'u, bizim çağımızdaki büyüklerin kapısını denetlemek onuruna erişenlere çok benzer. Kulübesindeki kapıcı, tıpkı mağarasındaki Cerberus gibidir. İçeriye girebilmek için Cerberus'a bir rüşvet verildiği gibi, kapıcılarımızı yatıştırmak için de bir rüşvet verilmesi gerekir. Belki Jones da Lord Hazretlerinin kapıcısını bir Cerberus olarak görüp, kâhin kadının Aeneas'i içeriye alabilmek için, cehennem kapıcısına bir şeyler verdiği parçayı anımsadı. Bunun üzerine bizim delikanlı da, bu insan biçiminde Cerberus'a rüşvet önermeye başladı.

O sırada, bu öneriyi duyan bir uşak yanlarına geldi. Eğer Mr. Jones bu parayı kendisine verirse, onu bayanın yanına götüreceğini bildirdi. Bunu dakikasında kabul eden delikanlı, bir gün önce bayanlarla birlikte eve gelen o uşak tarafından hiç vakit kaybedilmeden Mrs. Fitzpatrick'in dairesine götürüldü.

Tam amacına varacağı sırada başarısızlığa uğramak, ayrıca ağır gelir insana. Piket oynarken, bir tek sayı yüzünden oyunu kaybeden kumarbaz, oyunu kazanmayı hiç ummamış olan kumarbazdan on kat daha fazla yakınır talihsizliğinden. Piyango çekilirken de, büyük ikramiyeyi kazanan numaraya benzeyen numaralı biletleri olanlar, kendilerini tüm öteki bilet sahiplerinden sayılarla [illegible] sayılarla Sözün kısası, kıl payı bir farkla mutluluğu elden kaçırmak, kaderin bize hakaret etmesi, bize oyun oynaması, bizimle hoyratça alay et-

* Cerberus, cehennemin kapısını denetleyen üç başlı köpeğin adıdır. Aeneas'a kılavuzluk eden kâhin kadın, afyon ve baldan yapılmış bir çörekle Cerberus'u uyuşturur (Ç.N.)

mesi sayılır.

Putatapanların bu tanrıçasının oynak huyu yüzünden birkaç kez acı çeken Jones'a, şimdi de işkence edilmekteydi. Çünkü Jones, Sophia çıkıp gittikten aşağı yukarı on dakika sonra varmıştı Mrs. Fitzpatrick'in kapısına. Bu bayanın hizmetçisine başvurunca, tatsız haberi aldı: Sophia gitmişti; hizmetçi onun nereye gittiğini de bilmiyordu. Daha sonraları Mrs. Fitzpatrick de aynı şeyi söyleyen bir haber gönderdi delikanlıya; çünkü Jones'u, kızını yakalamak amacıyla, Mr. Western'in gönderdiğini sanıyor, Sophia'yı ele vermeyecek kadar akyürekli davranıyordu.

Gerçi bizim delikanlı, Mrs. Fitzpatrick'i hiç görmemişti ama; Sophia'nın kardeş çocuğunun Fitzpatrick adını taşıyan biriyle evlendiğini duymuştu. Ne var ki, kafası allak bullak olduğundan, bunu anımsayamadı o sırada. Ancak onu Lord Hazretlerinin evinden çıkaran uşağın iki bayan arasındaki yakınlığı, kardeş çocukları olduklarını anlatması üzerine, vaktiyle duyduğu evliliğin öyküsü hatırına geldi. Jones, burada oturan kadının Sophia'nın akrabası olduğunu artık bildiği için, Mrs. Fitzpatrick'in gönderdiği habere ayrıca şaştı; onunla ille görüşmek istedi. Ama Mrs. Fitzpatrick, Jones'a bu onuru bağışlamaya kesinlikle yanaşmadı.

Gerçi bizim delikanlı saraya hiç ayak basmamıştı ama, oraya girip çıkanlardan çok daha görgülü olduğu için, bir bayana karşı kaba ya da ters davranmasının yolu yoktu. İşte bu yüzdendir ki, kesin bir hayırla karşılaşınca, şimdilik direnmeyip, hizmetçiye şöyle dedi:

"Eğer bu bayanı görmek için uygun bir saatte gelmedimse, öğleden sonra gene gelirim. Onu görmek onurunu elde edeceğimi umarım o zaman."

Bizim delikanlının bu sözleri söylerken gösterdiği nezaketten, üstelik son derece yakışıklı oluşundan etkilenen hizmetçi, "geldiğinizde bayanı belki görebilirsiniz, efendim" demekten kendini alamadı.

Bu hizmetçi daha sonraları, "yakışıklı genç bay" diye ad taktığı Jones'un eve kabul edilmesi için, elinden geleni de söyledi hanımına.

Jones çapraşık düşüncelere kapılıp, Sophia'nın o sırada kardeş çocuğunun yanında olduğundan, ama onu görmek istemediğinden

kuşkulandı. Genç kızın, Upton'da olup bitenlerden ötürü gücendiğini sanıyordu. Partridge'i oturacak bir yer aramaya gönderdikten sonra, bütün gün o sokakta kaldı; meleğinin gizlendiğini sandığı evin kapısını gözetledi. Ama bir uşaktan başka hiç kimse çıkmadı evden Akşemleyin gene Mrs. Fitzpatrick'i görmeye gitti Sonunda bu bayan, bizim delikanlıyla görüşmeyi lütfen kabul etti.

Kibarlık öyle bir şeydir ki, kılık kıyafet, ne kibar gösterebilir bir insanı, ne de gizleyebilir onun kibarlığını. Daha önce de söylediğimiz gibi, bu tür bir kibarlık ayrıca belirgindi Mr Jones'da. İşte bu yüzdendir ki, Mrs. Fitzpatrick, kılığının gerektirmediği bir nezaket gösterdi Mr. Jones'a; saygılarını ve selâmlarını kabul ettikten sonra, oturmasını rica etti.

Okuyucumuz, zavallı Jones'u hiç de hoşnut etmeyen bir biçimde sona eren bu konuşmanın tüm ayrıntılarını öğrenmeye can atmıyordur bana kalırsa. Bu konularda tüm kadınların gözleri şahinlerinki kadar keskin olduğundan, Mrs. Fitzpatrick, bizim delikanlının Sophia'ya sevdalı olduğunu çok geçmeden anladı. Ama Mrs. Fitzpatrick'e göre, bu öyle bir sevdalıydı ki. Sophia'nın akyürekli bir dostu, böyle bir âşığa teslim etmemeliydi genç kızı. Yani sözün kısası, bu delikanlının, Sophia'nın evden kaçmasına neden olan Mr. Blifil olduğunu sanıyordu. Mr. Allworthy'nin ailesi konusunda Jones'un kurnazca ağzından aldığı lâflar da bu kanısını pekiştirdi. Onun için Sophia'nın nereye gittiğini bilmediğini söylemekte ayak diretti. Jones, ertesi gün gene gelme izninden başka hiçbir şey elde edemedi Mrs. Fitzpatrick'den.

Delikanlı gittikten sonra, Mrs. Fitzpatrick. bu gencin Mr. Blifil olduğu kuşkusundan hizmetçisine sözetti.

Hizmetçi "aman efendim, dedi "dünyada hiçbir kadın böylesine yakışıklı bir erkekten kaçamaz bana kalırsa. Bence Mr Jones'dur bu bay."

Mrs. Fitzpatrick "Mr Jones mu? Hangi Jones?" diye sordu.

Sophia'nın tüm konuşmaları sırasında böyle bir adamın varlığına hiç değinmemiş olmasıydı bu sorunun nedeni. Gelgelelim bu konuda hanımından çok daha konuşkan olan Mrs. Honour, öteki hizmet-

larını Mrs. Fitzpatrick'e aktardı şimdi.

Bu bilgiyi elde eder etmez, hizmetçisinin söylediğine hemen aklı yattı Mrs. Fitzpatrick'in. Hor görülen Mr. Blifil'de göremediği çekiciliği, yiğit ve mutlu bir âşık saydığı Mr. Jones'da gördü her nedense.

"Betty" dedi, "senin hakkın var mutlaka. Çok yakışıklı bir genç. Sophia'nın hizmetçisine göre, bir yığın kadın tutkunmuş ona. Buna hiç şaşmam. Akrabamın nerede olduğunu ona söylemediğime pişmanım şimdi. Ama şu da var: Eğer anlattığın kadar çapkınsa, onu gene görürse Sophia'ya yazık olabilir. Babasına karşı çıkıp, meteliksiz bir zamparayla evlenirse, mahvolup gitmez mi kızcağız? Mr. Jones, Honour'un sana anlattığı gibi bir insansa, onları birbirinden uzak tutmakta hayır var. Bu tür evliliklerin acısını çektikten sonra böyle davranmazsam, vallahi hiç kimsecikler bağışlamaz beni."

Lord Hazretlerinin gelişi, Mrs. Fitzpatrick'in sözünü kesti. Lord Hazretleri ile Mrs. Fitzaptirck'in görüşmesi sırasında, yepyeni, olağandışı ya da öykümüzle herhangi bir biçimde ilgili hiçbir şey olmadığından, biz de bir son veriyoruz bu bölüme.

BÖLÜM 3

Mrs. Fitzpatrick'in bir tasarısı ve Lady Bellaston'u görmeye gidişi

Dinlenmek üzere odasına çekilen Mrs. Fitzpatrick'in aklı fikri, Sophia ile Mr. Jones'daydı. Her şeyi açıkça söylemediği için, akrabasına biraz içerlemişti doğrusu. Tüm bunları bir süre düşünüp taşındıktan sonra, şöyle bir şey geldi aklına: Sophia'yı bu adamdan korur, onu babasına teslim edebilirse, aileye çok büyük bir hizmette bulunduğu için, teyzesi ve dayısıyla barışabilirdi. Mrs. Fitzpatrick'in hayatta en çok istediği şeylerden biri olan bu barışmayı engelleyecek akla yakın bir neden de göremediğinden, tasarısını gerçekleştirmeye yarayacak uygun yöntemleri düşünmeye başladı. Sop-

hia ile bu konuyu tartışmak, pek uygun bir yöntem görür.medi Mrs. Fitzpatrick'e. Neden derseniz, Betty, Mrs. Honour'dan duyduklarını hanımına anlatmıştı: Sophia, fena halde tutkundu Jones'a. Sophia ile konuşarak onu bu evlilikten vazgeçirmeye kalkmak, bir pervaneye yalvarıp yakararak, mum ışığına uçmasını engellemeye kalkmak gibi bir şey olacaktı.

Bizim genç kızımızla Lady Bellaston'un Mrs. Western'in evinde tanıştıklarını; bu dostluğunda Mrs. Fitzpatrick'in teyzesiyle beraber oturduğu sırada geliştiğini okuyucumuz lütfen hatırlarsa, Lady Hazretlerinin Mrs. Fitzpatrick ile de tanıştığını açıklamaya gerek kalmayacaktır. Üstelik Sophia gibi, Mrs. Fitzpatrick de, uzaktan akrabasıydı Lady Bellaston'un.

İşte bütün bunlardan ötürü Mrs. Fitzpatrick, uzun uzun düşünüp taşındıktan sonra, sabah erken Lady Bellaston'un evine gitmeye ve Sophia'nın haberi olmadan, tüm durumu ona açıklamaya karar verdi.

Konuşmalarında romantik aşklar ve akla uygun olmayan evliliklerle ikide birde alay eden bu bayanın, kendisi gibi düşüneceğinden, bu ilişkiyi engellemek için, ona elinden geldiğince destek olacağından hiç kuşkusu yoktu.

Mrs. Fitzpatrick tasarladığını yaptı. Ertesi sabah güneş daha doğmadan, acele acele giyindi, yüksek sosyetenin kurallarına hiç uymayan, münasebetsiz bir saatte Lady Bellaston'un evine gitti. Sophia'nın yanında Honour horlamaktaydı; ama genç kız uyanık olduğu halde henüz yataktan kalkmamıştı. Böylece Sophia hiçbir şeyin farkına varmadan, Mrs. Fitzaptrick Lady Hazretlerinin yanına vardı.

Mrs. Fitzpatrick, böyle erkenden, haber vermeden geldiği için üstüste özür diledikten sonra, "çok önemli bir sorun söz konusu olmasaydı, Lady Hazretlerini rahatsız etmeyi aklından geçirmeyeceğini" söyleyerek, durumu açıkladı. Bir akşam önce Jones'un onu görmeye geldiğini söylemeyi de unutmadan, Betty'den duyduklarının tümünü anlattı.

Lady Bellaston gülümsedi: "Demek ki, o müthiş adamı gördünüz, efendim? Rica ederim bana anlatın: Söyledikleri kadar yakışıklı mı o? Etoff, dün gece nerdeyse iki saat ondan sözetti; ben de çok eğ-

lendim. Bana kalırsa, hizmetçim, daha onu görmeden, sırf anlatılanları dinleyerek, vuruldu o adama."

Şimdi belki okuyucum şaşacak buna. Ama durum şuydu: Lady Hazretlerini giydirip soymak onuruna erişmiş olan Mrs. Etoff, Mr. Jones konusunda ayrıntılı bilgi edinmiş; bir önceki gece, daha doğrusu o sabah, görevlerini yerine getirirken, bu bilgiyi olduğu gibi aktarmıştı hanımına. İşte bu yüzden de bir buçuk saatten fazla görev başında kalmıştı.

Soyunma işi sırasında Mrs. Etoff'un öykülerinden genellikle hoşlanan Lady Bellaston, Jones üstüne söylenenleri büyük bir merakla dinlemişti. Çünkü Mrs. Honour onu son derece yakışıklı olarak anlatmış, heyecanlanan Mrs. Etoff da, bu yakışıklılığı öyle abartmıştı ki, Lady Hazretleri bizim delikanlıyı doğanın yarattığı bir çeşit tansık olarak hayal etmeye başlamıştı.

Hizmetçisinin Lady Bellaston'da uyandırdığı merakı, Mrs. Fitzpatrick büsbütün alevlendirdi; çünkü bu bayan, Jones'un dünyaya geliş biçimini ahlâkını ve para durumunu ne denli kötülediyse; güzelliğini de o denli övdü.

Lady Bellaston her şeyi dinledikten sonra, ağırbaşlı bir halle konuştu: "Bu gerçekten çok önemli bir sorun, efendim. Tutumunuzu son derece beğendim. Böylesine değerli, bu kadar saydığım genç bir bayanın korunmasına bir katkıda bulunabilirsem, ne mutlu bana."

Mrs. Fitzpatrick heyecanla sordu: "Lady Hazretleri, en doğru yol dayıma hemen yazıp, Sophia'nın nerede olduğunu bildirmek değil mi sizce?"

Lady Bellaston biraz düşündükten sonra, bu soruyu şöyle yanıtladı: "Yoo, sanmam efendim. Mrs. Western, erkek kardeşinin çok kaba bir adam olduğunu bana anlattı. Böyle bir erkeğin elinden kurtulan kadını, yeniden o erkeğe teslim etmeye gönlüm razı değil. Duyduğum kadarıyla bir canavar gibi davranmış kendi karısına karşı. Kadınlara zorbalık etmeye yasal hakkı olduğunu sanan rezillerden biridir o. Böylelerinin eline düşecek kadar mutsuz olanları kurtarmayı, kadınların dâvâsını savunmak açısından bir görev sayarım öteden beri. Sevgili yeğenim, bence tek çare, burada karşılaşmak fır-

satını bulacağı değerli erkekler sayesinde aklı başına gelinceye kadar, Miss Western'in bu delikanlıyı görmesini engellemek."

Mrs. Fitzpatrick "inanın bana, efendim" dedi; "o delikanlı Miss Western'in nerede olduğunu öğrenirse, onu görmek için her şeyi göze alır."

"Efendim, buraya gelmesinin yolu yok ki... Ama şu da var: Miss Western'in burada olduğunu öğrenirse, evin çevresinde dolanır durur. İşte bu yüzden, o delikanlının ne biçim bir şey olduğunu görmek isterim. Acaba ona şöyle bir göz atmamın yolu yok mu, yeğenim? Yoksa ben farkına varmadan, Miss Western'i görebilir."

Mrs. Fitzpatrick "bu akşam gene evime geleceğini söyleyerek, beni tehdit etti" dedi. "Eğer Lady Hazretleri lütfedip evime uğramak onurunu bana bağışlarsa, saat altıyla yedi arasında, Mr. Jones'u mutlaka görür. Eğer Mr. Jones daha erken gelirse, Lady Hazretleri buyuruncaya kadar, onu alakoymanın çaresini bulurum."

Lady Bellaston, Mr. Jones'u görmesi kesinlikle gerekli olduğundan, yemekten kalkar kalkmaz, yani en geç saat yedide geleceğini bildirdi.

"Yemin ederim ki," dedi "Miss Western'i böyle korumamız çok iyi bir şey. Hem insanlığımız hem de ailemize saygımız, bunu yapmaya zorluyor bizi; çünkü Miss Western'in bu adamla evlenmesi, gerçekten korkunç olur."

Mrs. Fitzpatrick, kardeş çocuğuna gösterdiği ilgiden dolayı Lady Bellaston'a teşekkür edip önemsiz bir iki başka konudan sözettikten sonra; Sophia'ya da Honour'a da hiç görünmeden Lady Hazretlerinin evinden acele acele çıkıp, kendi evine döndü.

BÖLÜM 4

Sadece konukluktan sözedilir

Mr. Jones, Mrs. Fitzpatrick'in kapısının önünde sabahtan akşama dek dolanıp durmuştu. Yılın en kısa günlerinden biri olan o gün,

yılın en uzun günlerinden biri geldi delikanlıya. Sonunda saat beşi çalınca, eve girdi. Törelere uygun saatten tam bir saat önce geldiği halde, Mrs. Fitzpatrick, Mr. Jones'u büyük bir nezaketle karşıladı. Ama Sophia konusunda hiç bilgisi olmadığını ileri sürdü gene.

Jones, meleğinden sözederken kardeşçocuğu sözcüğünü kullanınca, Mrs. Fitzpatrick "demek akraba olduğumuzu biliyorsunuz, efendim" dedi. "Bu doğru olduğuna göre, kardeş çocuğumla niçin görüşmek istediğinizi sorabilirim herhalde?"

Bunun üzerine uzunca bir süre duraksayan Jones, elinde Sophia'nın önemli bir miktar parası bulunduğunu, bunu ona geri vermek istediğini açıkladı. Cep defterini Mrs. Fitzpatrick'e göstererek, içinde ne olduğunu, bu defterin nasıl eline geçtiğini anlattı.

Delikanlı öyküsünü yeni bitirmişti ki, korkunç bir gürültüyle bütün ev sarsıldı. Bu gürültüyü daha önce duyanlara anlatmak boşunadır; böyle bir şeyi hiç duymayanlara bu konuda bir fikir vermeye kalkmak ise, daha da boşunadır. Neden derseniz, **non acuta sic geminant Corybantes oera**, Yani Kibele'nin rahipleri bile, tunçtan yapılmış çınlayan müzik âletlerini böyle gümbürdetemezler. Sözün kısası, bir uşak kapıya vurmuş, daha doğrusu kapıda gümbürdemişti. Bu sesi henüz hiç duymayan Jones, biraz şaştı. Mrs. Fitzpatrick ise, kılını kıpırdatmadan, bir konuğun geldiğini, onun için şimdi konuşamayacağını; ama konuk gidinceye kadar beklerse, ona bazı şeyler söyleyebileceğini bildirdi.

Derken odanın kapısı hızla ardına kadar açıldı; Lady Bellaston, alttan çok geniş çemberlerle desteklenen eteğini, kendinden önce kapıdan yan yan sokarak içeri girdi. Yerlere kadar eğilip önce Mrs. Fitzpatrick'i, sonra da Mr. Jones'u selâmladı; bir koltuğa buyur edildi.

Kırsal bölgelerde oturup bir erkeğin önünde diz bükmenin kadınlara özgü görgü kurallarına aykırı düştüğünü sanan tanıdığımız kimi bayanların hatırı için aktarıyoruz bu küçük ayrıntıları.

Herkes yerine yeni oturmuştu ki, bundan önce de sözünü ettiğimiz Lord'un içeriye girişiyle, odadakiler yeniden ayaklandı; yeni selâmlaşma törenleri yapıldı.

Bu törenler bitince, "son derece parlak" denilen türden bazı ko-

nuşmalar oldu. Ne var ki, bu konuşmalar, öykümüz açısından önemli olmadığı gibi, aslında hiçbir açıdan pek önemli sayılmayacağından, bunları anlatacak değilim. Üstelik çok kibar kimi konuşmaların, kitaplara aktarılınca ya da tiyatro sahnelerinde yinelenince, aklın alamayacağı kadar can sıkıcı olduğunu da gördüm. Aslında beynin bu besini, öyle lüks bir yemektir ki, yüceler sofralarında sunulan Fransız mutfağının çeşitli yemeklerinden birçok kişinin hiç haberi olmadığı gibi, kibar çevrelerin dışında kalanların da bu tür konuşmalardan hiç haberi olamaz. Gerçeği söylemek gerekirse, Fransız yemekleri de, bu konuşmalar da, herkesin beğenisine uygun olmadığından, bunları sırada insanlara sunmak yazık olur nasıl olsa.

Zavallı Jones bir oyuncudan fazla bir seyirciydi bu zarif sahnede. Gerçi Lord Hazretleri gelmeden önceki kısa sürede, ilkin Lady Bellaston, sonra da Mrs. Fitzpatrick ona birkaç söz söylemişti ama; soylu Lord odaya girer girmez, iki bayanın tüm ilgisini kendine çekmişti. Lord Hazretleri, ya Jones odada hiç yokmuş gibi davrandığı ya da ara sıra ona dik dik bakmakla yetindiği için, bayanlar da onu örnek edinmişlerdi kendilerine.

Konuklar öyle uzun süre oturup kaldılar ki, Mrs. Fitzpatrick, üçünün de ilkin ötekilerin gitmesini beklediğini anladı. Bunun üzerine, Jones'a fazla tören yapmak gerekmediğine göre, önce onu başından savmaya karar verdi. Geveze konuşmaların kısa bir süre için kesilmesinden yararlanarak, ağırbaşlı bir tavır takınıp, şöyle dedi bizim delikanlıya:

"Efendim, o sorun konusunda size bu gece bir yanıt vermemin yolu yok. Ama yarın sizi nereden çağırabileceğimi adamlarıma bildirirseniz..."

Jones'un görgüsü yapay değil, doğaldı. İşte bu yüzden, nerede oturduğunu bir uşağa açıklayacağına, bayanın kendisine bildirmeyi yeğ tuttu. Bunun hemen arkasından, gerekli törenleri yerine getirerek, çekilip gitti.

Delikanlı odadayken yüzüne bakmayan bu yüce kişiler, Jones odadan çıkar çıkmaz, onunla uğraşmaya başladılar. Ne var ki, bu yüce kişilerin konuşmalarının en parlak parçalarını anlatmadığımız için bizi

hoş gören okuyucumuz, en bayağı anlamda bir kötülemeden başka bir şey olmayan bu sözleri de aktarmadığımız için bizi hoş görecektir mutlaka. Ancak şu kadarını söylemek, öykümüz açısından önemli olabilir: Jones'dan birkaç dakika sonra giden Lady Bellaston, kapıda şöyle dedi Mrs. Fitzpatrick'e:

"Yeğenim için kaygı duymuyorum artık. Bu adamdan ona tehlike gelemez.

Öykümüz de Lady Bellaston gibi yapıp, odada kalan iki kişiyi başbaşa bırakacaktır. Onların arasında geçenler, bizi de, okuyucumuzu da ilgilendirmediğinden, delikanlımızın durumunu merak edenler açısından çok daha önemli sayılabilecek konulara geçeceğiz şimdi.

BÖLÜM 5

Mr. Jones'un kiraladığı odada başından geçen bir serüven: aynı evde kalan genç bir bay, evin hanımı ve bayanın iki kızı üstüne biraz bilgi

Jones ertesi sabah erkenden, ama uygunsuz sayılmayacak bir saatte, Mrs. Fitzpatrick'in kapısını çaldı. Kapıyı açan adam, bayanın evde olmadığını bildirdi. Şafak sökeli beri evin önünde bir aşağı bir yukarı yürüyüp duran Jones, buna pek şaştı; çünkü eğer Mrs. Fitzpatrick sokağa çıksaydı, mutlaka onu görürdü. Ne çare ki, o sırada da, gün boyunca da, kapıya her gelişinde aynı şey söylendi delikanlıya.

Okuyucumuza gerçeği söyleyelim: Soylu Lord Hazretleri, şu ya da bu nedenden ötürü, ya bir bayanın namusunu korumak istediğinden ya da Mr. Jones'u entipüften bir adam saydığı için, Mrs. Fitzpatrick'in onunla artık görüşmemesini istemişti. Mrs. Fitzpatrick de, Mr. Jones ile bir daha karşılaşmamaya söz vermiş, gördüğümüz gibi de bu sözünü tutmuştu.

Bizim iyi yürekli okuyucumuz, Mr. Jones'a karşı Mrs. Fitzpatrick'in-

den daha olumlu bir tutum benimsemiş olabilir. Hattâ delikanlımız, Sophia'dan ayrı düştüğü bu mutsuz günlerde bir handa ya da düpedüz sokaklarda kaldı diye kaygı duyabilir. Onun için kiraladığı oda üstüne biraz bilgi vermek istiyoruz.

Londra'nın iyi bir semtinde, saygıdeğer bir evdeydi bu oda: Mr. Jones, Londra'ya gidince, Mr. Allworthy'nin bir bayanın evinde kaldığını sık sık duymuştu. Bu bayanın, bir din adamının dulu olduğunu; din adamı ölürken, eşine iki kız çocuğu ve elle yazılı bir yığın vaız bıraktığını biliyordu.

Bu kızların büyüğü olan Nancy, onyedi; küçüğü olan Betty de on yaşındaydı şimdi.

Bizim delikanlı, Partridge'i bu eve göndermiş; kendisine ikinci katta, Partridge'e de dördüncü katta birer oda kiralamıştı.

İlk katta, geçen yüzyılın sonlarında, bu yüzyılın da başında kentin "eğlence düşkünü kişileri" diye tanımlanan türden genç bir bay oturmaktaydı. Bu "eğlence düşkünü" deyimi tam yerindedir aslında. Neden derseniz, herkese mesleklerine ya da yaptıkları işe göre bir ad takılır. Servetleri sayesinde yararlı bir işte çalışmak zorunluğundan kurtulan bu bayların tek mesleği de eğlenceydi. Tiyatrolarda, kahvehanelerde, meyhanelerde birbirileriyle buluşurlardı. Nükte yapmak ve şakalaşmak, keyf saatlerinin başlıca işiydi; aşk da ağırbaşlı saatlerinin başlıca işi. Şarap ve şiir birleşip, yüreklerinin en parlak alevlerini tutuştururdu. Güzelliğe sadece hayranlık duymakla kalmazlar; aralarından birkaçı, hayran oldukları bu güzelliği şiirleriyle kutlardı; hepsi de bu şiirlerin değerini yargılayacak durumdaydılar.

İşte böylelerine, çok yerinde olarak, zevk ve eğlence adamları derlerdi eskiden. Ne var ki, aynı yetenekleri gözler önüne sererek beğenilmek isteyen kendi çağımızın genç baylarına, bu adın verilip verilemeyeceği konusunda kuşkuluyum; çünkü bu genç bayların akılla hiçbir ilgisi olmadığı besbelli. Haksızlık etmemek için, şöyle diyebiliriz: Onlar, kendilerinden bir önceki kuşaktan üstün olmak; bilge ve vertu'lu adamlar sayılmak istiyorlar. (Şuna dikkat edin ki, vertu derken virtue yani erdem demek istemiyorum; ancak sanat merakı anlamında kullanıyorum vertu sözcüğünü.) Böylece bir önceki ku-

şak, bir kadının şerefine içki içerken ya da onu öven soneler yazarken; tiyatroda gördükleri bir oyun ya da Will's ile Button's gibi ünlü kahvehanelerde dinledikleri bir şiir üstüne görüş bildirirken; bugünkü kuşak, bir meslek örgütüne nasıl rüşvet vereceklerini, Avam Kamarasında nasıl nutuk atacaklarını, daha doğrusu Avam Kamarasında söylediklerinin dergilerde yayınlanırken ne gibi bir biçim alacağını düşünürler. Onların aklını en çok kurcalayan şey de "kumar bilimi"dir. En ağırbaşlı saatlerini, bu bilimin incelenmesine adamışlardır. Eğlenceleri ise, geniş bir alanı kapsar: Güzel sanatlar, resim, müzik, heykel, doğadan kaynaklanan felsefe v.b. Ne var ki, merak duydukları felsefe gerçekten doğadan kaynaklanan felsefe değil, doğaya aykırı olan felsefedir aslında. Buna doğayla değil; sadece doğadışı şeylerle, canavarlar ve ucubelerle uğraşan felsefe demek daha yerinde olur.

Jones, Mrs. Fitzpatrick ile görüşmek için bütün gününü boşuna harcadıktan sonra, mutsuz bir halde evine döndü. Odasına kapanıp, tek başına hayıflanırken, alt katta korkunç bir gürültü koptu.

Bir kadın sesi, "Tanrı aşkına gelin, bu cinayeti engelleyin!" diye bağırdı Jones'a.

Başı belâya girenlerin imdadına yetişmek konusunda hiç duraksamayan bizim delikanlı, hemen aşağıya koştu. Gürültünün koptuğu yemek odasına girince, bir de baktı ki, uşağı, demin sözünü ettiğimiz bilge ve vertu'lu genç bayı gırtlağından yakalayıp, duvara yapıştırmış; bir genç kadın da "onu öldürecek! Onu öldürecek!" diye bağırarak, çırpınıp duruyor. Zavallı bayın boğazı sıkılarak can vermesine gerçekten ramak kalmışken, hızla imdada yetişen Jones, onu düşmanının amansız pençesinden kurtardı.

Güçlü kuvvetli değil ama, yiğit olan ufak tefek efendisinden birkaç yumrukla tekme yiyen uşak, belki de vicdanı izin vermediğinden, ona el kaldırmaktan çekiniyor, sadece gırtlağını sıkmakla yetiniyordu. Ne var ki, Jones'a bu türden bir saygı duymadığı için, biraz hırpalanır hırpalanmaz, bizim delikanlının karnına korkunç bir yumruk indirdi. Broughton'u* seyredenler, böyle yumruklamalar gör-

* 1740 ile 1750 arasında İngiltere boks şampiyonu olan Jack Broughton, bu sporu öğretmek amacıyla 17430'te bir akademi kurmuştu (Ç.N.)

mekten ince bir haz duydukları halde, bu yumruklan yiyenler pek az haz duymaktadırlar.

Bizim ateşli delikanlı, bu yumruğa karşılık bir misilleme hazırlamayı tasarladı. Bunun üzerine, Jones ile uşak arasında, kısa süren, ama kıyasıya bir vuruşma oldu; efendisi uşağı ile başa çıkamadığı gibi, bu uşak da Jones ile başa çıkamadı.

Kader, her zaman yaptığını gene yapmış, durumları altüst etmişti: Eskiden zafer kazanan uşak, şimdi soluğu kesilmiş bir halde yerde yatarken; yenilen efendisi, tam vaktinde imdadına yetişen Jones'a teşekkür edecek kadar soluklanmıştı. Jones'u imdadına çağıran genç kadın, yani evin büyük kızı Miss Nancy de, bizim delikanlıya candan teşekkür etmekteydi.

Sonunda ayağa kalkabilen uşak, Jones'a başını salladı, kurnazca haller takınarak "vay canına!" dedi. "Seninle artık alışverişim yok benim! Allah beni kahretsin eğer sen ringe çıkmadınsa!"

Uşağın bu kuşkusunu hoş görmemiz gerekir; çünkü bizim delikanlı, öyle çevik, öyle güçlüydü ki, birinci sınıf boksörlerle başa çıkabilir; Mr. Broughton okulunun eldivenli* tüm diplomalılarını yere serebilirdi.

Öfkeden ağzı köpüren genç bay, sırtındaki uşak üniformasını hemen çıkarmasını emrettiği herife. Uşak, aylığını alabilmek koşuluyla bu üniformayı dakikasında çıkarmayı kabul etti. Aylık ödendi ve herif kovuldu.

---

* Gelecek kuşakların, bu "eldivenli" deyimini okuyunca şaşkınlığa düşmemeleri için, 1747 yılının Şubat ayının ilk günü yayınlanan ve açıklayıcı bir nitelik taşıyan ilânı aşağıya aktarmayı uygun buldum: "Dikkat! Mr. Broughton, gerekli yardımı sağlayarak, Hay Market'deki evinde bir akademi açmayı düşünüyor. Amacı, isteklilere boksun gizlerini öğretmektir. Bu akademide, Büyük Britanya'ya gerçekten özgü olan boks sanatı, hem kuramsal açıdan, hem de uygulamalı olarak, çeşitli duruşları, çeşitli yumrukları ve tüm ayrıntılarıyla öğretip açıklanacaktır. Yüksek tabakalardan gelen seçkin kişilerin, bu kurslara devametmekten çekinmeleri için bir neden yoktur; çünkü uygulamalarda, öğrencilerin bedenlerinin narinliğini ve sağlık durumlarını zedelememek için, son derece şefkatli ve saygılı davranılacaktır. Bu amaçla eldivenler sağlanmıştır. Bu eldivenler sayesinde, moraran gözler, kırılan çene kemikleri, kanayan burunlar gibi rahatsız edici durumlar önlenmiş olacaktır." (Y.N.)

Derken, adı Nightingale olan genç bay, kurtarıcısının onunla birlikte bir şişe şarap içmesi için yalvarıp yakardı. Nightingale bir hayli rica ettikten sonra, bizim delikanlı "peki" dedi. O sırada içindeki tedirginlik yüzünden, dostluk etmeye hiç hevesli olmayan Jones, canı istediği için değil, uysallığından ötürü buna razı oldu. Annesiyle kız kardeşi tiyatroya gittikleri için evde yalnız kalan Miss Nancy de, bayların yanında oturmak lütfunda bulundu.

Şarap şişesiyle kadehler sofraya getirilince, genç bay, neden gürültü koptuğunu anlatmaya koyuldu:

"Efendim," dedi Jones'a "bu olaya bakıp, bana hizmet edenlere el kaldırmayı alışkanlık haline getirdiğimi sanmayın sakın. İnanın bana, bu suçu ilk kez işledim anımsadığım kadarıyla. Ona dayak atmam için, bu herif beni kaç kez kışkırtmıştı eskiden. Hepsini görmemezlikten gelmiştim. Bu akşam olup bitenleri duyunca, beni hoş göreceğinize inanıyorum: Bir rastlantı sonucu, her zamankinden birkaç saat daha erken eve döndüm. Bir de ne göreyim! Üniformalı dört uşak, şöminenin başına kurulmuş, **whist** oynuyorlar. Bu iskambil oyununu oynama yöntemini gösteren kitap, Hoyle'un bir altın vererek aldığım o güzelim kitabı, masada açık duruyor; en önemli sayfalarından biri de dökülen biralarla lekelenmiş! Bu kadarının fazla olduğunu siz de kabul edersiniz artık! Ama saygıdeğer konuklar gidinceye değin, benimkine gene bir şey söylemedim. Ancak başbaşa kalınca, tatlı tatlı azarladım onu. Herif telâşlanacağına, yüzsüzce karşılık verdi bana: Herkes gibi uşakların da hoş vakit geçirmeye hakkı varmış; kitabın başına gelene üzülmüşmüş; ama birçok ahbabı, aynı kitabı bir şillinge satın almış; canım isterse, o şillingi aylığından kesebilirmişim. Onu biraz daha sertçe azarlayınca, rezil herif şey demek küstahlığında bulundu... Eve erken dönmemi şeye bağladı... Sözün kısası ters bir şey söyledi... Genç bayanın adını öyle ters bir biçimde ağzına aldı ki... Öyle ters bir biçimdeki, çileden çıktım, öfkelenip ona vurdum."

Jones "yeryüzünde hiç kimsenin sizi ayıplayacağını sanmam" dedi. "Bana gelince, açıkça söyleyim ki, o son sözü duyunca, ben de yapardım aynı şeyi."

Tiyatrodan dönen ana kız, kısa bir süre sonra şarap içenlere katıldılar; birlikte çok hoş bir akşam geçirdiler. Jones dışında, candan bir neşe içendeydi herkes. Bizim delikanlı da neşeli görünmek için elinden geleni yapıyordu. Yaradılışının canlılığı, huyunun güzelliği sayesinde, herkesin cana yakın saydığı bir adamdı nasılsa. Yüreği ne denli kederli olursa olsun, o akşam da öyle sevimli bir biçimde davrandı ki, ayrıldıkları sırada Mr. Nightingale, onu gene görmeyi, onunla dostluğu ilerletmeyi içtenlikle istedi. Miss Nancy de bizim delikanlıyı çok beğenmişti. Yeni kiracısına hayran kalan dul bayan, Mr. Jones ile Mr. Nightingale'i ertesi sabah kahvaltıya çağırdı.

Jones da hoşlandı bu aileden. Miss Nancy, çok ufaktefek olmakla birlikte, son derece güzeldi. Annesi ise, ellisine yaklaşan bir kadın ne denli çekici olabilirse, o denli çekiciydi. Dünyanın hem en saf hem de en güleryüzlü insanlarından biriydi. Ne kötü bir şey düşünür, ne kötü bir şey söyler, ne de kötü bir niyet beslerdi. Her zaman, herkesin gönlünü hoş tutmak isterdi. İşin içine yapmacık karışmadıkça, hep başarıyla sonuçlandığı için, isteklerin en hayırlısıdır bu. Sözün kısası, bu bayanın elinde etkin olması için gereken güç yoktu ama, yüreği sevgi dolu bir dosttu. Sevecen bir eş olmuştu, kızlarına ise son derece düşkün, özverili bir anneydi.

Gazetelerden farklı olarak bizim öykümüzde şimdiye dek hiç adı duyulmamış, ileride de hiç adı duyulmayacak kişilere büyük bir önem verilmediği için; okuyucumuz, bu iyi yürekli kadının bundan böyle öykümüze belirli bir katkıda bulunacağını anlamıştır bile.

Jones, şarabını içtiği genç baydan da bir hayli hoşlanmıştı. Kent yaşantısına özgü züppeliklerle biraz bozulmuş olmakla birlikte, epeyce aklı başında bir adam sandı Mr Nightingale'i. Jones'un en çok hoşuna giden şey, Mr. Nightingale'in ara sıra çok ulugönüllü, çok insancıl duyguları dile getirmesiydi. Özellikle aşk konusunda, bencillikten tümüyle arınmış, yüce sözler söylüyordu. Çağımızın kibar bir bayında olağandışı izlenimini veren, eski zamanlarda "Arcadia"nın çobanlarının ağzına yakışır sözlerdi bunlar. Ne var ki, Mr. Nightingale, bu eski çobanlara öyküdüğü halde, doğa, çok daha üstün bir kişilik bağışlamıştı ona.

BÖLÜM 6

Sabah kahvaltısında olup bitenler ve kız çocukların eğitimi konusuna bazı değinmeler

Dostlarımız bir akşam önce birbirlerine karşı ne denli iyi niyetli duygular besleyerek ayrıldılarsa, ertesi sabah aynı iyi niyetli duygularla bir araya geldiler. Ne var ki, zavallı Jones perişan bir durumdaydı; çünkü Mrs. Fitzpatrick'in oturduğu yerden çıktığını, nereye gittiğinin bilinmediğini daha demin Partridge'den öğrenmişti. Bu haber bizim delikanlıyı öyle üzmüştü ki, neşeli görünmek için ne yaparsa yapsın, kafasının allak bullak olduğunu açığa vuruyordu elinde olmadan.

Konuşmalar bir akşam önce olduğu gibi, gene aşk konusuna yöneldi. Mr. Nightingale, aşk üstüne gene bir yığın heyecanlı, ulugönüllü, bencillikten tümüyle arınmış duygular dile getirdi. Bilge ve aklıbaşında erkekler, romantik adını verirler bu tür duygulara. Ama bilge ve aklı başında kadınların tutumu daha olumludur bunlara karşı. Mrs. Miller (evin hanımının adıydı bu) Mr. Nightingale'in söylediklerini pek beğendi. Mr. Nightingale, Miss Nancy'ye bu konuda ne düşündüğünü sorunca, genç kız şöyle dedi:

"Bana kalırsa, en yoğun duyguları olan kişi, en az konuşandır."

Bu güzel sözün Jones'a yöneldiği öyle belliydi ki, eğer bizim delikanlı bunun farkına varmasaydı, üzülürdük doğrusu. Jones, Miss Nancy'ye çok nazik bir yanıt verdi; genç kızın suskunluğuna bakılırsa, kendisi için de aynı şeyin ileri sürülebileceğini söyledi. Gerçekten de Miss Nancy, dün akşam olduğu gibi bu sabah da, nerdeyse hiç ağzını açmamıştı bu konuda.

Mrs. Miller, "Mr. Jones'un böyle demesine sevindim, Nancy" dedi. "İnan bana, nerdeyse aynı şeyi düşünüyordum ben de. Senin nen var, yavrum? Ben ömrümde böyle bir değişiklik görmedim! Nerede senin o eski neşen? Bana inanmayacaksınız ama efendim, ben ona küçük gevezem derdim eskiden. Bütün bu hafta boyunca, ağzından yirmi sözcük ya çıktı ya çıkmadı."

in sözünü kesti; bir kapıcının, Mr. Jones'a verilmek üzere bir paket getirip, yanıt beklemeye gerek olmadığını söyleyerek, hemen gittiğini bildirdi.

Epeyce şaşan Jones, paketin bir yanlışlık sonucu kendisine gönderildiğini sandı. Ne var ki, hizmetçi, bunun Jones'a geldiği konusunda yanılmadığını söyleyince, odadaki kadınlar, paketin hemen açılmasını istediler. Küçük Betty, bizim delikanlının izniyle paketi açtı. İçinden kukuletalı siyah bir cüppe, gözleri örten bir maske, bir de maskeli baloya giriş bileti çıktı.

Bunları gören Jones, bir yanlışlık olduğuna artık iyice inandı. Biraz şaşıran Mrs. Miller, bu işten bir şey anlamadığını söyledi. Bu konuda ne düşündüğü sorulan Mr. Nightingale ise, bambaşka bir kanıya varmıştı:

"Efendim" dedi, "bunun ancak bir tek anlamı olabilir. Siz son derece talihli bir erkeksiniz. Bunları size bir bayanın gönderdiğinden, maskeli baloda o bayanla karşılaşmak mutluluğuna erişeceğinizden hiç kuşkum yok."

Bizim delikanlı kendini beğenmiş bir adam olmadığı için, aklına hiç böyle bir şey gelmemişti. Mrs. Miller de, Mr. Nightingale'in söylediğine pek inanmamıştı. Ne var ki, Miss Nancy cüppeyi kaldırınca, cüppenin yeninden bir kâğıt parçası düştü. O kâğıtta şöyle bir yazı vardı:

Mr. Jones'a,
Peri kraliçesi size gönderiyor bunu;
Onun lütuflarını fena karşılamayın sakın.

Şimdi Mrs. Miller ile Miss Nancy, Mr. Nightingale'dan yana çıktılar. Jones bile nerdeyse inanmıştı onların söylediğine. Nerede oturduğunu ancak Mrs. Fitzpatrick bildiği için; delikanlı paketi onun gönderdiğini, maskeli baloda Sophia'sını görebileceğini ummaya başladı. Gerçi Jones'un umutları pek sağlam bir temele dayanmıyordu ama; Mrs. Fitzpatrick de onunla görüşmek konusunda verdiği sözü

tutmayarak, ev değiştirerek, çok garip ve açıklanamayacak bir biçimde davrandığı için, delikanlı biraz olsun umutlanabilir; günü gününe uymadığı söylenen bu kadının, olağan yoldan yapmadığı bir iyiliği, bu acayip yoldan yapmaya niyetlendiğini sanabilirdi. Aslında böylesine görülmemiş, böylesine acayip bir olaydan kesin bir sonuç çıkarmak olasılığı bulunmadığından, bizim delikanlı durumu canı istediği gibi hayal etmekte özgürdü. Huy açısından doğuştan iyimser ve coşkulu olduğu için, kendini koyuverdi; o akşam sevgili Sophia'sına kavuşacağı konusunda binlerce hayal kurmaya, binlerce umut beslemeye başladı.

Okuyucum, eğer bana karşı iyi niyetin varsa, ben de sana karşı tam anlamıyla iyi niyetli davranır; bizim delikanlı gibi, senin de iyimser ve coşkulu bir huyun olmasını dilerim. Bunun nedenini söyleyeyim: Bunca yüce yazan ilgilendiren şu mutluluk sorunu üstüne bir yığın yazı okuduktan sonra, ancak bu tür bir huyu olanların mutlu olabileceklerine nerdeyse inanmaya başladım; çünkü Kader, iyimser ve coşkulu bir yaradılışı olan insanı pençesine alamaz, bu yaradılıştakiler, talihleri yaver gitmese bile, mutlu olurlar gene de. Akıllı davranan Doğa, işimizi gücümüzü bırakıp, sadece hazlarımızın peşinden koşmamamız amacıyla, hazların bıkkınlık ve bezginlikle sonuçlanmasını sağlamıştır. İşte bu yüzdendir ki, iyimser bir huyun insana verdiği hazlar, Kader denilen kör bayanın verdiği hazlardan hem daha sürekli, hem daha yoğundur. Duruma bu açıdan bakınca, baroya girer girmez kendini ileride adliye bakanı hayal eden, yeni rahip olduğu gün kendini başpiskopos gören, muhalefetin en son sıralarındayken başbakan olacağını uman kişi; gerçek bir adliye bakanının, gerçek bir başpiskoposun ve gerçek bir başbakanın tüm iktidarı ve yetkilerine sahip olanlardan daha mutludur aslında.

Mr. Jones, o akşamki maskeli baloya gitmeye karar verdi. Mr Nightingale de onu oraya götürmeyi önerdi. Bu genç bay, Miss Nancy ile annesine de bilet almak istedi. Ama Mrs. Miller bunu kabul etmedi.

"Kimilerinin sandığı gibi, bir maskeli balo kötü bir şey değildir bence" dedi. "Ne var ki, böyle masraflı eğlenceler, ancak varlıklı

kişilere uygundur; yaşayabilmek için çalışmak zorunda kalan, olsa olsa esnaftan iyi bir kişiyle evlenebilmeyi uman genç kızlara değil.

"Esnaftan birisiyle mi?" diye heyecanlandı Mr. Nightingale. "Benim Nancy'mi böyle değerden düşürmeye kalkmayın! Onun lâyik olmayacağı bir tek soylu kişi yoktur yeryüzünde.

Mrs. Miller, "ayıp, Mr. Nightingale, kızın aklına böyle şeyler sokmayın" dedi. Sonra biraz yapmacık haller takınarak, şunu ekledi: "Ama eğer sizin gibi düşünen ulugönüllü bir bay bulacak kadar talihli çıkarsa; böyle soylu bir kişiye karşı iyi davranacağını, kendini masraflı eğlencelere vermeyeceğini umarım. Bir genç kız evlenirken eşine büyük bir servet getirirse, kendi malını harcamaya hakkı vardır bir dereceye kadar. İşte bu yüzden bayın biri, yoksul bir kadınla evlenmenin, varlıklı bir kadınla evlenmekten daha kârlı olduğunu söylemişti bana... Neyse, kızlarım kimle evlenirse evlensinler, eşlerine bir mutluluk kaynağı olmaları için elimden geleni yapacağım. Onun için, rica ederim, bana maskeli balolardan söz etmeyin artık. Nancy'nin oraya gitmeyi istemeyecek kadar iyi bir kız olduğuna inanıyorum; çünkü geçen yıl siz onu oraya götürdüğünüz sırada nasıl aklı başından gittiğini, bir ay kendine gelemediğini, dikiş dikemediğini unutmamıştır herhalde.

Nancy hafifçe içini çekerek, annesinin bu tutumunu gizlice kınadığını belli ettiği halde, Mrs. Miller'e açıkça karşı çıkmayı göze alamadı; çünkü bu değerli kadında bir ananın tüm sevecenliği olduğu gibi, tüm yetkileri de vardı. Ancak onların güvenleri ya da gelecekleri açısından bir tehlike söz konusu olunca kızlarının isteklerine karşı koyduğu için, Nancy ile Betty hiç tartışmaya girmeden annelerinin sözünü dinlerlerdi. İki yıldır onlarla aynı evde oturan genç bay da bunu bildiğinden, Mrs. Miller'in kararına hemen boyun eğdi.

Jones'dan gittikçe daha çok hoşlanan Mr Nightingale, bir meyhaneye gidip beraber yemek yemelerini; bu arada bizim delikanlının bazı dostlarıyla tanışmasını istedi. Ne var ki, Jones, giysilerinin henüz Londra'ya gelmediğini ileri sürerek, özür diledi.

Gerçeği söylemek gerekirse, Mr Jones, kendisinden çok daha parlak bir yığın delikanlının ara sıra düştüğü duruma düşmüştü şimdi;

ya da White's kahvehanesine dadanan çağımızın bilge kişilerinden çok. eski çağların filozoflarına uygun bir durumdu bu. O eski filozofların, meteliksiz cepleri yüceltmeleri, söz konusu sokakta ve kahvehanede hor görülmelerinin nedenlerinden biridir belki de.

Çağımızın bilge kişilerine göre eski filozoflar, insanların sadece erdemle beslenerek rahat rahat yaşayabileceklerine inanırlardı. Ama çağımızın bilge kişilerinin gözünde, korkunç bir yanılgıdır bu inanç. Kimi romantik roman yazarlarının, insanların sadece aşkla yaşayabilecekleri inancı da, aynı derecede korkunç bir yanılgıdır ne yazık ki... Gerçi aşk, kimi duygularımıza ya da iştahlarımıza nefis bir şölendir ama; bizi tümüyle besleyemediği de su götürmez. İşte bu yüzdendir ki o yazarlara fazlasıyla güvenenler, iş işten geçtikten sonra yanıldıklarının farkına varmışlar; bir gül kulağımıza haz veremeyeceği ya da bir kemanı koklayamayacağımız gibi, aşkın da açlığımızı gideremeyeceğini anlamışlardır.

Böylece aşkın bizim delikanlıya sunduğu yemekler (yani maskeli baloda Sophia'yı görmek umutları) ne denli güzel olursa olsun; bu uydurma umutların verdiği hazla, hayal gücü bütün gün boyunca ne denli beslenirse beslensin, akşam olur olmaz Mr. Jones daha kaba bir besinin özlemiyle perişan olmaya başladı. Bunu sezen Partridge, fırsattan yararlanıp, banknotla ilgili bazı dolaylı sözler söyledi. Jones bu dolaylı sözleri küçümseyince, Partridge tüm cesaretini toplayıp, Mr. Allworthy'nin evine dönmeyi önerdi.

"Partridge!" dedi Jones heyecanla, "Durumumun ne denli berbat olduğunu, senin kadar ben de biliyorum. Yerleştiğin yerden ayrılıp peşimden gelmene izin verdiğim için, fena halde pişman olmaya başladım. Artık mutlaka evine dönmeni istiyorum. Bunca iyilik gösterip benim yüzümden masrafa girdin, sıkıntı çektin. Bunlara karşılık, evinde bıraktığım sandıktaki giysilerin hepsini senin almanı istiyorum."

Bizim delikanlı bu sözleri öyle acıklı bir biçimde söylemişti ki, tüm kusurlarına karşın hiç kötü niyetli ve katı yürekli olmayan Partridge, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Jones'u böyle güç bir durumda

için canla başla yalvarıp yakardı:

"Allah aşkına efendim!" dedi. "Ne olur, bir düşünün hele! Ne yapabilirsiniz ki? Bu kentte parasız nasıl yaşayabilirsiniz? Ne yaparsanız yapın, efendim, aklınızın estiği yere gidin, sizi bırakmamaya kararlıyım... Ama ne olur, bir düşünün. Kendi iyiliğinizi düşünün. Eminim ki, kendi sağduyunuz, evinize dönmenizi isteyecektir sizden."

"Benim dönecek bir evim olmadığını sana kaç kez söyledim" dedi Jones. "Mr. Allworthy'nin kapısı bana açık olsa bile, sırf çaresiz kaldığım için oraya dönmem. Bu kapının bana gerçekten açık olduğunu bilsem, yeryüzünde hiçbir şey engel olamaz onun yanına hemen koşmama. Ama ne çare ki, o beni kovdu, temelli kovdu... Bana para verdi; ne kadar olduğunu bilmiyorum ama çok büyük miktarda paraydı eminim. Ve dedi ki... Ah Partridge, bu son sözleri hâlâ çınlıyor kulağımda... Bundan sonra, ne olursa olsun, seninle görüşmemeye kararlıyım dedi..."

Jones bunu söylerken konuşamaz hale geldi heyecandan. Partridge'in de şaşkınlıktan dili tutuldu bir süre. Ama hemen toparlandı; kısa bir giriş yapıp başkalarının işine burnunu sokmak istemediğini bildirdikten sonra, büyük miktarda paranın ne anlama geldiğini, bu paranın şimdi nerede olduğunu sordu.

Jones, gerekenleri açıklayarak, soruların her ikisini de yanıtladı. Partridge bu konuda tam yoruma geçeceği sırada, sözü kesildi: Mr. Nightingale'in Mr. Jones'u odasında beklediği haberi geldi.

Baylann ikisi de maskeli balo kılığına girip, Mr. Nighitngale iki tahtırevanın kapıya getirilmesini emrettikten sonra, bizim delikanlı, tahtırevana binebilmek için gereken bir şillingi nereden bulacağı telâşına ve üzüntüsüne kapıldı. Birçok okuyucumuz bunu gülünç bulabilir. Gelgelelim o okuyucular, çok istedikleri bir şeyi gerçekleştirebilmek için gereken bin İngiliz Lirasını, belki de on ya da yirmi İngiliz lirasını bulamayınca, ne hallere düştüklerini biraz anımsarlarsa, Mr. Joes'un o sırada neden böyle telâşa ve üzüntüye kapıldığını pek güzel anlayacaklardır.

Jones, bu parayı elde etmek için Partridge'e başvurdu. Partrid-

ge'den ilk kez borç alıyordu; zavallı adamcağızdan bir daha hiçbir şey istememeye de kararlıydı. Gerçeği söylemek gerekirse, son günlerde Partridge, bizim delikanlıya borç vermekten hiç sözetmemişti. Banknotun bozdurulmasını istediğinden mi, yoksa para sıkıntısına düşen Jones'un evine geri dönmek zorunda kalması için mi, yoksa başka bir nedenden ötürü mü böyle bir tutum benimsediğini bilemem artık.

BÖLÜM 7

Bir maskeli balonun tüm gülünç ve acayip yanları

Bizim delikanlılar, yüce **arbiter deliciarum**'un, yani eğlenceleri ve acayiplikleri düzenleyen Heydegger adlı büyük rahibin görev gördüğü tapınağa vardılar. Bu büyük rahip, putlara tapan öteki rahipler gibi, tapınakta bir tanrıça bulunduğunu uydurarak, tapmaya gelenleri aldatır. Oysa böyle bir tanrıça yoktur orada.

Mr. Nightingale, arkadaşıyla birlikte maskeli balonun verildiği salonda kısa bir süre dolandıktan sonra, "artık buradasınız, efendim; avladığınızı kendiniz bulunuz" diyerek, yanına bir kadın alıp uzaklaştı.

Sophia'sının orada bulunduğu umudu gittikçe yoğunlaşıyordu Jones'un yüreğinde. Bu umut, ışıklardan, müzikten, çevresindeki kalabalıktan (iç sıkıntısına karşı bunlar birebir olduğu halde) çok daha fazla neşelendiriyordu delikanlıyı. Jones, boyu, biçimi ya da havası, meleğinkini andıran her kadına yanaşıyordu artık. Bu kadınların her birine nükteli bir söz söylemeye çalışıyordu. Amacı, kadınların da buna karşılık bir şeyler söylemeleri; böylece seslerinden, onlardan hangisinin Sophia olduğunu anlamaktı. Sophia'nın sesini duyup da onu tanımamasının yolu yoktu. Bu kadınlardan bir kısmı, cırtlak bir sesle "siz beni tanıyor musunuz?" diye bir soru soruyorlardı delikanlıya. Çoğu, sadece "sizi tanımıyorum" demekle yetiniyordu. Kimi ona "küstah herif" diyor; kimi hiç konuşmuyor; kimi "sizin se-

sinizi bilmiyorum, size söyleyeceğim bir şey de yok" diyordu. Birçoğu da Jones'a son derece iyi niyetli yanıtlar verdiler; ama duymak istediği sesle değil...

Bizim delikanlı, bu iyi niyetli kadınlardan biriyle (çoban kızı kılığında biriydi bu) konuştuğu sırada, kara cüppeli bir bayan yanına yaklaştı. Bir yandan omuzuna dokunurken, bir yandan da kulağına "eğer bu aşifteyle konuşmanızı sürdürürseniz, Miss Western'e söylerim ha!" diye fısıldadı.

Bizim delikanlı, bu adı duyar duymaz, çoban kılığındakini bırakıp kara cüppelinin peşine takıldı. Sözünü ettiği bayan eğer buradaysa, onu göstermesi için yalvarıp yakardı.

Maskeli kadın, hızla salonun öbür ucuna yürüdü. Jones'a bir yanıt vereceğine, orada oturdu, yorulduğunu söyledi. Delikanlı da onun yanına oturdu; yalvarıp yakarmalarını sürdürdü.

Sonunda kadın, soğuk haller takınarak "sevgilisi kılık değiştirse de onu gene tanıyacak olan sezgileri güçlü bir aşık sanırdım Mr. Jones'u" dedi.

Jones heyecanla "yoksa o burada mı, efendim?" diye sordu.

Kadın "biraz yavaş konuşun; herkes size bakmasın" dedikten sonra; "size namusum üzerine yemin ederim ki o burada değil" diye ekledi.

Bunun üzerine Jones, maskeli kadının elini yakaladı, Sophia'yı nerede bulabileceğini bildirmesi için, içtenlikle yalvarmaya başladı. Doğru dürüst bir yanıt alamayınca da, bir gün önce kendisini hayal kırıklığına uğrattığı için, kadını tatlı tatlı azarladı. Sonunda şöyle dedi:

"İyi yürekli periler kraliçesi, sesinizi değiştirdiğiniz halde, sizi tanıdım, Majeste! İnanın bana Mrs. Fitzpatrick, bana eziyet ederek eğlenmeniz, biraz zalimce bir davranış doğrusu."

Maskeli kadın "zekânız sayesinde benim kim olduğumu anladınız" diye karşılık verdi bu sözlere. "Ama başkaları da anlamaması için, aynı sesle konuşmak zorundayım... Yoksa kardeş çocuğuma hiç saygım yok mu sanıyorsunuz siz? Sonunda, hem onu, hem de sizi mahvedecek bir serüvene yardımcı mı olacağım, efendim? Şunu da bilin ki, siz onu mahvetmeye kalkacak kadar düşmanı olsanız bile, be-

nim kardeş çocuğum kendini mahvedecek kadar çılgın değildir."

"Ah efendim!" dedi Jones. "Benim yüreğimdekileri bir bilseniz, Sophia'nın düşmanı demezdiniz bana."

"Ama başkasını mahvetmenin düşmanca bir davranış olduğunu siz de kabul edersiniz. Bu davranış yüzünden, bile bile ve kesinlikle kendinizi de mahvederseniz; sadece suç işlemekle kalmaz, aynı zamanda çılgınlık etmiş, delilik etmiş olmaz mısınız? Babasının ona vereceği para dışında, Sophia'nın pek geliri yoktur. Onun gibi yaşamaya alışık bir kişiye yetmez o gelir. Siz Mr. Western'i tanıyorsunuz; kendi durumunuzu da biliyorsunuz."

Jones, böyle bir niyeti olmadığına; kendi istekleri uğruna Sophia'ya kıymaktansa, ölümlerin en korkuncuna katlanmayı yeğ tutacağına yemin etti.

"Hiçbir açıdan onun dengi olmadığımı biliyorum" dedi. "Ona erişmek özleminden çoktan vazgeçtim. Ama garip rastlantılar sonucu öyle bir şey oldu ki, onu bir kez daha görmem gerekiyor. Size söz veriyorum, son bir kez gördükten sonra, onu artık hiç görmeyeceğim. Hayır efendim, kendi bencilliği yüzünden sevdiğini harcayan aşağılık bir aşk değildir benimkisi! Sophia'yı elde etmek için her şeyi göze alabilirim ama, Sophia'ya kıyamam."

Okuyucumuz, bu maskeli bayanın pek yüce bir erdemi olmadığını daha şimdiden anlamış olabilir. Ahlâk açısından iyi bir kadın olmadığı da ileride anlaşılacaktır belki. Gelgelelim Jones'un bu ulugönüllü duygulan, kadını iyice etkilediği; bizim delikanlıya daha önceden duyduğu sevgiyi büsbütün körüklediği de su götürmez.

Maskeli bayan birkaç dakika sessiz kaldıktan sonra, Jones'un Sophia'yı elde etmek özlemlerinin haddini bilmeyişinden değil, ölçülü davranmasını bilmeyişinden ileri geldiğini söyledi.

"Delikanlıların elde edemeyecekleri şeylere erişmek istemeleri doğaldır, yerinde bir duygudur" dedi. "Ben gençlerin hırslı olmalarını severim. Sizin de elinizden geldiğince hırslı olmanızı isterdim. Servet açısından sizden kat kat üstün olanları elde edebilirsiniz belki. Hattâ bana kalırsa, kimi kadınlar... Neyse... Bu kadar az tanıdığım, bana karşı davranışını hiç beğenmemem gereken bir adama böyle

öğüt verdiğim için, beni acayip bir yaratık saymıyor musunuz, Mr. Jones?"

Bizim delikanlı hemen özür dilemeye, kardeş çocuğu konusunda onu kızdıracak bir şey söylemek istemediğini anlatmaya başladı.

Bunun üzerine maskeli bayan "demek ki, siz kadınları pek az tanıyorsunuz" dedi. "Bir kadını kızdırmanın en kestirme yolunun başka bir kadına duyduğunuz aşktan söz etmek olduğundan haberiniz yok muydu yoksa? Kadınlara nezaketiniz konusunda daha olumlu görüşler benimsemeseydi, Periler kraliçesi, bu maskeli baloda sizinle buluşmaya pek yanaşmazdı."

Şu sırada bir aşk serüveni geçirmeye hiç mi hiç niyeti yoktu bizim delikanlının. Ne var ki, kadınlara karşı nazik davranmayı bir onur sorunu sayardı. Kendisine meydan okuyan bir erkekle dövüşmek zorunluğunu duyduğu gibi, kendisini beğenen bir kadına yüz vermek zorunluğunu da duyardı. Üstelik Sophia'ya aşkı, bu kadınla arasının iyi olmasını gerektiriyordu; çünkü sevgilisini ancak onun sayesinde bulabileceğinden hiç kuşkusu yoktu.

İşte bu yüzden bizim delikanlı, maskeli kadının son söylediklerine çok hareretli sözlerle karşılık vermeye başladı. Tam o sırada, yaşlı kadın kılığında bir maskeli yanlarına yanaştı. Bu maskeli, her gördüğü kişinin yüzüne tatsız gerçekleri söyleyerek, elinden geldiğince oyun bozanlık yaparak, kötü huyunun hıncını sırf başkalarından almak için bu tür balolara dadanan kadınlardan biriydi. Bizim delikanlı ile çok yakından tanıdığı o bayanın, köşelere çekilip fiskos ettiklerini görünce, onların konuşmalarını engellemekten büyük haz alacağını sezen bu iyi yürekli bayan, bizimkilerin üstüne saldırdı; çok geçmeden sığındıkları köşeden kovdu onları. Bununla da yetinmedi; elinden kurtulmak için kaçan çifti, köşe bucak kovaladı. Sonunda, arkadaşının başının derde girdiğini anlayan Mr. Nightingale imdada yetişti, yaşlı kadını başka birilerinin üstüne saldı.

Jones ile maskeli bayan, bu şirret yaratıktan kurtulmak için balo salonunda şuraya buraya giderken; delikanlı, yanındaki kadının, yüzlerini sanki görüyormuş, onları hemen tanıyormuş gibi birçok kişiyle rahat rahat konuştuğunun farkına vardı.

Buna şaşan Jones "nasıl olur da çeşitli kılıklara girmiş bu insanların kim olduklarını hemen anlarsınız?" diye sordu.

Maskeli bayan bu soruyu şöyle yanıtladı: "Kibar çevrelerde yaşayanlar için, maskeli baloların ne denli tatsız ve çocuksu eğlenceler olduğunu bilemezsiniz. O çevrelerin insanları, bir toplantıda ya da birinin salonunda karşılaşınca birbirlerini tanıdıkları gibi, burada da çoğunlukla tanırlar birbirlerini. Yüksek sınıftan bir kadın, tanışmadıklarıyla konuşmaz nasıl olsa. Sözün kısası, burada gördüklerimizin çoğunun, herhangi başka bir yerde vakit öldürdükleri gibi, burada da vakit öldürdüklerini söyleyebiliriz. Genellikle dünyanın en uzun vaizini dinlemişcesine, canlarından bezmiş bir halde çıkıp giderler buradan. Doğrusunu isterseniz, ben de o hale gelmeye başladım. Eğer yanılmıyorsam, siz de pek hoşlanmadınız buradan. Sizin hatırınız için, hayırlı bir iş yapıp, evime dönmeliyim bana kalırsa."

"Daha da hayırlı bir iş yapmak istiyorsanız" dedi bizim delikanlı, "izin verin de sizi ben evinize götüreyim.

"Böyle hayal meyal tanıdığım bir kişiye, gecenin bu saatinde evimin kapısını açacağımı sanıyorsanız, pek acayıp şeyler düşünmelisiniz benim hakkımda. Akrabama karşı gösterdiğim dostluğun başka nedenleri olduğunu sanıyorsunuz herhalde. Açıkça konuşayım: Bu karşılaşmayı önceden tasarlayıp düzenleyerek, size düpedüz randevu verdiğimi sanmıyor musunuz? Kadınları böyle dakikasında baştan çıkarmaya alışık mısınız, Mr. Jones?"

"Benim kadınları değil ama, kadınların beni böyle dakikasında baştan çıkarmalarına alışık değilim, efendim. Ne var ki, siz yüreğime bir baskın yapıp ona el koyduğunuz için, bedenimin de yüreğimi izlemeye hakkı var. İşte bu yüzden, kusuruma bakmayın ama, siz nereye giderseniz, peşinizden gitmeye kararlıyım.

Bizim delikanlı, bu sözlere uygun bazı el kol hareketleri de yaptı. Maskeli bayan onu tatlı tatlı azarlayıp, herkesin durumun farkına varacağını söyledikten sonra, şöyle konuştu:

"Bir dostuma yemeğe davetliyim. Peşimden oraya gelmeye kalkmayacağınızı umarım; çünkü o dostum, çevresini kolayca ayıplayan bir kişi olmadığı halde, sağı solu belli olmayan bir kadın sayacak

beni. Peşimden gelmeyin sakın; gelirseniz ne diyeceğimi bilemem doğrusu."

Bunları söyledikten sonra, maskeli bayan, balodan çıkıp gitti; Jones da, konulan ağır yasaklamalara karşı çıkarak, onun peşine düştü.

Ne var ki, daha önce sözünü ettiğimiz sorunla karşılaştı yeniden; yani kendine tahtırevan tutacak bir şillingi yoktu gene; şillingi ödünç alarak, sorunu çözümlemenin yolu da yoktu bu kez. Bizim delikanlı, maskeli bayanı taşıyan tahtırevanın arkasında yiğitçe yürümeye başladı. Üst sınıftan kişilerin yürümeleri, kendi çıkarlarına ters düştüğü için, böylelerine içerleyen tahtırevancılar da, ona "yaşa!" diye bağırıyorlardı. İyi ki, o sırada operada bulunan kibar kişiler, daha sokaklara dökülmemişti. Gecenin geç bir saati olduğu için de, Jones, fazla insanla karşılaşmadan, fazla rahatsız edilmeden yürümeye devam edebildi. Oysa öyle bir kılıktaydı ki, herhangi başka bir saatte, peşine büyük bir kalabalık takılabilirdi.

Tahtırevan, Hanover Square'den pek uzak olmayan bir sokakta durdu. Kapı hemen açıldı ve bayan içeriye girdi. Jones da, görgü kurallarına pek aldırmadan, onun peşinden içeriye daldı.

Şimdi bizim delikanlı ile bayan, çok güzel döşenmiş, iyice ısıtılmış bir odada başbaşaydılar.

Bayan, hâlâ maskeli balodaki yapay sesiyle konuşarak, geldikleri evin hanımı olan dostunun davranışına pek şaştığını söyledi. O dostu, burada buluşacaklarını unutmuştu herhalde. Maskeli bayan, evin hanımına fena halde kızdığını anlattıktan sonra, durup dururken Jones'dan korktuğunu söyledi: Gecenin bu saatinde bir evde başbaşa kalmalarına herkes ne derdi acaba? Gelgelelim bizim delikanlı, böylesine önemli bir soruyu doğrudan doğruya yanıtlayacağına, bayanın maskesini çıkarması için sırnaşmaya başladı. Sonunda bayan buna razı oldu; ve Jones bir de baktı ki, karşısında Mrs. Fitzpatrick değil, Lady Bellaston var!

Jones ile Lady Bellaston, sabahın ikisi ile altısı arasında, çok sıradan ve olağan konular üstüne konuştukları için, bu görüşmeyi ayrıntılı anlatmak can sıkıcı olur Ancak öykümüzle ilgili olduğundan, şu kadarını belirtmekle yetinelim: Lady Bellaston, Sophia'yı bula-

cağına ve birkaç gün içinde Jones'u onunla karşılaştıracağına söz verdi. Bir de koşul ileri sürdü: Delikanlı bu karşılaşmadan sonra, onu daha hiç görmemecesine ayrılacaktı Sophia'dan. Bu iş kesinlikle kararlaştırıldıktan ve akşamleyin gene aynı yerde buluşmaları da kararа bağlandıktan sonra, Lady Bellaston kendi evine, Jones da kiraladığı odaya gitti.

BÖLÜM 8

Çoğu okuyucularımıza çok olağanüstü izlenimini verecek olan bir mutsuzluk sahnesi anlatılır

Jones bir iki saat uyuyup dinlendikten sonra, Partridge'i çağırdı. Ona elli İngiliz Liralık bir banknot vererek, gidip bunu bozdurmasını buyurdu. Partridge, gözleri ışıldayarak, banknotu eline aldı. Ne var ki, biraz düşündükten sonra, bu para, efendisinin onuru açısından pek olumlu sayılmayacak bazı kuşkular uyandırdı Partridge'de. Maskeli balolar konusunda korkunç şeyler düşünmesi, Jones'un o baloya kılık değiştirerek gidip gelmesi, bütün geceyi dışarda geçirmesi, bu kuşkuları yoğunlaştırıyordu. Yani açıkça konuşalım, Partridge, efendisinin ancak bir soygun yapmasıyla açıklayabiliyordu bu banknotu. Doğrusunu isterseniz, Lady Bellaston'un açık elli olduğunu hesaba katmayan okuyucularımız da aynı kuşkuya düşecektir herhalde.

Mr. Jones'un onurunu aklamak ve Lady Hazretlerinin açık ellliliğine karşı nankörce davranmamak amacıyla bizim delikanlının, bu armağanı söz konusu bayandan aldığını bildirelim. Gerçi Lady Hazretleri, hastahane açmak gibi sıradan hayır işleriyle pek ilgilenmezdi ama; iyilikseverlik denilen Hıristiyanca erdemden de tümüyle yoksun sayılamayacağı için, cebinde bir tek şilling bile bulunmayan değerli bir delikanlının bu Hıristiyanca erdemden yararlanmasını doğru bulurdu; ve bana sorarsanız, çok da hakkı vardı Lady Hazretlerinin.

O gün Mrs. Miller, Mr. Jones ile Mr. Nightingale'i yemeğe çağırmıştı. Bu iki bay, kararlaştırılan saatte salona gidip, Mrs. Miller'in iki kızıyla birlikte, saat üçten nerdeyse saat beşe kadar evin hanımını beklediler. Bir akrabasını görmek için kentin dışına çıkan Mrs. Miller, ancak saat beşe doğru geldi ve şöyle dedi:

"Baylar, sizi beklettiğim için kusuruma bakmayacağınızı umarım. Niçin geciktiğimi bir bilseniz... Aşağı yukarı altı mil uzakta oturan, şu sırada loğusa olan bir akrabamı görmeye gittim... Akılsızca evlenen kadınlara bir ders olmalı onun hali." (Mrs. Miller bunu söylerken, kızlarına baktı.) "Geçinecek kadar parası olmayanlar, kesinlikle mutlu olamazlar. Ah Nancy! Senin o zavallı kardeş çocuğunun sefaletini sana nasıl anlatayım? Doğuralı daha bir hafta ya var ya yok ve kadıncağız bu korkunç havada soğuk bir odada yatıyor. Yatağının örtüsü yok, ateş yakabilmek için kömür yok. İkinci oğlu, o sevimli küçücük çocuk, boğazından hasta, evde başka yatak olmadığı için, annesinin koynunda yatıyor. Zavallı küçük Tommy! Nancy, senin gözdendi o. Ama öyle ağır hasta ki, yavrucağı bir daha göremeyeceksin bence. Öteki çocukların sağlık durumu fena değil. Ama korkarım ki, Molly bu işin altından kalkamayacak. O, daha onüç yaşında, Mr. Nightingale, ama ömrümde böyle iyi bir hastabakıcı görmedim. Hem annesine bakıyor, hem de erkek kardeşine. Bu kadar genç bir kızda şaşılacak bir şey bu... Annesinin yanında çok neşeli görünüyor; ama ben gördüm... Zavallı çocuğun sırtını çevirip, gözyaşlarını gizlice sildiğini gördüm, Mr. Nightingale..."

Bunu söylerken Mrs. Miller'in de gözleri dolduğu için, sözünü yarıda kesti. Odadakilerin hepsi de aynı durumdaydı bana kalırsa. Sonunda Mrs. Miller biraz toparlanıp şöyle dedi:

"Bütün bu felâketlerin içinde, anne şaşılacak bir direnç gösteriyor. En büyük kaygısı, oğlunun canını tehlikede görmesi. Kocasının hatırı için, bu üzüntüsünü bile elinden geldiğince gizlemeye çalışıyor. Ama ne denli uğraşırsa uğraşsın, son derece uslu, tatlı huylu olan bu çocuğa aşırı düşkün olduğundan, acısı gene de ağır basıyor kimi zaman. Annesi, çocuğun yüzünü gözyaşlarıyla ıslatırken, daha yedisine bile basmamış bu karabahtlı yavrunun üzülmemesi

için yalvardığını duymak kadar hiçbir şey sarsmadı beni ömrümde. 'İnan bana, enneciğim' diyordu çocuk, 'ben ölmeyeceğim. Yüce Tanrı, Tommy'yi almayacak biliyorum. Cennet ne denli güzel bir yer olursa olsun, oraya gideceğime, ben senin ve babamla burada aç kalayım, daha iyi olur' diyordu... Kusuruma bakmayın, baylar, ağlamamak elimde değil." (Mrs. Miller bunu söylerken, gözlerini sildi.) "Bir küçük çocuk nasıl böylesine anlayışlı, böylesine sevecen olabilir. Ama en az bu yavruya acımalıyız belki de; çünkü bir iki gün içinde dünyanın tüm kötülüklerinden kurtulacak herhalde. Aslında en çok babaya acımamız gerek: Adamcağızın yüzü dehşet içinde; canlı bir insandan çok bir ölüye benziyor. Aman Tanrım! Odaya ilk girdiğimde neydi o hal? Adamcağız yastığa yaslanmış, bir koluyla oğluna, bir koluyla kansına sarılmıştı. Üstünde incecik bir yelekten başka bir şey yoktu; çünkü battaniye olmadığından, ceketini yatağın üstüne sermişti. Ben gelince ayağa kalktığında, onu az kalsın tanıyamayacaktım Mr. Jones. Çok yakışıklı bir adamdı eskiden. Mr. Nightingale onunla tanışmıştı. Şimdi gözlerinin altı çökmüş, yüzü sapsarı, sakalı uzamış. Soğuktan titreyen bedeni, açlıktan erimiş. Akrabam bir şey yedirtemiyormuş kocasına... Adam kulağıma fısıldadı... Dedi ki... Bun söyleyemiyorum... 'Çocuklarıma gerekli olan ekmeği yemeye katlanamıyorum' dedi... Oysa, inanır mısınız baylar, karısı sanki büyük bir refah içinde doğurmuş gibi, son derece güzel bir loğusa şerbeti yapmış tüm bu yoksulluğun içinde! Bu kadar güzelini ömrümde içmemiştim. Adamcağız, 'bize gökyüzünden gönderilen bir melek sayesinde, bu şerbeti karıma verebildim' dedi. Soru soracak halde olmadığım için, ne demek istediğini anlayamadım... Aşk evliliği denilen bir evlilikti bu. Birbirlerini seviyorlardı; yani iki dilenci birleşmişlerdi. Gerçi birbirine düşkün bir çift görmedim ama, ne işe yarıyor sevgileri? Birbirlerine acı vermeye ancak."

"Anneciğim" dedi Nancy heyecanla, "ben akrabam Anderson'u (kadının soyadıydı bu) dünyanın en mutlu kadınlarından biri saydım öteden beri."

Mrs. Miller "inan bana" diye karşılık verdi "şimdi durum bambaşka. Kadının da, kocasının da çektikleri acıların en dayanılmaz yanı,

birbirlerini düşünmeleri, birbirlerinin haline üzülmeleri. Kendilerinin aç kalması, soğuktan donması bile bir hiç bu acının yanında. Bu ailede herkes birbirine çok bağlı olduğu için, çocuklar bile, daha iki yaşını bitirmeyen en küçüğü bile, bu acıyı paylaşıyorlar. Birazcık paraları olan, geçinebilecek kadar paraları olsaydı, dünyanın en mutlu insanları olurdu onlar."

Nancy, "ben o evde en küçük bir yoksulluk belirtisi görmemiştim" dedi. "Doğrusu yüreğim kan ağlıyor bu anlattıklarına."

"Ah çocuk! Akrabam, durumu idare etmek için elinden geleni yaptı öteden beri. Aslında her zaman para sıkıntısı çektiler. Ama onların şimdi iyice mahvolmaları başkaları yüzünden: Zavallı adamcağız, hain bir herif olan erkek kardeşine kefil olmuştu. Aşağı yukarı bir hafta önce, karısı tam doğuracağı sırada, evlerinin tüm eşyası haczedildi, haraç mezat satıldı. Adam, haciz memurlarından biriyle bana bir mektup göndermiş bu konuda. Ama o rezil memur, mektubu bana getirmedi. Akrabam kim bilir beni nasıl ayıplamıştır bir hafta boyunca onu aramadığım için..."

Jones bu öyküyü yaşaran gözlerle dinlemişti. Mrs. Miller susunca, onu başka bir odaya çekti. İçinde 50 İngiliz Lirası bulunan para kesesini onun eline tutuşturarak, bu paradan uygun bulduğu bir miktarı alıp, o zavallılara göndermesini istedi. Bunu duyan Mrs. Miller'in, bizim delikanlıya nasıl baktığını anlatmak kolay bir şey değil.

Sevinç ve heyecandan kendinden geçen kadıncağız "aman Tanrım!" diye bağırdı, "yeryüzünde böyle insanlar var mı?" Sonra toparlanıp, "böyle bir tek insan varmış; ama bir ikincisi var mı acaba?" diye sordu.

Jones "yeryüzünde sıradan bir insanlık gösterebilecek nice kişiler olduğunu umarım, efendim" dedi. "Kardeşlerimizin acılarını dindirmek, sıradan bir insanlık değil de nedir?"

Delikanlı daha fazla alması için direndiyse de, keseden sadece on gini alan Mrs. Miller, bu parayı ertesi sabah erkenden onlara iletmenin çaresini bulacağını söyledi. Kendisinin de bu zavallılara bir miktar para bıraktığını, sıkıntılarını biraz olsun giderdiğini de bildirdi.

Oturma odasına döndüklerinde, Nightingale, bu mutsuz insanla-

nn böyle korkunç bir duruma düşmelerine fazlasıyla üzüldüğünü anlattı. Mrs. Miller'in evinde, onlarla birkaç kez karşılaşmış, tanışmıştı. Nightingale, başkalarının borçlarından sorumlu olmayı, çılgınca bir davranış olarak ayıpladı; adamcağızın kardeşine lânet okudu; bu karabahtlı aile için bir şeyler yapmak gerektiğini de söyledi.

"Onları Mr. Allworthy'ye emanet etmeye ne dersiniz?" diye sordu. "Yoksa para mı toplasak? Ben bir gini vermeye candan râzıyım."

Mrs. Miller bu soruları yanıtlamadı; susmayı yeğ tuttu. Nancy'nin kulağına Jones'un ne denli cömert davrandığını fısıldayınca, genç kızın yüzü sarardı. Nightingale'in Jones'un açık ellliliğinden haberi yoktu; haberi olsa da bunu örnek edinmek zorunda değildi. Böyle bir duruma düşenlere bir tek metelik bile vermeyecek binlerce kişi vardır. Nightingale de bir şey vermedi. Böyle bir öneride bulunmadığı için, Mrs. Miller ile kızı da ondan bir şey istemeyi uygun bulmadılar. Böylece parası cebinde kaldı.

Şöyle bir gözlemde bulundum (bu gözlemimi okuyucuma iletmenin de tam sırası şimdi): İyilikseverlik konusunda, yeryüzünde herkes, birbirinin tam karşıtı olan iki ayrı tutumu benimsemektedir. Kimileri, bu tür iyilikseverliklerin, içtenlikle verilen armağanlar olduğuna; pek az bir şey verseniz (hattâ sadece iyi niyetinizi göstermeseniz bile) bu tür davranışların çok değerli sayılması gerektiğine inanırlar. Bunun karşıtı olarak, kimilerine göre de, iyilikseverlik kesin bir görevdir. Varlıklılar, yoksulların acılarını dindirmek için ellerinden geleni canla başla yapmayıp, zavallı birkaç sadaka vermekle yetinirlerse, görevlerini sadece yarı yarıya yapmış sayılırlar; ve böylelerinin, bu görevi tümüyle savsaklayanlardan bile daha hor görülmeleri gerekir bir bakıma.

Bu birbirine aykırı görüşleri bağdaştırmak, benim elimde değil. Sadece şu kadarını söyleyeyim ki, verenler genellikle birinci tutumu benimsemekte; alanların nerdeyse tümü de ikinci tutumdan yana çıkmaktadırlar.

BÖLÜM 9

Bir önceki bölümden bambaşka konular ele alınır

O akşam Jones ile Lady, yeniden buluşup, gene uzun uzun konuştular. Ne var ki, bir öncekinde olduğu gibi, bu konuşmada da sadece sıradan konular ele alındığından, okuyucumuzun hoşlanmayacağını bildiğimiz ayrıntılara girmekten kaçınıyoruz. Katolikler, ermişlerinin resimlerini görünce, onlara daha da çok taparlarmış. Kadınlara daha çok tapabilmek uğruna ancak resimlere gereksinim duyan okuyucular ilgilenebilir bu ayrıntılarla. Ama ben, bu tür resimleri okuyucuların gözleri önüne sermeyi hiç istemem. Hattâ açık saçık bazı Fransız romanlarında son zamanlarda sergilenen resimlerin üstünü de bir perdeyle örtmek isterim. Sözümona dilimize çevrilerek, çok beceriksiz kopyaları da yapılmıştır bu tür romanların.

Jones, Sophia ile karşılaşmak için gittikçe daha çok sabırsızlanıyordu. Her gün görüştüğü Lady Bellaston'un yardımıyla Sophia'yı bulamayacağını artık anlamıştı. Hattâ Lady Hazretleri, Sophia adını duyunca bile içerlemeye başlamıştı. Onun için bizim delikanlı, başka bir çareye başvurmaya karar verdi. Lady Bellaston'un meleğinin nerede olduğunu bildiğinden hiç kuşkusu olmadığı için, Lady Hazretlerine hizmet edenlerin de bu gizi bildikleri kanısına vardı. İşte bu yüzden, hizmetçilerle tanışıp, onların ağzından bu gizi almak görevi verildi Partridge'e.

Partridge'in zavallı efendisi, aklın alamayacağı kadar güç bir durumdaydı. Sophia'nın nerede olduğunu bilmiyor, onu gücendirmiş olmaktan korkuyordu. Üstelik Lady Bellaston, genç kızın ona karşı kesinlikle cephe aldığını, onunla karşılaşmamak için gizlendiğini söylüyordu; bunun doğru olması da akla çok yakındı. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, karşısında bir engel daha vardı. Ne denli iyi niyetli davranırsa davransın, sevgilisinin bile ortadan kaldıramayacağı bir engeldi bu: Mr. Western'den izin almadan Sophia ile evlenirse (bu izni elde etmesinin de hiç yolu yoktu), genç kız, babasının servetinden yoksun kalacaktı.

karşı duyduğu şiddetli tutkuyu artık gizlememizin yolu kalmadı. Jones, her açıdan borçluydu bu kadına. Onun sayesinde, kentin en güzel giyinen gençlerinden biri olmuştu. Daha önce sözünü ettiğimiz o gülünç para sıkıntılarından kurtulmakla kalmamış, şimdiye dek hiç bilmediği bir refah düzeyine yükselmişti.

Gerçi birçok erkek, vicdan azabı duymadan, bir kadının tüm servetinden yararlanıp, buna karşılık o kadına hiçbir şey vermeyebilir. Ama hemen asılmayı hakketmemiş bir erkek için, bir kadının aşkına ancak minnet duygusundan ötürü katlanmak kadar tatsız bir şey olamaz; hele yüreğinizi başkasına verdinizse, büsbütün güçleşir bu... İşte bizim delikanlı bu mutsuz durumdaydı şimdi. Sophia'ya, yüce duygularla dolu bir aşkla bağlıydı. Ama böyle bir bağı olmasa bile, Lady Bellaston'un coşkun tutkusunu elverişli bir biçimde karşılamasının gene de yolu yoktu. Bu bayan, erkeklerce çok beğenilen bir kadındı eskiden. Gelgelelim kılık kıyafetinde de, davranışlarında da, gençliğin tüm neşesini takındığı halde, yaşamının güzüne girmişti artık. Gerçi yanaklarındaki gülleri hâlâ korumanın çaresini bulmuştu; ama sanatın zorlamasıyla mevsimsiz açan bu güller, baharda doğanın kendi öz ürünlerine verdiği o canlı tazelikten tümüyle yoksundu. Bundan başka Lady Bellaston'un kokuyla ilgili bir kusuru vardı: Göze çok güzel görünen kimi çiçekler, tatlı tatlı kokan başka çiçekler arasında, bu kusur yüzünden bir hiç sayıldığı gibi, aşkın soluğuna da ayrıca tatsız gelen bir kokudur bu.

Jones, bir yandan durumun tüm bu olumsuz yanlarını görüyor, bir yandan da Lady Bellaston'a ne denli borçlu olduğunu biliyordu. Ona yapılan iyiliklerin şiddetli bir tutkudan kaynaklandığının; bu tutkuya aynı coşkuyla karşılık vermezse, bayanın onu nankör sayacağının bilincindeydi. Yalnız bayan onu değil, o da kendisini nankörlükle suçlayacaktı üstelik. Lady Bellaston, açıkça sözü edilmeyen bir koşul ileri sürerek, Jones'u lütuflara boğmuştu. Delikanlı, bu lütufları kabul etmek zorunda kaldığına göre, onurlu bir erkek olarak, bunların bedelini ödemeyi de bir zorunluk bilmeliydi. Kimi ülkelerin yasaları, borcunu ödemeyenleri, alacaklılarının kölesi olmaya zor-

'ar. İşte Jones da adaletin bu büyük ilkesine uyarak, ne denli acı çekerse çeksin, kendini bu bayana adamaya karar verdi.

Bizim delikanlı bu düşüncelere daldığı sırada, Lady Bellaston'dan aşağıdaki pusulayı aldı:

"Son görüşmemizden sonra ortaya çıkan, çok saçma, ama çok da ters küçük bir olay yüzünden, sizinle her zamanki yerde buluşmamız bundan böyle uygun olmayacak. Eğer çaresini bulursam, yanna kadar başka bir yer ayarlayacağım. Şimdilik hoşça kalın."

Okuyucumuzun da anlayacağı gibi, pek büyük bir hayal kırıklığına uğramamıştı Jones. Ama hayal kırıklığına uğradıysa, çabucak rahatladı; çünkü aradan bir saat bile geçmemişti ki, aynı bayandan ikinci bir pusula geldi:

"Size yazdıktan sonra, fikrimi değiştirdim. Tutkuların en duyarlısına yabancı değilseniz, bu değişikliğe şaşmazsınız. Sonucu ne olursa olsun, sizi bu akşam kendi evimde görmeye kararlıyım. Saat tam yedide bana gelin. Dışarda yemek yiyorum ama, yedide evde bulunurum. İçtenlikle sevenlere, bir tek günün bile sanıldığından çok daha uzun geldiğinin farkına vardım. Benden bir iki dakika daha önce gelirseniz, sizi salona almalarını söyleyin."

Doğrusunu isterseniz, bizim delikanlı, bu ikinci pusuladan fazla birincisinen hoşlanmıştı. Çok yakın ve candan bir dostluk kurduğu Mr. Nightingale'in bir isteğini şimdi yerine getiremeyecekti: Mr. Nightingale, Jones'un, başka dostlarıyla birlikte o akşam yeni başlayan bir oyuna gitmelerini istemişti. Kalabalık bir seyirci kitlesi, her nedense yazarı sevmediklerinden, oyunu baltalamaya karar vermişlerdi. Yazar ise, Mr. Nightingale'in bir tanıdığının arkadaşıydı. Bunu utanarak açıklıyoruz ama, bizim delikanlı, bu tür bir eğlenceyi, Lady Bellaston'un lütfedip kararlaştırdığı buluşmaya yeğlerdi. Ne var ki, görev duygusu, eğlence isteğinden ağır bastı.

Jones ile birlikte söz konusu buluşmaya gitmeden önce, bu iki

pusula üstüne bir açıklama yapmayı yerinde buluyoruz; çünkü okuyucumuz, âşığını rakibesinin oturduğu eve getirmek tehlikesini göze alan Lady Bellaston'un tutumuna bir hayli şaşabilir.

İlkin şunu bildirelim: Lady Hazretleri, âşıklarıyla şimdiye dek buluştuğu evde oturan bayana yıllardır bir maaş bağlamıştı. Ne var ki, o bayan ansızın methodist mezhebine girmiş ve bu sabah Lady Hazretlerine giderek, geçmiş davranışları yüzünden onu iyice terslediktan sonra, ne pahasına olursa olsun, gelecekte onun aşk serüvenlerinin bir aracı olmayacağını bildirmişti.

Bu durumdan ötürü telâşa kapılan Lady Bellaston, o akşam Jones ile buluşabilmek için başka bir yer ayarlayabilmek umudunu yitirmişti. Ama uğradığı hayal kırıklığından sıyrılıp kendini biraz toparlayınca, kafasını işletmeye başladı ve Sophia'ya yeni oyunu seyretmeyi önermek aklına geldi. Bu öneriyi hemen benimseyen Sophia'ya eşlik etmek üzere, bir de rabıtalı bayan bulundu. Mrs. Honour ile Mrs. Etoff da aynı eğlence yerine gönderildi. Böylece evde, Mr. Jones'un kabulu için gereken güvenli hava sağlandı. Lady Hazretleri, yemeğe gittiği yerden dönünce, Mr. Jones ile iki üç saat rahat rahat görüşebileceğini ummaktaydı. Gideceği arkadaş evi, kentin oldukça uzak bir mahallesinde, eski buluşma yerine yakındı; Lady Bellaston ise, eskiden sırdaşı olan bayanın ruhsal ve ahlâksal tutumunda bir devrim olduğunu öğrenmeden önce, o arkadaşına yemeğe gideceğine söz vermişti.

BÖLÜM 10

Kısa olmakla birlikte, kimilerinin gözünü yaşartacak bir bölüm

Mr. Jones giyinmiş, Lady Bellaston'a gitmek üzereyken, Mrs. Miller kapısına vurdu. İçeriye alınınca, aşağıya inip beraberce çay içmelerini içtenlikle rica etti.

Bizim delikanlı odaya girince, Mrs. Miller, onu orada bulunan bir

adama tanıştırdı.

"İşte efendim" dedi, "bu bay, sizin iyiliğinize bunca borçlu olan akrabamdır. Size candan teşekkür etmek istiyor."

Mrs. Miller büyük bir nezaketle bu girişi yaptıktan sonra, akrabası konuşmaya başladı. Ama daha bir iki söz söyler söylemez, Jones ile göz göze geldi. Adamla bizim delikanlı, akıl almaz bir şaşkınlık içinde, birbirilerine baka kaldılar. Mrs. Miller'in akrabası ne diyeceğini bilemiyor, kekeliyordu. Sözünü bitireceği yerde, bir iskemleye çöktü:

"Evet, ol" dedi. "O olduğunu biliyorum."

Mrs. Miller heyecanlanmıştı: "Allah Allah! Bu da ne demek? Yeğenim, hastalandınız mı yoksa? Hemen bir bardak su getireyim... Bir küçük kadeh içki..."

"Korkmayınız, efendim" dedi Jones. "Yeğeninize olduğu kadar bana da gerekli o küçük kadeh içki. Umulmadık bir biçimde böyle karşılaşmamıza, ikimiz de şaşırdık kaldık. Yeğeniniz benim ahbabım, Mrs. Miller."

Adamcağız "ahbabınız mı!" diye bağırdı. "Aman Tanrım!"

Jones "evet, ahbabım" diye yineledi. "Üstelik de saygı duyduğum bir ahbabım. Karısını ve çocuklarını mahvolmaktan kurtarmak için, her şeyi göze alabilen bir adamı sevmezsem, saymazsam, en felâketli günlerimde beni de yüzüstü bırakan arkadaşlarım olsun!"

"Ah, siz eşsiz bir delikanlısınız!" dedi Mrs. Miller. "Evet, bu zavallıcık gerçekten öyle yaptı! Her şeyi göze aldı... Sağlık açısından dünyanın en sağlam adamlarından biri olmasaydı, ölmüştü şimdi."

Akrabası bir hayli toparlanmış, konuşabilecek hale gelmişti artık:

"Yeğenim," dedi, "işte sözünü ettiğim gökyüzünden gönderilen melek! "Sizi görmeden önceki günlerde, Peggy'nin yaşamasını ona borçluyum. Onun cömertliği sayesinde karıma yardım edebildim, karımı biraz rahata kavuşturabildim. Dünyanın gerçekten en değerli, en yiğit, en soylu insanıdır o! Ah yeğenim, öyle bir gönül borcum var ki bu gence!"

Jones heyecanla konuştu: "Gönül borcundan söz etmeyin sakın! Ne olur, bir tek şey söylemeyin bu konuda... Bir tek şey söyleme-

yin..." (Bizim delikanlı, adamın soygun olayını başkalarına açıklamasını istemiyordu herhalde.) "Eğer size verdiğim birkaç kuruş, bütün bir aileyi mahvolmaktan kurtardıysa, hiçbir haz böylesine ucuza elde edilmemiştir yeryüzünde."

"Ah efendim!" dedi adamcağız. "Evimi şu an görmenizi isterdim. İnanın bana, sözünü ettiğiniz hazı tatmaya hiç kimsenin hakkı yoktur sizin kadar. Yeğenim, bizi nasıl bir yoksulluk içinde bulduğunu anlatmış. Şimdi bu yoksulluktan pek iz kalmadı efendim... Sizin iyiliğiniz sayesinde. Çocuklarımın yatacak yatakları var artık... Ve onların artık... Onların artık... Bu iyiliğiniz için Tanrı sizi sonsuza dek korusun... Onların yiyecek ekmekleri var artık. Küçük oğlum iyileşti; karım ölüm tehlikesinden kurtuldu; ben de mutluyum. Bütün bunlar sizin sayenizde, efendim... Sizin ve dünyanın en iyi kadınlarından biri olan şu yeğenim sayesinde. Sizi mutlaka evimde görmeliyim, karım sizi mutlaka görmeli; size teşekkür etmeli. Çocuklarım da size ne denli borçlu olduklarını söylemeli. Bunu zaten biliyorlar, efendim. Yaşayıp kime borçlu olduklarını söyleyecek hale geldiklerini düşündükce, bilseniz neler duyuyorum! Ah efendim, eğer yardıma yetişmeseydiniz, sayenizde ısınan o küçük yürekler, buz gibi soğuk olacaktı şimdi!"

Jones, Mr. Anderson'un konuşmasını engellemek istedi. Ama kendi yüreği öyle bir heyecanla dolup taşmıştı ki, ağzını açıp bir şey söyleyecek hali yoktu. Derken Mrs. Miller de, hem kendi adına, hem de zavallı akrabası adına Jones'a şükretmeye başladı. Böylesine iyi yürekli bir kişinin, günün birinde şanlı bir biçimde ödüllendirileceğinden hiç kuşkusu olmadığını söyledi.

Jones da, "daha şimdiden yeterince ödüllendirildim" dedi. "Mr. Anderson'un anlattıkları, bana şimdiye dek hiç duymadığım bir mutluluk verdi. Böyle bir öyküyü dinleyip de duygulanmayan, berbat bir insan olmalı. Bu olumlu gelişmeye bir katkıda bulunmak, benim için öyle bir sevinç ki! Başkalarına mutluluk bağışlamanın hazını duymayanlar varsa, onlara içtenlikle acımak gerekir. Harisler, cimriler ve şehvet düşkünleri, şan, servet ve eğlence elde edebilirler. Ama başkalarına iyilik edenler, onların elde edemeyecekleri şanlara, zen-

ginliklere ve hazlara erişirler."

Lady Bellaston ile buluşma saati geldiği için Jones acele etmek zorundaydı. Giderken, arkadaşı saydığı Mr. Anderson'un elini içtenlikle sıktı; onunla bir an önce yeniden buluşmak istediğini söyledi. İlk fırsattan yararlanıp, evine gidip onu göreceğine de söz verdi. Lady Bellaston'a giderken, bu zavallı aileye mutluluk verdiği düşüncesiyle büyük bir sevinç duyuyordu. Soygun olayıyla karşılaştığı sırada, merhametin sesini dinleyeceği yerde, katı bir adaletin sesini dinleseydi, bu ailenin başına ne korkunç şeyler gelebileceğini düşünmekten de kendini alamıyordu.

O akşam Mrs. Miller, bizim delikanlıyı öve öve göklere çıkardı. Mr. Anderson da, akrabasının evinde kaldığı sürece, bu övgülere öyle bir heyecanla katıldı ki, soygun olayını nerdeyse anlatacak hale geldi. Ama iyi ki, toparlanıp, dilini tutabildi. Mrs. Miller'in ahlâkla ilgili sorunlarda aşırı titizliğini bildiği için, bunu ağzından kaçırması hiç de iyi olmazdı; akrabasının neler söyleyeceğini de biliyordu. Gelgelelim Mr. Anderson'un Jones'a öyle bir gönül borcu vardı ki, sağduyusunu da, utanmasını da unutur gibi oluyor; ona bunca iyilik yapan adamı tam anlamıyla onurlandırmak için, tüm ayrıntıların ortaya çıkmasını, kendi kişiliğinin lekelenmesini nerdeyse göze alıyordu.

BÖLÜM 11

Okuyucuyu şaşırtacak bir bölüm

Mr. Jones, kararlaştırılan saatten önce Lady Bellaston'un evine vardı. Hem yemek yediği yer çok uzak olduğu için, hem de böyle bir durumda bulunan bir kadını ayrıca sinirlendirecek olan başka bazı aksiliklerden ötürü, evin hanımı gecikmişti. Bizim delikanlı salona alındıktan birkaç dakika sonra, kapı açıldı ve... Ve Sophia içeriye girdi! Sophia, daha birinci perde bitmeden, tiyatrodan çıkmıştı; çünkü daha önce de söylediğimiz gibi, ilk kez oynanan bu oyunda seyircilerin büyük bir kısmı yazan yuhalamak, büyük bir kısmı da alkışla-

mak için karşı karşıya geldiklerinden, kıyametler kopmuştu. Yazara karşı olanlarla yazardan yana olanlar arasında başlayan çarpışma, bizim genç kızımızı öyle korkutmuştu ki, kendisini koruyan genç bir baya sığınarak, tiyatrodan çıkmıştı.

Lady Bellaston'un geç geleceğini bildiği için, salonda başka birisinin bulunabileceğini aklından geçirmeyen Sophia, acele acele içeriye girdi. Taş kesilmişcesine, bir heykel gibi, hiç kıpırdamadan arkalarda duran Jones'a bakmadan, nerdeyse tam karşısına düşen bir aynaya doğru yürüdü. İşte bu aynada ilkin kendi güzel yüzünü seyretti; sonra da Jones'un heykelini gördü. Hızla dönünce, bu hayalin bir gerçek olduğunu anladı. Bunun üzerine Sophia müthiş bir çığlık attı. Hemen bayılacaktı ama, delikanlı kımıldayabilip onu kolları arasına alıncaya dek bayılmadı.

Bu sevdalıların ne halde olduklarını, neler düşündüklerini anlatmaya benim gücüm yetmez. İkisinin de susmasına bakılırsa, dile gelemeyecek kadaryoğundu duydukları. Böyle olduğuna göre, bu duyguları benim dile getirmem de beklenemez. Ne yazık ki, kendi yüreklerine bakarak, o sırada onların yüreklerinde olup bitenleri sezebilecek pek az sayıda okuyucum vardır. Neden derseniz, okuyucularımın ancak pek azı onlar kadar sevdalanabilmişlerdir.

Kısa bir sessizlikten sonra, Jones, "görüyorum ki, şaştınız efendim" diye kekeledi.

"Şaşmak mı!" diye karşılık verdi Sophia. "Aman Tanrım! Şaştım elbette! Karşımdakinin siz olduğuna inanamıyorum nerdeyse."

"Ah benim Sophia'm!.. Ne olur beni bağışlayın size böyle dediğimiçin... Evet, karşınızdaki Jones... Bunca hayal kırıklığından sonra, kaderin lütfedip sonunda karşınıza çıkardığı karabahtlı Jones... Ah benim Sophia'm! O uzun, o beyhude kovalama sırasında ne acılar çektiğimi bir bilsen..."

Sophia biraz toparlanmış, soğuk bir hal takınmıştı: "Kimi kovalıyordunuz?"

"Hainlik edip nasıl sorarsın bunu? Senin peşine düşmüştüm elbette."

"Benim mi? Demek ki, Mr. Jones'un benimle görüşecek önemli

bir işi var."

Jones, cep defterini Sophia'ya uzattı: "Kimilerine göre, bu önemli bir iştir, efendim. İçindeki banknotu olduğu gibi bulacağınızı umarım."

Cep defterini alan Sophia, bir şey söyleyecekti ama, Jones onun sözünü kesti:

"Yalvarırım sana, kaderin lütfedip bize bağışladığı bu kıymetli dakikaların bir tekini bile boşuna harcamayalım. Ah, benim Sophia'm! Seninle görüşecek çok daha önemli bir işim var: Bak, diz çöküp, beni bağışlamanı diliyorum.

"Sizi bağışlamamı mı?" dedi Sophia. "Rica ederim, efendim, bu olup bitenlerden sonra, duyduklarımdan sonra, nasıl bekleyebilirsiniz bunu..."

"Ne dediğimi bilmiyorum... Yemin ederim ki, beni bağışlamanı da istemiyorum nerdeyse. Ah Sophia'm! Benim gibi bir rezili hiç düşünme. Senin o sevecen yüreğini tedirgin eden benimle ilgili bir anı aklından geçerse, sana lâyik olmadığımı düşün hemen. Upton'da olanlar yüzünden beni temelli unut."

Bizim delikanlı böyle konuşurken, Sophia titreyip duruyordu. Yüzü kardan daha beyazdı; yüreği küt küt atıyordu. Ama Upton sözcüğünü duyunca, yanakları kızardı. Hep yere dikilen gözleri şimdi onu küçümsercesine Jones'a bakıyordu.

Bu sessiz sitemi anlayan Jones, şöyle dedi:

"Ah Sophia'm, benim biricik sevgilim! Orada olanlar yüzünden benden istediğin kadar nefret et, beni istediğin kadar aşağıla. Ama ben, daha da çok nefret ediyorum kendimden, daha da çok aşağılıyorum kendimi. Ama gene de haksızlık etme bana; yüreğimin sana hep bağlı kaldığını unutma. Yüreğimin hiçbir payı yoktur işlediğim suçta. O sırada bile yüreğim hep senindi, hep senin oldu. Günün birinde Sophia'nın benim olacağı umudunu yitirdiğim halde, hattâ seni göreceğim umudunu bile yitirdiğim halde, sana hâlâ tapıyor, başka bir kadını gerçekten sevemiyordum. Ama yüreğim sana bağlı olmasa bile, o uğursuz yerde bir rastlantı sonucu karşılaştığım kişi, gerçekten sevilecek bir kadın değildi nasıl olsa. Inan bana, me-

leğim, o günden beri o kadını hiç görmedim; ileride onu görmeye de ne niyetim var ne de isteğim."

Bunu duyduğuna gizlice sevinmekle birlikte, Sophia, daha da soğuk bir hal takınmak için özel bir çaba gösterdi:

"Mr. Jones, sizi suçlayan olmadığı halde, acaba neden kendinizi savunmak zahmetine katlanıyorsunuz? Eğer sizi suçlamayı aklımdan geçirseydim, gerçekten bağışlanamayacak kadar ağır bir suç işlediğinizi söylerdim."

Sophia'nın Lady Bellaston ile ilişkisinden söz edeceğini sanan Jones, sapsarı bir yüzle, titreyerek sordu:

"Allah akına nedir o suç?"

"Ah, bu nasıl olur!" dedi Sophia. "Nasıl olur da, en soylu şeylerle en aşağılık şeyler aynı yürekte birleşebilir?"

Lady Bellaston denilen kadın sayesinde geçinmesinin ne denli iğrenç olduğunu gene düşünen Jones'un dili tutuldu; bir şey söylemedi.

Sophia konuşmasını sürdürdü: "Sizden böyle bir davranış bekleyebilir miydim hiç? Kibar bir erkekten, onurlu bir erkekten böyle bir şey beklenebilir miydi? Hanlarda, en bayağı insanlar arasında, adımın herkesin ağzına düşmesi! Kendini korumasını bilmeyen yüreğimden kopan küçük lütufları açıklayarak, böyle yerlerde övündüğünüzü duymak! Hattâ benim aşkım yüzünden kaçmak zorunda kaldığınızı öğrenmek!"

Sophia'nın bu sözlerini duyan Jones, hayretten dona kaldı. Genç kız öteki suça değinseydi, yaralı vicdanı sızlayacaktı. Ama bu konuda suçlu olmadığı için, kendini savunması da kolaylaştı. Bir iki soru sorunca, durumu hemen anladı: Sophia'nın, Jones'un hemen kendi sevgisini hem de sevgilisinin adını lekelemek gibi ağır bir suç işlediğini sanmasının tek nedeni, Partridge'in, hanlarda meyhanecilerin ve hizmetçilerin önünde geveze geveze konuşmasıydı. Nitekim Sophia, bunları hancılardan ve meyhanecilerden duyduğunu söyledi. Delikanlı da, fazla güçlük çekmeden, huyuna böylesine aykırı bir suç işlemediğine Sophia'yı inandırdı. Kiraladığı yere hemen geri dönüp Partridge'i öldürmesine zor engel olabildi genç kız. Bu

sorun aydınlığa kavuştuktan sonra, iki sevdalı beraber olmalarına öyle bir sevindiler ki, bizim delikanlı, konuşmalarının başında, Sophia'ya beni aklından tümüyle sil dediğini iyice unuttu. Sophia ise sevgilisinin bu isteğinden bambaşka isteklere kulak verecek bir havaya girmişti artık. Böylece hiç farkına varmadan, o kadar ileriye gittiler ki, bizim delikanlı bir evlenme önerisine benzeyen bazı sözler kaçırdı ağzından.

Sophia bu öneriyi "babama karşı görevim, kendi duygularıma kapılmamı engellemeseydi, başka bir erkek sayesine servetlerin en büyüğünü bile elde etmektense, seninle beraber mahvolmayı yeğ tutardım" diye yanıtladı.

Jones, "mahvolmak" sözünü duyar duymaz, irkildi, Sophia'nın bir süredir tuttuğu elini hemen bıraktı; kendi göğsünü yumrukladı:

"Ah Sophia! Seni perişan mı edeceğim? Hayır, yemin ederim, hayır! Böyle alçak olamam ben! Sevgili Sophia, ne denli acı çekersem çekeyim, senden vazgeçeceğim; senden ayrılacağım. Sana zarar verebilecek tüm umutlarımı yüreğimden söküp koparacağım. Sevgim sonsuza dek sürüp gidecek; ama sessiz bir sevgi olacak bu. Senden uzak duran bir sevgi olacak. Gurbet ellerine kaçıp, seni seveceğim. Duyduğum acılar, iç çekişlerim oradan kulaklarına varıp, seni tedirgin etmeyecek... Ve ben ölünce..."

Delikanlı daha konuşacaktı; ama göğsüne dayanıp, bir tek söz söylemeden, seller gibi gözyaşları döken Sophia, buna engel oldu. Jones, bu gözyaşlarını öpmeye başladı. Sophia bir süre karşı koymadan, buna izin verdi. Sonra toparlanıp, usulcacık çekildi Jones'un kolları arasından. Dayanamayacağı kadar duygu yüklü bir havadan sıyrılmak için, konuyu değiştirdi; şimdiye değin sormaya vakit bulamadığı bir soruyu, yani Jones'un bu odaya nasıl geldiğini sordu. Bunun üzerine bizim delikanlı kekelemeye başladı. Verdiği yanıt, Sophia'da kuşku uyandıracaktı herhalde. Ama tam o sırada kapı açıldı ve Lady Bellaston içeriye girdi.

Kadın, bir iki adım atıp, Sophia ile Jones'u başbaşa görünce, zınk diye durdu. Bir iki saniye sustuktan sonra, akıllara sığmaz bir serinkanlılıkla toparlandı.

sesine de, davranışına da gereken hayreti katarak "Miss Western, sizi tiyatroda sanıyordum" dedi.

Gerçi Sophia, Jones'un onu burada nasıl bulduğunu bilmiyordu ama; gerçek durumdan, yani Jones ile Lady Bellaston'un tanıştıklarından hiç haberi olmadığı için, bu soru karşısında şaşkına dönmedi. Üstelik Lady Bellaston, Sophia'nın evden kaçışı konusu açıldıkça, hep genç kızı tutmuş, babasına karşı çıkmıştı. Onun için Sophia, tiyatroda olup bitenleri, vaktinden önce eve dönmesinin nedenini, fazla kekelemeden, ayrıntılı olarak anlatabildi.

Lady Bellaston, bu öykünün uzunluğu sayesinde kendini biraz daha toparlayabilmek, ne yapacağını kararlaştırabilmek fırsatını buldu.

Sophia'nın davranışından, Jones'un onu ele vermediği anlaşıldığı için, Lady Bellaston güler yüzlü bir tavır alarak, "konuğunuz olduğunu bilseydim, Miss Western, sizi böyle rahatsız etmezdim" dedi.

Lady Bellaston bu sözleri söylerken, gözlerini Sophia'a dikmişti.

Utancından yüzü kıpkırmızı kesilen zavallı genç kız, "inanın bana, efendim" diye kekeledi, "yanımda bulunmanızı bir onur sayarım her zaman."

Lady Bellaston "herhangi bir işinize engel olmadığımı umarım" dedi.

Sophia "hayır efendim, engel olmadınız" diye karşılık verdi. "İşimiz bitmişti nasılsa. Cep defterimi yitirdiğimi size birkaç kez anlatmıştım. İşte iyi ki, bu bay, cep defterini buldu; içindeki banknotla birlikte geri verdi bana."

Jones, Lady Bellaston odaya gireli beri korkudan fenalıklar geçirmiş; bacaklarını sallamış, parmaklarıyla oynayıp durmuş, kibar bir çevreye ömründe ilk kez adım atan köyde yetişmiş bir gençten bile daha aptal haller almıştı. Ama şimdi biraz toparlandı; Lady Bellaston onu hiç tanımıyormuş gibi davrandığına göre, o da Lady Hazretlerini tanımamaya karar verdi.

Bu cep defteri eline geçtiği geçeli, içinde adı yazılı olan bayanı bulmak için uğraştığını; ama o bayanın nerede kaldığını ancak bugün öğrenebildiğini söyledi.

Sophia, cep defterini yitirdiğini gerçekten söylemişti Lady Bellas-

ton'a. Ne var ki, Jones bu defteri bulduğunu ona hiç söylemediği için, Lady Hazretleri, genç kızın demin söylediklerinin bir tek sözcüğüne bile inanmadı; Sophia'nın hızla böyle bir bahane uydurmakta gösterdiği ustalığa pek hayran kaldı. Sophia'nın tiyatrodan çabucak çıkmasını da bir uydurma sandı. Sevdalıların nasıl buluştuklarına aklı ermediği halde, bunun bir rastlantı sonucu olmadığına kesinlikle inandı.

İşte bu yüzden, sahte bir gülümsemeyle, "Miss Western" dedi, "paranızı bulduğunuz için gerçekten çok talihlisiniz. Bu para, hem onurlu bir bayın eline düştü; hem de o onurlu bay, bunun kimin parası olduğunu öğrenebildi. Paranızı yitirdiğinizi ilân etmeye razı olmazdınız herhalde... O banknotun kimin olduğunu sizin anlayabilmeniz de çok büyük bir talih eseri, efendim."

Jones, heyecanla açıkladı: "Ama efendim, o banknot, genç bayanın adının yazılı olduğu cep defterinin içindeydi nasılsa."

"İyi ki öyleydi!" dedi Lady Bellaston. "Miss Western'in benim evimde kaldığını öğrenmeniz de pek mutlu bir rastlantı; çünkü onu pek az kişi tanır burada."

Lady Bellaston odaya tam girmeden önce, Sophia, Jones'a bir soru sormuştu. Artık iyice aklını başına toplayan delikanlı, sevgilisinin sorusunu yanıtlamak fırsatını şimdi bulup, şöyle dedi:

"Miss Western'in burada olduğunu, aklın alamayacağı kadar mutlu bir rastlantı sonucu öğrenebildim. Geçen geceki maskeli baloda, bulduğum defterden ve sahibinin adından söz etmiştim bir bayana. O bayan, Miss Western'i nerede görebileceğimi bildiğini, ertesi sabah evine gidersem, bana bu konuda bilgi vereceğini söyledi. Oraya gittim; ama bayan evde değildi. Onunla ancak bu sabah buluşabildim. Beni sizin evinize gönderdi. Ben de buraya gelip, Lady Hazretleri ile görüşmek istediğimi söyledim. Çok özel bir iş için geldiğimi bildirince, beni bu odaya aldılar. Ben buraya geldikten biraz sonra da, Miss Western tiyatrodan döndü."

Jones, maskeli balodan söz ederken, Lady Bellaston'a sinsi sinsi bakmıştı. Sophia'nın bu bakışı görmesinden hiç çekinmiyordu; çünkü şaşkına dönen genç kızın, hiçbir şeyin farkına varamayacak

bir halde olduğu besbelliydi. Maskeli balo lâfını duyunca biraz telaşlanan Lady Hazretleri, sustu. Sophia'nın ne denli heyecanlandığını gören Jones, onu biraz rahata kavuşturmanın tek yolunun çekip gitmek olduğunu anladı. Gitmeden önce de şöyle dedi:

"Benim bildiğim kadarıyla efendim, yitirilen bir şeyi bulup getirene bir ödül verilir. Ben, dürüstlüğüme karşılık, çok büyük bir ödül istiyorum: Buraya gelip, sizi bir daha görmek onurunu bana bağışlamanızı istiyorum."

"Sizin kibar bir bay olduğunuzdan hiç kuşkum yok" dedi Lady Hazretleri. "Kapım hiçbir zaman kapalı değildir sizin gibilerine."

Bizim delikanlı, gerekli selâmlama törenlerini yerine getirdikten sonra, son derece hoşnut bir halde çıkıp gitti. Lady Bellaston her şeyin farkına varmıştı aslında. Bunu bilmeyen, Lady Hazretlerinin durumu anlayacağından ödü kopan Sophia da rahatladı.

Jones merdivende, eski ahbabı Mrs. Honour ile karşılaştı. Mrs. Honour eskiden delikanlıyı çekiştirip durmuştu. Ama artık öyle nazikleşmişti ki, Jones'a karşı çok terbiyeli davrandı. Bizim delikanlı, nerede oturduğunu Sophia'ya söyleyememişti. Bu mutlu karşılaşma sayesinde, bunu Mrs. Honour'a bildirebildi.

BÖLÜM 12

Onüçüncü kısım sona erer

Kibar Lord Shaftesbury, yazılarının birinde, gerçekleri fazlasıyla açıklamaya karşı çıkar. Bunu gözönünde tutarsak, kimi durumlarda yalan söylemenin, sadece hoş görülen değil, aynı zamanda övülecek bir tutum olduğu sonucuna varabiliriz haklı olarak.

Bu övülesi yalanları söylemeye en çok hakkı olanlar da, aşk serüvenleri yaşamakta olan genç kızlardır kuşkusuz. Genç kızlara verilen öğütler ve eğitim, özellikle toplumun gelenekleri, onların, doğanın namuslu içgüdülerine boyun eğmelerini engelleyemezse de (çünkü pek saçma bir yasaklama olurdu bu) bu doğal içgüdüleri açık-

ca benimsemelerini engellemektedir.

İşte bu yüzdendir ki, bizim genç kızımızın, yukarda adı geçen çok saygıdeğer filozofun ilkelerine uyduğunu söylemekten çekinmiyoruz. Sophia, Lady Bellaston'un Jones'un kimliği konusunda hiçbir şey bilmediğini sandığı için, biraz yalan söylemek pahasına bu kimliği gizli tutmaya karar verdi.

Delikanlı gittikten kısa bir süre sonra, Lady Bellaston "vallahi, çok güzel bir genç" dedi heyecanla. "Acaba kimdir? Ömrümde ilk kez gördüm onun yüzünü."

"Ben de onu hiç görmemiştim, efendim" diye karşılık verdi Sophia. "Şu banknot işinde, pek soyluca davrandı doğrusu!"

"Evet; hem de çok yakışıklı bir delikanlı, öyle değil mi?"

"Ona pek dikkatle bakmadım ama; biraz görgüsüz ve kaba saba göründü bana."

"Son derece haklısınız" dedi Lady Bellaston. "Kibar çevrelere girip çıkmadığı, davranışlarından anlaşılıyor. Sizin banknotu geri verdiği, ödül istemeye yanaşmadığı halde, bir centilmen olup olmadığı konusunda kuşkularım var nerdeyse. Öteden beri şunun farkına vardım ki, soylu ailelerden gelenlerde, başkalarında hiçbir zaman bulunmayan bir şeyler vardır... Onu bir daha eve almamaları için, kapıdakilere emir vereceğim galiba."

"Yoo, olmaz efendim!" diye karşılık verdi Sophia. "Bu yaptığı şeyden sonra, ondan kuşkulanamayız... Üstelik dikkat ettinizse, konuşmasında öyle bir nezaket, öyle bir incelik vardı ki... Söyledikleri öyle güzeldi ki..."

"Evet, adam konuşmasını biliyor" dedi Lady Hazretleri. "Şey... Sophia... Beni bağışlamalısınız; vallahi bağışlamalısınız."

"Ben mi sizi bağışlayacağım, Lady Hazretleri!"

Lady Bellaston güldü: "Evet, beni gerçekten bağışlamalısınız; çünkü odaya ilk girdiğimde, korkunç bir kuşkuya kapıldım... Ne olur, bağışlayın beni... Bu bayın Mr. Jones olmasından kuşkulandım."

Kıpkırmızı kesilen Sophia, gülmeye çalıştı: "Sahi mi, Lady Hazretleri?"

"Evet, yemin ederim ki, öyle sandım. Allah bilir nereden aklıma

geldi böyle bir şey... Adam kibar bir biçimde giyinmişti doğrusu. Oysa sevgili Sophia, sizin dostunuz pek öyle giyinmez benim bildiğim ka darıyla."

"Lady Bellaston" dedi Sophia, "size verdiğim sözden sonra, be nimle böyle alay etmeniz biraz zalimce..."

"Yoo, yavrum, hiç de öyle değil. Bunu daha önce söyleseydim sahiden zalimce bir davranış olurdu. Ama siz bana, babanızdan izir almadan evlenmeyeceğinizi; yani Jones'dan vazgeçeceğinize sö verdikten sonra; ancak köyde yetişen bir genç kızda hoş görülebi lecek, artık tamamiyle unuttuğunuzu söylediğiniz bir sevdayla bira alay etmeme katlanabilirsiniz herhalde. Ama onun kılık kıyafetiyle bile biraz alay etmeme dayanamadığınıza göre, aklıma neler gelmi yor ki, sevgili Sophy... Ona fena halde tutulduğunuzdan korkmaya başlıyorum. Benimle içtenlikle konuştuğunuzdan da kuşkulanıyorun nerdeyse."

"Onun yüzünden üzüldüğümü sanıyorsanız, beni yanlış anladı nız, efendim."

Lady Bellaston "onun yüzünden mi?" diye sordu. "Asıl siz ben yanlış anlıyorsunuz. Ben o delikanlının ancak kılığına kıyafetine de ğindim; çünkü başka özelliklerine değinerek, sizi kırmak istemem Aklım almıyor, sevgili Sophy, eğer sizin Mr. Jones'unuz böyle biriy se..."

"Lady Hazretlerinin onun yakışıklı olduğunu kabul ettiğini sanı yordum."

Lady Bellaston çabucak sordu: "Söyler misiniz lütfen, kimin ya kışıklı olduğunu?"

Sophia "Mr. Jones'un" diye karşılık verdikten hemen sonra, ak lını başına topladı: "Mr. Jones'un mu dedim? Hayır, hayır! Özür di lerim. Yani demin burada bulunan bayın yakışıklı olduğunu söyle mek istedim."

"Ah Sophy! Sophy! Korkarım ki, şu Mr. Jones'u aklınızdan çıka ramadınız bir türlü!"

Sophia "size yemin ederim, efendim" dedi; "demin buradan çı kan bayın benim için hiçbir anlamı olmadığı gibi, Mr. Jones'un da

hiçbir anlamı yok benim için."

"Ben de buna inandığıma yemin ederim. Size biraz takıldım diye bana kızmayınız. Söz veriyorum, bir daha onun adını ağzıma almayacağım."

İki bayan böyle konuştuktan sonra, birbirlerinden ayrıldılar. Lady Bellaston'dan fazla, Sophia seviniyordu bu konuşmanın bitmesine. Lady Hazretleri, kıskandığı genç kıza biraz daha eziyet etmeye can atıyordu. Ne çare ki, yapılacak önemli başka bir işi vardı o sırada. Ömründe ilk kez yalan söylemeye kalkan Sophia ise, hiç de rahat değildi. Odasına çekilince, büyük bir tedirginlik duydu; bilinçli bir utançla yaptıklarını düşünüp durdu. Nedenli güç bir durumda olduğunu, yalan söylemesinin bir zorunluk halini aldığını hesaba kattığı halde, gene de hoş göremiyordu bu davranışını. Sophia, ahlâk, açısından öyle titizdi ki, hangi koşullar altında olursa olsun, yalan söylemek gene de ağrına gidiyordu. İşte bu yüzden, bizim genç kız, sabaha kadar gözlerini yummadı o gece.

BÖLÜM 1

Yazdığı şeyler konusunda biraz bilgisi olan yazarların daha elverişli bir biçimde yazabildiklerini kanıtlayan bir deneme

Çağımızda birçok kişi, sadece dehalarının olağanüstü gücüne dayanarak, bilgiden hiç kaynaklanmadan, hattâ belki de doğru dürüst okumasını bilmeden, yazın cumhuriyetinde önemli bir yer elde ettiği için; duyduğuma göre son zamanlarda çağdaş eleştirmenler, bilginin bir yazara hiçbir yararı olmadığını ileri sürmeye başlamışlar. Hattâ bu eleştirmenlere göre, bilgi, düş gücünün doğal canlılığına ve işlekliğine vurulan bir pranga gibiymiş. Bilgi yüzünden, düş gücünün kanatları ağırlaşır, varabileceği yüksek doruklara uçması engellenmiş olurmuş.

Korkarım ki, bu görüşü benimseyenler, artık işi iyice azıttılar. Neden derseniz, ben de size şunu sorarım: Yazma sanatıyla öteki sanatlar arasında çok büyük bir ayrım mı var? Nasıl devineceğini öğrenen bir dans öğretmeni, çevikliği yüzünden zarar görmez. Bana kalırsa, bir makina ustası, elindeki aygıtları kullanmasını öğrendiği için daha kötü kullanmaz bu aygıtları. Homeros'un ya da Vergilius'un, kendi çağlarının tüm bilgi alanına egemen olacakları yerde, bizim çağımızın çoğu yazarı kadar bilgisiz olsalardı, daha coşkulu yazılar yazacaklarına aklım ermiyor benim. Eğer Pitt, Demosthenes'in ve Cicero'nun söylevlerini iyice incelemeseydi, bunların özüyle birlikte içerdikleri bilgiyi de kendi söylevlerine aktarmasaydı; tüm hayal gücüne, heyecanına ve sağduyusuna karşın, güzel konuşma sanatı açısından günümüzün İngiltere'sinde eski Yunanistan ve Roma sanatlarıyla boy ölçüşebilecek söylevler veremezdi bana kalırsa.

Cicero, söylev verebilmek için de, başka alanlarda da, büyük bir bilgi birikiminin gerekli olduğuna inandırmak istiyordu bizi. Benim böyle bir amacım olduğunu sanmayın. Tam tersine, bence şairin pek bilgili olması şart değildir. Bir eleştirmen, şairlerden bile daha az bilgili olabilir. Bir politikacının ise, eleştirmenlerden daha bilgisiz olmasının zararı yoktur. Bir şair, belki Bysse'in "Şiir Sanatı"nı ve birkaç çağdaş şairi; bir eleştirmen, az sayıda tiyatro oyununu; ve bir politikacı, gelişi güzel seçilmiş bir siyasal gazete koleksiyonunu okumakla yetinebilir.

Gerçeği söylemek gerekirse, benim istediğim tek şey, bir adamın **quam quisque norit artem in ea se exerceat** (yani insan öğrendiği sanatı uygulamalı) diyen eski hukuk özdeyişine uyarak, ele aldığı konu üstüne birazcık bilgisi olmasıdır. Bir yazar, bu az bilgiyle bile, kendi alanında epeyce olumlu işler yapabilir Ama bu bilgiden yoksunsa, başka alanlarda dünyalar kadar bilgili olması pek işe yaramaz.

Şimdi tutun ki, Homeros ile Vergilius, Aristo ile Cicero, Thucydides ile Livius bir araya gelip, çeşitli yeteneklerini birleştirecek dans etme sanatı üstüne bir inceleme yazmaya karar verdiler. Böyle bir incelemenin, Mr. Essex'in "Kibar bir Eğitimin Anahatları" adını taşıyan o kusursuz incelemesi kadar değerli olamayacağı herkesce kabul edilecektir bana kalırsa. Saygıdeğer boks öğretmeni Mr. Broughton'u kandırabilsek; kalemini değil de yumruğunu kağıda değdirebilse; boks sanatının en doğru ilkelerini yukarda sözü edilen "Kibar bir Eğitimin Anahatları"na katabilse; bu soylu ve yararlı boks sanatının, eski ya da yeni büyük yazarlar tarafından ele alınmadığına hiç kimse üzülmez yeryüzünde.

Durum apaçık ortada olduğuna göre, yığınla örnek vermekten kaçınıp, işin özüne gelelim: Bana kalırsa, birçok İngiliz yazarının yüksek sınıfın töre ve davranışlarını ele alırken kesin bir başarısızlığa uğramalarının bir nedeni, bu konuda tam anlamıyla bilgisiz olmalarıdır belki.

Na yazık ki, çoğu yazarlar, bu çevreler üstüne bilgi edinmek olasılığından yoksundurlar. Kitaplar da, tiyatro oyunları da, elverişli bilgi

veremez bu konuda. Bu işin kitabını okuyarak kibar bir bay olmaya kalkan, bir ukelâ olup çıkar çoğu zaman. Tiyatroya giderek aynı amacı güdene gelince, bir züppeden başka bir şey olamaz.

Kitaplardan ve tiyatrooyunlarından örnek alıp çizilen kişiler de pek inandıncı olmazlar. Vanbrugh ile Congreve, gerçek kişileri örnek alıyorlardı. Ama Vanbrugh ile Congreve'i kaynak olarak kullananlar, çağımıza hiç uymayan tipler çiziyorlar. Hogarth'ın, günümüzde bir gece eğlencesine giden kişilere, Tiziano'nun ya da Vandyke'ın çağındanda kalma giysiler giydirmesi gibi bir şey oluyor bu. Sözün kısası, yazında taklitçilik bir işe yaramıyor. Çizilen resim, doğaya uygun olmalı. İnsanları gerçekten tanımanın tek yolu, onlarla görüşüp konuşabilmektir. Çeşitli sınıfların gelenek ve davranışlarını bilmek için, bunları görmek gerekir.

Ama ne çare ki, yüksek sınıfın yüce kişileri, insan soyunun öteki ölümlü yaratıkları gibi, sokaklarda, dükkânlarda, kahvehanelerde bedavaya görülemezler. Ender bulunan hayvanlar gibi, onları birkaç kuruşa karşılık gözler önüne sergilemenin de yolu yoktur. Yani onları görebilmek için, ya soylu bir aileden gelmek ya da varlıklı olmak gerekir. Bir de saygıdeğer kumarbazlık mesleğine girdinizse, görebilirsiniz onları. Neden derseniz, kumarbazlık, hem soylulukla hem de servetle eşittir de ondan. Ama ne yazık ki, kumarbazlık gibi yüksek bir yeteneğe sahip olanlar, o zavallı yazarlık işine pek katlanamazlar. Hiç sermaye ve mal birikimi gerektirmeyen bu yazarlık işine, ancak aşağı sınıflardan yoksul adamlar ilgi duyumaktadırlar genellikle.

İşte bu yüzdendir ki, Lord ve Lady adı verilen acayip canavarlar, dantelalar ve işlemeler içinde, ipekli ve atlaslı giysiler içinde, koskocaman perukalar ve çemberli etekler içinde, sahnelerde salına salına bir aşağı bir yukarı yürüyor; tiyatronun parterinde oturan noterlerle noter kâtipleri tarafından, balkonda oturan esnaf yurttaşlarla onların çırakları tarafından ilgiyle izleniyorlar. Oysa, üstü erkek altı at, aslan başlı ya da teke bedenli yaratıklar hayal ürünü olduğu gibi, bunlar da öyledir. Tiyatrolarda görülen bu Lord'larla Lady'leri gerçek yaşamda görmenin yolu yoktur.

Şimdi okuyucuma bir sır vermenin sırası geldi: Yüksek sınıflar konusunda bilgili olmak, yanlışları engellediği halde; güldürücü oyun yazarları ya da benim şu romanım türünde güldürücü roman yazarları açısından pek yararlı bir esin kaynağı değildir.

Mr. Pope'un kadınlar için söylediğini, yüksek sınıflardan gelen çoğu kişiler için de söyleyebiliriz. Bu adamlarda, biçimsel kaygılar ve yapmacık öylesine ağır basar ki, kişilik yok olmasa bile, görünmez olur. En can sıkıcı yaşantının, en yüksek sınıfların yaşantısı olduğunu da ileri sürebilirim. Gülmecenin de, eğlencenin de pek az yeri vardır bu yaşantıda. Daha aşağı tabakaların çeşitli mesleklerinde, çok değişik türde güldürücü kişiler görülür. Oysa yüksek tabakalarda, hırsa kapılıp yücelmek isteyen birkaç kişi ve kendilerini eğlenceye veren tek tük adam dışında, özentiden ve aşağılık bir taklitçilikten başka bir şey yoktur. Süslenip püslenmek, kumar oynamak, yemek içmek, selâm verip yerlere kadar eğilip kalkmaktır onların tümü işi gücü.

Gelgelelim bu yüksek sınıflardan gelen kimileri, tutkularının kölesi olup, törelerce kurulan kuralların iyice dışına çıkarlar. Kibar çevrelerde yetişmiş erdemli bir kadın, duygularının zarifliği ve inceliği açısından, bir küçük toprak sahibinin ya da bir esnafın dürüst eşinden ne denli üstünse; bu yüksek sınıfın tutkulu kadınları da, soylu atılganlıkları ve başkalarının yapacakları dedikodulara hiç aldırmayışları açısından, daha aşağı tabakaların kadınlarından üstündürler. İşte Lady Bellaston da, yüksek sınıfın bu gözüpek kadınlarından biriydi. Ama taşralı okuyucularım, Lady Bellaston'a bakıp da, kibar çevrelerin tüm kadınlarının onun gibi olduğunu ya da bizim böyle bir sav ileri sürdüğümüzü sanmasınlar. Her rahibi Thwackum'a ya da her asteğmeni Northerton'a benzettiğimizi sanmak gibi bir şey olur bu.

Bazı cahil taşlamacıların görüşlerini benimseyen bilgisiz kitleler, tümüyle yanlış bir inanca varıp, yaşadığımız çağın şehvete düşkün bir çağ olduğu sonucuna varmışlardır. Tam tersine, yüksek çevreler, aşk serüvenlerine hiçbir zaman bu kadar az önem vermemişlerdir bana sorarsanız. Çağımızın anaları, kızlarına sadece yüksel-

me hırsını ve boş özentilere heveslenmeyi aşılamışlar; aşkın hazlarını hor görmeyi öğretmişlerdir onlara. Daha sonraları bu kızlar, analarının çabaları sonucu evlenip, aslında eşsiz kalınca, analarının tutumunun doğruluğuna iyice inanmışlardır. İşte bu yüzdendir ki, sıkıntılı evlilik yaşamlarını sürdürürken, aşk serüvenlerinden daha zararsız olmakla birlikte, ne yazık ki çok daha taşkın eğlencelere vermişlerdir kendilerini. Bunlar öyle eğlencelerdir ki, anılmaları bile, öykümüzün ağırbaşlılığına uymaz. Bana kalırsa, bugünün yüksek sosyetesinin gerçek özelliği, ahlâksızlıktan fazla akılsızlıktır; ancak "boş eğlencelere düşkün" diyerek gerçekten tanımlayabiliriz böyle bir toplumu.

BÖLÜM 2

Aşk serüvenleriyle ilgili mektuplar ve buna benzer başka şeyler

Jones, eve geldikten kısa bir süre sonra, aşağıdaki mektubu aldı:

"Gittiğinizin farkına varınca, hayretten dona kaldım. Odadan çıktığınız sırada, beni görmeden evden de çıkıp gideceğiniz, aklıma hiç gelmemişti. Tüm davranışlarınız birbirini tutuyor; budala bir kıza tapan bir adamı ne denli hor görmem gerektiğini kanıtlıyor. Ancak o kızın nesine daha çok hayranlık duymam gerektiğini kestiremiyorum: Aptallığına mı, yoksa kurnazlığına mı? Her ikisi de olağanüstü! Aramızda olup bitenleri hiç sezmedi ama; sizi hiç tanımadığını, ömründe hiç görmediğini söyleyebildi yüzüme karşı. Beceriklilik mi desem, açıkgözlülük mü desem, ne desem buna? Yoksa ikiniz başbaşa verip, aranızda mı tasarladınız bunları? Bana hainlik edecek kadar alçakca mı davrandınız? Onu da, sizi de, tüm dünyayı da hor görüyorum; ve her şeyden fazla kendimi hor görüyorum. Bunun nedenini yazmayı göze alamam; çünkü ne yazdığımı okursam, çıldırırım sonra. Ama şunu da unutmayın ki, şiddetle sevmesini bildiğim gibi, şiddetle

nefret etmesini de bilenlerdenim ben."

Bu mektubu düşünmeye pek vakti olmadı Jones'un; çünkü aynı el yazısıyla ikinci bir mektup geldi birincisinin hemen ardından. Bu ikinci mektup aynen şöyleydi:

"Birinci pusulamı ne denli telâşlı bir halde yazdığımı hesaba katarsanız, söylediklerimin hiçbirine ayrıca şaşmazsınız. Ama düşünüyorum da, biraz fazla heyecanlıydı yazdıklarım. Eğer bir çaresini bulursam, bütün bu olup bitenlerin o iğrenç tiyatrodan ve benim eve vaktinde gelmemi engelleyen bir budalanın küstahlığından ötürü meydana geldiğini düşünmeye çalışacağım. Sevdiklerimizi hoş görmek çok kolay değil mi? Belki siz de istersiniz öyle düşünmemi. Sizi bu gece görmeye kararlıyım; onun için hemen bana gelin. Sizden başka hiç kimseyi eve almamalarını emrettim. Herhalde Mr. Jones, savunmasında ona yardımcı olacağımı sanacak. O beni aldatmak istiyor ama; ben kendimi daha da fazla aldatmak istiyorum. Hemen geliniz."

Jones'un, öfkeli mektupdan mı yoksa sevdalı mektuptan mı daha çok tedirgin olduğuna, aşk entrikalarından anlayanlar karar versin artık. Kesin bir şey varsa, o da bizim delikanlının, bu gece (bir tek kişi dışında) hiç kimseyi görmeye can atmamasıydı. Ne var ki, Lady Bellaston'a gitmeyi hem bir onur sorunu sanıyor; hem de bu bayanın kızgınlığının ne denli alevlenebileceğini bildiği için, Sophia'nın durumu anlamasından çekiniyordu. İşte bu yüzden Jones, sinirli sinirli bir aşağı bir yukarı biraz yürüdükten sonra, gitmeye hazırlandı. Derken Lady Hazretleri, bir mektup daha göndererek değil, odaya kendi gelerek, delikanlıya bir kolaylık yaptı.

Kılığı kıyafeti perişan, yüzü allak bullak olan kadın, kendini bir iskemleye atıp, soluk aldıktan sonra, şöyle dedi:

"Görüyorsunuz ya, efendim, kadınlar biraz ileriye gitti mi, onları durdurmanın çaresi yoktur artık. Bana bir hafta önce, böyle bir şey yapacağımı yeminler ederek söyleseler di, kendim de inanmazdım

buna."

"Umarım ki, efendim" diye karşılık verdi Jones, "benim güzel Lady Bellaston'um buna inanmadığı gibi, gördüğü sayısız iyiliklerden ötürü ona karşı çok büyük bir gönül borcu duyan bir adama karşı söylenenlere de kolay kolay inanmayacak."

"Gönül borcu, hal" dedi Lady Hazretleri. "Mr. Jones'un benimle böyle soğuk konuşmasını hiç beklemezdim doğrusu."

"Beni bağışlayın, sevgili meleğim. O mektuplardan sonra. Bana öfkeleneceksiniz diye ödüm kopuyor... Ama neden öfkeleneceğinizi de bilemiyorum."

Lady Bellaston gülümsedi: "O kadar öfkeli bir halim mi var gerçekten? Azarlayan bir yüzle mi geldim?"

"Eğer onurlu bir adamsam, öfkenizi hakkedecek hiçbir şey yapmadım. Benimle buluşmak istemiştiniz... Ben de buluşma yerine gittim."

"O iğrenç öyküyü bir kez daha anlatmayın, ne olur! Benim bir tek sorumu yanıtlayın ki, ben de rahat edeyim: Beni ele verip, namusumu lekelediniz mi?"

Diz üstü çöken Jones, bunu yapmadığına yemin üstüne yemin basmaya başlamıştı ki, Partridge, sevinçten sarhoş bir halde, oynaya oynaya, hoplaya zıplaya, bağıra çağıra odaya daldı:

"Onu bulduk! Onu bulduk! İşte efendim, işte burada! Mrs. Honour merdivende!"

"Onu bir saniye oyala!" diye bağırda Jones. "Siz, Lady Bellaston, yatak perdesinin arkasına gidin. Başka odam yok, dolabım yok, sizi saklayabileceğim hiçbir yerim yok yeryüzündel Ah, ne kahrolası bir rastlantı bu..."

Saklanacağı yere giderken, "gerçekten kahrolasıl" diye söylendi Lady Hazretleri.

Ve bu sözün hemen arkasından, Mrs. Honour girdi odaya:

"Allah Allah!" dedi. "Ne oluyoruz, Mr. Jones? Sizin o yüzsüz uşağınız, yukarı çıkmamı engelleyecekti nerdeyse. Upton'da da karşıma dikilmişti. İnşallah aynı nedenden dolayı değildir şimdi bu yaptığı... Herhalde beni göreceğinizi pek ummuyordunuz; ne çare ki, ha-

nımımı büyülediniz mutlaka. Zavallı genç bayancığım! Vallahi, kendi öz kız kardeşim olsa, ancak bu kadar sevebilirdim onu. Eğer ona iyi bir koca olmazsanız, Tanrı acısın size! Zaten başınıza gelecek her belâyı hakketmiş olursunuz o zaman."

Jones, bitişik odada can çekişen bir bayan olduğunu ileri sürerek, fısıldayarak konuşması için yalvardı Mrs. Honour'a.

"Bir bayan ha!" diye bağırdı Mrs. Honour. "Sizin o bayanlarınızdan biridir bana kalırsa. Ah, Mr. Jones, o bayanlar fazlasıyla boldur yeryüzünde. Biz de o bayanlardan birinin evine düştük bana sorarsanız; çünkü Lady Bellaston da pek melek sayılmaz doğrusunu isterseniz."

"Yavaş! yavaş!" diye yalvardı Jones. "Her şey duyulur bitişik odadan!"

"Vız gelir bana! Hiç kimse için dedikodu yapmıyorum ben. Ama hizmetçiler, hiç mi hiç çekinmeden söylediler: Lady Hazretleri erkeklerle buluşuyormuş başka bir evde. Yoksul ama kibar bir kadının eviymiş bu sözde. Lady Hazretleri hem kirayı ödüyormuş, hem de neler neler veriyormuş bu kadıncağıza..."

Akıllara sığmaz bir telâşa kapılan Jones, eliyle Mrs. Honour'un ağzını kapamaya kalktı.

"Allah Allah, Mr. Jones!" diye bağırdı Honour. "Yoksa beni konuşturmayacak mısınız? Ben dedikodu yapmıyorum; başkalarından duyduğumu söylüyorum sadece. Kendi kendime düşündüm de, böylesine kötü yoldan elde edilen paralardan ne hayır gelir evini buluşma yeri olarak kullanan o kadına? Yoksul, ama namuslu olmak çok daha iyidir elbette."

"O hitmetçiler kötüymüş" dedi Jones; "haksız yere suçluyorlar hanımlarını."

"Evet, öyledir, hizmetçiler her zaman kötüdür! Benim hanımım da aynı şeyi söylüyor. Hiç mi hiç dinlemek istemiyor benim anlattıklarımı."

"Benim Sophia'm, böyle aşağılık dedikoduları dinleyecek insan değildir" dedi Jones.

"Bana sorarsanız, dedikodu değil bunlar. Lady Hazretleri neden

başka bir evde buluşsun erkeklerle? Hayırlı bir iş için buluşacak değil ya! Eğer her kadın hakkı olan şeyi yapıp, namusuyla erkeklerle görüşecek olsa, o zaman ne diye...

Jones "olmaz!" diye bağırarak, Mrs. Honour'un sözünü kesti: "Böyle onurlu bir bayan ve Sophia'nın akrabası üstüne bu söylenenleri dinleyemem... Üstelik bitişik odadaki zavallı kadın deliye dönecek... Ne olur, yalvarırım, aşağıya inelim beraber."

"Anlaşıldı efendim, siz beni konuşturmayacaksınız. Zaten söyleyeceklerim bu kadardı. İşte benim küçük hanımımdan bir mektup size. Kimi erkekler neleri gözden çıkarırlardı böyle bir mektup uğruna. Ne var ki, siz pek eliaçık sayılmazsınız, Mr. Jones. Ama kimi hizmetçilerin dediğine göre... Neyse, bugüne dek bir tek meteliğinizi görmediğimi söylersem, size karşı haksızlık etmiş olmam."

Jones, telâşla mektubu alıp, Mrs. Honour'un eline paraları sıkıştırdıktan sonra, fısıldıyarak sevgili Sophia'sına binlerce kez teşekkür ettiğini söyledi. Mektubu okuyabilmesi için, Mrs. Honour'un gitmesini rica etti. Mrs. Honour da, Jones'un açıkelliliğini birçok kez övdükten sonra, çekip gitti.

Derken Lady Bellaston perdenin arkasından çıktı. Acaba nasıl anlatacağım onun ne denli kudurduğunu? Bir şey söyleyebilecek durumda değildi ilkin. Yüreği alev alev yandığı için, gözlerinden ateş fışkırıyordu. Konuşacak hale gelir gelmez, Honour'a ya da kendi hizmetçilerine kızacağı yerde, zavallı Jones'a saldırdı:

"Gördün mü senin uğruna nelere kıydığımı?" dedi. "Adımı lekeledim, namusumu lekeledim senin uğruna! Bir daha geri dönmemecesine gitti bunlar! Bunlara karşılık ne verdin bana? Bir köylü kızı yüzünden, bir ahmak yüzünden, beni başından savmaya kalktın, beni hor gördün."

"Sizi nasıl başımdan savarım, nasıl hor görürüm, efendim?" diye sordu Jones.

"Mr. Jones, beni boşuna aldatmaya kalkıyorsunuz. Eğer rahat etmemi istiyorsanız, temelli vazgeçmelisiniz o kızdan. Öyle bir niyetiniz gerçekten varsa, mektubu bana gösterin."

"Hangi mektubu, efendim?"

"O kaltaktan bir mektup aldığını gizleyecek kadar yüzsüz değilsinizdir herhalde.

"Lady Hazretleri nasıl böyle bir şey isteyebilir benden? Onurum lekelenir bu isteğinizi yerine getirirsem. Bunu hakkedecek bir şey yaptım mı ben Lady Hazretlerine? Eğer bu zavallı saf kıza hainlik edersem, aynı şeyi size de yapmayacağıma nasıl güvenebilirsiniz? Bir an düşünseniz; bir kadının sırlarını saklayamayan bir erkeğin aşağının aşağısı bir herif olduğunu hemen anlarsınız."

"Peki, istediğiniz gibi olsun" dedi Lady Hazretleri. "Kendi gözünüzden düşüp, aşağılık bir adam olmanızı isteyemem. O mektupda neler yazılı olduğunu biliyorum nasıl olsa. Aranızdaki ilişkiyi de biliyorum."

Bunun üzerine bizim delikanlıyla Lady Bellaston, uzun uzun konuştular. Gereğinden fazla meraklı olmayan okuyucularım, bu konuşmayı buraya aktarmadığım için şükredeceklerdir bana. Şu kadarını bildirmekle yetinelim: Lady Bellaston'un öfkesi gittikçe azaldı. Sonunda Jones'un tüm söylediklerine, o akşam bir rastlantı sonucu Sophia ile karşılaştığına inandı ya da inanıyormuş gibi yaptı. Jones bunları açıkça anlattığı için, Lady Bellaston'un delikanlıya kızmaya hakkı yoktu aslında.

Gelgelelim, mantık ne denli açık seçik konuşursa konuşsun, bize egemen olan tutkulara karşı çıkınca, gene de kulak asmayız mantığın sesine. İşte bu yüzdendir ki, Jones'un mektubu göstermemesi hâlâ tedirgin ediyordu Lady Hazretlerini. Sophia'nın, delikanlının yüreğinde baş köşeye yerleştiğini pek âlâ biliyordu. Bu kibirli ve tutkulu bayan, Jones'un yüreğinde ikinci mevki bir yerde oturmaya katlanıyor; daha doğrusu gerçekte başkasının malı olan bir şeye sahipmiş gibi davranmaya razı oluyordu.

Sonunda şöyle bir karara varıldı: Bundan böyle Jones, Lady Bellaston'un evine gidecekti onu görmek için. Böylece Sophia, hizmetçisi ve öteki hizmetçiler; delikanlının Sophia'yı görmeye gittiğini, bu amaç uğruna kullanılan kişinin de Lady Bellaston olduğunu sanacaklardı.

Lady Hazretlerinin tasarladığı bu plana, hangi koşullar altında olur-

sa olsun Sophia'sını görmek isteyen Jones bayılmıştı. Böylece Sophia aldatılacağı için, kendini korumak zorunda kalan Jones da bunu genç kıza açıklayamayacağı için, Lady Bellaston'un da pek hoşuna gidiyordu bu plan.

Jones'un ertesi gün Lady Bellaston'un evine gitmesi karara bağlandıktan sonra, Lady Hazretleri delikanlının odasından çıkıp gitti.

BÖLÜM 3

Çeşitli konular ele alınır

Jones tek başına kalır kalmaz, Sophia'dan gelen mektubu heyecanla açtı ve aşağıda yazılı olanları okudu:

"Siz bu evden çıkalı beri neler çektiğimi anlatmanın yolu yoktur, efendim. Buraya gene gelmek niyetinde olduğunuzu biliyorum. Bunu engellemek amacıyla, nerede oturduğunuzdan haberi olduğunu söyleyen Honour'u, gecenin bu geç saatinde size gönderiyorum. Eğer bana saygınız varsa, rica ediyorum size, buraya gelmeyi aklınızdan çıkarınız. Gelirseniz, durum mutlaka anlaşılacak. Lady Hazretlerinin ağzından kaçırdığı bazı sözlerden, daha şimdiden biraz kuşkulandığını sezmekteyim. Belki iyi şeyler olur ileride. Sabırla beklemeliyiz. Size bir kez daha yalvarıyorum: Benim huzurumu biraz olsun düşünüyorsanız, buraya sakın gelmeyiniz."

Vaktiye zavallı Eyyub'u dostları ne denli avutabildiyse, bu mektup da zavallı Jones'u ancak o denli avutabildi. Hem Sophia'yı görebilmek umutlarını yitirmiş, hem de Lady Bellaston'a karşı çok güç bir duruma düşmüştü. Verilen bazı sözlerin yerine getirilmesi gerektiğini, bunları tutmamak için bahaneler uydurmanın ne denli zor olduğunu biliyordu. Ama Sophia'nın kesin yasaklamasından sonra, yeryüzünde hiçbir güç, Lady Bellaston'un evine gitmeye zorlayamazdı Jones'u. Geceleyin uyuyacağı yerde uzun uzun düşünüp taşın-

dıktan sonra, yalandan hasta olmaya karar verdi sonunda. Hem o eve gitmemenin, hem de çeşitli nedenlerden ötürü çekindiği Lady Bellaston'u kızdırmamanın tek çaresiydi bu.

Bizim delikanlının sabahleyin ilk işi, Sophia'ya yazıp, bu mektubu Mrs. Honour adına gönderilen bir kâğıdın içine koymak oldu. Bundan sonra Lady Bellaston'a bir pusula yolladı, hasta olduğunu bildirdi. Çok geçmeden şöyle bir yanıt aldı Lady Bellaston'dan:

"Sizi bugün öğleden sonra evimde göremeyeceğime içerledim. Ne var ki, asıl üzüntüm hastalık durumunuzdan ötürü. Kendinize çok iyi bakın; en iyi hekimlere başvurun. Hastalığınızın tehlikeli olmadığını umarım. Sabahtan beri çeşitli aptallar bana öyle eziyet etti ki, size yazabilmek için bir dakika vakit bile bulamayacaktım az kalsın. Hoşçakalın.

Hamiş: Bu gece saat dokuzda size gelmeye çalışacağım. Mutlaka yalnız olun."

Jones bu mektubu yeni okumuştu ki, onu görmeye gelen Mrs. Miller, bir giriş niteliğinde resmî birkaç söz söyledikten sonra, aşağıdaki söylevi verdi:

"Böyle bir nedenden ötürü sizi görmeye geldiğime çok üzülüyorum, efendim. Ne var ki, evimin adı bir kez kötüye çıkarsa, zavallı kızlarımın geleceği açısından, bunun olumsuz sonuçlar doğurabileceğini göz önünde tutacağınızı umarım. Ne olur, beni terbiyesiz sanmayın ama, geceleyin geç vakit, bayanları buraya almamanızı rica edeceğim. O bayanlardan biri, sabahın ikisinde gidebildi ancak."

Jones "inanın bana, efendim" dedi, "dün gece gelip biraz geciken bayan, çok kibar bir kadındır ve yakın akrabamdır. Ötekisi ise, bana bir mektup getirmek için geldi sadece."

"O bayanın ne biçim kibar olduğunu bilemem doğrusu. Ama bildiğim bir şey varsa o da şudur ki, eğer gerçekten çok yakın bir akraba değilse, erdemli hiçbir kadın, gecenin onunda bir delikanlıyı görmeye gelip, dört saat süreyle onunla başbaşa kalmaz. Üstelik, efendim, o bayanın tahtırevanını taşıyanların davranışı, onun ne bi-

çim bir kadın olduğunu gösteriyor. Bütün gece, kapının önünde şakalaşıp durdular adamlar. Benim hizmetçimin önünde Partridge'e sormuşlar, o bayanın bütün gece boyunca efendisiyle kalmaya niyeti var mı diye. Tekrarlanması uygunsuz olacak daha neler söylemişler. Size, kişiliğinizden ötürü, gerçekten saygım var Mr. Jones. Üstelik yeğenime açık elli davrandığınız için, size çok borçluyum. Ne denli iyi olduğunuzu yeni öğrendim aslında. Yoksulluktan ötürü zavallı akrabamın ne korkunç işlere sürüklendiğini hiç bilmiyordum. Bana on altını verdiğiniz sırada, bu paranın bir hayduta verildiği, aklımın kenarından bile geçmiyordu. Aman Tanrım! O kadar iyi yüreklisiniz kil O aileyi öyle bir korudunuz ki! Eskiden Mr. Allworthy'nin sizin için söylediklerinin hepsi doğru çıktı. Zaten size karşı borçlu olmasam bile, Mr. Allworthy'ye karşı öyle borçluyum ki, sadece onun hatırı için, size elimden geldiğince saygı göstermem gerekir. İnanın bana, sevgili Mr. Jones, kızlanma kötü gözle bakılacağını, bana kötü gözle bekılacağını hesaba katmasam bile, sırf sizi düşünerek, böyle iyi bir delikanlının o kadınlarla dostluk kurmasına üzülürdüm gene de. Ama bu tür ilişkileri ille sürdürecekseniz, başka bir yere taşınmanızı rica edeceğim. Özellikle kızlarım yüzünden, benim çatımın altında böyle şeyler olmasını istemiyorum; çünkü Tanrı şahidimdir ki, namuslarından başka hiçbir servetleri yoktur onların."

Jones, Allworthy adına duyunca, irkilip sararmıştı. Biraz heyecanla konuşarak "doğrusunu isterseniz, Mrs. Miller" dedi, "söylediklerinizi hiç de iyiye yormuyorum. Evinizin adının kötüye çıkmasını hiç istemem. Ama kendi odamda, canımın istediğiyle görüşebilirim. Eğer bu sizi rahatsız ediyorsa, elimden geldiği kadar çabuk başka bir yere taşınırım."

"Ayrılacağımıza üzülüyorum, efendim" dedi Mrs. Miller, "ama benim evimde kötü şeyler döndüğü konusunda en küçük bir kuşkusu olsa, Mr. Allworthy'nin buraya bir daha ayak basmayacağını biliyorum."

"Siz nasıl isterseniz öyle olsun, Mrs. Miller."

"Bana kızmadığınızı umarım, efendim; çünkü Mr. Allworthy'nin ailesinden birini hiç gücendirmek istemem. Bu durum yüzünden bü-

tün gece gözümü yummadım."

Jones "uykunuzu kaçırdığıma üzüldüm, efendim" dedikten sonra, "zahmet olmazsa, lütfen Partridge'i buraya gönderir misiniz" diye ekledi.

Bunu yapacağını söyleyen Mrs. Miller, yerlere kadar eğilip selâm verdikten sonra, odadan çıktı.

Partridge içeriye girer girmez, Jones, akıl almaz bir öfkeyle saldırıya geçti:

"Senin aptallığın yüzünden, daha doğrusu seni hâlâ yanımda tuttuğum için kendi aptallığım yüzünden, bu çektiklerim nedir! Dilini tutamayıp, beni mahvetmeye kararlı mısın sen?"

Ödü kopan Partridge, "ben ne yaptım ki, efendim?" diye sordu.

"Soygun olayını, burada gördüğüm adamın o soygunu yapmaya kalkan adam olduğunu ne hakla söylersin sen?"

"Ben mi söylemişim, efendim?"

"Söylemedim diyerek, bir de yalan uydurma bari!"

"Eğer bundan söz ettimse, yemin ederim ki, kötü bir şey yapmak istemiyordum. Adamın kendi dostlarına ve akrabalarına söyledim bunu. Onlar adamın başına nasıl olsa iş açmazlar diye düşündüm."

"Bu bir şey değil" dedi Jones. "Çok daha kötüsünü yaptın: Seni bunca uyardığım halde, Mr. Allworthy'nin adını nasıl ağzına alırsın bu evde?"

Partridge, yemin üstüne yemin ederek, böyle bir şey yapmadığını söyledi.

Jones "öyleyse onunla benim aramda bir ilişki olduğunu Mrs. Miller nereden biliyor?" diye sordu. "Mr. Allworthy yüzünden bana saygı duyduğunu daha demin söyledi."

"Aman Tanrım! Ne olur, efendim, beni dinleyin. Bundan başka bir şey istemiyorum sizden. Öyle uğursuz bir rastlantı ki bu! Hele bir dinleyin; beni yanlış yere suçladığınızı anlayacaksınız o zaman: Dün gece Mrs. Honour aşağıya inerken, sofada benimle karşılaştı; sizin yakınlarda Mr. Allworthy'den haber alıp almadığınızı sordu. Mrs. Miller de elbette duydu bu soruyu. Mrs. Honour gider gitmez, beni oturma odasına çağırdı. 'Mr. Partridge' dedi, 'bu bayan hangi Mr.

Allworthy'den söz ediyor? Somersetshire'deki büyük Mr. Allworthy'den mi?' 'Vallahi efendim' dedim, 'ben hiçbir şey bilmiyorum bu konuda.' 'Sizin efendiniz, Mr. Allworthy'den adını duyduğum Mr. Jones olamaz değil mi?' diye sordu. 'Yemin ederim, bayan, ben bu konuda hiçbir şey bilmiyorum' dedim. Mrs. Miller, kızı Nancy'ye dönüp 'ta kendisi!' dedi. 'Mr. Allworthy'nin anlattığı delikanlının ta kendisi!' Allah bilir bunu kim söyledi Mrs. Miller'e! Eğer bunu ben ağzımdan kaçırdımsa, dünyanın en namussuz herifi olayım! İnanın bana, efendim, ağzını tut denilince, ağzını tutmasını bilenlerdenim ben. Mr. Allworthy'den söz etmek bir yana, bunun tam tersini yaptım. Gerçi ilkin hemen bunu yadsımadım ama, sonra düşünüp taşındım. Düşünüp taşınmak çok yerinde olurmuş böyle durumlarda. Mrs. Miller'in birilerinden bilgi edindiğini anlayınca, ben bu işe bir son vereceğim dedim kendi kendime. Biraz sonra oturma odasına geri döndüm. Mrs. Miller'e 'yemin ederim ki,' dedim eğer ben bu bayın Mr. Jones olduğunu söylemişsem, yani o Mr. Jones'un bu Mr. Jones olduğunu söylemişsem; size bunu aktaran biri de varsa, bilin ki, o adam her kimse, müthiş bir yalan atmıştır' dedim. 'Rica ederim size' dedim, 'bunun hiç sözünü etmeyin' dedim; 'çünkü sözünü ederseniz, efendim sanacak ki, size bunu ben söyledim.' Oysa bu evde hiç kimsecikler benim böyle bir sır verdiğimi yüzüme karşı söyleyemez. Bu gerçekten olağanüstü bir şey, efendim. Mrs. Miller bunu kimden duydu acaba? Düşünüyorum, düşünüyorum, bir türlü anlayamıyorum vallahi. Ama şunu da unutmamalı: Geçen gün burada, kapıda dilenen bir kocakarı gördüm. Warwickshire'da gördüğümüz, başımıza tüm o uğursuzlukları getiren kocakarıya benziyordu tıpkı. İnanın bana, bir sadaka vermeden bu kocakarıların yanından geçip gitmek, hiç de iyi bir şey değildir; özellikle kocakarı gözlerini size diktiyse... Çünkü herkes ne derse desin, bence bu kocakarılar uğursuzluk getirir insanın başına. Ve inanın bana, bundan böyle bir kocakarı görür görmez, **infandum regina jubes renovare dolorem** yani ey kraliçe, acılarımı yeniden tazeledin diyeceğim kendi kendime."

Partridge'in bu çocuksu halleri Jones'u güldürüp, öfkesinin geç-

mesine neden oldu. Zaten genellikle pek uzun sürmezdi bizim delikanlının öfkeleri. Jones, Partridge'in kendini savunmak amacıyla söylediklerini yorumlayacağı yerde, bu evden hemen çıkmak niyetinde olduğunu söyledi; Partridge'in gidip başka bir yer bulmasını istedi.

BÖLÜM 4

Genç kadınların da genç erkeklerin de çok dikkatle inceleyeceklerini umduğumuz bir bölüm

Partridge odadan çıkar çıkmaz, Mr. Jones'un artık çok yakın arkadaşı olan Mr. Nightingale içeriye girdi.

Arkadaşını kısaca selâmladıktan sonra, "Tom," dedi, "duyduğuma göre, çok geç vakitlere kadar bir konuğun olmuş dün gece. Vallahi talihli bir herifsin sen. Daha bu kente geleli onbeş gün bile olmadı, ama sabahın ikisine kadar tahtırevanları bekletiyorsun kapının önünde."

Mr. Nightingale, bu beylik şakalarını bir süre daha sürdürdü. Sonunda Jones, "herhalde bunu Mrs. Miller'den öğrendin" diyerek, arkadaşının sözünü kesti. "Biraz önce buraya gelip, beni uyardı. Kızlarının adı kötüye çıkacak diye korkuyormuş kadıncağız.

"Bu konuda son derece titizdir Mrs. Miller. Nancy'yi bizimle birlikte maskeli baloya göndermediğini unutmamışsındır herhalde."

"Vallahi hakkı var kadının. Ama ben de onun istediğini yaptım: Partridge'i başka bir yer bulmaya gönderdim."

Nightingale "canın isterse, gene beraber olabiliriz" dedi. "Mrs. Miller duymasın ama, sana bir sır vereceğim: Bu evden benim de çıkmaya niyetim var bugün."

"Ne! Yoksa sen de mi kapı dışarı edildin, dostum?"

"Hayır ama, odalar yeterince rahat değil. Üstelik bu mahalleden bıkmaya başladım. Eğlence yerlerine daha yakın olmak istediğim için, Pallmall'a gidiyorum."

Jones "yani gizlice mi sıvışacaksın?" diye sordu.

"Kirayı ödemeden gidecek değilim. Ama buradan çıkarken resmen vedalaşmamamın gizli bir nedeni var."

Jones "o neden sandığın kadar gizli değil" diye karşılık verdi. "Haberin olsun ki, bu eve ayak bastığımın ikinci günü bunun farkına varmıştım bile. Sen bu evden çıkıp gidince, ağlayanlar olacak. Zavallı Nancy! Onu düşündükçe yüreğim parçalanıyor doğrusu! Bana kalırsa, Jack, sen bu kızla oyun oynadın. Ne yazık ki, başka şeylerle önleyemeyeceği bir özlem uyandırdın onda."

Nightingale "ne yapmamı istiyordun yani?" diye çıkıştı. "Rahat etmesi için, onunla evlenmemi mi bekliyordun yoksa?"

"Hayır ama, ona tutkunmuş gibi davranmasaydın keşke. Benim önümde bile böyle davrandın kaç kez. Annesinin, bunun hiç farkına varmamasına şaşardım hep."

"Farkına varmak mı? Aman, neyin farkına varacak ki!"

"Neyin mi? Kızı kendine deliler gibi âşık ettiğinin elbette! Kızcağız bir an olsun gizleyemiyor duyduklarını; gözlerini senden hiç ayıramıyor. Odaya her girişinde, renkten renge giriyor. İnan bana, ona çok acıyorum; çünkü o kız, son derece iyi huylu, son derece dürüst, bana kalırsa."

"Sonra bize âşık olurlar diye, kadınlara beylik iltifatlar yaparak gönül eğlendirmeyeceğiz mi yani?"

"Beni mahsus anlamamazlıktan geliyorsun, Jack. Kadınların öyle şıp diye âşık olacaklarını sanmıyorum. Sen beylik iltifatlar sınırını aşmıştın."

"Onunla yattığımı mı söylemek istiyorsun yoksa?"

Jones bu soruya çok ağırbaşlı bir tavırla karşılık verdi: "Onurum üstüne yemin ederim ki, öyle bir şey demek istemiyorum. Bunu yapacak kadar kötü sanmıyorum seni. Hattâ bu davranışlarının sonuçlarını gözönünde tuttuğunu ya da zavallı bir kızcağızın huzurunu bozmak için düzenli bir plan hazırladığını da sanmıyorum; çünkü senin iyi bir adam olduğunu biliyorum. İyi bir adam böylesine hain olamaz hiçbir zaman. Ne var ki, sen, kendini beğenmiş bir erkek gibi davranırken, bu zavallı kızcağıza kıydığını hiç hesaba katmadın. Aslında tek amacın, gününü gün etmekti; ama öyle bir tutuma girdin ki,

kızcağız ciddî duygular beslediğini sandı haklı olarak. Rica ederim. Jack, bana doğrusunu söyle: İki kişinin karşılıklı duydukları büyük sevgiden doğan mutluluğu, çok ince ve parlak sözlerle ikide birde anlatmanın amacı neydi? Ne diye hep sevgiden, ulugönüllü çıkar gütmeyen aşklardan coşkuyla söz ediyordun? Kızcağızın bunları kendi duygularına göre yorumlayacağı hiç aklına gelmiyor muydu? Hattâ —açıkça konuş— asıl niyetin bu sözlerin böyle yorumlanması değil miydi?"

"Vallahi, Tom" dedi Nightingale, "senin böyle marifetlerin olduğunu hiç bilmezdim. Meğer birinci sınıf birpapaz olabilirmişsin sen... Demek Nancy razı olsa, onunla yatmazdın ha?"

Jones "yatmazdım elbette!" diye bağırdı. "Allah beni kahretsin eğer yatarsam!"

"Ah Tom, sen yok musun Tom! Dün geceyi unutma:

Herkesin gözü kapalıyken ve ancak solgun ayla
Sessiz yıldızlar bu hırsızlığı görüp parlarken."

"Bana bak, Mr. Nightingale" dedi Jones, "ben sinsi ve ikiyüzlü bir adam değilim. Cinsel açıdan herkesten daha uslu olduğumu da söyleyemem. Kadınlarla suç işledim; bunu biliyorum. Ama onlara kötülük etmedim. Kendi keyfim uğruna hiçbir insana bile bile acı vermek de istemem."

"Öyle olsun. Sana inanıyorum. Ama benim böyle bir şey yapmak istemediğimi de sen kabul etmelisin."

"Kızın namusunu lekelemekle değil, kızı kendine âşık etmekle suçluyorum seni."

Nightingale "böyle olmasını istemezdim" dedi. "Ne var ki, zaman ve ayrılık, kızın bu duygularını yakında yok eder. Aynı şeyi kendi duygularım için de düşünmem gerekecek; çünkü sana doğrusunu söyleyim, bugüne dek hiçbir kızdan bu kadar çok hoşlanmadım... Tom, sana her şeyi açıklamam daha yerinde olur: Babam, ömrümde görmediğim bir kadınla beni evlendirecek. Ona sözde aşkımı ilân edeyim diye, şimdi Londra'ya geliyor o kadın."

"Bunu duyan Jones, kahkahayı bastı.

Nightingale "yoo, olmaz! Benimle alay etme ne olur!" diye yal-

vardı. "Yemin ederim, çıldırmak üzereyim bu iş yüzünden. Benim zavallı Nancy'ciğim! Ah Jones, Jones... Özel servetim olsaydı keşke!"

"Ben de candan isterdim senin servetin olmasını! Bu durum karşısında sana da, Nancy'ye de yüreğim parçalanıyor. Ama onunla vedâlaşmadan gitmeye kalkmazsın herhalde."

Nightingale "bana on bin İngiliz Lirası verseler bile, onunla vedâlaşmak acısına gene de katlanamazdım" dedi. "Üstelik, şuna da inanıyorum ki, hiçbir işe yaramayacak bu. Benim zavallı Nancy'ciğim daha da çok yanıp tutuşacak o zaman. Onun için yalvarırım sana, gideceğimden hiç sözetme bugün. Ben ya bu akşam ya da yann sabah evden çıkarırım."

Jones, evdekilere durumu açıklamayacağına söz verdi. Nightingale bir karara vardığına, Nancy'den ayrılmak zorunda olduğuna göre, Jones bir süre düşündükten sonra en doğru yolun belki bu olduğunu söyledi. Nightingale ile gene aynı evde oturmaktan hoşlanacağını da bildirdi. Böylece bir anlaşmaya vardılar: Yeni tutacakları evde Nightingale orta katta oturacak; ya zemin katını ya da ikinci katı Jones'a bırakacaktı.

Yakında, Nightingale üstüne gene biraz bilgi vermek zorunda kalacağız. Bu delikanlı, yaşamın sıradan ilişkilerinde son derece onurlu bir adamdı. Üstelik Londra kentinde yaşayan baylar arasında ender bulunan bir özelliği vardı: çok dürüsttü. Gelgelelim, aşk ilişkileri söz konusu olunca, ahlâk kurallarına pek sıkı sıkı bağlı sayılmazdı Nightingale. Gerçi bu tür ilişkilerde tümüyle ahlâk dışı olan ya da ahlâk dışı geçinen kimi baylardan değildi ama; zaman zaman kadınlara karşı savunulamayacak hainlikler ettiği, "aşk yapma sanatı" denilen gizemli işlerde birçok hileye başvurduğu ve bu hileleri ticaret alanında uygulamaya kalksa dünyanın en kötü adamı sayılacağı da su götürmezdi.

Ne var ki, insanlar, hainliğin bu türüne pek kötü gözle bakmazlar her nedense. İşte bu yüzdendir ki, Nightingale, utanmak şöyle dursun, övünüyordu bu hainliğiyle. Kadınları elde etmekte, onların yüreklerine egemen olmakta ne denli usta olduğunu göğsü kabara ka-

bara ikide birde anlatıp duruyordu. Kadınlara kötü davranmayı ö'eden beri fena halde kınayan Jones ise, bu konuda Nightingale'i birkaç kez azarlamıştı; çünkü bizim delikanlıya göre, kadınlan en sevgili dostlarımız saymalıydık; büyük bir aşk ve sevgiyle onlara bakmalı, onlan yüceltmeli, onları okşamalıydık. Kadınlara düşman gözüyle bakan bir erkek, bir kadını elde edince, hiç övünmemeli, utanmalıydı ancak.

BÖLÜM 5

Mrs. Miller'in öyküsünün kısa bir özeti

Hesapça hasta olan Jones, o gün bir hayli bol yemek yedi; yani bir koyun budunun yarısından fazlasını. Öğleden sonra, Mrs. Miller onu çaya çağırdı. Ya Partridge'den ya da doğal veyadoğaüstü herhangi başka bir yoldan bizim delikanlının Mr. Allworthy ile bir ilişkisi olduğunu öğrenen kadıncağızın gönlü, Jones'dan dargın ayrılmaya razı değildi.

Jones bu çağnyı kabul etti. Çaydanlık ortadan kalkıp da kızlar odadan gönderilince, Mrs. Miller, bir giriş yapmak zahmetine katlanmadan, konuşmaya başladı:

"Şu dünyada pek garip şeyler olur ama, benim bundan hiç haberim olmadan Mr. Allworthy'nin bir akrabasının benim evimde oturması, ayrıca akıl almaz bir şey! Ah efendim, dünyanın en iyi insanlarından biri olan bu bayın, bana ve benim aileme ne denli dostluk ettiğini bilemezsiniz! Evet efendim, hiç utanmadan söylüyorum bunu: Eğer Mr. Allworthy böylesine iyi yürekli olmasaydı, ben açlıktan çoktan ölmüş; iki küçük kızımı, yoksul, çaresiz, kimsesiz öksüzler olarak, yabancılara bırakmıştım. Onları koruyacak olan değil, onlara zulmedecek olan yabancılara...

"Şunu bilin ki, efendim, geçinebilmek için odalarımı kiraya vermek zorunda kaldığım halde, iyi bir ailenin kızıyım, kibar bir çevrede yetiştirildim. Babam subaydı; yüksek bir rütbeye vardıktan son-

ra öldü. Ama maaşından başka bir serveti yoktu; onun ölümüyle birlikte bu maaş da kesildiği için, ailesi sokakta kaldı. Üç kız kardeştik. Bunlardan biri talihliymiş; çiçek hastalığına tutulup ölüverdi. Ötekini, sözde hayır işlemek isteyen bir bayan, hizmetçi olarak yanına almak lütfunda bulundu. Oysa bu bayanın annesi, benim büyük anneme hizmetçilik etmişti. Söz konusu bayan, rehin eşya alıp tefecilik yapan babasından büyük bir servete konmuş, mal mülk sahibi kibar bir bayla da evlenmişti. Ailesinin durumu ve yoksulluğu yüzünden kardeşimi azarlayan, alay olsun diye ona ikide birde 'bayan' diyen bu kadın, kardeşime öyle zalimce davrandı ki, sonunda kızcağız öldü. Derdinden öldü bana kalırsa... Yani babamın ölümünden oniki ay sonra, ikinci kardeşimi de yitirdim. Ne var ki, kader beni koruyordu. Babam öldükten bir ay sonra, bir din adamıyla evlenmiştim. Uzun süredir benimle sevişiği için, babam bu adama karşı çıkmış, ona yapmadığını bırakmamıştı. Zavallı babam bize bir metelik bile bırakmıyordu ama, bizi nazlı yetiştirmişti. Sanki büyük bir mirasa konacakmışız gibi davranmış; kendimizi zengin kızlar sanmamızı istemişti. İyi ki, benim sevgili eşim, babamın yaptıklarına aldırmadı. Ben yetim kalır kalmaz, bana olan sevgisini gene coşkuyla dile getirdi. Öteden beri hoşlandığım bu adama şimdi ona daha da çok saygı duyduğum için, çok geçmeden onunla evlenmeye razı oldum. Dünyanın en iyi insanlarından biri olan eşimle, beş yıl tam bir mutluluk içinde yaşadım. Ama sonra... Acıma nedir bilmeyen kader, beni dünyanın en iyi kocasından, zavallı kızlarımı da babaların en seveceninden zalimce yoksun bıraktı. Ah benim biçare kızlarım! Ne büyük bir mutluluğu yitirdiğinizin farkında değildiniz siz! Kadınlara özgü bu güçsüzlükten utanıyorum, Mr. Jones. Ame ne çare ki, ağlamadan anamıyorum onu."

Jones "asıl ben utanmalıyım sizinle beraber ağlamadığım için" dedi.

Mrs. Miller öyküsünü sürdürdü: "Şimdi ikinci kez kötü duruma düşmüştüm. Hem de birincisinden çok daha kötü bir duruma. Duyduğum korkunç acı bir yana, artık bakmam gereken iki çocuğum vardı; bir tek meteliğim de yoktu. İşte tam o sırada, kocamı pek az tanı-

yan Mr. Allworthy, o yüce, o ulu, o iyi insan, başıma gelen felâketi bir rastlantı sonucu duyup, bana hemen şu mektubu yazdı. Buyrun efendim, mektup burada. Size göstermek için cebime koymuştum. İşte mektup efendim. Onu size okumalıyım ve okuyacağım da:

Efendim,

Geçenlerde başınıza gelen felâketten ötürü duyduğunuz acıyı candan paylaşınm. Bu acıya, benim verebileceğim öğütlerden fazla, kendi sağduyunuz ve dünyanın en değerli insanlarından biri olan eşinizden öğrendikleriniz sayesinde dayanabilirsiniz. Son derece şefkatli bir anne olduğunuzu duyduğum için, kendinizi ölçüsüz bir kedere kaptırmayıp, şimdi ancak sizin sevginiz sayesinde yaşayabilecek olan o zavallı yavrulara karşı görevlerinizi yerine getireceğiniz konusunda hiçbir kuşkum yok.

Şu sırada maddî şeyleri düşünecek halde değilsinizdir. Bunu göz önünde tutarak, size, biriyle, yirmi gini göndermemi bağışlayın; ve bu parayı şimdilik lütfen kabul edin. Yakında kendim gelip, sizi göreceğim. En derin saygılarımla.

"Bu mektubu, o unutulamaz acımdan iki hafta sonra aldım, efendim. Aradan iki hafta daha geçmeden de, Mr. Allworthy, Tanrının kutsadığı kulu Mr. Allworthy, beni görmeye geldi. Beni bu eve yerleştirdi, evi döşemem için bana bol bol para vedi, yılda 50 İngiliz Liralık bir maaş bağladı bana. O zamandan beri her yıl alınm bu parayı. Bana böylesine iyilik yapan bir adama nasıl saygı duyduğumu bir düşünün, Mr. Jones. Kendi canımı da, uğruna yaşadığım sevgili çocuklarımın canını da, sırf ona borçluyum. Mr. Allworthy'nin değer verdiği bir insana benim de saygı duymam gerektiğine göre, bu kötü kadınlarla ilişki kurmamanız için size yalvardım diye, beni haddini bilmez olmakla suçlamayınız, Mr. Jones. Siz henüz çok gençsiniz; onların kurnazlıklarına, hilelerine aklınız ermez. Evimin namusunu korumak için söylediklerimden ötürü, bana kızmayınız efendim. Şu zavallı kızlarımın mahvolmalarını ancak böyle engelleyebileceğimi anlamışsınızdır herhalde. Özellikle siz söz konusu olunca,

Mr. Allworthy'nin bu tür işlere göz yummamı asla bağışlamayacağını da bilirsiniz."

"İnanın bana, efendim" dedi Jones, "özür dilemenize hiç gerek yok. Söylediklerinizi de hiç kötüye yormuyorum. Ancak izin verin de, bir konuda yanıldığınızı söyleyeyim size. Yeryüzünde hiçbir kişi Mr. Allworthy'ye benim kadar saygı duyamayacağına göre, onu belki de pek onurlandırmayacak bir ilişkiden kurtarmak istiyorum: Bilin ki, ben, Mr. Allworthy'nin akrabası değilim."

"Olmadığınızı biliyorum, efendim" dedi Mrs. Miller. "Kim olduğunuz da biliyorum; çünkü Mr. Allworthy her şeyi anlattı. Ama öz oğlu olsanız, sizi daha çok sayamazdı. Bunu kaç kez söyledi bana. Sakın kendinizden utanmayınız, efendim. Yemin ederim ki, hiçbir iyi insanın gözünden düşmezsiniz bu yüzden. Hayır efendim, sevgili eşimin dediği gibi, 'onursuz bir biçimde dünyaya gelmek' sözü saçmadır. Onursuz sıfatı, bu biçimde doğan bir çocuğun ancak anasına babasına uygun düşer; çünkü bu işde tamamiyle suçsuz olan çocuğun onurunun lekelenmesi söz konusu olamaz."

Bu sözleri duyan Jones, derin derin içini çekti: "Mr. Allworthy benden söz etmeyi uygun bulduğu için, siz beni gerçekten tanıyorsunuz, efendim. Kendi durumunuzu bana açıkça anlattığınıza göre, ben de size kendimle ilgili bazı şeyleri anlatmak istiyorum."

Mrs. Miller bunlan çok merak ettiğini, dinlemek istediğini bildirmesi üzerine, bizim delikanlı, Sophia'nın adını bir kez bile anmadan, tüm yaşam öyküsünü anlattı.

Dürüst bir kafa yapısı olanlar arasında bir çeşit anlaşma kurulduğu için, birbirlerine karşı kolayca güven duyarlar. Jones'un tüm söylediklerinin doğru olduğuna inanan Mrs. Miller, çok üzüldü, bizim delikanlıya çok acıdı. Kendisine anlatılanları tam yorumlayacağı sırada, Jones onun sözünü kesti; çünkü Lady Bellaston ile buluşma saati yaklaşmıştı. Akşamleyin o bayanla ikinci kez görüşmek istediğini söyledi; onunla bir daha bu evde buluşmayacağına söz verdi Mrs. Miller'e. Bu bayanın çok kibar bir kadın olduğuna, aralarında hiçbir uygunsuz olay geçmeyeceğine de yemin etti. Bana kalırsa, bizim delikanlı bu sözünü gerçekten tutmak niyetindeydi. Sonunda

Mrs. Miller'i kandırabilen Jones, odasına gitti; gecenin on ikisine kadar tek başına oturup bekledi; ama Lady Bellaston gelmedi.

Daha önce de söylediğimiz gibi, bu bayanın Jones'a gerçekten büyük bir sevgisi vardı. Bunu bilen okuyucu, verdiği sözü tutmamasına şaşıracaktır herhalde. Üstelik Lady Bellaston, bizim delikanlıyı hasta sanıyordu; hastaları yoklamak da bir sevgi gereğidir. İşte bu yüzdendir ki, kimi okuyucularımız, Lady Hazretlerinin bu davranışını doğaya aykırı bulup ayıplayacaklardır. Ama kabahat bizde değil; çünkü ancak gerçekleri yazmaktır bizim işimiz.

BÖLÜM 6

Tüm okuyucularımıza dokunacağından hiç kuşkulanmadığımız bir sahne anlatılır

Mr. Jones uzun zaman uyuyamadı o gece. Bunun nedeni Lady Bellaston'un gelmeyişi değildi. Jones, çoğu zaman Sophia'yı düşünerek uyuyamadığı halde, o geceki uykusuzluğunun nedeni Sophia da değildi. Aslında bizim delikanlı, dünyanın en iyi yürekli adamlarından biriydi. Acıma duygusu denilen o güçsüzlük hali, fazlasıyla gelişmişti onda. Bu kusurdan arınmış olanlarda soylu bir sertlik vardır. Kendi benlikleri içinde derlenip toparlanıp, kaskatı, cilâlı büyük bir top haline gelirler; başkalarının başına gelen dertlere hiç takılmadan, dünyada yuvarlanıp giderler. Ama böyle olmayan Jones'un, zavallı Nancy'nin durumuna yüreği parçalanıyordu. Genç kızın Mr. Nightingale'e aşkı öylesine apaçıktı ki, Mrs. Miller'in bunu görmeyişine şaşıyordu bizim delikanlı. Üstelik Mrs. Miller o akşam, kızının huyunun ne denli değiştiğini söylemişti:

"Dünyanın en canlı, en neşeli kızlarından biriyken, ansızın tepeden tırnağa sıkıntı ve hüzün kesildi" demişti.

Eninde sonunda, bizim delikanlı, uykuya yenik düştü. Eski Yunanlılarla Romalıların sandığı gibi, gerçek bir tanrı, hem de öfkeli bir tanrı gibi davranan uyku, kendine pahalıya malolan zaferinin keyfini sür-

dü. Yani benzetmeler filan yapmadan, düpedüz konuşursak, Mr. Jones'un ertesi sabah saat onbire kadar uyuduğunu söyleyebiliriz. Eğer şiddetli bir gürültü onu uyandırmasaydı, bu derin uykusu sürüp gidecekti belki de.

Jones, Partridge'i çağırıp, ne olduğunu sorunca, Partridge şöyle dedi:

"Aşağıda kıyametler kopuyor; Miss Nancy fenalıklar geçiriyor. Annesiyle kardeşi, üstüne kapanmış, ağlayıp dövünüyorlar."

Bu haberi duyan Jones telâşlanınca, Partridge efendisini rahatlatmak için şunları ekledi:

"Genç bayanın ölüm tehlikesi geçirdiğini sanmıyorum; çünkü Susan'ın (hizmetçinin adı Susan'dı) bana söylediğine göre, sıradan bir durummuş bu. Sözün kısası, Miss Nancy, annesi kadar akıllı olmaya kalkmış, işte bu kadar. Yani karnı biraz acıkmışmış, dualar okunmadan yemek yemiş. Böylece Sokakta Bulunan Çocuklar Yurduna bir çocuk daha girecekmiş yakında."

Jones, "rica ederim, vazgeç bu ahmak şakalardan" diye çıkıştı Partridge'e. "Bu zavallıların çektiği acılar bir alay konusu mu olacak? Hemen Mrs. Miller'e git, onu görmek istediğimi... Hayır, gitme, gene bir pot kırarsın. Ben kendim giderim. Beni sabah kahvaltısına çağırmıştı nasıl olsa.

Bizim delikanlı, yataktan kalkıp, elinden geldiğince çabuk giyindi. Jones giyinirken, adamı ikide birde fena halde terslediği halde, Partridge sözde şaka sayılan bazı kaba saba lâflar etmekten kendini alamıyordu gene de. Jones giyinir giyinmez aşağı kata indi, kapıya vurdu. Kapıyı açan hizmetçi, delikanlıyı yemek odasına aldı. Burada hiç kimse olmadığı gibi, sofra da kurulmamıştı. Oturma odasında, kızının yanında olan Mrs. Miller, hizmetçiyle Jones'a haber gönderdi: Hanımı özür diliyordu. Öyle bir durum olmuştu ki, o sabah Mr. Jones ile kahvaltı edemeyecekti. Daha önce haber gönderemediğine de üzülüyordu. Jones, bunun hiç önemi olmadığını, söz konusu duruma kendisinin de candan üzüldüğünü, Mrs. Miller'in emrinde olduğunu bildirdi.

Jones bunları söyler söylemez, her dediğini duymuş olan Mrs. Mil-

ler, ansızın kapıyı açtı; hüngür hüngür ağlayarak, bizim delikanlıya doğru yürüdü:

"Ah, Mr. Jones!" dedi, "siz sahiden dünyanın en iyi delikanlılarından birisiniz! Bana yardım etmek lütfunda bulunduğunuz için, size binlerce teşekkür... Ne çare ki, benim zavallı kızımı korumak sizin elinizde değil... Ah, benim çocuğum, benim çocuğum! Mahvoldu! Hiç kurtulamaz bundan böyle!"

Jones "umarım ki, efendim" dedi, "kötü herifin biri..."

"Ah Mr. Jones! Dün evimden çıkan o kötü herif, kızımı baştan çıkardı; onu mahvetti... Sizin onurlu bir erkek olduğunuzu biliyorum. Sizin iyi bir yüreğiniz, soylu bir yüreğiniz var, Mr. Jones. Davranışlarınızın ancak böyle bir yürekten kaynaklanabileceğini kendi gözümle gördüm. Size her şeyi söyleyeceğim. Zaten bu olup bitenlerden sonra, bunu saklamanın yolu yok nasılsa. O Nightingale, o zalim, o hain herif, kızımı mahvetti. Kızım... Kızım... Ah Mr. Jones, kızım hamile kaldı o heriften. Ve kızımı bu halde bırakıp, kaçıp gitti. İşte efendim! İşte efendim, yazdığı o rezil mektup! Okuyun bunu, Mr. Jones, söyleyin bana yeryüzünde böyle bir canavar daha var mı?"

"Sevgili Nancy,

Benim için olduğu gibi senin için de ağır bir darbe olacak bu haberi yüzüne karşı söylememin yolu olmadığı için, bu mektubu yazıyorum: Babam, varlıklı genç bir bayan bulmuş bana, onunla hemen görüşmemi ve... Bu nefret ettiğim sözcüğü yazmama gerek yok. Aklı başında bir kız olduğundan, senin o sevgili kollarından ebediyen ayrılarak, babamın emrini yerine getirmemin bir zorunluk olduğunu anlayacaksın. Annen sana çok düşkün olduğu için, aşkımızın mutsuz sonucunu belki ona söyleyebilirsin. ama bunu başkalarından gizlemek kolay olsa gerek. Ben, sana bakacağım gibi, o çocuğa da bakarım. Bu durumdan ötürü benim çekeceğim acıları senin çekmeyeceğini umarım. Olanca gücünü topla ve ancak kesinlikle mahvolmamak için sana bu mektubu yazmak zorunda kalan adamı bağışla ve unut. Beni bir âşık olarak unutmanı istiyorum; ama sana bağlı

ve mutsuz bir insan olan bende, arkadaşların en iyisini bulacaksın her zaman.

J.N."

Jones mektubu okuduktan sonra, birbirlerine bakarak, bir süre sustular.

Sonunda Jones "bu okuduğum şeye ne denli kızdığımı size anlatamam, efendim" dedi. "Bunu yazanın ancak bir tek sözüne kulak vermeniz için yalvarıyorum: Kızınızın adı kötüye çıkmasın..."

"Kızımın adı kötüye çıktı bile!" diye bağırdı Mrs. Miller. "Kızım mahvoldu. Namusu lekelendi. Konukla dolu bir odada aldı bu mektubu; açar açmaz da bayılıp düştü. Bu mektupda yazılı olanları herkes öğrendi. Adının kötüye çıkmasından daha da beter bir şey var: Kızım ölecek. Daha şimdiden iki kez kendini öldürmeye kalktı. Bunu engelledik ama, bundan sonra yaşamayacağına yemin ediyor. Böyle bir şey olursa, ben de yaşayamam artık. Küçük Betsy'ciğim, o zavallı küçücük öksüz, ne olur o zaman? Ablasının çektiği acıları, benim çektiğim acıları gören, ama nedenini bilmeyen o zavallı yavrucak, derdinden ölecek korkarım. Ah öyle duyarlı, öyle iyi yürekli ki, benim küçük kızım! Ah, o acımasız, o hain herif hepimizi mahvetti... Ah benim zavallı çocuklarım! Onları canla başla korumamın sonu bu mu olacaktı? Tüm umutlarım böyle mi bitecekti? Bir ananın yapabileceği her şeyi, bir ananın tüm görevlerini sevine sevine yerine getirmedim mi? Küçükken onların üstünde titremedim mi? Onları yetiştirmek, onları eğitmek için elimden geleni yapmadım mı? Onlara bakabilmek için, yıllar yılı en gerekli şeylerden bile kendimi yoksun bırakmadım mı? Bunların hepsini yaptıktan sonra, ya birini, ya da ikisini birden yitirecek miyim şimdi?"

Gözleri yaşaran Jones, "bu halinize gerçekten yüreğim parçalanıyor" dedi.

"Ah, Mr. Jones! Ne denli iyi yürekli olduğunuzu biliyorum ama, siz bile anlayamazsınız benim neler çektiğimi... Çocukların en iyisi, en seveceni, en çok söz dinleyeniydi benim çocuklarım! Ah benim

zavallı Nancy'ciğim, benim canımın içi, benim gözbebeğim! Nasıl da övündüm onunla! Hattâ fazla övündüm. Öyle güzeldi ki, bir yığın saçma hırslarım oldu. İşte bu yüzden mahvoldu kızım. Bu delikanlının ondan hoşlandığını gördükçe, sevindim. Namuslu bir sevgi sandım bunu. Mevki açısından kendisinden böylesine üstün biriyle evlenebileceğini düşünmek, benim o aptalca gururumu okşuyordu. O adam benim önümde binlerce kez, hattâ bazen sizin önünüzde bile, çıkar gütmeyen yüce sevgiler konusunda benim zavallı kızıma bir takım coşkulu sözler söyleyerek, bu umutlarımı pekiştirdi. Kızım da, ben de, onun içtenlikle konuştuğunu sandık. Bunların, benim saf çocuğumu kandırmak için, hepimizi mahvetmek için kurulan tuzaklar olduğunu nereden bilebilirdim?"

Tam o sırada koşarak odaya giren küçük Betsy, "anneciğim!" diye bağırdı. "Tanrı aşkına hemen ablamın yanına gel! Gene fenalık geçiriyor; yeğenim tutamıyor onu!"

Mrs. Miller, Nancy'nin imdadına gitmeden önce, Betsy'nin Mr. Jones'un yanında kalmasını istedi.

Acıklı bir sesle "ah Tanrım! Hiç olmazsa çocuklarımdan biri kurtulsun!" diyerek, Jones'un, küçük kızı birkaç dakika oyalamasını rica etti.

Mrs. Miller'in anlattıkları yüzünden kendi de çok fena sarsıldığı halde, Jones, bu isteği yerine getirmek amacıyla küçük kızı avutmak için elinden geleni yaptı.

Betsy'ye "ablan çok yakında iyileşecek" dedi; "ama böyle üzülürsen, hem ablan daha fena olur, hem de annen hastalanır."

"İnanın bana, efendim" dedi Betsy, "ne pahasına olursa olsun, ben onlara kötülük etmem. Yüreğim parçalansa bile, ağladığımı görmelerini istemem. Ama ablam, benim ağladığımı göremiyor. Korkarım ki, bundan sonra hiç göremeyecek benim ağladığımı. İnanın bana, ben ondan ayrılmam. Vallahi ayrılmam. Ya zavallı anneciğim ne olacak? O da öleceğini, beni tek başına bırakacağını söylüyor. Ama ben karar verdim; onlardan sonra yaşamayacağım."

Jones "peki, ölmekten korkmuyor musun, küçük Betsy'ciğim?" diye sordu.

"Ölmekten hep korkardım" dedi Betsy; "çünkü annemden ve ablamdan ayrılacaktım o zaman. Ama sevdiklerimle hiçbir yere gitmekten korkmam."

Jones bu sözden öyle hoşlandı ki, çocuğu heyecanla öptü.

Biraz sonra geri dönen Mrs. Miller "Tanrıya şükürler olsun! Nancy kendine geldi" dedi. "Betsy, sen şimdi onun yanına git; çünkü ablan biraz iyileşti; seni görmek istiyor."

Sonra Jones'a dönüp, beraber kahvaltı edemedikleri için, gene özür dilemeye başladı.

Bizim delikanlı, "bana verebileceğiniz kahvaltılardan çok daha güzel bir şey tadacağımı umuyorum, efendim" dedi. "Eğer sevgi dolu bu küçük aileye bir hizmette bulunabilirsem, inanın bana, hazların en büyüğünü tatmış olacağım. Çabalarımın sonucu başarısız da olsa, uğraşmaya kararlıyım. Gerçi böyle davrandı ama; Mr. Nightingale aslında çok iyi yürekli bir adam değilse, kızınıza da derin bir sevgi duymuyorsa, demek fena halde yanılıyorum. Eğer durum sandığım gibiyse, anlatacaklarım onu etkileyecektir bana kalırsa. Kendinizi de, Miss Nancy'yi de, elinizden geldiğince avutmaya çalışın, efendim. Ben Mr. Nightingale'i aramaya gidiyorum hemen. Size iyi haberler getireceğimi umuyorum."

Mrs. Miller diz üstü çöküp, Mr. Jones'a hayır duaları etti; ona karşı ne denli büyük bir gönül borcu duyduğunu anlatmaya çalıştı. Jones, Mr. Nightingale'i aramaya gittikten sonra, Mrs. Miller de kızının yanına döndü. Annesinin anlattıklarını dinleyen Nancy, biraz toparlandı. Derken ana kız birleşip, Mr. Jones'u övmeye başladılar.

BÖLÜM 7

Mr. Jones ile Mr. Nightingale arasında geçen konuşma

Başkalarına yaptığımız iyilik ya da kötülük, çoğu zaman kendimize yansır bana kalırsa. İyi huylular, iyilik gösterdikleri kişilerle birlikte, yaptıkları hayırlı işin keyfini sürdükleri gibi; fenalık yapanlar da,

başkalarını mahvettikleri için, biraz acı duymayacak kadar canavar değildirler.

Mr. Nightingale de öyle değildi; tam tersiydi aslında. Jones onu yeni kiraladığı yerde bulduğu sırada, Nightingale şöminenin başına hazin hazin oturmuş, zavallı Nancy'yi böylesine mutsuz bir durumda bıraktığı için, sessizce üzülmekteydi. Arkadaşını görür görmez, ayağa kalkıp, onu karşıladı. Jones'un geldiğine ne denli sevindiğini söyleyip durdu.

"Lütfedip, buraya tam vaktinde geldin" dedi; "çünkü ömrümde canım bu denli sıkılmamıştı,"

"Ne yazık ki," dedi Jones, "sana getireceğim haberler hiç de iç açıcı değil. Hatta daha da çok canını sıkacak, bana sorarsan. Ama bunları bilmelisin. Lâfa girişmeden önce bir önsöze gerek yok: Mr. Nightingale, mutsuz kılıp mahvettiğiniz değerli bir aile, beni size gönderdi."

Bu sözleri duyan Mr. Nightingale'in rengi attı. Ama Jones, buna hiç aldırmadan, okuyucunun geçen bölümde öğrendiği acıklı öyküyü, en etkileyici bir biçimde anlatmaya koyuldu.

Nightingale, bizim delikanlıyı dinlerken birçok kez yoğun bir heyecana kapıldığı halde, onun sözünü hiç kesmedi.

Jones her şeyi anlattıktan sonra, Nightingale derin derin içini çekti: "Söylediklerin bana gerçekten dokundu, dostum" dedi. "Çok uğursuz bir rastlantı sonucu, zavallı kızcağız o mektubu açığa vurdu. Öyle olmasaydı, hiç kimsenin ruhu duymaz, kızın adı da kötüye çıkmazdı. Paçayı kurtarabilirdi o zaman; çünkü buna benzer şeyler hep oluyor bu kentte. Evleneceği adam, iş işten geçtikten sonra biraz kuşkulansa bile, akıllı davranıp, bu kuşkusunu hem karısından, hem de el alemden gizliyor."

Jones "inan bana, dostum" dedi, "zavallı Nancy'nin durumu böyle olamazdı. Seni o kadar çok seviyor ki, namusunu yitirdiği için değil, sırf seni yitirdiği için acı çekiyor; bu yüzden de, kendisi de, ailesi de mahvolacak sonunda."

"Sevmeye gelince, ben de onu seviyorum. Hem de öyle seviyorum ki, kanım olacak kadına (her kimse o kadın) pek az pay düşe-

cek sevgimden."

"Durum böyle olduğuna göre, nasıl bırakabilirsin onu?"

"Bundan başka ne yapabilirim ki?"

Jones bu soruya heyecanla karşılık verdi: "Ne yapacağını Miss Nancy'ye sor. Onu öyle bir hale getirdin ki, durumunu düzeltmek için ne yapman gerektiğine ancak o karar verebilir. Bu söylediğime candan inanıyorum. Sen, kendi yararını değil, onun yararını göz önünde tutmalısın artık. Ne yapayım öyleyse diye bana sorarsan, onun da, ailesinin de beklediğini yapmaktan başka ne yapabilirsin ki derdim sana. Hattâ sana içtenlikle söyleyeyim ki, sizi beraber ilk gördüğüm günden beri, ben de bunu yapmanı bekledim senden. O zavallıların haline yüreğim parçalanıyor. Bana gösterdiğin dostluğa sığınarak, bunları söylediğim için beni bağışla. Ama asıl kendi yüreğinin sesini dinle: Hem annesinin hem de kızın önünde, onurlu bir amaç güdüyormuş gibi davranmadın mı? Eğer öyle davrandınsa, seninle evleneceğim diye açıkça söz vermesen bile, ne yapman gerektiğini sağduyun sana söyler gene de."

Nightingale, "sadece bunları yapmakla kalmadım" dedi. "Ne yazık ki, onunla evlenmeye de söz verdim."

Jones "bunu kabul ettikten sonra, bir an olsun nasıl duraklayabilirsin?" diye sordu.

Mr. Nightingale "hele bir düşün, dostum" dedi: "Senin onurlu bir erkek olduğunu; onur kurallarına karşı davranmayı hiç kimseye salık vermeyeceğini bilirim: Nancy ile evlenmemi engelleyen başka nedenler olmasa bile, kız böyle uluorta rezil olduktan sonra, onu eş olarak almak benim onuruma yakışır mı?"

"Yakışır elbette!" diye karşılık verdi Jones. "Onurların en güzeli, en gerçeği olan iyi yüreklilik de nasılsa bunu bekler senden. Ama mademki onur konusunda titiz davranıyorsun, izin ver de şu sorunu biraz deşeyim: Sen sahte haller takınarak, genç bir kızı ve ailesini aldatmakla suçlusun, haince çarelere başvurarak, kızın namusunu lekelemekle suçlusun. Onurlu bir davranış mıdır bu? O insanın adını lekeledin, huzurunu yok ettin, hattâ onun canına ve ruhuna bile kıydın bir bakıma. Onurlu bir davranış mıdır bu? Bu insanın,

körpecik, çaresiz, savunmasız gencecik bir kız olmasına, onurun katlanabilir mi hiç? Seni seven, sana tapan, senin uğruna ölen, senin verdiğin sözlere tam bir güven duyan, bu güven uğruna değerli saydığı her şeyi gözden çıkaran gencecik bir kız... Şimdi bunlara göğüs germeye bir an olsun dayanabiliyor mu senin onurun?"

Nightingale "söylediklerinin tümü, sağduyuya gerçekten uygun" dedi. "Ama sen de bilirsin ki, dünyada herkes, bu söylediklerinin tam tersini düşünür. Eğer bir orospuyla evlenirsem, onu kendim orospu yapmış olsam bile, dünyada hiç kimsenin yüzüne bakamam bundan böyle."

"Ayıp, Mr. Nightingale, ayıp!" dedi Jones. "Böyle alçakça söz etme o genç kızdan. Sen onunla evleneceğine söz verince, senin artık eşin oldu o. Ahlâksız davranmadı, sadece akılsız davrandı o kız. Yüzüne bakmaktan utanacağın o adamlar kimler ki? Aşağılık, budala, rezil adamlar olsa olsa! Kusuruma bakma ama, senin utanç duygun, sahte bir namustan kaynaklanıyor. Sahte bir namus kavramının ancak gölgesi olan, hep o sahte onur kavramının peşinden giden, sahte bir namustan kaynaklanıyor! Çok iyi biliyorum ki, yeryüzünde gerçekten sağduyulu, gerçekten iyi yürekli her insan, seni beğenir, seni alkışlar bu kızla evlendiğin için. Ama senin bu davranışını bir tek kişi beğenmese bile, kendi yüreğin bunu beğenmeyecek mi, dostum? Dürüst, soylu, cömert, ulugönüllü bir iş yapınca, kendi duyduğumuz heyecan ve coşku, milyonlarca kişinin değersiz alkışlarından çok daha fazla sevindirmez mi bizi? Karşında iki seçeneği iyice düşün: Bir yandan, o zavallı, mutsuz, sevgi dolu, sana inanan kızın, bahtsız anasının kollarında öldüğünü gözünün önüne getir. Can çekişen yüreği parçalanırken senin adını son nefesiyle nasıl söylediğini dinle. Onu yıkıp yakan hainliği lânetlemesini değil, bu hainlikten yakınmasını dinle. Güzel kızını yitirince, deliliğe, belki de ölüme sürüklenen o iyi yürekli, o acı çeken ananın durumunu hayalinde canlandır. O zavallı öksüzü, o kimsesiz yavruyu düşün. Tüm bunları bir an için gözünün önüne getirdikten sonra; bu zavallı, bu değerli, bu biçare küçük ailenin mahvolmasının tek nedeni olarak gör kendini. Şimdi de öteki olasılığı, yani şu sırada çektikleri acı-

lardan onlan kurtardığını düşün. O dünya güzeli kızın, sevinçten uçarak, senin kollanna nasıl sığınacağını düşün. Solgun yanaklarına kanın, sönük gözlerine ışığın, işkence acılan çeken yüreğine coşkun bir sevincin nasıl dolacağını düşün. Anasının sevincini, herkesin mutluluğunu düşün. Bu seçeneği hele bir düşün. Ve eğer bu zavallıları sonsuza dek mahvedeceğine; bir tek ulugönüllü, bir tek soylu karar vererek, onları mutsuzluk ve felâket uçurumunun kenarından çekip, insanlann duyabilecekleri en yüksek mutluluğa fazla duraksamadan götürmezsen, demek ki ben seni yanlış tanıyormuşum, dostum. Böyle davranmanın senin görevin olduğunu da göz önünde tut; çünkü bu zavallılan felâketten kurtaracaksın ama, onları bile bile felâkete sürükleyen de sensin."

"Ah, sevgili dostum" dedi Nightingale, "aklımın başıma gelmesi için, senin böyle diller dökmene gerek yoktu. Zavallı Nancy'nin haline yüreğim parçalanıyor. Bu olup bitenlerin olmaması için, her şeyi gözden çıkarabilirim. Kızın mutsuz ailesini perişan eden o hain mektubu yazmadan önce, kendi duygularıma karşı uzun uzun savaş verdim. Eğer iş bana kalsa, onunla yarın sabah evlenirdim. Yemin ederim evlenirdim. Ama babamı kandırmanın, böyle bir evliliğe razı etmenin yolu yok. Bunu sen de biliyorsun. Beni başkasıyla evlendirecek. Babamın kesin emirlerine uyarak, yarın gidip o kadını görmem gerekiyor."

Jones "babanı tanımak onuruna erişemedim" dedi. "Ama tut ki, baban kandırılabildi; bu zavallıları kurtarmanın tek çaresi olan şeyi yapmaya razı olacak mısın sen?"

Nightingale "kendi mutluluğuma ne denli razıysam, buna da o denli razıyım" diye yanıtladı bu soruyu. "Başka bir kadınla mutlu olmamın yolu yok. Ah sevgili dostum, şu son oniki saat içinde, zavallı Nancy'm yüzünden benim neler çektiğimi bir bilsen, eminim ki, yalnız ona acımazdın. Tüm aşkım ancak ona doğru yöneliyor. Onurumla ilgili bazı görüşlerim vardı; ama senin sayende o aptalca düşüncelerim tümüyle yok oldu. Eğer babam isteklerime boyun eğerse, ben de, Nancy de, tam anlamıyla mutlu oluruz."

"Öyleyse ben bu işle uğraşmaya kararlıyım" dedi Jones. "Duru-

mu babana belirli bir açıdan göstermek zorunda kalırsam, bana kızmazsın artık. Nasıl olsa ergeç haberi olacaktı bu durumdan; çünkü bu tür ilişkiler bir kez duyulunca, hızla çevreye yayılıverir. Ne yazık ki, duyuldu bile. Üstelik bir uğursuzluk olursa — eğer bunu hemen önlemezsek, korkarım ki, mutlaka olacak böyle bir uğursuzluk — seni herkes kötüleyecek. Hem de öyle bir kötüleyecek ki, onda insanlık diye bir şey varsa, babanın üzülmesi gerekecek. Onun için, babanı nerede bulabileceğimi bana söyle. Bir tek dakika bile yitirmek istemiyorum. Ben bu işle uğraşırken, sen de bir mertlik göster, zavallı kızı görmeye git. O ailenin ne berbat bir halde olduğunu anlatırken, hiç abartmadığımı anlarsın o zaman.

Nightingale bu öneriyi hemen benimsedi. Babasının nerede oturduğunu, onu hangi kahvehanede bulabileceğini arkadaşına bildirdikten sonra, bir an duraksayıp, şöyle dedi:

"Sevgili Tom, sen bu işi aklına koydun ama, bunu başarmanın yolu yok. Babamı tanısaydın, onun bu evliliğe razı olacağını aklının kenarından bile geçirmezdin... Dur... Bir çare buldum: Ona "oğlunuz evlendi bile" diyebilirsin. İş işten geçtikten sonra, duruma daha kolay katlanabilir belki. Zaten namusum üzerine yemin ederim, söylediklerin beni öyle bir etkiledi ki, ne olursa olsun keşke evlenmiş olsam diye düşünüyorum nerdeyse."

Jones, Nightingale'in bulduğu çareyi çok beğenip deneyeceğini söyledikten sonra, iki arkadaş ayrıldılar. Nightingale, Nancy'yi görmeye gitti; Jones da yaşlı bayın peşine düştü.

BÖLÜM 8

Jones ile yaşlı Mr. Nightingale arasında olup bitenler ve bu öyküdümüzde henüz sözünü etmediğimiz bir kişinin ortaya çıkışı

Kaderin tanrısal bir gücü olduğunu yadsıyan Romalı taşlama ustası Juvenalis ile aynı tutumu benimseyen Seneca ne derlerse de-

sinler; bana kalırsa ikisinden de daha akıllı bir adam olan Cicero, bu görüşe kesinlikle karşı çıkmaktadır. Gerçekten de öyle garip, açıklanması öyle olanaksız olaylar vardır ki, insan becerisiyle öngörüsünün bunları oluşturmasının yolu yoktur.

İşte şimdi Jones'un başına, bu türden bir olay geldi. Yaşlı Mr. Nightingale'i öyle bir durumda buldu ki, Kader, Roma'da tapınıldığı kadar tapınılmaya sahiden lâyik olsa bile, bu durumdan kötüsünü yaratamazdı. Sözün kısası, yaşlı Mr. Nightingale ile oğluna almaya niyetlendiği genç bayanın babası, saatlerdir sıkı bir pazarlığa oturmuşlardı. Bayanın babası, daha demin çıkıp gitmişti. Mr. Nightingale ise, kız tarafıyla oğlan tarafı arasında uzun süren bu çarpışmada başarı kazandığı için sevinmekteydi. Çarpışma sırasında iki baba birbirini bastırmaya çalışmış, böyle durumlarda sık sık olduğu gibi, her ikisi de zaferi elde ettikleri konusunda kesin bir kanıya vararak, savaş alanından çekilmişlerdi.

Mr. Jones'un şimdi görmeye geldiği kişi, "dünyayı bilen bir adam" denilenlerdendi. Yani başka bir dünya olmadığına tam anlamıyla inandığı için, bu dünyadan elinden geldiğince yararlanmaya kararlı olanlardandı. Gençliğinde ticaret yapmış, oldukça büyük bir servet edinmişti. Ama son zamanlarda ticaretten vazgeçmişti. Daha doğrusu ticaret yapma biçimini değiştirmişti. Artık mal alıp vererek değil, para alıp vererek iş yapıyordu. Elinde bol bol para vardı; kimi zaman özel kişilere, kimi zaman da topluma kıyarak, bu paradan bol bol yararlanmasını da biliyordu. Sadece parayla, ancak ve ancak parayla öyle içli dışlı olmuştu ki, yeryüzünde paradan başka şeylerin gerçekten var olabileceğini hayal etmesinin nerdeyse yolu yok gibiydi. Bu doğru olmasa bile, kesinlikle şunu söyleyebiliriz ki, para dışında hiçbir şeyin gerçek bir değer taşımayacağına kesinlikle inanıyordu.

Okuyucumuz, Kaderin, konuşup kandırmak açısından Mr. Jones'un karşısına bundan daha uygunsuz bir adam çıkaramayacağını kabul edecektir bana kalırsa. Üstelik, Kader denilen sağı solu belli olmayan bayan, bizim delikanlıyı en uygunsuz sırada çıkarmıştı bu adamın karşısına.

Yaşlı Mr. Nightingale'in aklında her zaman paradan başka bir şey olmadığı için, odasında bir yabancı görür görmez, bu yabancının, kendisine ya para getireceğini ya da kendisinden para alacağını düşünürdü hemen. Eğer yabancının para getireceği düşüncesi ağır basarsa, gelene olumlu bir gözle bakar; para alacağı düşüncesi ağır basarsa da, olumsuz bir gözle bakardı.

Ne yazık ki, şu sırada yaşlı Mr. Nightingale, bu yabancının para almak niyetinde olduğunu sandı. Neden derseniz, bir gün önce genç bir bay gelmiş, oğlunun kumarda yitirdiği paraya karşılık, bir senet göstermişti ona. Mr. Nightingale Jones'u görünce, onun da aynı amaçla geldiğinden korktu.

İşte bu yüzdendir ki, bizim delikanlı, oğluyla ilgili bir iş yüzünden geldiğini söyler söylemez, kuşkularının doğru çıktığını sanan yaşlı bay, "boşuna zahmet ettiniz!" diye bağırmaya başladı.

Jones "benim neden geldiğimi anlamanızın yolu var mı, efendim?" diye sordu.

"Neden geldiğinizi eğer doğru anladımsa" dedi yaşlı Mr. Nightingale, "size gene söylüyorum boşuna zahmet ettiniz. Oğlumu mahvetmek amacıyla, onu o rezil, o ahlâksız çevrelere sürükleyen çapkınlardan birisiniz herhalde. Ama şunu bilin ki, onun borç senetlerini artık ödemeyeceğim ben. Yakında sizin gibilerden vazgeçeceğini umuyorum. Eğer bunu ummasaydım, oğluma bir eş bulmazdım; çünkü hiç kimsenin mutsuzluğuna âlet olmak niyetinde değilim."

Jones "nasıl olur, efendim?" diye sordu. "Yoksa siz mi bulmuştunuz o bayanı?"

Yaşlı bay "rica ederim, efendim" dedi, "siz ne hakla burnunuzu sokuyorsunuz bu işlere?"

"Yoo, sevgili efendim" diye karşılık verdi Jones. "Çok sevdiğim, çok saydığım oğlunuzun mutluluğuyla ilgilendim diye, ne olur kızmayın bana. Zaten ben sırf bu iş için sizi görmeye gelmiştim. Söylediklerinize ne denli sevindiğimi anlatamam; çünkü, inanın bana, oğlunuza son derece büyük bir saygım vardır. Vallahi efendim, böylesine ulugörüllü, böylesine iyi yürekli, böylesine sevecen, böylesine hoşgörülü davranıp; oğlunuzu o kadınla evlendirdiğiniz için, si-

ze ne büyük bir saygı duyduğumu anlatamam. Yemin ederim ki, oğlunuzu dünyanın en mutlu erkeklerinden biri yapacaktır o kadın."

İlk görüşte bizde kuşku uyandıran adamlardan bir süre sonra hoşlanmak, aynca kolay gelir bize. Kuşkulanmız yok olmaya başlar başlamaz, geçirdiğimiz korkuyu da çabucak unutuveririz; o sırada duyduğumuz rahatlığın, bizi ilkin tedirgin eden adamdan geldiğini sanınz.

İşte Mr. Nightingale de bu duruma girdi: Boşuna kuşkulandığı Jones'un ondan bir şeyler istemeyeceğini anlamasıyla birlikte, delikanlının gelişine sevinmeye başladı.

"Rica ederim, efendiciğim, buyrun oturun" dedi. "Sizinle daha önce tanıştığımı sanmıyorum. Eğer oğlumun arkadaşıysanız, bu genç bayanla ilgili söyleyeceğiniz bir şeyler de varsa, sizi sevine sevine dinlerim. Söz konusu genç bayan oğlumu mutlu etmezse, kabahat oğlumundur. Ben başlıca sorunla uğraşarak, payıma düşen görevi yerine getirdim. Seçtiğim gelin, aklı başında herhangi bir erkeği, mantıklı, hesabını kitabını bilen herhangi bir erkeği, mutlu kılacak bir servet getirecek oğluma."

"Bundan hiç kuşkum yok" dedi Jones heyecanla. "Kızın kendisi başlı başına bir servet nasıl olsa. Öyle güzel, öyle kibar, öyle tatlı huylu, öyle iyi yetiştirilmiş ki! Gerçekten kusursuz genç bir bayan. Nefis şarkı söyler, son derece iyi çimbalo çalar."

Mr. Nightingale "ben bunları hiç bilmiyordum; çünkü kızı hiç görmedim" diye açıkladı. "Ama anlattıklarınız hiç de fena değil. Pazarlığımız sırasında bunlann üstünde hiç durmayan baba, gözüme girdi doğrusu. Herhalde akıllı olduğundan yapmadı bunu. Neden derseniz, ahmak bir baba, kızının bu tür marifetlerinin, parasını daha da değerlendirdiğini sanır. Ama adama haksızlık etmeyelim; bunlardan hiç söz etmedi. Şu da var ki, bu tür beceriler, bir kadının değerini gözden düşürmez."

Jones heyecanla konuştu: "Güvenin bana, efendim, gelininizde bu tür beceriler son derece gelişmiş bir durumda. Oğlunuz, sizin o bayanı hiç görmediğinizi söylediği için, ben de bu evliliğe biraz isteksiz, birazcık karşı olacağınızdan korkuyordum. İşte bu yüzden size rica etmeye, size yalvarmaya geldim efendim. Eğer oğlunuzun

mutluluğunun sizin gözünüzde bir kıymeti varsa, yalnız bu söylediklerim değil, daha nice nice olumlu yanları olan bir kadınla evlenmesine karşı çıkmayın."

Mr. Nightingale "eğer istediğiniz buysa efendim" dedi, "oğlum da, ben de teşekkür borçluyuz size. İçiniz rahat etsin; çünkü size yemin ederim ki, kızın parasından çok memnunum."

"Ah efendim!" dedi Jones. "Size saygım gittikçe artmakta. Bu kadar az bir şeyden memnun kalmanız, bu kadarıyla yetinmeniz, hem sağduyunuzu hem de ruhunuzun soyluluğunu kanıtlıyor."

Mr. Nightingale "pek o kadar az bir şey değil, delikanlı, pek o kadar az bir şey değil" diye sözünü kesti Jones'un.

Jones "ah, öyle soylu bir insansınız kil" diye heyecanlandı. Bana izin verin de, ne kadar akıllı olduğunuzu da söyleyeyim size; çünkü parayı mutluluğun tek temeli saymak, çılgınlık değil de nedir? Böyle bir kız, pek az parası olan, hiç parası olmayan bir kız..."

Yaşlı Mr. Nightingale, gene bizim delikanlının sözünü kesti: "Görüyorum ki, dostum, ya para konusunda pek fikriniz yok, ya da bu genç bayanın para durumundan fazla kişiliğini biliyorsunuz. Lütfen söyler misiniz bana, o bayanın mal varlığı ne kadar tutar sizce?"

"Mal varlığı mı? Oğlunuzunkinin yanında bir hiç elbette."

"Eh, ne yapalım, ne yapalım... Belki de oğlum daha iyisini bulabilirdi."

"İşte bunu kabul edemem" dedi Jones; "çünkü dünyanın en iyi kızlarından biridir o kız."

"Evet, evet ama, ben servet açısından demek istedim. Oğlumun eline ne kadar para geçecek sizce?"

"Ne kadar mı? Ne kadar olacak kil Olsa olsa belki 200 İngiliz lirası."

Mr. Nightingale birazcık öfkelendi: "Siz benimle alay mı ediyorsunuz, delikanlı?"

"Yemin ederim, alay etmiyorum; ciddî konuşuyorum. Hattâ son meteliğine kadar hesapladım o parayı. Eğer o genç bayana haksızlık ettimse, beni bağışlasın artık."

"Elbette haksızlık ettiniz!" diye bağırdı yaşlı baba. "O bayanda

bu paranın elli kat fazlası olduğuna kalıbımı basarım. Ve elli kat fazlasını ortaya çıkarmazsa, oğlumla evlenmesine zor izin veririm!"

"İzin vermeniz ya da vermemeniz artıksöz konusu olamaz" dedi Jones. "Kızın elli meteliği bile olmasa, oğlunuz evlendi onunla."

Yaşlı Mr. Nightingale afallayıp kaldı: "Oğlum evlendi mi?"

"Bundan haberiniz olmadığını biliyordum."

"Oğlum Miss Harris ile evlendi mi?"

"Miss Harris olur mu hiç?" dedi Jones. "Oğlunuz Miss Nancy Miller ile evlendi. Evinde kiracı olduğu Mrs. Miller'in kızıyla. Annesi geçinmek için oda kiralamak zorunda kaldığı halde, öyle bir genç kız ki..."

Mr. Nightingale sert bir sesle sordu: "Siz şaka mı ediyorsunuz, yoksa ciddî mi konuşuyorsunuz?"

"İnanın bana efendim" dedi Jones, "ben şakacılardan hiç hoşlanmam. Size olanca ağırbaşlılığımla geldim. Servet açısından kendisinin hiç de dengi olmayan biriyle evlendiğini size söylemeyi oğlunuzun göze alamayacağını haklı olarak sezmiştim. Ne var ki, gelininizin adı kötüye çıkmaması için, bu evliliğin artık gizli tutulmaması gerekiyor."

Bu haberi duyan baba, çarpılmış gibi hiç kıpırdamadan dururken; odaya giren başka bir bay, "kardeşim"-diyerek, Mr. Nightingale'i selâmladı.

Bu iki adam, kan açısından kardeş olmasına kardeştiler ama; huy açısından birbirlerinin tam karşıtıydılar. Şimdi gelen Mr. Nightingale, kardeşi gibi ticaret yaparak geçinmişti. Ama 6000 İngiliz liralık bir mal varlığı olduğunu görür görmez, bu paranın büyük bir kısmıyla küçük bir toprak satın alıp, köye çekilmiş; hiç geliri olmayan bir din adamının kızıyla evlenmişti. Evlendiği genç kızın ne güzelliği vardı, ne de parası. Sırf güler yüzlü olduğundan; hem de aklın alamayacağı kadar güler yüzlü olduğundan, Mr. Nightingale'in gözüne girmişti.

Karı koca, yirmi beş yıl süreyle, şimdiki çağın evliliklerinden fazla, kimi şairlerin Altın Çağı evliliklerine benzettikleri bir beraberlik içinde yaşamışlardı. Mr. Nightingale'in bu kadından dört çocuğu ol-

muştu. Ne var ki, bir tek kızlan dışında, bu çocuklar daha büyümeden ölmüştü. Mr. Nightingale ile eşi, sağ kalan kızı, sözümona fena halde şımartmışlardı; yani ona çok büyük bir anlayış ve sevgi göstermişlerdi. Buna karşılık, kız da annesiyle babasına öyle düşkündü ki, onlardan ayrılmayı göze alamadığı için, kırkını biraz aşmış bir baydan gelen son derece iyi bir öneriyi kabul etmeye yanaşmamıştı.

Genç Mr. Nightingale'in babasının, oğluna almayı düşündüğü bayan, şimdi onu görmeye gelen kardeşinin yakın komşusu, yeğeninin de tanıdığıydı. Aslında Mr. Nightingale'in kardeşi, tasarlanan bu evlilik yüzünden şu sırada Londra'ya gelmişti. Amacı, genç Mr. Nightingale'i kesinlikle mahvedecek olan bu evliliği desteklemek değil, engellemekti. Çünkü Miss Harris'in mal varlığı ne denli büyük olursa olsun, Mr. Nightingale'in kardeşine göre, dış görünüşü açısından da, kişiliği açısından da, böyle bir kadından mutlu bir evlilik ummak olası değildi. Neden derseniz, Miss Harris, çok uzun boylu, çok sıska, çok çirkin, çok yapmacık, çok aptal ve çok kötü huyluydu.

İşte bu yüzdendir ki, kardeşi, oğlunun Miss Miller ile evliliğinden söz eder etmez, köyden gelen Mr. Nightingale büyük bir sevinç duydu. Yaşlı Mr. Nightingale, oğlunu acı acı suçlayıp, onu dilenciliğe mahkûm edeceğini bildirdikten sonra, genç Mr. Nightingale'in amcası şöyle dedi:

"Kardeşim, eğer biraz daha serinkanlı olsaydın, sana sorardım: Acaba sen, oğlunu, kendi yararını göz önünde tutarak mı seviyorsun, yoksa oğlunun yararını göz önünde tutarak mı? Sen de, onun yararını göz önünde tutuyorum diyeceksindir bana. Gerçekten de öyle sanıyorsundur bana kalırsa. Onu Miss Harris ile evlendirmeyi tasarlarken, hiç kuşkum yok ki, oğlunu mutlu kılmaktı niyetin. Kardeşim, başkalarına mutluluk kurallan sunmayı öteden beri saçma buldum. Bu kuralları zorla benimsetmeyi ise, zorbalık saydım. Bunun çok yaygın bir yanılgı olduğunu biliyorum. Ne çare ki, gene de bir yanılgıdır bu. Her çeşit işde saçma olan bu tutum, evlilik söz konusu olunca, ayrıca saçmadır; çünkü bir evliliğin mutluluğu, kadınla erkek arasındaki sevgiye bağlıdır ancak. İşte bu yüzdendir ki, bir çiftin birbirlerini zorla sevmelerinin yolu olmadığına göre, anneyle

babalann. çocuklanna eş seçmelerini. her zaman akla aykın bir davranış saydım. Sevgi denilen şey, zorlamaktan öyle nefret eder ki, belki de insan huyundaki o çok ters, ama çaresiz inat yüzünden, kandınlmaya bile katlanamaz. Gelgelelim, akıllı davranan bir annenin ya da bir babanın, eş seçileceği zaman, çocuğuyla danışmaya, gereğinde olumsuz oyunu vermeye hakkı vardır. İşte bu yüzdendir ki, seninle danışmadan evlenen yeğenimin kabahatlı olduğunu kabul ediyorum. Ama doğrusunu söyle, kardeşim, böyle davranmasından biraz olsun sorumlu değil misin sen? Bu konuda ikide birde görüşlerini açıklayarak, oğlunun parasız bir kızla evlenmesine izin vermeyeceğini söylemedin mi? Hattâ şimdiki öfken bu para eksikliğinden ötürü değil mi? Gerçi oğlun sana karşı görevini yerine getirmedi; ama sen de, onun hiç haberi olmadan, oğluna bir eş sağlamak için pazarlığa oturarak, zorbaca davranmadın mı? Üstelik bu kadını hiç görmemiştin. Eğer onu benim gördüğüm gibi görseydin, tanısaydın, böyle bir kadını ailene sokmayı düşünmen, bir çılgınlık olurdu. Yeğenimin kabahatlı olduğunu gene de kabul ediyorum. Ne var ki, bağışlanmayacak bir kabahat değil bu. Gerçi senden izin istemesi gereken bir işde, iznini almadı; ama aslında oğlunu ilgilendiren bir işdi bu. Sen sadece oğlunun yararını gözönünde tuttuğunu söyledin, hep bunu söyleyeceksin. Ne yazık ki, oğlun bu konuda senin gibi düşünmüyor. Mademki onu gerçekten seviyorsun, oğlunun mutluluk kavramını yanlış bulduğun için, onu daha da mutsuz mu kılacaksın, kardeşim? Oğlun basit bir seçim yaptı; bu seçimin sonuçlannı büsbütün berbatlaştıracak mısın? Ancak bir rastlantı sonucu felâkete dönüşebilecek bir olayı, kesin bir felâket haline mi sokacaksın? Sözün kısası kardeşim, onu canını istediği kadar varlıklı yapamadığın için, elinden geldiği kadar yoksul yapmaya mı kalkacaksın?"

Gerçek Katolik inancının gücü sayesinde Ermiş Anthony, balıklan yola getirmişti. Orpheus ile Amphion, biraz daha ileri gittiler; yarattıkları müziğin güzelliği sayesinde, düpedüz cansız olan şeyleri büyülediler. Olağanüstü olaylar bu ikisi de! Gelgelelim, aklın ve mantığın gücüyle cimriliği yenebilen bir insan, ne tarihte görülmüştür ne

de efsanelerde.

Genç Mr. Nightingale'in babası, kardeşine bir yanıt vermeye kalkacağı yerde, çocukların eğitimi konusunda öteden beri değişik görüşler benimsediklerini belirtmekle yetindi.

"Kardeş" dedi, "keşke benim oğlumla uğraşmak zahmetine girişeceğine, sadece kendi kızınla uğraşsaydın. Bana kalırsa, senin öğütlerin de, verdiğin örnek de pek yararlı olmadı oğlum açısından."

Mr. Nightingale'in böyle konuşmasının bir nedeni vardı: Kardeşi, genç Mr. Nightingale'in vaftiz babasıydı. Delikanlı, kendi öz babasından çok, amcasıyla birlikte yaşamıştı. Amca ise, kendi kızını ne kadar çok seviyorsa, yeğenini de nerdeyse o kadar çok sevdiğini söylerdi ikide birde.

Jones, bu değerli baya duyduğu hayranlıkla kendinden geçti. Arkadaşının babasını kandırmak için uzun süre uğraştıktan sonra, adamın yatışacağı yerde büsbütün öfkelendiğini görünce, bizim delikanlı amcayı alıp, yeğeninin yanına, yani Mrs. Miller'in evine götürdü.

BÖLÜM 9

Garip şeyler anlatılır

Jones, oturduğu eve geri dönünce, durumu gittiği sırada olduğundan çok farklı buldu. Amca, kendi isteği üzerine, haber vermeden odaya girdiği sırada, Mrs. Miller, iki kızı ve genç Mr. Nightingale, akşam yemeğine oturmuşlardı. Yeğenini görmeye o eve birçok kez geldiği için, odadakilerin hepsi, amcayı yakından tanıyordu nasılsa.

Yaşlı bay, doğru Nancy'nin yanına gitti; mutluluk dileyerek, onu selâmladı. Sonra, Nancy'nin annesini ve kız kardeşini kutladı. En son olarak da, sanki servet açısından dengi olan ya da kendinden daha varlıklı bir kız almış, tüm kurallara uyarak evlenmiş gibi, aynı güler yüz ve nezaketle, yeğenine gereken güzel sözleri söyledi.

Bunun üzerine, Miss Nancy de, sözde eşi olan genç de, sararıp bozuldular; aptalca diye niteleyebileceğimiz hallere girdiler. Mrs. Mil-

ler, ilk fırsattan yararlanıp, yemek odasından çıktı. Jones'u başka bir odaya çağırarak, ayaklarına kapandı. Coşkun bir heyecanla hüngür hüngür ağlayıp, Jones'un iyi bir melek, zavallı küçük ailesinin koruyucusu olduğunu söyledi. Bunlara benzer sevgi ve saygı dolu sözlerle, bizim delikanlıya teşekkür etti; ona karşı duyduğu büyük gönül borcunu dile getirmek için, elinden geleni yaptı.

Kendini artık tutamayacak hale geldiğinden, heyecanını açığa vurduğunu anlattıktan sonra, biraz toparlandı. Mr. Nightingale ile kızının aralarındaki sorunları çözümleyip bir anlaşmaya vardıklarını, ertesi sabah nikâhlanacaklarını bildirdi. Bunu duyan Mr. Jones'un ne denli sevindiğini görünce, gene bir sevinç ve şükran nöbetine kapıldı kadıncağız. Sonunda delikanlı, Mrs. Miller'i güçlükle yatıştırıp, ötekilerin yanına dönmelerini sağladı. Yemek odasındakileri aynı neşe içinde buldu.

Şimdi bizim ahbaplar, çok tatlı iki üç saat geçirdiler birlikte. İçkiye ayrıca düşkün olan amca, yeğeninin kadehini öyle sık sık doldurmuştu ki, sarhoş sayılmasa bile, bir hayli heyecanlı bir havaya giren genç Mr. Nightingale, yaşlı bayı yukarı kattaki eski odasına götürüp, içini dökmeye başladı:

"Siz öteden beri, amcaların en iyisi, en kıymetlisi oldunuz bana" dedi. "Para açısından aslında biraz sakıncalı sayılabilecek bu evliliği de hoş görerek, eşsiz iyiliğinizi kanıtladığınız için, herhangi bir konuda sizi aldatmaya kalkarsam, kendimi hiçbir zaman bağışlayamam."

Genç Mr. Nightingale bunu söyledikten sonra, tüm gerçeği açıkladı, olup bitenlerin hepsini anlattı.

"Vay, Jack!" dedi amca, "yani sen bu genç kadınla evli değil misin şimdi?"

"Namusum üzerine yemin ederim ki, onunla evli değilim. Size her şeyi olduğu gibi söyledim."

Yaşlı bay, yeğenini öptü: "İşte sevgili oğlum, buna candan sevindim! Hiçbir şey beni bu denli sevindiremezdi! Eğer evlenmiş olsaydın, kötü bir durumu idare edebilmen için, elimden geldiğince yardım ederdim sana. Gelgelelim, olmuş bitmiş, artık önüne geçile-

meyecek bir durum başka; henüz gerçekleşmemiş bir durum başkal Büyük bir fark var bunlann arasında. Şöyle aklını bir başına topla, Jack. O zaman bu evliliğin ne denli budalaca, ne denli gülünç bir şey olduğunu öyle bir anlarsın ki, seni bundan vazgeçirmek için, uzun boylu konuşmama gerek kalmaz."

Genç Mr. Nightingale "nasıl olur, efendim!" dedi. "Bir şeyi yapmakla, o şeyi yapacağınıza namusunuz üzerine yemin etmek arasında ne gibi bir fark olabilir ki?"

"Pöff" dedi amca. "Namus lâfı insanların bir uydurmasıdır. İnsanlar, kendi uydurduklan bu lâfı, canlan istediği gibi kullanırlar, canları istediği gibi evirip çevirirler. Sözünü tutmamayı hiç kimse ciddiye almaz; bunu sen de bilirsin. Verilen yemin çok önemli sayılsa bile, bu yemin bozulunca, herkes bu duruma şaşsa şaşsa ancak bir tek gün şaşar, bir tek gün sözünü eder bunun. Sen başka bir kadına verdiğin sözü tutmadın diye, sana kız kardeşini ya da kızını vermekte isteksiz davranacak bir adam var mı yeryüzünde? O adamların kız kardeşleri ya da kızları sana gene varmayacaklar mı? Namusun ilgisi yok bu işlerle."

Genç Mr. Nightingale, "kusuruma bakmayın ama, sevgili efendim" diye karşılık verdi, "ben hiç de sizin gibi düşünmüyorum. Bu işlerle, sadece namusun değil, vicdanın da ilgisi var, insanlığın da... Bu genç kızı şimdi hayal kırıklığına uğratırsam, onun ölümüne neden olacağımı çok iyi biliyorum. Kendimi onun katili sayacağım o zaman. Hem de yüreğini kırarak onu öldüreceğim için, katillerin en zalimi olacağım."

"Yüreğini kıracakmışl Hayır, Jack, hayırl Kadınlann yüreği öyle çabucak kınlmaz. Onların yüreği kaskatıdır, oğlum, kaskatı!"

"Ama efendim" dedi genç Nightingale, "ben de onu seviyorum. Başka bir kadınla asla mutlu olamam. Siz kaç kez söylemiştiniz bana: Anne ve babalar, kendi eşlerini seçmekte çocuklarını özgür bırakmalı demiştiniz; kızım Harriet'i, eş seçmekte özgür bırakacağım demiştiniz."

"Orası öyle ama, birini seçerken akıllı davranmak gerekir... Jack, sen bu kızı bırakmalısın; bu kızı bırakacaksın da..."

"Hayır, amca. Bu kız benim olmalı, bu kız benim olacak."

"Ya, demek öyle, küçük bey" dedi amca. "Benimle bu biçim konuşmanı hiç beklemezdim. Sana karşı bir köpekmişsin gibi davranan; bir zorba uyruklarını nasıl itip kakarsa, seni hep öyle itip kakarak kendinden uzak tutan babanla böyle konuşmana şaşmazdım. Ama ben seni hep adam yerine koyduğuma göre, bana karşı daha iyi davranmanı beklerdim doğrusu. Bunların neden yaptığını biliyorum: Saçma sapan yöntemlerle büyüttüler seni. Eğitimine yeterince karışamadım. Oysa ben kızımı büyütürken, onun yakın bir arkadaşıymışım gibi davrandım. Kızım benimle danışmadan hiçbir şey yapmaz; öğütlerimi her zaman dinler."

"Siz evlenme konusunda henüz hiçbir öğüt vermediniz kızınıza. Ona siz, kendi isteklerine karşı çıkmasını emreder de, o da sözünüzü hemen dinlerse, demek ki hiç tanımıyormuşum Harriet'i."

Yaşlı bay heyecanla konuştu: "Benim kızımı kötüleme! Benim Harriet'imi kötüleme sakın! Ben onu öyle bir biçimde yetiştirdim ki, benim isteklerime aykırı hiçbir isteği olamaz onun. Onun aklına eseni yapmasına göz yumarak, aslında benim her istediğimi yapmaya alıştırdım onu."

"Bağışlayın beni, efendim" dedi genç Nightingale. "Son derece saydığım kardeş çocuğum için kötü bir şey söylemek niyetinde değilim. Bana karşı takındığınız acımasız tutumu ona karşı takınamayacağınıza, bana verdiğiniz sert emirleri ona veremeyeceğinize de inanıyorum... Neyse, sevgili efendim, ötekilerin yanına dönelim. Böyle uzun süre odadan çıktık diye tedirgin olmaya başlayacaklar. Sizden bir ricada bulunacağım, sevgili amcam: Zavallı kızı ya da anasını üzecek hiçbir şey söylemeyin."

"Yoo, bundan korkma. Ben haddimi bilirim; kadınların damanna basmam... İstediğin gibi davranınm; ama buna karşılık, ben de senden bir şey isteyeceğim."

"Sevine sevine yerine getirmeyeceğim pek az emriniz vardır, efendim"

"Tek istediğim şey, bu konuyu seninle daha ayrıntılı tartışabilmem için, benimle beraber oturduğum yere gelmek lütfunda bulunman-

dır. Kendini dünyanın en akıllı adamı sanan kardeşim, çılgınlığında inat ettiği halde, ailemi korumak istiyorum eğer bir yolunu bulursam."

Amcasının babası kadar inatçı olduğunu çok iyi bilen Nightingale, onunla birlikte kaldığı eve gitmeye razı oldu. Amca, hiçbir şey olmamış gibi gene nazik davranacağına söz verdikten sonra, yemek odasına geri döndüler.

BÖLÜM 10

Bu kısmı sona erdiren kısa bir bölüm

Amcayla yeğenin uzun süre ortadan yok olmaları, yemek odasında kalanları bir hayli tedirgin etmişti. Üstelik, görüşmeleri sırasında, amca, birçok kez, aşağı kattan duyulacak kadar yükseltmişti sesini. Ne dediğini anlamadıkları halde, Nancy ile annesi, hattâ Jones bile, bazı kaygılara kapılmışlardı bu durumdan ötürü.

Yeniden bir araya geldiklerinde, herkesin yüzünde gözle görülür bir değişiklik vardı. Neşeleri sönmüş, tatsız bir havaya girmişlerdi hepsi. Zaten bizim iklimimizde olağan bir durumdur bu; güneş parlarken, gökyüzünü bulutlar kaplar, hazirandan aralığa geçersiniz anısızın.

Ne var ki, odadakiler, bu değişikliğin pek farkında değildiler; çünkü şu sırada herkes kendi düşüncelerini gizleyerek rol yapmak çabasında olduğu için, oynadıkları sahneye kendilerini kaptırdıklarından, durumu seyretmeye vakit bulamıyorlardı. Böylece ne amca, ne de yeğeni, anneyle kızda bir kuşku belirtisii sezemediler. Anneyle kız da, yaşlı adamın abartmalı nezaketinin de, genç adamın yüzünde sırıtan yapmacık hoşnutluğun da pek farkına varmadılar.

İki dost, birbirini aldatmak amacıyla oynadıkları role kapılınca, bence çoğu kez buna benzer bir durum çıkar ortaya: Her iki taraf da karşıdakinin kurnazlığını göremez hale gelir; ve (böyle bir durumda eskrimden bir benzetmeye başvurmak yerinde olduğu için bunu söylüyorum) her iki tarafa da "tuş" yapılır.

Aynı nedenden ötürü bir pazarlık sırasında, her iki tarafın da kazık yemesi olağan işlerdendir. Ne var ki, bu taraflardan biri, ötekinden daha çok kaybeder her zaman; kör bir at satıp, buna karşılık, kalp para alan adamın daha çok kaybettiği gibi...

Aşağı yukarı yarım saat içinde, bizim dostlar birbirlerinden ayrıldılar. Amca, yeğenini götürdü. Ama genç Mr. Nightingale gitmeden önce, sabahleyin erkenden gelip, verdiği sözü tutacağını fısıldadı Miss Nancy'nin kulağına. Bu olup bitenlerle kişisel açıdan en az ilgili olan Jones, durumu en iyi gören oldu. Hattâ gerçek durumu sezdi. Amcanın tutumundaki büyük değişikliği, takındığı soğuk hali, Miss Nancy'ye zorlanmış nezaketini gördü. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, amcanın gecenin bu saatinde güveyi kendi evine götürmesi, öyle garip bir davranıştı ki, bunun ancak bir tek nedeni olabilirdi: Genç Nightingale her şeyi olduğu gibi anlatmıştı. Bu delikanlının açıkça konuşan bir insan olması, o sırada içtiği içki yüzünden de heyecanlanması, Jones'un kuşkularını pekiştirmekteydi.

Jones bu kuşkularını zavallı kızla annesine açayım mı yoksa açmayayım mı diye düşünürken, evin hizmetçisi gelip, bir bayanın onunla görüşmek istediğini söyledi. Hemen odadan çıkan Jones, mumu hizmetçinin elinden alıp, konuk bayanı, yani Mrs. Honour'u üst kata çıkardı. Ve Mrs. Honour, Sophia ile ilgili öyle korkunç bir haber verdi ki, bizim delikanlı, kendisi ve Sophia'sından başka herkesi dakikasında unutuverdi. Tüm acıma duyguları, kendisinin ve karabahtlı meleğinin çektiklerine yönelmişti şimdi.

Jones'un aldığı korkunç haberin ne olduğunu okuyucumuza bildireceğiz. Ama bunu yapmadan önce, bu felâketi meydana getiren olayları bir bir anlatmamız gerekiyor. İşte bundan sonraki kısımda tüm bunlar ele alınacaktır.

ÖYKÜMÜZ AŞAĞI YUKARI İKİ GÜNÜ ANLATACAK KADAR İLERLER

BÖLÜM 1

Bir önsöz gerektirmeyecek kadar kısa bir bölümdür

Dinle daha doğrusu ahlâkla ilgili sorunları ele alan bir takım yazara göre, yeryüzünde erdem bizi kesinlikle mutluluğa, kötülük de kesinlikle mutsuzluğa götürür. Ancak bir tek açıdan, yani gerçeklere uygun olmayışı açısından karşı çıkabiliriz bu çok sağlıklı ve de rahatlatıcı öğretiye.

Eğer söz konusu yazarlar, erdem derken, iyi ev hanımları gibi hiç sokağa çıkmayan, sadece kendi ailelerinin sorunlarıyla ilgili kimi erdemleri düşünüyorlarsa, hakları olduğunu hemen kabul ederim. Bu tür erdemlerin insanın mutluluğuna bir katkısı olduğu, insanı mutluluğa götürdüğü öylesine kesindir ki, eski ve yeni filozofların tümüne karşı çıkarak, bunlara erdem değil sadece bilgelik demek geliyor içimden. Bu bilgeliği yeryüzünde en önemli şey sayan Epikuros'un eski yandaşları, son derece haklıydılar bana kalırsa. Oysa Epikuros'un çağımızdaki yandaşları, mutluluğu bedene bağlı her çeşit iştahın bol bol doyurulmasında buldukları için, hem bunların tam karşıtıdırlar, hem de ayrıca akılsızdırlar.

Eğer erdem, her zaman kendi evinin dışına çıkan, sadece kendi yararını değil, başkalarının da yararını düşünen belirli bir tutumsa (bana kalırsa her zaman öyle olması gerekir) bu tür bir erdemin insanı mutlu kılmanın en güvenli yolu olacağına pek öyle kolay kolay inanamam. Neden derseniz, korkarım ki, yoksulluk, hor görülmek, kıskançlık, fesat,nankörlük gibi insanların getirdiği çeşitli kötülükler karışacaktır böyle bir erdemden doğan mutluluğa. Hattâ bu tür bir erdemden ötürü niceleri hapislere düştüklerine göre, söz konusu er-

dem, insanı zindanlara bile sürükleyebilir.

Önümde açılan bu geniş alanda fikir yürütmeye vaktim yok şu sırada. Amacım, karşıma çıkan yanlış bir öğretiyi yıkıp geçmek sadece. Bunu istememin de bir nedeni var: Mr. Jones, başkalarını mahvolmaktan kurtarmak için, aklın alamayacağı kadar erdemli bir biçimde didinip dururken, Şeytan ya da başka bir kötü varlık (belki de insan kılığında bir kötü varlık) Sophia'sını mahvederek, Mr. Jones'u tamamiyle perişan etmek amacıyla, elinden geleni yapmaktaydı.

Demek ki, erdem insanı mutluluğa götürür kuralına (eğer bu gerçek bir kuralsa) aykırı bir durumla karşılaştık şimdi. Zaten yaşam boyunca bu kurala aykırı o kadar çok olayla karşılaştık ki, bu kuralın temeli olan öğretiye karşı çıkmak zorunluğunu duyduk. Hıristiyanlığa uygun bulmadığımız bu öğretinin yanlış olduğuna inanıyoruz. Üstelik bu öğreti, ruhun ölümsüzlüğü konusunda ancak aklın sağlayabileceği en soylu savlardan birini yıkmaktadır aslında.

Neyse, okuyucumuzun merakı (eğer böyle bir merak duyuyorsa) iyice uyanmış, acıkmıştır şimdi. Onun için, bu merakı, elimizden geldiğince çabuk doyurmaya çalışacağız.

BÖLÜM 2

Sophia'ya karşı kurulan çok ahlâksızca bir planın açıklanması

Çok bilge bir bayanın "çocuklar hiçbir şey yapmayınca, yaramazlık yapıyorlardır" dediğini anımsarım. Gerçi bu sevimli sözü genelleştirip, insan soyunun en güzel yaratıklarına uygulamak istemem; ama şu da var ki, kadınlar, kıskançlıklarını, gerektiği gibi öfkelenerek, bağırıp çağırarak açığa vurmayınca, bu zararlı tutku kendini gizlice gösterir; kadınlar, yer üstünden açıkça saldırmadıkları kişiye, yer altından sinsice saldırırlar.

İşte Lady Bellaston'un davranışı, bu söylediğimi destekler nite-

likteydi: Kadının yüzü gülücüklerle doluydu ama, Sophia'ya karşı gizliden gizliye korkunç bir hıncı vardı. Lady Bellaston, bu genç kızın, isteklerini dilediği gibi gerçekleşmesini engellendiğini biliyordu. Bunu bildiği için de, ne yapıp yapıp ondan kurtulmanın bir çaresini bulmaya karar verdi. Kısa bir süre sonra da, bunu yapabilecek uygun bir fırsat geçti eline.

Okuyucumuz lütfen anımsasın ki, bir süre önce, tüm Londra kentini temsil ettiklerini sanan bir takım genç bay, tiyatroda akıllanna eseni yapıp kargaşa çıkarınca, soylu sınıftan bir delikanlı, korkuya kapılan Sophia'yı korumuş, onu sağ salim tahtırevanına götürmüştü.

Lady Bellaston'un evine konuk olarak sık sık gelen bu delikanlı, Sophia'yı orada birçok kez görmüş, ona karşı büyük bir ilgi duymuştu. Güzellerin başı derde girince, güzellikleri de daha çekici bir hal alır her zaman. Tiyatroda çektiği korku sırasında, Sophia'nın güzelliği de öyle artmıştı ki, bu delikanlının bizim genç kıza âşık olduğunu söylersek, fazla yanılmış olmayız.

Tiyatroda olup bitenler, tutulduğu genç kıza yaklaşmak için, hiç kaçırmak niyetinde olmadığı bir fırsat sağlamıştı bu soylu gence. Nezaket kurallan bile, gidip Sophia'nın hatınnı sormasını gerektiriyordu.

İşte bu yüzdendir ki, delikanlı, tiyatro olayının ertesi sabahı, Sophia'yı görmeye gitti; gereken nazik sözleri söyledikten sonra, dün geceki serüvenden rahatsız olmadığını umduğunu bildirdi.

Bir ateşi andıran aşk, iyice tutuşturulunca alev alev yandığı için, Sophia kısa bir sürede delikanlıyı tamamiyle fethetti. Soylu Lord açısından zaman öyle bir hızla uçup gitti ki, delikanlı, ancak iki saat geçtikten sonra, bu ziyaretin fazla uzun sürdüğünün farkına vardı. Geçen dakikaları daha isabetli bir biçimde hesaplayabilecek bir durumda olan Sophia'yı korkutmaya bu bile yeterdi ama; genç Lord'un gözlerinde, yüreğinde neler olup bittiğinin çok daha kesin kanıtlarını görmüştü. Gerçi Lord Hazretleri, tutkusunu açıkça dile getirmemişti; ne var ki, söylediği kimi sözler, bu tür nezaketlerin moda olduğu bir çağda bile (herkesçe bilindiği gibi, bu modanın tam tersi egemendir şu sırada) sırf nezaketle açıklanamayacak kadar sıcak ve sevdalıydı.

Lord Hazretleri gelir gelmez, Lady Bellaston'un bundan haberi olmuştu. Görüşmenin uzamasından, durumun istediği gibi geliştiğini de anlamıştı. Zaten bu delikanlıyla Sophia'yı daha ikinci kez bir arada görür görmez, neler olacağını bilmişti. Onlar başbaşayken aralarına girerse, durumu engelleyebileceği sonucuna varması da isabetli bir düşünceydi bana kalırsa. Lord Hazretleri ancak gitmek üzereyken, kendisiyle görüşmek istediğini ona bildirmişti. İki genç arasında görüşme sürüp giderken, Lady Bellaston, tasarladıklarını en iyi biçimde geliştirmek amacıyla uzun uzun düşünüp taşındı. Lord Hazretlerinin bu planı hemen benimseyeceğinden hiç kuşkusu yoktu.

Adı Lord Fellamar olan bu soylu genç, yaklaşır yaklaşmaz, Lady Bellaston saldırıya geçti:

"Aman Tanrım! Siz hâlâ burada mısınız, Lord Hazretleri? Ben de hizmetçilerimin bir yanlış yaptığını, size haber vermedikleri için gittiğinizi sanmıştım. Oysa önemli bir konuyu görüşmek istiyordum sizinle."

Lord Fellamar "doğrusunu isterseniz, Lady Bellaston" dedi; "bu kadar uzun kalmama şaşmakta haklısınız. İki saatten fazla kalmışım burada; ama bana yarım saat gibi geldi."

"Bundan ne gibi bir sonuç çıkarabilirim, Lord Hazretleri?" diye sordu Lady Bellaston. "Zamanın sizi böyle yanıltırcasına uçup gitmesini sağlayan kişi çok hoş olmalı."

"Namusum üzerine yemin ederim ki, ömrümde görmedim bundan hoşunu! Ne olur, Lady Bellaston, söyleyin bana: Aramıza böyle ansızın soktuğunuz, ışıl ışıl ışıldayan o yıldız kimdir?"

Lady Bellaston, şaşmış gibi haller takındı: "Hangi yıldız, Lord Hazretleri?"

"Geçen gün burada gördüğüm, dün gece tiyatroda kollarım arasında tuttuğum, bugün de böyle uygunsuz bir biçimde görmeye geldiğim genç kızdan söz ediyorum."

"Hal Yeğenim Western demek istiyorsunuz. Köyde oturan, toprak sahibi aptal bir bayın kızıdır o ışıl ışıl ışıldayan yıldız. Londra'ya ilk kez ayak basalı da onbeş gün oldu olmadı."

Lord Fellamar "vallahi, onun sarayda yetiştiğine yemin edebilirim"

dedi. "Çünkü güzelliği bir yana, ben onun kadar kibar, onun kadar aklı başında, onun kadar görgülü bir kızla hiç karşılaşmadım burçüne dek."

"Ay ne hoşl" diye bağırdı Lady Bellaston. "Yeğenim sizi fethetti anlaşılan."

"Keşke fethetse benil Ona deliler gibi tutkunum."

"Bu sizin için hiç de kötü bir şey olmaz, Lord Hazretleri. Çünkü yeğenim çok varlıklı. Bir tek çocuğu olan babasının geliri, yılda 3000 İngiliz lirasından da fazla tutar belki."

"Öyleyse efendim, İngiltere'de evlenilebilecek en değerli kızdır o."

"Mademki ondan hoşlandınız, Lord Hazretleri, kızı elde etmenizi candan isterim."

"Bana karşı bu kadar iyi davrandığınıza göre, kızın da akrabası olduğunuza göre, bari bu konuyu babasına açsanız; beni onurlandırmış olursunuz."

Lady Bellaston, yapmacık bir ağırbaşlılıkla sordu: "Demek sahiden ciddîsiniz?"

"Böyle bir iş söz konusu olunca, Lady Hazretleriyle şakalaşmam yakışık alır mı hiç?"

Lady Bellaston "öyleyse kızın babasına sizden söz edeceğim" dedi. "Lord Hazretlerini sevine sevine damatlığa kabul edeceğini biliyorum. Ama ne çare ki, karşınızda bir engel var. Sözünü etmekten nerdeyse utandığım, ama hiçbir zaman aşamayacağınız bir engel: Bir rakibiniz var, Lord Hazretleri. Öyle bir rakip ki, onun adını söylerken yüzüm kızardığı halde, ne siz yenebilirsiniz onu, ne de dünyada herhangi başka biri..."

"Ah, Lady Bellastonl Bu söylediğiniz yüreğime indil Nerdeyse öldürdü benil"

"Ayıp, Lord Hazretleril" dedi Lady Bellaston. "Bense, söylediğimin sizi büsbütün tutuşturacağını sanıyordum. Âşık olan adam, yüreğime indi der mi hiç? Ona hemen meydan okuyabilmek için, rakibinizin adını soracağınızı ummuştum."

"İnanın bana, efedim, güzel yeğeninizi elde etmek uğruna yapmayacağım pek az şey vardır yeryüzünde. Ama ne olur söyleyin ba-

na, kimdir bu mutlu adam?"

"Bunu üzülerek söylüyorum ama, o mutlu adam, biz kadınlara hoş gelen erkekler gibi erkek. Yani aşağının aşağısı bir herif. Bir dilenci, bir piç, sokakta bulunmuş bir çocuk. Sizin uşaklarınızdan bile daha rezil durumda bir adam..."

"Böyle güzellikleri olan genç bir kızın, kendisinin bu denli dengi olmayan bir adama gönül vermesinin yolu var mı hiç?"

"Ah, Lord Hazretleri!" diye karşılık verdi Lady Bellaston. "Onun köyden geldiğini unutmayın. Genç kadınlan mahveden şey, köylerde oturmaktır. Sevda ve buna benzer saçma sapan şeyler konusunda, bir yığın romantik görüşler benimserler oralarda. Bu kentte, kibar insanlar arasında tüm bir kış mevsimini geçirseler bile, zor kurtulurlar o saçma sapan inançlarından."

"Doğrusunu isterseniz efendim, yeğeniniz öyle değerli ki, onun böyle mahvolmasına göz yumamayız. Mutlaka engellemeliyiz bunu."

"Ah, Lord Hazretleri, bunu nasıl engelleyebiliriz ki? Ailesi bugüne dek elinden geleni yaptı. Ama bana kalırsa, kız sarhoş olup, kendinden geçmiş gibi. İlle mahvolmak istiyor sanki... Sizinle açıkça konuşayım: O adamla kaçtı diye haber bekliyorum her an."

"Bu söylediklerniz beni çok sarsıyor, Lady Bellaston. Yeğeninize çılgın sevdamı azaltmıyor; bir de acıma duygusu katıyor bu sevdaya. Böyle bir pırlantayı korumanın çaresi bulunmalı... Lady Hazretleri, siz onunla bu işi mantık çerçevesinde tartışmak çabasına girdiniz mi?"

Lady Bellaston, sahte bir kahkaha attı: "Biz kadınları bilmez misiniz, Lord Hazretleri? Âşık olan genç bir kadınla, mantığın sınırları içinde tartışmak bir işe yarayabilir mi hiç? Paha biçilmez pırlanta dediğiniz o kadınlar, süslenmek için takındıkları pırlantalar kadar sağırdırlar. Zaman, Lord Hazretleri, onların çılgınlığını geçirebilecek tek ilâç zamandır. Ama yeğenimin bu ilâcı almaya yanaşmayacağını biliyorum. Sürekli bir korku içinde yaşıyorum bu yüzden. Sözün kısası, ancak şiddet yöntemine başvurarak başarı elde edebiliriz."

Lord Fellamar, "ne yapabiliriz?" diye sordu heyecanla. "Hangi şiddet yöntemine başvurabiliriz? Böyle bir yöntem var mı? Ah, Lady

Bellaston! Onu elde etmek için yapmayacağım şey yok yeryüzünde."

Lady Bellaston, bir süre sustuktan sonra "bilmiyorum, gerçekten bilmiyorum" dedi. Gene bir an duraksayıp "vallahi, bu kız yüzünden aklımı şaşırdım" diye ekledi. "Eğer onu korumak istiyorsak, hemen bir şey yapmalı... Demin de dediğim gibi, ancak şiddete başvurmak bir işe yarayabilir. Eğer Lord Hazretleri, yeğenimi gerçekten beğeniyorsa (ona karşı haksızlık etmeyelim; çünkü saçmalığını pek yakında anlayacağı bu aptalca sevda bir yana, beğenilmeye her bakımdan lâyiktir o).... Eğer siz onu gerçekten beğeniyorsanız, bir çare var... Aslında çok tatsız bir çare... Bunu düşünmek bile, beni korkutuyor. İnanın bana, büyük bir yiğitlik gerek bunu yapabilmek için."

Lord Fellamar "yiğitlik açısından bir eksiğim olduğunu sanmıyorum, Lady Hazretleri" dedi. "Yeterince gözüpek değildir diye benden kuşkulanamaz hiç kimse. Beni bu işde çekingen davranmaya zorlayacak bir kusurum varsa, akıllara pek sığmayan bir kusur olmalı bu."

"Yoo, Lord Hazretleri, ben size değil, kendi cesaretime güvenemiyorum aslında. Çünkü korkunç bir tehlikeyi göze almalıyım. Yani sözün kısası, sizin onurunuza öyle güvenmeliyim kil Oysa, ne olursa olsun, aklı başında bir kadın hiçbir erkeğe böylesine güvenmemeli."

Lord Fellamar, kendisine güvenebileceğine yeminler edip, Lady Bellaston'un içini rahatlattı. Üstelik Lord Hazretlerinin adını lekeleyen hiçbir şey yoktu; haklı olarak herkesçe övülürdü.

Lady Bellaston "peki öyleyse, Lord Fellamar" diye söze başladı. "Vallahi... İnanın bana... Bu korkuya dayanamıyorum... Hayır, olamaz bu... Bunu yapmadan önce her çareye başvurmalı... Öteki işlerinizi savıp, bu akşam burada yemek yiyebilir misiniz? Miss Western'i biraz daha görmek fırsatını bulursunuz o zaman... Yemin ederim, hiç kaybedecek vaktimiz yok. Lady Betty, bir de Miss Eagle, bir de Albay Hampsted, bir de Tom Edwards'dan başka hiç kimse gelmeyecek yemeğe. Onlar da çabucak giderler. Hiçbir başka konuğa kapımı açmam. O zaman daha ayrıntılı konuşabiliriz. Hattâ Miss

Western'in bu herife ne denli bağlı olduğunu size göstermenin bir yolunu bulurum."

Gerekli iltifatlarda bulunan Lord Hazretleri, yemeğe gelmeyi kabul ettikten sonra, akşam kılığına girmek üzere, birbirlerinden ayrıldılar; çünkü sabahın üçünü, yani eski saate göre öğleden sonra saat üçü geçmişti artık.

BÖLÜM 3

Daha önce sözü edilen tasarıyla ilgili açıklamalar

Okuyucu, Lady Bellaston'un, yüksek sosyetenin bir üyesi (hem de önemli bir üyesi) olduğunu çoktan anlamıştır herhalde. Ne var ki, Lady Hazretleri, aynı zamanda "Küçük bir Sosyete"nin de çok önemli bir üyesiydi. Kısa bir süre önce ülkemizde gelişen, pek değerli ve pek saygıdeğer bir çeşit dernekti bu.

Birçok güzel ilke üstüne kurulu olan söz konusu derneğin, ayrıca ilginç bir kuralı vardı: Son savaştan sonra bir araya gelip, pek şanlı bir kahramanlar klübü kuranlar, her üyenin günde en azından bir kez düello etmesini öngördüğü gibi; Lady Bellaston'un derneğinin üyelerinin de, her yirmi dört saat içinde, en azından bir tek eğlenceli yalan uydurmaları ve bu yalanın tüm kadın ve erkek üyeler tarafından çevreye yayılması öngörülüyordu.

Bu dernek üstüne bir yığın uydurma masal anlatılmaktaydı. Üyelerin günahına girmeden, bu masalları onların uydurdukları da söylenebilirdi belki. Sözde bu derneğin başkanı, Şeytanın ta kendisiymiş; toplantı masasının başında bir koltuğa yerleşirmiş... Titizlikle yürütülen bir soruşturmadan sonra, bu masallarda hiçbir gerçek payı bulunmadığı, bu derneğin çok iyi insanlardan oluştuğu, yaydıkları yalanların da zararlı olmayıp sadece şenlik ve neşe yaratmak amacıyla uydurulduğu sonucuna vardım.

Edwards da bu acayip derneğin üyesi olduğundan, Lady Bellaston, amacına uygun bir araç olarak bu adama başvurdu: Lady Bel-

laston, bir yalan uydurup bunu Edwards'a söyleyecek: Edwards da, Lady Hazretleri istediği zaman, bu yalanı yaymaya başlayacaktı. Bu iş o akşam, öteki konuklar gittikten sonra; kalanlar "whist" oynarken yapılacaktı.

İşte bu yüzdendir ki, şimdi akşam saat yediyle sekiz arasında geçen bu sahneye götürüyoruz okuyucularımızı.

Lady Bellaston, Lord Fellamar, Miss Western ve Tom Edwards'ın oynadıkları whist oyunu bitmek üzereyken, Lady Bellaston şu sözleri söyleyerek, Tom Edwards'ın beklediği işareti verdi:

"İnanın bana, Tom, siz pek tatsız bir adam oldunuz son zamanlarda. Bu kentte ne olup ne bittiğini hep sizden öğrenirdik eskiden. Şimdi hiçbir şeyden haberiniz yok. Sanki bu dünyada yaşamıyorsunuz gibi."

Bunun üzerine Mr. Tom Edwards konuşmaya başladı: "Kabahat bende değil, can sıkıcı bir çağda yaşamamızda. Anlatılmaya değer bir şey yok ki şu sıralarda... Ha, durun! Şimdi aklıma geldi: Albay Wilcox, korkunç bir kazaya uğradı... Zavallı Ned Wilcox! Siz onu tanırsınız, Lord Fellamar, onu herkes tanır. Vallahi çok üzülüyorum adamcağıza."

Lord Fellamar "rica ederim, söyleyin, ne oldu ona?" diye sordu.

"Ne olacak! Bu sabah düelloda bir adamı öldürdü, işte o kadar."

Dönen dolaplardan haberi olmayan Lord Hazretleri, ağırbaşlı bir tavırla, Albay Wilcox'un kimi öldürdüğünü sordu.

Edwards "hiçbirimizin tanımadığı bir delikanlıyı, Lord Hazretleri" dedi. "Londra'ya yeni gelen Somersetshire'lı bir oğlan. Adı Jones'muş. Mr. Allworthy'yi herhalde bilirsiniz; onun yakın akrabasıymış. Oğlanın ölüsünü gördüm bir kahvehanede. Vallahi billahi, böylesine güzel bir ceset görmedim ömrümde."

Tom Edwards birinin öldüğünü tam söylediği sırada iskambil kâğıtlarını dağıtmakta olan Sophia durdu, dikkatle dinlemeye başladı; çünkü bu tür öyküler ona dokunurdu her zaman. Ama Tom Edwards sözünü bitirince, Sophia yeniden iskambil kâğıtlarını dağatmaya başladı. Birine üç kağıt, ötekine yedi kağıt, üçüncüsüne on kağıt verdikten sonra; iskambiller elinden düştü, oturduğu iskemle-

de bayılıverdi.

Orada bulunanlar, böyle durumlarda yapılması gerekenleri yaptılar. Her zamanki kargaşalık oldu, her zamanki çarelere başvuruldu. Böyle durumlarda her zaman olduğu gibi de, sonunda Sophia kendine geldi. Biraz sonra da, odasına gitmek isteyip, oraya götürüldü. Lord Hazretlerinin ricası üzerine genç kızın yanına giden Lady Bellaston, Sophia'ya gerçeği söyledi. Bunu bir şaka olarak kendisinin düzenlediğini; Tom Edwards'a bunu söylettirdiği halde, ne onun ne de Lord Fellamar'ın işin iç yüzünü bilmediklerine yemin ederek, genç kızı yatıştırmaya çalıştı.

Lady Bellaston, Sophia'nın Jones'a bağlı olduğunu söylerken doğru söylediğini kanıtlamak istemişti; artık bundan başka bir kanıt da gerekmiyordu Lord Fellamar'a. Böylece Lady Hazretleri salona dönünce, bu iki soylu kişi başbaşa verip, bir plan hazırladılar. Gerçi Lord Hazretleri bu planı fazlasıyla haince bulmuyor; genç kızla sonradan mutlaka evleneceğine yemin ederek, yaptığı kötülüğü onaracağını umuyordu. Ne var ki, birçok okuyucumuzun bu plandan haklı olarak nefret edeceğinden hiç kuşkumuz yok.

Bu uğursuz planın, ertesi akşam saat yedide uygulanmaya konması kararlaştırıldı. Lady Bellaston, Sophia'nın yalnız olmasını ve Lord Hazretlerinin onun yanına götürülmesini sağlayacaktı. Tüm ev halkının durumu, bu amaca uygun olarak ayarlanacak; hizmetçilerin çoğu dışarda bir yerlere gönderilecekti. Kuşku uyandırmamak için, Mrs. Honour, Lord Hazretleri gelinceye kadar hanımının yanında kalacak; sonra da tasarlanan sahneden mümkün olduğu kadar uzakta, Sophia'nın sesini duyamayacağı bir odada, Lady Bellaston tarafından oyalanacaktı.

Her şey böylece karara bağlandıktan sonra, Lord Hazretleri gitti; Lady Hazretleri de dinlenmek üzere odasına çekildi. Başarısından hiç kuşkulanmadığı bu plandan son derece hoşnuttu. Bu sayede Sophia, Lady Hazretleriyle Jones'un aşk serüvenine hiç engel olamayacaktı bundan böyle. Üstelik durumu herkes öğrense bile, hiç kimsenin Lady Bellaston'u suçlamasının yolu yoktu. Suçlasalar da, nikâhın çarçabuk kıyılmasını sağlayarak, kendini hemen aklayabi-

lirdi. Zorla ırzına geçilen Sophia'nın bu evliliğe kolayca razı olacağını, tüm ailesinin de buna sevineceğini umuyordu.

Ne var ki, öteki suikastçı, Lady Hazretlerininki kadar rahat değildi. Shakespeare'in yücelikle anlattığı, insanı deliye döndüren o kaygıyla allak bullaktı yüreği:

Korkunç bir şeyi yapmak kararıyla
Bu korkunç şeyin yapılması arasında geçen süre,
Bir karabasan gibidir, iğrenç bir düş gibidir.
Yöneten ruhla tutkular, meclis kurup,
Birbirleriyle çatışırlar; ve o sırada
*İç savaşın acısını çeken küçük bir ülkeye benzer insanın içi.**

Lord Fellamar, Sophia'ya karşı duyduğu azgın tutku yüzünden, bu planı (üstelik bunu genç kızın bir akrabasının önerdiğini de hesaba katarak) hemen benimsemişti ilkin. Ne var ki, geceleyin, başını, serinkanlı düşünmeye uygun bir yer olan yastığına dayayınca, tasarladığı işin aslında ne denli kötü olduğunu; mutlaka bir yığın olumsuz sonuçlar vereceğini anladı. İşte caymaya, fikrini değiştirmeye başladı o zaman. Onuruyla cinsel hırsı arasında bütün bir gece süren uzun bir tartışmadan sonra, onur ağır bastı; Lord Fellamar, Lady Bellaston ile görüşüp, bu plandan vazgeçmeye karar verdi.

Ertesi gün, öğleye yakın olduğu halde, Lady Bellaston hâlâ yatakta, Sophia da onun baş ucunda otururken, odaya giren hizmetçi, Lord Fellamar'ın geldiğini, aşağıdaki salonda olduğunu bildirdi. Lady Bellaston, Lord Hazretlerinin beklemesini, onunla hemen görüşeceğini söyledi. Hizmetçi odadan çıkar çıkmaz, zavallı Sophia, "o iğrenç Lord'un" (Lord Fellamar'a karşı biraz haksızlık ediyordu bizim genç kız) kendisiyle konuşmak için ikide birde eve gelmesine izin verilmemesini isteyerek, yalvarıp yakarmaya başladı.

"Onun amacının ne olduğun biliyorum" dedi. "Daha dün sabah, bana açıkça aşkından söz etti. Onu asla kabul etmek niyetinde ol-

---

* Shakespeare, **Julius Caesar**, (ikinci perde, birinci sahne Ç.N.)

rakmayın bundan böyle. Beni görmek isteyince, hizmetçiler evde olmadığımı söylesinler ona.

"Aman sen de çocuk!" dedi Lady Bellaston. "Siz köylü kızlarının aklı fikri aşktadır! Size biraz nazik davranan her erkeği, kendinize âşık sanırsınız. Londra'da kadınlara karşı en kibar davranan erkeklerden biridir Lord Fellamar. Size karşı biraz kibar davranmaktan başka hiçbir amacı olmadığını da biliyorum. Size aşkını ilân etmiş, öyle mi? Keşke gerçekten yapsa bunu. Size aşkını ilân eder de, siz ona yüz vermezseniz, zırdeli olduğunuz ortaya çıkar."

"İnanın bana, ben zırdeliyim" dedi Sophia. "O adamın beni rahatsız etmesini de istemiyorum.

"Aman çocuk!" dedi Lady Bellaston. "Bu kadar korkmayın. Jones denilen o herifle kaçmaya niyetiniz varsa, hiç kimse engel olamaz buna."

Sophia heyecanla karşılık verdi: "Namusum üzerine yemin ederim ki, efendim, günahıma giriyorsunuz. Benim hiç kimseyle kaçmaya niyetim yok, Lady Hazretleri. Babamın isteklerine karşı çıkarak da evlenmem hiçbir zaman."

"Peki Miss Western" dedi Lady Bellaston, "mademki bu sabah hiç kimseyle görüşmeye istekli değilsiniz, kendi odanıza çekilebilirsiniz. Bana gelince, Lord Hazretlerinden korkum yok. Yatak odama bitişik küçük salona çağıracağım onu."

Sophia, Lady Bellaston'a teşekkür edip, odadan çıktı. Bundan hemen sonra da, Lord Fellamar üst kata götürüldü.

BÖLÜM 4

Kandırıcı bir biçimde konuşmak yeteneğini kötü bir amaç uğruna kullanan bir bayanın ne denli tehlikeli bir avukat olduğu meydana çıkar

İş alanı Newgate Hapishanesi olan ve "hukuk biliminin bilge

kişileri" denilen dalaveracı avukatlar, yalan yere tanıklık yapmak üzere bulunan toy bir delikanlının vicdan azabını hiç önemsemedikleri gibi, Lady Bellaston da genç Lord'un vicdan azabını pek entipüften bir şey saydı:

"Sevgili Lord'um" dedi, "sizi yüreklendirecek bir ilâç gerekiyor mutlaka. Lady Edgely'ye bir adam gönderip, en etkili kuvvet şuruplarından birini getirtmeliyim. Ayıp, ayıp! Biraz daha yürekli olun! Irza geçmek lâfından korkuyor musunuz? Yoksa korkak mısınız siz? Troyalı Helena'nın öyküsü yaşadığımız çağda geçseydi, doğaya aykırı bulurdum bu öyküyü. Yani Helena'nın aşkını değil, Paris'in davranışını doğaya aykırı bulurdum; çünkü gözü pek erkeklere bayılır tüm kadınlar. Bir de kaçırılan Sabine kadınlarının öyküsü vardır. Tanrıya şükür, o da çok eskidendi. Belki Lord Hazretleri benim bilgime hayran kalacaklar ama; Roma tarihini yazan Mr. Hook'a göre, o Sabine kadınları bir hayli uysal eşler olmuşlar daha sonraları. Benim bildiğim kadarıyla, ırza geçen kocası olunca, o kadının ırzına geçilmemiştir aslında."

"Ne olur, Lady Bellaston" diye yalvardı Lord Fellamar, "benimle alay etmeyin böyle."

Lady Bellaston sordu: "Ne denli erdemli geçinirse geçinsin, İngiltere'de her kadın sizinle için için alay etmez mi, sevgili Lord'um? Beni garip şeyler söylemeye, kendim kadın olduğum halde, kadınları korkunç biçimde kötülemeye zorluyorsunuz. Ne var ki, iyi bir amaç güttüğümü, yeğenime hizmet etmeye çalıştığımı bildiğimden, içim rahat. Bu olaydan sonra, yeğenime iyi bir eş olacağınıza güveniyorum; yoksa boş bir ünvan uğruna kendini harcamasını istemezdim. Yiğit bir erkeği yitirdiği için, yeğenim bana kafa tutamayacak bundan böyle; çünkü düşmanları bile, Jones denilen o zavallı gencin yiğit olduğunu kabul ediyorlar."

Buna benzer lâfları karılarından ya da sevgililerinden duyan erkekler, bu tür sözlerin bir kadının ağzından çıkmakla daha yenilir yutulur bir hal alıp almadığını söylesinler bize. Bizim kesinlikle bildiğimiz bir şey varsa, o da şudur ki, bu sözler, Demosthenes ya da Cicero'nun söyleyebileceklerinden çok daha derinden etkiledi Lord

Fellamar'ı.

Genç Lord'un gururunu tutuşturduğunun farkına varan Lady Bellaston, gerçekten ustaca nutuk atanlar gibi davranıp, şimdi delikanlının başka tutkularını da alevlendirmeye başladı.

Daha ağırbaşlı bir sesle konuşarak, "Lord Fellamar," dedi "lütfen unutmayınız ki, bu işten ilk söz açan kendinizsiniz. Beni, size yeğenini yamamak isteyen bir kadın sanmanızı istemem. Seksen bin İngiliz lirası olan bir kızın, övülmek için avukata gereği yoktur nasıl olsa."

Lord Fellamar "Miss Western'in övülmek için servete de gereği yoktur nasıl olsa" diye karşılık verdi; "çünkü hiçbir kadın onun kadar çekici olamaz bana kalırsa."

Lady Bellaston aynada kendini seyretti: "Hayır, Lord Hazretleri, bilin ki, ondan çok daha çekici kadınlar vardı eskiden... Neyse, Miss Western'in güzelliğini küçümsemek niyetinde değilim. Çok nefis bir kız olduğu su götürmez. Ve birkaç saat içinde, bu çok nefis kız, kendisine kesinlikle lâyik olmayan bir erkeğin kolları arasında olacak. Ama Jones denilen delikanlıya haksızlık da etmek istemiyorum; çünkü o gerçekten yiğit bir erkek bence."

Lord Fellamar "Miss Western'e lâyik olmadığını ben de biliyorum" dedi. "Ama Kader ya da siz, Lady Hazretleri, beni hayal kırıklığına uğratmazsanız, Miss Western bir kaç saat içinde o adamın kolları arasında değil, benim kollarım arasında olacağını umuyorum.

"Güzel söylediniz, Lord'um" diye karşılık verdi Lady Bellaston. "Güvenin bana, ben sizi hayal kırıklığına uğratmam. Bu hafta bitmeden, herkesin önünde size de yeğenim diyebileceğime inanıyorum."

Bu sahnenin geri kalan kısmı, sevinçlerin, özür dilemelerin ve karşılıklı iltifatların dile getirilmesiyle geçti. Bunları söylemek Lord ve Lady Hazretleri için çok hoş olabilir ama; aktarılınca, bir hayli tadı kaçar bu tür sözlerin. İşte bu yüzden, biz de bu konuşmaya bir son verip, zavallı Sophia'nın mahvolması için her şeyin hazırlandığı uğursuz saate geçeceğiz hızla.

Ama o uğursuz saat tüm öykümüzün en acıklı olayı olduğu için,

ayrı bir bölüm ayıracağız şimdi olup bitenlere.

BÖLÜM 5

Okuyucuya dokunacak bazı şeylerle onu şaşırtacak bazı başka şeyler anlatılır

Saat yediyi çalmıştı. Zavallı Sophia, tek başına hazin hazin oturmuş, bir tragedya okumaktaydı. "Uğursuz Evlilik" idi bu tragedyanın adı; Sophia da, biçare kara bahtlı Isabella'nın nikâh yüzüğünü tam parmağından çıkardığı yere gelmişti şimdi.

Bunu okuyan genç kızın elinden kitap düştü, gözlerinden seller gibi akan yaşlar, göğsünü ıslattı. Sophia böyle ağlarken, kapı açıldı, Lord Fellamar içeriye girdi.

Sophia onu görünce, iskemlesinden fırladı. Lord Hazretleri ilerleyip, yerlere kadar eğildi:

"Korkarım ki, Miss Western, ansızın çıktım karşınıza."

"Gerçekten öyle, efendim" dedi Sophia. "Bu beklenmedik ziyaretinize biraz şaştım doğrusu."

Lord Fellamar "eğer bunu beklenmedik bir ziyaret sanıyorsanız" diye karşılık verdi, "demek ki, sizi son gördüğümde yüreğimdeki duyguları hiç dile getirememiş gözlerim. Yüreğim sizde kaldığına göre, bu yüreğin sahibinin de geleceğini bilmeliydiniz."

Gerçi Sophia şaşkın olmasına şaşkındı ama, bana kalırsa çok haklı olarak, Lord Hazretlerinin bu tantanalı sözlerine, aklın alamayacağı kadar hor gören bir bakışla karşılık verdi gene de.

Derken Lord Hazretleri, aynı minval üzerine, daha uzunca tantanalı bir söylev daha verdi.

Sophia titreyerek "acaba Lord Hazretleri gerçekten çıldırdı mı?" diye sordu. "İnanın bana, başka bir özür bulamıyorum bu davranışınıza."

"Evet efendim, haklısınız, gerçekten çıldırdım" dedi Lord Hazretleri. "Bu çılgınlığa siz neden olduğunuza göre, beni bağışlamalısı-

nız mutlaka. Aşk, aklımı öyle bir başımdan aldı ki, yaptıklarımdan sorumlu tutulamam bundan böyle."

"İnanın bana, Lord Hazretleri, ne söylediklerinizden bir şey anlıyorum, ne de davranışınızdan."

"Öyleyse izin verin de bana efendim, ayaklarınıza kapanıp, ruhumu gözlerinizin önüne sererek, sizin için çıldırdığımı söyleyerek, sözlerimi de, davranışımı da açıklayayım... Ah, tapılası yaratık! Ah, tanrısal yaratık! Yüreğimdeki duyguları dile getirmemin yolu var mı hiç!"

"Lord Hazretleri" dedi Sophia, "bilin ki, burada kalıp, böyle lâflar dinleyecek değilim."

"Beni böyle zalimce bırakmaya kalmayın sakın!" diye bağırdı Lord Fellamar. "Çektiklerimi bir bilseniz, gözlerinizin neden olduğu felâkete sevecen yüreğinizle acırdınız o zaman."

Bunu dedikten sonra, derin derin içini çeken Lord Hazretleri, genç kızın elini yakalayıp, Sophia'ya ne denli tatsız geldiyse okuyucuya da o denli tatsız gelecek bir biçimde konuşmasını birkaç dakika daha sürdürmüş. "Tüm dünya elimde olsa ayaklarınızın önüne sererdim dünyayı" diye bir açıklamada bulunarak, sözlerini bitirdi.

Elini Lord Fellamar'ın elinden zorla çeken Sophia, "bilin ki, efendim, o dünyayı da istemem, o dünyanın sahibini de; ikisini de hor görürüm" diyerek, yiğitçe karşılık verdi bu sözlere.

Bunu söyledikten sonra gitmeye kalkan Sophia'nın elini gene yakalayan Lord Fellamar "bağışla beni sevgili meleğim!" diye bağırdı. "Ancak umutsuzluğa düştüğüm için bu taşkınlıkları yapıyorum. Gerçi benim önemli sayılan ünvanım da, büyük sayılan servetim de bir hiçtir senin paha biçilmez değerinin yanında. Ama bunları kabul edeceğini bilseydim, çok alçakgönüllü davranarak, her ikisini de sunardım sana... Seni elimden kaçıramam... Ruhum pahasına olsa, seni elimden kaçıramam.... Sen benimsin, benim olmalısın, ancak ve ancak benim olacaksın!"

"Lord Hazretleri" dedi Sophia, "yalvarırım size, vazgeçin bunlardan; boşuna uğraşmayın. Namusun üzerine yemin ederim ki, sizi dinlemek niyetinde değilim. Elimi bırakın, efendim. Hemen gide-

ceğim buradan. Sizi de bir daha hiç görmeyeceğim."

"Öyleyse, ben de bu andan elimden geldiğince yararlanacağım!" diye bağırdı Lord Fellamar. "Sensiz yaşayamam, sensiz yaşamayacağım!"

"Ne oluyorsunuz, efendim!" dedi Sophia. "Bütün ev halkını şimdi ayaklandıracağım!"

"Seni yitirmek bir yana, yeryüzünde hiçbir şeyden korkmam!" diye karşılık verdi Lord Fellamar. "Seni yitirmemenin bir tek çaresi var... Bundan başka umudum kalmadığı için, bu çareye başvurmaya kararlıyım..."

Bunun üzerine Lord Hazretleri, Sophia'yı yakaladığı gibi, kolları arasına aldı. Sophia, avaz avaz öyle bir bağırdı ki, Lady Bellaston herkesi uzaklaştırmanın yolunu bulmasaydı, biri yetişirdi imdadına.

Ama mutlu bir rastlantı sonucu, gene de kurtulabildi zavallı kız; çünkü tam o sırada, Sophia'nın çığlıklarını nerdeyse bastıran bir patırdı gürültü koptu.

Tüm ev, bangır bangır bağıran bir sesle çınladı:

"Nerede o kız? Allah kahretsin! Girdiği delikten hemen çıkaracağım onu! Odasını gösterin bana diyorum size! Nerede benim kızım? Bu evde olduğunu biliyorum. Yerin dibine girmediyse, göreceğim onu. Gösterin nerede olduğunu!"

Bu son söz üzerine, kapı ardına kadar şiddetle açıldı; Mr. Western, peşinde rahip ve bir sürü uşakla, odaya daldı.

Zavallı Sophia öyle perişan bir haldeydi ki, babasının kudurmuş sesi bile hoş geldi kulaklarına. Gerçekten hoş gelmişti Mr. Western, gerçekten uğurlu bir rastlantıydı bu; çünkü babası tam vaktinde imdadına yetişmeseydi, genç kız ömrünün sonuna kadar mutsuz olacaktı.

Sophia o sırada korkuya kapıldığı halde, babasının sesini hemen tanıdı; Lord Hazretleri de tutkularına kapıldığı halde, aklın sesini hemen tanıdı. Aklın sesi, tasarladığı kötülüğü yapmanın hiç de sırası olmadığını kesinlikle bildirmekteydi Lord Hazretlerine. Sesin gittikçe yaklaştığını duyduğu gibi, bunun kimin sesi olduğunu da anlamıştı; çünkü Mr. Western birkaç kez "kızım!" diye gürlediği gibi, çır-

pınan Sophia da babasını imdadına çağırmıştı. İşte bu yüzden Lord Fellamar, kurbanını bırakmayı uygun buldu. Sophia'nın ancak boynunu örten çevreyi buruşturmuş, kaba dudaklarıyla kızın o güzel ensesini zorla öpmüştü.

Eğer okuyucu hayal gücünü kullanıp, bana yardım etmezse, Western odaya daldığı sırada, Sophia ile Lord Fellamar'ın halini anlatmanın hiç yolu yoktur.

Sophia sendeleyerek yürüdü; üstü başı perişan, yüzü bembeyaz, soluk soluğa, Lord Fellamar'a karşı öfkeden çatlayacak bir durumda, bir iskemleye çöktü. Korkmasına korkmuştu ama; babası gelince duyduğu sevinç, korkusundan ağır basıyordu.

Lord Hazretleri de Sophia'ya yakın bir yerde oturuyordu. Perukasının bir kısmı, omuzundan aşağı sarkmıştı. Giysileri de oldukça karışık bir haldeydi; göğüs kısmında gömleği gereğinden fazla görünüyordu. Şaşkına dönmüş, korkmuş, öfkelenmiş, utanmış bir haldeydi.

Mr. Western'e gelince, ülkemizin kırsal bölgelerinde oturan çoğu bayları zaman zaman kovalayan, genellikle de yakalayan bir düşmana yenik düşmüştü şu sırada. Yani açık seçik konuşalım: Sarhoştu. Sarhoşluğu, yaradılışının atılganlığıyla birleşince, beklenilen sonucu verdi; Mr. Western, hemen kızının üstüne saldırıp, fena halde küfretmeye başladı. Eğer rahip Supple araya girmeseydi, yalnız dilini değil, ellerini de kullanacaktı herhalde.

Rahip, "Tanrı aşkına efendim" diye yalvardı. "Kibar bir bayanın evinde olduğunuzu unutmayın. Öfkenizi önlemeye çalışın, ne olur. Kızınızı bulduğunuza sevinmeniz gerekir. Öç alıp cezalandırmak, bizim değil Tanrının görevidir. Bu genç bayanın yüzünde, büyük bir pişmanlığın izlerini görüyorum. Eğer onu bağışlarsanız, eskiden işlediği tüm günahlardan vazgeçeceğini, gene görevi başına döneceğine inanıyorum."

Rahibin güzel söylev verme gücünden fazla, kol gücü işe yaramıştı ilkin. Ne var ki, adamın son sözü, Mr. Western'i biraz etkiler gibi oldu.

"Eğer onunla evlenirse, kızı bağışlarım" dedi. "Eğer onunla ev-

lenirsen, Sophy, seni bağışlanm. Onunla evlenecek misin? Allah kahretsin seni, evlenecek misin onunla? Ne diye bir şey söylemiyorsun? Yeryüzünde var mı bu kız kadar inatçıl"

Rahip "yalvanrım size efendim" diyerek, gene araya girdi. "Ne olur, biraz daha ölçülü davranın. Küçük hanımı öyle korkutuyorsunuz ki, konuşacak hali kalmıyor."

"B... yesinl" diye bağırdı Mr Western. "Demek sen ondan yana çıkıyorsun, ha? Amma da yaman bir papazl Babasına başkaldıran evladı tutuyor! Ben sana gösteririml Maaşını bir keseyim de görl Sana vereceğim o paraları Şeytana veririm daha iyil"

Rahip "beni bağışlamanızı dilerim efendim" diye yalvardı. "Zatı alinize yemin ederim ki, öyle bir şey yapmak istemedim."

O sırada odaya giren Lady Bellaston, Mr. Western'e doğru yürüdü. Sophia'nın babası, Lady Hazretlerini görür görmez, kız kardeşinin emirlerine uymaya karar kıldı: Lady Hazretlerine köy usulü nazik bir selâm vererek, bildiği en kibar sözlerle onu karşıladı. Bundan hemen sonra da, yakınmaya başladı:

"İşte, akrabam Lady Hazretleri" dedi, "işte dünyanın en dik kafalı kızı karşınızda duruyor. Meteliksiz bir kerata için yanıp tutuşuyor. Ona İngiltere'nin en iyi kısmetlerinden birini sağladığımız halde, evlenmeye yanaşmıyor."

"Mr. Western" diye karşılık verdi Lady Bellaston, "yeğenimin günahına giriyorsunuz, bana kalırsa. Onun bu denli akılsız olacağına inanamam ben. Çıkarlarına böylesine uygun bir evliliğe karşı çıkmayacağına güvenim var."

Lady Bellaston, bilinçli olarak, Mr. Western'in dediğini yanlış anlamış gibi konuşmuştu. Aslında Sophia'nın babasının, Lord Fellamar'dan söz etmediğinin pek âlâ farkındaydı. Ne var ki, Mr. Western'in, Lord Hazretlerinin evlenme önerisini kolayca benimseyeceğine inanıyordu.

Mr. Western, kızına döndü: "Lady Hazretlerinin ne dediğini duydun mu? Ailemde herkes bu evlilikten yana. Hadi Sophy, uslu bir kız ol, söz dinle, babanı mutlu kıl."

"Eğer benim ölümüm sizi mutlu kılacaksa, efendim" dedi Sop-

hia. "mutlu olacaksınız pek yakında."

"Yalan söylüyorsun, Sophy!" diye bağırdı Mr. Western. "Kahrolası bir yalan bu. Yalan olduğunu da biliyorsun."

Lady Bellaston lâfa karıştı: "Babanıza karşı vallahi iyi davranmıyorsunuz, Miss Western. Sizin ancak yararınızı düşünüyor bu evliliği istemekle. Bu evlilik önerisinin aileniz adına onurların en büyüğü olduğuna, ben de inanıyorum tüm dostlarınız da."

"Evet, hepimiz" diye ekledi Mr. Western. "Ama öneri benden gelmedi. Bunu ilk düşünüp bana söyleyenin halası olduğunu biliyor Sophy... Hadi Sophy, sana bir kez daha yalvarıyorum, iyi bir kız ol; akrabam Lady Hazretleri önünde he de bu işe."

Lady Bellaston "ben size onun elini vereyim, yeğenim" dedi. "Uzun zaman beklemelerin, uzun uzun aşk ilân etmelerin modası geçti artık."

"Hadi sen de!" dedi Mr. Western. "Zamanın ne önemi var ki? Daha sonraları cilveleşmeye bol bol vakitleri olmayacak mı sanki? Koyun koyuna yattıktan sonra da pek âlâ cilveleşilmez mi sanki?"

Blifil'in adını bile duymayan, o durumdan hiç mi hiç haberi olmayan Lord Fellamar, Lady Bellaston'un kendisinden söz ettiğini sandığı için, Sophia'nın babasının da kendisinden söz ettiğine kesinlikle inanıyordu. İşte bu yüzdendir, Mr. Western'e yaklaşıp şöyle dedi:

"Efendim, sizinle şahsen tanışmak onuruna erişemediğim halde, teklifimin kabul edildiğini görmekle mutluyum. Ancak, küçük hanım adına bir ricada bulunacağım: Onun üstüne varmayalım şimdi."

Mr. Western "siz mi böyle bir ricada bulunuyorsunuz?" diye sordu. "Peki efendim, siz kim oluyorsunuz?"

"Ben Lord Fellamar'ım, efendim. Damat olarak onurlandırdığınız mutlu adamım ben."

"Sen bir orospu çocuğusun!" diye karşılık veri Mr. Western. "Üstünü başını dantelalarla ne denli süslersen süsle, gene de bir orospu çocuğusun. Sen mi benim damadım olacakmışsın! Cehenneme kadar yolun var senin."

"Bunları herhangi başka biri söylese, ne yapacağımı bilirdim, efendim. Haberiniz olsun, böyle lâflara alışık değilim ben. İçerlerim son-

ra."

"İçerlermiş sonra! G..üm!" diye bağırdı Mr. Western. Sallanan şu şişi beline taktın diye, senin gibi bir heriften korkacağımı mı sanıyorsun yoksa? O şişi belinden çıkar da, başkalarının işine burnunu sokmamayı öğreteyim sana... Bana kayınbaba demeyi öğreteyim sana! Evire çevire silkelerim senin o süslü ceketini!"

"Öyle olsun, efendim. Bayanların önünde olay çıkarmak istemiyorum. Hiç mesele yok. Saygılarımı sunarım, efendim. Saygılarımı sunarım, Lady Bellaston."

Lord Hazretleri odadan çıkar çıkmaz, Lady Bellaston, Mr. Western'e yaklaşıp, şöyle dedi:

"Aman efendim, ne yaptınız siz? Kime hakaret ettiğinizin farkında değilsiniz. Lord Fellamar, çok yüksek mevkili, çok varlıklı bir kişidir. Dün kızınızla evlenmek istemişti. Bu öneriyi sevine sevine kabul etmeniz gerekir bana kalırsa."

Mr. Western "siz kendi işinize bakınız, akrabam Lady Hazretleri" diye karşılık verdi. "Sizin Lord'larınızla alış verişim olsun istemem ben. Köyde oturan namuslu bir baya vereceğim kızımı. Onun kocasını seçtim. Kızım da o seçtiğimle evlenecek. Bu kız yüzünden zahmet çektiğiniz için, gerçekten üzülüyorum."

Lady Bellaston, "zahmet" sözcüğü üzerine terbiyeli bir söylev verince, Mr. Western "vallahi, çok iyisiniz" dedi. "Ama ben de Lady Hazretleri için aynı zahmetlere katlanırdım. Akrabalar birbirine destek olmalı. Size iyi geceler dilerim, Lady Hazretleri... Hadi, küçük hanım, ya benimle uslu uslu gelirsin, ya seni zorla götürürler arabaya."

Zora başvurulmadan babasıyla geleceğini söyleyen Sophia, başka bir araca binemeyeceğini bildirerek, bir tahtırevanla taşınması için yalvardı.

"Ya, demek öyle!" diye bağırdı Mr. Western. "Yani sen şimdi arabaya binemeyeceğini mi yutturmak istiyorsun bana? Buna bayıldım doğrusu! Yağma yok, seni evlendirinceye kadar gözümden kaçırmam artık. Bunu aklına koy."

"Görüyorum ki, yüreğimi paramparça etmeye kararlısınız" dedi

Sophia.

"Aman! Allah seni kahretsin! Yüreğin paramparça olsun! Yeter ki, iyi bir koca paramparça etsin yüreğini. Görevini bilmeyen kaltaklar beş para etmez, metelik etmez benim gözümde."

Mr. Western bunu söylerken, kızının elini zorla yakalayıp çekiştirdi. Gene araya giren rahip, daha yumuşak davranması için yalvarmaya başladı.

Bağıra çağıra küfreden Mr. Western, "çeneni tut!" diye gürledi rahip efendiye. "Kendini kilisede vaız verir mi sanıyorsun yoksa? Orada söylediklerine hiç aldırdığım yok. Ama burada papazlar tepeme binip, ne yapıp ne yapmayacağımı söyleyemezler bana... Lady Hazretleri, size iyi geceler dilerim. Hadi Sophy, uslu uslu gel. O zaman her şey yoluna girer. Onunla evleneceksin, Allah beni kahretsin onunla evlenmezsen!"

Aşağı katta ortaya çıkan Mrs. Honour, Mr. Western'in önünde yerlere kadar eğilerek, hanımıyla beraber gitmeye kalktı. Ama Mr. Western onu itti:

"Çekil bayan, çekil! Sen benim evime ayak basamazsın bundan böyle."

"Hizmetçimi elimden mi alacaksınız?" diye sordu Sophia.

Babası "evet, küçük hanım, öyle yapacağım" diye karşılık verdi. "Hizmetçisiz kalacağım diye korkma. Ben sana başka bir kız bulurum; hem de çok daha iyisini. Çünkü istediğin kadarına bahse girerim ki, benim anamın anası ne denli kız değilse, bu da o denli kız değil. Hayır, hayır, Sophy; artık kaçma planları yapamayacak bu kan."

Mr. Western bunları söyledikten sonra, kızıyla rahibi arabaya tıktı; kendi de yanlarına oturarak, arabacıya oturduğu yere gitmesini emretti. Yolda Sophia'yı rahat bıraktı. Görgü kuralları ve kendinden üstün mevkide kişilere nasıl davranılacağı konusunda rahip efendiye bir söylev vermekle yetindi.

Eğer bu saygıdeğer bayan, Sophia'yı alakoymak isteseydi, Mr. Western, kızını Lady Bellaston'un evinden alıp böyle kolayca götüremezdi belki. Ne var ki, Lady Bellaston, bizim genç kızın gözaltına

alınmasına bir hayli seviniyordu aslında. Lord Fellamar'ın yaranna tasarladığı plan başarısızlığa uğradığına göre, zorbaca yöntemlere başvurularak Sophia'nın şimdi başka bir erkeğe verilmesi aynca işine geliyordu.

BÖLÜM 6

Mr. Western'in kızının nerede olduğunu nasıl öğrendiği

Çoğu öykülerde, yazar, okuyucularına gerekli açıklamaları yapmak zahmetine hiç katlanmadan, çeşitli kişiler böyle ansızın ortaya çıkıverirler; tıpkı Mr. Western'in şu sırada ansızın ortaya çıktığı gibi. Ama biz, okuyucumuzun gönlünü hoş tutmaktan ayrıca haz duyduğumuz için, Mr. Western'in kızının yerini nasıl öğrendiğini şimdi anlatacağız.

Herhangi bir durumla ilgili olarak gereğinden fazla bilgi vermeyi alışkanlık haline getirmediğimiz için, onüçüncü kısmın üçüncü bölümünde, Mrs. Fitzpatrick'in, dayısı Mr. Western ve teyzesi Mrs. Western ile barışmaya can attığını sadece çıtlatmakla yetinmiştik. Mrs. Fitzpatrick, kendi işlediği ve ailesinin öfkesine neden olan suçun aynını Sophia'nın işlemesine engel olarak, Western'lere bir hizmette bulunacağını, böylece akrabalanyla barışmayı sağlayabileceğini sandı. İşte bu yüzdendir, iyice düşünüp taşındıktan sonra, Sophia'nın nerede olduğunu teyzesi Mrs. Western'e bildirmeye karar verip, birçok nedenden ötürü okuyucumuza hiç kısaltmadan tam metnini aktardığımız aşağıdaki mektubu yazdı:

Saygıdeğer efendim,

Sevgili teyzemin beni düşünmesi için bir neden olmadığını bildiğim halde, sırf öteki yeğenini düşünerek, bu mektubumu hoş karşılayacağını umarım.

Özür dilemeleri bir yana bırakarak, size şunu bildireyim ki, mutsuz bir kadın sıfatıyla gelip ayaklarınıza tam kapanacağın sırada,

dünyanın en garip rastlantısı sonucu, kardeş çocuğum Sophy ile karşılaştım. Gerçi onun başına gelenleri siz biliyorsunuz ama; ne yazık ki, ben, sizden çok daha fazlasını biliyorum. Çılgınca ve cahilce davranan ben, sizin son derece akıllı ve sağduyulu öğütlerinize kulak asmamış, kendimi felâkete atmıştım. Eğer bu hemen engellenmezse, şimdi Sophia'nın da aynı uğursuz hatayı işleyeceğini biliyorum.

Sözün kısası, ben o adamı gördüm. Hattâ dün, uzun süre onunla beraberdim. İnanın bana, gerçekten çok çekici bir delikanlı. Onunla nasıl tanıştığımı anlatarak, şimdi canınızı sıkmak istemiyorum. Beni kullanıp, kardeş çocuğumun nerede olduğunu öğrenmesin diye, onu atlatmak amacıyla, bu sabah başka bir yere taşındım. O adam, Sophia'nın nerede olduğunu henüz bilmiyor ve dayım gelip kızını güven altına alıncaya dek, bunu bilmemesi gerekiyor. Onun için hiç vakit kaybedilmemeli. Size şu kadarını söyleyeyim: Sophia şu sırada Lady Bellaston'un evinde. O kadını da gördüm; bana kalırsa, niyeti Sophia'yı ailesinden saklamak. Bilirsiniz, efendim, Lady Bellaston garip bir kadındır. Ben size ancak bu kadarını bildirmekle yetiniyorum; çünkü sizin kadar akıllı, sizin kadar görmüş geçirmiş bir kişiye yol göstermeye kalkmak, benim haddim değil.

Bu durumla ilgili olarak ailemin iyiliğini düşündüğümü kanıtlamış olmamın, hepimizin onuru ve gerçek çıkarları uğruna öteden beri canla başla çalışan sizin, yeniden gözünüze girmemi sağlayacağını; eski mutluluğumun büyük bir kısmını oluşturan, gelecekteki mutluluğumun da güvencesi olan dostluğunuzu bana yeniden kazandıracağını umarım.

Sizin, görevini bilen, minnettar yeğeniniz ve sözünüzden çıkmayan köleniz olduğumu, saygılarımla bildiririm, efendim.

Harriet Fitzpatrick

Mrs. Western, o sırada erkek kardeşinin evindeydi. Sophia kaçalı beri, zavallı, üzüntülü kardeşini avutmak amacıyla orada kalıyordu. Mrs. Western'in her gün belirli porsiyonlar halinde kardeşine sunduğu avutucu sözlerin bazı örneklerini, okuyucumuza eskiden vermiştik.

Şimdi de Mrs. Western, elinde bir tutam enfiye, yanan şöminenin önüne dikilmiş, öğle sonrası piposunu içmekte olan kardeşine günlük avuntu miktarını verirken, demin aktardığımız mektubu aldı. Bunu okur okumaz, kardeşine uzatarak, şöyle dedi:

"İşte efendim, yolunu şaşıran kuzunla ilgili bir haber. Kader onu sana geri verdi; eğer benim sözümden çıkmazsan, onu koruyabilmenin çaresi de var."

Mr. Western'in mektubu okumasıyla oturduğu iskemleden ayağa fırlaması bir oldu. Piposunu ateşe fırlatarak, sevinçten avazı çıktığı kadar bağırdı. Derken adamlarını çağırdı, çizmelerini istedi. Chevalier ile birlikte birçok atın eyerlenmesini, ve rahip Supple'ın da hemen çağrılmasını emretti. Bunları yaptıktan sonra, kız kardeşini sıkı sıkı kucakladı.

"Allah Allah!" dedi. "Hiç sevinmiyormuş gibi bir halin var. Kızı bulduğuma üzülüyormuş sanacak seni gören."

"Kardeşim" diye söze başladı Mrs. Western, "her şeyi sezebilen, keskin zekâlı politikacılar, yüzeysel görünüşle derinliklerde olup bitenler arasında, kimi zaman çok büyük bir ayrım görürler. On dördüncü Louis, Amsterdam'ın kapılarına dayandığı sırada, Hollanda umutsuz bir durumdaydı. Gerçi bizim durumumuz şimdi o denli umutsuz değil; ama bu sorunu çözümlemek için, belirli bir incelik gerekiyor gene de. Oysa, kusuruma bakma ama, korkarım ki, sende hiç yok öyle bir incelik. Lady Bellaston gibi kibar bir kadınla uğraşan kişi, belirli görgü kurallarını bilmeli. Ama senin kibar çevrelerle alış verişin olmadığından, ne yazık ki bilemezsin bunları."

Mr. Western "kardeşim" dedi, "beni pek akıllı bulmadığını biliyorum. Gelgelelim, bu işi ele alırken, kimin akıllı kimin akılsız olduğunu ben sana göstereceğim. Görgü kurallarını bilemezmişim! Ben bu ülkede yeterince yaşadım; yasaları bilirim, haklarımın ne olduğunu bilirim. Kendi malımı nerede bulursam bulayım, onu alabileceğimi de bilirim. Sen bana kendi kızımı hele bir göster; eğer ona el koymasını bilemezsem, ömrümün sonuna dek aptal de bana. Her yerde olduğu gibi, Londra'da da yargıçlar var."

Mrs. Western "inan bana" dedi, "bu işin sonu neye varacağını

düşündükçe, korkudan tir tir titriyorum. Eğer sözümden çıkmazsan, her şey yoluna girer. Öyle yüksek mevkili bir kadının evine, mahkeme kararlarıyla, kaba saba yargıçlarla saldırılabileceğini mi sanıyorsun sahiden? Nasıl davranacağını ben sana öğreteyim: Kente varır varmaz, sırtına da doğru dürüst bir giysi geçirir geçirmez (çünkü doğrusunu istersen, kardeş, bu kılıkla insan arasına çıkamazsın), Lady Bellaston'a kibarca haber gönderip, onunla görüşebilmek iznini dileyeceksin. Lady Bellaston, seninle görüşmeyi mutlaka kabul edecektir. Onun huzuruna çıkınca, derdini anlatacak, bir sırasını bulup, benden de söz edeceksin (çünkü sizler akraba olduğunuz, birbirinizi de gördüğünüz halde, resmen tanışmazsınız). Sophia'nın ona yalan yanlış şeyler anlattığından hiç kuşkum yok. Ama Lady Hazretleri senin söylediklerini dinleyince, yeğenimi korumaktan vazgeçecek bana kalırsa. İşte, tek çıkar yol budur. Yargıçlardan falan söz etme sakın! Uygar bir ülkede, kibar bir kadının başına böyle şeyler gelebilir mi sanıyorsun?"

"Lânetler olsun onların kibarlığına!" diye bağırdı Mr. Western. "Yani kadınlar yasaların üstünde diye, uygar bir ülke mi sayılır burası? Bir babanın kendi öz kızını görmesini engelleyen kahrolası bir orospunun önünde ezilip büzülüp, ona bir yığın tatlı söz söylemeye mi katlanacağım? Haberin olsun kardeşim, senin sandığın kadar cahil değilim ben. Sen kadınları yasaların üstünde sanıyorsun; ama yanılıyorsun. Başyargıç mahkemede, herkesin yasalara boyun eğmek zorunda olduğunu söylemişti. Senin bu yasan, Hannover hanedanına özgü bir yasadır bence."

Mrs. Western "Mr. Western" dedi, "cahilliğiniz günden güne ilerliyor bana kalırsa. Vallahi tam bir ayı oldunuz artık."

Mr. Western "ben ne kadar ayıysam, sen de o kadar ayısın, Mrs. Western" diye karşılık verdi. "Nezaket nezaket diye konuşup dursun. Ama bana karşı hiç de nezaket göstermezsin. Hayır, ben ayı değilim. Köpek de değilim. Ama sıfatı 'o' harfiyle başlayan birini tanırım... Neyse, Allah kahretsin, birçoklarından daha görgülü olduğumu sana göstereceğim."

"Mr. Western, canınızın istediğini söyleyebilirsiniz. Je vous mép-

rise de tout mon coeur.* Onun için size kızmayacağım. Üstelik, o iğrenç İrlandalı soyadını taşıyan yeğenimin çok haklı olarak dediği gibi, ben ailemin onurunu, ve ailemin gerçek çıkarlarını ve ailemin bölünmez bir parçası olan Sophia'nın geleceğini düşünüyorum. Onun için, Londra'ya kendim gitmeye karar verdim; çünkü kardeşim, siz saray çevrelerine gönderilecek adam değilsiniz, vallahi değilsiniz. Grönland... Tramontane müzakereleri her zaman Grönland'da yapılmalı."

"Allaha şükür, ne dediğini hiç anlamadım!" diye bağırdı Mr. Western.** "Hannover yandaşlarının uydurma dilini kullanmaya başladın. Ama nezaket açısından senden geri kalmadığımı sana göstereceğim. Sen benim söylediklerime kızmadığın gibi, ben de senin söylediklerine kızmıyorum; çünkü yakın akrabaların kavga etmeleri saçma bir iştir bence. Ara sıra ağızlarından ters bir lâf kaçarsa, buna aldırmamalı. Kin besleyenlerden değilim ben. Londra'ya gelmen, bence çok iyi; çünkü ben ömrümde ancak iki kez gittim oraya. Gittiğimde de ancak on beşer gün kaldım. Bu kadar kısa zamanda, oranın ne sokaklarını bilmem beklenir, ne de insanlarını. Bunları benden çok daha iyi bildiğini kabul ederim öteden beri. Sen benimle avda köpeklerin nasıl yönetileceğini ya da tavşanın nasıl vurulacağını tartışman ne kadar yersizse, benim de bunları seninle tartışmam o denli yersiz olur."

Mrs. Western "inan bana, ben öyle işleri seninle tartışmaya kalkmam" dedi.

"Öyleyse, ben de sana söz veriyorum ki, öteki işleri seninle tartışmam."

Böylece, Mrs. Western'e özgü bir deyimi kullanarak, savaşan yanlar arasında bir antlaşmanın imzalandığını söyleyebiliriz. O sırada rahip de geldiği; atlar da hazırlandığı için, Mr. Western onun sözünden çıkmayacağını kardeşine yemin ettikten sonra, Londra'ya gitmek üzere atına bindi. Mrs. Western de, ertesi gün kardeşinin pe-

* Metinde Fransızca: Sizi bütün yüreğimle hor görüyorum (Ç.N.)

** Mrs. Western'in hangi siyasal olaylara değindiğini biz de anlayamadık (Ç.N.)

şinden gitmek üzere hazırlandı.

Ne var ki, yolda Mr. Western, kız kardeşiyle konuştuklarını rahip efendiye anlattı. İkisi birleşip, önerilen nezaket kurallarına kulak asmamaya karar verdiler. İşte bu yüzdendir ki, fikir değiştiren Mr. Western, kısa bir süre önce anlattığımız biçimde davrandı.

BÖLÜM 7

Zavallı Jones'un başına çeşitli felâketler gelir

Biraz öne anlattığımız durumlar üzerine, Mrs. Honour, Mrs. Miller'in evine gidip Jones ile görüşmek istedi. Bizim delikanlıyla başbaşa kalır kalmaz, konuşmaya başladı:

"Ah benim sevgili efendim, nasıl dilim varacak da size söyleyebileceğim bunları? Siz mahvoldunuz, efendim; benim sevgili hanımım da mahvoldu, ben de mahvolduml"

Jones, gözlerini deli deli Mrs. Honour'a dikti: "Sophia'nın başına bir şey mi geldi?"

"En kötü şey geldi onun başına. Ah, bir daha nereden bulurum onun gibi bir hanımı! Ah, bu günleri de mi görecekmişim!"

Bu sözleri duyan Jones, sapsarı kesildi, titredi, kekeleyerek bir şeyler söylemek istedi. Ama Mrs. Honour, konuşmasını sürdürüyordu:

"Ah, Mr. Jones! Hanımımı edebiyen kaybettim!"

"Ne? Nasıl olur? Tanrı aşkına söyle bana? Ah, benim Sophia'm!"

"Evet, benim için de hanımların en sevilisiydi o. Öyle bir iş bulamam bir daha."

"Allah kahretsin senin işini!" diye bağırdı Jones. "Nerede o? Ne oldu? Ne oldu benim Sophia'ma?"

"Ya, öyledir" dedi Mrs. Honour. "Hizmetçilere hep kahrolsun denilir. Onlar kavulsunlar, temelli mahvolsunlar, ne çıkar bundan? Öteki insanlar gibi etten kandan değildir onlar. Onların başına ne gelirse gelsin, hiç önemi yok."

"Acıma nedir biliyorsan, merhamet nedir biliyorsan, ne olur bana hemen söyle: Sophia'ya ne oldu?"

"Vallahi siz bana acımıyorsunuz ama, ben size acıyorum. Dünyanın en tatlı kızını yitirdiniz diye, 'kahrolsun!' demiyorum size. Ne var ki, size acımak gerek, doğrusunu isterseniz. Bana da acımak gerek; çünkü dünyanın en iyi hanımını..."

Nerdeyse çıldırmak üzere olan Jones "ne oldu?" diye bağırdı.

"Ne mi oldu? Ne mi oldu? Ne olacak, sizin de başınıza, benim de başıma gelebilecek en kötü şey oldu... Babası geldi, onu sizin de, benim de elimden aldı, götürdü."

Bunu duyan Jones, diz üstü çöküp, "iyi ki bundan daha büyük bir felâket olmadı!" diyerek Tanrıya şükretti.

"Bundan daha büyük felâket mi?" diye sordu Mrs. Honour. "Sizin için de, benim için de, bundan daha büyük ne felâket olabilir ki? Onu Mr. Blifil ile evlendireceğine yeminler ederek, aldı götürdü. Bunu duyun da, içiniz açılsın bari. Zavallı bense, kapı dışan edildim."

"Doğrusunu isterseniz, Mrs. Honour, korkudan aklım başımdan gitti. Sophia'nın ansızın korkunç bir kazaya uğradığını sandım. Öyle bir kaza ki, Blifil ile evlenmesi bile bir hiç kalır onun yanında... Neyse sevgili Honour, insan yaşadıkça umut kesilmez. Kadınlar, kaba güce başvurarak, evlendirilemezler bu özgürlük ülkesinde."

"Evet, bu doğru. Sizin biraz umudunuz olabilir. Ama eyvah ki eyvah, ya zavallı benim ne gibi bir umudum olabilir?... Tüm bunları sizin yüzünüzden çektiğimin farkındasınızdır herhalde. Mr. Western ile aramın açılmasının tek nedeni, Mr. Blifil'e karşı çıkıp, sizi tutmamdır."

Jones "inanın bana, Mrs. Honour" dedi, "size ne denli borçlu olduğumu çok iyi biliyorum; bu gönül borcunu ödemek için elimden geleni de yapacağım."

"Ah, ne yapabilirsiniz ki, efendim? Kovulan bir hizmetçi, ancak aynı derecede iyi başka bir yer bulunca rahat edebilir."

"Üzülmeyiniz, Mrs. Honour; ben sizi aynı yere yeniden yerleştirmeyi umuyorum."

"Ah efendiciğim, nasıl kapılabilirim böyle umutlara? Mr. Western

bana kıyasıya diş bilerken, aynı yere yerleşmemin yolu var mı hiç? Ama eğer günün birinde siz hanımımı alırsanız... Onu almanızı da candan diliyorum doğrusu; çünkü siz, eli açık, iyi huylu, kibar bir baysınız. Onu sevdiğinize de kalıbımı basarım. Vallahi, o da sizi canı gibi seviyor. Bunun aksini söylemek nafile. Zavallı hanımım, yapmacık haller takınmadığı için, onu birazcık olsun tanıyan herkes, bunun farkına varıyor. Eğer birbirini seven iki kişi mutlu olamayacaksa, kim mutlu olacak yeryüzünde? Mutluluk paraya pula bağlı değildir her zaman. Üstelik benim hanımımın parası, ikinize de yeter. İşte bütün bunlardan ötürü, sizin gibi iki sevdalıyı birbirinden ayırmak, yürekler acısı bir iş olur. Yoo, eninde sonunda birbirinize kavuşacağınızdan, hiç kuşkum yok benim. Alnınıza yazılıysa, hiç kimsecikler engelleyemez bunu. Eğer dendiği gibi, nikâhlar Tanrının huzurunda kılınıyorsa, dünyanın tüm yargıçları bir araya gelse, bozamazlar bu nikâhı. Keşke o rahip Supple biraz daha gözüpek olsa da, kızını sevmediği bir erkeğe zorla vermekle günah işlediğini söylese Mr. Western'e. Ne çare ki, rahibin ekmek parası, Mr. Western'e bağlı. İşte bu yüzden zavallı adamcağız çok dindar, çok iyi yürekli olduğu halde, böyle şeyler yapmanın kötülüğünü söylemesine söylüyor ama, Mr. Western'in arkasından söylüyor; onun yüzüne karşı bir şey söylemeyi göze alamıyor. Ama şu da var ki, rahip efendi pek yiğitçe davrandı demin. Mr. Western ona el kaldıracak diye ödüm koptu... Ne olur, efendim, üzülmeyin; umutsuzluğa da kapılmayın. Her şey yoluna girebilir, yeter ki hanımım size bağlı kalsın. Size bağlı kalacağına da güvenebilirsiniz. Başka bir erkekle evlenmeye asla razı olmaz o. Mr. Western öfkelenip, hanımıma kötü bir şey yapacak diye ödüm kopuyor; çünkü aklın alamayacağı kadar öfkeli bir baydır Mr. Western. Çok yufka yürekli olan hanımım, üzüntüden mahvolacak diye de korkuyorum. Ne yazık ki, benim kadar gözü pek değildir o. Ben bir delikanlıya tutkun olsam da, babam beni hapsetmeye kalksa, babamın gözlerini oyup, gene de giderdim o delikanlıya. Ama bu işde bir de büyük servet söz konusu. Babası canı isterse hanımıma verir o büyük sevreti, canı isterse vermez. Bu da hanımımın durumunu biraz etkiliyor elbette."

Mrs. Honour'un söylediklerini dikkatle dinlemediğinden mi, yoksa arada bir lâf söylemek olasılığını bulamadığından mı bilemem artık; ama yukarda aktardığımız söylev verilirken, Jones bir tek söz bile söylemedi. Odaya koşarak giren Partridge, Lady Hazretlerinin merdivenleri çıkmakta olduğunu haber verinceye dek, hiç durmadan konuştu Mrs. Honour.

Yeryüzünde hiç kimse, bizim delikanlı kadar güç birdurumda olamazdı o sırada: Honour'un, Jones ile Lady Bellaston arasındaki ilişkiden haberi yoktu; Jones açısından hiçbir zaman haberi olmaması da gerekirdi. Ne yapacağını bilemeyen, telâşa kapılan Jones, böyle durumlara düşen çoğu insanlar gibi, en yapılmaması gereken şeyi yaptı: Mrs. Honour'u Lady Bellaston'a göstereceği yerde (kötü sonuçları olamazdı bunun) Lady Bellaston'u Mrs. Honour'a göstermeyi yeğ tuttu. Hizmetçiyi yatağın arkasına götürüp, perdeleri çekmeye ancak vakit bulabildi.

Zavallı Mrs. Miller ile ailesine yardım etmek için bütün gün koşuşması, Mrs. Honour'dan ödünü koparan laflar duyması, Lady Bellaston'un ansızın gelişi, Jones'u şaşkına döndürmüş, ona her şeyi unutturmuştu. Onun için hastaymış gibi davranmak, aklının kenarından bile geçmedi. Zaten sırtındaki süslü giysiler de, sağlıklı yüzü de, hasta geçinmesine hiç de uygun değildi.

İşte bu yüzdendir ki, Lady Hazretlerini hoş karşıladı, elinden geldiğince güler yüzlü göründü; gerçek ya da sahte hiçbir hastalık belirtisi göstermedi.

Lady Bellaston, odaya girer girmez, yatağa çöktü.

"Görüyorsunuz ya, sevgili Jones" dedi, "hiçbir şey beni sizden uzun süre uzak tutamıyor. Bütün gün görünmediğiniz, bir haber göndermediğiniz için, belki size kızmam gerekir. Hastalığınızın, sokağa çıkmanızı engelleyemeyeceğini görüyorum. Loğusa yatağına konuk kabul eden kibar bir bayan gibi, böyle süslü bir halde bütün gün yatak odanızda oturup kaldığınızı sanmam. Ama niyetim sizi azarlamak değil; çünkü evli bir kadın gibi surat asıp, sizin de bir koca gibi soğuk davranmanıza fırsat vermeyi hiç istemem."

Jones "hayır, Lady Bellaston" diye karşılık verdi. "Görevlerimi

savsakladım diye beni azarlamayacağınızı biliyorum. Ben sadece sizin buyruklarınızı bekliyordum. Aslında hangimizin yakınmaya hakkı var, şekerim? Dün gece randevusuna gelmeyerek, mutsuz bir adamı bekleten, özlemler içinde bırakan, üzüm üzüm üzülmesine neden olan kim acaba?"

"Bunun lâfını bile etmeyin, sevgili Mr. Jones. Neden gelmediğimi bilseydiniz, bana acırdınız. Yüksek çevre yaşantısı denilen o kaba saba gülüdürüyü sürdürmek amacıyla, kibar kadınların budalalaların küstahlığı yüzünden neler çektiklerini hiç kimse bilemez. Neyse, bütün o özlemlerinizin ve üzüntülerinizin size zarar vermemesine seviniyorum; çünkü sizi ömrümde bu denli sağlıklı görmedim. Yemin ederim, Jones, şu anda size bakıp, yakışıklı Adonis'in resmi yapılabilir."

Öyle kışkırtıcı sözler vardır ki, onurlu erkekler, ancak bir yumruk atarak gereken karşılığı verebilirler bunlara. Âşıklar arasında da öyle sözler vardır ki, bunlara verilebilecek tek yanıt, karşısındakini öpmektir. Lady Bellaston'un şimdi Jones'a yaptığı iltifat da bu türdendi işte. Üstelik Lady Hazretleri, o sırada Jones'a öyle bir bakış baktı ki, diliyle belirtemediği tatlı düşünceleri, gözleriyle dile getirdi.

Şu sırada bizim delikanlının, akıllara sığmayacak kadar güç bir duruma düştüğünden hiç kuşkunuz olmasın. Neden derseniz, Lady Hazretleri onu kışkırttığı halde, odada bir üçüncü kişi bulunduğu için, Jones, aşk düellolarında iki kişinin yanlarında hiçbir tanık bulunmaması kuralına uymak zorunda kalıyor; böyle durumlarda gerekli sayılan davranışta bulunamıyor; hattâ böyle bir davranışta bulunmayı öneremiyordu bile. Odada başka bir kadının varlığından haberi olmayan Lady Bellaston, bir süre hayretler içinde kalıp, Jones'dan gereken tepkiyi bekledi. Ne denli gülünç bir durumda olduğunun bilincine varan Jones ise, Lady Hazretlerinden uzak duruyor; kendisinden beklenen tepkiyi göstermeyi göze alamadığı için, hiçbir şey yapamıyordu. Bu durum daha uzun sürseydi, bundan hem daha komik hem de daha trajik bir sahne hayal edilemezdi. Lady Hazretleri, iki üç kez renkten renge girmişti bile; yataktan kalkmış, sonra gene oturmuştu. Jones'a gelince, toprağın yarılıp kendisini yutmasını ya

da evin çöküp tepesine yıkılmasını umuyordu. Bizim delikanlı, Cicero gibi kandırıcı bir biçimde konuşabilse de, Machiavelli kadar siyasal olabilse de, gene kendisini tam anlamıyla rezil edecek bu durumdan, iyi ki garip bir olay sayesinde kurtuldu o sırada.

Genç Nightingale'in bulut gibi sarhoş bir halde çıkagelmeseydi bu olay. Delikanlı, kollarını bacaklarını kullanacak durumda olmakla birlikte, aklını kullanamayacak kadar sarhoştu.

Mrs. Miller ile kızları yataklarında, Partridge de mutfaktaki ocağın başında piposunu içmekte olduğundan, Nightingale, karşısına hiç kimse çıkmadan, Mr. Jones'un odasının kapısına vardı. Kapıyı itip ardına kadar açan Nightingale, selâmsız sabahsız içeriye dalacakken, oturduğu yerden ayağa fırlayan Jones, bunu engelledi. Hem de öyle bir engelledi ki, odanın ortasına kadar ilerleyemeyen Nightingale, yatağın üstünde kimin oturduğunu hiç göremedi.

Aslında Nightingale, kendi odasıyla Jones'unkini karıştırmış, kendi kapısını açtığını sanmıştı. İşte bu yüzden içeriye girmek için direniyor; kendi yatağında yatacağını, bunu hiç kimsenin engelleyemeyeceğine yemin ediyordu. Ne var ki, Jones, arkadaşını kandırdı; merdivendeki gürültüyü duyunca hemen efendisinin imdadına yetişen Partridge'e teslim etti.

Bunun üzerine Jones, istemiye istemiye kendi odasına dönmek zorunda kaldı. İçeriye girer girmez, Lady Bellaston'un hafif bir sesle bağırarak, kendini bir iskemleye attığını gördü. Lady Hazretleri öyle allak bullak bir haldeydi ki, daha narin bedenli bir bayan olsaydı, bir sinir nöbeti geçirdiğini söyleyebilirdik.

Şöyle bir durum olmuştu: Kimin ağır basacağını bilmeden iki erkek arasındaki itişip kakışmadan, kendi yatağında yatacağını söyleyip küfreden Nightingale'den korkan Lady Hazretleri, eskiden yaptığı gibi, Jones'un yatağının arkasına saklanmak istemiş; orada başka birinin saklandığının farkına varınca da fenalıklar geçirmişti.

Şimdi Lady Bellaston "buna insan dayanabilir mi, Mr. Jones?" diye bağırdı. "Erkeklerin en alçağısınız siz! Önünde küçük düştüğüm bu rezil kim?"

Mrs. Honour, saklandığı yerden korkunç bir öfkeyle fırladı: "Re-

zil ha! Hadi hadi! Rezil demez mi! Ben yoksulum ama, birçok zenginden çok daha az rezilim!"

Jones, görmüş geçirmiş bir çapkın gibi davranıp, Mrs. Honour'u yatıştıracağı yerde, kendi kara bahtına lânet etmeye, dünyanın en mutsuz adamı olduğunu söyleyerek dövünmeye başladı. Derken Lady Bellaston'a diller döküp, suçsuz olduğu konusunda saçma sapan lâflar etti. Özellikle böyle durumlarda dünyanın en açıkgöz kadınlarından biri olan Lady Bellaston, aklını başına toplamıştı bu arada.

"Özür dilemenize gerek yok, efendim" dedi kılını kıpırdatmadan. "Saklananın kim olduğunu anladım şimdi. Mrs. Honour'u tanımamıştım ilkin; ama şimdi tanıdım. Aranızda herhangi bir kötülük olması, söz konusu değildir bence. Mrs. Honour, sağduyulu bir kadın olduğundan, sizi görmeye gelmemi yanlış yorumlamaz. Ben öteden beri dostça davranmışımdır Mrs. Honour'a karşı. İleride ona çok daha dostça davranmak da benim elimdedir."

Mrs. Honour, hiddetli olduğu kadar da idareciydi. Lady Bellaston'un yumuşak bir sesle konuştuğunu duyunca, o da yumaşayıverdi:

"Vallahi" dedi, "Lady Hazretleri bana karşı hep dostça davranır, bunu bilirim. Yemin ederim ki, Lady Hazretleri kadar iyi bir dostum yoktur benim. O biçimsiz lâfı söylerken, bunu Lady Hazretlerine söylediğimi bilmiyordum. Bunları söylediğime öyle üzülüyor, öyle üzülüyorum ki, kendi dilimi ısırıp koparabilirim nerdeyse... Lady Hazretlerine kasıtlı lâf etmek bana düşer mi hiç? Böyle yüce bir Lady Hazretleri üstüne lâf edebilir mi benim gibi bir hizmetçi parçası... Yani eskiden hizmetçi olan biri demek istiyorum; çünkü artık hiç kimsenin hizmetçisi değilim. Yazık oldu bana! Dünyanın en iyi hanımını yitirdim..."

Honour, bunu söylerken, seller gibi gözyaşı dökmenin uygun düşeceğini hesapladı.

"Ağlama, yavrum" dedi iyi yürekli Lady Hazretleri. "Belki seni avutmanın bir yolunu buluruz. Yarın sabah beni görmeye gel."

Lady Bellaston bunu söyledikten sonra, yere düşmüş olan yelpazesini aldı; bizim delikanlının yüzüne bile bakmadan, olanca görke-

miyle odadan çıkıp gitti. Yüksek sosyete kadınlarının yüzsüzlüğünde öyle bir azamet vardır ki, bu çevrelerde yaşamayanlar, Lady Hazretlerinin şu sıradaki durumuna düşseler, boşuna uğraşırlar böyle bir azamete erişebilmek için.

Lady Bellaston'un peşinden merdiveni inen Jones, ona ikide birde elini uzattı ama, Lady Hazretleri bu eli almaya kesinlikle yanaşmadı. Önünde eğilen Jones'un yüzüne hiç bakmadan, tahtırevanına bindi.

Yukarı dönen Jones ile geçirdiği heyecandan sonra toparlanmaya çalışan Mrs. Honour, uzun uzun konuştular. Bizim delikanlının Sophia'yı aldatmasıyla ilgiliydi bu konuşma. Mrs. Honour, çok acı sözler söyleyerek, Jones'u azarladı. Ne var ki, sonunda Jones, sadece Mrs. Honour'un gönlünü almakla kalmadı; ne olursa olsun dilini tutacağı konusunda yemin de ettirdi ona. Bundan başka Mrs. Honour, ertesi gün Sophia'yı bulmaya; Mr. Western'in ne yapmak niyetinde olduğunu da öğrenip, Jones'a bildirmeye söz verdi.

İşte böyle bitti bu mutsuz olay. Ancak Mrs. Honour kazançlı çıktı bu durumdan; çünkü (kimi okuyucularımın kendi özel deneyleri sonucu kabul edecekleri gibi) gizlenmesi gereken bir şeyi bilmek, çok kârlı bir iş olabilir. Bu gizi sadece sıkı sıkı saklayanlar için değil, fısıldayanlar için de kârlı olabilir bu; ve ara sıra öyle durumlar olur ki, bu fısıltılar, söz konusu gizin saklanması için para veren dünyadan habersiz insanlar dışında, herkesin kulağına varır.

BÖLÜM 8

Kısa ve tatlıdır

Jones'a karşı büyük bir gönül borcu duyduğu halde, geceleyin odasında kopan kıyametler yüzünden, Mrs. Miller ertesi sabah bizim delikanlıyı tatlı tatlı azarlamaktan kendini alamadı gene de. Gelgelelim bu azarlama, Jones'un iyiliğinden başka gerçekten hiçbir amaç gütmediği, çok yumuşak ve çok dostça olduğu için, delikanlı

gücenmek şöyle dursun, bu iyi niyetli kadının öğütlerini şükranla dinledi; olup bitenlere çok üzüldüğünü anlattı, elinden geldiğince özür diledi, bundan böyle evde gürültü çıkarmayacağına söz verdi.

Gerçi o sabah ilk karşılaştıklarında Mrs. Miller kendini tutamayıp Jones'u bir kenara çekmiş, hafif azarlamıştı ama; delikanlının aşağı kata çağrılmasının çok daha tatlı nedenleri vardı aslında: Jones, Miss Nancy'ye babalık edecek, onu eş olarak Mr. Nightingale'e vermek görevini üstlenecekti. Mr. Nightingale ise, giyinmiş kuşanmış ve tamamiyle ayık bir durumdaydı. Zaten ilerisini hiç düşünmeden böyle bir evlilik yapan bir adamın tamamiyle ayık olması gerekmektedir birçok okuyucuma göre.

Genç Mr. Nightingale'in, amcasının elinden nasıl kurtulduğunu, bir gece önce anlattığımız sarhoş duruma nasıl düştüğünü açıklamanın şimdi tam sırasıdır belki:

Yeğeniyle birlikte, oturduğu yere gelince, amca, biraz kendi canı çektiği için (çünkü içkiye pek düşkündü); biraz da yeğeninin yapmak istediği şeyi hemen yapamayacak hale gelmesi için, sofraya şarap getirilmesini emretti. Gerçi genç Mr. Nighitngale içkiye pek düşkün değildi; ama bu ikramı reddederek nezaketsizlik yapacak, amcasının sözünü dinlemeyecek kadar da nefret etmezdi içkiden. Onun için, bol bol sunulan şarabı içip, çok geçmeden iyice kendinden geçti.

Böylece zafer elde eden amca, yeğenine tam bir yatak hazırladığı sırada, gelen bir haberciden öyle şaşırtıcı ve öyle üzücü bir şey öğrendi ki, bir saniyede yeğenini tümüyle unutup, kendi derdine düştü.

Ansızın gelen bu kötü haber şuydu: Yola çıkmasından hemen sonra, kızı, hiç vakit kaybetmeden bu durumdan yararlanmış, dolaylarda oturan genç bir din adamıyla kaçmıştı. Yaşlı Mr. Nightingale, bu delikanlıya ancak bir tek açıdan (bir tek meteliği olmaması açısından) karşı çıkabileceği halde, kızı bu aşk serüveninden babasına bile söz etmeyi uygun bulmamıştı. Öyle de ustaca davranmıştı ki, iş işten geçip nikâh kıyılıncaya değin, hiç kimsenin ruhu duymamıştı olup bitenleri.

Yaşlı Mr. Nightingale bu haberi alır almaz, tam bir şaşkınlık içinde, bir araba hazırlanmasını emretti. Yeğenini bir uşağa emanet edip, ne yapacağını, nereye gideceğini pek bilmeden, evden hemen çıktı.

Amca gittikten sonra, yeğeni yatağa götürmek üzere gelen uşak, sızan genç Nightingale'i uyandırıp, amcasının evden çıktığını ona zor belâ anlatabildi. Ne var ki, Mr. Nightingale, uşağın hizmet önerilerine hiç kulak asmadan, dakikasında bir tahtırevan getirilmesi için direndi. Buna karşı çıkması konusunda yaşlı Mr. Nightingale'den kesin bir emir almayan uşak, emredileni yaptı. Böylece delikanlı, Mrs. Miller'in evine götürüldü. Daha önce de anlattığımız gibi, sendeliye sendeliye Jones'un odasına çıktı.

Genç Mr. Nightingale bunun nasıl olduğunu henüz bilmiyordu ama, amca engeli artık ortadan kalktığı için, herkes çabucak hazırlandı. Mrs. Miller, Mr. Jones, Mr. Nightingale ve nişanlısı, kiraladıkları bir arabaya binip, Doctors Commons'daki nikâh dairesine gittiler. Orada Miss Nancy, halkın deyimiyle, dakikasında namuslu bir kadına dönüştü. Zavallı anne de, dünyanın gerçekten en mutlu insanlarından biri oldu.

Bu biçare kadına ve ailesine yaptığı iyiliklerin mutlu bir sonuca vardığını gören Mr. Jones, şimdi kendi dertleriyle uğraşmaya başladı. Ama o konuya geçmeden önce, bir açıklamada bulunmam gerekiyor: Birçok okuyucumun, başkalarının sıkıntılarını kendine böyle dert edindiği için, Mr. Jones'u budala sanmasını istemiyorum. Birkaç okuyucumun da, Mr. Jones'un bu işde kendi çıkarlarını hiç hesaba katmadan davrandığını sanmasını da istemiyorum. Onun için, okuyucularıma şunu bildirmeyi uygun gördüm: Mr. Jones bu evlilikle yakından ilgileniyordu; bunu gerçekleştirmekte de büyük bir çıkarı vardı.

Aykırı bir düşünce izlenimini veren bu gerçeği hemen açıklayalım: Terentius'un oyunlarından birinde söylenen **homo sum: nihil humani a me alienum puto** (yani "ben insanım; insanlıkla ilgili hiçbir şey bana yabancı değildir") sözünü gerçekten söyleyebilecek bir adamdı bizim Jones. Hiçbir kimsenin mutsuzluğunun ya da mutluluğunun kayıtsız bir seyircisi olamıyordu. Başkalarının mutsuzluğu-

na bir katkısı olduğu oranda üzülür; mutluluklarına bir katkısı olduğu oranda da sevinirdi her zaman. Böylece tüm bir aileyi acıların en derininden çıkarıp, sevinçlerin en yücesine götürmek, büyük bir mutluluk olmuştu Jones için. Bizim delikanlının bu mutluluğu da, kendi çıkarlarına düşkün adamların en ağır zahmetlere katlanarak ve çoğu zaman akıl almaz kötülükler yaparak satın aldıkları mutluluktan çok daha büyüktü.

Huylan Jones'unkine benzeyen okuyucular, bu kısa bölümde çok önemli bir konunun işlendiğini düşüneceklerdir belki. Ama huyları başka türlü olanlar, ne denli kısa olursa olsun, esas konumuzla ilgili saymadıkları bu bölümün hiç yazılmamış olmasını isteyeceklerdir. Neden derseniz, onlara göre esas konumuz, Mr. Jones'un nasıl darağacına ya da ondan beter bir felâkete sürüklendiğini anlatmamızdır herhalde.

BÖLÜM 9

Çeşitli aşk mektupları

Mr. Jones eve dönünce, masasının üstünde aşağıya aktardığımız mektupları buldu. İyi ki, gönderildikleri sıraya göre açtı bu mektupları:

Birinci mektup

Garip bir tutkuya kapıldığım besbelli. Kararlarım ne denli güçlü, ne denli isabetli olursa olsun, onları bir an bile uygulayamıyorum. Dün gece, sizi bir daha hiç görmemeye karar verdim. Ama (eğer bunu yapabilecekseniz) bu durumu nasıl açıklayacağınızı dinlemeye hazırım bu sabah. Şu da var ki, bunu açıklamanızın yolu olmadığını da biliyorum. Sizin uydurabileceğiniz her şeyi kendi kendime söyledim bile... Belki de söylemedim. Ola ki, sizin uydurma yeteneğiniz benimkinden güçlüdür. Onun için, bu mektubu alır almaz, bana geliniz. Bir özür uydurabilirseniz, size inanacağıma nerdeyse söz veriyorum. Bana hainlik ettiniz onunla... Hayır, düşünmeyeceğim ar-

tık. Hemen bana gelin. Bu yazdığım üçüncü mektup; ilk ikisini yaktım... Bunu da yakacağım nerdeyse. İnşallah çıldırmam... Bana hemen geliniz.

İkinci mektup

Sizi günün birinde bağışlayacağımı, hattâ evime ayak basmanıza izin vereceğimi umuyorsanız, hemen bana geliniz.

Üçüncü mektup

Mektuplarım geldiği sırada, sizin evde olmadığınızı şimdi anlamış bulunuyorum. Bunu alır almaz, bana geliniz. Dışarı çıkmayacağım. Sizden başka da kimse alınmayacak evime. Gecikmeniz için hiçbir neden görmüyorum.

Jones bu üç pusulayı yeni okumuştu ki, Mr. Nightingale içeriye girdi.

"Söyle bakalım, Tom" dedi. "Dün olup bitenlerden sonra, Lady Bellaston'dan bir haber var mı?"

(Bizim delikanlıyı görmeye gelen bayanın kim olduğu artık herkesce biliniyordu bu evde.)

Jones, çok ağırbaşlı bir tavır takındı: "Lady Bellaston mu?"

"Hadi sevgili Tom" dedi Mr. Nightingale. "Dostlarından her şeyi böyle gizlemeye kalkma. Dün gece onu göremeyecek kada sarhoştum; ama maskeli baloda onu görmüştüm. Periler kraliçesinin kim olduğunu bilmediğimi mi sanıyorsun yoksa?"

"O bayanı maskeli baloda gerçekten gördün mü?" diye sordu Jones.

"Vallahi gördüm. Sana yirmi kez de taş attım. Ama bu konuda öyle alınganstn ki, açık seçik konuşmaktan çekindim. Bana kalırsa, dostum, o bayanı korumak için, sen aşırı titiz davranıyorsun. Onu çok iyi tanıyorsun ama, gerçek kişiliğini bilmiyorsun aslında. Bana kızma ama, Tom, namusum üzerine yemin ederim ki, onun baştan

çıkardığı ilk delikanlı sen değilsin. Seninle ilişkisinde ötürü, adı kötüye çıkacak diye korkma sakın."

Gerçi Jones, onunla ilk tanıştığı sırada Lady Bellaston'un el sürülmemiş bir kız oğlan kız olduğu sanısına kapılmamıştı. Ne var ki, Londra'yı hiç bilmediği, bu kentte pek az kişi tanıdığı için, Lady Hazretlerinin halk arasında "aşüfte" denilen kadınlar arasına girdiğinden haberi yoktu. Bu kadınlar, namuslu görünerek ve namuslu geçinerek, hoşlandıkları tüm erkeklerle ilişki kurarlar. Namus konusunda gerçekten titiz olan ve bu gibi kadınlarla görünmek istemeyen kimi bayanlar dışında, tüm Londra görüşür bunlarla. Sözün kısası, bu kadınların ne mal olduğunu herkes bilir; ama hiç kimse açıkça "aşüfte" diyemez onlara.

Jones, Nightingale'in bu ilişkiden haberi olduğunu anlayıp, kendisinin bu konuda böylesine titiz davranmasının pek gerekli olmadığının da farkına varınca, arkadaşının dilini çözüp, Lady Bellaston konusunda bildiklerini ve duyduklarını açıkça söylemesini istedi.

Kadını birçok huyu olan Nightingale, dedikoduya da ayrıca meraklıydı. İşte bu yüzdendir ki, Jones onu canı istediği gibi konuşmakta özgür bırakınca, arkadaşı, Lady Hazretlerini uzun uzun anlatmaya koyuldu.

Ne var ki, kibar çevrelerde yaşayan kadınlara büyük bir sevgi beslediğimizden, Lady Bellaston açısından son derece olumsuz ayrıntılar içeren bir öyküyü burada anlatacak değiliz. Yapıtlarımızı ileride inceleyecek olanlara kötü yorumlar yapmak fırsatını vermemeye özen gösteriyoruz. Rezaletleri ele almak aklımızın kenarından bile geçmezken, dedikodu aktaran bir yazar durumuna düşmek istemiyoruz.

Nightingale'in söylediklerini çok dikkatle dinleyen Jones, derin derin içini çekti.

Bunun farkına varan arkadaşı, "eyvah!" diye bağırdı. "Sakın âşık olmayasın o kadına! Anlattıklarımın seni üzeceğini bilseydim, vallahi dilimi tutardım."

"Ah, sevgili dostum" dedi Jones, "bu kadına öyle bir bulaştım ki, işin içinden nasıl çıkacağımı bilemiyorum. Âşık ha! Hayır dostum,

âşık değilim. Ama ona borçluyum, çok borçluyum. Mademki bu kadarını biliyorsun, seninle açıkça konuşayım: Bu kentte bir lokma ekmeği, ancak onun sayesinde yiyebildim. Böyle bir kadını bırakmamın yolu var mı? Ama ondan kat kat üstün saydığım, kimselerin aklı alamayacağı kadar sevdiğim başka bir kadına hainlik etmemek için, onu bırakmak zorundayım. Ne yapacağımı bilemediğim için de, çıldıracağım nerdeyse."

Nightingale "peki lütfen söyler misin, öteki kadın namuslu mu?" diye sordu.

"Namuslu mu!" dedi bizim delikanlı heyecanla. "Yeryüzünde hiç kimse, onun namusuna gölge düşürmeyi göze alamaz. Dünyanın en temiz havası, onun namusu kadar temiz değildir. Suları en saydam dereler, onun namusu kadar berrak değildir. Hem ruh hem de beden olarak, tepeden tırnağa bir kusursuzluk örneğidir o. Tüm evrenin en güzel yaratığıdır. Ama insan olarak öyle soylu, öyle yüce yanları vardır ki, aklımdan bir an olsun çıkmadığı halde, onu ancak görünce dış güzelliğinin farkına varırım."

"Peki, dostum" dedi Nightingale, "böyle bir kadına bağlıyken, bir an olsun nasıl duraklarsın, nasıl bırakmazsın o..."

"Dur!" diye bağırdı Jones. "Artık kötüleme o bayanı. Nankörlükten nefret ederim."

Nightingale "hadi canım sen de!" dedi. "Ona borçlu olan ilk erkek sen değilsin. Canı isteyince, o kadının eli son derece açıktır. Ancak sana şunu da söyleyeyim: Lütûflarını öyle hesaplı kitaplı bağışlar ki, karşısındaki erkekte, bir gönül borcundan fazla, bir kendini beğenme duygusu uyandırır."

Sözün kısası, Nightingale, bu konuyu öyle bir deşti; söylediklerinin doğru olduğuna yemin ederek, Lady Belaston üstüne öyle şeyler anlattı ki, Jones'un yüreğinde bu kadına saygı diye bir şey kalmadı. Saygısıyla birlikte duyduğu gönül borcu da azaldı. Hattâ kadının kendisine verdiklerini bir iyilikseverlik belirtisi olarak değil, bir ücret olarak görmeye başladı. Böylece hem kadını hem de kendini hor gördüğü için, Lady Bellaston'a da, kendine de fena halde öfkelendi. Bu tiksintinin doğal bir sonucu olarak, tüm düşünceleri gene

Sophia'ya doğru yöneldi. Sophia'nın erdemi, temizliği, Jones'a duyduğu sevgi, bu sevgi yüzünden çektiği acılar, delikanlının tüm benliğini doldurdu. Lady Bellaston ile ilişkisi, şimdi daha da iğrenç göründü gözüne. Bu serüvenin, o kadına hizmetten başka bir şey olmadığının farkındaydı artık. Ona hizmet etmezse, ekmek parasını yitireceğini bildiği halde, geçerli bir bahane bulursa, kadını bırakmaya karar verdi.

Bu kararını arkadaşına bildirince, biraz düşünen Nightingale, "buldum, oğlum!" dedi. "En güvenilir çareyi buldum: Onunla evlenmek istediğini söyle. Eğer kabul ederse, asılmaya râzıyım."

"Evlenmek mi!"

"Evet, onunla evlenmek istediğini söyle. Dakikasında bırakır seni. Eskiden beslediği bir delikanlı vardı. O delikanlı içtenlikle yaptı bu öneriyi; dakikasında da kapı dışarı edildi."

Jones, böyle bir tehlikeyi göze alamayacağını açıkladı: "Bakarsın o adama olumsuz davranır da, başkasına olumlu davranır. Ya kabul ederse, ben ne olurum o zaman? Kendi kurduğum tuzağa düşer, mahvolur giderim o zaman."

Nightingale, "hayır mahvolmazsın" diye karşılık verdi. "O tuzaktan her an kurtulabilmenin çaresini öğretirim sana."

"Ne gibi bir çare?"

"Şöyle bir çare: Demin sözünü ettiğim delikanlı, benim en yakın dostlarımdan biridir. Ayrıldıktan sonra Lady Bellaston'un ona yaptığı bazı kötülüklere öyle içerlemiş ki, hiç güçlük çıkarmadan, kadından aldığı mektupları sana göstermeye razı olur. O zaman, nikâh kıyılmadan önce ("zaten bana kalırsa evlenmeyi nasıl olsa istemeyecek) ondan ayrılmak için geçerli bir bahane olur bu."

Jones, biraz duraksadıktan sonra, Nightingale'e güvenip, önerisini benimsedi. Ama bu sözümona evlenme isteğini kadının yüzüne karşı yapmayı göze alamadığı için, her sözcüğünü Nightingale'in söylediği aşağıdaki mektubu yazdı:

Efendim,

Dışarda bir işim olduğundan, ne yazık ki, siz, Lady Hazretlerinin

emirlerini bildiren mektubu hemen almak onuruna erişemedim. Buna son derece üzülüyorum. Bu konuda Lady Hazretlerinden özür dilemekte gecikmiş olmam, üzüntümü büsbütün arttırmakta. Ah, Lady Bellaston, bu tür aksilikler yüzünden adınız lekelenecek diye, öyle korkuyorum kil Bunu engellemenin bir tek çaresi var. Bu çarenin ne olduğunu size söylememe gerek yok. Ancak izin verin de, şu kadarını söyleyeyim: Benim gözümde sizin onurunuz kendi onurum kadar kıymetli olduğundan, özgürlüğümü ayaklarınızın altına sermek şanı, ömrümde tek istediğim şandır. Şuna da inanın ki, eğer yüce gönüllü davranıp, "yasal yoldan ebediyen o benimdir" demek hakkını bana bağışlamazsanız, hiçbir zaman tam anlamıyla mutlu sayamam kendimi. Lady Hazretlerine en derin saygılarımla,

Tom Jones

Lady Bellaston, bu mektuba aşağıdaki yanıtı verdi hemen:

Efendim,

O ağırbaşlı mektubunuzun soğuk ve resmi havası, sözünü ettiğiniz o yasal hakka daha şimdiden sahip olduğunuza beni nerdeyse inandırdı. Hattâ sizinle benim, yıllarca önce birleşip, karı koca denilen o canavarımsı hayvanı oluşturduğumuza inanasım geldi. Acaba beni gerçekten aptal mı sanıyorsunuz? Benim paramla keyfinizi sürdürebilmeniz için, bütün varlığımı size teslim edecek kadar aklımı başımdan aldığınızı mı sanıyorsunuz yoksa? Benim beklediğim aşk kanıtları bunlar mı? Bana vereceğiniz karşılık bu muydu?... Neyse, sizi azarlayarak kendimi küçük düşürecek değilim. Bana gösterdiğiniz derin saygıya hayranım.

Hamiş: Mektubumu gözden geçiremedim. Aslında söylemek istemediğim bazı şeyler yazdım belki de. Bu akşam saat sekizde bana gelin.

Jones, özel danışmanının öğütlerine uyarak, aşağıdaki mektubu yazdı:

Efendim,

Benden kuşkulanmanıza ne denli perişan olduğumu size anlatmanın yolu yoktur. Nasıl oldu da Lady Bellaston, böylesine alçakça planlar tasarlamakla suçlayabildiği bir adama yüz verdi? Aşkın en kutsal bağını böyle aşağılayabilir mi Lady Hazretleri? Eskiden aşkımın şiddetli yüzünden bir ara kendimi denetleyemeyip, sizin adınızı lekeleyebilecek davranışlarda bulundum diye, herkesin ergeç duyacağı, duyulunca da namusunuza ağır bir darbe indirecek olan bu ilişkiyi sürdüreceğimi mi sanıyorsunuz? Eğer beni böyle davranabilen bir adam biliyorsanız, size olan para borcumu bir an önce ödemek fırsatını bulmak için dua etmem gerekiyor. Sevgiden kaynaklanan ötekı lütûflarınıza gelince, gönlüm bunlara karşılık ebediyen borçlu kalacaktır size.

Jones, bu mektubun sonunda, ilk mektubunda yazdıklarını yineliyordu. Lady Bellaston'dan şöyle bir yanıt geldi:

Bir alçak olduğunuzu anladım. Sizi bütün ruhumla hor görüyorum. Eğer evime gelirseniz, sizi içeriye almayacaklar.

Jones'un çektiği köleliği yaşayanlar, buna dayanmanın hiç de kolay olmadığını bilirler. Şimdi Jones, bu kölelikten kurtulmasını bir başarı sayıyordu ama; gene de içi tam anlamıyla rahat değildi. Lady Bellaston'dan kurtulmak için yaptığı hilede öyle bir yalan dolan vardı ki, her çeşit ikiyüzlülükten ve namussuzluktan nefret eden bir insanı, böyle bir düzenbazlık hoşnut edemezdi. Eğer Jones, son derece güç bir duruma düşmeseydi, böyle bir planı uygulamaya hiç koyamazdı. Ne çare ki, ya Lady Bellaston'a karşı ya da Sophia'ya karşı namussuzca davranmak zorunda kalmıştı. Okuyucumuz şunu kabul edecektir ki, böyle bir durumda, hem ahlâk ilkeleri hem de Sophia'ya duyduğu sevgi, delikanlının bu düzenbazlığı Sophia'ya karşı değil de, Lady Hazretlerine karşı yapmasını zorunlu bir hale getirmişti.

Nightingale, çevirdiği dolabın başarısına son derece sevindi. Jo-

nes da arkadaşını alkışladı; ona üst üste teşekkür etti.

Bunun üzerine Nightingale "sevgili Tom" dedi, "sen bana bir iyilik yaptın, ben de sana bir iyilik yaptım. Ama bu iyilikler, birbirinden tamamiyle farklı. Sen benim sayemde özgürlüğüne kavuştun; ben de senin sayende özgürlüğümden oldum. Ama ben özgürlüğümü yitirdiğim için ne denli mutluysam, sen de özgürlüğüne kavuştuğun için o denli mutluysan, İngiltere'nin en mutlu iki erkeği sayılınz biz."

O sırada Jones ile Nightingale, aşağı katayemeğe çağrıldılar. Yemekleri kendi eliyle pişiren Mrs. Miller, kızının evliliğini kutlamak için, tüm marifetlerini ortaya dökmüştü. Bu mutlu olayın başlıca nedeninin Jones'un dostça tutumu olduğuna inandığından, tüm ruhu bizim delikanlıya karşı duyduğu gönül borcuyla alev alev yanmaktaydı. Duygularını dile getirmek amacıyla, tüm bakışlarını, tüm sözlerini, tüm davranışlarını Jones'a yönelttiği için, kızına, hattâ damadına pek yüz verdiği yoktu.

Yemek tam bittiği sırada, Mrs. Miller'e bir mektup geldi. Ne var ki, bu bölümde yeterince mektup bulunduğundan, şimdi gelen mektupta neler yazılı olduğunu gelecek bölümde bildireceğiz.

BÖLÜM 10

Bazı olaylardan ve bu olaylarla ilgili gözlemlerden oluşmaktadır

Son bölümde gelen mektup, Mr. Allworthy'dendi. Mr. Allworthy, yeğeni Blifil ile birlikte hemen Londra'ya geleceğini; her zaman olduğu gibi, kendi evin birinci katında, yeğeni de ikinci katında kalacağını bildiriyordu.

Bunun üzerine, zavallı Mrs. Miller'in biraz keyfi kaçtı. Bu haber yüzünden bir hayli güç bir durumda kalmıştı. Kendi çıkarlarını hesaba katmadan kızıyla evlenen yeni damadını kapı dışarı etmek bir haksızlık olacaktı. Ama bir bahane uydurup, bunca iyiliğini gördüğü Mr. Allworthy'yi kendi satın alıp ona armağan ettiği eve alma-

mak düşüncesine de katlanamıyordu. Mr. Allworthy, başkalarına sayısız iyiliklerde bulunurken, çoğu eli açık insanın davranışının tam karşıtı olan bir tutum benimserdi: Yaptığı iyiliği, sadece elâlemden değil, bu iyilikten yararlanan insandan bile gizlerdi. Düpedüz "vermek" sözü yerine "ödünç vermek" ya da "ödemek" gibi sözcükler kullanırdı hep. İki eliyle birden bol bol dağattığı lütûfları diliyle değerden düşürmek amacıyla, yeni yeni yöntemler uydururdu. İşte bu yüzdendir ki, Londra'ya her gelişinde onun evinin alt katında oturabilmek koşuluyla, Mrs. Miller'e 50 İngiliz liralık bir maaş bağladığını (Londra'ya gelmek niyetinde değildi aslında); gelişini bir ay önceden haber vereceği için, kendi yokken o katı başkalarına kiralayabileceğini söylemişti. Ne var ki, şimdi ansızın kente gelmek zorunda kaldığı için, daha önceden haber vermek fırsatını bulamamıştı. Herhalde telâşından ötürü de, "eğer birinci kat boşsa" diye eklemeyi de unutmuştu. Hiç kuşkumuz yok ki, Mrs. Miller, birinci katın boş olmayışını açıklamak için, çok sudan bir özür ileri sürse bile, Mr. Allworthy orada kalmaktan vazgeçerdi. Ne çare ki, Prior'un çok güzel bir biçimde anlattığı bazı insanlar vardır. Bu tür insanların davranışları

> Okullarda öğretilen ahlâksızlığın da erdemin de
> Yerleşmiş katı kurallarına uymaz;
> Yasaların yazılı buyruklarıyla da sınırlanamaz.

Bu tür insanlar, mahkemelerde kendilerini savunup aklanacaklarını bilmekle yetinmezler. Yargıçların en haşini olan vicdanlarının onları aklamasıyla da yetinmezler. Ahlâk açısından öyle titizdirler ki, ancak en doğru ve en onurlu davranışlar onları hoşnut edebilir. Yaptıkları herhangi bir şeyi, tam anlamıyla doğru ve onurlu bulmazlarsa, ahlayıp vahlarlar; hortlaklardan ya da cellâttan korkan bir katil kadar huzursuz ve tedirgin olurlar.

İşte Mrs. Miller bu tür insanlardandı. Bu mektubu okur okumaz, huzurunun kaçtığını gizleyemedi. Mektupta ne yazılı olduğunu söyleyip, duyduğu sıkıntıya dolaylı yoldan değinince, onu koruyan me-

lek durumuna gelen Jones, Mrs. Miller'in derdine hemen bir çare buldu:

"Oturduğum yeri derhal size bırakabilirim, efendim" dedi. "Mr. Nightingale'e gelince, eşiyle birlikte taşınabileceği evi henüz hazırlayamadığı için, yeni kiraladığı odaya gitmeye razı olacaktır herhalde. Mrs. Nightingale'in de onunla beraber gideceğinden hiç kuşkum yok."

Yeni evlenen çift, Jones'un bu önerisini hemen benimsedi.

Jones'a duyduğu gönül borcunun artmasıyla birlikte, Mrs. Miller'in yanaklarının kızardığını söylersek, okuyucumuz bize kolayca inanacaktır. Gelgelelim, şimdi söyleyeceğimize inanması için okuyucumuzu kandırmak, biraz daha güç olacaktır belki: Mr. Jones, Mrs. Miller'in kızından Mrs. Nightingale diye söz etmişti. Bu tatlı adı ömründe ilk kez duyan mutlu annenin bizim delikanlıya sevgisi, Mr. Allworthy'nin nerede kalacağı sorununu çözümlediği için değil, bu adı kullandığı için artmıştı.

Yeni evlenen çiftin ve arkadaşıyla birlikte oturacak olan Mr. Jones'un, Mr. Nightingale'in geçenlerde tuttuğu eve ertesi gün taşınmaları kararlaştırıldı. Bunun üzerine, Jones bir yana, herkesin keyfi yerine geldi; herkes o günü sevinç içinde geçirdi. Gerçi bizim delikanlı, ötekiler kadar neşeli görünmeye çalışıyordu ama, Sophia'sı yüzünden nice acılar çekmekteydi. Mr. Blifil'in Londra'ya ne maksatla geldiğini bildiği için, bu haber acılarını büsbütün arttırmıştı. Jones'u en çok üzen şey de, Sophia'nın durumunu araştıracağına, elde ettiği bilgiyi de ertesi akşam delikanlıya ileteceğine söz veren Mrs. Honour'un onu hayal kırıklığına uğratmış olmasıydı.

Jones da, sevgilisi de, şu sırada öyle bir durumdaydılar ki, delikanlının iyi bir haber alacağını ummaları için hiçbir neden yoktu. Gelgelelim, Jones, Mrs. Honour'dan haber almaya gene de can atıyordu. Sanki Sophia, Mrs. Honour eliyle, onunla buluşmayı öneren bir mektup gönderecekmiş gibi, hizmetçiden bir ses çıkmayışına fena halde üzülüyordu.

Bu türden bir sabırsızlığı, insan oğlunun doğal güçsüzlüğüne bağlamak gerekir belki. Kuşkuyu dünyanın en dayanılmaz acısı saydı-

ğımız için, hiçbir şey bilmemektense, en kötü şeyi bilmeyi yeğ tutanız. Yoksa bu sabırsızlığın başka bir nedeni mi vardı? Yani bizim delikanlı hâlâ bazı gizli umutlar mı beslemekteydi? Bunu kestiremiyorum doğrusu. Ne var ki, âşık olmanın ne olduğunu bilenler, bu ikinci olasılığı daha akla yakın bulacaklardır. Neden derseniz, aşk tutkusunun en olağanüstü belirtilerinden biri, en umutsuz koşullar altında bile, umudu canlı tutabilmesidir. Güçlüklere; olası olmayan, hattâ olanaksız olan şeylere hiç mi hiç aldırmaz, aşk dediğimiz şey. O kadar ki, Addison'un Sezar için söylediği "Alp ve Prene dağları çöker onun önünde" sözü, aşırı âşık olanlara da uygulanabilir. Ama kimi zaman aşk tutkusunun, bir köstebeğin yığdığı küçücük bir tümseği kocaman bir dağ haline getirdiği, en mutlu durumlarda umutsuzluğa kapıldığı da doğrudur. Ne var ki, bu soğuk alma nöbetleri, sağlam bünyelerde pek uzun sürmez. Neyse, bu konuda tam bilgimiz olmadığından, Jones'un şu sırada ne halde olduğunun saptanmasını okuyucumuza bırakıyoruz. Kesin olarak söyleyebileceğimiz şudur ki, bizim delikanlı iki saati beklemekle geçirdikten sonra, tedirginliğini artık gizli tutamayarak, odasına çekildi. Orada meraktan nerdeyse delireceği sırada, Mrs. Honour'un mektubu* geldi. Bu mektubu **verbatim et literatim**, yani olduğu gibi ve harfi harfine sunuyoruz:

Efendim,

Eğer Lady Hazretleri bunu engellemeseydi, söz verdiğim gibi, sizi mutlaka gelip görürdüm. Siz de bilirsiniz ki efendim, herkes önce kendini düşünmek zorundadır. Belki bundan sonra hiç kimse bana böylesine olumlu bir öneride bulunmaz. Ben ondan hiçbir şey istemediğim halde, Lady Hazretleri beni biricik özel hizmetçisi yapmayı önerdi. Bunu kabul etmeseydim, beni herkes ayıplardı. Lady Hazretlerinin dünyanın en iyi kadınlarından biri olduğundan hiç kuşkum yok. Bunun aksini söyleyenlerin çok kötü yürekli olmaları gerekir.

---

* Mrs. Honour'un aklın alamayacağı kadar bozuk ve uydurma imlâsını Türkçeleştirmek çabasına girişmedik (Ç.N.)

Ben de aynı şeyi söyledimse, cahilliğimdendir mutlaka; böyle bir şey söylediğime de candan pişmanım. Zatıalinizin çok namuslu ve de dürüst bir bay olduğunu biliyorum. Eğer böyle bir şey söylediğimi başkasına anlatırsanız, zatıalinize çok büyük saygı duyan zavallı bir hizmetçiye kötülük etmiş olursunuz. İnsan dişini sıkıp, dilini mutlaka tutmalı; çünkü ileride neler olacağını hiç kimse bilemez. Bugün bu kadar iyi bir yer bulacağımı bana dün söyleseler di, vallahi inanmazdım. Böyle bir şeyi aklımdan hayalimden bile geçirmezdim. Başkasının yerinde de gözüm yok. Ama mademki Lady Hazretleri bu işi bana kendiliğinden vermek lütfünda bulundu, bu fırsatı kaçırmadığım için, ne Mrs. Etoff ayıplayabilir beni, ne de başkaları. Vaktiyle söylediklerimi hiç kimseye anlatmamanızı rica ederim. Zatıalinizin talihinin açık olmasını dilerim. Sonunda Miss Sophia'yı alacağınızdan hiç kuşkum yok. Bana gelince, zatıalinizin de anlayacağı gibi, o işde artık size yardımcı olamam; çünkü bundan böyle başıma buyruk değil, başka birinin hizmetindeyim. Geçmişte olup bitenler konusunda hiçbir şey söylememeniz için size yalvarırım. Ölünceye dek derin saygılarımla,

Honour Blackmore

Jones, Lady Bellaston'un Honour'u hizmetine alması konusunda çeşitli yorumlarda bulundu. Ama Lady Hazretlerinin bunu yapmasının bir tek nedeni vardı aslında: Yayılmasından korktuğu bir gizi bilen bu hizmetçiyi kendi evine kapatmak istiyordu. Jones ile ilişkisinin, Sophia'nın kulağına gitmesinden ayrıca korkuyordu. Gerçi bu ilişkiden başkalarına söz etmeyecek bir tek insan varsa o da Sophia idi ama, Lady Hazretleri bunun böyle olduğuna inanmıyordu. Zavallı Sophia'ya artık korkunç bir kin beslediği için, bizim genç kızımızın yumuşak yüreğinde de aynı kin var sanıyordu. Oysa kinin ne olduğunu bilmezdi Sophia.

Lady Bellaston'un Honour'u hizmetine alırken binlerce tüyler ürpertici entrikalar çevirmek, çok gizli kapaklı planlar hazırlamak niyetinde olduğunu sanan Jones'un korkudan ödü koparken; Sophia'ya kavuşmasını öteden beri engelliyormuşcasına davranan Kader,

bu birleşmeye kesinlikle bir son vermek amacıyla yeni bir çareye başvurdu: Gene Şeytana uymak fırsatını verdi Jones'a. Jones ise şu sırada öylesine umutsuz bir hale düşmüştü ki, Şeytana uymaması pek olası değildi.

BÖLÜM 11

Garip ama olası sayılabilecek bir olay

Mrs. Hunt adında bir bayan, Jones'un kaldığı evdeki kadınları yakından tanıdığı, Mrs. Miller'in de çok iyi dostu olduğu için, bizim delikanlıyı birçok kez görmüştü. Bu bayan, yirmi altı yaşına bastığını kabul ettiğine göre, onun aşağı yukarı otuz yaşlarında olduğunu söyleyebiliriz. Biraz fazlaca tombul olduğu halde, yüzü de biçimi de güzeldi. Akrabaları, onu genç yaşında, Türkiye ile ticaret yapan yaşlı bir adamla evlendirmişlerdi. Bu adam, büyük bir servet biriktirdikten sonra, ticareti bırakmıştı. Mrs. Hunt, on iki yıla yakın bir süre, başka erkeklere hiç göz koymadan, ama acı çekerek, her şeyden elini eteğini çekmiş bir durumda, kocasıyla yaşamıştı. Derken, adamın ölmesiyle, kendisinin de çok büyük bir servete konmasıyla ödüllendirilmişti. Dul olarak geçirdiği ilk yıl, yeni bitmişti. Kendi halinde yaşayıp, ancak birkaç özel dostunu görmüştü bu arada. Tüm vaktini, dinle ilgili uğraşlar ve çok sevdiği romanlar arasında paylaştırmıştı. Son derece sağlıklı oluşu, ateşli mizacı ve çok güçlü dinsel eğilimleri yüzünden, bir an önce evlenmesi şarttı. İlk kocasıyla eşinin dostunun gönlünü hoş tutmak için evlenmişti; şimdi sırf kendi gönlünü hoş tutmak için, ikinci bir kocaya varmaya karar verdi. Bunun üzerine Jones, Mrs. Hunt'dan şöyle bir mektup aldı:

Efendim,

İlk gördüğüm günden beri size kayıtsız kalamadığımı gözlerimden açıkça anlamışsınızdır herhalde. Evlerinde oturduğunuz ailenin kadınları, sizden söz etmeselerdi, erdeminizi ve iyi yüreğinizi kanıtla-

yan olayları anlatmasalardı, şimdi yazdıklarımı hiçbir zaman yazamaz, hiçbir zaman dile getiremezdim. Ne var ki, dünyanın sadece en hoş erkeği değil, aynı zamanda en değerli erkeği olduğunuza inanmış bulunuyorum şimdi. Görünüş, akıl ve kişilikolarak beni tatsız bulmadığınızı da, söz konusu bayanlardan öğrenerek sevindim. İkimizi de mutlu etmeye yeterli bir servetim var; ama bu serveti benimle paylaşmazsanız, mutlu olamam ben. Kendimi size böyle sunduğum için, elâlemin beni ayıplayacağını biliyorum. Ama herkes benim için ne der kaygısına düşseydim, size lâyik olmazdım. Karşımda bir tek engel görüyorum: Yüksek sosyateden bir kadınla ilişkiniz varmış. Eğer bana sahip olmak için, bu kadını gözden çıkarırsanız, sizin olurum... Eğer bunu yapamazsanız, size böyle bir öneride bulunacak kadar güçsüz olmamı bağışlayın; bu önerimi de, siz ve ben dışında, hiç kimse hiçbir zaman bilmesin.

Arabella Hunt

Bu mektubu okuyan Jones, büyük bir heyecana kapıldı. Şimdiye değin geçindiği kaynak tükendiği için, para açısından perişan bir durumdaydı. Lady Bellaston'dan aldığı paralardan, ancak beş gini kadar bir şey kalmıştı. Daha o sabah, bir alacaklı, bu paranın tam iki katını isteyerek, kıyametler koparmıştı. Dürüst sevgilisi, Mr. Western'in eline düşmüştü; onu babasının elinden kurtarmanın da pek yolu yoktu. Sophia'nın babasından gelmeyen, fazla bir şey de tutmayan özel geliriyle geçinmek, Jones'un hem gururuna dokunuyor, hem de Sophia'ya duyduğu sevgiye ters düşüyordu. Mrs. Hunt'ın serveti çok işine yarayacaktı. Herhangi bir açıdan bu kadına karşı da değildi. Tam tersine, Sophia bir yana, en çok hoşlandığı kadındı Mrs. Hunt. Gelgelelim, Sophia'yı bırakıp, başka bir kadınla evlenmek... İşte bunu yapamazdı. Ne olursa olsun, başka biriyle evlenmeyi aklının kenarından bile geçiremezdi. Peki ama, mademki Sophia'yı almasının yolu yoktu, başkasıyla evlenmeyi ne diye düşünmesin? Sophia'nın duyduğu umutsuz sevdanın sürüp gitmesini engellemekle, sevdiği kıza karşı daha iyi davranmış olmaz mıydı? Sırf Sophia'yı düşünerek, bunu yapması gerekmez miydi? Bu düşünce

bir süre ağır bastı. Bizim delikanlı, yüce bir namus duygusuyla, sevgilisine hainlik etmeye nerdeyse karar verdi. Ne var ki, bu ince duygu, doğanın sesini bastıramıyordu. Jones'un yüreğinde bu ses, "Sophia'ya böyle bir iyilik yapmak, aşka karşı hainliktir" diye bağır bağır bağırıyordu. Sonunda Jones, kâğıt, mürekkep ve kalem istedi; Mrs. Hunt'a aşağıdaki mektubu yazdı:

Efendim,

Size sahip olabilmek için gelip geçici bir serüvenden vazgeçmeseydim, bana gösterdiğiniz lütüfa hiç lâyik olmazdım. Hem bu serüvenden vazgeçtim, hem de bu tür ilişkilere bir son vermiş bulunuyorum şu sırada. Ne var ki, başka bir kadına bağlı olduğumu size bildirmek zorundayım. Bunu yapmazsam, sizin sandığınız gibi dürüst bir insan olmadığım meydana çıkar. Erdemli bir genç kızdır o. Herhalde hiçbir zaman benim olmayacak; ama ondan vazgeçmemin de yolu yoktur. Size yüreğimi vermeden, elimi nasıl uzatabilirim? Bana gösterdiğiniz iyiliğe karşılık, size böyle bir kötülük etmekten Tanrı beni korusun. Hayır, bu suçu işlemektense, açlıktan ölmeye razıyım. Sevdiğim kadın başka biriyle evlense bile, onun izleri yüreğimden tamamiyle silinmeden, sizinle birleşemem. Gizli tutulması gereken önerinizi, siz hiç kimseye söylemeyeceğiniz gibi, benim de hiç kimseye söylemeyeceğime güvenebilirsiniz.

En derin saygılarımla,
T. Jones

Bizim delikanlı, bu mektubu bitirip gönderdikten sonra, yazı masasının çekmecesinden Miss Western'in manşonunu aldı, üst üste öptü. Derken, göğsünü kabarta kabarta, odasında bir aşağı bir yukarı yürüdü. Elli bin İngiliz liralık bir servete el koyan bir İrlandalıdan bile daha sevinçliydi o sırada.

BÖLÜM 12

Partridge ummadık biriyle karşılaşır

Bizim delikanlı, kendi dürüstlüğünün bilinci içinde sevinçten uçarken, Partridge hoplaya zıplaya odaya daldı. İyi bir haber getirince ya da iyi bir haber getirdiğini sanınca, böyle hoplar zıplardı hep. O sabah Jones, Lady Bellaston'un hizmetindeki adamlara ya da başkalarına başvurarak, Sophia'sının nereye götürüldüğünü öğrenmesini emretmişti ona. Şimdi çevresine gülücükler saçarak geri dönen Partridge, kaybolan kuşun bulunduğunu söyledi.

"Korucu Kara George'u gördüm, efendim" dedi. "Mr. Western'in beraberinde Londra'ya getirdiği adamlardan biri de oymuş. Yıllar yılı karşılaşmadığımız halde, onu hemen tanıdım. Biliyor musunuz, efendim, müthiş bir adam o. Daha doğrusu, sakalı çok müthiş. Ömrümde gördüğüm sakalların en koskocamanı, en kapkarası. Kara George beni hemen tanıyamadı."

Bizim delikanlı sabırsızlandı: "Peki ama, getirdiğin iyi haber nedir? Benim Sophia'm ne oluyor?"

"Şimdi size söyleyeceğim, efendim. Elimden geldiğince çabuk söyleyeceğim. Öyle sabırsızsınız ki, efendim, emir kipini öğrenmeden önce, eylemlik kipini bellemeye kalkıyorsunuz. Demin söylediğim gibi, efendim, Kara George bir süre yüzüme baktı, beni tanıyamadı."

"Allah kahretsin senin yüzünü!" diye bağırdı Jones. "Benim Sophia'm ne oldu?"

"Size söyleyeceklerimden fazla bir şey bilmiyorum Miss Sophia konusunda. Sözümü kesmeseydiniz, daha önce söyleyecektim bildiklerimi. Ama bana öyle öfkeli öfkeli bakarsanız, hepsi aklımdan, daha doğrusu belleğimden uçup gidiverir korkudan. Upton'dan yola çıktığımız günden beri, sizi hiç böylesine öfkeli görmemiştim. Bin yıl yaşasam bile, gene de unutamam o günü."

"Peki," dedi Jones, "nasıl istersen öyle konuş. Beni delirtmek istiyorsun; bunun farkındayım."

"Bana dünyayı verseniz, gene de sizi delirtmek istemem. Bunun acısını yeterince çektim. Ömrümün sonuna dek unutamam çektiklerimi."

Jones, "peki, Kara George ile ne oldu?" diye sordu.

"Demin dediğim gibi, efendim, uzun süre beni tanıyamadı. Son gördüğünden beri çok değişmişim elbette. **Non sum qualis eram**, yani eskiden olduğum gibi değilim artık. Şu dünyada çok dert çektim; insanı en çok değiştiren şey de kederdir. Kederden, insanın bir tek gecede saçının renginin değiştiğini bana anlatmışlardı. Neyse, sonunda Kara George beni tanıdı. Tanıdığından hiç kuşkum yok; çünkü biz onunla aynı yaştayız. Hayırseverlerin kurduğu aynı okula gitmiştik. George, aklın alamayacağı kadar aptaldı; ama bundan ne çıkar? İnsan, bilgisine göre başarılı olmuyor bu dünyada. Bunu söylemeye hakkım var benim. Neyse, bundan bin yıl sonra, hiçbir önemi kalmayacak tüm bunların. Evet efendim, ne diyordum? Ha... Birbirimizi tanır tanımaz, Kara George ile candan tokalaştık. Beraber birahaneye gidip, bir şişe bira içmeye karar verdik. İyi bir rastlantı sonucu, Londra'ya geldiğim geleli içtiğim en iyi biraydı o bira... İşte efendim, esas konuya geliyorum: Sizin adınız ağzımdan çıkar çıkmaz, Londra'ya beraber geldiğimizi, birlikte olduğumuzu anlatır anlatmaz, Kara George bir şişe bira daha ısmarladı; sizin sağlığınıza içeceğine yeminler etti. Gerçekten de, sağlığınıza öyle candan kadeh kaldırdı ki, yeryüzünde herkesin nankör olmadığını anlayıp, sevinçten uçtum. O şişe bittikten sonra, ben de bir bira daha ısmarlayacağımı söyledim. Böylece sağlığınıza bir şişe daha içtik. Sonra, size haberleri vermek için, koşa koşa eve geldim."

"Hangi haberleri?" diye bağırdı Jones. "Benim Sophia'mla ilgili bir tek söz bile söylemedin daha."

"Hay Allahım! Az kalsın unutacaktım bunu. Miss Western'in çok sözünü ettik aslında. George Seagrim, bana her şeyi anlattı. Onunla evlenmek üzere Mr Blifil Londra'ya geliyormuş. 'Öyleyse, söyle ona, biraz acele etsin' dedim. 'Yoksa kızı başka biri kapıverir o yetişemeden' dedim. 'Vallahi Mr. Seagrim' dedim, 'kızı, başka biri dediğim o baya vermemeleri, yürekler acısı bir iş' dedim. 'Çünkü

Miss Western'i sevdiği gibi dünyada hiçbir kadını sevmiyor o. Senin de, Miss Sophia'nın da haberi olsun ki, onun parası pulu yüzünden peşine düşmedi. Neden dersen, bil ki, başka bir bayan var. Miss Sophia'dan kat kat daha soylu, kat kat daha varlıklı. O bayan, sözünü ettiğim baya öyle tutkun ki, onu gece gündüz kovalayıp duruyor.'

Bunu duyunca Jones, Partridge'i, onu ele vermekle suçlayarak, korkunç bir öfkeye kapıldı.

Partridge "ama efendim, ben hiç kimsenin adını söylemedim ki" dedi. "Üstelik George sizin candan bir dostunuz. Mr. Blifil'in cehennemin dibine kadar yolu var diye söylendi durdu. Size hizmet edebilmek için, elinden geleni yapacağını da söyledi. Bunu gerçekten yapacağına inanıyorum... Sizi ele vermekmiş... Merak ediyorum, ben bir yana, size destek olmak için her şeyi göze alan George'dan daha iyi bir dostunuz var mı acaba yeryüzünde?"

Yelkenleri biraz suya indiren Jones, "peki, dostum olduğuna sahiden inandığım bu adam, Sophia ile aynı yerde mi kalıyor?" diye sordu.

"Elbette aynı yerde! Ailenin adamlarından biri değil mi ki? İnanın bana, çok da güzel giyinmiş kuşanmış. Kara sakalı olmasa, onu tanımazdım nerdeyse."

"Aynı yerde kaldığına göre, bana bir hizmette bulunabilir. Sophia'ma bir mektubumu iletebilir herhalde."

"İnanın bana, tam ad unguem, yani tam üstüne bastınız. Nasıl oldu da aklıma gelmedi benim? Bahse girerim ki, biz ona, bunu yap der demez, Kara George yapacaktır istediğimizi."

"Peki öyleyse, sen şimdi beni bırak da bir mektup yazayım. O mektubu yarın sabah Kara George'a verirsin. Onu nerede bulacağını biliyorsundur herhalde?"

"Bilmez olur muyum, efendim! Hiç korkmayın, onu mutlaka gene bulurum. Birası öyle güzel ki, Kara George oradan pek uzak duramaz. Londra'da kaldığı sürece, Tanrının günü oraya geleceğinden hiç kuşkum yok."

"Benim Sophia'mın kaldığı sokağın adını bilmiyor musun yoksa?"

diye bağırdı Jones.

"Elbette biliyorum, efendim."

"Peki, nedir o sokağın adı?"

"Adı mı, efendim, şey... O sokak tam şuralarda efendim, bir iki sokak ötede. Kara George bunu bana söylemediğinden, tam adını bilmiyorum. Eğer bunu sorsaydım, bir de bakarsınız Kara George kuşkulanıverirdi. Hayır, hayır, efendim siz bu işi bana bırakın. İnanın bana, ben bu işi becerebilecek kadar kurnazımdır."

"Evet, öylesindir" dedi Jones. "Müthiş kurnazsındır. Neyse... Kara George'u yarın meyhanede bulacak kadar kurnaz olduğuna inandığım için, sevgilime bir mektup yazacağım."

Keskin zekâlı Partridge'i başından savan Mr. Jones, oturup mektubu yazmaya başladı. Bu işi yapabilmesi için, bizim delikanlıya vakit veriyor, onbeşinci kısma da son veriyoruz.

ONALTINCI KISIM

BEŞ GÜNLÜK BİR SÜREYİ KAPSAR

BÖLÜM 1

Prolog'larla ilgilidir

Tiyatro oyunları yazan adamın biri, bir prolog yazacağına, tüm bir oyun yazmayı yeğlediğini söylermiş. Ben de tıpkı onun gibi düşünüyorum: Bu öykünün her kısmının başındaki önsöz niteliğinde şu bölümleri yazarken çektiğim zahmeti, tüm bir kısmı yazarken çekmiyorum.

Gerçeği söylemek gerekirse, yazdığı oyunun başlangıcına, prolog denilen yazıyı eklemek yöntemini ilk uyduran yazarın başına çok lânet yağmıştır bana kalırsa. Bu prologlar, oyunun bölünmez bir parçasıydı ilkin. Ama son zamanlarda, oyunun esas metniyle başındaki prolog arasındaki bağlar öylesine koptu ki, bir oyunun prologu, başka bir oyunun başına da pek âlâ konulabilir. Son yılların tüm prologlarında, hiç değişmeyen üç konu işlenir: Londra kenti zevksiz olmakla suçlanır; tüm çağdaş yazarlar toptan aşağılanır; ve başlamak üzere olan oyun övülür. Bu prologlarda dile getirilen görüşler, pek az değişir; değişmelerinin de pek yolu yoktur nasıl olsa. Aynı şeyi söylemek için bunca değişik tümceler uydurabilen yazarların gösterdikleri yeteneğe de hayret ettiğim olmuştur doğrusunu isterseniz.

Gelecek kuşaklardan bir yazarın (eğer ileride biri bana öykünmek onurunu bana bağışlarsa) başını uzun uzun kaşıdıktan sonra, her kısmın başına bu tür bir bölümü ekleyen beni, sevgiyle anmayacağından korkarım. Neden derseniz, tiyatro oyunlarının prologları gibidir bu bölümler; yani sadece belirli bir kısmın başına değil, herhangi başka bir kısmın başına da konulabilir; hattâ sadece bu öykünün değil, başka bir öykünün de çeşitli kısımlarının giriş bölümü olabilir bunlar.

Gelgelelim, yazarlar bu yeni yöntemden ötürü ne denli sıkıntı çekerlerse çeksinler; tiyatro seyircileri prologlardan uzun süredir yararlandıklan gibi, okuyucular da bu giriş bölümlerinden yeterince yararlanacaklardır.

İlkin şunu söyleyelim ki, prologlar, tiyatro oyunlarını eleştirenlerin çok işine yarar: Oyunu eleştiren, prologu dinlerken, yuhalama yeteneğini denemek fırsatını bulur; kedi gibi miyavlayarak, oyunu en etkili biçimde rezil etmek için sesini ayarlayabilir. Böylece bu yuhalamalarla miyavlamalar, müzik âletleri gibi öyle bir güzel akord edilir ki, perde açılır açılmaz, konser hemen başlayabilir.

Prologlar tiyatro oyunlarını eleştirenlere yararlı olduğu gibi, bu giriş niteliğindeki bölümler de, kitabımızı eleştirmek isteyenlere yararlı olabilir. Onlar, bu bölümleri birer bileyi taşı gibi kullanıp, keskin akıllarını daha da keskin yapabilir, kitabımızı baltalamak için daha da yoğun bir hırs duyabilirler böylece. Giriş bölümlerimizin bu amaca ne denli uygun olduğunu söylemeye bile gerek yok; çünkü eleştirmenlerin iştahını arttırmak için, söz konusu bölümlere biraz acı, biraz da ekşi serpiştirmeye özen gösterdik öteden beri.

Tembel seyircilerle tembel okuyuculara, prologların da, bu giriş bölümlerinin de yararı dokunabilir. Neden derseniz, prologu seyretmek zorunda olmayan seyirci, tiyatroya gelmek üzere sofrasından bir çeyrek saat daha geç kalkabilir. Giriş bölümlerini okumak zorunda olmayan okuyucu da, kitabın herhangi bir kısmına ilk sayfadan başlayacağı yerde, dördüncü ya da beşinci sayfadan başlayabilir. Sırf okuduklarını söyleyebilmek için kitaplan okuyanlar açısından, bu zaman kazancı oldukça önemlidir. "Bu kitabı okudum" diyebilmek için okuyanların sayısı sandığınızdan çok daha fazladır. Sadece hukuk kitaplarının değil, Homeros'un, Vergilius'un, Swift'in, Cervantes'in ve değerli başka yapıtların sayfaları sırf bu yüzden çevrilir kimi zaman.

Prologların ve giriş bölümlerinin daha nice yararlı yanları vardır. Çok açık seçik olan bu yararları sıralayarak vakit kaybetmek istemiyoruz şimdi. Üstelik, gerek prologların, gerekse giriş bölümlerinin başlıca değerinin kısalıkları olduğunu da unutmuş değiliz.

BÖLÜM 2

Mr. Western'in başına gelen tuhaf bir olay ve Sophia'nın acıklı durumu

Şimdi okuyucumuzu, Mr. Western'in Londra'da kaldığı yere, yani Picadilly'ye götüreceğiz. Mr. Western, Hyde-Park Corner'daki "Herakles'in Sütunları" adlı hanın sahibinin salık vermesi üzerine, oraya yerleşmişti. Londra'ya gelir gelmez gördüğü bu handa atlarını bırakmış, Picadilly'deki yeri duyar duymaz da orasını kiralamıştı.

Sophia, Lady Bellaston'un evinden çıkıp, arabayla babasının kaldığı yere varınca, kendisine ayrılan odaya çekilmek istemişti. Bunu hemen kabul eden Mr. Western, kızını o odaya götürdü. Bu arada, ayrıntılı olarak anlatılmaya değmeyen, önemsiz ve tatsız bazı şeyler söylediler birbirlerine. Mr. Western, birkaç gün içinde Londra'ya geleceğini bildirdiği Blifil ile evlenmeye razı olması için, kızına ağır bir baskıda bulundu. Sophia ise, babasına boyun eğmedi; şimdiye dek hiç göstermediği bir kararlılık ve kesinlikle, bunu yapmayacağını söyledi. Küplere binen Mr. Western, istese de istemese de Sophia'nın Blifil ile zorla evleneceğine yemin üstüne yemin etti; acı sözler söyleyip küfürler basarak odadan çıkarken kapıyı kilitleyip anahtarı cebine koydu.

Sophia, devlet zoruyla hapse atılan bir kuş gibi, ocak başında bir tek mumla kalırken; Mr. Western, Rahip Supple ve Herakles'in Sütunları hanının sahibiyle bir şişe şarap içerek keyfetti. Mr. Western'e göre, bu hancıyla konuşmakta çok yarar vardı; çünkü yüksek sınıfın atları onun hanına bırakıldığı için, hancı, Londra'da olup biten her şeyi biliyordu.

Mr. Western, o akşamı ve ertesi günün büyük bir kısmını, bu hoşsohbet iki kişiyle geçirdi. Öykümüzde anlatılmaya değer hiçbir şey olmadı bu arada. Sophia ise tek başına kalmıştı. Blifil ile evlenmeye razı olmazsa, o odadan canlı çıkmayacağına yemin ediyordu babası. Sophia'nın kilitli oda kapısının açılmasını yasak etmişti. Kapı, babasının denetimi altında genç kıza yiyecek götürmek için açılıyordu

ancak.

Londra'ya gelişinin ikinci sabahı, Mr. Western, Rahip Supple ile kızarmış ekmek yiyip bira içerek kahvaltı ederken, bir bayın onunla görüşmek üzere aşağıda beklediği haber verildi.

"Bir bay mı?" dedi Mr. Western. "Hadi Rahip efendi, aşağıya inip, kim olduğunu anlayın. Mr. Blifil bu kadar çabuk gelmiş olamaz. Ne olur, aşağıya gidin de ne istediğini öğrenin."

Geri dönen Rahip, gelenin çok iyi giyinmiş olduğunu, şapkasındaki kurdela yüzünden onu orduda subay sandığını; özel bir iş için geldiğini ve bu özel işin ne olduğunu ancak Mr. Western'e söyleyebileceğini anlattı.

"Bir subay mı?" dedi Mr. Western. "Bir subayın ne gibi bir işi olabilir benimle? Eğer yük arabaları için izin istiyorsa, ben burada yargıçlık yapmıyorum ki ona izin vereyim. Benimle ille konuşacaksa, yukarıya çıksın."

Bunun üzerine çok kibar bir adam odaya girdi. Mr. Western ile başbaşa kalmak için ricada bulunduktan sonra, şöyle dedi:

"Efendim, Lord Fellamar'ın isteği üzerine sizinle konuşmaya geldim. Geçen gece olup bitenlerden sonra, herhalde hiç beklemediğiniz bazı şeyler söyleyeceğim size."

"Lord ne?" diye sordu Mr. Western. "Öyle bir adam tanımıyorum ben."

"Lord Hazretleri, olup bitenleri içkinin etkisiyle açıklamaya hazır. Sizin lâf arası şöyle bir özür dilemeniz bile, her şeyi yoluna getirmeye yeter. Lord Hazretleri kızınıza son derece âşık olduğu için, yeryüzünde hakaretlerine içerlemeyeceği bir tek adam varsa, o da sizsiniz efendim. Lord Hazretleri, düellolarda yiğitliğini kaç kez herkesin gözleri önüne serdiğinden, sizin ona hakaret etmenizle onuru lekelenemez. Lord Hazretleri açısından da, sizin açınızdan da, çok hayırlı bir şey bu. Onun için, sizin sadece lâf arasında şöyle bir özür dilemenizi rica ediyor. Bu konuda birkaç söz söylemeniz bile yeter. Evlenmeye hazır bir kişi olarak, kızınızla görüşmek istiyor. Genç bayanla görüşmek iznini sizden almak amacıyla, bugün öğleden sonra saygılarını sunmaya gelecek."

Mr. Western "söylediklerinizden pek bir şey anlamadım, efendim" diye karşılık verdi. "İşin içine kızımı kanştırdığınıza bakılırsa, herhalde akrabam Bellaston'un sözünü ettiği Lord'dur o dediğiniz adam. Kızıma talip olduğunu Lady Bellaston'dan duymuştum. Eğer söylediğiniz oysa, Lord Hazretlerine benden selâm edin, kızı başkasına vereceğimi de ona bildirin."

Yabancı bay, "efendim" dedi, "Lord Hazretlerinizin kızınızı istemesinin ne denli önemli olduğunun farkında değilsiniz belki de. Böyle bir ünvanı, böyle bir serveti olan talibe hiç kimse sırt çeviremez, bana kalırsa."

"Bana bak, efendi" diye çıkıştı Mr. Western, "seninle açıkça konuşayım: Benim kızım için söz kesildi bile. Ama kız sözlü olmasa da, yer yerinden oynasa da, onu bir Lord'a vermezdim gene de. Nefret ederim o Lord'lardan. Lord'ların tümü saray adamı ve de Hannover hanedanı yandaşıdır. Böyleleriyle alış verişim olamaz benim."

"Peki efendim, mademki böyle bir karar verdiniz, size başka bir şey bildirmek zorundayım: Lord Hazretleri, bu sabah onunla Hyde-Park'da karşılaşmanızı diliyor."

"Sizin Lord Hazretlerine söyleyin, benim işim gücüm var. Onunla karşılaşmaya gidemem. Evde yapılacak bir yığın iş var. Sokağa çıkmak niyetinde değilim."

"Kibar bir bay olarak, Lord Hazretlerine böyle bir haber gönderemezsiniz bence. Soylu bir Lord'a hakaret ettikten sonra, onunla düello etmekten kaçındığınızı herkesin bilmesini istemezsiniz herhalde. Genç bayanabeslediği büyük sevgi yüzünden, bu sorunu sizinle başka türlü çözümlemeye hazırdı. Ama eğer sizi bir baba saymayacaksa, onurlu bir adam olduğu için ileri sürdüklerinize katlanamaz."

"Ben ona ne ileri sürdüm ki!" diye bağırdı Mr. Western. "Kahrolası yalanlar bunların topu! Ben hiçbir şey ileri sürmedim ona!"

Bunu duyan yabancı bay, kısaca ters bir lâf etti; bu ters lâfı destekler bir biçimde, elini kolunu da kullandı biraz. Bunun üzerine saygıdeğer Mr. Western zıp zıp sıçramaya başladı. Ne denli çevik olduğunu çok sayıda seyircinin görmesini istercesine, avazı çıktığı ka-

dar da böğürüyordu.

Birasının büyük bir kısmını, bu olayların geçtiği odada bırakan Rahip Supple, pek uzaklarda değildi.

"Aman Tanrım! Ne oluyor?" diye bağırarak, hemen imdada yetişti.

"Ne mi oluyor?" dedi Mr. Western. "Bu herif haydut! Beni soymak istiyor, öldürmek istiyor herhalde... Elindeki şu sopayla üstüme saldırdı... Onu kışkırtacak bir şey yaptımsa, Allah belâmı versin!"

Bir yüzbaşı olan yabancı bay "nasıl olur, efendim? Yalan söylüyorsun demediniz mi bana?" diye sordu.

"Hayır, vallahi billahi öyle bir şey demedim. Senin Lord'una hakaret ettiğim bir yalandır demişimdir belki. Ama sen yalan söylüyorsun demedim hiç. Ben ne yaptığımı bilirim. Sen de ne yaptığını bilseydin, savunmasız bir adamın üstüne böyle saldırmazdın. Eğer benim elimde de senin bastonun gibi bir sopa olsaydı, bana vurmayı göze alamazdın. Çünkü o zaman senin kafanı patlatırdım. Sıkıysa, hemen benimle in aşağıdaki avluya. Ben de elime bir sopa alayım, bakalım kim kimin kafasını kırıyor. İstersen boş bir odaya gidip yumruklaşalım da, seni bir güzel pataklayım. Bana kalırsa, erkek değilsin sen!"

Yüzbaşı öfkeyle karşılık verdi: "Görüyorum ki, efendim, sizi adam yerine koymaya değmez. Bunu Lord Hazretlerine de söyleyeceğim. O da sizi adam yerine koymasın. Size vurarak elimi kirlettiğime pişmanım."

Yüzbaşı bunu söyledikten sonra, odadan çıktı. Mr. Western'in onun yolunu kesmesini engellemek için, Rahip aralarına girdi. Bunu yaparken, pek güçlük de çekmedi. Çünkü Mr. Western, Supple'ın elinden kurtulmak için bir çaba gösteriyormuş gibi yaptığı halde, arkadaşının elinden kurtulmayı pek istemiyordu aslında. Gerçi Yüzbaşı uzaklaşınca, Mr. Western adamın peşinden bir yığın küfür ve bazı tehditler savurdu ama; bu lâflar subay ancak merdiveni indikten sonra ağzından çıktığı subay uzaklaştıkça da, Mr. Western daha yüksek perdeden bağırıp çağırdığı için, küfürler ve tehditler adamın kulaklarına varamadı, gidişini de geciktiremedi.

Kapatıldığı odadan babasının bağırıp çağırmalarını başından so-

nuna dek duyan zavallı Sophia, ilkin ayağıyla yere güm güm vurmaya, sonra da Mr. Western gibi (ama daha tatlı bir sesle) avazı çıktığı kadar haykırmaya başladı. Bu feryatları duyunca hemen susan baba, şimdi Sophia'dan başka hiçbir şey düşünemez hale geldi; çünkü kızına öylesine düşkündü ki, onun başına bir felâket gelecek korkusu, Mr. Western açısından acıların en büyüğüydü. Aslında Sophia'nın gelecekteki tüm mutluluğu, kiminle evleneceğine bağlıydı. Ama bunu hiç hesaba katmayan baba, evlilik sorunu bir yana, kızının her istediğini yapardı.

Yüzbaşıyı mahkemeye vereceğine yeminler ederek öfkesini tüketen Mr. Western, şimdi yukarı kata çıkıp, Sophia'nın yanına gitti. Kilitli kapıyı açtığı sırada, genç kız sapsarı ve soluk soluğaydı. Ama Mr. Western'i görünce, tüm cesaretini topladı, babasının elini yakalayıp, heyecanla konuştu:

"Ah, sevgili efendim! Korkudan ölecektim neredeyse. Başınıza fena bir şey gelmemiştir umarım."

"Hayır, hayır" dedi Mr. Western. "Başıma fena bir şey gelmedi. O it canımı fazla yakmadı. Ama onu mahkemeye vermezsem, Allah canımı alsın!"

Sophia "ne olur, sevgili efendim" diye yalvardı. "Ne olduğunu bana anlatın. Size hakaret eden kimdi?"

"Herifin adını bilmiyorum. Bir subay galiba. Bize dayak atmaları için para ödüyoruz o heriflere. Ama o itin malı mülkü varsa, burnundan fitil fitil gelecek. Ne ki, meteliği yoktur bana kalırsa. Öyle süslü püslü giyindiği halde, herifin bir karış toprağı yoktur yeryüzünde."

Sophia "ama sevgili efendim, neden kavga ettiniz o adamla?" diye sordu.

"Neden olacak, Sophy? Senin yüzünden elbette" diye karşılık verdi Mr. Western. "Başıma gelen felâketlerin tümü senin yüzünden. Zavallı babanı öldüreceksin sonunda. Rezil bir Lord varmış. Allah bilir herifin neyin nesi olduğunu. Sana göz koymuş. Onunla evlenmene razı olmadım diye, beni düelloya çağırdı. Hadi Sophy, uslu bir kız ol, babanın tüm dertlerine bir son ver. Hadi Sophy, benim istediğimle evlen. Bugün yarın Londra'ya gelecek. Gelir gelmez

onunla evleneceğine söz ver ki, dünyanın en mutlu adamı olayım. Seni de dünyanın en mutlu kadını yapacağım. Londra'nın en güzel giysilerini, en güzel elmaslarını, pırlantalarını alacağım sana. Altı atlı bir araban olacak. Söz verdim bile Allworthy'ye. Topraklarımın yarısını kocana bağışlayacağım. Allah kahretsin, hepsini veririm gerekirse."

Sophia "acaba babacığım benim söyleyeceklerimi dinler mi?" diye sordu.

"Bunu sormana hiç gerek var mı, Sophy? İngiltere'deki en cins av köpeklerinin sesinden bile daha fazla severim senin sesini... Seni dinlemek mi, sevgili yavrucuğum! İnşallah yaşadığım sürece dinlerim seni; çünkü seni dinlemek hazından yoksun kalmaktansa, bir an önce gebereyim daha iyi. Vallahi Sophy, bilmiyorsun seni nasıl sevdiğimi, billahi bilmiyorsun. Yoksa yeryüzünde küçük Sophy'sinden başka hiçbir sevinç kaynağı, hiçbir huzuru olmayan zavallı babanı bırakıp kaçar mıydın hiç!"

Bunları söylerken, Mr. Western'in gözleri doldu. Sophia da, gözlerinden yaşlar boşanarak, şöyle dedi:

"Sevgili babacığım, beni çok sevdiğinizi biliyorum. Buna karşılık, benim de sizi nasıl sevdiğime Tanrı tanıktır. Ancak o adamın eline teslim edilmek korkusu yüzünden kaçtım. Babamı öyle derin bir sevgiyle seviyorum ki, canıma bile sevine sevine kıyarım babamın mutlu olması uğruna. Hattâ kendi kendimle uğraştım durdum; sizin istediğinizi yapmak için, felâketlerin en büyüğüne katlamaya nerdeyse karar verdim. Ama bunu yapamıyorum, kendimi ne denli zorlasam, bunu yapamıyorum; hiçbir zaman da yapmayacağım."

Bu sözleri duyan Mr. Western'in ağzı köpürmeye başladı; gene delirmiş gibi bir hal aldı. Bunun farkınavaran Sophia, babasının, söyleyeceklerini dinlemesi için yalvardı:

"Eğer babamın hayatı, sağlığı, ya da gerçek mutluluğu söz konusu olsaydı, karar verip yapmayacağım şey yoktur. İşte karşınızda duruyor kızınız! Sizi korumak için katlanmayacağım bir felâket varsa, Tanrı şu an alsın canımı! Sizi korumak için, dünyada en çok nefret ettiğim, en çok tiksindiğim şeyi bile yapardım... Blifil'e bile

varırdım."

"İşte beni koruyacak olan budur" dedi Mr. Western. "Blifil ile evlenmen, bana sağlık, mutluluk, hayat verecek. Her şey verecek. Eğer istediğimi yapmazsan, yemin ederim öleceğim. Vallahi billahi üzüntüden gebereceğim."

Sophia "benim mutsuzluğumu böylesine istemenizin acaba yolu var mı?" diye sordu.

"Hayır diyorum sana!" diye bağırdı babası. "Tek istediğim şey seni mutlu etmek. Seni mutlu görebilmek için yeryüzünde yapmayacağım bir tek şey varsa, Allah belâmı versin!"

"Peki, sevgili babacığım, beni mutlu kılacak şeyin ne olduğunu biraz olsun kendim bilmeme izin veremez misiniz acaba? Eğer mutluluk insanın kendini mutlu bilmesi ise, ben kendimi yeryüzündeki tüm mutsuzlukların en mutsuzu bildiğim zaman, nice olur benim halim?"

"Sen kendini mutsuz san da, meteliksiz bir serseri, bir piçle evlenip, gerçekten mutsuz olduğunu bilme."

"Eğer isterseniz, efendim, onunla evlenmeyeceğime, babacığım yaşadığı sürece, iznini almadan hiç kimseyle evlenmeyeceğime söz vereyim, yemin edeyim. Tüm yaşamımı size hizmet etmeye adayım. Sizin zavallı Sophy'niz olayım gene. Eskiden olduğu gibi, yaşamımda tek işim, tek eğlencem, sizin gönlünüzü hoş tutmak, sizi oyalamak olsun."

"Bana bak, Sophy" dedi Mr. Western. "Sen beni böyle atlatamazsın. Eğer atlatırsan, demek ki, beni aptal sanan halanın hakkı var. Hayır, hayır, Sophy! Bir erkek söz konusu olunca, bir kadının verdiği söze bel bağlamayacak kadar akıllı bir insan ve de görmüş geçirmiş bir insanım ben."

Sophia "bana güvenmemeniz için, şimdiye dek herhangi bir şey yaptım mı, efendim?" diye sordu. "Size verdiğim bir tek sözü tutmadığım oldu mu? Doğduğum günden beri, beni bir tek yalan söylemekle suçlayabilir misiniz?"

Babası "bana bak, Sophy!" diye bağırdı gene. "Bu söylediklerine kulak astığım yok. Ben bu evliliğe karar verdim. Onunla evlene-

ceksin. Allah kahretsin beni evlenmezsen! Ertesi sabah kendini assan bile, Allah belâmı versin eğer onunla evlenmezsen!"

Mr. Western, bunları tekrar tekrar söylerken, yumruklarını öyle bir sıktı, kaşlarını öyle bir çattı, dudaklarını öyle bir hırsla ısırdı, öyle bir bangır bangır bağırdı ki, ödü kopan zavallı perişan Sophia, iskemlesine çöktü. Eğer gözlerinden sel gibi boşanan yaşlar imdadına yetişmeseydi, belki daha da berbat bir duruma düşecekti.

Newgate hapishanesindeki gardiyan, ölüme mahkûm edilen kocasıyla son kez vedâlaşan yüreği sevgi dolu bir kadına bakarken ne denli acımasız ise, ne denli vicdan azabı duymuyor ise; kızının yürekler acısı halini seyreden Mr. Western de o denli acımasızdı, o denli vicdan azabı duymuyordu. Kendisine on İngiliz lirası tutarında bir borcu olduğu, bu borcu da ödeyememek suçunu işlediği için, bir zavallıyı hapishaneye sürükleyen, dürüst ve namuslu geçinen esnaf, borçluya nasıl bakarsa, o da öyle bakıyordu kızına. Daha yerinde bir benzetme de yapabiliriz: Muhabbet tellâlı bir kadın, kandırıp eline geçirdiği zavallı saf bir kızcağızın yabancı bir erkekle "vizita" denilen şeyi yapmasını ister de, kız fenalıklar geçirince ona nasıl bakarsa, işte bu baba da öyle bakıyordu kızına. Bu benzetme bence tam yerindedir. Ne var ki, muhabbet tellâlının bir çıkarı vardır bu işde. Oysa kör gibi davranıp, bunun fuhuş olduğunun farkına varmadan, bir babanın kızını bir çeşit fuhuşa zorlamakta hiçbir çıkarı yoktur aslında.

İşte Western, zavallı Sophia'sını bu halde bırakarak, gözyaşları dökmenin etkisi konusunda çok aşağılayıcı bir söz söyleyip, odanın kapısını kilitledi; Rahip Supple'ın yanına döndü. Rahip, Mr. Western'den korktuğu halde, elinden geldiğince yiğit davranıp, genç kızı korumaya çalıştı. Gerçi görevi gereği söylemesi gerekenleri söyleyememişti; ama bu kadarı bile, Sophia'nın babasının öfkeden kudurmasına yetti. Bunun üzerine Mr. Western, tüm din adamları üstüne (o kutsal mesleğe çok büyük saygı beslediğimiz için, kâğıt üstüne aktarmayacağımız) bir yığın son derece ayıp lâf etti.

BÖLÜM 3

Hapsolduğu sırada Sophia'sının başına gelenler

Mr. Western'in kaldığı evin hanımı, çok geçmeden, konukları üstüne bazı garip fikirler edinmiştir. Ne var ki, Mr. Western'in son derece varlıklı olduğunu öğrendiği ve kiraladığı odalara karşılık akıllara sığmaz paralar aldığı için, kimsenin damanna basmayı uygun bulmuyordu. Evin hizmetçisi, Sophia'nın ne denli tatlı huylu ve nazik olduğunu anlatmış, Mr. Western'in adamlarının hepsi de, bu olumlu raporu destekler nitelikte sözler söylemişlerdi. İşte bu yüzden, ev sahibi kadın, zavallı genç kızın hapsedilmesine bir hayli üzülmekle birlikte, onun çıkarlarından fazla kendi çıkarlarını önemsediği için, "çok telâşlı bir bay" bildiği Mr. Western'i kızdırmamaya özen gösteriyordu.

Gerçi Sophia pek fazla bir şey yemiyordu ama; yemekler düzenli olarak odasına götürülüyordu gene de. Eğer çok ender bulunan herhangi pahalı bir yemeği isteseydi, babası ne denli öfkeli olursa olsun, bu yemeği kızına sunmak için, zahmeti de masrafı da esirgemeyecekti bana kalırsa. Neden derseniz, kimi okuyucularım bunu ne denli garip bulurlarsa bulsunlar, bu baba gerçekten tapıyordu kızına. Onun hoşuna gidecek herhangi bir şeyi yapmak, en büyük hazlarından biriydi.

Yemek vakti gelince, Kara George, yukarı kata çıkıp, Sophia'ya bir piliç götürdü. Anahtarı hiç kimseye vermeyeceğine yemin eden Mr. Western, kapıda beklemekteydi. Kara George tabağı masaya koyarken, genç kızla korucu biraz konuştular. Kara George, köydeki evden ayrılalı beri Sophia'yı hiç görmemişti. Bizim genç kızın babasına hizmet edenlere gösterdiği saygıyı, çoğu insanlar, kendilerinden biraz daha aşağı mevkide olanlara hiç göstermezlerdi. Sophia, yiyemediğini söyleyerek, Kara George'un pilici geri götürmesini istedi. Korucu, biraz olsun yemeye gayret etmesi için yalvardı; pilicin içindeki yumurtaları salık verdi özellikle.

Bu konuşma sırasında, Mr. Western kapıda bekleyip duruyordu.

Korucunun görevi, uğraşların en yücesiyle, yani avla ilgili olduğundan, Kara George Mr. Western'in en gözde adamlarından biriydi. Başkalarının yapamayacağı nice şeyleri onun yapmasına göz yumardı Mr. Western. Korucu, küçük hanımı çok göreceği geldiğini ileri sürerek, yemeği yukarıya götürmeyi kendine iş edinmişti. Sophia ile konuşurken, efendisini on dakika kapıda ayakta bekletmeden de çekinmeyen Kara George'u Mr. Western tatlı tatlı azarlamakla yetinmişti sadece.

Korucu, Sophia'nın piliç, bıldırcın ve sülün yumurtalarından ayrıca hoşlandığını bilirdi. İşte bu yüzdendir ki, son kırk saatten beri ağzına nerdeyse bir tek lokma koymayan Sophia açlıktan ölecek diye evin tüm adamları, korkarken, iyi yürekli Kara George'un ona sevdiği bir yemeği götürmesinde şaşılacak bir şey yoktu.

Üzüntü, herkesin iştahını aynı biçimde etkilemez. Dul kalan kadınların kederi, onların iştahını, Bansted yaylasının ya da Salisbury ovasının havasından bile daha çok açar genellikle. Bunun aksini kanıtlamak için ne derlerse desinler, kederlerin en yücesini duyanlar bile, eninde sonunda bir şeyler yemek zorundadırlar. İşte Sophia da, biraz düşündükten sonra, pilici kesmeye başladı. Kara George'un dediği gibi, bu piliç gerçekten çok yumurtalıydı.

Gerçi bu yumurtalar Sophia'nın hoşuna gitti ama; Royal Society'nin, yani Krallık Bilimsel Araştırmalar Kurumunun, o yumurtalardan da daha çok hoşuna gidebilecek bir şey vardı bu pilicin içinde: Zamanla üç ayaklı kuşlar üretmenin yolu bulunup da, elimizde bin tane böyle kuş olsa bile, gene de paha biçilmez garip bir yaratıktır üç ayaklı bir kuş. Peki, zooloji biliminin tüm kurallarını alt üst ederek, karnında bir mektup taşıyan pilice nasıl paha biçeceğiz şimdi? Ovidius'un anlattığına göre, Hyacinthus adlı delikanlı, yapraklarında harfler yazılı olan sümbül denilen çiçeğe dönüşmüş. Vergilius da, bu mucize kabilinden değişimin, kendi çağının Bilimsel Araştırmalar Kurumu tarafından incelenmesini istemiş. Gelgelelim, kursağında mektup taşıyan bir piliç, bugüne dek hiçbir çağda ve de hiçbir ülkede görülmemiştir.

Avrupa'nın tüm "Academies des Sciences"larını, sonucu belir-

siz bir araştırmaya sürükleyebilir bu tür bir mucize. Ne var ki, okuyucumuz, Mr. Jones ile Mr. partridge arasındaki son konuşmayı anımsarsa, bu mektubun nereden geldiğini, o pilicin içine nasıl girdiğini kolayca anlayıverir.

Gerçi Sophia aç olmasına uzun süredir açtı ama; en sevdiği yemek önünde hazır durduğu halde, mektubu görür görmez kaptı; açıp, aşağıdakileri okudu:

Efendim,

Kime mektup yazmak onuruna eriştiğimin bilincine varmasaydım bile, Mrs. Honour'un anlattıklarını duyunca kapıldığım dehşeti, bu ne denli güç olursa olsun, dile getirmeye çalışırdım gene de. Ne var ki, sevenlerin çektikleri acıları, ancak sevginin ne olduğunu bilenler gerçekten anlayabildiklerine göre, benim Sophia'm da kendinde son derece gelişmiş olan o güzel duygu sayesinde, bu acıklı durum karşısında Jones'unun neler çektiğini yeterince anlayabilecektir. Başınıza gelen felâketleri öğrenmekten daha korkunç bir şey olabilir mi benim için? Evet, olabilir; ve işte beni lânetleyen de budur; çünkü Sophia'm, başınıza gelenlerin tek nedeniyim ben... O mutsuz ben... Bunu söylemekle belki kendimi fazla onurlandırıyorum. Ne var ki, bana böylesine pahalıya malolan bir onura hiç kimse gıpta edemez. Felâketlerinizin nedeni sayarak kendimi gereksiz yere yüceltiyorsam, beni bağışlayın. Şimdi yazacaklarımı da bağışlayın: Beni size öğüt vermem, yardım etmem, yanınızda bulunmam, yanınızdan yok olmam, ölmem, işkence edilmem, sizi rahatlatabilir mi? Tam bir hayranlık, aşkların en çekingeni ve en ateşlisi, sevgilerin en tatlısı, isteklerinize her konuda boyun eğme gibi şeyler, benim uğruma feda ettiklerinizin acısını size unutturabilir mi? Eğer unutturabilirse, sizi bağrına basmak için, sizi korumak için her zaman açık olan kollarıma uçun, güzel meleğim! Bu kollara yalnız kendinizi ya da kendinizle beraber dünyanın en büyük hazinesini getirmeniz arasında, benim açımdan önemli hiçbir fark yoktur. Ne var ki, aklınız ağır basarsa, düşünüp taşınıp böylesine büyük bir özveride bulunamayacağınızı anlarsanız. Babanızla sizi barıştıracak, o sevgili ruhunuza

huzuru geri verecek başka çare yoksa; yalvarırım beni bırakınız, olanca gücünüzü toplayıp kararlı olarak beni unutunuz, o sevgi dolu yüreğinizde benim çektiklerime en küçük bir acıma duygusu bile kalmasın. İnanın bana, efendim, sizi gerçekten kendimden çok daha fazla sevdiğim için, benim başlıca amacım, en yüce amacım, sizin mutluluğunuzdur. Başlıca isteğim (kader bu isteği yerine getirmeme neden engel oldu?) sizi dünyanın en mutlu kadını görmektir. Bunu söylediğim için beni bağışlayın ama, ilk isteğimdir bu. İkinci isteğim, dünyanın en mutlu kadını olduğunuzu bana söylemenizdir. Benim yüzümden bir tek an bile tedirgin olduğunuzu düşünmek kadar büyük bir acı olamaz. Tam anlamıyla ve ne olursa olsun, size kendini adayan,

Thomas Jones

Bu mektup konusunda Sophia ne dedi, ne yaptı, ne düşündü; bu mektubu bir kezden fazla mı okudu, kaç kez okudu? Tüm bunların saptanmasını okuyucumuzun düş gücüne bırakıyoruz. Sophia'nın bu mektuba yanıtını, okuyucularımız ileride belki görebilir; ama şimdi göremezler. Bunun birçok nedeni var. Bu nedenlerden biri de, Sophia'nın bu mektuba karşılık, Jones'a henüz mektup yazmamasıdır. Yazmaması için de, geçerli birçok neden var. Bu nedenlerden biri de, genç kızımızın elinde, kâğıt, kalem, mürekkep olmamasıdır.

Akşamüstü Sophia, ya bu mektubu ya da herhangi başka bir konuyu derin derin düşünürken, aşağı katta korkunç bir gürültü koptu. İki kişi, meydan savaşı verircesine kavga etmekteydiler. Sophia, savaşçılardan birinin babası olduğunu sesinden hemen anladı. Daha cırtlak olan öteki sesin, halası Mrs. Western'in gırtlağından çıktığını anlaması için, biraz zaman gerekti. Londra'ya yeni gelen Mrs. Western, Herakles'in Sütunları adlı hana uğrayan adamlarından biri sayesinde, erkek kardeşinin nerede kaldığını öğrenmiş, arabasını doğru oraya sürdürmüştü.

İşte bu yüzdendir ki, genç kızımızdan bir süre ayrılıp, her zamanki nazik davranışımızla, saygıdeğer Mrs. Western'in yanına gideceğiz şimdi.

BÖLÜM 4

Sophia hapisten çıkartılır

Mrs. Western'in geldiği haberi verildiği sırada (ev sahibi bayın başka bir işi olduğu için) Mr. Western ile Rahip Supple başbaşa kalmış, pipolarını tüttürmekteydiler.

Mr. Western, karşılama törenlerine nasılsa meraklıydı. Üstelik bunu hiçbir zaman açıklamadığı, bunun belki farkında bile olmadığı halde, yeryüzünde en çok çekindiği insandı kız kardeşi. Onun için Mrs. Western'in adını duyar duymaz, onu karşılayıp yukarı kata çıkarmak üzere, hemen aşağıya koştu.

Mrs. Western yemek odasına girince, kendini bir iskemleye atıp, konuşmaya başladı:

"Vallahi hiç kimse böylesine tatsız bir yolculuk yapmamıştır yeryüzünde. Yollan düzenlemek için yığınla yasa çıkalı beri, yollar büsbütün berbat oldu bana kalırsa... Bu iğrenç evi de nereden buldun, kardeş? Yemin ederim ki, senden önce hiçbir kibar kişi ayak basmamıştır buraya."

"Ne bileyim ben?" dedi Mr. Western. "Burası fena değil bence. Hancı salık verdi bu evi. Kibar kişilerin çoğunu tanıdığına göre, onların arasına nasıl girebileceğimi bana gösterir sanmıştım."

Mrs. Western "peki, yeğenim nerede?" diye sordu. "Lady Bellaston'u görmeye gittin mi?"

"Gittim ya! Yeğenin güven içinde. Yukardaki odada."

"Nasıl olur bu? Yeğenim bu evde de, benim geldiğimin farkında değil mi?"

"Hayır, çünkü hiç kimse onun yanına giremez. Onu odaya kapatıp, kapıyı kilitledim. Sağ salim yukarda. Londra'ya ayak bastığım gece, akrabam Lady Bellaston'un elinden aldım onu. O zamandan beri de gözümden kaçırmadım. İnan bana, tıpkı torbaya tıkılmış bir tilki gibi. Kaçmasının yolu yok."

"Aman Tanrım!" diye bağırdı Mrs. Western. "Neler işitiyorum? Senin Londra'ya gelmene izin vermemin pek güzel sonuçları ola-

baca çarelere başvurmayacağına bana söz vermemiş miydin, kardeşim? Bu zorbaca önlemler yüzünden, yeğenim evden kaçmak zorunda kalmamış mıydı? Onu gene kaçmaya mı zorlamak istiyorsun ille?"

Mr. Western piposunu yere fırlattı: "Lânetler olsun!" Başına böyle bir şey gelen var mıdır yeryüzünde! Tüm bu yaptıklarım için beni öveceğini sanmıştım, üstüme saldıracağını değil!"

"Nasıl olur, kardeş? Kızını kilitledin diye seni öveceğim nereden aklına geldi? Özgür bir ülkede kadınlara böyle zorbaca davranılamayacağını sana kaç kez söylemedim mi? Erkekler ne denli özgürse, biz de o denli özgürüz. Hattâ bu özgürlüğe sizlerden daha da lâyik olduğumuzu söyleyebilirim ama, söylemeyeceğim. Bu berbat evde bir dakika daha kalmamı umuyorsan, seni kardeş bilmemi istiyorsan, aile işlerine karışmak zahmetine gene katlanmamı bekliyorsan, yeğenimi hemen şimdi özgürlüğüne kavuşturacaksın."

Mrs. Western, sırtını şöminedeki ateşe çevirmiş, bir eli arkasında, bir elinde bir tutam enfiye, bu sözleri öylesine egemen bir tavırla söylemişti ki, Amazonlarının başında duran Thalestris bile, ondan daha dehşetengiz olamazdı bana kalırsa.

İşte bu yüzdendir ki, zavallı Mr. Western'in korkuya kapılmasına hiç şaşmamalı.

"İşte!" dedi anahtarı atarak. "İşte anahtar. Canının istediğini yap. Blifil Londra'ya gelinceye değin, onu kilit altında tutmak istiyordum, o kadar. Nasıl olsa yakında gelir. Eğer bu arada kötü bir şey olursa, kimin sorumlu tutulacağını unutma."

"Bu sorumluluğu kabul ediyorum. Ama ancak bir tek şartla karışırım bu işe: Her şeyi tamamiyle bana bırakacaksın. Harekete geçmene ben izin vermedikçe hiçbir şey yapmayacaksın. Bu koşullara uyarsan, kardeş, ailenin onurunu korumak için gene bir çaba gösteririm. Eğer uymazsan, tarafsız bir devletin tutumunu benimserim."

Rahip lâfa karışıp "rica ederim, efendiciğim" dedi. "Bir tek kez olsun izin verin de saygıdeğer bayan size yol göstersin. Sizin şid-

det önlemlerine başvurarak başaramadığınızı, Miss Sophia ile ilişki kurarak saygıdeğer bayan başarabilir belki."

"Ne o!" diye bağırdı Mr. Western. "Bana kafa mı tutuyorsun yoksa! Salak salak ötmeye başlarsan, şimdi ayağımın altına alırım seni!"

"Ayıp kardeş, ayıp" dedi Mrs. Western. "Bir din adamıyla böyle konuşulur mu hiç? Mr. Supple aklı başında bir insan. Sana en doğru yolu gösteriyor. Bence herkes onun gibi düşünür. Neyse, sana şu kadarını söyleyeyim: İleri sürdüğüm koşullara hemen bir yanıt vermeni bekliyorum. Ya kızını benim elime teslim edersin, ya da o hayrete değer zekânla onu kendin yönetirsin. O zaman ben de burada, Mr. Supple'in önünde, karargâhı terkederim; seninle de, ailenle de ilişkileri keserim."

Rahip Supple, heyecanla araya girdi: "Ne olur, bırakın da aranızı bulayım; yalvarırım size...

"İşte, anahtar masanın üstünde" dedi Mr. Western. "Canı isterse alsın. Onu engelleyen mi var?"

Mrs. Western "yoo, kardeş," diye karşılık verdi. "Anahtarın bana resmen teslim edilmesini, ileri sürdüğüm tüm koşulların tam anlamıyla onaylanmasını istiyorum."

"Peki, öyleyse anahtarı sana veriyorum. İşte al. Kızımı sana teslim etmedim diye, herhalde beni suçlayamazsın. Kızım bir yıldan fazla senin yanında oturmuştu. Yüzünü bile görmemiştim o sırada."

"Hep benimle oturması yeğenimin hayrına olurdu. Benim denetemim altında böyle şeyler olmazdı."

"Doğru söylüyorsun. Tek suçlu benmişim meğer."

"Elbette ki, tek suçlu sensin, kardeş. Sana bunu kaç kez söylemek zorunda kaldım. Ve her zaman bunu sana söylemek zorunda kalacağım. Ama artık inşallah aklını başına toplarsın da, eskiden yaptığın yanlışlardan ders alıp, benim akıllıca kurulmuş gizli tasarılarımı pot kırarak berbat etmezsin bundan böyle. İnan bana, kardeşim, sen bu tür müzakereleri yürütecek adam değilsin. Senin siyasal tutumların temelden yanlış. Onun için gene rica ediyorum. Bu işlere burnunu sokma. Geçmişte olanları da hiç unutma."

"Lânetler olsun!" diye bağırdı Mr. Western. "Daha ne diyeyim?

Sen şeytanı bile çileden çıkarırsın!"

"İşte gördün mü! Eski huyların gene tepti. Seninle konuşmamda bir yarar olmadığını anlıyorum, kardeşim. Aklı başında bir adam olan Mr. Supple'a soracağım: İnsanı öfkelendirecek herhangi bir şey söyledim mi ben? Her şeyi öyle ters anlıyorsun ki!"

Rahip Supple "yalvarırım, efendim, saygıdeğer bayın damarına basmayın" diyerek, yeniden araya girdi.

"Damarına basmak mı?" dedi Mrs. Western. "Siz de onun kadar budalasınız vallahi! Neyse, kardeşim, mademki bu işe burnunu sokmayacağına söz verdin, yeğenimin yönetimine gene el koyacağım. Erkeklerin yönettiği bütün bu işlere Allah acısın! Bir tek kadının aklı, bin erkeğin aklına bedeldir."

Mrs. Western bunu söyledikten sonra, çağırdığı hizmetçiden, Sophia'nın odasını göstermesini istedi; anahtarı alarak çekip gitti.

Kız kardeşi odadan çıkar çıkmaz, Mr. Western (önceden kapıyı kapamaya özen göstererek) yirmi kez ona küfretti; yirmi kez "orospu!" diye bağırdı. Onun malını mülkünü göz önünde tuttuğu için, kendine de küfretti. Ne var ki, şu sözleri eklemeyi de unutmadı:

"Bunca yıl onun kulu kölesi gibi davrandıktan sonra, biraz daha dayanamayıp her şeyi elden kaçırmak pekyazık olur. O orospu dünyanın sonuna kadar yaşayacak değil ya! Vasiyetnamesinde parasını pulunu bana bıraktığını da biliyorum."

Rahip Supple, Mr. Western'in bu tutumunu pek beğendi. Derken Mr. Western bir şişe içki daha getirilmesini buyurdu. Herhangi bir şeye sevinince ya da kızınca, bu yönteme başvurmayı huy edinmişti. Bu şifalı şurubu öyle bol bol içti ki, öfkesinden en küçük bir iz bile kalmadı. Mrs. Western ile Sophia odaya girdikleri sırada, Mr. Western tam anlamıyla keyfli ve huzurlu bir hal almıştı. Genç kızımızın başında şapka, sırtında kukuletalı bir pelerin vardı.

Mrs. Western kararını bildirdi: "Yeğenimi kendi kaldığım yere götürmek niyetindeyim; çünkü doğrusunu istersen, kardeşim, böyle bir evde oturmaya katlanamaz insan."

"Peki, öyle olsun efendim" dedi Mr. Western. "Nasıl isterseniz öyle olsun. Kız, sizin yanınızda güven içinde olmazsa, kimin yanın-

da güven içinde olabilir ki? Siz gittikten sonra, dünyanın en aklı başında kadınlarından biri olduğunuzu elli kez söylediğimi şurada duran Rahip de duydu."

"Evet, öyle dedi. Yemin etmeye hazırım bu konuda."

Mrs. Western "inan bana kardeşim, ben seni öteden beri pek beğenirim" dedi. "Biraz telâşlı olduğunu sen de bilirsin. Ama düşünmeye vakit bulunca, senden daha akıllısı yoktur yeryüzünde."

"Mademki öyle diyorsun, kardeşim, işte sağlığına içiyorum senin; hem de tüm içtenliğimle! Gerçi ara sıra biraz öfkelenirim ama, kin güdecek kadar küçülmem. Hadi Sophy, uslu bir kız ol, halanın her emrini yerine getir."

Mrs. Western "ona tam bir güvenim var benim" dedi. "Sophia'nın önünde bir örnek var nasıl olsa. Kardeş çocuğu o pespaye Harriet'in, benim sözümü dinlemediği için nasıl rezil olduğunu kendi gözleriyle gördü... Ah kardeşim, senin haberin yok! Sen Londra'ya gitmek üzere yola çıkar çıkmaz, eve kim gelse beğenirsin! O yüzsüz İrlandalı, o iğrenç adlı adam, o Fitzpatrick gelmez mi! Herifi görmeye katlanmazdım ama, ansızın karşıma çıkıverdi. Karısıyla ilgili, upuzun, karmakarışık bir şeyler anlattı durdu. Bunları dinlemek zorunda kaldım. Ama kendim pek konuşmadım. Karısının bana gönderdiği mektubu ona verdim; buna kendisinin bir yanıt yazmasını söyledim. O berbat kız da bizi bulmaya kalkacak herhalde. Ama rica ederim, sakın onunla görüşmeyi kabul etme. Ben de onunla konuşmamaya kararlıyım."

Mr. Western "ben mi göreceğim onu!" dedi. "Hiç merak etme, büyük sözü dinlemeyen karılara yüz vermem ben. Kocası denilen herif geldiği sırada, iyi ki evde değildim. Yoksa atların suvardıkları havuza atardım keratayı. Görüyor musun, Sophy, büyük sözü dinlemeyenlerin başına neler geliyor? Kendi ailende canlı bir örneği var bunun."

Sophia'nın halası, Mr. Western'in sözünü kesti: "Kardeş, böyle üst üste kötü kötü lâflar ederek yeğenimi üzme. Hani her şeyi bana bırakacaktın?"

"Peki, peki; her şeyi sana bırakıyorum."

Bunun üzerine Mrs. Western tahtırevanların çağırılmasını emretti. Bu konuşmanın böylece sona ermesi, Sophia açısından hayırlı oldu. Hayırlı oldu diyoruz; çünkü konuşmaları biraz daha sürüp gitseydi, iki kardeş yeniden kavgaya başlamak için yeni bahaneler bulacaklardı herhalde. Neden derseniz, birinin kadın, ötekinin erkek; birinin okumuş, ötekinin okumamış olması dışında, fark yoktu bu kardeşler arasında. Her ikisi de aynı derecede öfkeli, her ikisi de dediği dediktiler, her ikisi de Sophia'ya karşı büyük bir sevgi besliyordu, birbirilerini aklın alamayacağı kadar da hor görüyordu her ikisi de.

BÖLÜM 5

Jones, Sophia'dan bir mektup alır; Mrs. Miller ve Partridge ile birlikte tiyatroya gider

Jones, Sophia yüzünden sıkıntılar ve tedirginlikler içindeydi. Ne var ki, Kara George'un Londra'ya gelişi ve eskiden kendisine bunca iyilik yapan adama duyduğu gönül borcunu ödemek için gösterdiği olumlu çaba, bizim delikanlının yüreğine su serpmişti. Sophia'ya gelince, özgürlüğüyle birlikte kaleme, mürekkebe, kâğıda kavuşur kavuşmaz; hemen o akşam yazdığı aşağıdaki mektubu, Kara George eliyle Jones'a gönderdi:

Efendim,

Yazdıklarınızın içtenliğinden hiç kuşku duymadığım için, size iyi bir haber iletmek istiyorum. Halam Mrs. Western'in gelmesiyle birlikte, bazı sıkıntılarım sona erdi. Şimdi halamın yanındayım, istediğim kadar da özgürüm. Halam bir konuda ona söz vermem için direndi: Onun haberi ve izni olmadan, hiç kimseyle görüşmeyeceğim, konuşmayacağım. Yemin ederek verdiğim söze bağlı kalmaya kararlıyım. Gerçi halam, herhalde böyle bir olasılığı unuttuğu için, mektup yazmamı açık seçik yasaklamadı. Mektup yazmayı, görüşmek yasağının bir parçası saydı belki de. Ne var ki, böylesine ulu gönül-

lü davranıp, benim dürüstlüğüme güvendiği için, onu aldatmamı, onun haberi olmadan. bundan böyle size yazmamı ya da sizden mektup almamı bekleyemezsiniz. Söz vermek, çok kutsal bir şeydir benim gözümde; hem açık seçik söylenenleri, hem de açıkça söylenmeden anlaşılanları kapsar. Bunu göz önünde tutarsanız, belki biraz avunmanın yolunu bulursunuz. Ama babaların en iyisi olan babama ancak bir tek konuda boyun eğmeyeceğime göre, size avunmadan söz etmeme gerek var mı? Bununla birlikte, babama meydan okumamaya, onun izni olmadan herhangi önemli bir işe girişmemeye de kararlıyım. Bunu iyice kavramanız, alın yazılarımızın belki olası kılmadığı bir beraberlikten vazgeçmenize yardımcı olabilir. Vazgeçmeniz, kendi çıkarlarınıza da uygun düşer. Bu sayede Mr. Allworthy ile barışabileceğinizi umuyor, onunla barışmanızı ayrıca istiyorum. Olup bitenler yüzünden bazı davranışları benimsemek zorunda kaldım. Sizin iyi niyetiniz de beni birçok şey yapmaya zorladı. Ama günün birinde Kader, bize karşı, şimdi davrandığından daha iyi davranır belki. Siz düşünülmeye lâyik bir insan olduğunuz için, sizi her zaman düşüneceğime inanın.

Sophia Western

Hamiş: Size rica ediyorum, bana artık yazmayın... Hiç olmazsa, şimdilik yazmayın. İlişik olarak size bir şey gönderiyorum. Artık bana gerekli olmayan, sizin işinize yarayacağını bildiğim bu önemsiz şeyi kabul ederken, bir rastlantı sonucu bulduğunuzun, gene bir rastlantı sonu size geri geldiğini düşünün.*

Okumayı yeni öğrenen bir çocuk, bu mektubu Jones'dan daha çabuk sökebilirdi. Sophia'nın yazdıklarını okurken, hem sevindi, hem de üzüldü. Jones'un duyguları, çok para sıkıntısı çeken iyi yürekli bir insanın, ölen bir arkadaşının vasiyetnamesinde kendisine büyük miktarda para bırakıldığını okurken duyduklarına benziyordu biraz. Gelgelelim, aslında üzüntüden fazla sevinçti ağır basan. Hattâ okuyucumuz, Jones'un, az da olsa, üzülmesine şaşabilir. Ne çare ki,

* Sophia, yüz İngiliz Liralık banknottan söz ediyordu belki de (Y.N.)

okuyucumuz, bizim zavallı delikanlı kadar sevdalı değildir. Sevda ise, öyle bir hastalıktır ki, bazı bakımlardan vereme benzediği (ve de zaman zaman vereme neden olduğu halde), bazı bakımlardan da veremin tam karşıtıdır. Yani sevda hastalığı çeken, kendi kendini aldatmaya, hastalığın herhangi bir belirtisini iyimser bir açıdan yorumlamaya kalkmaz.

Jones, ancak bir tek bakımdan tam anlamıyla seviniyordu: Sevgilisi artık özgürlüğüne kavuşmuştu; onu hiç olmazsa hırpalayamayacak bir kadının yanında bulunuyordu. Sophia'nın başka biriyle evlenmemeye söz vermesi de, bizim delikanlının yüreğine su serpmişti. Neden derseniz, kendini değil sadece sevgilisini düşündüğünü sandığı halde ve mektubundaki ulu gönüllü önerilere karşın, Sophia'nın başka bir erkekle evlenmesi kadar korkunç bir şey olamazdı Jones için. Bu evlilik son derece hayırlı bir iş olsa, sonunda Sophia'yı tam anlamıyla mutlu kılsa bile, gene de yüreğine inerdi Jones'un. Etle kandan kesinlikle bağlarını koparmış, tümüyle ancak ruhtan gelen o pek ince platonik sevgi, sadece kadınlara özgü bir marifettir. Birçok kadının (ve hiç de yalancı değildi bu kadınlar) sevdikleri erkeğin yararınaysa, onu başka bir kadına hemen bırakmaya hazır olduklarını söylediklerini duydum. İşte bu yüzdendir ki, bunun şimdiye dek elle tutulur bir tek örneğini görmediğim halde, bu tür aşkların var olduğuna inanıyorum.

Mr. Jones, söz konusu mektubu okumakla, öpüp koklamakla üç saat geçirip, biraz önce açıkladığımız nedenlerden ötürü keyflendikten sonra; daha önceden verdiği bir sözü tutmaya, Mrs. Miller ile küçük kızını tiyatroya götürmeye karar verdi. Mr. Partridge'in de onlarla beraber gelmesinin bir nedeni vardı: Birçokları gülmeceden sözde anlar geçinirken, Jones gülmeceye gerçekten düşkün olduğu için, Partridge'in tiyatroda yapacağı eleştirilerden çok haz alacağını umuyordu. Sanat bilgisi sayesinde ne düzeltilmiş, ne de saflığı giderilmiş doğal tepkiler beklemekteydi Partridge'den.

Böylece, Mr. Jones, Partridge, Mrs. Miller ve küçük kızı, alt balkonun birinci sırasındaki yerlerine oturdular. Partridge, şimdiye dek tiyatroda hiçbir zaman böyle güzel bir yerde oturmadığını söyledi

hemen.

Müzik başlayınca, "şaşılacak şey" dedi. "Birbirilerinin sesini bozmadan bunca kemancı nasıl çalabiliyor aynı anda!"

Bir adam, yukardaki mumları yakarken, heyecanla bağırdı Mrs. Miller'e: "Bakın, bakın efendim! Bu adam, Barut Suikastı resmindeki herife benziyor tıpkı!"

Tüm mumlar yanınca da, "burada bir tek gecede yanan mumlarla, yoksul bir aile bütün bir yıl idare edebilir" diyerek, derin derin içini çekmekten kendini alamadı.

"Danimarka Prensi Hamlet" oyunu başlar başlamaz, dikkat kesilen ve ağzını hiç açmayan Partridge, ancak Hayalet sahneye girince, Jones'a sordu:

"Bu garip kılıklı adam nedir? O kılığı resimlerde gördüm gibi geliyor bana. Zırh mı derler sırtındakine?"

Jones "Hayalet bu" diye açıkladı.

Partridge gülümsedi: "Bunu bana yutturamazsınız, efendim. Gerçi ömrümde gerçekten hayalet gördüğümü söyleyemem ama; görseydim, mutlaka bilirdim onun bir hayalet olduğunu. Hayır, hayır efendim, üstelik hayaletler bu tür kılıklarla ortaya çıkmazlar."

Yakınlarda oturanları pek güldüren bu yanılgı, Hayalet ile Hamlet arasındaki sahnenin başlangıcına dek sürdü. Ama o sahne başlayınca, "bu hayalettir" diyen Jones'a inanmayan Partridge, Hamlet rolünü oynayan Mr. Garrick'e öyle bir inandı ki, zangır zangır titrediği için, dizleri birbirine çarpıyordu.

Jones "ne oluyorsun?" diye sordu. "Yoksa sahnedeki savaşçıdan mı korkuyorsun?"

"Ah efendim!" dedi Partridge. "Şimdi anladım onun sahiden sizin söylediğiniz gibi olduğunu. Hiçbir şeyden korkmuyorum; çünkü bunun bir tiyatro oyunu olduğunu biliyorum. Eğer gerçekten bir hortlak olsa bile, bu kadar uzaktan, bunca kalabalık arasında, bir kötülük yapamaz. Ama korktumsa da, tek korkan ben değilim."

Jones "senden başka kim korkabilir ki? diye sordu. Senden daha ödlek biri var mı burada?"

"Bana canınız istediği kadar ödlek deyiniz siz. Ama eğer sahne-

deki o ufak tefek adam korkmuyorsa, ömrüm boyunca korkan birini görmedim demektir. Tamam, tamam! Benimle beraber gel diyor hortlak. Zor geliriml Aptal mıyım benl Yoksa o gidecek mi? O ufak tefek adam gidecek mi? Böylesine budalaca atılgan olanları tanrı korusunl Başına ne gelse, hakketti bunul Senin peşinden gitmek mi? Senin peşinden gideceğime, şeytanın peşinden giderim, daha iyil O hortlak, şeytanın ta kendisidir belki... Çünkü şeytan, canı istediği kılığa girermiş derler... Ayl Gene geldil... Daha ileri gitme sakınl Hayır, yeterince ileri gittin bilel Bana dünyaları verseler, oralara kadar gitmezdim ben."

Jones bir şey söylemek istedi; ama Partridge onu susturdu: "Susun, susun efendiciğiml Duyuyor musunuz ne dediğini?"

Hayalet konuştuğu sürece, Partridge, gözlerini bir Hayalet, bir Hamlet'e dikerek, ağzı açık oturdu. Hamlet'in içinde birbirini izleyen heyecanların tümü, Partridge'in içinde de birbirini izlemekteydi.

Bu sahne bitince, Jones "Partridge, beklediğimden de fazla duygulandın" dedi. "Kendini iyice kaptırdın oyuna."

Partridge "ne yapalım efendim?" diye karşılık verdi. "Siz şeytandan korkmuyorsanız, benim elimden ne gelir ki? Şaşmama gelince, sahiden olmadığını bildiğim halde, insan elbet şaşar böyle şeylere. Beni şaşırtan Hayalet değil. Onun garip kılıklı sahici bir adam olduğunu bilmem gerekir nasıl olsa. Ama o ufak tefek adamın nasıl korktuğunu görünce, ben de heyecanlandım."

"Yoksa onun gerçekten korktuğunu mu sandın?" diye sordu.

"Yoo, efendim, hep korkmadı. O hortlağın kendi babasının ruhu olduğunu, bahçede nasıl öldürüldüğünü öğrenince, yavaş yavaş korkusundan sıyrıldı; çektiği acıdan ötürü, konuşamaz hale geldi... Benim de başıma aynı şeyler gelseydi, ben de tıpkı onun gibi olurdum... Ay susunl Aman amanl Nedir bu gürültü? Hortlak gene geldi. Vallahi bunların sahiden olmadığını çok iyi biliyorum ama, aşağıda, o adamların arasında bulunmadığıma gene de seviniyorum."

Partridge, bunları söyledikten sonra, gözlerini gene Hamlet'e dikti: "Hadi, çek kılıcını bakalım. şeytanın gücüne karşı, bir kılıç ne işe yarar kil"

İkinci perde boyunca, Partridge pek konuşmadı. Oyuncuların giysilerinin süslülüğünü çok beğendi. Kral üstüne bazı görüşler ileri sürmekten de kendini alamadı:

"Ya öyledir; insan yüzü çok aldatıcıdır. **Nulla fides fronti**, yani görünüşe güvenme sözü, doğrudur bana kalırsa. Şu kralın yüzüne bakıp, bir adam öldürdüğünü kim düşünebilir ki?"

Bunu söyledikten sonra da, Hayaletin nerede olduğunu sordu.

Partridge'i merakta tutmak niyetinde olan Jones, "bir şimşek parıltısı içinde, belki onu yakında bir kez daha görürsün" demekle yetindi.

Partridge, korkular içinde, bunu beklemeye başladı. Hayalet gene sahneye gelince, adamcağız heyecanlandı:

"İşte efendim, geldi! Şimdi ne diyeceksiniz? Yani hortlağın oğlunun ödü kopmuyor mu şimdi? Size göre ben çok korkuyorum; ama o da çok korkuyor. Vallahi böyle bir durumda korkmamak, insanın elinde değil elbette. Neydi adamın adı... Ha, bay Hamlet... Bana dünyayı verseler, onun durumuna düşmek istemezdim gene de. Aman Allah esirgesin! Peki, hortlak ne oldu? Vallahi billahi, onun yere gömülüp yok olduğunu görür gibi oldum."

"Gördüğün doğrudur" dedi Jones.

"Neyse, neyse... Bunun bir oyun olduğunu biliyorum. Eğer oyun olmasaydı, Mrs. Miller böyle gülmezdi. Size gelince efendim, şeytanın kendisi bile burada görünse, gene de kılınız kıpırdamazdı... İşte, işte... Ayl Böyle öfkelenmene hiç şaşmam. O aşağılık, o ahlâksız karıyı yakalayıp, bir güzel sars, paramparça et onu! Benim de anam olsaydı, aynı şeyi yapardım. Bir ana böyle ahlâksızca davrandıktan sonra, ona saygı beslemeye ne gerek? Hadi, işine git, seni görmekten bile nefret ediyorum."

Bizim eleştirmen, Hamlet'in kralın önünde oynattığı oyun sahnesine değin, bir hayli sessiz kaldı. Oyun içinde oyunun anlamını, ancak Jones'un açıklamalarından sonra anladı. Sahnenin havasına girer girmez de, şimdiye dek kendisi hiç kimseyi öldürmediği için, Tanrıya şükretmeye koyuldu. Sonra, Mrs. Miller'e dönüp sordu:

"Kral iyi bir oyuncu, sarsıldığını gizlemek için elinden geleni ya-

pıyor ama, fena halde sarsılmadı mı sizce? Vallahi o kötü adamın oturduğu iskemleden çok daha yükseğine beni oturtsalar, onun yerinde olmak istemezdim gene de. Önünde oyun oynanırken kaçmana hiç şaşmam! Sen aklıma geldikçe, saf görünen yüzlere hiç güvenmeyeceğim bundan böyle."

Bu sahneden sonra, mezarlık sahnesi Partridge'in dikkatini çekti. Oyuncuların şuraya buraya attıkları çok sayıda kafatasına pek şaştı.

Jones "orası kentin en ünlü mezarlıklarından biridir" diye açıkladı.

"Tevekkeli değil orada hortlak var. Ama ben ömrümde böylesine kötü bir mezar kazıcısı görmedim. Kâtipliğimde bir zangoç tanımıştım. Şu sahnedeki herif bir tek mezar kazıncaya dek, üç tane kazardı o zangoç. Sanki herif, ömründe bir kürek almamış eline. Hadi hadi, şarkı söyle bakalım. Bana kalırsa, senin canın, çalışmak değil şarkı söylemek istiyor."

Hamlet, kafatasını eline alınca, Partridge gene heyecanlandı:

"Şaşılacak bir şey doğrusu! Amma da korkusuz herifler varmış şu dünyada! Ben bir ölünün hiçbir şeyine dokunamam. Oysa, adam bir hayli korkmuştu hortlaktan bence. Nemo omnibus horis sapit, yani korku hepimizi aynı biçimde etkilemez."

Oyun sırasında anlatılmaya değer başka bir şey olmadı. Oyun bitince, Jones, oyunculardan en çok hangisini beğendiğini Partridge'e sordu.

Partridge, bu soruya biraz kızar gibi oldu: "Kralı elbette!"

Mrs. Miller "doğrusunu isterseniz Mr Partridge" dedi. "Londra'da hiç kimse sizinle aynı görüşü paylaşmıyor; çünkü herkese göre, Hamlet rolünü oynayan, bugüne dek sahneye çıkanların en iyisidir."

Partridge, Mr. Garrick'i hor görürcesine dudak büktü: "O mu iyi oynuyormuş! Ben de oynayabilirim onun kadar. Ben de bir hortlak görseydim, tıpkı onun gibi davranır, onun yaptıklarını yapardım. Anasıyla başbaşa kaldığı sahnede (sizlere bakılırsa çok iyi rol oynuyormuş o sırada) böyle bir anası olan her adam, yani her namuslu adam, tıpkı onun gibi davranır vallahi. Benimle şaka ettiğinizi biliyorum, efendim. Gerçi Londra'da ilk kez tiyatroya gidiyorum ama, köyde

oyunlar gördüm. Kraldan yanayım ben. Her söz ağzından tek tek çıkıyor. Ötekilerden çok daha yüksek perdeden konuşuyor. Onun bir oyuncu olduğunu herkes hemen anlar."

Mrs. Miller ile Partridge böyle konuşurken, bir bayan Jones'a yaklaştı. Mrs. Fitzpatrick'di bu bayan. Jones'u balkonun öteki ucundan görmüş; delikanlı için hayırlı olabilecek bir şeyi bildirmek amacıyla, onunla konuşmak istemişti. Mrs. Fitzpatrick bunu söyleyip, nerede oturduğunu ve ertesi sabah Jones'u beklediğini bildirdi. Sonra, fikir değiştirip, Jones'un sabahleyin değil, öğleden sonra gelmesini istedi. Jones da geleceğine söz verdi.

Tiyatro serüveni böylece bitti. Partridge, yalnız Jones ile Mrs. Miller'e değil, yakınında oturan herkese büyük bir eğlence kaynağı olmuştu. Çevresindeki seyirciler, sahnede olup bitenlerden fazla, Partridge'e bakmışlar, onu dinlemişlerdi.

Partridge o gece, hortlak korkusundan ötürü, yatağa girmeyi göze alamadı. Daha sonraları da, uyumadn önce iki üç saat korkudan terler döktü; "Tanrı bize acısın! İşte geldi!" diye bağırarak, geceleyin birkaç kez uyandı.

BÖLÜM 6

Öykümüz geri dönmek zorunda kalır

Kişisel üstünlükleri açısından çocuklar hep aynı değerde olsalar da, en iyi anne babaların bile, çocuklarını hep aynı derece sevmeleri gene de beklenemez. Ötekilerden daha değerli olan çocuğunu daha fazla seven bir babayı da ayıplamamak gerekir.

Bu öyküdeki tüm kişileri ben de çocuklarım sayarım; ama Sophia'ya bir zaafım olduğunu açıkça söylemeliyim. Bu genç kızı, sırf kişiliğinin üstünlüğünden ötürü ötekilere yeğlediğimi, okuyucularımın da anlayacağını umarım.

Öykümüzün genç kızına karşı öteden beri duyduğum bu olağanüstü sevgi yüzünden, ondan uzun süre ayrı kalmak çok ağrıma gi-

diyor. Onun için, babasının yanından ayrıldıktan sonra bu güzeller güzeline ne olduğunu anlatmaya can atıyorum. Ne çare ki, ilkin Mr. Blifil'i görmek zorundayım.

Mr. Western, kızının bulunduğu haberini ansızın alınca, öyle bir şaşkına döndü, Sophia'yı bir an önce yakalamak için öyle bir telâşa kapıldı ki, bu haberi Blifil'e iletmeyi aklından bile geçirmedi. Ama yola çıktıktan kısa bir süre sonra toparlanıp, karşısına çıkan ilk handa durdu, Blifil'e, Sophia'yı bulduğunu; acele Londra'ya gelirse onu hemen kızıyla evlendirmeye kesin karar verdiğini bildiren bir haber gönderdi.

Blifil, genç kızımıza karşı şiddetli bir aşk beslemekteydi. Ancak Sophia'nın parasının pulunun yok oluvermesi ya da buna benzer bir durum böylesine şiddetli bir aşkı önleyebilirdi. İşte bu yüzdendir ki, Sophia'nın ona varmamak için kaçtığını bildiği halde, bu evlilikten hiç caymayan Blifil, Mr. Western'in önerisini dakikasında benimsedi. Bu evlilik sayesinde, sadece para hırsını değil, aynı derecede güçlü başka bir tutkusunu da, yani kinini de doyurabilecekti. Çünkü Blifil'e göre, evlilik, sevginin gerçekleşmesine de yarayabilirdi, kinin de... Bu görüşü doğrulayan birçok evlilik vardır herhalde. Doğrusunu söyleyelim: Bazı evli kadınlarla erkeklerin birbirilerine karşı davranışlarına bakarsak, yüreklerinden başka her şeylerini birleştiren bu evli çiftlerin ilişkilerinde, genellikle sevgiden fazla kinin egemen olduğunu görürüz belki de.

Blifil'in önünde bir tek engel vardı; o da Mr. Allworthy idi. Bu değerli adam, Sophia'nın Blifil'den nefret ettiği için gittiğini öğrenince (çünkü genç kızın kaçışını da, bunun nedenini de gizleyememişlerdi Mr. Allworthy'den) bu evlilik konusunda yanıldığını anladı; üzülmeye başladı. Kimi ana babalara göre, yolculuğa çıkmaya niyetlenirken, evde hizmet eden adamlardan izin almak ne denli yersizse; çocuklarını evlendirmeden önce onlarla danışmak da o denli yersizdir. Bu tür analarla babalar, ancak yasalar ya da edepli davranmak kaygısı buna elvermediği zaman düpedüz zor kullanmaktan çekinirler çoğu zaman. Ne var ki, böylelerinden değildi Mr. Allworthy. Tam tersine, evliliği ayrıca kutsal bir ilişki saydığı için, bu ilişkiyi boz-

mamak, kutsallığını korumak amacıyla her çeşit önlemin alınmasından yanaydı. Mr. Allworthy'nin, çok akıllıca düşünüp vardığı sonuca göre, bunu sağlamanın en güvenli yolu da, evliliğin sevgi üstüne kurulmasıydı.

Mr. Allworthy, yeğeniyle Sophia'nın evliliği konusunda aldatılmasına kızmıştı. Blifil, kendi de aldatıldığını ileri sürerek, yemin üstüne yemin edip diller dökerek, dayısının öfkesini çabucak geçirmenin yolunu buldu. Mr. Western'in söyledikleri de, Blifil'in sözlerini doğrular nitelikteydi. Gelgelelim Blifil şimdi ne yapacaktı? Sophia ile hâlâ evlenmek istediğini söylerse, dayısının bu evliliğe razı olmasını sağlamak öyle güç bir işti ki, girişimlerinde Blifil kadar becerikli olmayan bir dahi, böyle bir çabadan vazgeçerdi. Ama kendisinin ne denli marifetli genç bir bay olduğunun bilincindeydi Blifil. Kurnazlık alanında onun başaramayacağı iş yoktu.

Dayısını kandırmak için, duyduğu aşkın yoğunluğundan, direnip sabrederse, küçük hanımın kininin geçeceği umudundan dem vurdu. Gelecekte tüm huzuru bu evliliğe bağlı olduğuna göre, dürüst çarelere başvurarak sevdiğini elde etmek amacıyla elinden geleni yapmakta özgür olması için yalvardı.

"Allah esirgesin! Hiç sert davranır mıyım?" dedi. "Ancak en yumuşak yöntemlere başvuracağım. Gene de başaramazsam, bu evliliğe karşı çıkarsınız o zaman."

Blifil, Sophia ile evlenmesini, dayısının da çok istediğinin unutulmaması gerektiğini söyledi. Sonunda da, ayrıntılı olarak Jones'u ele aldı. Blifil'e göre, her şey Jones yüzünden olmuştu. Böylesine değerli genç bir bayanı Jones'dan korumanın bile hayırlı bir iş olacağını anlattı.

Blifil'in ileri sürdüğü tüm bu savları beceriyle destekleyen Thwackum, ana babanın, çocuklara egemenliği üstünde Blifil'den çok daha fazla durdu. Mr. Blifil'in yapmak istediklerini, Hıristiyanlığın ruhuna uygun çabalar olarak değerlendirdi:

"Bu erdemli genç bay, ancak sözlerini bitirirken iyilikseverlikten söz etti" dedi. "Ama onun ilk ve başlıca düşüncesinin iyilikseverlik olduğuna inanasım geliyor benim."

Eğer Square de orada olsaydı, herhalde aynı teraneyi başka bir makamda söyler; bu evliliğin ahlâksal kurallara çok uygun düştüğünü ileri sürerdi. Ne var ki, Square orada değildi; sağlık durum bozulduğu için, Bath'a gitmişti.

Allworthy, pek istekli olmamakla birlikte, sonunda yeğenine boyun eğdi. Blifil'in Londra'ya gidip, genç kızı elde etmek için dürüstçe çabalarda bulunabileceğini; kendisinin de oraya geleceğini söyledi.

"Ancak şunu bil ki," dedi, "o genç kızın zorlanmasına kesinlikle göz yumacak değilim. Eğer o seninle kendiliğinden evlenmeye razı olmazsa, hiçbir zaman alamazsın onu."

Böylece yeğenine zaafından ötürü, kendisi kadar akıllı olmayanlar, Allworthy'nin üstün zekâsını yenilgiye uğrattılar. En sağduyulu kişiler bile, sevgi dolu iyi yürekleri yüzünden, ikide birde yenilir zaten.

Blifil, ummadığı bu izni dayısından kopardıktan sonra, hemen harekete geçti. Mr. Allworthy'nin köyde kalmasını gerektiren bir işi yoktu. Erkekler yolculuk hazırlıklarını çabuk yaptıkları için, Mr. Allworthy ile Blifil, hemen ertesi günü yola çıktılar. O akşam; yani biraz önce gördüğümüz gibi Jones'un Partridge ile tiyatroda hoş vakit geçirdiği akşam, Londra'ya vardılar.

Blifil ertesi sabah Mr. Western'i görmeye gitti. Bu genç bayı büyük bir sevgi ve nezaketle karşılayan Mr. Western, Sophia'nın onu pek yakında mutlu kılacağı konusunda olası sayılacak (hattâ belki de olası sayılmayacak) her çeşit güvenceyi verdi Blifil'e. Dayısının yanına dönmesini de engelledi; onu nerdeyse zorla kız kardeşinin kaldığı eve götürdü.

BÖLÜM 7

Mr. Western, Mr. Blifil ile birlikte kız kardeşini görmeye gider

Mrs. Western, sağduyu ve evlilik siyaseti konusunda yeğenine bir

ders verdiği sırada, erkek kardeşiyle Blifil, ziyaret kurallarının gerektirdiği törenlere pek aldırmadan, odaya daldılar. Blifil'i görür görmez, Sophia'nın yüzü bembeyaz oldu; kımıldayamaz ve konuşamaz hale geldi nerdeyse. Halası ise, Sophia'nın tersine, kıpkınmızı kesildi. Kımıldayacak ve konuşacak halde olduğu için de, Mr. Western'e karşı saldırıya geçti:

"Kardeş, davranışlarına şaşıyorum" dedi. "Görgü kurallarını hiçbir zaman öğrenemeyecek misin? Her odayı ya kendi odan, ya da köydeki kiracılarından birinin odası mı sanacaksın hep? En küçük bir saygı göstermeden, hiç haber vermeden, kibar kadınların özel yaşantısına zorla girmeye hakkın var mı senin?"

Mr. Western "aman, gene ne oluyoruz?" diye sordu. "Sanki sen şey yaparken üstüne vardım da..."

Mrs. Western, "lütfen, kabalığı bırakın, efendim" diyerek kardeşinin sözünü kesti. "Ansızın odaya dalarak, zavallı yeğenimi öyle şaşırttınız ki, ayakta duracak hali kalmadı nerdeyse... Hadi, sen git şekerim, odana çekil, kendine gelmeye çalış."

Ömründe böylesine işine gelen bir emir almayan Sophia, odadan çabucak çıktı.

Mr. Western "vallahi kardeş, sen delisin" dedi. "Ben Mr. Bliil'i buraya getirdim, kıza korte etsin, kızı zorlasın diye."

"Ben deliysem, sen de zırdelisin, kardeş. Hem durumu biliyorsun, hem de... Mr. Blifil beni bağışlasın. Bu tatsız karşılaşmadan kimin sorumlu olduğunun farkındadır herhalde. Ben kendim, Mr. Blifil'i görmeye her zaman hazırım. Ama sen onu zorlamasaydın, onun sağduyusu böyle ansızın buraya gelmesini engellerdi."

Blifil, ezilip büzüldü, kekeledi, aptal haller aldı. Ama Western, onun bu konuda lâf etmesine meydan bırakmadı:

"Peki, peki, canın isterse, gene ben kabahatlı olayım. Nasıl olsa hep kabahatlıyım ben. Hadi, ya kızı buraya getirsinler, ya da bırak Mr. Blifil onun yanına gitsin. Bu maksatla geldi buraya. Kaybedecek vaktimiz yok."

"Kardeşl" diye bağırdı Mrs. Western. "Mr. Blifil akıllı bir insandır. Şimdi olup bitenlerden sonra, yeğenimi görmeye kalkmaz ben-

ce. Kadınlar narin yaratıklardır. Sinirlenirimiz bir kez bozuldu mu, öyle dakikasında yeniden düzelmez. Mr. Blifil'i rahat bıraksaydın, bu sabah yeğenime saygılarını gönderir, öğleden sonra onunla görüşmek dileğinde bulunurdu. Ben de o zaman yeğenimi belki yola getirebilir, Mr. Blifil ile görüşmesini sağlardım. Ama böyle bir şeyi başarabileceğimden umudumu kestim artık."

Blifil "çok üzülüyorum, efendim" diye söze karıştı. "Mr. Western'in bana karşı gösterdiği olağanüstü nezakete hiçbir zaman yeterince teşekkür edemeyeceğim. İşte bu nezaketinden ötürü...

Mrs. Western, Blifil'in sözünü kesti: "Özür dilemenize gerek yok, efendim. Kardeşimi hepimiz öyle iyi tanıyoruz ki!"

Mr. Western "beni tanımışsınız, tanımamışsınız, bana vız gelir" dedi. "Hadi söyle, delikanlı ne zaman gelip görsün kızı? O da, Allworthy de, sırf bu iş için geldiler diyorum sana!"

Mrs. Western "kardeş" diye karşılık verdi. "Mr. Blifil'in göndermeyi uygun gördüğü haber yeğenime iletilecek. O da, hiç kimseden talimat almadan, gereken yanıtı verecek. Yeğenimin, uygun bir zamanda Mr. Blifil'i görmeyi kabul edeceğini sanıyorum."

"Sıkıysa kabul etmesin!" diye terslendi Mr. Western. "Ben bir şey demiyorum ama, bazı kişiler dünyanın en akıllıları sanıyorlar kendilerini. Eğer her şey benim istediğim gibi olsaydı, zor kaçardı kızım. Şimdi de her an kaçacak diye korkuyorum. Çünkü bazı kişiler beni pek ahmak sayıyorlar ama, ben kızımın bu genç baydan nefret ettiğini biliyorum."

Mrs. Western kardeşinin sözünü kesti: "Her neyse, kardeş, yeğenimin kötülenmesini istemiyorum. Onu kötülemek, ailemi kötülemek demektir. Yeğenim, ailesinin onurunu yücelten bir kişidir; şunu da aklına koy ki, bundan sonra da ailesinin onurunu yüceltecektir. Onun davranışından ben kefilim. Sana önemli bir şey bildireceğim için, öğleden sonra gelmeni istiyorum. Şimdilik, Mr. Blifil de, sen de beni bağışlayın; çünkü acele giyinmem gerekiyor."

Mr. Western "peki, saat kaçta geleyim?" diye sordu.

"Saatini söyleyemem. Öğleden sonra seni göreceğim dedim ya."

Mr. Western, Blifil'e döndü: "Allah aşkına, ben ne halt edeyim

şimdi? Küçük bir av köpeğinin yaşlı bir tavşanın hakkından gelemediği gibi, ben de onun hakkından gelemiyorum. Belki öğleden sonra keyfi daha yerinde olur."

Blifil "mutsuzluğa mahkûm olduğumu biliyorum, efendim." dedi. "Ne var ki, ömrümün sonuna kadar size borçlu kalacağım."

Bunu söyledikten sonra, gayet resmî bir biçimde, Mrs. Western'in yanından ayrıldı. Mrs. Western de aynı resmiyetle onu uğurladı. Odadan çıkarlarken, Mr. Western kendi kendine homurdanıyor; kızının Blifil'i o gün öğleden sonra mutlaka göreceğine yeminler ediyordu.

Mr. Western, o sabahki görüşmeden pek hoşnut değildi; Blifil ise, hiç mi hiç hoşnut değildi. Western, kız kardeşinin davranışını, sadece huysuzluğuna ve o saatte gelişlerinin görgü kurallarına ters düşmesine yoruyordu. Ama işin daha derinine inen Blifil, Mrs. Western'in ağzından kaçan birkaç sözden ötürü, daha önemli bir şeyler dönmesinden kuşkulanıyordu. Doğrusunu isterseniz, bir sonraki bölümde yapacağımız açıklamalardan anlaşılacağı gibi, kuşkulanmakta haklıydı da.

BÖLÜM 8

Lady Bellaston, Jones'u mahvetmek için dolaplar çeviriyor

Aşk, Mr. Western'in kaba ellerinin söküp koparamayacağı kadar derin kökler salmıştı Lord Fellamar'ın ruhuna. İlk öfke anında Yüzbaşı Egglane'e bir görev vermiş, Yüzbaşı da bu görevi gereğinden fazla yerine getirmişti. Eğer Lord Hazretleri, Lady Bellaston ile daha önceden görüşmüş olsaydı, böyle bir görevi hiç yüklemezdi Yüzbaşıya. Ne çare ki, Lord Fellamar, Lady Bellaston ile ancak hakarete uğradığı günün ertesi akşamı konuşabilmişti. Yüzbaşı ise, görevini yerine getirmek açısından öyle işgüzardı ki, uzun araştırmalardan sonra Mr. Western'in kaldığı yeri ancak geceleyin öğrenebil-

miş, onu kaçırmamak amacıyla bütün geceyi bir meyhanede geçirmiş, kendi evinde bulunmadığı için de Lord Fellamar'ın fikrini değiştirdiği haberini alamamıştı.

Sophia'nın ırzına geçmek girişiminin ertesi günü öğleden sonra, demin söylediğimiz gibi, Lord Hazretleri Lady Bellaston ile görüştü. Lady Bellaston, Mr. Western'in huyunu suyunu öyle bir anlattı ki, Lord Fellamar (üstelikkızıyla evlenmeye niyetlenirken) böyle bir adamın sözlerine kızmakla ne denli saçma davrandığını iyice anladı. Lady Hazretlerine içini döküp, aşkının şiddetini anlattı. Lady Bellaston, ona yardımcı olacağını söyleyerek, Lord Hazretlerini yüreklendirdi. Lady Bellaston'a bakılacak olursa, ailenin büyükleri Lord Fellamar'dan yana çıkacaklardı bu işde. Genç kızın babası da ayılıp, kızına talip olanın önemini anlayınca, olumlu bir tutum benimseyecekti. Lady Bellaston'a göre, Lord Fellamar açısından tek tehlike, daha önce de sözünü ettiği Jones'du. Bu herif, bir dilenci, bir serseri olduğu halde, Lady Hazretlerinin bilmediği çarelere başvurup, doğru dürüst giyinmenin, kibar bir bay gibi geçinmenin yolunu bulmuştu.

Lady Bellaston "yeğenimin hatırı için bu adam üstüne bilgi toplamayı kendime iş edindim; iyi ki, nerede oturduğunu da öğrendim" dedikten sonra, Jones'un adresini Lord Hazretlerine verdi:

"Şöyle bir şey düşünüyorum Lord Hazretleri" dedi. "Böyle bir herifle doğrudan doğruya uğraşmanız şanınıza yakışmaz. Onu zorla askere aldırıp,* bir gemiye göndermenin çaresini bulamaz mısınız acaba? Böyle bir şey yapmanız, yasalara da aykırı değildir, vicdanınıza da. Neden derseniz, o herif ne denli süslü püslü giyinirse giyinsin, bir serseridir aslında. Sokaklarda sürten herhangi bir genç gibi, o da zorla askere alınabilir. Vicdan sorununa gelince, genç bir bayanın mahvolmasını engellemenin doğru bir iş olduğundan hiç kimse kuşku duyamaz. Hattâ o adama bile iyilik etmiş oluruz; çün-

* Onsekizinci yüzyılda orduya ve özellikle deniz kuvvetlerine er gerektiği zaman, işsiz güçsüz gençler zorla askere alınırdı. Bu amaçla "press-gangs" adı verilen çeteler kurulmuştu (Ç.N.)

kü (Allah esirgesin!) yeğenimi kandıramazsa, darağacını boylayacaktır herhalde. Oysa askere alındıktan sonra, namusuyla geçinebilir belki de."

Lord Fellamar, lütfedip bu işle ilgilendiği için Lady Hazretlerine candan teşekkür edip, gelecekteki mutluluğunun Sophia ile evlenmesine bağlı olduğunu söyledi. Jones'u zorla askere almak planına aklı yatmıştı; bunu gerçekleştirmenin bir çaresini düşünecekti. Evlenme önerisini genç bayanın ailesini iletmesi için, Lady Hazretlerine içtenlikle yalvardı. Parasal işlerde kız tarafına, kendi deyimiyle "carte blanche" veriyor; yani canlarının istediğini yapmaları için, mal varlığını onların emrine sunuyordu.

Sophia'yı coşkuyla, kendinden geçercesine öven Lord Fellamar gitmeden önce, Lady Bellaston onu bir kez daha uyardı: Jones tehlikesini her an gözönünde tutmalıydı; genç bayanı mahvedecek herhangi bir girişimde bulunmasını engellemek için, bir an önce uzaklaştırmalıydı onu.

Mrs. Western Londra'ya gelip, kiraladığı yere yerleşir yerleşmez, Lady Bellaston'a saygılarını sunan bir kartvizit göndermişti. Lady Bellaston da, bu kart viziti alır almaz, sevdalı bir kadın sabırsızlığı içinde, akrabasını görmeye koşmuştu. Mrs. Western'in gelişi, ummadığı bir fırsattı Lady Bellaston açısından. Gerçi Lord Fellamar'ın önerisine Mr. Western'in sırt çevirmesinden hiç korkmuyordu ama; bu işi, "yabanıl" diye adlandırdığı bir adamla konuşacağına, Mrs. Western gibi aklı başında, görmüş geçirmiş bir kadınla konuşabileceğine seviniyordu.

İki bayan, karşılaşma törenini kısa keserek, dakikasında iş konuşmasına geçtiler. Bu iş konuşmasının da başlamasıyla bitmesi bir oldu nerdeyse. Lord Fellamar adını duyar duymaz, Mrs. Western'in yanakları sevinçten kızarmıştı. Mrs. Western, Lord Hazretlerinin yeğenine ne denli sevdalandığını, onunla evlenmeyi ne denli içtenlikle istediğini, para konusunda ne denli açık elli davrandığını öğrenir öğrenmez Lord Hazretlerinden yana olduğunu en açık bir biçimde dile getirmişti. Konuşma sırasında Jones'dan da söz açıldı. Sophia'nın bu gençi ne yazık ki sevdiğini bayanların ikisi de kabul ediyor,

ah vah edip yakınıyorlardı bu konuda. Sophia'nın halasına göre, bu acıklı durumun tek nedeni, erkek kardeşinin saçma sapan tutumuydu. Ne var ki, yeğeninin sağduyusuna güveni vardı. Gerçi yeğeni, Blifil uğruna Jones'dan vazgeçmemişti ama; kendisine hem bir ünvan, hem de büyük bir servet bağışlayacak böyle parlak bir talip söz konusu olunca, genç kızın bu basit sevdadan vazgeçeceğinden hiç kuşkusu yoktu.

Mrs. Western "doğrusunu isterseniz" diye ekledi, "Sophy haksız sayılmaz. O Blifil denilen adam, köylerde oturan tüm erkekler gibi, iğrenç bir yaratık. Parasından başka bir tek olumlu yanı yok."

"Demek öyle" dedi Lady Bellaston. "O zaman yeğenimin böyle davranmasına pek o kadar şaşmam. Üstelik, haberiniz olsun, şu Jones pek hoş bir erkek. Kadınların kolayca gözüne girebilir. Şimdi bir şey söyleyeceğim... Katılacaksınız gülmekten... Ben de öyle gülüyorum ki, nerdeyse söyleyemiyorum size... İnanır mısınız, Bel, herif bana aşkını ilân etmek yüzsüzlüğünde bulundu. Eğer inanmazsanız, işte kanıtı; kendi el yazısı..."

Lady Bellaston bunu söyledikten sonra, Jones'un evlilik önerdiği mektubu Sophia'nın halasına verdi. Söz konusu mektubu görmek isteyen okuyucum, bunu kitabımızın onbeşinci kısmında bulabilir.

Mrs. Western "yemin ederim ki, pek şaştım" dedi. "Gerçekten bir yüzsüzlük şaheseri! İzin verirseniz, bu mektubu kullanabilirim belki."

Lady Bellaston "istediğiniz amaçla, canınız istediği gibi kullanın" diye karşılık verdi. "Ama mektubun Miss Western'den başka hiç kimseye gösterilmesini istemiyorum. Miss Western'e de, ancak sırası gelirse gösterin."

Mrs. Western "peki, herifi ne yaptınız?" diye sordu.

"Kocam yapmadım" dedi Lady Bellaston. "İnanın bana şekerim, ben evli değilim. Biliyorsunuz, Bel, bir kez evlendim. Evliliğin hazlarını bir tek kez tatmak, aklı başında bir kadına yeter de artar da."

Lady Bellaston, bu mektup yüzünden Sophia'nın Jones'a düşman kesileceğine yüzde yüz güveniyordu. Hem bizim delikanlıyı bir an önce uzaklaştırmak amacıyla, hem de Honour'un tanıklığına güven-

diği için, mektubu Sophia'nın halasına vermek cesaretini bulmuştu. Daha önceden Honour'un ağzını aramış, yeni hizmetçinin hanımının her istediğini söyleyeceği kanısına varmıştı.

Okuyucularımız, aslında Sophia'dan nefret eden Lady Bellaston'un, bizim genç kızımız açısından böylesine parlak bir evliliği gerçekleştirmek için uğraşmasına şaşacaklardır belki. Bu duruma şaşacak olan okuyuculanmızın "İnsan Doğası" kitabının nerdeyse en son sayfasına dikkatle bakmalarını rica edeceğim. O son sayfada, güçlükle okunacak kadar silik harflerle şunun yazılı olduğunu göreceklerdir: Evlilik konusunda anaların, halaların ve bunlara benzer kişilerin acayip tutumuna karşın; sevdiği erkeği elde etmesinin engellenmesi, kadınlar açısından öyle büyük bir felâkettir ki, bu engellemeyi düzenleyen kadın, başka bir kadına düşmanlığını bundan daha ileriye götürmeye gerek duymaz. Meraklı okuyucularım, aşağı yukarı aynı sayfada, şunun da yazılı olduğunu göreceklerdir: Bir erkeğin keyfini süren bir kadın, başka bir kadının aynı erkeğin keyfini sürmemesi amacıyla, her çeşit şeytanlık yapmaya hazırdır.

Eğer okuyucularım, ileri sürdüğüm nedenleri yeterli bulmuyorlarsa, söz konusu bayanın davranışını açıklamanın başka yollarını bulamadığımı açıkça kabul ediyorum. Bir de Lady Bellaston'un Lord Fellamar'dan bu iş için rüşvet yemesi olasılığı var. Ama böyle bir kuşku çok yersizdir bana kalırsa.

İşte Mrs. Western, sevdalanmanın saçmalığı, varlıklı erkeklerle evlenerek yasal yoldan fuhuş yapmanın doğruluğu konusunda bir giriş yaparak, bu mektup işini Sophia'ya tam açmak üzereyken, erkek kardeşiyle Blifil odaya dalmışlardı. Sophia'nın halasının Blifil'e karşı soğuk davranmasının nedeni de buydu. Mr. Western, her zaman olduğu gibi, kız kadeşinin davranışını gene yanlış yorumlamıştı. Ne var ki, Mr. Western'den çok daha kurnaz olan Blifil, kendisine gösterilen soğukluğun gerçek nedenlerini sezer gibiydi.

BÖLÜM 9

Jones, Mrs. Fitzpatrick'i görmeye gider

Şimdi okuyucumuz lütfedip, bizimle beraber, kararlaştırılan saatte Mrs. Fitzpatrick'i görmeye giden Jones'un yanına dönsün. Ama şu da var ki, bu iki kişinin birbirlerine neler dediklerini anlatmadan önce, her zamanki yöntemimizi uygulayarak, biraz geri dönmek, Mrs. Fitzpatrick'in Jones'a karşı tutumundaki değişikliğin (yani Jones'dan kaçmak için ev değiştirdikten sonra, onunla görüşmek için büyük bir çaba göstermesinin) nedenlerini açıklamak yerinde olabilir.

Bunu açıklayabilmek için de, bir gün önce olup bitenleri gözden geçirmek gerekecek: Mrs. Fitzpatrick, Mr. Western'in Londra'ya geldiğini öğrenince, Picadilly'ye gidip ona saygılarını sunmuştu. Mr. Western, tekrarlayamayacağımız kadar galiz bir yığın küfürle, hattâ tekmelene tekmelene kapı dışarı edilmek tehdidiyle karşılamıştı yeğenini. Mrs. Western'in orada bulunan eski hizmetçilerinden biri, Mrs. Fitzpatrick'i iyi tanıyordu. Bu kadın, Mrs. Fitzpatrick'i alıp, teyzesinin evine götürmüştü. Mrs. Western, yeğenine görünüşte biraz daha terbiyeli davranmakla birlikte, aslında daha kötü yürekli davranmış; doğrusunu söylemek gerekirse, kabalığın başka bir türünü gözler önüne sermişti. Sözün kısası, Mr. Fitzpatrick, barışma umutlarının, sadece başarısızlığa uğradığını değil, ne yaparsa yapsın bu barışmayı gerçekleştirmenin yolu bulumadığını açıkça anlamış olarak kendi evine dönmüştü. Bundan sonra da aklını fikrini akrabalarından öc almaya vermişti. İşte böyle bir durumdayken tiyatroda Jones'a rastgelince, öc alma fırsatını bulabileceğini düşünmüştü.

Mrs. Fitzpatrick'in Sophia'ya anlattığı öyküyü anımsayan okuyucumuz, Bath'dayken Mrs. Western'in Mr. Fitzpatrick'den pek hoşlandığını, ancak hayal kınklığına uğradığı için yeğenine düşman kesildiğini biliyordur. İşte bu yüzdendir ki Mrs. Fitzpatrick, eskiden Mr. Fitzpatrick'e tutulan teyzesinin şimdi de Mr. Jones'a tutulabileceği kanısına vardı. Üstelik Mr. Jones, Mr. Fitzpatrick'den çok daha çekiciydi. Genç kadının yanılıp yanılmadığını söyleyemeyeceğim ama;

Mrs. Fitzpatrick'e göre, Mrs. Western'in yaşının ilerlemesinin olumlu bir katkısı olabilirdi tasarladıklarına.

Böylece Jones ile karşılaşınca, Mrs. Fitzpatrick, Sophia'ya büyük bir iyilikte bulunmak amacıyla ona yardım etmek istediğini söyledi ilkin. Eskiden delikanlıya ters davrandığı için özür diledi; Jones'un bundan haberi olmadığını sandığı için, Sophia'yı şimdi kimin gözaltına aldığını bildirdi. Sonra, çok açık seçik bir biçimde, ne tasarladığını anlattı: Jones, yaşlı bayana yalandan iltifat ederek, genç bayana kolayca yaklaşmanın yolunu bulacaktı. Eskiden Mr. Fitzpatrick de bu tür bir hile sayesinde başarıya ulaşmıştı.

Bizim delikanlı, böyle bir öneride bulunarak iyi niyetini gösteren Mrs. Fitzpatrick'e büyük bir gönül borcu duyduğunu söyledi. Gelgelelim, bu planı uygulamak kolay değildi Jones'a göre; çünkü Mrs. Western, Mr. Fitzpatrick'in aslında yeğenine âşık olduğunu bilmiyordu; oysa Jones'un Sophia'yı sevdiğini biliyordu. Bundan başka Miss Western, hem her türlü yalandan dolandan nefret ettiği için, hem de halasına saygısından ötürü, bu tür bir hileye asla başvurmazdı.

Bunu duyan Mrs. Fitzpatrick, biraz bozuldu. Böyle konuşan Jones'un ya dili sürçmüştü ya da küçük bir nezaketsizlik yapmıştı. Eğer Sophia'yı övmek hevesine kapılıp coşmasaydı, daha dikkatli konuşur, böyle bir laf etmezdi. Şimdi ise Sophia'yı övmekle, dolaylı yoldan Mrs. Fitzpatrick'i yermiş oluyordu.

Mrs. Fitzpatrick, biraz öfkeyle konuştu: "Aşk serüvenlerine düşkün yaşlı bir kadını aldatmak kadar kolay bir şey olamaz, efendim. Gerçi o bayan benim teyzemdir ama, bu işlere onun kadar meraklısını görmedim doğrusu. Blifil'e sözlü olan Sophia'dan umudunuzu kestiğiniz için, halasını düşünmeye başladığınızı söyleyemez misiniz ona? Sophia'ya gelince, böyle bir hileye başvurmaktan çekinecek kadar aptal olacağını sanmam. Bu yarı komik yarı trajik tutkuları yüzünden ailelerinin başına türlü türlü belâlar getiren o cadoloz karılardan birini cezalandırmayı (ne yazık ki, yasal yoldan yapılamıyor bu) fena bir şey sayabilir mi? Ben bunu fena bir şey saymadım. Oysa ben de, kardeş çocuğum Sophia kadar her türlü yalandan do-

landan nefret ederim. Bunu Sophia da bilir. Teyzeme karşı saygım olduğunu söylemiyorum. Saygıya lâyik değildir teyzem. Neyse efendim, ben size bir öğüt verdim. Eğer sözümü dinlemezseniz, demek ki sandığım kadar akıllı değilmişsiniz, işte o kadar."

Jones, yanlış bir şey yaptığını şimdi anladı; bunu düzeltmek için de çaba gösterdi. Ne çare ki, birbirini tutmayan saçma sapan sözler söyleyip kekeleyebildi ancak. Doğrusunu isterseniz, bir kez çam devirince, bunu düzeltmeye kalkmaktansa, söylediğinin sonuçlarına katlanmak daha güvenilir bir yoldur. Neden derseniz, kırdığımız potu onarayım derken, kendimizi kurtaracağımıza, daha da güç bir duruma düşeriz genellikle. Bu duruma düşünce de, karşımızdakiler Mrs. Fitzpatrick kadar iyi huylu davranmazlar çoğu zaman. Ama Mrs. Fitzpatrick iyi huyluydu. Jones'a gülümsedi:

"Özür dilemekten vazgeçin artık. Sevgililerine karşı duyduklarının etkisinde kalıp coşkuyla konuşan gerçek âşıkları kolay kolay bağışlarım ben."

Mrs. Fitzpatrick, bu sözlerden sonra, aynı öneriyi gene ileri sürdü; bunu hararetle savundu. Hayal gücünü kullanıp, Jonse'u kandırmak amacıyla her aklına geleni söyledi. Teyzesine karşı öyle bir öfke içindeydi ki, onu rezil etmeyi hazların en büyüğü saymaktaydı. Tam bir kadın tutumuydu benimsediği tutum: Beğendiği bir planı gerçekleştirmek söz konusu olunca, hiçbir engel tanımıyordu.

Ne var ki, Jones direniyor; başarısızlığa mahkûm olan bu girişime karşı koyuyordu. Mrs. Fitzpatrick'in böyle bir hileye başvurmakta neden bu kadar istekli olduğunu da anlamıştı. Sophia'ya duyduğu sevgi ve tutku dolu bağlılığı yadsımak niyetinde olmadığını söyledi Mrs. Fitzpatrick'e. Gelgelelim, birbirlerinin dengi olmadıklarının bilincine vardığı için, böylesine tanrısal bir yaratığın, kendisi gibi değersiz bir kişiye bakabileceği düşüncesiyle kendini aldatamazdı; hattâ böyle bir şeyi istemeyi bile göze alamazdı. Jones, şimdi vakit bulup buraya aktaramadığımız bir yığın ulu gönüllü duyguları dile getirerek, sözlerine son verdi.

Bazı sevimli kadınlarda (bir genelleme yapmaktan çekindiğim için "bazı" diyorum), benlik kavramı öylesine ağır basar ki, kendi ben-

liklerini karıştırmadıkları hiçbir konu yoktur. Onların başlıca özelliği kendilerini beğenmek olduğu için, karşılarına çıkan her övgüyü hemen kapıverirler. Hattâ bu övgü başkasına yönelse bile, onu kendilerine mal ederler. Bu tür bayanların önünde, başka bir kadın için güzel bir söz söylemenin yolu yoktur; çünkü her sözü hemen kendilerine uygularlar. Daha da ileri giderek, zorla kaptıkları bir övgünün sınırlarını genişletirler. Örneğin şöyle bir mantık yürütürler: O kadının güzelliği, aklı, kibarlığı, iyi huyu böylesine övülüyorsa; bu olumlu niteliklerin tümüne kat kat sahip olan ben kim bilir nasıl övüleceğim?

Bir erkek başka bir kadını överken, bu tür bayanların gözüne girer çoğu zaman. O erkek, coşkulu ve yüce sözlerle kendi sevgilisine duyduklarını dile getirirken; bu tür bayanlar "benim değerimde olmayan bir kadına böylesine sevgi besleyebilen adam, bir de beni sevse, kim bilir ne hoş bir âşık olurdu" diye düşünürler. Size garip gelecek ama, Mrs. Fitzpatrick'den başka birçok örneğini biliyorum bu tür kadınların. İşte bunlardan biri olan Mrs. Fitzpatrick, şimdi bizim delikanlıya karşı bir şeyler duymaya başladı; zavallı Sophia'dan farklı olarak da, bu duyduklarının ne olduğunu hemen anladı.

Doğrusunu söyleyelim: Kadınlarda da, erkeklerde de, kusursuz bir güzelliğe karşı koyabilmek, sanıldığı kadar kolay bir iş değildir. Gerçi kimilerimiz daha sıradan yüzlerle yetiniriz; çocuklar gibi ne dediğimizi bilmeden ezbere konuşup, dış görünüşün önemli olmadığını, bir insanda güzellikten daha sağlam olumlu yanlar bulunabileceğini söyleriz. Gelgelelim, dört başı mamur bir güzellikle karşılaşınca, güneş çıktıktan sonra yıldızlar nasıl sönerse, sağlam ve olumlu nitelikler dediğimiz şeyler de öyle sönüverir gözümüzde.

Bizim delikanlı, Oroondates'in* ağzına yakışabilecek coşkulu ve de abartmalı sözlerini bitirdikten sonra; gözlerini bir süredir ona dikmiş olan Mrs. Fitzpatrick, şimdi yere bakarak, derin derin içini çekti:

"Size gerçekten acıyorum, Mr. Jones" dedi. "Ne yazık ki, bu tür

---

* Oroondates, Mademoiselle de Sucdery'nin **Artamène ou le Grand Cyrus** (1649) adlı öyküsünde görülen coşkulu bir âşık tipi (Ç.N.)

sevgiler, onların kıymetini bilecek kadar duyarlı olmayanlara yönelip, boşuna harcanır, lânetlenir çoğu zaman. Ben kardeş çocuğumu tanırım, Mr. Jones. Sizin tanıdığınızdan daha iyi tanırım onu. Şunu söyleyeyim ki, böyle bir aşka ve böyle bir erkeğe karşı koyan kadın, o aşka da lâyik değildir, o erkeğe de."

"Nasıl olur, efendim?" dedi Jones. "Ne demek istediğinizi..."

"Ne demek istediğimi mi?" diye sordu Mrs. Fitzpatrick. "Ne demek istediğimi bilmiyorum. Ancak, gerçek bir sevgide büyüleyici bir şeyler vardır bence. Böyle bir sevgiyi, pek az sayıda kadın bir erkekte bulabilir. Bulanlar arasında da, ancak pek azı bunun değerini bilir. Bu denli yüce duyguların dile getirildiğini ömrümde ilk kez duyuyorum. Bu nasıl oldu bilmem ama, size inanmak zorundayım. Böylesine paha biçilmez bir insan karşısında kaygısız kalan bir kadın, kadınların en aşağısı olmalı."

Mrs. Fitzpatrick'in bunları söylerkenki hali ve bakışları, okuyucumuza dobra dobra açıklamaktan çekindiğimiz bir kuşku uyandırdı bizim delikanlıda.

Mrs. Fitzpatrick'in sözlerini yanıtlayacağı yerde, "korkarım ki, efendim, fazla kalıp sizi yordum" diyerek, gitmek üzere ayağa kalktı.

"Hayır efendim, hiç de yormadınız" dedi Mrs. Fitzpatrick. "Size gerçekten acıyorum, Mr. Jones; vallahi acıyorum. Ama mademki gidiyorsunuz, söylediğim planı düşünün. Aklınızın buna yatacağına inanıyorum. Sizi bir an önce gene görmeliyim... İsterseniz yarın sabah gelin. Sabah olmazsa, yarın herhangi bir saatte gelin. Bütün gün evde olacağım."

Jones, Mrs. Fitzpatrick'e tekrar tekrar teşekkür ettikten sonra, büyük bir saygıyla odadan çıktı. Tam çıkmadan önce de, Mrs. Fitzpatrick, elinde olmadan, son bir bakış armağan etti bizim delikanlıya. Eğer Jones bu bakıştan hiçbir şey anlamasaydı, gözlerin dilini bilmiyor derdik. O eve bir daha gelmemek kararını vermişti nasıl olsa; bu bakış da, Jones'un kararını pekiştirdi. Gerçi anlattıklarımızdan da anlaşılacağı gibi, delikanlı bu güne dek çok günah işlemişti ama; aklı fikri Sophia'daydı şimdi. O kadar ki, yeryüzünde hiçbir kadın onu artık baştan çıkaramazdı bana kalırsa.

Ne çare ki, bizim delikanlıya dost olmayan Kader, Jones'un şeytana uyarak, eline bir fırsat daha vermeyeceğini anlayınca, Mrs. Fitzpatrick durumundan elinden geldiğince yararlanmaya karar kıldı; şimdi derin üzüntüler duyarak anlatacağımız olayı yarattı.

BÖLÜM 10

Bir önceki bölümde anlattığımız görüşmenin sonucu

Mrs. Fitzpatrick, Mrs. Western'den daha önce sözünü ettiğimiz mektubu alınca, eşinin nerede bulunduğunu öğrendi. Doğru Bath'a geri döndü; ertesi gün de, oradan yola çıkıp Londra'ya gitti.

Bu bayın kıskançlığından bir kaç kez söz etmiştik okuyucumuza. Jones'u Upton'da Mrs. Waters'in odasında yakalayınca da kuşkulandığını okuyucumuz anımsayacaktır. Gerçi Mr. Fitzpatrick, daha sonraları bu kuşkuyu giderecek yeterince neden gördü ama; eşinin o mektupta Jones'u övmesi, Jones Upton'daki handa yakalandığı sırada Mrs. Fitzpatrick'in de orada bulunması, adamın nasılsa pek parlak olmayan kafasını öyle bir karıştırdı ki, Shakespeare'in Othello tradgedyasında sözünü ettiği "yeşil gözlü canavar" ortaya çıkıverdi.

Derken Mr. Fitzpatrick sokakta sorup soruşturup karısının hangi evde oturduğunu tam öğrendiği sırada, ne yazık ki, o evin kapısında Mr. Jones'u gördü.

Jones'u hemen tanıyamayan Fitzpatrick, iyi giyinmiş genç bir adamın karısının oturduğu yerden çıktığını görünce, doğru yanına yaklaştı; o evde ne aradığını sordu.

"O eve girdiğinizi biliyorum" dedi; "çünkü sizi kapıdan çıkarken gördüm."

Jones, adamın bu sorusunu alçakgönüllü bir nezaketle yanıtladı: "Orada bir bayanı görmeye gitmiştim."

Fitzpatrick "o bayanla ne işiniz vardı ki?" diye yeni bir soru sordu.

O sırada Fitzpatrick'in sesini, yüzünü, hattâ sırtındaki ceketi iyice anımsayan Jones, heyecanla konuştu:

"Ah sevgili dostum! Verin bana elinizi! Bunca zaman önce olan küçük bir yanılgıdan ötürü aramızda kin kalmadığını umarım."

Fitzpatrick, "inanın bana, ben sizin adınızı da bilmiyorum, yüzünüzü de" dedi.

Jones "ben de sizin adınızı öğrenmek onurunu elde edemedim" diye karşılık verdi; "ama yüzünüzü çok iyi anımsıyorum. Upton'da, saçma bir nedenden ötürü kavga çıkmıştı aramızda. Eğer hâlâ barışmadıksa, beraber bir şişe içki içerek barışırız şimdi."

"Upton'da mı? Ha! Adınız Jones galiba."

"Evet efendim, öyle."

"Yemin ederim ki, tam aradığım adamsınız siz. Sizinle bir şişe içki içerim birazdan. Ama bunu yapmadan önce, senin şu suratına bir güzel yumruk ekeceğim! Al sana, kerata! Vallahi, bu yumruğu yedikten sonra benimle düello etmezsen, bir yumruk daha indiririm suratına!"

Fitzpatrick bunu söyledikten sonra kılıcını çekti; yeryüzünde eskrimden başka hiçbir şey bilmediği için, kılıç sallamaya başladı.

Beklemediği bir anda yediği bu yumrukla biraz sendeleyen Jones, hemen toparlandı. O da kılıcını çekti. Eskrimden hiç anlamadığı halde, Fitzpatrick'in üstüne öyle yiğitçesine saldırdı ki, onun kılıcını itti; kendi kılıcının yarısını adamın bedenine sapladı.

Fitzpatrick geri geri gitti; ucunu yere doğru indirdiği kılıcına dayanarak, "istediğim düello bitti: Öldüm!" diye bağırdı.

"İnşallah ölmemişsinizdir" dedi Jones heyecanla. "Ama bunun sonucu ne olursa olsun, kendiniz dövüşmek istediğinizi unutmayınız."

O sırada bir yığın adam koşarak gelip, Jones'u yakaladılar. Jones, onlara karşı koymayacağını söyledi; hiç olmazsa aralarından birkaçının yaralı baya bakmaları için yalvardı.

Gelenlerden biri "yaralı bayın çaresine bakıldı bile" dedi. "Bana kalırsa, birkaç saatten fazla yaşayamaz. Size gelince, efendim, daha bir aylık ömrünüz var."

Aralarından başka biri "şu işe bak, Jack!" diye bağırdı. "Şu bay bir yolculuğa çıkacaktı; ama bunu kendi engelledi. Şimdi başka bir

limana doğru yol alacak."

Jones'u yakalayanlar bu türden şakalar yaparak, bizim zavallı delikanlıyla alay ettiler. Bu herifler, Jones'u zorla askere almak çin Lord Fellamar'ın tuttuğu adamlardı aslında. Mrs. Fitzpatrick'in evine kadar onu izlemişlerdi. Bu mutsuz karşılaşma olduğu sırada sokağın köşesinde beklemekteydiler.

Zorla askere alma çetesine komuta eden subay, akıllıca davranarak, şimdi görevinin Jones'u sivil bir yargıca teslim etmek olduğu kararına vardı. Jones'un ilkin bir meyhaneye götürülmesini emretti. Sonra, oraya çağırdığı bir polis memuruna teslim etti.

Polis memuru, Mr. Jones'un kibar kılığını görüp, bu kazanın bir düello sırasında olduğunu öğrenince, gözaltına aldığı adama büyük nezaket gösterdi. Bizim delikanlının isteği üzerine, birini gönderip, yaralı bayın sağlık durumunu sordu. Geri gelen adam, tedavi edilmekte olan Mr. Fitzpatrick'in ölümcül bir yara aldığı, yaşama umudu olmadığı haberini getirdi. Bunun üzerine polis memuru, Jones'a, bir yargıcın önüne çıkması gerektiğini bildirdi.

Jones "istediğiniz yere giderim" dedi. "Artık benim başıma ne gelirse gelsin... Adam öldürmekle yasal açıdan suçlanamayacağımı çok iyi biliyorum ama, kan dökmüş olmama dayanamıyorum."

Derken Jones, yargıcın huzuruna götürüldü. Mr. Fitzpatrick'e bakan hekim oraya gelip, hastanın yarasının ölümcül olduğu konusunda tanıklık etti. Bunun üzerine Jones, Gate-house hapishanesine kapatıldı. Vakit çok geç olduğu için, Partridge'e ancak ertesi sabah bir haber gönderebildi. Efendisinden ses seda çıkmayınca, onun başına bir şey geldi diye ödü kopan zavallı Partridge, sabahın yedisine kadar gözlerini yummamıştı. Öğleye doğru bu haberi alınca, korkusundan ölecek gibi oldu.

Gate-house'a, titreyen dizler ve güm güm çarpan bir yürekle gitti. Jones'u görür görmez, başına böyle bir felâket geldiği için, gözyaşları dökerek ah vah etmeye koyuldu. O sırada Mr. Fitzpatrick'in öldüğü haberi alındı. Hortlağın her an odaya gireceğini sanan Partridge, akıllara sığmaz bir korkuyla çevresine bakmaktaydı. İşte bu yüzden, Sophia'nın Kara George eliyle gönderdiği mektubu Jones'a

vermeyi az kalsın unutacaktı.

Bizim delikanlı, herkesi hemen odadan çıkarıp, mektubu heyecanla açtı, şunları okudu:

Beni çok şaşırtan bir olaydan ötürü, size yazmak zorunda kaldım: Halam, Lady Bellaston'a yazdığınız, onunla evlenmeyi önerdiğiniz mektubu bana demin gösterdi. O mektubun sizin el yazınızla yazıldığını biliyorum. Beni daha fazla şaşırtan şey şu oldu: Tarihten anlaşılacağı gibi, o mektubu yazdığınız sırada, benim yüzümden büyük kaygılar duyduğunuzu bildiren bir başka mektup da bana yazmıştınız. Bunun yorumunu size bırakıyorum. Tek isteğim, bundan böyle adınızı hiç duymamaktır.

S.W.

Mr. Jones'un şimdi ne halde olduğunu, ne korkunç acılar çektiğini, ancak bir tek şey söyleyerek okuyucumuza anlatabiliriz: Eğer onun bu durumunu görebilseydi, Thwackum bile nerdeyse acırdı bizim delikanlıya. Gelgelelim, hali ne denli kötü olursa olsun, koruyucu meleği (onun böyle bir meleği gerçekten varsa) Jones'u bıraktığı gibi, şimdilik biz de onu bırakacağız; öykümüzün on altıncı kısmına da bir son vereceğiz.

ONYEDİNCİ KISIM

ÜÇ GÜN İÇİNDE OLUP BİTENLER ELE ALINIR

BÖLÜM 1

Giriş niteliğinde bir yazı

Bir güldürü yazarı, oyununda ele aldığı başlıca kişileri elinden geldiğince mutlu kılınca; ya da bir tragedya yazarı, ele aldığı kisileri dünyanın en mutsuz kişileri yapınca, görevini yerine getirdiği, işini bitirdiği sonucuna varır.

Biz de tragedya havasında yazı yazanlardan olsaydık, okuyucu, işimizi bitirmek üzere olduğumuzu sanırdı. Neden derseniz, zavallı Jones'un son bölümde çektiği acıların daha korkuncunu çekmesini, ne Şeytanın kendisi becerebilir; ne de Şeytanın yeryüzündeki temsilcileri. Sophia'ya gelince, iyi huylu bir kadın, şimdi genç kızın duyduğu sıkıntının daha yoğununu duymasını, rakibinden bile isteyemez. Bu tragedyayı tamamlamak için, bir iki cinayetten ve ahlâk dersi veren birkaç sözden başka ne eksik ki?

Gözdelerimiz olan bu iki kişiyi, şimdi içinde bulundukları dertlerden kurtarıp, onları eninde sonunda mutluluğun kıyılarına çıkarmak, çok daha güç bir görev geliyor bize. Hattâ öylesine güç ki, bu görevi üstlenmek niyetinde değiliz. Herhalde Sophia'ya iyi bir koca buluruz sonunda. Blifil ya da Lord Hazretleri ya da başka biri olabilir bu koca. Jones ise, akılsızlığı yüzünden, başını belâlara soktu, dünyanın gözünde bir katil değilse bile, felo de se yani kendi gözünde bir katil oldu. Şimdi dostları onu öyle bir yüzükoyun bıraktı, düşmanları ona öyle bir eziyet ediyor ki, onu esenliğe kavuşturmak umudumuzu nerdeyse yitirmiş bulunuyoruz. Ve eğer okuyucularımız, ölüm cezalarının nasıl yerine getirildiğini görmekten hoşlanıyorlarsa, hiç vakit kaybetmeden Tyburn'de ilk sırada bir yer tutmalarını salık veririm onlara.

Ancak çok önemli durumlarda kullanılmak üzere, yazarlara doğaüstü güçlere başvurmak yetkisi verilmiştir. Ama ben, ne yazık ki, öykümün baş kişisi yaptığım şu kerata Jones'a çok düşkün olduğum halde, onu güç durumlardan kurtarmak amacıyla doğaüstü güçleri yardıma çağırmayacağıma söz veriyorum okuyucuma. Eğer Jones, başını dertten kurtarmanın doğal çarelerini kendi bulmazsa, öykümüzün gerçeklere uygunluğunu ve ağırbaşlılığını onun hatırı için bozmak niyetinde değilim. Yazar olarak dürüstlüğümden vazgeçmektense, ya da okuyucumun inanmayacağı şeyler yazmaktansa, bizim delikanlının Tyburn'de asıldığını (üstelik öyle olacağı da çok olasıdır) bildirmeyi yeğ tutarım.

Eski klasik yazarların yeni yazarlara göre bir üstünlüğü vardı. Eskiden halk, bugünün halkının herhangi bir dine inandığından çok daha fazla inanırdı mitolojiye. Yazarlar da, mitoloji sayesinde, sevdiği kişileri kurtarıvermenin çaresini bulurlardı. Tanrılar, yazarların yanı başında, buyruklarını yerine getirmek üzere hep hazır dururlardı. Tanrıların adam kurtarmak için uydurdukları hileler ne denli akıllara sığmaz olursa, her şeye inanmaya hazır olan okuyucuların hayreti de sevinci de o denli artardı. Belirli sınırlar içinde kalmak zorunda kalan zavallı çağdaş yazar, öyküsünün kahramanını hapisten bile kurtaramazken; eski yazarlar, kahramanlarını bir ülkeden ötekine, hattâ bir dünyadan başka bir dünyaya kolayca uçuruverirlerdi. Arap ve Fars yazarları da, Kuran'dan destek alarak, cinlerden ve perilerden yararlanırlardı. Ama bizler, bu yardımların tümünden yoksunuz. Ancak doğal çarelere başvurmak zorundayız. Onun için bu doğal çarelerden yararlanarak, zavallı Jones'u kurtarmak için ne yapabileceğimizi bir düşünelim. Üstelik bir şeyler fısıldanıyor kulağıma: Jones, başına gelecek felâketlerin en korkuncunu henüz bilmiyormuş; Kader Kitabının açılmamış sayfalarından, şimdiye dek duyduğu haberlerin en korkuncunu yakında alacakmış...

BÖLÜM 2

Mrs. Miller'in nankör olmadığını kanıtlayan güzel bir davranış

Mr. Allworthy ile Mrs. Miller sabah kahvaltısına yeni oturmuşlardı ki, o gün erkenden sokağa çıkmış olan Blifil yanlarına geldi.

Sofraya oturur oturmaz "aman Tanrım!" diye söze başladı. "Ne oldu dersiniz, sevgili dayıcığım? Böylesine hain bir herife eskiden iyi davrandığınız için üzülmeyiniz diye, size bunu söylemekten çekiniyorum vallahi."

Mr. Allworthy "ne oldu, çocuk?" diye sordu. "İyiliğe lâyik olmayanlara ömrümde birçok kez iyilik ettiğim oldu ne yazık ki... Ama insan, bir ahlâksıza iyilik etmekle, onun ahlâksızlığını benimsemiş sayılmaz."

"Ah efendim!" dedi Blifil, "Tanrı size gizlice yol gösterdi de 'benimsemek' deyimini kulandınız; çünkü öz oğlunuzmuş gibi benimsediğiniz o Jones, bağrınıza basıp beslediğiniz o rezil, dünyanın en kötü adamlarından biri olduğunu kanıtladı."

"Yalan!" diye bağırdı Mrs. Miller "Kutsal bildiğim her şey adına yemin ederim ki yalan! Mr. Jones kötü bir adam değil. Dünyanın en iyi insanlarından biri. Ona kötü diyen siz değil de başka biri olsaydı, şu kaynar suyu olduğu gibi yüzüne fırlatırdım."

Mrs. Miller'in bu davranışı karşısında, Mr. Allworthy hayretten dona kaldı. Ama Mrs. Miller, onun ağzını açmasına fırsat vermeden, konuşmasını sürdürdü:

"Ne olur kızmayınız, efendim. Bana dünyayı verseler, sizi kızdırmak istemem. Ama Mr. Jones'a böyle demelerine de dayanamam."

Mr Allworthy çok ağırbaşlı bir tavır takındı: "Doğrusunu isterseniz, hiç tanımadığınız bir adamı böyle hararetle savunmanıza biraz şaştım."

"Ah Mr. Allworthy, ben onu tanıyorum; gerçekten tanıyorum. Eğer tanımıyorum demeye kalkarsam, dünyanın en nankör, en berbat insanı olurum. Ah, o beni de, benim küçük ailemi de korudu. Ömrü-

müz boyunca ona hayır duası etmemiz gerekir. Şimdi de Tanrıya dua ediyorum, onu koruması, düşmanlarının şerrinden kurtarması için... Çünkü düşmanları olduğunu biliyorum, görüyorum, anlıyorum.'

Mr. Allworthy "beni çok şaşırtıyorsunuz, efendim" dedi. "Herhalde başka birinden söz ediyorsunuz. Yeğenimin söylediği adama böyle bir gönül borcu duymanızın yolu yoktur."

Mrs. Miller "var, efendim" diye karşılık verdi. "Ona karşı çok büyük, çok sevgi içeren bir gönül borcum var. O beni de, benim yakınımı da mahvolup gitmekten korudu... İnanın bana, efendim, onu size yanlış tanıtmışlar, rezilce kötülemişler. Eğer öyle yapmasalardı, sizin gibi iyi yürekli, sizin gibi onurlu bir insan; bu zavallı kimsesiz çocuk için bana bunca olumlu, bunca güzel şeyler söyleyen bir insan, onu şimdi hor görürcesine, Mr. Jones'dan 'o adam' diye söz eder miydi hiç? İnanın bana, sevgili dostum, Mr. Jones'un sizin için söylediği, iyi niyetle, sevgiyle, hayranlıkla dolu sözleri duysaydınız; 'o adam' denilmeyi hak etmediğini anlardınız. Size taptığı, onun her sözünden anlaşılır. Şimdi oturduğunuz şu odada, onun diz çöküp, sizin mutluluğunuz için Tanrıya dua ettiğini kendi gözlerimle gördüm. Şurada oturan küçük kızımı ben ne kadar çok seviyorsam, o da sizi o kadar çok seviyor."

Şeytan, en çok hoşlandığı kölelerinin suratını pis bir sırıtmayla damgalar. İşte şimdi Blifil de pis pis sırıttı:

"Mrs. Miller'in Jones'u gerçekten tanıdığını artık anladım, efendim. Daha birçok başka tanıdığınıza da sizi rezil etmiştir herhalde. Mrs. Miller'in bazı sözlerinden, beni de kötülediğinin farkına vardım. Ama ben onu bağışlıyorum."

Mrs. Miller "Tanrı da sizi bağışlasın, efendim" diye karşılık verdi. "Yeterince günahkâr olduğumuz için, hepimizin Tanrının merhametine sığınmamız gerekir."

Mr. Allworthy "Mrs. Miller" dedi, "yemin ederim ki, yeğenime karşı tutumunuzu hiç de doğru bulmuyorum. Haberiniz olsun, siz böyle konuştukça, yeğenimi hor görmenizin tek nedeni olan o kötü adama karşı öfkem büsbütün artıyor. Şunu da bilin ki, şimdi karşınızda duran bu genç, sizin savunmaya kalktığınız o berbat nankörün en

candan savunucusu olmuştur öteden beri. Bunu benim ağzımdan duyunca, o adamın alçaklığına ve nankörlüğüne şaşacaksınız umarım."

Mrs. Miller "yanılıyorsunuz, efendim" diye karşılık verdi. "Ölmeden önce söyleyeceğim son söz bu olsa, gene de yanılıyorsunuz efendim derdim. Bir kez daha söylüyorum: Sizi aldatanları Tanrı bağışlasın... O delikanlının hiçbir kusuru yok demiyorum. Ama gençlikten gelen, taşkınlıktan gelen kusurlar bunlar. Zamanla bunlardan vazgeçebilir; hattâ mutlaka vazgeçecektir bence. Ama tutun ki, vazgeçmedi; o delikanlıda öyle insanca, öyle dürüst, öyle sevgi dolu bir yürek var ki, bu tür kusurlar bir hiç kalır böyle bir yüreğin yanında."

"Doğrusunu isterseniz, Mrs. Miller, böyle konuştuğunuzu bana başkası anlatsaydı, yemin ederim inanmazdım ona."

"Her söylediğime inanacaksınız, efendim; inanacağınızı biliyorum. Size anlatacağım öyküyü duyunca (çünkü size her şeyi anlatacağım) bana kızmayacaksınız artık. Hattâ ayrıca dürüst bir insan olduğunuz için, böyle davranmayıp da başka türlü davransaydım, dünyanın en aşağılık, en nankör yaratığı olacağımı kabul edeceksiniz."

Mr. Allworthy "benimsediğiniz tutumu hoş görmek öyle zor ki," dedi "bunu açıklayabilecek herhangi gerçek bir nedeni dinlemeye hazırım. Ama artık izin verin de, yeğenim, sözü kesilmeden konuşabilsin. Anlatacağı önemsiz olsaydı, böyle bir giriş yapmaya gerek duymazdı. Şimdi söyleyecekleri bile, içine düştüğünüz yanılgıyı düzeltebilir belki."

Mrs. Miller'in uslu uslu dinleyeceğini bildirmesi üzerine, Mr. Blifil söze başladı:

"Efendim, eğer siz Mrs. Miller'in bu kötü davranışına kızmayı uygun bulmuyorsanız, benim için söylediklerini bağışlamaya hazırım. Ama bunca iyiliğinize karşın böyle davranmakla, Mrs. Miller size haksızlık ediyor, bana kalırsa."

"Neyse, yavrum" dedi Mr. Allworthy, "hadi söyle, bu yeni olay nedir, ne yaptı gene?"

"Mrs. Miller ne derse desin, öyle bir şey yaptı ki, bunu anlatmak beni son derece üzüyor. Eğer herkesin ağzına düşmüş bir şey olmasaydı, bunu hiç söylemezdim size. Sözün kısası bir adam öldür-

dü. Katil oldu demiyorum; çünkü yasalar açısından katil sayılmayabilir. Onun iyiliğini düşündüğüm için, katil sayılmayacağını umuyorum."

Bunu duyan Mr. Allworthy fena halde sarsıldı. Mrs. Miller'e dönerek "peki efendim, buna ne dersiniz?" diye sordu.

Mrs. Miller "ömrümde hiçbir şeye bu kadar çok üzülmedim derim efendim" diye karşılık verdi. "Ama eğer bu haber doğruysa, karşısındaki adam her kimse, kabahatlıdır bana kalırsa. İşleri güçleri genç baylan kışkırtmak olan bir yığın kötü adam var bu kentte. Mr. Jones, ancak korkunç biçimde damarına basılırsa böyle bir şey yapabilir. Benim evimde birçok bay oturdu. Onun kadar tatlı huylusunu, onun kadar uysalını hiç görmedim. Bu evde oturan herkes, bu eve adım atan herkes, ona tapardı."

O sırada kapıya gümbür gümbür vurulduğu için, Mrs. Miller, Mr. Allworthy'nin bu konuda ne söyleyeceğini öğrenemeden, konuşmasını kesmek zorunda kaldı. Mr. Allworthy'ye bir konuk geldiğini düşünerek, küçük kızını alıp hemen gitti. Ona "minik karıcığım" diyen, bir yığın oyuncak veren, onunla saatlerce oynayan Jones'un başına böyle bir felâket geldiği için, küçük kızın gözleri yaşla doluydu...

Yukardaki küçük ayrıntılar, bazı okuyucularımızın belki hoşuna gider. Tarihçi meslektaşlarımız arasından en iyilerinden biri olan Plutarkhos'un örneğine uyuyoruz bunu yapmakla. Bu tür ayrıntıları entipüften sayan okuyucularımıza gelince, ayrıntıya girmekten genellikle sakındığımız için, onların da bizi bağışlayacağını umarız.

BÖLÜM 3

Mr. Western'in gelişi ve babaların tartışılmaz yetkileriyle ilgili bazı sorunlar

Mrs. Miller odadan çıktıktan hemen sonra, Mr. Western içeriye girdi. Evin kapısında, tahtırevanı taşıyan adamlarla hafif tertip kavga etmişti. Onu Hercules Pillars'dan alan bu adamlar, Mr. Western'in ileride sürekli bir müşteri olacağını pek ummuyorlardı. Onlara ge-

rekli ücretten altı peni fazla veren Mr. Western'in açık elliliği de adamları şımartmıştı. Onun için yüzsüzce davranıp, bir şilling daha istediler. Bu duruma öfkeden köpürüp, adamlara kapıda küfreden Mr. Western'in kızgınlığı, içeriye girdiği sırada henüz geçmemişti. Tüm Londra'lıları tıpkı saray adamları gibi davranmakla, toprak sahiplerini soymaktan başka bir şey düşünmemekle suçladı.

"Allah kahretsin!" diye bağırdı. "O el arabalarına bir daha binmektense, yağmurda yürürüm daha iyi. Beni ancak bir mil taşıdılar ama, atım Brown Bess'e binip uzun bir tilki avına çıksaydım, böylesine sarsılıp serseme dönmezdim."

Mr. Western'in tahtırevanlara öfkesi biraz geçince, aynı öfkeyle başka bir konuyu ele aldı:

"Aman neler oluyor, neler! Sonunda av köpekleri başka bir koku aldı. Biz tilki peşinden koştuğumuzu sanıyorduk. Derken karşımıza bir porsuk çıkmaz mı!"

Allworthy "rica ederim, sevgili komşum" dedi. "Şu benzetmelerinizden vazgeçin de, biraz daha açık seçik konuşun, ne olur."

"Peki öyleyse, açık seçik konuşayım: Biz, birinin piçi olan (kimin piçi olduğunu bilemem artık) bir orospu çocuğundan korkuyorduk hep. Şimdi de kahrolası bir orospu çocuğu Lord çıktı ortaya. Belki o da piçtir. Ama olsa da olmasa da, bana vız gelir; çünkü ben kendi isteğimle kızımı ona vermem. Milleti dilenci haline soktular o Lord'lar. Ama beni dilenci haline sokamayacaklar. Benim topraklarım, Hannover'lerin eline geçmeyecek."

Allworthy "söylediklerinize çok şaştım, dostum" dedi.

"Allah kahretsin! Ben de şaşıyorum söylediklerime. Kendi çağrısı üzerine kızkardeşime gittim dün gece. Bir de baktım, karılarla dolu bir oda! Lady Hazretleri akrabam Bellaston orada, Lady Betty orada, Lady Catherine orada, Lady bilmemne orada... O çember etekli kancıklar arasına bir daha girersem, Allah belâmı versin! Onlar arasına düşmektense, kendi köpeklerim beni yesin, daha iyi. Masal kitabında görmüştüm. Acton diye bir herif, kılık değiştirip tavşan olmuş da, onu kendi köpekleri yemiş; tıpkı onun gibi, köpeklerim yesin beni, daha iyi. Vallahi billahi, o karıların bana saldırdığı gibi hiç

kimseye saldırıldığını görmedim. Bir tanesinden kaçıyordum, öteki enseliyordu; bir tanesiyle başa çıkmaya kalksam, öteki kapıyordu. Akrabalarımdan bir kan 'hiç kuşkunuz olmasın, İngiltere'nin en iyi taliplerinden biri' diyordu. (Mr. Western bunu söylerken, akrabalarını taklit etmeye kalktı). Başka bir akrabam 'gerçekten çok güzel bir evlilik önerisi' diyordu. Onların çoğunu ömrümde görmemiştim. Meğer hepsi akrabammış. O koca g..lü kancık Lady Bellaston hazretleri, 'böyle bir öneriye sırt çevirirseniz, mutlaka çıldırmış olmanız gerekir' diyor."

Mr. Allworthy "şimdi anlamaya başladım" dedi. "Ailenin kadınlarının tuttuğu, ama sizin beğenmediğiniz biri, Miss Western'e evlilik önerdi."

"Ben ne diye beğenecekmişim onu!" diye bağırdı Mr. Western. "Bir Lord'muş diyorum size. Ben öyle heriflerle alış veriş istemem öteden beri. Vaktiyle bu Lord'lardan biri, kendisine park yapmak için, benden küçük bir toprak parçası satın almak istemişti. Sırf böyle heriflerle alış verişim olmasın diye, o toprak parçasını herife satmamıştım da, şimdi kızımı mı vereceğim onlara? Üstelik kızımı sizlere vereceğime yemin ettim. Ben bir pazarlık yapıp anlaştıktan sonra, vazgeçtiğim görülmüş müdür hiç?"

"Sorun buysa komşum" dedi Allworthy, "sizi tamamiyle özgür bırakıyorum. Yetkisi olmayanlar arasında yapılan ve uygulamaya konulmayan bir anlaşma geçerli değildir."

"Hadi canım sen de!" diye karşılık verdi Western. "Bu anlaşmayı uygulamaya yetkim var benim. Uygulayacağım da... Şimdi benimle doğru Doctors Commons'a gelin. Oradan bir nikâh izni elde ederim. Sonra kız kardeşime gidip, kızı oradan zorla alırım. Ya yeğeninizle nikâhlanır ya da bir yere kapatılarak, kuru ekmek yiyip su içerek yaşar ömrünün sonuna kadar."

"Rica ederim, Mr. Western, bu konuda tam ne düşündüğümü dinlemek ister misiniz?"

"İstemek mi? Elbette isterim"

"Öyleyse efendim, sizin de, Miss Western'in de gözüne girmek için ayrıca bir çaba göstermeden, şunu söyleyebilirim: Bu evlilik ilk önerildiği sırada, ikinize de saygım olduğundan, öneriyi candanlıkla hemen benimsedim. Birbirine böyle yakın komşu olan, her za-

man dostluk edip iyi geçinen iki ailenin birleşmesini çok mutlu bir olay saydım. Miss Western'e gelince, onu tanıyan herkes gibi ben de bu genç bayanın iyi bir koca için paha biçilmez bir hazine olacağını düşünüyorum. Onun gerçekten hayranlık uyandıran kişisel özellikleri konusunda, bir şey söyleyecek değilim. Güzel huyunu, iyilikseverliğini, alçakgönüllülüğünü herkes öyle iyi bilir ki, bunları övmeye gerek duymuyorum. Ama Miss Western'in bir özelliği daha var onun bu özelliği, eskiden kadınların en iyisi olan, şimdi de meleklerin ilk safında yer alan başka birinde de vardı. Dikkati çeken türden olmadığı için, genellikle farkına varılmayan bir özelliktir bu. Onun için bunu nasıl anlatacağımı pek bilmiyorum. Ancak Miss Western'in ne yaptığını değil, ne yapmadığını söyleyerek anlatabilirim bunu: Onun ağzından, hazırcevaplık denilen şeyi gösteren arsız bir sözün çıktığını ömrümde duymadım. Olduğundan daha nükteli geçinmek iddiasında değildir. Sadece büyük bir bilginin ve görmüş geçirmişliğin sonucu olan bilgeliğe de özenmez. Bir maymunun takındığı yapmacık haller ne denli saçmaysa, genç bir kadının böyle bir bilgeliğe özenmesi de o denli saçmadır zaten. Miss Western'de, başkalarına zorla benimsetmek istediği görüşler, haklı çıkmak savları, çapraşık eleştiriler yoktur. Onu kaç kez erkekler arasında gördüm: Tepeden tırnağa dikkat kesilir. Onda bir öğretmenin atılganlığı değil, bir öğrencinin alçakgönüllülüğü vardır. Kusuruma bakmayın ama, bir gün ondan, Mr. Thwackum ile Mr. Square'in anlaşamadıkları bir konuda görüşünü istedim. Miss Western, çok tatlı bir halle 'sizden özür dilerim, sevgili Mr. Allworthy, ama bu iki bayın anlaşamadığı bir konuyu benim çözümlememi herhalde bekleyemezsiniz' dedi. Kendilerinden yana bir karar bekleyen Thwackum ile Square de aynı soruyu sorunca, Miss Western, gene güler yüzle 'lütfen beni bağışlayın, ya birinizi ya da ötekinizi tutarak, sizi kızdırmaktan çekinirim' dedi. İyi bir eşde mutlaka bulunması gereken bir özelliği var Miss Western'in: Erkeklerin aklına büyük saygı duyuyor. Şunu da söyleyeyim ki, Miss Western her türlü yapmacık tavırdan tümüyle arınmış olduğu için, gerçek bir saygıdır onunkisi."

Bu sözleri duyan Blifil, acı acı içini çekti. Kızı övüldüğü için gözle-

ri yaşla dolan Western ise "korkma sakın, onu alacaksın" dedi burnunu çeke çeke. "Söylediklerinden yirmi kat daha iyi olsa, eğer onu almazsan, Allah beni kahretsin!"

Allworthy "beni dinleyeceğinize söz vermiştiniz, efendim. Daha söyleyeceklerim var" dedi.

"Peki, artık bir tek şey söylemem."

Allworthy sözünü şöyle sürdürdü: "Bu genç kızı böyle uzun uzun övmemin nedenleri var, sevgili dostum: Bir nedeni onun kişiliğine gerçekten hayran olmam. Bir nedeni de, servet açısından bu evlilik yeğenimin yararına olduğuna göre, bu öneriyi böyle hemen benimserken, kızınızın servetini göz önünde tuttuğumu sanmanızı istemeyişim. Böyle bir pırlantayı aileme almaya gerçekten can atıyorum. Ne var ki, değerli birçok şeyi isteyebilirim ama, onları çalamam. Onlara el koyabilmek için, ne zorbalığa başvurabilirim, ne de haksızlık edebilirim. Bir kadını, istemediği, doğru bulmadığı bir evliliğe zorlamak, öyle haksız, öyle zorbaca bir tutumdur ki, ülkemizin yasalarının bunu önlemesini dilerdim. Gelgelelim en kötü biçimde yönetilen devletlerde bile, yasa koyanların savsaklayıp kâğıt üstüne koymadıkları yasaları uygulayan vicdanlı kişiler vardır. İşte şimdi böyle bir durumla karşı karşıyayız. Bir kadını istemediği bir evliliğe zorlamak, haince bir şey, hattâ, dine ters bir şey değil midir? Evlenen bir kadın, mahkemelerin en yücesi, en dehşet uyandıranı karşısında sorumlu durumda değil midir? Ruhunu yitirmek pahasına, Tanrıya hesap vermek zorunda değil midir? Evliliğin görevlerini gereğince yerine getirmek kolay bir iş değildir. Bu görevlerin yerine getirilmesini kolaylaştıracak her şeyden onu yoksun bıraktıktan sonra, böyle bir yükümlülük verebilir miyiz bir kadına? Bir kadının yüreği parçalandıktan sonra, en yürekli insanın bile zor yerine getirebileceği bir görevi başarmasını bekleyebilir miyiz ondan? Dobra dobra konuşmak zorundayım şimdi: Böyle davranan analarla babalar, çocuklarının ileride işleyecekleri tüm günahlarda suç ortağıdırlar bana kalırsa. Yüce yargıcın huzurunda, çocukları kadar onlar da cezalandırılacaklardır elbette. Aman Tanrım, böyle bir tehlike nasıl göze alınabilir? Çocuğunun cehennemlik olmasına yardım etmeye katla-

nabilen bir tek kişi var mıdır yeryüzünde? Sevgili komşum, ne yazık ki, kızınız benim yeğenimden hoşlanmıyor. İşte bu yüzden yeğenimin, onunla evlenmek onurundan vazgeçmesini istiyorum. Bu evliliği önerdiğiniz için size her zaman büyük bir gönül borcu duyacağımı da bilmenizi isterim."

Konuşmaya başlar başlamaz, ağzı köpüren Mr. Western "peki efendim" dedi. "Sizi sonuna kadar dinlemediğimi söyleyemezsiniz. Şimdi de sizin beni dinlemenizi istiyorum. Eğer söylediğiniz her şeye birbir karşılık vermezsem, bu işten vazgeçmeye razı olurum. Her şeyden önce bir sorumu yanıtlamanızı istiyorum: Onu peydahlayan ben değil miyim? Ben değil miyim onu peydahlayan? Bakalım ne diyeceksiniz buna? Ancak çok akıllı bir baba bir çocuğun kendi çocuğu olup olmadığını bilirmiş derler. Ama onu ben büyüttüğüme göre haklarım var onun üstünde. Onun babası olduğumu kabul edersiniz herhalde. Mademki babasıyım, çocuğuma istediğimi yaptıramaz mıyım? Soruyorum size, kendi çocuğuma istediğimi yaptıramaz mıyım? Başka konularda ona her istediğimi yaptıracağım da, onu en yakından ilgilendiren bu konuda istediğimi yaptıramayacağım mı yani? Ben ne yapmasını istiyorum onun? Benim çıkarıma uygun bir şey mi yapmasını istiyorum? Bana bir şey vermesini mi istiyorum? Tam tersine, malımın mülkümün yarısını şimdi, yarısını da ben öldükten sonra almasını istiyorum. Peki, neden yapıyorum bunu? Sırf onu mutlu etmek için yapmıyor muyum? Öyle lâflar ediyorlar ki, insan deliye dönüyor vallahi... Eğer ben evlenmeye kalksaydım, onun bağırıp çağırmaya, ağlayıp zırlamaya hakkı olurdu o zaman. Ama ben malımı mülkümü ona öyle bir bağladım ki, evlenmek istesem bile evlenemem artık; çünkü yeryüzünde hiçbir kadın bana varmaz. Bundan fazla ne yapabilirim Allah aşkına! Ben onu mahvedecekmişim ha! Onun serçe parmağına zarar gelmesin diye tüm dünyanın canına okurum vallahi billahil Kusuruma bakmayın, Mr. Allworthy; ama böyle laflar etmenize şaşıyorum. Bu dediğimi canınız istediği gibi yorumlayın. Ben sizi daha akıllı bilirdim doğrusu."

Allworthy'nin bu söze içerleyip içerlemediği belli değildi. Ancak gülümsemekle yetindi. Kendi istese bile, kötü niyet ya da küçüm-

semeye benzer şeyler katılamazdı bu gülümsemeye. Melekler, yeryüzündekilerinin saçma sapan davranışlarına nasıl gülümserlerse, işte Allworthy de tıpkı öyle gülümsemekteydi şu sıralarda.

Derken Blifil, birkaç söz söylemesine izin verilmesini istedikten sonra, şöyle dedi:

"Genç bayana karşı zor kullanılmasına benim de gönlüm razı değil. Vicdanım, hiç kimsenin zorlanmasına katlanamaz. Hele bana karşı ne denli haince davranırsa davransın, her zaman en temiz ve en içten bir sevgiyle seveceğim bir bayana karşı zor kullanılmasına hiç mi hiç katlanamam. Ne var ki, bir yerde okuduğuma göre, kadınlar, direnip yılmayan erkeklere teslim olurlarmış genellikle. Direnip dayanmam sayesinde, günün birinde genç bayanın benden hoşlanacağını, rakipsiz kalacağımı ne diye ummayım? Mr. Western lütfedip, beni o Lord'a yeğledi. Kızının evliliği söz konusu olunca, bir babanın hiç olmazsa hayır diye olumsuz bir oy kullanmaya hakkı olduğunu yadsıyacak değilsiniz, efendim. Bu genç bayan, anasının babasının isteklerine karşı gelerek evlenmeyi bağışlanamayacak bir suç saydığını benim önümde kaç kez söyledi. Üstelik ailenin bayanları Lord Hazretlerinden yana göründükleri halde, genç bayan ona pek yüz vermiyor bana kalırsa. Hattâ hiç yüz vermediğini biliyorum; çünkü ne yazık ki, dünyanın en kötü adamı olan o herif, hâlâ egemen onun yüreğine."

"Evet, evet öyle!" diye bağırdı Western.

Blifil "ne var ki," dedi "yasalar onu ölüm cezasına çarptırmasa bile, herifin bir cinayet işlediğini duyunca..."

"Ne dedin?" diye gene bağırdı Western. "Herif cinayet mi işledi yoksa? Umut dünyasıdır bu! Belki de asarlar onu! Hey hey! Hey tra la lal Hey tra la lal"

Bunun üzerine Western, şarkı söyleye söyleye, odada hoplayıp zıplamaya başladı.

Allworthy "yavrum" dedi, "senin bu mutsuz aşkın, beni aklın alamayacağı kadar üzüyor. Sana candan acıyorum. Muradına ermen için, dürüst olmak şartıyla her çareye başvurmaya hazırım."

"Benim de istediğim budur nasıl olsa. Sevgili dayım, beni dürüst

sayılmayacak bir çareye başvuracak kadar alçak sanmaz herhalde."

"Dinle beni: Sana izin veriyorum. Ona yazabilirsin; eğer razı olursa, onu görmeye gidebilirsin. Ama zorlama yok; onu hapsetmeye kalkmak gibi şiddet yöntemlerine başvurmak yok."

Mr. Western "tamam, tamam, öyle şeyler yapmayız" diye lâfa karıştı. "Daha bir süre yumuşak davranarak, bir şeyler elde etmeye çalışırız. Bir de o herif asılıverip, ortadan kalkarsa... Tra la la. tra la la... Ömrümde böylesine güzel bir haber almadım! Vallahi her şey tam istediğim gibi gelişiyor... Ne olur, sevgili Allworthy, benimle gelin de Herakles'in Sütunlarında bir yemek yiyelim birlikte. Koyun budu, domuz pirzolası ve yumurtalı salçalı bir tavuk ısmarlamıştım. Eğer hancıyı çağırmazsak, başbaşa yeriz; çünkü Rahip Supple'ı orada unuttuğum tabakamı alsın diye Basingstoke'a gönderdim. Yirmi yıldır kullandığım bir tabakadır o. Yer yerinden oynasa, onu gözden kaçıramam. Hancıya bayılacaksınız; çok komik bir hergele!"

Sonunda Mr. Allworthy, handa buluşmayı kabul etti. Ve Mr. Western, zavallı Jones'un çabucak korkunç bir ölüme gideceği umuduyla, şarkılar söyleye söyleye, hoplaya zıplaya odadan çıktı.

Western gittikten sonra, Mr. Allworthy, büyük bir ağırbaşlılıkla aynı konuya döndü:

"Bu tutkudan vazgeçmeni yürekten diliyorum" dedi yeğenine; "çünkü başarıya erişeceğine inanmıyorum. Bir erkeğin, zamanla bir kadının nefretini yenebileceği sanısının, yaygın bir yanılgı olduğundan hiç kuşkum yok. Zamanla, kayıtsızlığı yenmenin bir yolu vardır belki. Kaprisli, fazla hesaplı kitaplı, yapmacıktan hoşlanan ya da aklın alamayacağı kadar hafif olan kadınlar, üstelik de soğuk mizaçlı olurlarsa, bir erkeği beğenseler de, sonunda ona teslim olmaya karar verseler de ('karar vermek' deyimi bile aslında söz konusu değildir bu tür kadınlar için) sırf kendilerini beğendiklerinden ötürü uzun süre nazlanıp durdukları halde, sonunda erkeğe boyun eğerler. Ama kesin bir nefret (korkarım ki, bu genç kızın sana duyduğu budur) zamanla geçeceğine, büsbütün güçlenir. Yavrum, kusuruma bakma ama, benim başka bir korkum da var: Bu nefis genç kıza, her şeyden fazla dış görünüşünün güzelliğini göz önünde tutarak âşık ol-

mandan korkuyorum. Evlilikte mutluluğunun tek temeli olan gerçek aşk diyemeyiz böyle bir tutkuya. O kadının bize karşı neler duyduğunu hiç hesaba katmadan, bir güzele hayran olmak, ondan hoşlanmak, ona sahip olmak istemek, ne yazık ki, doğal bir duygudur. Ama bana kalırsa, aşk, ancak aşktan doğabilir. Bizden nefret ettiğini kesinlikle bildiğimiz bir kişiye sevdalanmak, insan doğasına aykırıdır bence. Onun için, kendi yüreğini şöyle iyice incele sevgili oğlum. Bu inceleme sonunda, kuşkularımın yersiz olmadığını anlarsan, erdemli ve dini bütün bir genç olduğuna göre, böylesine ahlâk dışı bir tutkuyu yüreğinden söküp atacağına güveniyorum. Sağduyulu olduğuna göre de, fazla acı çekmeden bunu yapabilirsin.

Okuyucumuz, Blifil'in bu sözlere ne gibi bir yanıt verdiğini kendiliğinden anlayabilir. Ama eğer anlayamazsa, okuyucumuza açıklamalar yapmaya vaktimiz yok şimdi; çünkü hem öykümüz çok önemli konuları ele almak üzere, hem de Sophia'dan uzak kalmaya dayanamıyoruz artık.

BÖLÜM 4

Sophia ile halası arasında geçen olağanüstü bir sahne

Böğüren ineklerle meleyen kuzular, sürüler halinde, dikkati çekmeden, güven içinde dolanabilirler otlaklarda. Gerçi ileride insanlar bunlara kıyacaklardır ama; özgürlüklerinin tatdını çıkarmalarına göz yumulur yıllarca. Gelgelelim, tombul bir cerenin ormandan kaçtığı, bir tarlada ya da bir koruda keyfettiği haberi duyulur duyulmaz, tüm köy halkı dakikasında harekete geçer, herkes köpeklerini onun peşine salar. İyi yürekli köy ağası ise, onu kendi yemek istediği için, bu cereni öteki avcılardan koruyormuş gibi yapar.

Evinden çıkıp ortada yeni görülen, varlıklı, kibar ve güzel genç bir kadın, aşağı yukarı bu cerenin durumuna düşer bana kalırsa. Göründüğü kentte hemen kıyametler kopar. Parklardan tiyatrolara, saraydan toplantılara, toplantılardan kendi özel yatak odasına kadar

kovalanır. Çoğu zaman da, daha bir tek mevsim bile bitmeden, şu ya da bu erkeğin pençesine düşer. Dostları onu bir erkekten korurlarsa, sırf kendi beğendikleri başka bir erkeğe teslim etmek için yaparlar bunu; genellikle de o genç kadının tüm öteki erkeklerden daha tatsız bulduğu bir erkektir bu. Oysa başka kadınlar, sürüler halinde, nerdeyse hiç kimsenin dikkatini çekmeden, parklara, tiyatrolara, operalara, toplantılara gidip gelirler. Gerçi sonunda onların çoğunu da yiyenler çıkar ama; hiç olmazsa, tedirgin edilmeden, hiç kimse karışmadan, özgürlüklerinin keyfini sürmüşlerdir uzun zaman.

Üstünlükleriyle dikkati çeken kadınlar arasında en çok zavallı Sophia'ya eziyet edildi. Blifil yüzünden çektikleri yetmiyormuş gibi, şimdi karabahtı başka birini çıkarmıştı karşısına. Bu ikinci adam, bizim genç kızımıza birincisi kadar işkence edeceğe benziyordu. Babasından daha az şiddetten yana olmakla birlikte, halası da Sophia'yı sürekli tedirgin etmekteydi.

O gün, yemekten sonra, hizmetçiler odadan çekilir çekilmez, Mrs. Western, bu ikinci talip konusunu açıp; öğleden sonra Lord Hazretlerinin geleceğini, onu Sophia ile başbaşa bırakmak amacıyla ilk fırsattan yararlanacağını bildirdi.

Sophia, hiç yılmadan "eğer öyle bir şey yaparsanız, efendim" diye karşılık verdi; "ben de ilk fırsattan yararlanıp, onu tek başına bırakırım."

"Ne dediniz, küçük hanım?" diye bağırdı. "Sizi babanızın hapsinden kurtararak gösterdiğim iyiliğe vereceğiniz karşılık bu muydu?"

"Babamın, nefret ettiğim bir adamla evlenmeye yanaşmadığım için beni hapsettiğini biliyorsunuz, efendim. Beni o felâketten kurtaran sevgili halam, başıma aynı kötülükte başka bir felâket mi açacak şimdi?"

Mrs. Western "Lord Hazretleri ile Mr. Blifil arasında bir fark yok mu sizce küçük hanım?" diye sordu.

"Aralarında pek az fark var bana kalırsa" diye karşılık verdi Sophia. "İlle onlardan biriyle evlenmek zorundaysam, babamın gönlünü hoş tutar, onun istediği adamla evlenirim hiç olmazsa."

"Demek ki, benim gönlümü hoş tutmanın pek önemi yok sizin için... Neyse buna üzülecek değilim; çünkü çok erdemli bir amaç gütmekteyim ben. Amacım, ailemi yüceltmek, sizi soylu bir kadın

yapmak. Kuzum, yükselme özleminin ne olduğunu bilmez misiniz siz? Arabanızın kapısında taçlı bir arma hoşunuza gitmiyor mu sizin?"

"Namusum ve onurum üzerine yemin ederim ki, hoşuma gitmiyor. Arabamın kapısında, ha taçlı bir arma olmuş, ha bir toplu iğne yastığı!"

"Onurdan sakın söz etme!" diye bağırdı Mrs. Western. "Senin gibi berbat bir kızın ağzına yakışmıyor bu onur sözcüğü... Yeğenim, kusuruma bakma ama, beni böyle şeyler söylemek zorunda bırakıyorsun. Senin bu asık suratına dayanamıyorum artık. Western'lerin kanı yok senin damarlarında. Ama düşündüklerin ne denli sıradan, ne denli bayağı olursa olsun, ben kendi bildiğimden caymam gene de. İngiltere'nin en iyi taliplerinden birine, üstelik hem serveti hem de taşıdığı ünvan açısından bizden üstün olan birine sırt çevirmeni hoş görmekle, ve her aileyi yüceltecek bir evliliğe sırt çevirmeni hoş görmekle hiç kimse suçlayamaz beni!"

Sophia "herhalde bende doğuştan bir eksiklik var" dedi. "Başkalarında bulunan duygulardan yoksunum ben. Gürültüden, gösterişten haz almıyorum. İnsanlar, bazı şeyleri elde etmek için didinip duruyorlar; bunlan elde edince de sevinçten uçuyor, gurur duyuyorlar. Oysa bana tamamiyle anlamsız geliyor bunlar."

"Hayır, hayır, küçük hanım" diye bağırdı hala. "Başkalannda bulunan duygular sizde de var. Şunu da bilin ki, ne denli akıllı olursanız olunuz, gene de aptal yerine koyamazsınız beni, elâleme de beni rezil edemezsiniz. Onun için, haberiniz olsun, şimdi and içiyorum ve bir şey yapacağım deyince, yapacağımı da bilirsiniz: Eğer bugün öğleden sonra Lord Hazretleriyle görüşmezseniz, yarın sabah sizi kendi elimle kardeşime teslim edip, ne işlerinize karışacağım ne de yüzünüzü göreceğim bundan böyle."

Sophia, son derece öfkeli ve acımasız bir sesle söylenen bu sözleri duyunca, bir an sustu; sonra hüngür hüngür ağlamaya başladı:

"Bana istediğinizi yapın, efendim. Hiçbir zavallı, benim kadar mutsuz, benim kadar karabahtlı olamaz şu dünyada. Sevgili halam beni yüzükoyun bırakırsa, artık kim koruyabilir beni?"

Mrs. Western "sevgili yeğenim" dedi, "Lord Hazretleri korur seni, hem de çok iyi korur. O aşağılık herifin, o Jones'un peşine düş-

tüğün için, böyle iyi bir koruyucuyu istemiyorsun."

"Bana haksızlık ediyorsunuz, efendim. Onu eskiden düşünmüş olsam bile, bana gösterdiğiniz mektuptan sonra, onun hâlâ peşine düşeceğimi nasıl aklınız alır? Eğer isterseniz, en kutsal şeyler üstüne yemin edeyim onun yüzünü bir daha görmeyeceğime."

Mrs. Western "yavrum, sevgili yavrum" dedi. "Biraz mantıklı ol: Lord Hazretlerine karşı bir tek şey söyleyebilir misin?"

"Bunu yeterince söyledim gibi geliyor bana."

"Ne söyledin? Ben hiçbir şey anımsamıyorum."

Sophia, "bana karşı en kaba, en aşağılık biçimde davrandığını size söylememiş miydim?" diye sordu.

"Vallahi yavrum, ben böyle bir şey duymadım. Belki de senin ne dediğini anlamadım. Aşağılık biçimde davrandı ne demek?"

"İnanın bana, efendim, size bunu söylerken utanıyorum nerdeyse. Beni yakaladı, sedirin üstüne itti. Elini göğsüme soktu. Ve orasını öyle vahşice öptü ki, sol göğsümde hâlâ izi var."

"Yal Öyle mil" diye bağırdı Mrs. Western.

"Evet efendim, öyle. İyi ki tam o sırada babam odaya girdi. Yoksa Allah bilir daha ne kötü şeyler yapacaktı."

Mrs. Western "hayret ve öfke içindeyim" dedi. "Bu aile ilk kurulalı beri Western soyadını taşıyan hiçbir kadına böyle davranılmadı. Bana böyle edepsizlikler yapmaya kalksaydı, bir prensin bile gözlerini oyardım. Olamaz böyle şeyl Sophia, o adama kızmam için sen bunu mutlaka uydurmuş olmalısın."

"Beni bilirsiniz, efendim, yalan söylemeyeceğimi bilirsiniz. Namusum üzerine yemin ediyorum doğru olduğunu."

"Ben orada olsaydım, bıçağı yüreğine saplardım" dedi hala. "Ama böyle namussuzca bir amaç güdemez. Olamaz böyle şey. Böyle bir şey yapmayı göze alamazdı. Seninle evlenmek istediğine göre, bunu yapamaz. Üstelik, sadece dürüst değil, son derece cömert önerilerde bulundu... Bilemiyorum vallahi... Fazla özgürlük var bu çağda. Nikâhtan önce, ancak şöyle uzaktan bir selâm verilmesine izin verirdim ben. Eskiden bana da âşık olanlar çıktı; hem pek o kadar eskiden de değil. Bir yığın talip... Ama ben, evlenmeye hiç yanaş-

madım. Benimle yüzgöz olmalarına da meydan vermedim. Yüzgöz olmak seçme bir gelenek; aklım ermiyor buna. Benim yanağımdan başka hiçbir yerimi öpmedi erkekler. Bir kadın, kocasına bile dudaklarını zorla uzatır. Eğer beni kandırsalar da evlenseydim, böyle öpülmeye bile katlanamazdım doğrusu."

Sophia "sevgili efendim" dedi, "kusuruma bakmayın ama, size bir şey söyleyeceğim: Birçok kişinin size âşık olduğunu kabul ediyorsunuz. Zaten öyle bir şey olmadı deseniz de, dünya alem bunu biliyor. Hiçbiriyle evlenmek istemediniz. Oysa talipleriniz arasında, soyluluk ünvanı taşıyan en azından bir kişi vardı bana kalırsa."

"Doğru söylüyorsun, sevgili Sophy. Ünvanlı biri vardı."

"Peki, benim bir ünvanlı kişiye şimdi sırt çevirmemi neden hoş görmüyorsunuz öyleyse?"

"Evet, yavrum, gerçi ben ünvanlı bir kişiyi istemedim ama; çok parlak, yani çok çok parlak bir talip değildi o."

"Peki ama efendım, sizi isteyen çok varlıklı adamlar da oldu. İyi bir evlilik yapmanız için. ne birinci, ne ikinci, ne de üçüncü fırsattı bu."

"Evet öyle, doğrusu."

Sophia "öyleyse efendim" diye konuşmasını sürdürdü, "bana bu birincisinden daha parlak ikinci bir talip çıkacağını neden ummayayım ben de? Siz, daha gencecik bir kadınsınız. Önünüze çıkan zengin ya da ünvanlı ilk erkekle evlenmeyeceğinizi çok iyi biliyorum. Ben de çok genç bir kadınım; ve umutsuzluğa kapılmam için bir neden yok elbette."

Hala "peki, sevgili Sophy, benim ne yapmamı istiyorsun?" diye sordu.

"Tek istediğim, hiç olmazsa bu akşam onunla başbaşa bırakılmamam. Bütün bu olup bitenlerden sonra onunla görüşmemi hâlâ doğru bulursanız, sizin önünüzde görüşmeye razı olurum."

"Peki, istediğin olsun" dedi hala. "Sophy, seni sevdiğimi biliyorsun. Hiçbir şeyi esirgemiyorum senden. Ne kadar uysal olduğumu da bilirsin; ama her zaman uysal olmadım. Beni eskiden zalim bilirlerdi... Yanı erkekler zalim bilirdi demek istiyorum. Zalim Parthenissa diye ad takmışlardı bana. Camların üstüne, zalim Parthenissa'ya şiirler yazıyorlardı. Ben nice pencere camlarını kırdım bu şiirler yü-

zünden. Gerçi senin kadar güzel değildim, Sophy; ama seni andıran bir şeyler vardı bende eskiden. Tullius Cicero'nun şiir biçiminde yazdığı mektuplarda, krallıkların ve devletlerin değişikliğe uğradığı söylenir. İnsanların görünüşü de değişikliğe uğruyor."

Mrs. Western, Lord Hazretleri gelinceye değin, yani yarım saate yakın, kendi kişiliği, fethettiği erkekler ve zalimliği konusunda konuşup durdu böyle.

Son derece sıkıntılı geçen ziyaret sırasında, Mrs. Western hiç odadan çıkmadığı için, Lord Hazretleri ne haladan hoşnut kaldı ne de yeğenden. Sophia, Mrs. Western'i öyle bir idare etmiş, öyle olumlu bir havaya sokmuştu ki, onun nerdeyse her istediğini yapan halası, böylesine ileri gidebilen bir âşığa biraz soğuk davranmanın yerinde olacağını kabul etmişti.

Böylece Sophia, hiç kimsenin ayıplayamayacağını sandığım iyi ayarlanmış küçük bir dalkavukluk sayesinde, biraz huzura kavuştu, bu kötü günü atlatabildi hiç olmazsa. Genç kızımız, geçmiş günlere kıyasla az çok rahat olduğuna göre, onu şimdi bırakıp, aklın alabileceği durumların en berbatı içinde bıraktığımız Mr. Jones'a bakalım biraz.

BÖLÜM 5

Mrs. Miller ile Mr. Nightingale hapishaneye gidip Jones'u görürler

Mr. Allworthy ile yeğeni, Mr. Western ile buluşmak üzere sokağa çıkınca Mrs. Miller, arkadaşı Jones'un başına gelenleri anlatmak amacıyla damadının oturduğu yere gitti. Ne var ki, artık Mrs. Miller'in evinde oturmayan Partridge'e Mr. Nightingale'in kiraladığı yerde bir oda verildiği için, Mr. Nightingale bu haberi çoktan almıştı. Mrs. Miller, Mr. Jones yüzünden büyük üzüntü duyan kızı Nancy'yi elinden geldiğince avuttuktan sonra, Gate-house hapishanesine gitmek üzere yola çıktı. Mr. Nightingale ise daha önce varmıştı oraya.

Gerçek bir dostun sürekli ve yılmayan bağlılığı, başı dertte olan

bir insan için öyle bir sevinç kaynağıdır ki, eğer bu dert gelip geçiciyse, insan ergeç rahata kavuşacaksa, sırf dostlarımızın bizi avutması uğruna çekilmeye değer böyle bir dert. Bu vefa örnekleri, her şeyin ancak yüzeyini görebilen kimi dikkatsiz gözlemcilerin söyledikleri kadar ender değildir. Doğrusunu söylemek gerekirse, genel kusurlarımız arasında, acıma duygusu eksikliğinin pek yeri yoktur. Ahlâkımızı asıl zehirleyip mahveden şey kıskançlıktır. Onun için ne yazık ki, başımızı kaldırıp, bizden kesinlikle daha yüce, daha iyi, daha akıllı ya da daha mutlu olanların yüzüne, işin içine bir miktar fesat katmadan pek bakamayız. Oysa, sıradan mutsuz kişilere başımızı eğip bakarken, içimizde yeterince iyi niyet ve acıma duygusu vardır çoğu zaman. Aslında şuna dikkat ettim ki, benim gördüğüm dostlukların kusurlu yanı genellikle kıskançlıktan kaynaklanır. Cehennemlik bir kusurdur kıskançlık; ama bu kusurdan tamamiyle arınmış pek az insan tanıdım. Neyse, kıskançlık sorununu tartışmaktan vazgeçiyorum; çünkü bu konuyu işlemeye devam edersem, fazla ileri gidebilirim.

Kader, Jones'un bu felâket yükünün altında ezilip batmasından, böylece ileride ona eziyet etmek fırsatını kaçırmaktan mı çekindi; yoksa bizim delikanlıya karşı biraz daha az haşin davranmaya mı karar verdi, bilemem artık. Bildiğim bir şey varsa, o da şudur ki Kader, Jones'a böyle vefalı iki dostu, vefalı dosttan daha da ender bulunan bir sadık hizmetkân yani Partridge'i göndererek, ona yaptığı eziyetleri biraz hafifletir gibi oldu. Partridge'in gerçi birçok kusuru vardı ama, efendisine bağlılık duygusundan yoksun değildi. Korkak olduğundan, efendisi uğruna asılmayı göze alamazdı ama; ona dünyanın rüşvetini verseler de, efendisini gene de yüzükoyun bırakmazdı.

Jones arkadaşlarının gelmesine sevinirken, Partridge bir haber getirdi: Hekim çok az umudu olduğunu bildirdiği halde, Mr. Fitzpatrick hâlâ yaşamaktaydı.

Bunu duyan Jones derin derin içini çekince, Nightingale "sevgili Tom" dedi, "sonucu ne olursa olsun, senin başını tehlikeye sokmayacak, vicdanının da seni hiç suçlamayacağı bir olay yüzünden neden bu kadar çok üzülüyorsun? Tut ki, herif öldü. Kendi canını savunmak için bir itin canına kıymaktan başka bir şey mi yaptın san-

ki? Yargıç da mutlaka bu sonuca varacak, seni kefaletle özgür bırakacak. Gerçi yargılanacaksın ama; onlara bir tek şilling versen, böyle bir yargılamaya razı olur birçok kişi."

Mrs. Miller de "hadi hadi, Mr. Jones" diyerek söze katıldı. "Biraz yüzünüz gülsün. Saldırıya geçenin siz olmadığınızı biliyordum. Bunu Mr. Allworthy'ye de söyledim. Bunun doğru olduğunu kabul etmeden kolay kolay kurtulamazsınız benim elimden."

Jones ağırbaşlı bir tavırla konuştu: "Alnımın yazısı ne olursa olsun, bir insan kardeşimin kanını döktüğüm için, her zaman mutsuz olacağım; başıma gelebilecek en büyük felâket sayacağım bunu. Ama duygularımla ilgili başka bir derdim var benim. Ah, Mrs. Miller, yeryüzünde en kıymetli bildiğim varlığı yitirdim."

Mrs. Miller "sevgilinizi yitirdiniz herhalde" dedi. "Hadi hadi, haberiniz yok ama, ben neler biliyorum" (Gerçekten de biliyordu; çünkü Partridge gevezelik edip, her şeyi anlatmıştı.) "Sizin duymadığınız bazı şeyleri de duydum. İnanın bana, durum sandığınız kadar kötü değil. Blifil bu işi hiç başaramayacak."

"Ah sevgili dostum" diye karşılık verdi Jones, "benim niçin üzüldüğümden hiç haberiniz yok. Olup bitenleri bilseydiniz, beni avutmanın yolu olmadığını anlardınız. Blifil bir tehlike değil benim için. Ben kendi kendimi mahvettim."

Mrs. Miller "umutsuzluğa kapılmayınız" dedi. "Bir kadının neler başarabileceğini bilemezsiniz siz. Söz veriyorum, size yardım etmek için elimden gelen her şeyi yapacağım. Bu benim görevim. Aynı durum yüzünden size büyük bir gönül borcu duyan oğlum sevgili Mr. Nightingale de biliyor bunun benim görevim olduğunu. Gidip genç kızı göreyim mi? Söylemek istediklerinizin hepsini ona anlatırım."

Jones, Mrs. Miller'in elini tuttu: "Dünyanın en iyi kadınısınız siz. Ne olur, bana gönül borcundan söz etmeyin... Ama mademki böyle düşünüyorsunuz, bana belki bir iyilik yapabilirsiniz. Bu bilgiyi nereden edindiğinizi bilmiyorum ama, yüreğimde büyük bir yeri olan o genç kızın kim olduğunu anladınız. Eğer ona bunu verebilirseniz" (cebinden çıkardığı bir kâğıdı Mrs. Miller'e uzattı) "size ömrümün sonuna dek borçlu kalırım."

Mrs. Miller "o kâğıdı verin bana" dedi. "Eğer o kâğıt bu gece, ben uyumadan önce genç kızın eline geçmezse, bu uyku son uykum olsun benim! Üzülmeyin, sevgili delikanlım. Aklınızı başınıza toplar da, geçmiş çılgınlıklarınız size bir ders olursa, bilin ki her şey yoluna girer. Dünyanın en güzel genç kızıyla mutlu olduğunuzu görürüm; çünkü o, dünyanın en güzel genç kızıymış herkesin söylediğine göre."

Jones "yemin ederim ki," dedi "benim mutsuz durumuma düşenlerin hep söyledikleri basmakalıp lâflar değil bunlar: Bu korkunç kaza olmadan önce, hem aptalca bulduğum hem de kötü olduğunu bildiğim bu tür bir yaşantıdan vazgeçmeye nasılsa karar vermiştim. Ne yazık ki, evinizde tatsız olaylar çıkmasına neden oldum. Bunlar için, içtenlikle özür dilerim sizden. Ama ben, rezil bir adam, rezil olmaya mahkûm bir adam değilim gene de. Gerçi ahlâksızlığa sürüklendim; ama ahlâksızlıktan yana değilim; bundan böyle hiç kimse de ahlâksız diyemeyecek bana."

Mrs. Miller, içtenliğine tamamiyle inandığı bu sözlere çok sevindiğini bildirdi. Bundan sonra da, bu iyi yürekli kadınla Mr. Nightingale birleşip, Mr. Jones'un üzüntüsünü gidermek için ellerinden geleni yaptılar. Bir dereceye kadar da başarılı oldular; çünkü bizim delikanlının, çok daha rahat ve hoşnut bir hali vardı şimdi. Bu mutlu değişikliğin başlıca nedeni, Mrs. Miller'in mektubu Sophia'ya vereceğini söylemesiydi. Jones, yazdığı mektubu genç kıza iletmek umudunu tümüyle yitirmişti. Çünkü Sophia, Kara George'a son mektubunu verirken, buna bir yanıt getirmesini kesinlikle yasaklamış; eğer korucu böyle bir şey yapmaya kalkarsa, babasına haber vereceğini bildirmişti. Dünyanın en değerli insanlarından biri olan iyi yürekli Mrs. Miller'in, Jones'un avukatlığını üstlenip, onu Mr. Allworthy'ye içtenlikle savunması da bizim delikanlının yüreğine su serpmişti.

Mrs. Miller, hapishanede bir saat kadar kaldıktan sonra (daha önce gelen Nightingale daha da uzun kalmıştı) gene yakında geleceğine söz verip, sevgilisinden iyi haberler getireceğini umduğunu söyleyerek, damadıyla birlikte gitti. Mr. Nightingale de, yaralı Mr. Fitzpatrick'in durumunu soruşturacağına, çarpışma sırasında orada bulunanlardan bazılarını bulacağına söz verdi.

Hapishaneden çıktıktan sonra doğru Sophia'yı aramaya giden Mrs. Miller'in biz de peşine takılacağız şimdi.

BÖLÜM 6

Mrs. Miller, Sophia'yı görmeye gider

Mrs. Miller'in Sophia ile görüşebilmesi hiç de güç olmadı; çünkü bizim genç kızın halasıyla arası artık son derece iyi olduğundan, canının istediği konukları kabul etmekte tamamiyle özgürdü.

Sophia odasında giyindiği sırada, aşağıda bekleyen bir bayanın onunla görüşmek istediği bildirildi. Genç kız, giyinirken kendi cinsinden birinin onu görmesinden ne çekindiği ne de utandığı için, Mrs. Miller hemen yukarıya alındı.

Birbirini tanımayan iki kadın arasındaki alışılagelmiş selâmlaşmalar ve nezaket törenleri yerine getirildikten sonra, Sophia, "ne yazık ki, sizinle tanışmak onuruna erişemedim, efendim" dedi.

Mrs. Miller, "evet, tanışmamıştık" diye karşılık verdi. "Sizi rahatsız ettiğim için kusuruma bakmayın. Ama bunu neden yaptığımı anlayınca, umarım ki..."

Sophia biraz heyecanlandı: "Lütfen efendim, neden geldiğinizi söyler misiniz?"

Mrs. Miller alçak sesle konuştu: "Yalnız değiliz, efendim."

"Betty, lütfen dışarı çık" dedi Sophia.

Betty odadan çıkınca, Mrs. Miller "çok mutsuz bir delikanlı, size bu mektubu vermemi istedi" dedi.

Kâğıdın üstündeki el yazısını çok iyi tanıyan Sophia'nın rengi attı. Bir an duraksadıktan sonra, şöyle dedi:

"Sizi ilk gördüğümde, böyle bir iş için geldiğinizi anlamamıştım, efendim. Kimden getirmiş olursanız olunuz, bu mektubu açacak değilim. Hiç kimseden kuşkulanmak istemem ama, siz tam bir yabancısınız benim için."

"Eğer biraz sabrederseniz, kim olduğumu ve bu mektubu nasıl

aldığımı size söylerim."

"Bunları bilmeye meraklı değilim, efendim. Size verene geri götürün o mektubu."

Bunun üzerine, Mrs. Miller, diz üstü çöktü; merhamete gelmesi için, Sophia'ya büyük bir heyecanla yalvardı.

Sophia "inanın bana" dedi, "o adamla böylesine ilgilenmeniz pek garip. Hiç sanmazdım ki..."

Mrs. Miller, genç kızın sözünü kesti: "Sanmak filan söz konusu değil, efendim. Gerçekleri öğreneceksiniz. Size her şeyi anlatacağım. O adamla böylesine ilgilenmeme şaşmayacaksınız o zaman. Dünyanın en iyi insanıdır o."

Mrs. Miller, bunu söyledikten sonra, Mr. Anderson'un öyküsünü anlattı.

"İşte efendim, onun iyiliğinin bir örneği" diye ekledi. "Ama benim daha da büyük bir gönül borcum var ona: Benim çocuğumu kurtardı."

Derken birkaç gözyaşı döktü; kızını kötü duruma düşüren bazı ayrıntıları atlayarak, olup bitenleri anlattıktan sonra, sözünü şöyle bağladı:

"Böylesine sevecen, böylesine iyi yürekli, böylesine yüce bir delikanlıya gönül borcumu ödememin yolu var mı yok mu siz karar verin artık. Yemin ederim ki, dünyanın en iyi, en değerli adamıdır o."

Yüzü sapsarı olduğu için, Sophia'nın rengindeki değişiklik yaranna olmamıştı o ana kadar; ama bunları duyunca, kıpkırmız kesildi:

"Ne diyeceğimi bilemiyorum" dedi. "Gönül borcu duyanları ayıplayamayız elbette... Ama mektubunu okumamın, arkadaşınıza ne yararı olabilir ki... Ben kararlıyım; onu bir daha hiç..."

Mrs. Miller, gene yalvarıp yakarmaya başladı. Mektubu geri götürmeyeceğini söyleyerek, özür diledi.

"Peki efendim" dedi Sophia. "Beni zorladığınıza göre, elimden ne gelir ki... Ben okuyayım ya da okuyamayayım, mektubu elbette bırakabilirsiniz şuraya..."

Sophia'nın ne demek istediğini, hattâ bir şey demek isteyip istemediğini ben bilemem. Gelgelelim, Mrs. Miller onun ne demek istediğini herhalde anladı ki, mektubu masanın üstüne koyup, hemen gitmeye hazırlandı. Gitmeden önce de, bizim genç kızı gene görmek iznini istedi. Buna ne evet denildi, ne de hayır.

Mektup, ancak Mrs. Miller odada bulunduğu sürece masanın üstünde kalabildi; çünkü kadıncağız çıkar çıkmaz, Sophia mektubu alıp açtı.

Bu mektup, Jones'un dâvâsını savunmak açısından pek işe yaramadı: Delikanlı, Sophia'ya lâyik olmadığını açıklıyor; umutsuzluğunu dile getirerek, ahlayıp vahlıyor; Sophia'ya sarsılmaz bağlılığı konusunda yeminler ediyor; onunla bir gün karşılaşmak mutluluğuna erişirse, onu bu bağlılığa inandırabileceğini umduğunu söylüyor; Lady Bellaston'a mektubuyla ilgili olarak yapacağı açıklamaları duyunca, Sophia'nın onu bağışlamasa bile, ona acıyacağını söylüyordu. Mektubunun sonunda Lady Bellaston ile evlenmek düşüncesinin aklının kenarından bile geçmediğine and içiyordu.

Sophia bu mektubu, iki kez üst üste büyük bir dikkatle okuduğu halde, Jones'un ne demek istediğini gene de anlayamadı. Hayal gücüne başvurduğu halde, delikanlının davranışını hoş gösterecek bir neden de uyduramadı. Jones'a hâlâ kızdığı su götürmezdi. Ne var ki, Lady Bellaston'a o kadar çok içerliyordu ki, başkasına karşı yönelecek kin pek kalmamıştı o tatlı yüreğinde.

Çok kötü bir rastlantı sonucu, halası, Lady Hazretlerini o gün yemeğe çağırmıştı. Öğleden sonra da, üçü beraber, ilkin operaya, daha sonra da Lady Thomas Hatchet'in toplantısına gideceklerdi. Sophia, bu eğlencelerden kurtulmaya can atıyordu; ama halasının damarına basmak da istemiyordu. Yalandan hasta olmak sanatına gelince, Sophia bu sanatın o kadar yabancısıydı ki, böyle bir kurnazlık aklına bile gelmedi. Giyindikten sonra, bu günün tüm tatsızlıklarına göğüs germeye kararlı olarak aşağı kata indi. Gerçekten de çok tatsız geçti o gün; çünkü Lady Bellaston, bizim genç kızımıza son derece nazik bir biçimde sinsice hakaret etmek için, her fırsattan yararlandı. Çok üzüntülü olan Sophia ise, bu hakaretlere karşılık verecek halde değildi. Sonra, doğrusunu söyleyelim, pek hazır cevap da sayılmazdı Sophia.

Zavallı genç kızımızın başına başka bir felâket de geldi o gün: Operada karşılaştığı Lord Fellamar, bayanlarla beraber, Lady Thomas Hatchet'in "davuluna," yani toplantısına geldi. Gerçi opera da, bu "davul" denilen toplantı da, kalabalık yerler olduğu için, Lord Haz-

retleri bir taşkınlık yapacak durumda değildi. Ne var ki, Sophia, bu adam yüzünden, iki yerde de oyalanamadı; çünkü ince ruhlu kadınların, kendilerine göz koyan, ama hoşlanmadıkları bir erkeğin yanında rahat etmesinin yolu yoktur.

Bu bölümde "davul" deyimini iki kez kullandık. Gelecek kuşakların, bu sözcüğü burada kullanıldığı anlamda anlamayacaklarını sandığımız için, şu sırada her ne kadar acelemiz olsa da, bir iki saniye durup, "davul" denilen eğlencenin ne biçim bir şey olduğunu anlatacağız. Üstelik bu eğlence, bir saniyede anlatılabilir de:

"Davul" süslü püslü kadınlarla erkeklerin bir toplantısıdır. Bu kadınlarla erkeklerin çoğu iskambil oyunu oynarken, bir kısmı da hiçbir şey yapmadan, öyle oturup durur. Evin hanımı, bir handa hancı kadının yüklendiği görevi yerine getirir; hancı kadınlardan farklı olarak da, bu işde hiçbir kazancı olmadığı halde, çok sayıda konuğu olmasıyla gururlanır.

Bu sıkıntılı toplantılarda biraz canlı davranabilmek için, insanın çok neşeli olması gerekir. Kibar çevreler ise, "neşeden yoksunuz" diyerek, sürekli yakınıp dururlar. Ancak yüksek sosyeteye özgü bir yakınmadır bu.

Böylesine anlamsız bir toplantıda bulunmanın, o sırada Sophia açısından ne denli dayanılmaz bir şey olduğunu bir düşünün hele! Ruhu sevdanın kederiyle doluyken, aklına gelen her düşünce bir eziyet kaynağıyken, neşeliymiş gibi haller takınmak, kim bilir ne denli güç gelmiştir bizim genç kızımıza!

Neyse, sonunda yatağına kavuştu. Korkarız ki, orada gerçekten dinlenemedi; ama kederini biraz olsun dindirebildi hiç olmazsa. Şimdi Sophia'yı orada bırakıp, öykümüzü sürdürüyoruz; çünkü kulağımıza, büyük bir olayın arifesinde bulunduğumuzu fısıldayan bir şeyler var.

BÖLÜM 7

Mr. Allworthy ile Mrs. Miller arasında geçen acıklı bir sahne

Mrs. Miller, yemekten dönen Mr. Allworthy ile uzun uzun konuş-

tu. Evden ayrıldığı sırada, Mr. Allworthy'nin ona lütfedip verdiği paranın tümünü Jones'un nasıl yitirdiğini; bu yüzden ne kadar çok sıkıntı çektiğini anlattı. (Bunların hepsini, ayrıntılı olarak, sadık Partridge'den öğrenmişti.) Bundan sonra, Jones'a ne denli büyük bir gönül borcu duyduğunu söyledi. Ne var ki, kızı konusunda fazla ayrıntıya girmedi; çünkü Mr. Allworthy'ye tam bir güven beslediği halde, altı yedi kişinin ne yazık ki bildiği bir olayı gizli tutmanın da yolu olmadığı halde, zavallı Nancy'nin erdemi açısından olumsuz sayılabilecek bazı şeyleri söylemeyi göze alamıyor; sanki kızı nikâh dışı doğurduğu bir bebeği öldürmüş de, kendi de bir yargıcın önünde tanıklık ediyormuş gibi, bazı şeyleri özenle örtbas ediyordu.

Bunları dinleyen Mr. Allworthy, bir insan ne denli ahlâksız olursa olsun, gene de iyi bir yanı bulunabileceğini söyledi.

"O adam, kötü olmasına kötü ama" dedi "ona biraz borçlu olduğunuzu kabul ediyorum. Onun için, bu konuyu tartışırken söylediklerinizi hoşgörmekle birlikte, bu adamdan artık hiç söz etmemenizi istiyorum; çünkü inanın bana, suçluluğu konusunda çok kesin, çok açık seçik kanıtlar elde ettim. Gereken önlemleri, ancak bunları elde ettikten sonra aldım."

Mrs. Miller "neyse efendim" dedi, "zamanla tüm gerçeklerin olduğu gibi meydana çıkacağından hiç kuşkum yok. Bu zavallı gencin, adını vermediğim bazı kişilerden fazla sevginize lâyik olduğunu o zaman anlayacaksınız."

Allworthy biraz kızdı: "Yeğenimin çekiştirilmesini istemiyorum. Eğer bu türden bir tek söz daha söylerseniz, evinizden çıkıp giderim. Yeğenim, dünyanın en değerli, en iyi insanıdır. Size bir kez daha söylüyorum: Dostça duygularından ötürü, o adamın yaptığı en kötü işleri benden gizlemek amacıyla o kadar ileri gitti ki, yeğenimi nerdeyse ayıplayacak hale geldim. O rezil adamın, iyi yürekli yeğenime nankörlüğü, beni ayrıca öfkelendiriyor. Yeğenimi gözümden düşürmek, onu mirasımdan yoksun bırakmamı sağlamak ve onun yerine geçmek için bir kumpas kurduğunu sanıyorum; çok da geçerli nedenleri var bu kuşkumun."

Mr. Allworthy'nin gülümsemeleri ne denli sevecen ve tatlıysa, kaş

çatmalan da o denli korkunçtu. Onun için Mrs. Miller, biraz çekinerek konuştu:

"Sizin lütfedip beğendiğiniz herhangi bir kişiye karşı çıkacak değilim, efendim. Böyle bir şey yapmak haddime düşmez, özellikle söz konusu kişi sizin en yakın akrabanız olunca... Ama o biçare gence iyi niyet beslediğim için, bana kızmayın efendim... Ne olur, kızmayın. Artık biçare diyebilirim ona. Oysa eskiden, ondan söz ederken en küçük bir saygısızlık göstersem, öfkelenirdiniz. Ona oğlum dediğinizi kaç kez duydum. Bir baba sevgisiyle, onu kaç kez anlatıp durdunuz bana. Hayır efendim! Onun güzelliği, yetenekleri, erdemleri; onun iyi huyu, cömertliği konusunda söylediğiniz o sevgi dolu, o iyi yürekli sözleri unutamıyorum. İnanın bana, efendim, hepsinin doğru olduğunu anladığım için unutamıyorum. Bunların doğruluğunu kendi gözlerimle gördüm. Bunların doğruluğu sayesinde ailem kurtuldu. Kusuruma bakmayın, efendim... Gönlümün bunca borçlu olduğu bu zavallı gencin çektiği acılar aklıma geldikçe ağladığım için, kusuruma bakmayın... Size kendi canından fazla değer verdiğini biliyorum. Gözünüzden düştüğünü düşündükçe ağlamalıyım, ağlamak zorundayım. Elinizde bir hançer olsa, o hançeri yüreğime saplamaya hazır olsanız, sizin eskiden sevdiğiniz, benim her zaman seveceğim bu gencin çektiklerine gene de ağlardım."

Bu sözleri duyan Allworthy, bir hayli heyecanlandı. Ama öfkeye pek benzemiyordu bu heyecan. Kısa bir sessizlikten sonra, Mrs. Miller'in elini tutup, büyük bir sevecenlikle konuştu:

"Hadi efendim, biraz da kızınızın durumunu düşünelim: Onun yararına görünen bir evliliğe sevinmenizi ayıplamıyorum. Ne var ki, bu evlilik, ancak damadınız babasıyla barışırsa yararlı olabilir kızınıza. Yaşlı Mr. Nightingale'i çok yakından tanırım; eskiden alış verişim oldu onunla. Onu görmeye gidip, size bir hizmette bulunmaya çalışacağım. O paraya düşkün bir adamdır bence. Ama bir tek oğlu olduğu, artık iş işten de geçtiği için, zamanla aklı başına gelebilir belki. İnanın bana, size yardım etmek için elimden geleni yapacağım."

İyi niyetli ve ulu gönüllü önerisi için Allworthy'ye üst üste teşekkür eden Mrs. Miller, bu fırsattan yararlanıp, "size bu zahmeti onun

sayesinde verebiliyorum, efendim" diyerek, Jones'a duyduğu gönül borcunu gene dile getirmekten kendini alamadı.

Allworthy, Mrs. Miller'in sözünü tatlılıkla kesti. Ama kadıncağızın ne denli soylu ilkelerin etkisiyle böyle konuştuğunu anlayacak kadar soylu bir insan olduğu için, Mrs. Miller'e kızmamıştı aslında. Hattâ Jones'un adam öldürmesi olayı, eski öfkesini yeniden tutuşturmasaydı, ona karşı belki de biraz yumuşayabilirdi; çünkü kötülüğün ta kendisi bile, Jones'un Mrs. Miller'e yaptığı iyiliği kötü bir maksada bağlayamazdı.

Mr. Allworthy, ile Mrs. Miller'in bir saatten fazla süren konuşmaları, Blifil ile başka birinin gelmesiyle sona erdi. Bu başka biri de, noter Mr. Dowling'di. Mr. Blifil, Mr. Dowling'e artık pek bayıldığı için, Mr. Allworthy, yeğeninin isteği üzerine onu kâhya yapmış; Mr. Western'e de tavsiye etmişti. Mr. Western ise, yer boşalır boşalmaz, onu aynı göreve alacağına söz vermişti. Mr. Dowling, Mr. Western'in bazı haciz işleriyle uğraşıyordu.

Bu haciz işleri için Londra'ya gelirken, fırsattan yararlanıp, Mr. Allworthy'ye biraz para getiren Mr. Dowling, başka bir işle ilgili olarak ona bir rapor vermek istiyordu. Ne var ki, bu tür işler, öykümüzde yer alamayacak kadar can sıkıcı olduğundan; dayıyı, yeğeni ve hukuk danışmanlarını, şimdi bu işlerle başbaşa bırakıp, başka konuları ele alacağız.

BÖLÜM 8

Çeşitli konular ele alınır

Mr. Jones'un yanına dönmeden önce, Sophia'ya gene bir göz atalım.

Genç kızımız, daha önce anlattığımız yatıştırıcı yöntemleri uygulayarak, halasını pek güler yüzlü bir hale sokmuştu; ama Mrs. Western'in onu Lord Fellamar ile evlendirmek konusunda gösterdiği işgüzarlığı hiç de azaltamamıştı. Lady Bellaston'un bir akşam önce

söyledikleri, bu işgüzarlığı büsbütün alevlendirdi: Lady Hazretlerine göre Sophia'nın davranışından ve Lord Fellamar'a karşı tutumundan, her türlü gecikmenin tehlikeli olacağı anlaşılıyormuş; bu işi başarmanın tek yolu, genç kıza düşünecek vakit bırakmadan, onu hemencecik nikâhlamakmış; o zaman Sophia, ne yaptığının nerdeyse farkına varamadan, evlenmek zorunda kalırmış; kibar çevrelerde nikâhların yarısı, bu tür koşullar altında kıyılırmış... Lady Hazretlerinin bu son sözü doğru olabilir bence. Nice mutlu çift arasında daha sonra görülen sevgiyi de bu koşullara bağlayabiliriz herhalde.

Lady Bellaston, Lord Fellamar'a da bu tür sözler etti. Tıpkı Mrs. Western gibi, Lord Fellamar da bu öğütleri öyle kolayca benimsedi ki, Sophia'nın halası, Lord Hazretlerinin isteği üzerine, hemen ertesi gün, genç çiftin başbaşa görüşmelerini kararlaştırdı. Bu karan Sophia'ya bildiren Mrs. Western öyle bir dayattı ki, Sophia bu görüşmenin gerçekleşmemesi için aklına gelen her şeyi boşuna söyledikten sonra, bir genç kızın gösterebileceği en uysal tutumu benimseyip, Lord Hazretlerini görmeye katlandı.

Bu tür konuşmalar pek eğlenceli olmadığından, Sophia ile Lord Fellamar'ın görüşmeleri sırasında söylenenlerin tümünü aktarmak niyetinde değiliz.

Lord Hazretleri, yüzü kızaran sessiz Sophia'ya, aşkların en tertemizi ve en ateşlisini tekrar tekrar dile getirdikten sonra, genç kız tüm cesaretini toplayıp, alçak sesle, titreyerek konuştu:

"Bir süre önce bana karşı davranışınızın, şimdi söylediklerinize uymadığının herhalde siz de farkındasınızdır, efendim."

Lord Fellamar, "çılgınlığımı bağışlamanızın bir yolu yok mu?" diye sordu. "Yaptığım şey, aşkımın şiddetinden ötürü aklımı kaçırdığımı size ne yazık ki kanıtladı."

Sophia "bana karşı iyi niyet beslediğinizi kanıtlamak da sizin elinizde, Lord Hazretleri" diye karşılık verdi. "Bu iyi niyeti sadece hoş görmekle kalmam, size gönül borcu da duyarım o zaman."

Lord Fellamar heyecanlandı: "Ne yapabileceğimi söyleyin!"

Sophia, gözlerini, elinde tuttuğu yelpazesine dikti: "Bu sahte sevdanın beni ne denli tedirgin ettiğinin farkındasınız, Lord Hazretleri?"

"Bu sevdaya sahte diyebilecek kadar zalim misiniz yoksa?"

Sophia, bu soruya "evet, Lord'um" diyerek yanıtladı. "Eziyet ettiğiniz kişilere sevdadan dem vurmak, hem sahte bir davranış, hem de bir hakarettir. Benim böyle peşime düşmeniz, zalimce bir eziyet bana karşı. Hattâ içine düştüğüm kötü durumu, kötü bir biçimde sömürüyorsunuz böylece."

Lord Hazretleri "ey güzeller güzeli, tapınılası genç kız!" diye bağırdı. "Durumunuzu sömürmekle suçlamayın beni! Ben sadece sizin onurunuzu, sizin yararınızı göz önünde tutuyorum. Tek düşüncem, tek umudum, tek isteğim; kendimi, ünvanımı, servetimi, her şeyimi sizin ayaklarınızın dibine sermek."

Sophia "Lord Hazretleri" dedi, "işte benim yakındığım şeyler de sizin o ünvanınız, o servetiniz. Akrabalarım pek beğeniyorlar bunları. Ama ben, bu tür şeylere aldırmıyorum... Size gönül borcu duymamın, bir tek çaresi var."

"Beni bağışlayın, tanrısal yaratık! Bana gönül borcu duymanız söz konusu olamaz; çünkü sizin için yapabileceğim her şeyi nasılsa hakketmişsinizdir siz. Üstelik bunları yapmak bana haz verecek."

Sophia "Lord Hazretleri" dedi, "size gönül borcu duyabilirim, gözüme girebilirsiniz, size karşı olumlu bir tutum benimseyebilirim. Eğer ulu gönüllü bir insansanız, bunları elde etmeniz çok kolay: Şimdi size yalvarıyorum, hiçbir zaman gerçekleşemeycek olan bu isteğinizden vazgeçiniz. Bu dileğimi yerine getirmeniz için yalvarırken, sadece kendimi değil, sizi de düşünüyorum; çünkü mutsuz bir kıza işkence etmekten haz alamayacak kadar soylusunuz siz. Başıma ne dertler açarsanız açın, böyle direnerek beni kandıramayacağınız namusum üzerine, ruhumun selâmeti üzerine yemin ettiğime göre, kendi huzurunuzun kaçmasından başka ne kazanabilirsiniz bu direnmenizle?"

Bunun üzerine Lord Hazretleri derin derin içini çekti: "Demek ki, efendim, sizin nefret edeceğiniz, sizin hor göreceğiniz kadar karabahtlı bir erkeğim ben. Yoksa... Kusuruma bakmayın ama, başka biri mi var yoksa?"

Lord Fellamar bunu sorarken durakladı. Sophia ise, bir hayli yi-

ğitçe yanıtladı bu soruyu:

"Niçin böyle davrandığım konusunda size hesap vermeyeceğim, Lord Hazretleri. Benimle evlenmeyi istemek lütfunda bulunduğunuz için, size teşekür borçluyum. Böyle bir öneriye ne lâyik olduğumu, ne de bunu beklediğimi söyleyebilirim. Ne var ki, Lord Hazretleri, bunun nedenlerini bana sormayacağınızı umarak, önerinizi kabul edemeyeceğimi size bildiriyorum."

Lord Fellamar'ın bu sözlere verdiği uzun yanıtı gerçi tam anlayamadık ama, söyledikleri, akla da, dilbilimi kurallarına da ters düşüyordu bize kalırsa. Tantanalı söylevini şöyle bitirdi: Eğer Sophia, daha önceden bir baya bağlandıysa, ne denli mutsuz olursa olsun, kendi onurunu göz önünde tutarak, bu evlilikten vazgeçecekti.

Sophia'nın bu sözlere öfkelenip, hakarete uğramışcasına ters bir yanıt vermesine bakarsak, Lord Hazretlerinin "bay" sözcüğünü fazlasıyla vurguladığı sonucuna varabiliriz belki.

Bizim genç kız, sesini her zamankinden fazla yükselterek konuşurken, halası, yanakları tutuşmuş bir halde, gözlerinden alevler saçarak, odaya girdi.

"Sizin böyle karşılanmanızdan utanç duyuyorum, Lord Hazretleri" dedi. "Bize bağışladığınız onurun hepimiz farkındayız. Bunu bilmenizi istiyorum. Size gelince Miss Western, ailenizin sizden beklediği bu değildir."

Lord Hazretleri, bizim genç kızı korumaya kalktı; ama bu çabası hiçbir sonuç vermedi. Sophia, mendilini çıkarıp kendisini bir iskemleye atarak, hüngür hüngür ağlamaya başlayıncaya kadar, halası konuşup durdu.

Lord Fellamar gitmeden önce, durumundan acı acı yakındı. Mrs. Western ise, yeğeninin Lord hazretlerinin tüm isteklerini yerine getirmesi gerektiğine, mutlaka da bu isteklerin yerine getirileceğine yeminler etti:

"İnanın bana, Lord Hazretleri" dedi, "bu kız, servetine de ailesine de uygun olmayan bir biçimde, budalaca eğitildi. Üzülerek söylüyorum ama, bütün bunlar babasının kabahatı. Bir genç kızın çekingen olması gerektiği konusunda, yeğenimin köylülere özgü saç-

ma sapan görüşleri var. Namusum üzerine yemin ederim ki, direnmesinin tek nedeni budur. Aslında zeki olduğu için, ergeç aklını başına toplayacağına da güveniyorum."

Sophia, şimdiye dek hiç göstermediği bir öfkeyle, biraz önce odadan çıktığı için, bu son sözler onun önünde söylenmemişti. Lord Hazretleri gitmeden önce, Mrs. Western'e üst üste teşekkürlerini sundu; hiçbir şeyin yenemeyeceği aşkını, ateşli demeçlerle dile getirdi. Sophia'nın halası ise, onu elinden geldiğince yüreklendirdi.

Sophia ile Mrs. Western arasında olup bitenleri anlatmadan önce, halanın böyle burnundan soluyarak odaya girmesine neden olan tatsız olayı açıklamak, belki de yerinde olabilir şimdi:

Okuyucumuza şunu bildirelim ki, Sophia'nın şu sırada hizmetçisi olan kız, bir süre Lady Bellaston'un saçlarını tarayıp fırçaladıktan sonra, Lady Hazretlerinin tavsiyesi üzerine, Mrs. Western tarafından hizmete alınmıştı. Çok aklı başında olan bu kıza, genç hanımını sıkı bir gözaltında tutması için kesin emirler verilmişti. Bunu üzülerek bildiriyoruz ama, yeni hizmetçiye bu emirleri Mrs. Honour iletmişti. Lady Hazretleri, Mrs. Honour'un gözüne artık öyle bir girmiş, kendini öyle bir sevdirmişti ki, kadıncağızın eskiden Sophia'ya duyduğu bağlılığın zerresi kalmamıştı Mrs. Honour'da.

Sophia'yı görmeye gelen Mrs. Miller gittikten sonra, hanımının yanına geri dönen yeni hizmetçi, yani Betty, onun upuzun bir mektubu büyük bir dikkatle okuduğunu gördü. Sophia'nın bu mektubu okurken gösterdiği heyecan, Betty'nın bazı kuşkularını destekler nitelikteydi. Üstelik bu kuşkular sağlam bir temele dayanıyordu; çünkü hizmetçi kız, Sophia ile Mrs. Miller'in tüm söylediklerine kulak misafiri olmuştu.

Betty, olup bitenleri Mrş. Western'e bildirdi. Sophia'nın halası, hizmetçiyi çok övüp, gösterdiği bağlılığı da biraz ödüllendirdikten sonra, "mektubu getiren kadın geri dönerse, onu benim yanıma getir" emrini verdi.

Kötü bir rastlantı sonucu, Sophia, tam Lord Hazretleriyle görüştüğü sırada, Mrs. Miller gene geldi. Betty aldığı emirlere uyarak, onu doğru Mrs. Western'in yanına gönderdi. Bir gün önce olanları bilen

Mrs. Western, Mrs. Miller'i kolayca aldatıp, Sophia'nın ona her şeyi anlattığına inandırarak, Jones ve mektup konusunda kadıncağızın bildiklerinin tümünü ağzından aldı.

Zavallı Mrs. Miller, tam anlamıyla saf bir insandı. Kendisine söylenenlerin tümüne inanıverirdi. Saldırı ve kendini korumada kullanılan yalancılık denilen silahtan onu yoksun bırakmıştı. Doğa Birazcık yalan söylemek zahmetine katlanan herhangi biri, Mrs. Miller'i kolayca aldatabilirdi. İşte şimdi Mrs. Western de, bildiği her şeyi söylettirdi kadıncağıza. Gerçi Mrs. Miller fazla bir şey bilmiyordu ama; bu kadarı bile, Sophia'nın halasının kuşkularını uyandırmaya yetti. Mrs. Miller'i kovmadan önce, Sophia'nın onu görmeyeceğini, o mektuba bir yanıt yazmayacağını, başka bir mektup kabul etmeyeceğini, kesin bir dille söyledi. Mrs. Miller'in üstlendiği bu çirkin göreve muhabbet tellâllığından başka bir ad verilemeyeceği konusunda da çok güzel bir nutuk attı.

Öğrendikleri, Mrs. Western'in keyfini fena halde kaçırmıştı. Genç çiftin bulunduğu yere bitişik odaya geçip, Sophia'nın, aşkını ilân eden Lord Hazretlerini nasıl terslediğini duyunca; Mrs. Western'in zaten tutuşmuş olan öfkesi, alev alev yanmaya başladı. Yeğeninin üstüne kudurmuşcasına saldırdı. Bu durumu ve Lord Fellamar gidinceye kadar olup bitenleri daha önce anlatmıştık nasılsa.

Lord Fellamar evden çıkar çıkmaz, Mrs. Western, Sophia'nın yanına gitti. Ona gösterdiği güveni kötüye kullandığı için; daha bir gün önce en kutsal şeyler üstüne yemin ederek bir daha görmeyeceğini söylediği bir adamla temas kurduğu için, yeğenini çok acı sözlerle azarladı.

Sophia, halasına karşı çıkıp böyle bir şey yapmadını söyledi.

"Nasıl! Nasıl, Miss Western!" dedi hala. "Dün ondan mektup almadım mı diyeceksiniz yoksa?"

Sophia biraz şaşkına döndü: "Mektup mu, efendim?"

"Benim söylediklerimi bir kez daha söylemek pek terbiyeli bir davranış değildir, küçük hanım. Mektup diyorum size! Ve bu mektubu bana hemen göstermenizi istiyorum."

"Ben yalan söyleyecek kadar küçülmem, efendim. Bir mektup al-

dığım doğrudur. Ne var ki, bu mektubu istemeyerek, hattâ buna karşı koyarak aldım."

"Öyle mil Öyle mi, küçük hanımı" diye bağırdı hala. "O mektubu aldığınız için utanmanız gerekir. Nerede o? Nerede o? Göreceğim o mektubu."

Bu kesin istek karşısında, Sophia bir an durakladı. Sonra mektubun cebinde olmadığını söyleyerek (olmadığı da sahiden doğruydu) özür diledi.

Bunun üzerine, sabrı tükenen hala, kısa bir soru sordu Sophia'ya:

"Lord Fellamar ile evlenecek misin, yoksa evlenmeyecek misin?'

Sophia, bu soruyu kesin bir "hayır" ile yanıtladı.

Ağzından bir küfür ya da bir küfre çok benzeyen bir ses çıkaran Mrs. Western, Sophia'yı ertesi sabah erkenden babasına teslim edeceğini bildirdi.

Derken bizim genç kız, halasıyla tartışmaya başladı:

"Mutlaka evlenmek zorunda mıyım, efendim? Sizi ille evlenmeye zorlasalardı, bunu ne denli zalim bir tutum sayacağınızı; sizi bu konuda özgür bırakmakla annenizle babanızın ne kadar iyi davrandığını bir düşünün hele. Ben ne yaptım da bu özgürlük benden esirgeniyor? Babam izin vermeden, hiçbir zaman evlenmem. Sizin izniniz olmadan da evlenmem. İkinizin de istemediği biriyle evlenmeye kalkarsam, siz ikiniz ancak o zaman beni başka biriyle evlenmeye zorlayabilirsiniz."

"Şu an cebinde bir katilin mektubunu taşıyan bir kızdan bunları dinlemeye nasıl dayanırım?" diye bağırdı Mrs. Western.

Sophia "cebimde öyle bir mektup yok şu an" diye karşılık verdi. "Ama o gerçekten bir katilse, sizi tedirgin edemeyecek hale gelir kısa bir süre sonra."

"Bu ne yüzsüzlük, Miss Western? Benim önümde o rezil herife sevginizden nasıl söz edebilirsiniz?"

"Sözlerimi çok garip bir biçimde yorumluyorsunuz doğrusu."

"Miss Western!" diye bağırdı hala. "Ben bunlara katlanacak değilim. Bana karşı böyle davranmayı babanızdan öğrendiniz. Yüzüme karşı yalan söylüyorsun demeyi o öğretti size. Yanlış bir eğitim

yöntemi izleyerek, sizi tamamiyle mahvetti. Ama bu eğitimin olumlu sonuçlarını pek yakında görür umarım; çünkü yarın sabah sizi babanıza götüreceğim. Bunu bir kez daha söylüyorum size: Kuvvetlerimin tümünü savaş alanından çekip, akıllı Prusya kralı Yüce Frederick gibi, tamamiyle yansız kalacağım bundan böyle. İkiniz de öyle akıllısınız ki, ben sizleri idare edemem. Hazırlanın; çünkü yarın sabah bu evi boşaltacaksınız."

Sophia, onu yola getirmek için elinden geleni söyledi. Ne var ki, Mrs. Western, söylediklerinin hiçbirine kulak asmadı. Fikrini değiştirmesi pek olası görülmediği için, Sophia'nın halasını böyle kararlı bir halde bırakmak zorundayız şimdilik.

BÖLÜM 9

Hapishanede Mr. Jones'un başına gelenler

Mr. Jones, hapishanede tek başına (ancak Partridge onu avutmak için ara sıra uğruyordu) ve hazin hazin, yirmi dört saatten fazla Mr. Nightingale'in gelmesini bekledi. İyi yürekli Mr. Nightingale, arkadaşını unutmuş ya da yüzükoyun bırakmış değildi. Bu yirmi dört saatin büyük bir kısmını Jones'a hizmet ederek geçirmişti aslında.

Nightingale sorup soruşturduktan sonra, bu uğursuz düellonun başlangıcını, o sırada Deptford'da demir atmış bir savaş gemisinin tayfasından başka hiç kimsenin görmediğini öğrenmiş; bu tanıklarla konuşmak için, Deptford'a gitmişti. Aradığı adamların hepsinin karaya çıktığını söylemişlerdi orada. Peşlerine düşen Nightingale,, şuraya buraya giderek, iki tayfayı, Aldersgate'e yakın, serserilerin gittiği ucuz meyhanede, üçüncü bir kişiyle içki içerken bulmuştu sonunda.

Hapishaneye gelince, Nightingale, Jones ile yalnız kalmak istedi (çünkü Partridge de oradaydı o sırada.) Partridge odadan çıkar çıkmaz da, Nightingale, Jones'un elini yakaladı.

"Ne olur, benim yiğit dostum" dedi, "şimdi söyleyeceklerim seni

fazla yıkmasın. Kötü haberler getirdiğime çok üzülüyorum. Ama bunu sana söylemek benim görevim."

"O kötü haberin ne olduğunu anladım bile. Demek ki, o zavallı bay öldü..."

"Ölmemiştir umarım" dedi Nightingale. "Daha bu sabah yaşıyordu. Gelgelelim sana boşuna umut vermek de istemem. Duyduğuma göre, aldığı o yara ne yazık ki, adamcağızı öldürürmüş. Ama adam ölse bile, eğer o olay tıpkı senin söylediğin gibi olup bittiyse, kendi vicdan azabından başka hiçbir şeyden korkmana gerek yok... Kusuruma bakma, sevgili Tom, bir ricada bulunacağım şimdi: İşine gelmese bile, gerçeği tam olarak dostlanna söyle. Eğer bizden bir şeyler gizlersen, kendi kendine düşmanlık etmiş olursun."

Jones "benden böyle zalimce kuşkulanman için bir neden olabilir mi, sevgili Jack?" diye sordu.

"Biraz sabret, sana her şeyi anlatacağım: İyice araştırıp soruşturduktan sonra, bu uğursuz olaya tanık olan iki kişiyi bulabildim. Ne yazık ki, bu öyküyü seni temize çıkaracak biçimde anlatmıyorlar onlar."

"Peki, ne diyorlar?"

"Ne yazık ki, senin açından kötü sonuçlar doğurabilecek şeyler söylüyorlar. Çok uzakta olduklarından, neler konuştuklarınızı duymamışlar. Ama ikisine göre de, saldırıya ilk sen geçmişsin."

Jones "ruhumun selâmeti üstüne yemin ederim ki, yalan söylüyorlar" dedi. "İlk o vurdu bana. Hem de onu hiç kışkırtmadığım halde... Bu herifler beni neden yalan yere suçluyorlar acaba?"

"Onu bilemem. Ama eğer sen kendin ve senin en candan dostun olan ben, bu deniz erlerinin seni neden suçlamak istediklerini anlayamazsak; senin de, benim de ne düşündüğümüze hiç aldırmayan bir yargıçlar kurulu, onlara ne diye inanmasın? Deniz erlerine üst üste soru sordum. Orada bulunan, bana kalırsa da denizcilikle ilgili bir iş yapan bir bay da aynı sorulan sordu. O bay çok olumlu davrandı sana karşı. Bir insanın yaşayıp yaşamaması söz konusu olduğunu ileri sürerek, adamların söylediklerinin doğru olup olmadıklarını tekrar tekrar sordu. İki deniz eri de söylediklerinin doğru

olduğunu, bu konuda yemin ederek tanıklık yapacaklarını bildirdiler. Allah aşkına, sevgili dostum, aklını başına topla; çünkü onlar haklı çıkarsa iş işten geçmeden önce, kendini savunmanın çarelerini düşünmelisin. Seni üzmek istemem ama; adam sana bir şeyler söyleyerek seni ne denli kışkırtmış olursa olsun, yasaların acımasızlığını gene de bilirsin herhalde."

"Ah dostum" dedi Jones "benim gibi bir karabahtlı ne diye savunsun kendini? Üstelik adım katile çıktıktan sonra, yaşamak isteyeceğimi mi sanıyorsun? Akrabalarım olsaydı (ne yazık ki, yok) bir insanın işleyebileceği en korkunç suçu işlediği sanılan bir adamı savunmalarını onlardan isteyecek kadar yüzsüz olabilir miyim? İnan bana, yeryüzünde umudum kalmadı. Ama yeryüzündekilerden çok daha yüce olan bir Yargıca güvenim var. Korunmaya lâyiksem, beni o koruyacaktır."

Jones bunları söyledikten sonra, şimdiye değin anlattıklarının doğru olduğuna en kutsal bildiği şeyler üstün içtenlikle yemin etti.

Bunun üzerine Nightingale, gene fikir değiştirmeye arkadaşına gene inanmaya başladı. O sırada odaya giren Mrs. Miller, üstlendiği elçilik görevinin nasıl hazin bir sonuca vardığını büyük bir üzüntüyle anlattı.

Jones, kadıncağızın raporunu dinledikten sonra, yiğitçe konuştu:

"İşte dostum, canımı kurtarmak ya da kurtarmamak artık vız gelir bana. Döktüğüm kanın kefaretini ölerek ödemem, Tanrının buyruğudur belki. Ama tanrı beni bağışlar da, namusum günün birinde aklanırsa, ölmeden önce söylediklerimin doğru olduğuna da belki inanırlar."

Bunun üzerine Jones ile arkadaşları, çok hazin bir havaya girdiler. Ancak pek az sayıda okuyucum orada bulunup bu hazin sahneyi görmek isteyeceğine göre, pek az sayıda okuyucum da o sırada olup bitenlerin ayrıntılı olarak anlatılmasını isteyeceklerdir bana kalırsa. Onun için, bunu atlayıp, gardiyanın odaya girmesine geçeceğiz şimdi.

Gardiyan, dışarda bekleyen bir bayanın, uygun bir zamanda Jones ile görüşmek istediğini söyledi.

Bu habere pek şaşan Jones, tanıdığı hiçbir bayanın onu burada görmek isteyeceğini sanmadığını söyledi. Ama herhangi bir kişiyi kapıdan çevirmesi için de bir neden olmadığından, Mrs. Miller ile Mr. Nightingale odadan çıkar çıkmaz, bayanın içeri alınmasını istedi.

Bir bayanın kendisi görmeye geldiğini duyunca zaten hayrete düşen Jones, bu bayanın Mrs. Waters olduğunu görünce, kim bilir nasıl şaşkına dönmüştür. Şimdi onu bir süre bu şaşkınlık halinde bırakıp, okuyucumuzun şaşkınlığını gidermeye çalışacağız; çünkü herhalde okuyucum da bir hayli hayret etmiştir bu bayanın hapishaneye gelmesine.

Bu Mrs. Waters'in kim olduğunu okuyucum pek âlâ bilir. Ne biçim bir kadın olduğunu da iyice anlamıştır herhalde. Onun için biz, Mrs. Waters'in Mr. Fitzpatrick ve öteki İrlandalı bayla birlikte Upton'dan arabaya binip Bath'a gittiğini anımsatmakla yetinelim.

O sırada Mr. Fitzpatrick'in elinde boş bir memurluk kadrosu vardı, yani "eş kadrosu" boştu. Neden derseniz, bu eş görevini yerine getiren bayan istifa etmiş; istifa etmese bile, görev yerinden kaçmıştı. İşte bu yüzdendir ki, arabada giderken Mrs. Waters'i yakından inceleyen Mr. Fitzpatrick, onu bu göreve son derece uygun bulmuştu. Bath'a varınca, kadın, hemen bu göreve atanmıştı. Mrs. Waters de, hiç kılı kırka yarmadan görevi kabul etmişti. Böylece söz konusu bayla bayan, Bath'da karı koca olarak yaşamışlar; Londra'ya karı koca olarak gelmişlerdi.

Belki Mr. Fitzpatrick öyle akıllı bir adamdı ki, aynı değerde olan ikinci malı ele geçirmeden, birinci malı elden çıkarmaya yanaşmıyordu. Bu ikinci mal ise, bir tasarıdan başka bir şey değildi şimdilik. Belki de Mrs. Waters görevini öyle üstün bir beceriyle yerine getirmişti ki, Mr. Fitzpatrick onu aslî görevde tutmak, karısını ise (çoğunlukla görüldüğü gibi) bu göreve sadece vekâleten atamak istiyordu. Bu olasılıklardan hangisinin doğru olduğunu kestiremem. Ancak şu kadarını biliyorum: Mr. Fitzpatrick, Mrs. Waters'e karısından hiçbir zaman söz etmedi; Mrs. Western'in verdiği mektubu Mrs. Waters'e hiç göstermedi; karısını yeniden ele geçirmek istediğini hiç mi hiç anlatmadı; Jones'un adını da bir tek kez anmadı. Gerçi Mr.

Fitzpatrick Jones ile karşılaşır karşılaşmaz onunla düello yapmaya niyetleniyordu; ama akıllı geçinen bazı adamlar gibi, bir eşin, bir annenin, bir kız kardeşin, kimi zaman da tüm bir ailenin, düello konusunda güvenilir yardımcılar olduğuna inanmıyordu. İşte bundan ötürü, Mrs. Waters, ancak Mr. Fitzpatrick yarasının sanldığı meyhaneden evine getirilince, durumu öğrenebildi.

Mr. Fitzpatrick, hiçbir şeyi nasılsa açık seçik anlatamazdı. Şimdiyse, kafası büsbütün karışıktı belki. Onun için Mrs. Waters, onu böyle yaralayan bayın, eskiden kendi yüreğini de yaralayan bayın ta kendisi olduğunu ancak bir süre sonra anlayabildi. Mrs. Waters'in aldığı yara, öldürücü olmamakle beraber, öyle derindi ki, bir hayli büyükçe bir iz bırakmıştı yüreğinde. Mrs. Waters, bu sözümona cinayet yüzünden Gate-house'a hapsedilen adamın Mr. Jones olduğunu öğrenir öğrenmez, ilk fırsattan yararlanıp Mr. Fitzpatrick'i hastabakıcıya teslim ederek, düellonun kahramanını görmek için hastahaneye koştu.

Mrs. Waters, keyfi yerinde olarak odaya girmişti. Ama onu görünce irkilen, "aman Tanrım!" diyen Jones'un hazin halini görünce, neşesi hemen söndü.

"Evet, hayret etmenize şaşmıyorum" dedi. "Beni görmeyi ummuyordunuz herhalde; çünkü buraya herhangi bir bayan değil, insanın karısı gelir ancak. Beni ne denli etkilediğinizi herhalde anlaşmışsınızdır, Mr. Jones. Upton'da ayrıldığımız sırada, böyle bir yerde bir kez daha karşılaşacağımız hiç aklıma gelmezdi."

"Beni görmeye gelmeniz, iyi yüreğinizi gösteriyor, efendim; çünkü düşenleri hiç kimse aramaz; özellikle böyle korkunç yerlerde hiç aramaz."

"İnanın bana, Mr. Jones, sizin Upton'da gördüğüm o hoş adam olduğunuza nerdeyse inanmayacağım geliyor. Dünyanın hiçbir zindanı, yüzünüz kadar kasvetli olamaz. Acaba derdiniz ne?"

"Burada olduğumu bildiğinize göre, efendim, bunun korkunç nedenini de bildiğinizi sanıyordum."

"Pöfl" dedi Mrs. Waters. "Düelloda adamın birini şişlediniz, işte o kadar."

Mrs. Waters'in durumu böyle hafife almasına bir hayli kızan Jones, olup bitenlere ne denli pişman olduğunu anlattı.

Mrs. Waters "efendim" dedi, "mademki bu olay sizi bu kadar çok üzdü, yüreğinize biraz su serpeyim bari: O bay ölmedi. Ölüm tehlikesi geçirmediğini de biliyorum. Yarasını ilk saran hekim, genç bir adamdı. Onu iyileştirerek ün kazanabilmek için, yaranın son derece ağır olduğunu mahsus söyledi. Ona daha sonra bakan kralın hekimine göre, eğer ateşli bir hastalığa tutulmazsa (böyle bir hastalığın da hiçbir belirtisi yok şimdilik), canının tehlikeye girmesi için en küçük bir neden yok ortada."

Bunu duyan Jones'un yüzünün sevinçle parladığını gören Mrs. Waters, söylediklerinin doğruluğunu bir kez daha vurgulamak istedi:

"Son derece olağanüstü bir rastlantı sonucu, ben de bu bay da aynı evde kiracıyız. Bayı gördüm. Yemin ederim ki, size haksızlık etmiyor. Bu işin sonu ne olursa olsun, size kendi saldırdığını, sizin hiçbir suçunuz olmadığını söylüyor."

Aldığı bu habere son derece sevinen Jones, kadının daha önceden çok iyi bildiği birçok konuda Mrs. Waters'e bilgi verdi; Mr. Fitzpatrick'in kim olduğunu, kendisine neden kızdığını açıkladı. Sadece Sophia'nın adını gizleyerek, manşon öyküsünü ve Mrs. Waters'in bilmediği buna benzer birçok şeyi de anlattı. Ondan sonra da, şimdiye dek yaptığı ahlâksızlıklar ve çılgınlıklardan ötürü ne denli pişman olduğunu söyledi. Yaptıklarının hepsi öyle kötü sonuçlar doğurmuştu ki, eğer bunlan bir ders saymaz da gelecekte bu kusurlarından vazgeçmezse, bağışlanması olası değildi. Bizim delikanlı, başına daha da korkunç şeyler gelmemesi için artık bir daha günah işlememeye kararlı olduğunu bildirerek, sözlerine son verdi.

Mrs. Waters, Jones'un söylediklerini alaya aldı; bunların tümünün üzüntünün ve mahpusluğun bir sonucu olduğunu söyledi. Şeytanın bile hastalanınca, bir papaz gibi yaşamaya kalktığı konusunda şakalar yaptı.

"Çok yakında özgürlüğünüze kavuşunca, eskisi gibi neşeli olacağınızdan hiç kuşkum yok" dedi. "O zaman, vicdan azabının doğurduğu tüm bu sağlıksız düşüncelerden de sağ salim kurtulacağı-

nızı biliyorum."

Mrs. Waters, bu türden daha birçok lâf etti. Bunlan aktarırsak, kadıncağız, birçok okuyucunun gözünden düşebilir. Kimi okuyucular da, Jones'un bunlara karşılık söylediklerini gülünç bulabilir. Onun için, bu iki kişinin bundan sonra birbirlerine ne dediklerini anlatacak değiliz. Ancak şu kadarını belirtmekle yetinelim: Bu görüşme, ahlâka aykırı hiçbir durum olmadan, bayandan fazla bizim delikanlıyı sevindirerek, sona erdi. Neden derseniz, Jones, Mrs. Waters'in verdiği haberleri duyunca sevinçten uçmuştu. Oysa Mrs. Waters, ilk karşılaşmalarında bambaşka sandığı bir erkeğin bu pişman halinden pek hoşnut kalmamıştı.

Böylece Jones'un Mr. Nightingale'in söylediklerinden duyduğu üzüntü bir hayli geçti. Gelgelelim, Mrs. Miller'in getirdiği haber, onu hâlâ perişan etmekteydi. Mrs. Miller'in anlattıklanyla Sophia'nın mektubunda yazdıklan birbirini öyle tutuyordu ki, genç kızın mektubu halasına gösterdiğinden ve ondan ayrılmaya kesinlikle karar verdiğinden en küçük bir kuşkusu yoktu delikanlının. Jones için korkunç bir işkenceydi bu. Bunun kadar korkunç sayılabilecek ancak bir tek şey daha olabilirdi. O uğursuz haberi almak da meğer kaderiymiş Jones'un. Bu haberin ne olduğunu, bir sonraki kısmın ikinci bölümünde okuyucumuza bildireceğiz.

BÖLÜM 1

Okuyucumuza "hoşça kal" diyoruz

İşte okuyucum, uzun yolculuğumuzun son aşamasına vardık artık. Bunca sayfa boyunca beraber gittiğimize göre, bir posta arabasında günlerce yanyana oturan yolcular gibi davranalım birbirimize karşı. Gerçi yol boyunca arabadakiler arasında hır çıkmış olabilir; birbirlerinin de damarına basmışlardır belki. Ama arabaya son kez binerken, herkes barışır, herkesin yüzü güler, herkes neşe içindedir. Neden derseniz, biz okuyucularımızla bir daha belki hiç karşılaşmayacağımız gibi, o arabadakilerin de birbirlerini artık hiç görmemeleri olasılığı vardır.

Böyle bir benzetmeyi kullanmaya başladığıma göre, banaizin verin de bunu biraz daha sürdüreyim: Kitabımın şu son kısmında, demin sözünü ettiğim yolculara öykünmek niyetindeyim. Herkesce bilindiği gibi, yolculuğun sonunda, şakalaşmaktan ve alay etmekten tümüyle vazgeçilir. Yol boyunca en çok şaklabanlık yapanlar bile, bundan artık vazgeçerler; konuşmalar genellikle yalın ve ağırbaşlı olur.

Okuyucum, ben de tıpkı bu yolcular gibi davranıp, bu kitap boyunca seni eğlendirmek için ara sıra yaptığım şakalardan vazgeçeceğim şimdi. Üstelik bu son kısma o kadar çok sayıda ve değişik konular tıkıştırmak zorundayım ki, üstüne tam uyku bastığı sırada uyuklamanı belki de engelleyen o güldürücü gözlemlere pek yer kalmayacak bundan böyle. Gülmeceye benzer ya hiçbir şey, ya da pek az şey bulabileceksin bu son kısımda. Artık sadece öykümüzü anlatmakla yetineceğiz. Bu kısımda ne kadar çok sayıda, ne kadar büyük olaylar olduğunu görünce de, bu kadar az sayfada bu kadar çok şey anlatılmasına şaşacaksın aslında.

Şimdi dostum, (elime başkası geçmeyeceğine göre) bu fırsattan yararlanıp, sana içtenlikle esenlik diliyorum. Seni oyalayabildim mi bilemem; ama inan bana, bunu başarabilmeyi çok istedim. Eğer seni kızdırdığım olduysa, bil ki, bunu istemeyerek yaptım. Burada söylediğim bazı şeyler, senin ya da dostlarının damarına basmış olabilir. Ama yemin ederim ki, sizlere yöneltilmiş değildi bu sözler. Benimle ilgili olarak, kim bilir ne masallar uydurmuşlardır sana. Seninle birlikte yolculuk edenin pek rezil bir herif olduğunu da söylemişlerdir bu arada. Ama bunlan söyleyenler bana haksızlık ediyor; çünkü yeryüzünde hiç kimse, rezillikten benim kadar nefret edemez, rezilliği benim kadar hor göremez. Yeryüzünde hiç kimseye bana davranıldığı kadar rezilce davranılmadığına göre, çok da inandırıcı bir nedeni vardır bu tutumumun. Yapıtlarında beni acımasızca rezil eden heriflerin kimi rezilce yazılanni, sözde ben kendim yazdım diye suçlanmam, işin en acı yanıdır.

Ne var ki, okuyucum, sen bu sayfayı okuduğun sırada, onlann yazdıklarının çoktan ölmüş olacağını biliyorum; çünkü yaratıcılık dönemim ne denli kısa olursa olsun, benim yazdıklanm, kendi sakat bedenimden de, beni aşağılamaya kalkan çağdaşlarımın cılız yazılanndan da daha çok yaşayacaktır herhalde.

BÖLÜM 2

Çok feci bir olay anlatılır

Jones, daha önce de sözünü ettiğimiz o tatsız düşüncelerle kendi kendine eziyet ederken, Partridge, sendeleye sendeleye odaya girdi. Yüzü kül gibi, gözleri bir noktaya dikili, saçları diken dikendi, her bir yanı zangır zangır titriyordu. Sözün kısası, kendi bir hortlakmış, ya da bir hortlak görmüş gibi bir hali vardı. Partridge'in bu halde ansızın ortaya çıkması, kolayca korkmayan Jones'u bile bir hayli dehşete düşürdü. Bizim delikanlının da rengi attı; biraz kekeleyerek, ne olduğunu sordu.

Partridge "ne olur, bana kızmayınız, efendim" dedi. "Vallahi kulak misafiri olmak istemiyordum. Ne çare ki, bitişik odada kalmak zorundaydım. Yüzlerce mil uzakta olsaydım da, duyduklarımı hiç duymasaydım keşkel"

Jones "ne oluyor?" diye sordu.

"Ne mi oluyor, efendim! Aman Tanrım! Demin bu odadan çıkan kadın, Upton'da sizinle barebar olan kadın değil miydi?"

"Evet Partridge, öyleydi."

Partridge zangır zangır titriyordu: "Peki, efendim, siz o kadınla gerçekten yattınız mı?"

"Aramızda olup bitenleri herkes biliyor, ne yazık ki..."

Partridge "Allah aşkına, efendim" diye yalvardı. "Onunla yatıp yatmadığınızı ne olur söyleyin bana."

"Yattığımı biliyorsun."

"Öyleyse Tanrı ruhunuzu korusun, Tanrı günahınızı bağışlasın!" dedi Partridge. "Çünkü benim şimdi karşınızda canlı canlı durduğum ne kadar gerçekse, sizin kendi ananızla yattığınız da o kadar gerçek."

Bunu duyan Jones'un kapıldığı dehşet, Partridge'inkinden çok daha büyüktü. Bir süre çarpılmışcasına sessiz kaldı. Karşısında duran Partridge'e, deli deli gözlerle, hiç kıpırdamadan baktı.

Sonra "ne! Ne! Sen ne diyorsun banal" diye kekeleyebildi.

Partridge "konuşacak soluğum kalmadı, efendim" dedi. "Ama demin söylediğim kesinlikle doğrudur: Biraz önce şu kapıdan çıkan kadın, sizin öz ananız. Ah, ne yazık oldu size, efendim! Onu Upton'da görebilseydim, bunu engellerdim. İnanın bana, Şeytanın ta kendisi ayarlamış olmalı böyle bir ahlâksızlığı..."

Jones "bu karabahtım benim çıldırtıncaya dek yakamı bırakmayacak mı?" dedi. "Ama ne diye alınyazımı suçluyorum? Ben kendim, çektiklerimin tek nedeniyim. Başıma gelen o korkunç felâketlerin tümü, sadece kendi çılgınlığımın, kendi âhlak düşkünlüğümün sonucu... Söylediğin beni nerdeyse deliye döndürdü, Partridge. Demek ki, Mrs. Waters benim... Ama ne diye soruyorum bunu? Sen o kadını mutlaka tanırsın. Bana biraz sevgin varsa, bana biraz acı-

yorsan, yalvarırım o mutsuz kadını gene buraya getir... Aman Tanrım! Bu günahı bir anayla işlemek! Daha ne gelebilir başıma?"

Jones bunları söyledikten sonra, can çekişircesine acılara kapılıp, deliler gibi kıvranıp durdu. Partridge, onun yanından ayrılmak istemedi. Jones içini dökebildiği için, sonunda biraz toparlandı. Bu mutsuz kadını, yaraladığı bayın oturduğu evde bulabileceğini söyleyerek, Partridge'in gidip onu getirmesini istedi.

Eğer okuyucum belleğini tazeliyip, dokuzuncu kısımda Upton'daki sahneyi anımsarsa, orada bütün bir günü Mr. Jones ile geçiren Mrs. Waters'in garip bir olay dizisi sayesinde, Partridge ile ne yazık ki, karşılaşmamış olmasına şaşıp kalacaktır. Gerçek yaşamımızda da buna benzer durumlar olur. Birbirini özenle izleyen küçük rastlantılar, büyük olaylar meydana getirir. Dikkatli bir göz, bu öykümüzde de bunu destekler nitelikte birçok örnek bulabilir.

Partridge, Mrs. Waters'i iki üç saat süreyle boşuna aradıktan sonra, onu göremeden efendisinin yanına döndü. Partridge'i umarsız acılar içinde bekleyen Jones, bu olumsuz haberi alınca, nerdeyse deliye döndü. Bu delilik nöbeti uzun sürmemişti ki, aşağıdaki mektubu aldı:

Efendim,

Sizden ayrıldıktan sonra, bir bayla görüştüm. O baydan, sizinle ilgili olarak beni çok şaşırtan ve çok sarsan bir şey öğrendim. Böylesine önemli bir konuyu size iletmeye şimdi vaktim olmadığı için, bundan sonraki karşılaşmamıza kadar merakınızı tutmak zorundasınız. Sizi elimden geldiği kadar çabuk göreceğim. Ah, Mr. Jones! Upton'da geçirdiğim o mutlu günün, hayatımın geri kalan kısmını zehirleyeceğini hiç düşünmemiştim, böylesine pırıl pırıl bir mutluluğu kime borçlu olduğumu da...

Sonsuza dek karabahtlı dostunuz olan,
J. Waters

Hamiş: Elinizden geldiğince toparlanmanızı istiyorum; çünkü Mr. Fitzpatrick'in yaşamı artık hiç tehlikede değil. Kefaretini ödeyeceğiniz başka korkunç cinayetler işlemiş olabilirsiniz; ama kan dök-

menin yeri yok bu cinayetler arasında.

Okuduğu mektup Jones'un elinden düştü. Bunu tutacak halde olmadığı gibi, aklını kullanıp herhangi bir şey yapacak halde de değildi. Efendisinin sessizce izin vermesi üzerine, Partridge mektubu alıp okudu. Jones kadar o da sarsılmıştı. İkisinin de yüzündeki dehşet, kalem kullanarak yazıyla değil, ancak fırça kullanıp resim yaparak anlatılabilirdi. Jones ile Partridge, dilleri tutulmuş gibi böyle dururken, odaya giren gardiyan, her ikisinin de yüzünde göze çarpan dehşete hiç aldırmadan, dışarda bekleyen bir adamın Jones ile konuşmak istediğini bildirdi. İçeriye alınan adam, Kara George'dan başkası değildi.

Kara George, korkunç görüntülere gardiyan kadar kanıksamış olmadığından, Jones'un yüzünün allak bullak olduğunun hemen farkına vardı. Düello olayı Mr. Western'in evinde en olumsuz açıdan yorumlandığı için, korucu, yaralı bayın öldüğü, Mr. Jones'un da rezil bir ölüme gitmek üzere bulunduğu sonucuna vardı; merhametli olduğu için de fena halde üzüldü. Gerçi Kara George, bir ara dayanamayıp, dostluğa biraz aykırı düşen bir iş yapmıştı ama; eskiden olup bitenlerden ötürü Mr. Jones'a gönül borcu olduğunu da hiçbir zaman unutamamıştı.

Şimdi adamcağız, bu durum karşısında gözyaşlarını zor tutabildi. Jones'un başına gelen felâkete candan üzüldüğünü söyledi; ona bir hizmette bulunup bulunamayacağını sordu.

"Bu durumda efendim, size belki biraz para gerekmektedir" dedi. "Fazla bir şeyim yok ama, size hepsini sevine sevine vermeye hazırım."

Jones, Kara George'un elini içtenlikle sıktı. Bu iyi yürekli önerisine üst üste teşekkür edip, paraya filân hiç gereği olmadığını söyledi. Ona ille hizmet etmek isteyen George'a, yeryüzünde hiç kimsenin ona artık hiçbir iyilik yapamayacağını söyledi.

"Hadi, sevgili efendim, hadi" dedi Kara George, "bu kadar çok üzülmeyin. Sandığınızdan daha iyi bitebilir her şey. İnanın bana, bir adamı öldürüp paçayı kurtarabilen ilk bay siz olmayacaksınız."

Partridge "hiçbir şey bilmiyorsun, George" diye lâfa karıştı. "O adam ölmedi. Öleceği de yok. Efendimi şu sırada rahat bırak. Öyle bir şeye üzülmekte ki, senin bir hayrın dokunmaz ona."

George "Mr. Partridge" dedi, "siz benim ne işler becerebileceğimi bilemezsiniz. Eğer derdi benim küçük hanımımla ilgiliyse, ona verebileceğim bir haber var."

"Sen ne diyorsun, George?" diye heyecanlandı bizim delikanlı. "Sophia'mla ilgili yeni bir haber mi var? Sophia'm diyorum. Benim gibi bir rezil, onun adını nasıl böyle anabilir!"

"Onun sizin olacağı umudunu daha yitirmedim" diye karşılık verdi George. "Size vereceğim bir haber var, efendim: Mrs. Western, küçük hanımı demin bizim eve geri getirdi. Kıyametler koptu. Ama nedenini anlayamadım bir türlü. Benim efendim, öfkeden küplere biniyordu. Kız kardeşi de korkunç öfkeliydi. Kapıdan çıkarken, bir daha efendimin evine ayak basmayacağını söylediğini duydum. Ne oldu, ne bitti anlayamadım. Ben buraya gelmek üzereyken, her şey süt limandı. Akşam yemeğinde hizmet eden Robin, efendimin uzun zamandır küçük hanıma karşı böylesine güler yüzlü davrandığını görmediğini söyledi. Küçük hanımı birkaç kez öpmüş; istediğini yapacağını, onu artık hapsetmeyi aklının kenarından bile geçirmediğini söylemiş. Bu haberin hoşunuza gideceğini düşündüm. Bir hayli geç olduğu halde, evden sıvıştım, size bildirmeye geldim."

Mr. Jones, duyduklarına çok sevindiğini söyledi. Gerçi bundan böyle gözlerini kaldırıp o eşsiz yaratığa bakacak kadar yüzsüz olamazdı; ama onun rahat olduğunu bilmek, çektiği acıları dindirebilecek tek şeydi.

Bu üç kişinin bundan sonra konuştukları, öykümüze aktarılacak kadar önemli değil. Onun için, hapishaneden hemen çıkıp, Mr. Western'in kızına karşı neden güler yüzlü davrandığını anlatırsak, okuyucumuz herhalde bizi bağışlar:

Mrs. Western, kardeşinin kaldığı eve gelir gelmez, Sophia'nın Lord Fellamar ile evlenmesinin ailelerine ne denli büyük onurlar ve üstünlükler sağlayacağını; oysa yeğeninin bu evliliğe razı olmadığını anlatmaya başladı. Kardeşinin de Sophia'dan yana çıkıp, bu evliliği

istemediğini öğrenince, dakikasında korkunç bir öfkeye kapılarak, Mr. Western'in öyle bir damarına bastı, onu öyle bir çileden çıkardı ki, adamcağızın sabrı tükeniverdi, hesap kitap yapacak halden de çıktı. Bunun üzerine, iki kardeş arasında korkunç bir kavga patlak verdi. Billingsgate dolaylarında bile belki görülmemiştir böylesi. Bu bağırış çağırışlar arasında, Mrs. Western, Sophia'nın aldığı (ve Mr. Western'in tutumunda olumsuz sonuçlar doğurabilecek) mektuptan söz etmeyi unutuvermişti. O sırada hiç mi hiç aklına gelmemişti bu mektup.

Halası yanlarında olduğu sürece, Sophia hem susmak zorunda bulunduğu, hem de susmak işine geldiği için, hiç ağzını açmamıştı. Ne var ki, Mrs. Western gidince, biraz önce babası ondan yana çıktığı gibi, o da şimdi babasından yana çıktı; halasına karşı cephe aldı. Sophia'nın ömründe ilk kez benimsediği bu tutuma Mr. Western son derece sevindi. Mr. Allworthy'nin her türlü şiddet yöntemiıden vazgeçilmesi konusunda nasıl direndiğini anımsadı. Jones'un nasıl olsa asılacağı konusunda da en küçük bir kuşku beslemediği için, Sophia'yı tatlılıkla yola getirebileceğine inandı. İşte bu yüzdendir ki, Mr. Western, kızına içtenlikle duyduğu düşkünlüğü açığa vurdu şimdi. Bu durum, Sophia gibi görevlerinin bilincinde, nankörlük nedir bilmeyen, iyi niyet ve sevgi dolu bir genç kızın yüreğine öyle etkiledi ki; eğer Jones'a bağlı olmasaydı, onu sevmeseydi, kendine kıyar, sırf babasının gönlünü hoş tutmak amacıyla, hiç hoşlanmadığı bir erkekle evlenirdi belki de. Şimdi Sophia, tüm yaşamını babasına adayacağına; onun istemediği bir adamla hiçbir zaman evlenmeyeceğine söz verdi. Bunun üzerine Mr. Western'in mutluluğu öyle yüce bir doruğa yükseldi ki, ileriye doğru bir adım daha atmaya karar verip fitil gibi sarhoş bir halde yatmaya gitti.

BÖLÜM 3

Yaşlı Mr. Nightingale'i görmeye gelen Allworthy, garip bir olayın farkına varır

Bu olup bitenlerin ertesi sabahı, verdiği sözü tutan Mr. Allworthy, yaşlı Nightingale'i görmeye gitti. Bu adamın Mr. Allworthy'ye saygısı öyle derindi ki, üç saat başbaşa kaldıktan sonra, onun istediğini yapmayı, oğlunu görmeyi kabul etti.

O sırada çok olağanüstü bir rastlantı oldu. Bu tür garip rastlantılardan ötürü, değerli ve ağırbaşlı kişiler, en gizli kapaklı kötülüklerin bile, Tanrının yardımıyla günün birinde açığa çıktığına göre; ahlâksızlık yaparken ne denli özenle adım atarsanız atın, gene de doğruluk yolundan sapılmaması gerektiğine inanırlar.

Yaşlı Nightingale'in evine girerken, Mr. Allworthy'nin gözü Kara George'a ilişmişti. Onu görmemizlikten gelmiş; Kara George da Mr. Allworthy'nin onu görmediğini sanmıştı. Gelgelelim, konuştukları esas konu bitince, Mr. Allworthy, George Seagrim diye birini tanıyıp tanımadığını, o adamın neden bu eve geldiğini yaşlı Nightingale'e sordu.

Yaşlı Nightingale "evet, onu çok iyi tanırım" diye karşılık verdi "Olağanüstü bir heriftir o. Yılda 30 İngiliz lirası getiren küçücük bir toprak parçasını kiralayarak, 500 İngiliz lirasından fazla para biriktirebilmiş; hem de her şey böylesine pahalıyken."

Mr. Allworthy "ya! Size böyle bir masal mı uydurdu?" diye sordu.

"Hayır, inanın bana, söyledikleri doğru. O para, beş İngiliz liralık banknotlar olarak, şimdi elimde. Ya bir haciz işine yatırılacak, ya da İngiltere'nin kuzeyinde toprak alınacak bu parayla."

İsteği üzerine banknotlar ortaya çıkar çıkmaz, bu garip rastlantı karşısında şaşırıp kalan Allworthy, bu paraların eskiden kendisinde olduğunu bildirerek, Nightingale'e tüm öyküyü anlattı. Para dalaverelarından en çok yakınanlar, haydutlar, hileci kumarbazlar ve bunlara benzer her türden hırsızlardır. Bunun iki nedeni olabilir: Ya bir tür hırsız başka bir tür hırsıza içerlemektedir; ya da her tür hırsızın

biricik sevgilisi para olduğu için, her hırsız, başka bir hırsızı kendine rakip bilmektedir. İşte bundan ötürüdür ki, tefeci Nightingale bunları duyar duymaz; adaletten ve dürüstlükten yana çıkmaya, Allworthy'ninkinden çok daha sert bir dille Kara George'u suçlamaya başladı.

Allworthy, Nightingale'in parayı da, öğrendiği durumu da şimdilik gizli tutmasını; bu arada Kara George'u görürse hiçbir şey söylememesini istedi. Sonra da kaldığı yere döndü. Damadından duydukları, Mrs. Miller'i fena halde üzmüştü. Mr. Allworthy, gülümseyerek, ona vereceği çok iyi haberler olduğunu bildirdi: Yaşlı Mr. Nightingale'i kandırıp, oğluyla görüşmesini sağlamıştı. Baba oğlun güzel güzel barışacaklarından en küçük bir kuşkusu yoktu. Ama ailesinde buna benzer başka bir olay olduğu için, yaşlı Nightingale bir hayli sinirliydi. Bu arada Mr. Allworthy, Mrs. Miller ile damadının bilmediği bir olayı, yani genç Nightingale'in amca kızının kaçtığını anlattı.

Okuyucumun da kolayca anlayabileceği gibi, Mrs. Miller, damadının babasıyla barışacağı haberine çok sevindi, Mr. Allworthy'ye de gönül borcu duydu. Gelgelelim Jones'a öyle bağlıydı ki, kendi ailesinin mutluluğu açısından bu denli önemli bir haber bile, bizim delikanlıyı düşündükçe duyduğu üzüntüyü gideremedi bana kalırsa. Hattâ bu iyi haberi aslında Jones'a borçlu olduğu için, sevindiği kadar acı da duydu belki. Vefalı yüreği, "kendi ailem mutluyken, iyiliği sayesinde bu mutluluğu bize sağlayan zavallı delikanlı öyle mutsuz ki!" diyordu.

Allworthy, bu ilk haberin (eğer bu yerinde bir deyimse) keyfine varması için kadıncağıza bir süre tanıdıktan sonra, hoşlanacağını umduğu bir haber daha vereceğini söyledi:

"Dostunuz o genç bayın eskiden malı olan büyükçe bir hazine buldum galiba" dedi. "Ama şimdiki durumunda o hazine pek işine yaramayacak herhalde."

Mrs. Miller, ikinci tümceden, Mr. Allworthy'nin kimden söz ettiğini anlayıp, içini çekti:

"Umarım ki işine yarar, efendim."

"Bu benim de umudum. Hem de yürekten umudum. Ne var ki,

yeğenimin daha bu sabah anlattığına göre, durum hiç de iyi değilmiş."

"Aman Tanrım!.. Neyse efendim, dilimi tutmak zorundayım. Ama böyle şeyler duyunca, insanın dilini tutması çok güç..."

Allworthy "canınızın istediğini söyleyebilirsiniz, efendim" dedi. "Beni tanırsınız; hiç kimseye karşı bir önyargım olmadığını bilirsiniz. O delikanlıya gelince, inanın bana, suçlamaların tümünden aklanır, özellikle o berbat düello işinde temize çıkarsa, içtenlikle sevinirim. Onu eskiden ne kadar çok sevdiğimi de bilirsiniz. Ona böyle düşkün olduğum için, beni herkesin ayıpladığının farkındayım. Bunu yapmam için haklı bir neden olduğuna ancak inandıktan sonra ondan sevgimi esirgedim sonraları. Yemin ederim, Mrs. Miller, yanıldığımı anlarsam, çok sevinirim."

Heyecanlanan Mrs. Miller, bu sözleri tam yanıtlayacağı sırada, içeri giren bir hizmetçi, dışarda bekleyen bir bayın, evin hanımıyla görüşmek istediğini bildirdi. Yeğeninin nerede olduğunu soran Allworthy, Blifil'in, ona her zaman gelen bayla birlikte odasında olduğunu öğrendi. Bu bayın Mr. Dowling olduğunu anlayan Allworthy, Dowling ile konuşmak istediğini söyledi.

Dowling gelince, Allworthy hiç kimsenin adını vermeden, banknotlar olayını anlattı; böyle bir suç işleyenin nasıl cezalandırılabileceğini sordu.

Dowling, ortada çözümlenmesi bir hayli güç bir durum olduğundan, avukatlara başvurmanın daha yerinde olabileceğini açıkladı. Mr. Western'in bir işiyle ilgili olarak, avukata gitmek üzereydi nasılsa. Allworthy izin verirse, sorunu o avukata açabilirdi.

Mr. Allworthy ile Dowling bu konuda tam anlaştıklan sırada kapıyı aralayan Mrs. Miller, "özür dilerim; yanınızda biri olduğunu bilmiyordum" dedi.

Allworthy, görüşmesini bitirdiğini söyleyerek, Mrs. Miller'in içeriye girmesini istedi.

Bunun üzerine Mr. Dowling gitti ve Mrs. Miller damadıyla birlikte odaya girdi.

Genç Nightingale, Allworthy'nin yaptığı büyük iyiliğe teşekkür et-

mek istiyordu. Ne var ki, sabırsızlanan Mrs. Miller, damadının sözünü bitirmesini bekleyemedi:

"Ah efendim!" dedi "Mr. Nightingale, zavallı Mr. Jones ile ilgili çok güzel haberler getirdi. Yaralı bayı görmeye gitmiş. Adamın ölmesi hiç de sözkonusu değilmiş. Üstelik, Mr. Jones'un üstüne kendi saldırdığını, onu dövmeye kalktığını söylüyormuş. Herhalde Mr. Jones'un korkakça davranmasını istemezdiniz, efendim. Erkek olsam da, adamın biri bana el kaldırsa, vallahi ben de kılıcımı çekerdim. Ne olur, damadım, Mr. Allworthy'ye anlatın, hepsini kendiniz anlatın."

Bunun üzerine Nightingale, Mrs. Miller'in söylediklerini doğruladı. Dünyanın en iyi huylu insanlarından biri saydığı ve hiç de kavgacı bilmediği Jones'u güzel sözlerle övdü. Nightingale tam sözünü bitirecekti ki, kayın valdesi, Jones'un Mr. Allworthy'yi her zaman nasıl saygıyla andığını anlatması için ona yalvardı.

Nightingale "Mr. Allworthy üstüne en iyi şeyleri söylemek, gerçeği dile getirmekten başka bir şey olmadığına göre" dedi, "Jones'un bu tür olumlu sözler söylemesinin bir değeri yok. Ama şunu da bildirmeliyim ki, yeryüzünde hiçkimse zavallı Jones kadar gönül borcu duyamaz sizin ona yaptığınız iyiliklere. İnanın bana, onun çektiği acıların en büyüğü, sizin gözünüzden düşmüş olmasıdır. Bana kaç kez yakındı bu konuda. Sizi gücendirmek için isteyerek hiçbir şey yapmadığını söyledi. Size karşı bir tek saygısız, bir tek nankör, bir tek olumsuz düşünce besleyerek vicdan azabı çekmektense; bin kez ölmeyi yeğlediğine en kutsal bildiği şeyler üstüne yemin etti... Kusuruma bakmayın ama efendim, böylesine hassas bir konuyu fazla deşmekten çekiniyorum."

Mrs. Miller "bunları söylemek her Hıristiyanın görevidir" diyerek lâfa karıştı.

Mr. Allworthy "bu güzel dostluk duygularınıza hayranım, Mr. Nightingale" dedi. "Onun bu dostluğa lâyik olacağını umarım. Bu mutsuz gençle ilgili haberlerinize sevindim. Anlattıklarınızın doğruluğundan hiç kuşkum yok. Eğer durum sizin umduğunuz gibi sonuçlanırsa, ben de ileride bu gence daha olumlu gözlerle bakarım

belki. Çünkü şu iyi yürekli bayanın da, beni tanıyan herkesin de bildiği gibi, onu gerçekten öz oğlummuş gibi severdim. Büyütmem için kaderin bana gönderdiği bir evlat saydım o çocuğu. Onu ilk gördüğüm sırada ne denli saf, ne denli zavallı olduğunu hiçbir zaman unutamam. Şimdi bile, o küçücük elleriyle beni nasıl tuttuğunu duyar gibi oldum. O benim sevgili yavrumdu; gerçekten sevgili yavrumdu."

Bunları söyledikten sonra susan Mr. Allworthy'nin gözleri yaşla doldu.

Mrs. Miller'in bu sözlere karşılık neler dediğini anlatmaya kalkarsak, yeni konulara sürükleneceğimizi bildiğim için, bu görüşmeyi burada kesip, Mr. Allworthy'nin tutumundaki gözle görülür değişikliği, Jones'a öfkesinin neden azaldığını açıklayacağız şimdi. Öykülerde de, tiyatro oyunlarında da, ansızın böyle beklenmedik değişiklikler olur. Bunun tek nedeni, öykü ya da tiyatro oyununun bitmek üzere olması yazarın da yetkilerini istediği gibi kullanmasıdır. Biz de herhangi bir yazar kadar yetkili olduğumuzu bildiğimiz halde, bu yetkileri çok ölçülü biçimde, ancak bunu yapmak zorunda kalınca kullanmak niyetindeyiz. Bu kitabımızda ise, böyle bir zorunlulukla karşılaşmadık şimdilik.

Mr. Allworthy'nin tutumunun değişmesine, Mr. Square'den yeni aldığı bir mektup, neden olmuştu. Söz konusu mektubu, gelecek bölümün başında vereceğiz.

BÖLÜM 4

Üslup açısından birbirinden çok farklı iki mektup

Değerli dostum,

Son mektubumda içmelere gitmemin yasaklandığını size bildirmiştim; çünkü deneyler, orada içilen suların, benim hastalığımın belirtilerini azaltacağına arttırdığını göstermiştir. Size şimdi vereceğim haber, benden fazla dostlarımı üzecektir bana kalırsa: Dr. Harrington ile Dr. Brewster, iyileşmenin yolu olmadığını bana bildirdiler.

Felsefenin büyük amacı, insanlara ölmesini öğretmekmiş. Bunu bir yerde okumuştum. Onun için, çok eskiden öğrenmiş olmam gereken bir ders karşısında, kendimi küçültmemeliyim. Ne var ki, doğrusunu söylemek gerekirse, İncil'in bir tek sayfası, bize bu dersi, eski ve yeni filozofların yazdıkları cilt cilt kitaplardan çok daha iyi öğretir. Ruhumuzun yaşayacağı konusunda İncil'in bize verdiği güvence, güvencelerin en güçlüsüdür. Oysa "ölüm doğanın bir zorunluğudur, yeryüzünde tattığımız hazlar boştur, bu hazları hemen kanıksarız" gibi lâflar, ölüm düşüncesine dayanmamız için bize kimi zaman dirençli bir sabır vermekle birlikte, ölümü bir hiç saymamızı sağlayamaz gene de; ölümün aslında iyi bir şey olduğu düşüncesini ise, bize hiç aşılayamaz. Filozof denilen adamların tümünü ağır biçimde suçlayarak, onların Tanrıya ya da ruhun ölümsüzlüğüne inanmadıklarını söylemek istemiyorum. Eski ve yeni filozofların bir çoğu, sadece aklın ışığıyla aydınlanarak, ruhun ölümsüz olabileceğini umdular. Gelgelelim bu ışık öyle hafif, öyle sönüktü ki; uyandırdığı umut öyle cılız, öyle güçsüzdü ki; bu adamların neye inanıp neye inanmadıkları pek belli değildi aslında. Platon bile **Phaedon**'un sonunda, bu konuda ileri sürdüğü en sağlam savların ancak bir olasılığa dayandığını söyler. Cicero, ruhun ölümsüzlüğüne kesinlikle inanmadığını, ama inanmak istediğini bildirir. Size karşı çok açık davranacağım: Ben kendim, ancak gerçek bir Hıristiyan olduktan sonra ruhun ölümsüzlüğüne gerçekten inandım.

"Gerçek bir Hıristiyan" deyimine şaşacaksınız belki. Ama inanın bana, ben ancak son zamanlarda kendimi gerçek bir Hıristiyan saymaktayım. Felsefenin verdiği gurur aklımı sanki sarhoş etmişti; bilgeliklerin en yücesi, eski Yunanlılara saçma göründüğü gibi, bana da saçma görünüyordu. İyi ki, Tanrı beni bağışlayıp, yanılgımı bana vaktinde gösterdi, sonsuza dek kapkara karanlıklara gömülmeden önce, beni doğru yola getirdi.

Gücümü tükettiğimi bildiğim için, bu mektubu yazmaktasi asıl amacıma geliyorum şimdi:

Geçmiş yaşantımı düşündükçe, vicdanımı en çok tedirgin eden şey, sizin evlat edindiğiniz o zavallı mutsuz çocuğa yaptığım hak-

sızlıktır. Başkalarının ona yaptıkları kötülüklere katılmakla kalmadım, kendim de haksızlık ettim ona karşı. Bana inanın, sevgili dostum, ölmek üzere olan bir adamın sözlerine inanın, ona karşı hep alçakça davranıldı. Sonunda onu kovmanıza neden olan duruma gelince, o olayın size yanlış yansıtıldığına, çocuğun suçsuz olduğuna yemin ederim. Siz ağır hastalandığınız, ölüm döşeğinde olduğunuz sanıldığı sırada, evde gerçekten üzülen tek kişi oydu. Daha sonra olanlar ise, iyileştiğiniz için duyduğu taşkın sevincin bir sonucuydu. Ne yazık ki, alçaklık eden başka biri (ama ben, hiç kimseyi suçlamak değil, suçsuz olanı aklamak istiyorum sadece), bu olayı size yanlış yorumladı. Bana inanın, dostum, evlat edindiğiniz delikanlıda çok soylu ve özverili bir yürek, en içten dostluk duyguları, yüce bir dürüstlük var. Bir adamı soylu yapan her erdem var onda. Gerçi kusurları olduğunu yadsımıyorum ama; size karşı başkaldırmanın ya da nankörlük etmenin yeri yok bu kusurlar arasında. Tam tersine, onu evden kovduğunuz sırada, kendisinden fazla sizi düşünerek, yüreği kan ağladı bana kalırsa. Tüm bunları sizden bunca zaman gizlememin tek nedeni, çıkarlarımı ahlâksızca, aşağılık bir biçimde gözetmemdi. Bunları şimdi açıklamamın nedeni ise, gerçeğin bilinmesine hizmet etmek, suçsuzu temize çıkarmak, eskiden işlediğim günahı elimden geldiğince onarmak isteğinden başka bir şey değil. Onun için, size yazdıklarımın bir işe yarayacağını, bu değerli delikanlının yeniden gözünüze gireceğini umarım. Ölmeden önce bu isteğimin gerçekleştiğini duymak, yüreğime su serpecektir.

En derin saygılarımla
Thomas Square

Okuyucumuz bu mektubu okuduktan sonra, Mr. Allworthy'deki gözle görülür değişikliğe pek şaşmaz herhalde. Oysa Mr. Allworthy, aynı postayla, Thwackum'dan bambaşka türde bir mektup daha almıştı. Bu baydan bir daha belki hiç söz etmeyeceğimize göre, şimdi o mektubu da buraya aktarıyoruz:

Efendim,

Değerli yeğeninizden, o dinsiz adamın öğrencisi olan Mr. Jones'un ahlâksızlığını kanıtlayan yeni bir haber alınca, hiç hayret etmedim. Mr. Jones daha bir yığın cinayet işlese de, hiç hayret etmem. Sonunda sizin kanınızı da dökerek, günahkârların ağlayıp inlediği, öfkeden dişlerini gıcırdattıkları cehenneme düşmemesi için, içtenlikle dualar etmekteyim.

Ken yasal ailenizin yararını, kişiliğinizin saygınlığını hiç gözetmeden, o rezil gence karşı hiç özür kaldırmayan bir düşkünlük göstermenize pişman olmanız gerekmektedir. Gerçi bu pişmanlık şimdi vicdanınızı yeterince tedirgin ediyor, vicdanınıza yeterince eziyet ediyordur ama; yanılgılarınızı iyice kavramanız amacıyla size bazı öğütler vermezsem, görevimi tam anlamıyla yerine getirmiş sayılmam. İşte bu yüzdendir ki, o kötü herifin şimdi nasıl cezalandırılacağını olanca ağırbaşlılığınızla sağlığınız ve esenliğiniz için hiç bıkıp yorulmadan dua eden birinin öğütlerine kulak asın bundan böyle.

Şeytanın, bu çocuğun ruhuna tamamiyle el koyduğunu biliyordum. Eğer bana engel olmasalardı, ona dayak ata ata, Şeytanı sökebilirdim ruhundan. Ama iş işten geçti artık.

Westerton'da rahiplik görevini iyice düşünüp taşınmadan başkasına vermeniz yazık oldu. Böyle bir niyetiniz olduğunu bana vaktinde bildirseydiniz, kendimi bu göreve aday gösterirdim. Bir din adamının iki yerde birden görevdebulunmasına karşı çıkmakla, gereksiz bir titizlik gösteriyorsunuz bence. Bu kötü bir gelenek olsaydı, bunca dini bütün rahip bu geleneğe uymazdı. Eğer Aldergrove'daki rahip ölürse (durumunun gittikçe kötüleştiğini duydum), sizin selâmetinize son derece bağlı bir kişi olduğumu bildiğinize göre, beni düşüneceğinizi umerim. Ivır zıvır şeyler, ağırlığı olan yasalarla karşılaştırılınca ne denli önemsizse, bu dünyanın çıkarları da sizin selâmetinizle karşılaştırılınca o denli önemsiz kalır benim gözümde.

Derin saygılarımla,
Roger Thwackum

Thwackum, yüce bir iyiliği aşağılık bir güçsüzlük sanmak yanılgı-

sına düşmüş, ömründe ilk kez böyle sert bir üslupla Allworthy'ye mektup yazmıştı. Bunu yaptığına epeyce pişman oldu daha sonraları. Allworthy aslında bu adamdan hoşlanmazdı. Onun kibirli ve huysuz olduğunun farkındaydı. Thwackum'un dinsel tutumunu da birçok açıdan hiç beğenmez; bu adamın kötü huyunun dinsel görüşlerine de yansıdığını bilirdi. Gelgelelim Thwackum çok bilgiliydi; hiç bezmeden de, çocukların ikisine de bilgisini aktarırdı. Bunun dışında, yaşantısı da, davranışları da ahlâk kurallarına tamamiyle uygundu; namuslu ve dine bağlıydı. Böylece Allworthy aslında bu adama büyük bir sevgi ya da saygı beslemediği halde; hem bilgisi hem de çalışkanlığı bakımından görevine son derece elverişli bulduğu Thwackum'dan ayrılmayı göze alamamıştı. Üstelik, çocuklar kendi evinde, gözünün önünde eğitildiği için, Thwackum'un eğitiminin yanlış yanlarını düzeltebileceğini de sanmıştı.

BÖLÜM 5

Öykümüz sürüp gider

Mrs. Miller ile son konuşmasında, Jones'u sevgiyle anan iyi yürekli Mr. Allworthy'nin gözleri yaşla dolmuştu.

Bunun farkına varan Mrs. Miller, "evet, evet efendim" dedi, "bunu gizlemek için ne yaparsanız yapın, bu zavallı delikanlıya gösterdiğiniz iyilik herkesce bilinmektedir. O kötü heriflerin söylediklerinde en küçük bir gerçek payı yok. Mr. Nightingale her şeyi olduğu gibi öğrendi artık. Mr. Jones'un rakibi olan bir Lord, zavallı delikanlıyı zorla askere alıp bir gemiye bindirsinler diye, o herifleri parayla tutmuş. Bundan sonra kimi zorla askere alacaklarını Allah bilir. Mr. Nightingale, o deniz erlerinin başındaki subayı gördü. Subay her şeyi anlatmış Mr. Nightingale'e. Bu işe giriştiğine çok pişmanmış. Ona Mr. Jones'un, yersiz yurtsuz, sıradan bir serseri olduğunu söylemişler. Eğer Mr. Jones'un kibar bir bay olduğun bilseymiş, kesinlikle yapmazmış böyle bir şey."

"Hayretle gözlerini açan Allworthy, Mrs. Miller'in sözlerinden bir tek şey anlamadığını söyledi.

"Evet efendim" dedi Mrs. Miller, "anlayamazsınız elbette. Benim bu söylediklerim, o heriflerin avukata anlattıklarından bambaşka."

Allworthy "hangi avukat? Ne demek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Yoo, olmaz efendim. Yaptığınız iyiliği gizlemeye çalışıyorsunuz gene. Mr. Nightingale onu gördü."

"Kimi gördü?"

Mrs. Miller "kimi olacak, sizin avukatınızı" diye yanıtladı bu soruyu. "Sırf iyiliğinizden ötürü bu işi soruşturması için gönderdiğiniz avukatı."

"Namusum üzerine yemin ederim ki, hâlâ anlamadım ne dediğinizi."

Mrs. Miller, Nightingale'e döndü: "Sevgili efendim, bari ona siz anlatın..."

Nightingale "ben odaya girdiğim sırada yanınızdan ayrılan avukatı, Aldersgate'de bir meyhanede gördüm" diye açıkladı. "Mr. Jones'u zorla askere almak için Lord Fellamar'ın tuttuğu adamların ikisiyle beraberdi. Bu iki deniz eri, Mr. Jones'u yakalamaya gittikleri sırada, onunla Mr. Fitzpatrick arasındaki o uğursuz karşılaşmaya tanık olmuşlar..."

Mrs. Miller "o bay sizi görmeye gelince, onu bu işi soruşturmakla görevlendirdiğinizi sandığımı Mr. Nightingale'e söylemiştim" diyerek lâfa karıştı.

Mr. Allworthy bunları duyunca, hayretten dona kaldı; hattâ iki üç dakika konuşamaz hale geldi. Sonunda toparlanıp, Mr. Nightingale'e döndü:

"Doğrusunu isterseniz, ömrümde hiçbir şeye bu kadar şaşmadım. Gördüğünüz bayın o avukat olduğunu kesin biliyor musunuz?"

"Evet, efendim."

"Aldersgate'de ha! Peki, siz de o avukatla iki deniz erinin yanında mıydınız?"

"Evet efendim. Nerdeyse yarım saat kadar."

"Peki, o avukat ne biçim davranıyordu? O adamlarla söyledikle-

rini duydunuz mu?"

"Hayır, efendim. Daha ben gelmeden önce beraberdiler. Avukat, benim önümde pek konuşmadı. Ben deniz erlerini üst üste sorguya çekince, herifler ilkin dayattı: Mr. Jones'un söylediklerine tümüyle aykırı şeyler anlattılar. Mr. Fitzpatrick'in söylediklerine de hiç uymuyordu anlattıkları. Avukat ancak o zaman lâfa karıştı. Doğru konuşmalarını istedi. Mr. Jones'dan yanaymış gibi davrandığı için, aynı adamı sizin yanınızda görünce, hayırlı bir iş uğruna onu oraya gönderdiğinizi sandım."

Mrs. Miller "peki, onu siz göndermediniz mi oraya?" diye sordu.

Allworthy "elbette göndermedim" diye yanıtladı bu soruyu. "Şu ana kadar haberim bile yoktu adamın oraya gittiğinden."

"Anladım!" dedi Mrs. Miller. "Yemin ederim ki, her şeyi anladım. Tevekkeli değil şu sıralarda ikide birde bir odaya kapanıp başbaşa veriyorlardı! Oğlum Nightingale, ne olur o adamları hemen bul. Eğer yerin dibine girmedilerse, hemen getir onları. Ben kendim gideyim..."

Allworthy "sevgili dostum, biraz sabredin" dedi. "Lütfen yukarı kata birini gönderin. Eğer oradaysa, Mr. Dowling'i buraya çağırsınlar. Yoksa, Mr. Blifil'i çağırsınlar."

Mrs. Miller, kendi kendine bir şeyler mırıldanarak, odadan çıktı. Biraz sonra geri dönüp, Mr. Dowling'in gittiğini; ama "ötekisi" dediği Blifil'in geleceğini bildirdi.

Mrs. Miller, kendisine bunca iyilik yapan Jones'u savunmak uğruna savaş açmıştı. Allworthy, bu iyi yürekli kadından çok daha soğukkanlı olduğu halde, Mrs. Miller'inkilerini andıran bazı kuşkular beslemekteydi.

Blifil odaya girince, Mr. Allworthy, hem çok ağırbaşlı, hem de şimdiye dek hiçbir zaman takınmadığı kadar sert bir tavırla, yeğenine bir soru yöneltti:

"Mr. Dowling'in, Jones ile o bayın düellosuna tanık olan adamlardan herhangi birini gördüğünden haberin var mı?"

İşi gücü gerçekleri gizlemek ya da yalanları savunmak olan bir adama, hiç beklemediği bir anda doğrudan doğruya soru sormak kadar tehlikeli (yani o adam açısından tehlikeli) bir şey olamaz. İşte

bu yüzdendir ki, Old-Bailey mahkemelerinde insan kardeşlerinin canını kurtarmak gibi soylu bir görevi yüklenen saygıdeğer kişiler, müşterilerini sık sık sorguya çekerler. Amaçları, yargılama günü karşılaşabilecekleri ve en verimli hayal gücünün bile dakikasında yanıtlayamayacağı bazı sorulara verilebilecek hazır ve de uygun yanıtlan büyük bir özen göstererek, onlara öğretmektir.

Bu beklenmedik sorular, kanı ansızın ve şiddetle harekete getirmekten başka, yalan söyleyenin yüzünde öyle bir değişiklik yapar ki, adam kendi kendine karşı tanıklık etmiş olur.

İşte dayısının birden bire bu soruyu sorması da Blifil'in yüzünde öyle bir değişiklik meydana getirdi ki, Mrs. Miller'in kendini tutamayıp "suçlu! Namusum üstüne yemin ederim, suçlu! Ruhumun selâmeti üstüne yemin ederim, suçlu!" diye bağırmasını pek ayıplayamayız."

Mr. Allworthy, bu çıkışı yüzünden kadıncağızı sert bir sesle azarladıktan sonra, yerin dibine geçmek üzereymiş gibi bir hal alan Blifil'e döndü:

"Sorumu neden hemen yanıtlamıyorsunuz, efendim? Ona bu görevi sizin verdiğiniz besbelli; çünkü Dowling, kendiliğinden, üstelik bana haber vermeden, böyle bir işe gireşemezdi."

Blifil "kabahatlı olduğumu kabul ediyorum, efendim" dedi. "Beni bağışlamanızı umabilir miyim gene de?"

Allworthy öfkelendi: "Sizi bağışlamak mı?"

"Kızacağınızı biliyordum. Ama insan kusurlarının en olumlusunu, yani merhamete kapılmak kusurunu, sevgili dayım bağışlayacaktır mutlaka. Merhamete lâyik olmayanlara acımak büyük bir suçtur, bunu biliyorum. Ama bu suçu zaman zaman sizin de işlediğiniz oldu. Bense, söz konusu kişi yüzünden bu suçu çok işledim. Mr. Dowling'i oraya gönderdiğimi kabul ediyorum. Sonuç vermeyecek bir araştırmayı boşuna yürütmesi için değil; tanıkları bulması, onların ifadelerini yumuşatmak için bir çaba göstermesi amacıyla gönderdim. İşte gerçek budur, efendim. Bu gerçeği sizden gizlemek niyetinde olduğumu da yadsıyacak değilim."

Allworthy, Mrs. Miller'e döndü: "Ömrünüzde ilk kez yanlış bir kuş-

kuya kapıldığınızı ve yeğenime artık kızmadığınızı da şimdi sizin açıklamanız gerekmektedir bana kalırsa."

Mrs. Miller sustu. Jones'un mahvolmasının nedeni saydığı Blifil'i böyle çabucak hoş görmezdi. Gelgelelim Şeytan onu öyle bir desteklemişti ki, Blifil herkesi aldattığı gibi kadıncağızı da aldatmıştı şu sırada. Halk arasında yaygın bir inanç vardır: Şeytan dostlarına ikide birde hainlik edip, onlar güç durumda bırakıverirmiş sözde. Bana sorarsanız, Bay Şeytana yönelen yersiz bir kötülemedir bu. Gerçi Şeytan'ın, ancak içki sofralarında dostluk ettiklerini, tamamiyle kendi kölesi olmayanları ara sıra yüzükoyun bıraktığı olur ama; onun gerçekten kulu kölesi olanları genellikle destekler, pazarlık yapıp imzaladıkları kontrat sona erinceye dek onlar güç durumda kaldıkça imdatlarına yetişir.

Bastırılan bir ayaklanma, bir hükümeti güçlendirdiği gibi; bazı hastalıklardan sonra insanın daha da sağlıklı olduğu gibi; öfke bittikten sonra da sevginin arttığı olur. İşte Mr. Allworthy'ye de böyle oldu şimdi. Blifil, dayısının büyük kuşkusunu giderdikten sonra, Square'in mektubunun ortaya çıkardığı küçük kuşku yok olup unutuldu. Jones'un düşmanlarını suçlayan Square'in sözlerinin hepsi, Mr. Allworthy'nin çok kızdığı Thwackum'a yöneldi artık.

Yeğenine gittikçe daha az kızan Mr. Allworthy, "sırf iyiliğinden ötürü gösterdiğin olağanüstü çabaları bağışlamakla kalmayacağım, hoşuna gitmek için, ben de senin gibi yapacağım" dedi.

Sonra, meleklere yakışacak bir gülümsemeyle, Mrs. Miller'e döndü:

"Ne dersiniz, efendim, bir araba tutup, hep beraber sizin şu arkadaşınızı görmeye gidelim mi? İnanın bana, hapishaneye ilk gidişim olmayacak bu."

Bana kalırsa her okuyucu, bu değerli kadının Mr. Allworthy'nin isteğini nasıl karşıladığını bilir. Ne var ki, ancak çok iyi yürekli, dostluğun ne olduğunu çok iyi anlayan okuyucular, Mrs. Miller'in şu sırada duyduklarını duyabilirler. Blifil'in aklından geçenlere gelince, o tür düşüncelerin ancak çok az sayıda okuyucumun aklından geçebileceğini umarım. Ama bu çok az sayıda okuyucu bile, Blifil'in

bu öneriye karşı çıkmasının yolu olmadığını anlayacaklardır. Gelgelelim ya Kader ya da demin sözünü ettiğimiz Bay Şeytan, Blifil'den yana çıkıp, böyle bir acı çekmesini önledi. Çünkü tam araba çağrılacağı sırada gelen Partridge, Mrs. Miller'i bir kenara çekti; ortaya yeni çıkan korkunç durumu ona açıkladı; Mr. Allworthy'nin hapishaneye gitmesini engellemenin bir çaresini bulması için yalvardı:

"Ne pahasına olursa olsun, bunu Mr. Allworthy'den gizlemeliyiz" dedi. "Şimdi hapishaneye giderse; ben tam çıktığım sırada oraya gelen annesiyle Mr. Jones'un, farkına varmadan işledikleri o iğrenç günah yüzünden başbaşa verip ağlaştıklarını görecektir."

Bu korkunç haberi alınca nerdeyse aklını yitirecek hale gelen kadıncağız, hapishaneye gitmemek için bir bahane uydurabilecek durumda değildi. Ne var ki, kadınlar bu konuda erkeklerden daha becerikli oldukları için, Mrs. Miller'in aklına bir bahane geldi gene de. Allworthy'nin yanına dönerek şöyle dedi:

"Demin yaptığınız iyi yürekli öneriye benim karşı çıkmama herhalde şaşacaksınız, efendim. Ama onu hemen görmeye gidersek, bazı olumsuz şeyler olmasından korkuyorum. Bu son zamanlarda o zavallı delikanlının başına gelenler, onu fena halde sarstı, korkunç bir ruhsal yıkıntıya neden oldu. Şimdi ansızın onu böylesine yoğun bir sevinç içine sokuverirsek (çünkü sizi görmenin, onu aklın alamayacağı kadar sevindireceğini biliyorum) çok kötü bir durum olmasından çekiniyorum. Üstelik şu sırada dışarda bekleyen uşağı, onun hiç de iyi olmadığını söyledi."

Allworthy "uşağı dışarda mı?" diye sordu. "Rica ederim, onu buraya çağırın. Efendisiyle ilgili bazı sorular soracağım ona."

Partridge, Mr. Allworthy'nin karşısına çıkmaktan korktu ilkin. Ama öyküsünü onun ağzından birkaç kez dinleyen, onu tanıtacağına söz veren Mrs. Miller, sonunda Partridge'i kandırdı.

Görmeyeli yıllar geçtiği halde, Allworthy, odaya girer girmez Partridge'i hemen tanıdı. Onun için Mrs. Miller'in, Partridge'i tanıtan bir söylev vermesine gerek kalmadı. Oysa okuyucumuz, bu iyi yürekli kadının dostlarına hizmet etmek amacıyla diller dökmeye hep hazır olduğunun farkına varmıştır herhalde.

Mr. Allworthy "siz Mr. Jones'un hizmetindesiniz, öyle mi?" diye sordu.

Partridge "tam hizmetinde olduğumu söyleyemem, efendim" diye yanıtladı bu soruyu. "Ama şimdilik onunla beraberiz. Zatıalinizin de bildiği gibi, **non sum qualis eram**, yani eskiden olduğum gibi değilim."

Bunun üzerine Mr. Allworthy, Jones'un sağlık durumu ve delikanlının başka sorunlarıyla ilgili birçok soru sordu. Partridge denilen namuslu adamcağızın ahlâksal ve dinsel görüşleri arasında gerçeklere tam uymak gibi bir kuralın yeri bulunmadığından, durumun aslında nasıl olduğunu değil, nasıl olması gerektiğini göz önünde tutarak yanıtladı bu soruları.

Bu konuşma sırasında, ilkin Mr. Nightingale, daha sonra da Mrs. Miller odadan çıktılar. Başbaşa kalırlarsa Partridge'in daha açıkça konuşacağını düşünen Allworthy, Blifil'i de odadan savdı. Partridge ile yalnız kalınca, gelecek bölümde okuyacaklarımızı söylemeye başladı.

BÖLÜM 6

Öykümüz gene sürüp gider

İyi yürekli Allworthy, "vallahi dostum" dedi, "dünyanın en garip adamısınız siz. Eskiden olduğu gibi, bir yalanı inatla sürdürmekle yetinmiyorsunuz; sonuna kadar direnip bu yalanı savunuyor, herkesin gözünde kendi öz oğlunuzun uşağı geçinmek istiyorsunuz. Böyle davranmakta ne gibi bir çıkarınız olabilir? Neden yapıyorsunuz bunu?"

Partridge, Allworthy'nin önünde diz çöktü: "Zatıalinizin bana karşı önyargılı olduğunu, hiçbir söylediğime inanmamaya karar verdiğini görüyorum. Onun için yemin etmem bir işe yaramayacak. Ama benim bu delikanlının babası olmadığımı bilen Biri var yukarlarda."

"Ne!" dedi Allworthy. "Vaktiyle böylesine açıkça, böylesine ke-

sinlikle kanıtlanan bir durumu yadsımaya mı kalkacaksınız şimdi? Hattâ şu sırada bu gençle bulunmanız, yirmi yıl önce sizi suçlayanların haklı olduğunu bir kez daha göstermiyor mu? Bu ülkeden çıkıp gittiğinizi; belki de çoktan öldüğünüzü sanmıştım. Bu delikanlı üstüne nasıl bilgi edindiniz? Onunla önceden bir temas kurmadınızsa, nasıl bulabildiniz onu? Lâfı evirip çevirmeye kalkmayın; çünkü inanın bana, oğlunuzda böyle bir görev duygusu varsa, babasına yıllar yılı gizlice bakacak kadar iyi bir evlatsa, çok gözüme girer o delikanlı."

Partridge "eğer zatıalınız sabredip beni dinlerse, her şeyi anlatırım" dedi.

Allworthy'nin anlatmasını söylemesi üzerine, konuşmaya başladı.

"Zatıalinizin gözünden düşmemle mahvolup gitmem bir oldu. Küçük okulum dağıldı. Rahip, herhalde sizin hoşunuza gideceğini sanıp, beni kâtiplik görevinden kovdu. Elimde kalan tek şey, o berber dükkânıydı. Ama köylerde, insan berberlik yaparak pek geçinemez. Derken karım öldü. (Bu arada, bilinmeyen biri, bana yılda oniki İngiliz liralık bir gelir sağlıyordu. Sizden başka hiç kimse böyle şeyler yapmadığına göre, o bilinmeyen kişi sizdiniz bana kalırsa.) Karım ölünce, bu yıllık gelir kesildi. Beni tedirgin eden iki üç küçük borcum vardı. Bir noterin, mahkeme harçları sayesinde,* bu borçlardan birini, on beş şilling'den nerdeyse otuz İngiliz lirasına çıkarması beni ayrıca üzmüştü. Geçinemeyecek hale gelince, pılımı pırtımı toplayıp, yollara düştüm. İlkin Salisbury'de kaldım. Bir hukukçunun yanında çalıştım orada. Yeryüzünde gördüğüm bayların en iyilerinden biriydi o. Sadece bana iyilik etmedi. Onunla kaldığım sürece, çevresindekilere binlerce iyilikte, binlerce hayırseverlikte bulunduğunu biliyorum. Kötü saydığı ya da başkalarına sıkıntı verecek olan

* Dorsetshire'de bir noterin hainliği yüzünden, yoksul bir din adamının başına böyle bir şeyin gerçekten geldiğini biliyorum: Noter, adamcağızın bir tek dâvâ açmakla ödediği akıl almaz harçlarla yetinmeyerek, ikinci bir dâvâ daha açtı. Yoksulları ezip, noterlerin cebine para doldurmak için sık sık kullanılan; yasalar adına, millet adına, Hıristiyanlık adına, hattâ insan soyu adına bir rezalet sayılacak bir yöntemdir bu (Y.N.)

işleri kabul etmeye hiç yanaşmadığını da gördüm."

Allworthy, Partridge'in sözünü kesti: "Bu kadar ayrıntıya girmenize gerek yok. O bayı tanıyorum. Mesleğini onurlandıran, çok değerli bir insandır."

Partridge öyküsünü sürdürdü: "Salisbury'den sonra Lymmington'a geldim. Orada üç yıl süreyle başka bir avukatın hizmetinde çalıştım. O da hem çok iyi bir adamdı, hem de İngiltere'nin en neşeli baylarından biriydi. Üçüncü yılın sonunda bir okul açtım. Gene rahat geçinebilecektim herhalde. Ne çare ki, çok kötü bir şey oldu: Bir domuz besliyordum. Günün birinde o domuz, ters bir rastlantı sonucu, komşularımdan birinin bahçesine daldı. (Haneye tecavüz mü derler, ne derler, işte öyle bir şey yaptı.) Kendini beğenmiş, kindar bir adam olan komşumun bir avukatı vardı. Şey... adı aklıma gelmedi şimdi. O avukat bana bir celp gönderdi, beni mahkemeye verdi. Mahkemede (Tanrı bana acısın!) avukatlar, neler, neler demediler. Bunlardan biri, akıllara sığmaz yalanlar uydurarak, beni suçladı. Sözde ben, domuzlarımı zorla başkalarının bahçelerine sürüyormuşum; domuzlarımı fazla dalavera çevirmeden satabileceğimi umuyormuşum. Vallahi, onu duyan, beni sadece bir tek zavallı domuzun değil, İngiltere'nin en büyük domuz sürüsünün sahibi sanacaktı. Neyse..."

Allworthy, Partridge'in sözünü gene kesti: "Lütfen böyle ayrıntılara girmeyin. Oğlunuzla ilgili bir tek şey söylemediniz henüz."

"Oğlum sandığınız genci ancak yıllar sonra görebildim. Lymmington'dan sonra İrlanda'ya gittim. Cork'da öğretmenlik ettim. O dâvâ beni yeniden meteliksiz bıraktığı için, yedi yıl Winchester hapishanesinde yattım."

Allworthy "peki, bunları geçelim. İngiltere'ye dönüşünüzü anlatın" dedi.

"Aşağı yukarı altı ay önce Bristol'a geldim. Orada bir süre kaldıktan sonra, Bristol'da iş olmadığının farkına vardım. Orasıyla Gloucester arasında bir yerden söz ettiler bana. Berberi yeni ölmüş. Oraya gittim. İki ay sonra da, Mr. Jones'un yolu düştü oraya."

Partridge bunu söyledikten sonra, her şeyi anımsamaya çalışa-

rak, Jones ile ilk karşılaşmalarını, o günden bugüne dek olup bitenleri ayrıntılı olarak anlattı. Öyküsünü ikide birde kesip, Jones'u öve öve göklere çıkarıyor; bizim delikanlının Allworthy'ye karşı beslediği büyük sevgiyle saygıya dolaylı yoldan değinmeyi de unutmuyordu.

Partridge "işte efendim, zatıalinize her şeyi olduğu gibi anlattım" diyerek sözünü bitirdi. Sonra da en ağırbaşlı haliyle, Roma'daki Papanın Jones'un babası olmasının yolu olmadığı gibi kendisinin de Jones'un babası olmasının yolu olmadığını; eğer doğruyu söylemiyorsa, çarpılmaya, lânetlenmeye, cehennemlik olmaya katlanacağını bildirdi.

Allworthy, "bütün bu anlattıklarınızdan ne gibi bir sonuç çıkarabilirim ki?" dedi. "Jones'un babası olduğunu söylemek, bence çıkarlarınıza daha uygun olduğu halde, neden hayır diye tutturup böyle direniyorsunuz?"

Partridge artık dilini tutamayacak hale gelmişti: "Efendim, bana inanmıyorsunuz ama, yakında her şeyi öğreneceksiniz. Delikanlının babasının kim olduğunu yanlış bildiğiniz gibi, anasının kim olduğunu da yanlış bilseydiniz keşke!"

Partridge daha demin, bunu Allworthy'den saklamasını Mrs. Miller'e sıkı sıkı tembih etmişti. Ama şimdi, Allworthy'nin onu sorular yöneltmesi üzerine, duyduğu dehşeti yüzünde de sesinde de açığa vurarak, tüm öyküyü anlattı.

Partridge bunları anlatırken ne denli sarsıldıysa, Allworthy de dinlerken o denli sarsıldı.

"Aman Tanrım!" dedi. "Ahlâk düşkünlüğü başıboşluk, insanı ne korkunç felâketlere sürüklüyor. Yaptığımız kötülüklerin sonuçları, istemediğimiz boyutlara varıyor kimi zaman."

Bu sözler Allworthy'nin ağzından yeni çıkmıştı ki, Mrs. Waters, en beklenmedik bir anda, telâşla odaya girdi.

Partridge ona görür görmez "işte efendim, o kadın!" diye bağırdı. "İşte Mr. Jones'un karabahtlı anası. Delikanlının babasının ben olmadığını size kendi söyleyecektir. Lütfen bayan...

Mrs. Waters, Partridge'in ne dediğine hiç kulak asmadan, onun odada olduğunun nerdeyse farkında değilmişcesine, Mr. Allworthy'-

ye doğru yürüdü:

"Sizinle son kez karşılaşmak onuruna erişeli yıllar oldu, efendim. Herhalde beni anımsamazsınız."

Allworthy "birçok açıdan öyle değişmişsiniz ki," diye karşılık verdi; "eğer bu adam kim olduğunuzu söylemeseydi, sizi hemen tanımayacaktım... Benimle görüşmek istediğiniz bir şey mi var, efendim?"

Allworthy, bu soruyu soğuk bir sesle sormuştu; çünkü okuyucumuzun da kolayca anlayabileceği gibi, bu bayanın ne geçmişteki tutumunu beğenmişti, ne de Partridge'den demin duyduklarını.

Mrs. Waters "evet efendim, sizinle görüşecek çok özel bir işim var" diye yanıtladı bu soruyu. "Ancak sizinle konuşabileceğim bir iş. Onun için yalnız kalmamızı rica edeceğim. İnanın bana, söyleyeceklerim son derece önemlidir."

Bunun üzerine, Partrdige'e odadan çıkması emredildi. Partridge gitmeden önce, babalık sorununda tamamiyle suçsuz olduğunun Mr. Allworthy'ye bildirilmesi için yalvardı.

Mrs. Waters "o bakımdan hiç korkmayınız, efendim" dedi. "Mr. Allworthy'ye gerekenleri söyleyeceğim bu konuda."

Partridge odadan çıktıktan sonra, Mr. Allworthy ile Mrs. Waters arasında olup bitenleri gelecek bölümde yazacağız.

BÖLÜM 7

Öykümüzün devamı

Mrs. Waters birkaç saniye sessiz kalınca, Mr. Allworthy kendini tutamadı:

"Çok üzülüyorum, efendim. Duyduğuma göre, siz şimdi ayrıca kötü bir..."

Mrs. Waters, onun sözünü kesti: "Mr. Allworthy, kusurlarımı bilirim ben. Ama size karşı nankörlüğün bu kusurlar arasında yeri yoktur. Bana yaptığınız iyiliği unutamam, unutmayacağım da. Göster-

diğiniz iyiliğe pek lâyik olmadığımı da biliyorum. Ama rica ederim, şu sırada beni azarlamayın; çünkü kızlık adımı verdiğiniz Jones denilen o delikanlıyla ilgili çok önemli bir şey bildireceğim size."

Allworthy "demek demin şu odadan çıkan adamı haksız yere cezalandırdım" dedi. "Delikanlının babası o değil miydi?"

"Hayır, o değildi. Bilmem anımsıyor musunuz, efendim, çocuğun babasının kim olduğunu size söyleyeceğim demiştim vaktiyle. Bunu daha önce yapmadığım için, kendimi çok suçlu buluyorum. Bu açıklamanın ne denli gerekli olduğunu pek bilmiyordum gerçekten."

"Lütfen devam edin, efendim."

"Mr. Allworthy, adı Summer olan bir genci herhalde anımsıyorsunuzdur."

"Hem de çok iyi anımsıyorum. Ayrıca bilgili ve erdemli bir din adamının oğluydu. Onu çok severdim."

"Sevdiğiniz belliydi; çünkü bildiğim kadarıyla, onu siz yetiştirdiniz, üniversitede siz okuttunuz. Eğitimini bitirdikten sonra, evinizde oturdu. Dünyanın en hoş delikanlılarından biriydi doğrusu. Ömrümde böyle yakışıklı bir erkek görmedim. Üstelik kibar, ince zekâlı ve görgülüydü."

Allworthy "zavallı genç!" dedi. "Gerçekten vakitsiz öldü. Bu tür günahlar işlediğinden de hiç haberim yoktu. Şimdi çocuğunuzun babasının o olduğunu söyleyeceksiniz herhalde?"

"Hayır, efendim, o değildi."

"Nasıl olur? Öyleyse bu uzun girişe ne gerek var?"

"Bu bir öyküye giriştir efendim. O öyküyü size anlatmak da benim alınyazımmış. Ah efendim, sizi şaşırtacak, sizi üzecek şeyler duyacaksınız şimdi.

'Konuşun" dedi Allworthy. "Ben bir suç işlemedim ki, söyleyeceklerinizi dinlemekten korkayım."

"Efendim, o Mr Summer, arkadaşınızın oğlu olan, sizin okuttuğunuz, kendi öz oğlunuzmuş gibi evinizde bir yıl yaşadıktan sonra orada çiçek hastalığından ölen, sevgiyle yasını tuttuğunuz, en yakınınızmış gibi gömdüğünüz, O Summer'dir çocuğun babası!"

"Nasıl olur!" dedi Allworthy. "Demin söylediğinizin aksini söylü-

yorsunuz şimdi."

"Hayır, aksini söylemiyorum: Çocuğun babası gerçekten o. Ne var ki, anası ben değilim."

Allworthy "ayağınızı denk alın, bayan" dedi. "Suçunuzu örtbas etmek için, yalan söylemeyin sakın! Hiçbir şeyi gizleyemeyeceğiniz bir Varlık olduğunu, onun huzurunda yargılanırken, yalan söylemenin suçunuzu daha da ağırlaştıracağını unutmayın."

"Doğruyu söylüyorum efendim. Ben o delikanlının anası değilim. Bu olup bitenlerden sonra, bana dünyayı verseler, anası olmak istemezdim gene de."

Allworthy "böyle konuşmanızın nedenlerini biliyorum" dedi. "Eğer onun gerçekten anası değilseniz, buna sizin kadar ben de sevinirim. Ama unutmayın ki, anası olduğunuzu bana eskiden kendiniz söylemiştiniz."

"Benim size söylediğim tek şey, o bebeği sizin yatağınıza benim koyduğumdur. Annesinin emri üzerine bunu yaptım. Gene annesinin emri üzerine çocuğu doğurduğumu söyledim. Hem sır tuttuğum, hem de rezil olduğum için, o açık elli ana, beni cömertçe ödüllendirmişti."

Allworthy "kim olabilir bu kadın?" diye sordu.

"Onun adını korkudan titreyerek söyleyeceğim."

"Beni böyle hazırladığınıza göre, bir yakınım olmalı."

Mrs. Waters "hem de çok yakınınız" deyince, Allworthy irkildi.

Mrs. Waters "sizin bir kız kardeşiniz vardı, efendim" diye sözünü sürdürdü.

Allworthy vurulmuşa döndü: "Bir kız kardeşim mi?"

Mrs. Waters "Tanrı adına yemin ediyorum" dedi. "Yatağınızda bulduğunuz o çocuğun annesi, sizin kız kardeşinizdi."

"Aman Tanrım! Nasıl olur?" diye bağırdı Allworthy.

Mrs. Waters "biraz sabredin, efendim, size hepsini anlatacağım" dedi. "Siz Londra'ya gittikten sonra, kardeşiniz Miss Bridget, günün birinde annemin evine geldi. Benim çok övüldüğümü duyduğunu; köydeki genç kadınların en bilgilisi, en akıllısı olduğumu söylemek lütfünda bulundu. İşte, böyle bir lütûfta bulundu bana. Evini-

ze gidip, kendisini görmemi istedi. Orada bana kitap okutup. dinledi. Okumamı çok beğendi, bana karşı çok iyi davrandı, armağanlar verdi. Derken, sır tutmak konusunda beni sorguya çekti. Verdiğim yanıtlardan öyle hoşlandı ki, sonunda oturma odasının kapısını kilitledi; beni içerdeki yatak odasına aldı, oranın da kapısını kilitledi. Namusuyla, dolayısıyla yaşamıyla ilgili bir sırrı bana vererek, dürüstlüğüme ne denli güvendiğini kanıtlayacağını bildirdi. Bunu söyledikten sonra bir dakika sustu, ikide birde gözyaşlarını sildi. Sır tutmak açısından, anneme de güvenilip güvenilemeyeceğini sordu. Kendime ne kadar güveniyorsam, anneme de o kadar güvendiğimi söyledim. Bunun üzerine Miss Bridget, yüreğini paramparça eden o büyük sırrı açıkladı. Bunu açıklarken çektiği acıyı, daha sonra çocuğunu doğururken bile çekmedi bana kalırsa. Doğum sırasında, yanında sadece ben ve annemin bulunması kararlaştırıldı. Mrs. Wilkins, sözde eve alınacak bir hizmetçinin durumunu soruşturmak için, Dorsetshire'ın en uzak bölgesine gönderilerek evden uzaklaştırıldı. Miss Bridget, kendi özel hizmetçisini doğumdan aşağı yukarı üç ay önce kovmuştu. Hizmetçi olarak beni deneyecekti sözde. Daha sonralan da, beni gerektiği kadar becerikli bulmadığı konusunda bir şeyler uydurdu. Tüm bunları, buna benzer daha birçok şeyi söylemesinin nedeni; çocuğu sözde benim doğurduğum meydana çıkınca, Mrs. Wilkins'in kuşkulanmaması içindi. Çünkü Miss Bridget'e göre, bir kadın başka bir kadına böyle bir sır verdikten sonra, onu kötülemeyi göze alacağına hiç kimse inanmazdı. Doğrusunu söylüyorum, efendim, bu işde çok hakarete uğradım ama; bana neden böyle davranıldığını bildiğim ve bu hakaretlere karşılık para aldığım için, üzülmüyordum. Miss Bridget, en çok Mrs. Wilkins'den çekiniyordu. Ondan hoşlanmadığı için değil; onun bir sırrı hiç kimseden özellikle sizden saklamayacağını sandığı için, o kadından çekiniyordu. Miss Bridget, Mrs. Wilkins bir cinayet işlese bile, size bunu bildireceğini kaç kez söyledi benim önümde... Sonunda beklediğimiz gün geldi. Bir haftadır yola çıkmaya hazır olan, vaktinden önce geri gelmemesi için çeşitli bahaneler uydurularak ikide birde alakonulan Mrs. Wilkins, evden uzaklaştırıldı. Doğum sırasında, Miss Bridget'in yanın-

da sadece ben ve annem vardı. Annem, bebeği doğumdan sonra evimize götürdü; sizin Londra'dan döndüğünüz akşama kadar orada sakladı. Derken ben, Miss Bridget'in emri üzerine, bebeği yatağınıza koydum; siz de onu orada buldunuz. Hiç kimsede kuşku uyandırmamak için, kız kardeşiniz çok kurnazca davrandı: Bu çocuğu hiç sevmiyordu sözde; sırf sizin hoşunuza gitsin diye onun yüzüne bakıyordu."

Mrs. Waters, anlattıklarının doğru olduğuna yemin ettikten sonra, sözünü şöyle bitirdi:

"İşte efendim, sonunda yeğeninizi buldunuz. Onu artık yeğeniniz sayacağınızdan, bu delikanlının sizin için bir gurur ve sevinç kaynağı olacağından hiç kuşkum yok."

Allworthy "anlattıklarınıza ne denli şaştığımı söylememe gerek yok" dedi. "Bir yalanı desteklemek için bunca kanıt gösterebilmeniz olası değil. Summer ile ilgili bazı şeyler anımsıyorum şimdi. Kız kardeşimin ondan hoşlandığı, benim de aklıma gelmişti. Bridget'e bundan söz ettim. Hem delikanlıya hem de babasına büyük saygım olduğundan, evlenmelerine kolayca razı olurdum. Ne var ki, kız kardeşim, haksız bir kuşku saydığı bu sözümden ötürü, beni fena halde tersledi. Onun için, bu konuyu bir daha açmadım. Aman Tanrım!... Ne yapalım, Tanrının istediği olur... Ama Bridget'in bu sırrı kendisiyle birlikte mezara gömmesi, hiç bağışlanamaz doğrusu."

Mrs. Waters "yemin ederim, efendim, size günün birinde bunu söylemeye hep niyetleniyordu" dedi. "Planının bu denli başarılı olmasına çok seviniyordu. İçinizden gelerek çocuktan böyle hoşlandığınıza göre, hemen bir açıklama yapmaya gerek duymuyordu. Ah efendim, Miss Bridget yaşasaydı da, bu zavallı delikanlının bir serseri gibi evinizden kovulduğunu görseydi! Dahası var, işlemediği bir cinayet yüzünden, onu suçlu çıkarmak için bir avukat tuttuğunuzu duysaydı! Mr. Allworthy, kusuruma bakmayın ama, böyle bir şey yapmanızın çok fena olduğunu söylemek zorundayım. Size yalan söylüyorlar; bunu hakketmedi o delikanlı.

Mr. Allworthy "size böyle bir şey yaptığımı söyleyen her kimse, asıl yalan söyleyen odur" diye karşılık verdi bu siteme.

"Hayır efendim, beni yanlış anlamayın. Sizin fena bir şey yapmak istediğinizi söylemek istemedim. Bana gelen bay, böyle bir şey önermedi. Mr. Jones, eşim sanılan Mr. Fitzpatrick'in canına kıydığına göre, dâvâ açmaya niyetlenirsem, bana istediğim kadar para yardımı yapılacağını bildirdi. Bu parayı sağlayacak olan saygıdeğer kişi, uğraşacağım adamın ne denli hain olduğunu çok iyi biliyormuş. Mr. Jones'un kim olduğunu, Dowling denilen bu baydan öğrendim. Mr. Jones'a göre, bu Dowling, sizin kâhyanızmış. Adam, bana adını söylemeye yanaşmamıştı. Garip bir rastlantı sonucu, evime ikinci gelişinde, onu eskiden Salisbury'de tanıyan Partridge ile karşılaştı da, adının Dowling olduğunu ancak o zaman öğrenebildim."

Allworthy şaşınp kaldı: "Peki, bu Dowling dâvâ açarsanız size yardım edeceğini mi söyledi?"

"Hayır efendim. Onu yanlış yere suçlamak istemiyorum. Hiç kimsenin adını vermeden, bana yardım edileceğini söyledi. Kusurumu bağışlayın, efendim; durumu göz önünde tutarak, bu kişinin sizden başka biri olamayacağını sandım."

"Öyle efendim" dedi Allworthy. "Ben de durumu göz önünde tutarak, bu kişinin benden başka biri olduğunu kesinlikle anladım. Aman Tanrım! En karanlık, en gizli hainlikler, ne kadar olağanüstü yollardan meydana çıkıyor bazen!... Rica ederim, efendim, sözünü ettiğiniz bay gelinceye kadar burada kalın. Onu her an bekliyorum; hattâ eve girmiştir belki."

Allworthy, bir hizmetçi çağırmak üzere kapıya doğru giderken, beklenilen Mr. Dowling değil, gelecek bölümde göreceğimiz bay girdi içeri.

BÖLÜM 8

Öykümüz sürüp gidiyor

Şimdi gelen bay, Mr. Western'di. Allworthy'yi görür görmez, Mrs. Waters'in orada bulunmasına hiç aldırmadan, bağırıp çağırmaya baş-

ladı:

"Evimde aman ne güzel şeyler oluyor, ne güzel şeyler! Her şey meydana çıktı sonunda. Bir kız çocuğunun babası olmak kadar büyük bir belâ gelebilir mi insanın başına?"

Allworthy "ne oluyor, komşum?" diye sordu.

"Ne olmuyor kil" diye karşılık verdi Western. "Kızın tam yola geldiğini sanmıştım. Hattâ istediğimi yapacağına aşağı yukarı söz vermişti bana. Artık noteri çağırıp, bu işi tamamlamaktan başka bir iş kalmadığını umuyordum. Bir de ne göreyim dersin? Meğer o küçük kaltak bana hep oyun oynuyormuş; senin o piçinle mektuplaşıyormuş! O kız yüzünden kavga ettiğim kardeşim bana yazıp, bunu bildirdi. Uyurken kızın ceplerinin karıştırılmasını emrettim. İşte o orospu çocuğunun imzasını taşıyan bir mektup! Bu mektup beni sıkıntıdan patlattığı için, yarısını bile okuyamadım. Üstelik rahip Supple'ın vaızlarından bile daha uzun. Hep sevdalâfı ediyor. Zaten sevdadan lâf etmeyecek de neden lâf edecek kil Kızı gene odasına kilitledim. Eğer hemen nikâhlanmazsa, onu yarın sabah köye sepetliyorum. Bir tavanarasında oturur; kuru ekmek yer, su içer ömrünün sonuna dek. Böyle bir kaltak, üzüntüden ne kadar çabuk geberirse, o kadar iyi olur. Allah kahretsin onu! Bana kalırsa, yüreği öyle kaskatı ki, kederden gebereceği filân yok. Yaşayıp, başıma gene belâ olacaktır o karıl"

Allworthy "Mr. Western" dedi, "zora başvurulmasına öteden beri karşı olduğumu biliyorsunuz. Kızınızı zorlamamaya siz de razı olmuştunuz."

"Evet ama, ancak zorlamadan evlenirse, zor kullanmayacaktım. Kendi öz kızıma canımın istediğin yaptıramaz mıyım yani? Üstelik onun iyiliğinden başka hiçbir şey istemezken?"

Allworthy "peki, komşum" dedi. "Eğer izin verirseniz, kızınızla bir de ben tartışayım bu konuyu."

"Sahi mi? Bak, işte bu iyi bir şey olur, komşuluğa yakışır bir şey olur. Benim başaramadığımı siz başarırsınız belki; çünkü sizi pek beğenir."

"Öyleyse eve gidin, efendim, kızınızı hapisten kurtarın. Ben de

yarım saate kadar gelir, onunla görüşürüm."

Western "güzel ama" dedi, "ya bu arada herifle kaçıverirse? Avukat Dowling'e göre, yaraladığı adam yaşadığına ve iyileşeceğine göre, herifi asmak umudu kalmamış. Jones pek yakında hapisten çıkacak diyor Dowling."

Allworthy "bu işi soruştursun, bir şeyler yapsın diye, Dowling'i yoksa siz mi görevlendirdiniz?" diye sordu.

"Hayır, ben görevlendirmedim. Demin kendiliğinden söyledi bunları."

"Demin mi? Peki, nerede gördünüz onu? Ben de çok görmek istiyorum Mr. Dowling'i."

"Benim kaldığım evde onu birazdan görebilirsiniz, canınız isterse; çünkü bir haciz işi için avukatlar bu sabah orada toplanıyor. Allah kahretsin! Mr. Nightingale denilen o pek namuslu bay yüzünden, iki üç bin İngiliz lirası zarara gireceğim gibi geliyor bana."

Allworthy "peki, efendim, yarım saate kadar size gelirim" dedi.

"Ömrünüzde ilk kez bir aptal sözü dinleyin: "Sakın yumuşak davranmayın kıza karşı. İnanın bana, yumuşak davranmak hiçbir işe yaramaz. Ben bunu yeterince denedim. Onu korkutup nikâhlandırmaktan başka çare yok. Onun babası olduğumu söyleyin kıza. Babasının sözünü dinlememenin ne korkunç bir günah olduğunu söyleyin. Sözümü dinlemediği için öteki dünyada bunun acısını çekeceğini söyleyin. Ömrü boyunca sadece kuru ekmek yiyip su içerek bir tavanarasına kapatılacağını da söyleyin."

Allworthy "elimden geleni yaparım" dedi; "çünkü inanın bana, bu sevimli genç kızın aileme girmesi, dünyada en çok istediğim şeylerden biri."

"Evet, kız fena sayılmaz. Bir erkek uğraşır uğraşır da, çok daha kötüsüne çatar. Kendi kızım olduğu halde, fena sayılmaz diyorum. Hiçbir baba kızını benim kadar sevemez; yeter ki, sözümü dinlesin. Neyse, şu bayanla bir işiniz olduğunu görüyorum. Eve gidip, sizi bekleyeceğim. Saygılarımı sunarım, efendim."

Sophia'nın babası odadan çıkar çıkmaz, Mrs. Waters "Mr. Western beni hiç tanıyamadı" dedi. "Herhalde siz de beni tanımayacak-

tınız, Mr. Allworthy. Lütfedip bana öğüt verdiğiniz o günden beri çok değiştim. Eğer öğütlerinizi dinleseydim, mutlu bir kadın olurdum şimdi."

"Mutlu olmadığınızı ilk duyduğumda, çok üzülmüştüm."

"İnanın bana, efendim, çok korkunç bir oyunla beni mahvettiler. Bunun ayrıntılarını bilseniz, beni hoş görürsünüz demiyorum ama; beni biraz daha az suçlar, hiç olmazsa bana acırsınız. Şimdi öyküm dinlemeye vaktiniz yok. Ama yemin ederim ki, bir adam, en kutsal bildiği şeyler üstüne benimle evleneceğine söz verdi. Tanrının huzurunda, o adamla kendimi evli bildim. Bu konuda çok kitap okuduktan sonra, şu kanıya vardım: Belirli törenler, bir evliliğe ancak yasal bir görünüm vermek açısından gereklidir. Nikâh, bir kadına dünyanın gözünde bir eşin yetkilerini verdiği için önemli sayılabilir ancak. Bir kadın bir erkeğe söz verip ona bağlı olarak yaşarsa, herkes ne derse desin, kendi vicdanı açısından suçsuzdur o kadın."

Allworthy "bilginizi böylesine kötüye kullanmanıza üzülüyorum" dedi. "Ya çok daha bilgili olmanız, ya da tamamiyle bilgisiz kalmanız, çok daha hayırlı olurdu sizin açınızdan. Ama korkarım ki, işlediğiniz günah bununla kalmıyor."

"Yemin ederim, o adam yaşadığı sürece, yani on iki yıldan fazla, hiçbir günah işlemedim. Kendinizi benim yerine koyun, efendim: Adı kötüye çıkmış, meteliksiz kalmış bir kadın, ne yapabilir ki? Bu kadın erdemli olmaya can atsa da iyi yürekli bilinen insanlar sürüden ayrılan bu koyunun erdem yoluna dönmesine göz yumarlar mı hiç? İnanın bana, ben de erdem yoluna dönmeye can atıyordum; ne var ki, koşullar, beni Yüzbaşı Waters'in kolları arasına attı. Nikâhlanmadım ama, adını taşıdım, yıllarca karı koca gibi yaşadım onunla. Başkaldıranlara karşı harekete geçen Yüzbaşıdan, Worcester'de ayrıldım. İşte o sırada bir rastlantı sonucu, Mr. Jones ile karşılaştım, Beni kötü bir adamın elinden kurtardı. Dünyanın en iyi insanıdır Mr. Jones. Onun yaşında hiçbir genç, ahlâksızlıktan böylesine arınmış olamaz. Onun yirmi erdemi varsa, bunlardan bir teki bile bulunmaz çoğu gençlerde. Bir iki kusuru olabilir; ama bunlardan vazgeçmeye kararlı olduğuna kesinlikle inanıyorum.

Allworthy "hem bu kararı verdiğine, hem de verdiği kararı yürürlüğe koyacağına inanmak isterim" dedi heyecanla. "Şunu da söyleyeyim ki, ben sizin için de çok umutluyum. Gerçi söylediğiniz doğru. Toplum bu durumlarda az çok acımasızdır. Gelgelelim, zamanla ve direnerek, toplumun bu acımasız tutumunu da yenmenin yolu var. İnsanlar, Tanrıdan farklı olarak, pişmanlık duyan bir günahkârı bağırlarına basmaya hazır değildirler ama, sürekli bir pişmanlık karşısında, toplum bile merhamete gelebilir sonunda. Mrs. Waters, şunu da bilin ki, bu iyi niyetlerinizin gerçek olduğuna inanırsam, size yardım etmek için elimden gelen her şeyi yaparım."

Bunun üzerine Mrs. Waters, Allworthy'nin önünde diz çöktü. Gözyaşları dökerek, insanlara özgü olmaktan fazla (kadının kendi deyimiyle) "tanrısal" bir nitelik taşıyan bu iyiliğe içtenlikle teşekkür etti.

Allworthy, Mrs. Waters'i ayağa kaldırıp, büyük bir sevgiyle konuştu. Kadıncağızı avutmak için elinden gelen en sevecen sözleri söylerken, Mr. Dowling odaya girdi. Adam, Mrs. Waters'i görünce irkildi, şaşkına döndü. Oradaki toplantıya katılmak üzere, Mr. Western'in evine çok acele gitmesi gerektiğini; ne var ki, gitmeden önce, kendisine verilen işle ilgili olarak (yani Kara George'un eskiden Jones'un parasına el koyması konusuyla ilgili olarak Mr. Allworthy'ye bilgi vermeyi, bir görev saydığını söyledi. Avukatlarla danışması sonucu, şunu öğrenmişti: Bu paraya el koyanın, parayı kendi yararına kullanması bir suçtu. Bu konuda bir dâvâ açılabilir; jüri heyeti de paranın dâvâcının olduğu kanısına varırsa, söz konusu para dâvâcıya geri verilirdi.

Allworthy, adamın anlattıklarına hiçbir yanıt vermeden, kapıyı sürgüledi; sert bir yüzle, Dowling'in üstüne yürüdü:

"Ne denli aceleniz olursa olsun, efendim, bazı sorularımı yanıtlamalısınız ilkin. Bu genç bayanı tanıyor musunuz?"

Dowling kekeledi: "Bu bayanı mı, efendim?"

Bunun üzerine Allworthy, ağır ağır konuşarak "bana bakın, Mr. Dowling" dedi, "gözümden düşmek istemiyorsanız, hizmetimden dakikasında kovulmak istemiyorsanız, hiç duraksamadan, kaçamak yapmadan, her sorumu, yalansız dolansız, doğru dürüst yanıtlayın:

Bu bayanı tanıyor musunuz?"

"Evet, efendim, bu bayanı gördüm."

"Nerede gördünüz?"

"Kendi evinde."

"O eve neden gittiniz, efendim? Sizi oraya kim gönderdi?"

"Mr. Jones ile ilgili bir soruşturma yapmaya gittim, efendim."

"Sizi bu soruşturmayı yapmaya kim gönderdi?"

"Kim olacak, efendim, Mr. Blifil elbette."

"Bu işle ilgili ne dediniz bayana?"

"Söylediğim her sözü anımsamamın yolu yok, efendim."

Mr. Allworthy, Mrs. Waters'e döndü: "lütfen, bu bayın belleğini tazeler misiniz?"

Mrs. Waters "bana şunu söyledi, efendim" dedi: "Mr. Jones, kocamın canına kıymaya kalktığına göre, dâvâ açmam için, bana istediğim kadar para verilecekmiş. Parayı sağlayacak olan saygıdeğer kişi, uğraşacağım adamın ne denli hain olduğunu biliyormuş. Tam bunu söylediğine yemin edebilirim, efendim."

Allworthy, Dowling'e sordu: "Böyle mi dediniz?"

"Tam anımsamıyorum; ama bu anlama gelen bir şeyler söyledim gibi geliyor bana."

"Peki, böyle konuşmanızı Mr. Blifil mi emretti?"

"Herhalde oraya kendiliğimden gidemezdim, efendim. Bu tür işlerde bana verilen yetkileri aşmamaya özen gösteririm. Eğer öyle dedimse, Mr. Blifil'in bana verdiği talimatı öyle anlamışımdır da ondan öyle demişimdir."

"Bana bakın, Mr. Dowling. Bu bayanın önünde size söz veriyorum: Bu işde Mr. Blifil'in emri üzerine yaptığınız her şeyi bağışlayacağım. Yeter ki, şimdi benimle tam doğru konuşun. Bu işe kendiliğinizden, yani kimseden yetki almadan girişmeyeceğinizi söylediniz. Buna ben de inanıyorum. Aldersgate'deki iki adamı sorguya çekmek üzere gene Mr. Blifil mi gönderdi sizi?"

"Evet, efendim."

"Peki, size ne gibi bir emir verdi? Kullandığı sözcükleri elinizden geldiğince anımsamaya, bana tam olarak söylemeye çalışın."

"Mr. Blifil, o düelloda görgü tanığı olanları bulmamı istedi. Mr. Jones'un ya da Mr. Jones'un bazı dostlarının bu tanıkları etkilemeye kalkacaklarından korktuğunu söyledi. Kana karşı kan dökülmeli dedi. Bir katili sadece saklayanların değil, onun cezalandırılması için ellerinden geleni yapmayanların da suç ortağı sayılacaklarını söyledi. Sizin de o hainin cezalandırılmasından yana olduğunuzu; ama adınızın bu işe karışmasını istemediğinizi söyledi."

"Demek öyle dedi?"

"Evet, efendim. Yeryüzünde zatıaliniz dışında hiç kimse uğruna bu kadar ileri gitmezdim yoksa."

Allworthy "nasıl ileri gittiniz?" diye sordu.

"Yoo, efendim, ne pahasına olursa olsun, tanıkları yalan söylemeye zorladığımı sanmayın sakın. Gelgelelim, tanıklık etmenin iki yolu vardır. İşte bundan ötürü, onlara 'eğer karşı taraftan size öneriler yapılırsa, bu önerileri benimsemeye kalkmayın; namuslu adamlar gibi davranıp, gerçeği söylemekle bir şey kaybetmezsiniz' dedim. 'Bizim duyduğumuza göre, adama ilk saldıran Mr. Jones'muş; eğer doğruysa, bunu söyleyin' dedim. Bunu söylemekle kazançlı çıkacaklarını da dolaylı yoldan onlara anlattım."

Allworthy "bana kalırsa, gerçekten çok ileri gitmişsiniz" dedi.

"Hayır, efendim, yemin ederim ki, yalan söylemelerini istemedim. Zaten sırf sizin hoşunuza gitsin diye böyle konuştum. Yoksa bu kadarını da söylemezdim."

Allworthy "Mr. Dowling" dedi, "Mr. Jones dediğiniz adamın benim öz yeğenim olduğunu bilseydiniz, bunun hoşuma gideceğini sanmazdınız herhalde."

"İnanın bana, efendim, sizin gizlemeyi uygun bulduğunuz bir şeyi biliyormuş gibi davranmak, haddime düşmez benim."

"Nel" diye bağırdı Allworthy. "Demek bunu biliyordunuz?"

"Mademki zatıaliniz doğruyu söylememi istedi, ben de doğruyu söylerim elbette: "Evet efendim, bunu biliyordum. Mrs. Blifil'in ölüm döşeğinde son sözüydü bu. Odada yalnızdık. Ben baş ucunda dururken söyledi bunu. Size gönderdiği mektubu da o sırada bana verdi."

Allworthy heyecanla "hangi mektubu?" diye sordu.

"Salisbury'den getirip, Mr. Blifil'in eline verdiğim mektubu, efendim."

"Aman Tanrım! Bu son sözler neydi? Kız kardeşim tam ne dedi size?"

"Benim elimi tuttu. Mektubu verirken 'tam ne yazdığımın farkına varacak halde değilim' dedi. 'Mr. Jones'un onun yeğeni olduğunu kardeşime söyleyin. Mr. Jones benim oğlumdur. Tann onu korusun.' Bunu söyledikten sonra, ölüyormuş gibi sırtüstü yatağına düştü. Hemen birilerini içeriye çağırdım. Ondan sonra bana bir şey söylemedi. Birkaç dakika sonra da öldü."

Allworthy bir dakika sessiz kaldı. Sonra başını kaldırıp, Dowling'e baktı:

"Peki efendim, bu haberi bana neden iletmediniz?"

"O sırada hasta yattığınızı unutmayınız, efendim. Ben de her zaman olduğu gibi, müthiş bir telâş içindeydim. Haberi de, mektubu da size iletmek üzere Mr. Blifil'e verdim. Daha sonraları Mr. Blifil, bunları size ilettiğini söyledi. Hem Mr. Jones'a dostça duygularınızdan, hem de kız kardeşinize saygınızdan ötürü, bunun yayılmasını istememişsiniz; herkesten gizlemişsiniz. İşte bu yüzdendir ki, efendim, bundan ilk siz kendiniz söz etmeseydiniz, bu konuyu zatıalinize de, herhangi başka birine de açmaya haddim olmadığını düşünürdüm."

Bir insanın, gerçeklere bağlıymış gibi bir hava yaratarak yalan uydurmasının yolu olduğunu bundan önce de söylemiştik. İşte Dowling'in de yaptığı buydu şimdi. Gerçi Blifil, o mektubu dayısına verdiğini sahiden söylemişti. Ama Dowling buna inanamamıştı; Blifil de anlamıştı inanmadığını. Aslında Blifil, Dowling'in yararına bazı şeyler sağlayacağına söz verdiği için, Dowling bugüne kadar susmuştu. Ne var ki, verilen bu sözlerin yerine getirilemeyeceğinin artık iyice farkına vardığından, şimdi açıkça konuşmuştu. Allworthy'nin sesi, hali; bir yandan gözdağı verirken, biryandan da onu bağışlayacağını söylemesi; gerçeklerin çoğunu da nasıl olsa bilmesi Dowling'i etkilemişti. Üstelik Dowling, yalan dolan düşünmeye vakit bulama-

dan, ansızın yakalamvermişti.

Allworthy, noterin söylediklerinden memnun göründü. Dilini tutmasını sıkı sıkı tembih ettikten sonra, Blifil ile karşılaşmaması için, onu evin kapısına kadar kendi götürdü. Odasına dönen Blifil ise, aşağı katta olanlardan habersiz, dayısını bir kez daha aldattığı için, sevinip duruyordu.

Allworthy, odasına geri dönerken, sofada Mrs. Miller ile karşılaştı. Yüzü sapsan ve dehşet içinde olan Mrs. Miller "ah efendim!" dedi. "O ahlâksız kadın sizin yanınızdaymış. Artık her şeyi biliyorsunuz. Ama ne olur, bu zavallı delikanlıya sırt çevirmeyiniz. Kendi öz anası olduğunu bilmiyormuş. Bunu unutmayın. Bunu bilmek, onu nasıl olsa kederden öldürür. Bir de siz kötü davranmayın ona karşı."

Allworthy "demin öğrendiklerim beni öyle bir hayrete düşürdü ki, size ne diyeceğimi gerçekten bilemiyorum" dedi. "Odama gelin benimle. Şaşılacak şeyler öğrendim, Mrs. Miller. Bunları size hemen anlatmak istiyorum."

Zavallı kadıncağız, titreyerek, Allworthy'nin peşinden gitti. Odaya girince, Allworthy, Mrs. Waters'e yaklaşıp, onu elinden tuttu; sonra Mrs. Miller'e döndü:

"Bana yaptığı iyiliğe karşılık, bu bayanı nasıl ödüllendireceğim?" dedi. "Ah Mrs. Miller! Vefalı bir dostu olduğunuz o delikanlıya 'oğlum' dediğimi binlerce kez duydunuz. Benim gerçekten yakın akrabam olduğunu hiç bilmiyordum o sırada... O delikanlı benim yeğenim, Mrs. Miller. Bunca yıldır bağrımda beslediğim o murdar yılanın da kardeşi... Mrs. Waters, size her şeyi anlatacak, delikanlının neden kendi oğlu sanıldığını da... Delikanlıya kötülük yapıldığını, benim de aldatıldığımı artık biliyorum. Hainliğini sizin de haklı olarak sezdiğiniz o yılan aldattı beni. Dünyanın en ahlâksız adamıdır o."

Mrs. Miller, şimdi öyle bir sevince kapıldı ki, konuşamaz hale geldi. Eğer sel gibi akan gözyaşları vaktinde imdadına yetişmeseydi, bayılabilir, hattâ sevinçten ölebilirdi.

Biraz toparlanıp konuşabilecek hale gelince, "demek benim sevgili Mr. Jones'um sizin yeğeniniz?" diye sordu. "Sonunda anladınız mı onun değerini? Gözlerimi kapamadan önce, onun hakkettiği

mutluluğa kavuştuğunu görebilecek miyim?"

"O gerçekten benim yeğenim. Dilediklerinizin de olacağını umuyorum."

"Peki, bütün bunları meydana çıkaran, bu iyi yürekli, bu sevgili kadın mı?"

"Evet, öyle."

Bunun üzerine Mrs. Miller diz çöktü: "Öyleyse, Tanrı onun başına en güzel nimetlerini yağdırsın! Ne denli günahkâr olursa olsun, sırf bu iyiliğine karşılık tüm günahlarını bağışlasın!"

Derken Mrs. Waters, Jones'un herhalde pek yakında özgürlüğüne kavuşacağını bildirdi. Meğer hekim, yanında iki soylu kişiyle birlikte, delikanlıyı hapse atan yargıca gitmiş; Mr. Fitzpatrick'in tamamiyle tehlikeden kurtulduğunu söyleyip, Jones'un hapisten çıkmasını istemişti.

Allworthy, önemli bir iş için sokağa çıkmak zorunda olduğunu; geri döndüğünde yeğenini evde bulursa çok sevineceğini söyledi. Sonra bir hizmetçinin tahtırevan çağırmasını istedi. İki bayanı başbaşa bırakarak odadan çıktı.

Tahtırevan çağırıldığını duyan ve bu tür saygı gösterilerinde hiçbir zaman kusur etmeyen Mr. Blifil, dayısını kapıya kadar geçirmek üzere, aşağıya indi. Mr. Allworthy'ye sokağa çıkıp çıkmayacağını sorması, aslında "nereye gidiyorsun?" anlamına geliyordu. Bu soru yanıtlanmayınca, Blifil bu kez dayısının ne zaman geri döneceğini sordu.

Bunu da yanıtlamayan Allworthy, ancak tahtırevana binmek üzereyken, dönüp şöyle dedi:

"Bana bak, efendi, ben geri dönmeden önce, annenin ölüm döşeğinden bana gönderdiği mektubu bulmaya çalış."

Allworthy, bunu söyledikten sonra gitti. Ve Blifil, ancak asılmak üzere olan bir adamın hoş görebileceği bir durumda kaldı.

BÖLÜM 9

Öykümüz gene sürüp gider

Allworthy, tahtırevanda giderken, Western'in ona verdiği mek-

tubu, yani Jones'un Sophia'ya yazdığı mektubu okumak fırsatını buldu. Bunda, kendisiyle ilgili bazı yerler, gözlerini yaşarttı. Mr. Western'in evine varınca, Sophia'nın yanına götürüldü.

Selâmlaşma törenleri bitip de, yaşlı bayla genç kız iskemlelerine oturunca, birkaç dakikalık bir sessizlik oldu. Mr. Allworthy'nin ne maksatla geldiğini babasından öğrenen Sophia, ne yapacağını bilemiyor, yelpazesiyle oynayıp duruyor; şaşkınlığı yüzünden de, halinden de anlaşılıyordu.

Allworthy de pek rahat değildi. Sonunda toparlanıp, şöyle dedi:

"Miss Western, korkarım ki, benim ailem yüzünden bir hayli tedirgin oldunuz. Ben de farkında varmayarak ve istemeyerek, ne yazık ki, bu duruma âlet edildim. İnanın bana, efendim, bu öneriden hiç hoşlanmadığınızı hemen öğrenseydim, bunca zaman size eziyet edilmesine göz yummazdım. Neden buraya geldiğimi yanlış yorumlamayacağınızı umarım. Sizi bu tür isteklerle tedirgin etmek için değil, tam tersine, bunlardan kurtarmak amacıyla buraya geldim."

Sophia, çekingen bir tavırla bir an durakladıktan sonra, "efendim" dedi, "bana karşı davranışınız, son derece iyi yürekli ve ulugönüllü. Ancak Mr. Allworthy'den bekleyebilirim böyle bir davranışı. Mademki bu konuyu açmak lütfünda bulundunuz, olup bitenlerin beni gerçekten çok üzdüğünü; bu mutsuz olay başlayıncaya değin dünyanın en sevecen ve en iyi babası tarafından hırpalanmama yol açtığını söylersem, beni hoş görürsünüz. Yeğeninize varmadığım için, sizin gibi iyi yürekli, sizin gibi anlayışlı bir insanın bana kızmayacağını biliyorum. Sevmek ya da sevmemek elimizde değildir. Yeğeniniz çok da değerli olsa, kendimi zorlayıp, ona bağlanamam."

"İnanın bana, sevgili Miss Western, söz konusu kişi kendi öz oğlum olsaydı, ona saygıların en büyüğünü besleseydim, size gene de kızamazdım. Doğru söylüyorsunuz, birini sevmek ya da sevmemek elimizde değildir. Hele başkasının zoruyla hiç olmaz bu."

"Ah efendim!" dedi Sophia "ağzınızdan çıkan her söz, sizi dünyanın en iyi yürekli, en iyiliksever, en yüce kişisi sayanların ne denli haklı olduklarını kanıtlamakta... Yemin ederim, efendim, gelecekte tam anlamıyla mutsuz olacağımı kesinlikle bilmeseydim, babamın

emirlerine karşı koymazdım."

"Doğru söylediğinize içtenlikle inanıyorum. Babanıza haklı olarak karşı koyup, ileride acı çekmekten kurtulacak kadar akıllı davrandığınız için de, sizi yürekten kutluyorum."

"Pek az erkekte görülebilen bir duyarlılıkla konuşuyorsunuz, Mr. Allworthy. Ömrümün sonuna değin hoşlanmadığın bir adamla yaşamak bir felâkettir bana kalırsa. Hoşlanmadığınız o erkeğin değerli bir kişi olduğunu bilmek, mutsuzluğunuzu büsbütün arttırır belki de. Eğer Mr. Blifil ile evlenseydim..."

Allworthy "sözünüzü kestiğim için kusuruma bakmayın" dedi; "ama böyle bir olasılığı düşünmenize bile katlanamıyorum... İnanın bana, Miss Western, o evlilikten kurtulduğunuz için çok seviniyorum, yürekten seviniyorum. Babanızın sizi böylesine hırpalamasına neden olan o herifin, ahlâksızın biri olduğu meydana çıktı."

Sophia "nasıl olur, efendim?" diye sordu. "Çok şaştım bu söylediğinize..."

"Ben de çok şaştım. Herkes de çok şaşacak. Ama size gerçeği söyledim"

"Mr. Allworthy'nin gerçekten başka bir şey söylemesinin yolu olmadığını biliyorum. Ama böyle ansızın, böyle beklenmedik bir şey duymak... Demek meydana çıktı... Keşke hainlik her zaman böyle meydana çıksa..."

Allworthy "bu öyküyü çok yakında dinleyeceksiniz nasıl olsa" dedi. Bu iğrenç adamın adını anmayalım şimdilik... Size söyleyeceğim çok önemli başka bir şey var. Ah Miss Western, sizin kadar değerli bir kişinin aileme girmesi isteğinden kolay kolay vazgeçemiyorum... Yakın akrabam olan bir genç var... İnsan olarak o rezil herifin tam karşıtı olduğunu bildiğim bir kişi... O herifin beklediği servet, şimdi bu yakın akrabamın olacak. O delikanlıyla görüşmeye acaba razı olabilir misiniz?"

Sophia, bir an sustuktan sonra, "Mr. Allworthy" dedi, "sizinle elimden geldiğince açık konuşacağım. Kişiliğiniz ve bana demin gösterdiğiniz iyilik bunu gerektirmekte: Şimdilik bu tür önerileri dinlememeye karar verdim. Tek isteğim, babamın sevgisini yeniden el-

de etmek, yeniden onun evinin hanımı olmak. Sizin yardımınızla bu isteğimin yerine gelebileceğini umuyorum. Benim de, sizi tanıyan herkesin de bildiği iyiliğinizi göz önünde tutarak. size rica ederim. size yalvarırım efendim, beni bir işkenceden tam kurtardığınız sırada, aynı derecede kötü olan ve gene boşuna yapılan başka bir işkenceye sokmayın beni."

"Ben hiç öyle şey yapar mıyım, Miss Western? Mademki kararınız budur, o delikanlı hayal kırıklığına boyun eğmeli; ne denli acı çekerse çeksin, bağrına taş basmalı."

"Benim hiç tanımadığım, dolayısıyla beni pek az tanıyan bir adamın çekeceği acılardan söz edilince, gülümsememek elimde değil, Mr. Allworthy.

"Sevgili Miss Western, kusuruma bakmayın ama, o delikanlı sizi çok yakından tanıdığı için, korkarım ki çok acı çekecek; çünkü bana kalırsa, mutsuz yeğenim, bir insanın duyabileceği en candan, en yoğun ve en soylu aşkı duyuyor size karşı."

Sophia "yeğeniniz mi, Mr. Allworthy?" diye sordu. "Ne garip, hiç bilmiyordum böyle bir yeğeniniz olduğunu."

Allworthy "aslında tek bilmediğiniz şey, onun benim yeğenim olduğu" diye karşılık verdi. "Bugüne kadar ben de bilmiyordum bunu. Mr. Jones! Sizi uzun zamandır seven Mr. Jones. İşte o benim yeğenim."

"Mr. Jones yeğeniniz mi? Nasıl olur efendim!"

Allworthy "evet, benim yeğenim" dedi, "öz kardeşimin oğlu. Onu yeğenim olarak benimsiyorum. Benimsemekten de utanmıyorum. Beni asıl utandıran şey, ona karşı eskiden öyle davranmış olmam. Ama o sırada onun değerini de bilmiyordum, kimin çocuğu olduğunu da. İnanın bana, Miss Western, zalimce davrandım ona karşı... Gerçekten zalimce..."

Adamcağız bunu söylerken gözyaşlarını sildi. Kısa bir sessizlikten sonra, konuşmasını sürdürdü:

"Eğer bana yardım etmezseniz, çektiği acıları hiçbir zaman unutturamam ona. İnanın bana, sevgili Miss Western, yeğenimi son derece beğendiğim için, onu sizin gibi değerli bir insana lâyik görüyo-

rum. Eskiden kusurları olduğunu biliyorum. Ama yüreğinde öyle bir iyilik var kil Gerçekten var

Mr. Allworthy, Sophia'dan bir yanıt beklercesine durakladı.

Genç kız, ansızın böyle garip bir şey duymanın verdiği heyecandan sonra biraz toparlanınca "sizi bunca sevindiren bir akrabalığı öğrendiğiniz için, candan kutlarım, efendim" dedi. "Yeğeninizin sizi umduğunuz kadar mutlu kılacağından hiç kuşkum yok. Binlerce iyi yanı olan o delikanlının, sizin gibi bir dayıya karşı iyi davranmaması da söz konusu olamaz."

"İyi bir eş olması için gereken yanları da var onun. Eğer sizin gibi üstün bir genç kız lütfedip de onunla evlenirse..."

Sophia, Allworthy'nin sözünü kesti: "Beni bağışlayın, Mr. Allworthy. Böyle bir öneriyi dinleyemem. Mr. Jones'un çok değerli bir insan olduğuna inanıyorum. Ne var ki, Mr. Jones, hiçbir zaman benim kocam olamaz... Namusum üstüne yemin ediyorum, olamaz..."

"Kusuruma bakmayın ama, Mr. Western'den duyduklarımdan sonra, böyle demenize biraz şaştım. Bu mutsuz delikanlıyı eskiden beğeniyordunuz. Şimdi gözünüzden düşecek bir şey yapmadığını umarım. Bana kötüledikleri gibi, belki size de kötülediler onu. Belki her yerde aynı hainlikle karşılaştı. Ona katil dediler; ama katil olmadığına yemin ederim."

Sophia "size kararımı bildirdim, Mr. Allworthy" dedi. "Babamın söylediklerine şaşmadım. Babamın ne gibi kuşkuları, ne gibi korkuları olduğunu bilemem. Ama bunları haklı gösterecek bir davranışta bulunmadığımı çok iyi biliyorum; çünkü onun izni olmadan evlenmek, benim ilkelerime aykırı düşer. Evlenmeden önce babasından izin almak, bir çocuğun görevidir bence. Ne olursa olsun, bu görevi yerine getirmemek hiç aklımdan geçmedi. Ne var ki, bir babanın, bizi hiç istemediğimiz biriyle evlendirmeye de hakkı yoktur. İşte babamın bunu yapacağından korktuğum için, evimden çıktım, başka bir yere sığındım. Size her şeyi olduğu gibi anlattım. Başkaları ya da babam, bunun dışında bazı niyetler beslediğimi söyleseler bile, kendi vicdanım açısından suçsuzum."

Allworthy "Miss Western, söylediklerinize hayranım" dedi. "Dile

getirdiğiniz duyguların doğruluğuna hayranım... Ne ki, benim bilmediğim bir şeyler de var mutlaka. Sizi gücendirmek istemem ama, şimdiye değin gördüklerimi, işittiklerimi bir hayal mı sayacağım? Öteden beri hiç ilgilenmediğiniz bir adam yüzünden mi babanızdan bunca eziyet çektiniz?"

"Size yalvarırım, Mr. Allworthy, böyle konuşmamın nedenlerini sormayınız bana. Evet, gerçekten çok acı çektim. Bunu gizlemeyeceğim, Mr. Allworthy, sizinle çok açık konuşacağım. Mr. Jones'u çok beğendiğimi kabul ediyorum. İşte bu yüzden kahroldum... Halam da, babam da, bana zulmettiler... Ama şimdi bunlar geçti... Yalvarırım bana artık baskı yapılmasın. Geçmişte ne olduysa oldu, ama artık kararlıyım. Yeğeninizin çok erdemleri var... Büyük erdemleri var, Mr. Allworthy. Sizi herkesin gözünde onurlandıracağını, sizi mutlu edeceğini biliyorum."

"Ben de onu mutlu etmek isterdim; ama bu ancak sizin elinizde. İşte bu yüzden, onun adına size içtenlikle başvurdum."

"Yanılıyorsunuz, efendim, yanılıyorsunuz" diye karşılık verdi Sophia. "Beni yanılgıya düşürmesi yetmiyormuş gibi, sizi de yanılgıya düşürmemiştir umarım. Mr. Allworthy, lütfen, bana bu konuda baskı yapmayın artık. Çok üzülürüm eğer... Hayır, onu sizin gözünüzden düşürmek istemem. Mr. Jones'un iyiliğini diliyorum. Bunu içtenlikle diliyorum. Size gene söylüyorum, bana karşı kabahatlı olsa da, onun iyi yanlarını biliyorum. Eskiden duyduklarımı yadsıyacak değilim; ama bunlar bitti. Aynı şeyleri duymamın yolu yok artık. Şimdi Mr. Jones'u reddettiğim kadar kesinlikle reddedeceğim başka bir erkek yoktur yeryüzünde. Hattâ Mr. Blifil bile..."

Bu görüşmenin sonucunu uzun süredir sabırsızlıkla bekleyen Western, konuşulanları dinlemek üzere demin kapıya gelmişti. Kızının son sözünü duyunca, öfkeden deliye döndü; içeriye dalıp, kudurmuşcasına bağırmaya başladı:

"Yalan! Kahrolası bir yalan! O namussuz Jones keratası yüzünden bütün bunlar. Jones'u eline geçirebilse, dakikasında varırdı ona!"

Araya giren Mr. Allworthy, kızdığını biraz belli ederek, Sophia'nın

babasını terslédi:

"Mr. Western, bana verdiğiniz sözü tutmadınız. Şiddete başvurmayacağınıza söz vermiştiniz."

"Sözümü tutmak için elimden geleni yaptım. Ama bu karı, öyle rezil yalanlar söylüyor ki! Allah belasını versin! Herkesi enayi yerine koyduğu gibi, beni de mi enayi yerine koyacağını sanıyor? Yok, yok, ben onu senden iyi tanırım."

Allworthy "efendim, kusuruma bakmayın ama" dedi, "öyle bir biçimde davranıyorsunuz ki, onu hiç tanımadığınız meydana çıkıyor. Bunu söylediğim için, beni bağışlayın. Aramızdaki yakınlık, kendi istekleriniz ve içinde bulunduğumuz durum, bana böyle konuşmak hakkını veriyor. O sizin kızınız, Mr. Western; bence övünmelisiniz onunla. Başkalarını kıskanabilecek biri olsam, böyle bir kızınız olduğu için, yeryüzünde kıskanacağım tek kişi siz olurdunuz."

"Aman!" diye bağırdı Western. "Al kızı, senin olsun! Çektiğim belâlardan kurtulduğuma sevinirim!"

"Yakındığınız belâların tek nedeni, aslında siz kendinizsiniz sevgili dostum. Miss Western, güvenilecek bir genç kızdır. Ona güvenirseniz, dünyanın en mutlu babası olacağınızı biliyorum."

"Ben mi ona güvenecekmişim!" diye gene bağırdı Western. "Lânetler olsun! Benim istediğimi yapmayan kıza ne diye güvenecekmişim! İstediğimle evlenmeye razı olsun, ancak o zaman güvenirim ona."

"Kızınızdan böyle bir şey istemeye hakkınız yok, komşum. Kızınız, kiminle evleneceği konusunda size ancak olumsuz bir oy kullanma hakkı veriyor. Tanrı da, doğa da, bundan fazla bir hak tanımaz size."

Western "olumsuz bir oy, ha!" diye bağırdı. "Tamam, tamam! Olumsuz oyun ne olduğunu ben size gösteririm! Hadi, defol, odana çık! Seni gidi dikkafalı!"

"İnanın bana, Mr. Western, kızınıza karşı gerçekten zalimce davranıyorsunuz... Bunu görmeye dayanamıyorum... Ona daha iyi davranmalısınız, davranacaksınız da... Davranışların en iyisine lâyiktir kızınız."

"Hadi, hadi! Onun neye lâyik olduğunu bilirim ben. Şimdi odadan çıktı ya, onun neye lâyik olduğunu size göstereceğim; Bakın, efendim, işte akrabam Lady Bellaston'dan bir mektup. Herifin hapisten çıktığını bana bildirmek lütfunda bulunuyor. Kıza göz kulak olmamı salık veriyor bana... Lânetler olsun! Komşum Allworthy, bir kız evladı idare etmenin ne demek olduğunu bilemezsiniz siz!"

Western, kendi zekâsıyla böbürlenerek, sözüne son verdi. Derken Allworthy, resmi bir giriş yaptıktan sonra, Jones'un kim olduğunu nasıl öğrendiğini, Blifil'e neden kızdığını, okuyucumuza önceki bölümlerde açıkladığımız olayların tümünü ayrıntılı olarak anlattı.

Huy açısından gereğinden fazla öfkeli olanlar, çabucak yatışıveren insanlardır çoğu zaman. Western, Jones'un Mr. Allworthy'nin mirasına konacağını duyar duymaz, dayısıyla birleşip, delikanlıyı candan övmeye başladı. Eskiden kızını Blifil ile evlendirmeyi nasıl içtenlikle istiyorsa, şimdi aynı içtenlikle onun Jones ile evlenmesini istedi.

Western'i gene susturmak zorunda kalan Mr. Allworthy, Sophia ile neler konuştuklarını; genç kızın söylediklerine nasıl şaştığını anlattı.

Hayretten dona kalan Western, sonunda "bu ne demek ola ki, komşum Allworthy?" diye sordu. "Yemin ederim, oğlana bayılıyordu... Vay canına! Anladım ne olduğunu vallahi, şıp diye anladım! Hep kardeşimin kabahatı: Benim kız, o orospu çocuğu Lord'a tutuldu şimdi. Onları akrabam Lady Bellaston'da yanyana gördüm. Kızı baştan çıkardı mutlaka. Ama kızı ona verirsem, Allah da benim belâmı versin! Ailemde saray adamları, Lord'lar filân istemem ben."

Bunun üzerine Allworthy uzun uzun konuştu: Şiddet yoluna başvurmamaya karar verdiğini, gene söyledi. Yumuşak davranmanın, bu genç kızla başarıya ulaşabilmenin tek çaresi olduğunu, bir kez daha içtenlikle anlattı. Mrs. Miller'in evine dönmeden önce, delikanlıyla ille barışmak isteyen Western'in yalvarıp yakarması üstüne, o gün öğleden sonra, Mr. Jones'u getireceğine söz verdi.

Konuğu kapıdan tam çıkarken, Sophia konusunda Allworthy'nin öğütlerini dinleyeceğine söz veren Western "Allah canımı alsın!"

dedi. "Neden olduğunu bilmiyorum ama, bana her istediğinizi yaptırıyorsunuz, Allworthy. Oysa sizin kadar benim de malım mülküm var; sizin gibi ben de yargıçlar kurulundayım."

BÖLÜM 10

Öykümüz sonuna yaklaşmaya başlar

Allworthy, oturduğu yere varınca, Mr. Jones'un biraz önce oraya geldiğini öğrendi. Hemen boş bir odaya gidip, Mr. Jones'un oraya yalnız olarak gönderilmesini istedi.

Mrs. Waters'in, delikanlıyı son gördüğünde, ona kimin oğlu olduğunu açıkladığını okuyucumuz anlamıştır herhalde. Dayıyla yeğen buluştular şimdi. Bu buluşmadan daha dokunaklı, daha sevgi dolu bir sahne hayal etmenin yolu yoktur. Her ikisinin duyduğu akıllara sığmaz sevinci anlatmaya gücüm yetmeyeceği için, bunu yapmaya da kalkmayacağım.

Allworthy, ayaklarına kapanan Jones'u kaldırıp kucakladıktan sonra, "ah benim çocuğum!" dedi. "Öyle kabahatlıyım kil Sana karşı öyle haksızlık ettim ki! O kötü, o haksız kuşkularımı bağışlaman için, sana çektirdiklerimi unutman için, ne yapabilirim?"

Jones "şimdi yaptığınız bunları bana unutturmadı mı?" diye sordu. "On kat daha çok acı çekseydim bile, şimdi her şeyi unutmayacak mıydım? ah benim sevgili dayım! Sizin bu iyiliğiniz, bu sevginiz, beni perişan ediyor, mahvediyor, kahrediyor. Üst üste gelen bunca sevince dayanamıyorum. Sizi yeniden görebilmek, size kavuşmak... Yaşamın biricik iyilik kaynağı olan sizin gibi yüce, sizin gibi soylu, sizin gibi ulu gönüllü bir kişinin beni yeniden sevmesi..."

Allworthy "sana karşı gerçekten zalimce davrandım, çocuğum" dedikten sonra, Blifil'in yaptığı hainliklerin hepsini anlattı. Bu hainlikler yüzünden Jones'a fena davrandığı için ne denli üzüldüğünü de bir kez daha söyledi.

Jones "ne olur, böyle konuşmayın" diye yalvardı. "Aslında bana

karşı son derece iyi davrandınız. Sizin yanıldığınız gibi, dünyanın en akıllı insanı bile yanılabilirdi. Yanılınca da, dünyanın en iyi insanı bile tıpkı sizin gibi davranırdı. O sırada öfkeliydiniz ama, iyiliğiniz gene de belli oluyordu. Ben, iyiliğinize borçluyum her şeyi. Ama iyiliğinize hiç lâyik değilim. Bu ulu gönüllü duygularınızı dile getirip, kendi kendimi suçlamak zorunda bırakmayın beni... Ah efendim, cezalandırılmasına cezalandırıldım ama, bundan daha fazla cezayı hakkettim ben. Bana bağışladığınız mutluluğa lâyik olmak, yaşamımın tek amacı olacak bundan böyle. İnanın bana, sevgili dayıcığım, ben boşuna ceza görmedim. Çok günah işledim ama, katı yürekli bir günahkâr değilim. Tanrıya şükrediyorum ki, başımdan gelip geçenleri düşünmeye vakit buldum. Gerçi çok haince bir kötülük yapmakla kendimi suçlayamam ama; beni pişman edecek, beni utandıracak çılgınlıklar yaptım, ahlâkdışı işler yaptım. Korkunç sonuçlar doğuran bu çılgınlıklar, beni uçurumun tâ kenarına kadar sürükledi."

Allworthy "sevgili çocuğum" dedi, "böyle akıllıca konuşmana çok seviniyorum... Aman Tanrım, başkalarının ikiyüzlülüğü beni nasıl da aldatmıştı! Ama ikiyüzlülüğün senin kusurların arasında hiç yeri olmadığını çok iyi bildiğim için, söylediklerinin içtenliğine inanıyorum. Erdemden yana olduğunu da biliyorum. Düşüncesiz davranmanın, insanın ahlâkını nasıl tehlikeye soktuğunu artık anladın, Tom. Ölçülü davranmak bizim görevimizdi. Eğer biz, bu görevi yerine getirmeyecek kadar kendi kendimize düşmansak, başkaları da bize karşı görevlerini yerine getirmezler. Bir adam, kendi felâketinin temellerini atarsa, ne yazık ki, başkaları hemen bir yapı dikerler bu temel üstüne. Kusurlarını anladığını, onları önleyeceğini söylüyorsun. Sana tam anlamıyla inanıyorum, sevgili çocuğum. Onun için, kusurlarından artık hiç söz etmeyeceğim. Sen de, ancak gelecekte bunlardan sakınabilecek kadar anımsa kusurlarını. Kendini üzmemek istiyorsan, şunu da unutma: İyi niyetle bakınca, ancak düşüncesizlikten kaynaklanan kusurlarla, sadece kötülükten kaynaklanan kusurlar arasında büyük bir ayrım vardır. Ne çare ki, düşüncesizlikten kaynaklandığını söylediğimiz kusurlar, insanı daha da çok mahvedebilir. Ama bu tür kusurlar işleyen bir adam bunları önleyebilirse, ah-

lâk açısından kendini tamamiyle kurtarabilir sonunda. Hemen olmasa bile, zamanla onu herkes beğenir. Böyle bir adam, nerdeyse biraz haz duyarak anımsar atlattığı tehlikeleri, oysa bir insanın kötü olduğu bir kez ortaya çıkınca, artık onu bağışlamanın yolu yoktur. Kötülüğün bıraktığı lekeler, zamanla silinmez. O mutsuz adamı herkes ayıplar durur. Herkesin gözü önünde hor görülüp küçümsenir. Sonunda utanarak ıssız bir köşeye kaçıp gizlenince, cinlerden hortlaklardan korka korka yalnız başına yatmaya giden, canından bezmiş ürkek bir çocuk gibidir o adam. Kendi eliyle öldürdüğü vicdanı, sığındığı köşede de eziyet eder ona. Huzur, vefasız bir dost gibi yanından kaçar. Gözlerini nereye çevirse, dehşet içinde kalır. Arkasına baksa, hiçbir işe yaramayan bir pişmanlık duygusu, onu adım adım izlemektedir. Önüne baksa, onulmaz bir mutsuzlukla gözgöze gelir. Sonunda ölüm cezasına çarptırılmış, zindana kapatılmış bir tutukluya benzer; hem o zindanda yaşamaktan nefret eder, hem de kendisini zindandan kurtaracak olan ölüm saatinden korkar... Sen bu durumda olmadığına şükret, çocuğum. Yanılgıların sürüp gitseydi, ergeç mahvolacaktın. Sana vaktinde doğru yolu gösteren Tanrıya şükret ve sevin. Artık kusurlarından kurtuldun; bundan böyle mutlu olmak kendi elinde.

Bu son sözü duyan Jones, derin derin içini çekti. Dayısı onu azarlayınca, bizim delikanlı şöyle dedi:

"Sizden hiçbir şey gizleyecek değilim, efendim. Ne acı ki, işlediğim suçlar arasında, hiç bağışlanmayacak bir suç da var. Ah, sevgili dayıcığım, ben bir hazine yitirdim."

Allworthy, Jones'un sözünü kesti: "Daha fazlasını söylemene gerek yok. Seninle açıkça konuşacağım. Neden böyle perişan olduğunu biliyorum. Genç kızı gördüm; seni konuştuk söylediklerin doğruysa, eğer artık yanılgıya düşmeyeceğini kanıtlamak istiyorsan, şimdi beni dinleyeceksin: Karar ister senden yana ister sana karşı olsun, genç kızın vereceği karara boyun eğeceksin. Ona şimdiye değin yeterince baskı yapıldı. O baskılardan nefret ediyorum. Benim ailem yüzünden sıkıntı çekmeyecek bundan böyle. Babasının, ona eskiden başkası için eziyet ettiği gibi, şimdi de senin için eziyet ede-

ceğini biliyorum. Ama kararlıyım: O genç kız artık hapsedilmeyecek, ona karşı şiddete başvurulmayacak, tedirgin edilmeyecek."

Jones "ah sevgili dayıcığım" dedi, "benden öyle bir şey isteyin ki, bunu yapmak güç olduğu halde, gene de isteğinize boyun eğerek, sözünüzü dinlediğimi gösterebileyim. Oysa ben ancak bir tek konuda sözünüzü dinleyemem, yani Sophia'mı bir an olsun, tedirgin edemem. Eğer onun gözünden düşmek felâketine uğradımsa, beni bağışlaması umudu artık kalmadıysa, ona acı çektirebileceğimi düşünmek bile beni mahvetmeye yeter. Tanrının bana artık verebileceği bir tek mutluluk daha vardır. O da Sophia'nın benim olması; ama ancak kendi isteğiyle benim olması."

"Seni oyalamak istemiyorum, çocuğum. Korkarım ki, durumun umutsuz. Seninle görüşmeyeceğini söylerken, öylesine kesin ve kararlı bir hali vardı ki... Bunun nedenini benden iyi sen bilirsin herhalde."

"Ah efendim, bunun nedenini çok iyi biliyorum. Ona karşı bağışlanamayacak bir suç işledim. Suçlu olmasına suçluyum ama, o benim suçumu aslında olduğundan on kat daha beter sanıyor. Ah sevgili dayıcığım, yaptığım çılgınlıkları onarmanın yolu olmadığını anlıyorum. Sizin bu iyiliğiniz bile, beni mahvolmaktan kurtaramaz artık."

O sırada odaya giren hizmetçi, Jones'u görmeye can attığı için öğleden sonraya kadar bekleyemeyen Mr. Western'in geldiğini haber verdi. Gözleri yaşla dolu olan Jones, kendini biraz toparlayabilmesi için, dayısının Western'i birkaç dakika oyalamasını rica etti. Buna peki diyen Allworthy, Mr. Western'in oturma odasına alınmasını söyleyip, aşağıya indi.

Hapisten çıktığından beri Jones'u görmeyen Mrs. Miller, onun yalnız olduğunu duyar duymaz, heyecanla odaya koştu.

Yeni bulduğu dayısını ve bu mutlu barışmayı candan kutladıktan sonra "sevgili çocuğum" dedi, "başka bir konuda da sizi sevindirmek isterdim; ama verdiği karardan hiç mi hiç caymayacağa benziyor."

Bizim delikanlı, biraz şaşmış gibi, Mrs. Miller'in ne demek istediğini sordu.

Kadıncağız "sizin küçük hanımı görmeye gittim" diye yanıtladı bu soruyu. "Damadım Nightingale'in anlattığı her şeyi ona açıkladım. Lady Bellaston'a yazdığınız o mektuptan artık kuşkulanmayacağını çok iyi biliyorum; çünkü damadım Nightingale, bunu kendi tasarladığını, kendi yazdırdığını yemin etmeye hazır olduğunu söylüyor. Böyle bir mektup yazdığınız için, onun gözüne daha çok girmeniz gerektiğini; gelecekte çapkınlığınızdan vazgeçeceğinizin açık bir kanıtı olan bu mektubu, sırf onu düşünerek yazdığınızı anlattım. Londra'da onunla karşılaştıktan sonra, onu bir tek kez bile aldatmadığınızı da söyledim. Böyle demekle, biraz fazla ileriye gittim korkarım. Ama Tann beni bağışlar. Gelecekte beni haklı çıkaracak biçimde davranacağınızı da umarım. Elimden gelen her şeyi söyledim. Ama boşunaydı hepsi. Karan kesin. Gençliğiniz yüzünden birçok kusurunuzu bağışladığını söyledikten sonra, ahlâk düşkünü erkeklere karşı duyduğu nefreti öyle bir dile getirdi ki, susmak zorunda kaldım. Sizi hoş görmesi için büyük bir çaba gösterdim. Gelgelelim, çok yerinde olan suçlamaları bir tokat gibi iniyordu yüzüme. Yemin ederim, nefis bir kadın. Onun kadar tatlı, onun kadar aklı başında bir yaratığı az gördüm ömrümde. Öyle bir şey söyledi ki, boynuna sarılıp öpesim geldi. Seneca'ya ya da bir piskoposa yakışır bir düşünceydi bu. 'Efendim' dedi, 'Mr. Jones'un çok iyi yürekli olduğunu anlamıştım. İşte bu yüzden onu çok beğendiğimi gizlemiyorum. Ne var ki, bu ahlâksızca yaşantılar, dünyanın en iyi yüreğini bile bozar. İyi huylu bir ahlâk düşkününün bizden bekleyebileceği tek şey, onu nefretle küçümserken, biraz da acımamızdır ona.' O genç kız bir melek! Vallahi öyle!"

"Ah Mrs. Miller" dedi Jones, "böyle bir meleği yitirmeye nasıl dayanacağım!"

"Yitirmek mi! Hayır! Onu yitirmemişsinizdir umarım. Bu kötü davranışlarınızdan vazgeçerseniz, gene umutlanabilirsiniz. Eğer sizin genç kız yola gelmezse, başka genç bir bayan var. Tatlı, güzel, genç bir bayan. Çok varlıklı. Derdinizden de ölüyor. Bunu bu sabah öğrendim. Miss Western'e de söyledim. Hattâ durumu biraz abarttım. O bayanı nasıl olsa istemeyeceğinizi bildiğim için, onu reddettiğini-

zi söyledim. Şimdi yüreğinize biraz su serpeceğim: O bayanın adını, yani güzel dul Mrs. Hunt'ın adını bildirince, Miss Western'in yüz sapsarı oldu. Ama onu istemediğinizi söyler söylemez, vallahi dakikasında kıpkırmızı kesildi ve harfi harfine şöyle dedi: 'Bana biraz sevgisi olduğunu yadsıyacak değilim.' "

Western'in o sırada odaya girmesi, bu konuşmayı kesti. Daha önce de gördüğümüz gibi, Sophia'nın babası komşusundan son derece çekindiği halde, Allworthy'nin otoritesi bile, Western'in odaya dalmasını engelleyememişti.

Western "vay benim eski dostum Jones!" diye bağırarak, doğru delikanlıya koştu. "Seni gördüğüme candan sevindim. Geçmişi unutalım. Ben sana karşı çıkmış sayılmam. Bunu Allworthy de biliyor, sen de biliyorsun. O sırada senin kim olduğunun farkında değildim ben. İnsan kötülük yapmak istemedikten sonra, düşünmeden söylenilen bir iki lâftan ne çıkar kil Hıristiyanlar, birbirlerine yaptıkları kötülükleri unutup, birbirilerini bağışlamalıdır."

Jones "size karşı ne denli borçlu olduğumu hiç unutmayacağımı umarım, efendim" dedi. "Bana herhangi bir kötülük yaptığınızdan da hiç haberim yok."

"Yaşa! Hadi, ver bana elinil Senin kadar yaman bir erkek yoktur bu ülkede. Hadi, gel benimle, seni hemen sevgilinin yanına götüreyim."

Bunun üstüne Allworthy araya girdi. Dayıyı da, yeğeni de kandıramayan Western, kısa bir tartışmadan sonra, Jones'u ancak akşam üstü Sophia'nın yanına götürmeye katlandı. Hem Jones'a acıdığından, hem de dayatıp duran Western'i kırmamak için, Allworthy de çay vakti Western'lere gitmeye söz verdi.

Bundan sonra konuşulanlar pek tatsız sayılmazdı. Eğer bu konuşmalar öykümüzün son kısmında geçmeseydi, okuyucumuzu eğlendirmek amacıyla bunları aktarırdık. Gelgelelim, şu sırada ancak çok önemli şeylere vakit ayırabileceğimiz için, Allworthy ile Jones'un akşam üstü gelmesi konusunda tam bir anlaşmaya varıldıktan sonra, Mr. Western'in evine döndüğünü bildirmekle yetinelim.

BÖLÜM 11

Öykümüzün sonu daha da yaklaşır

Mr. Western gittikten sonra, Jones, iki soylu Lord'un onu özgürlüğüne nasıl kavuşturduğunu Mr. Allworthy ile Mrs. Miller'e anlattı. Bu iki Lord, iki hekim ve Mr. Nightingale'in bir arkadaşıyla birlikte, bizim delikanlıyı hapse atan yargıcı görmeye gitmişlerdi. Hekimlerin, yaralının tamamiyle kurtulduğuna yemin etmeleri üzerine, Jones hapisten çıkarılmıştı.

Jones, bu Lord'lardan birini ancak bir tek kez gördüğünü anlattı. Sırf onun kim olduğunu bilmediği için Jones'a kötülük yaptığını söyleyip özür dileyen öteki Lord'a ise, çok şaşmıştı.

Jones'un daha sonraları öğrendiği gibi, bu işin aslı şuydu: Lady Bellaston'un aklına uyan Lord Fellamar, bir serseri sandığı Jones'u zorla deniz eri yapmak için, bir teğmene başvurmuştu. Teğmen, daha önce bildiğimiz olayları Lord Hazretlerine aktarırken, Mr. Jones'u her bakımdan övmüş, Lord Fellamar'ın onu yanlış tanıdığını, Mr. Jones'un kibar bir bay olduğunun su götürmediğini kesin bir dille söylemişti. Bunun üzerine, kendini son derece onurlu bir kişi bilen, herkesin ayıplayacağı bir davranışta bulunmaktan fena halde çekinen Lord Hazretleri, Lady Bellaston'un öğütlerine kulak astığı için telâşlanmaya başlamıştı.

Lord Fellamar, bundan bir iki gün sonra, bir rastlantı sonucu, daha önce sözünü ettiğimiz İrlandalı Lord'la birlikte yemek yedi. İrlandalı Lord, düellodan söz ederken, sofradakilere Fitzpatrick'in ne biçim bir adam olduğunu anlattı. Bunu yaparken, özellikle Mrs. Fitzpatrick'den lâf açılınca, gerçeklere tam anlamıyla bağlı kalmadı aslında.. Neden derseniz, İrlandalı Lord'a göre, Mrs. Fitzpatrick, dünyanın en namuslu kadınıydı. Yeryüzünde hiç kimse onun kadar haksızlığa uğramadığı için, merhametten yüreği parçalanan İrlandalı Lord Hazretleri, onu korumak görevini üstlenmişti. Ertesi gün gidip, Fitzpatrick'i görmek niyetindeydi. Eğer bir yolunu bulursa, adamı kandırarak, karısından ayrılmasını sağlamak istiyordu; çünkü eğer

kocasının eline düşerse, Mrs. Fitzpatrick'in canı tehlikeye girecekti. Yaptığı işi düşündükçe içi hiç de rahat olmayan Lord Fellamar, Jones ve düello konusunda daha çok bilgi edinebilmek için, İrlandalı Lord ile birlikte Fitzpatrick'e gitmek istedi. Fitzpatrick'in Lord Fellamar'ın kişiliğinden çekineceğini, onların isteklerine daha kolayca boyun eğeceğini uman İrlandalı Lord'un da işine geliyordu bu. Adam haklıydı herhalde; çünkü yoksul İrlandalı Fitzpatrick, bu iki soylu Lord'un karısını koruduklarını görür görmez, onların istediğini yaptı; karısından ayrı yaşamaya razı olduğunu bildiren bir belgeyi, her iki taraf hemen imzaladı.

Mrs. Waters sayesinde Fitzpatrick karısının Upton'da Jones ile suçlu bir ilişki kurmadığına iyice inanmıştı. Ya bundan ya da başka nedenlerden ötürü artık Jones'a hiç kızmayan Fitzpatrick, Lord Fellamar'a onu övdü; sadece kendisinin kabahatlı olduğunu, Jones'un kibar ve onurlu bir bay gibi davrandığını anlattı. Lord Fellamar, bizim delikanlı üstüne başka sorular da sorunca, Fitzpatrick, Jones'un çok saygın ve varlıklı bir bayın yeğeni olduğunu da söyledi. Bu bilgiyi, Dowling ile yeni görüşen Mrs. Waters'den elde etmişti.

Bunun üstüne Lord Fellamar, bunca haksızlık ettiği bir adama şimdi yardım etmek için, elinden geleni yapmayı bir görev bildi. Hem Fitzpatrick'den, hem de hekimden yaranın ölümcül olmadığını öğrenmişti. Artık Sophia'dan tamamiyle vazgeçtiği için, Jones'a rakiplik durumunu da hiç hesaba katmadan, onu kurtarmaya karar verdi. Kandırdığı İrlandalı Lord ile birlikte Jones'un hapsedildiği yere gitti; daha önce bildirdiğimiz gibi, bizim delikanlıdan özür diledi.

Allworthy kaldığı yere dönünce,* Jones'u hemen kendi odasına götürdü. Tüm olup bitenleri, Mrs. Waters'den duyduklarını, Mr. Dowling'in ağzından aldıklarını ona anlattı.

Jones hiçbir yorumda bulunmadı, hiçbir şey söylemedi; ama öğrendiklerine hem çok şaştı, hem de çok üzüldü.

---

* Burada yazarın bir dalgınlığını görüyoruz: Allworthy, bu kısmın onuncu bölümünden beri odasından çıkmış değildir; Blifil'in hainliğini de Jones'a daha önceden anlatmıştır (Ç.N.)

Derken, dayısının kendisiyle görüşmeye vakti olup olmadığını bilmek isteyen Mr. Blifil'den bir haber geldi. Bunu duyunca irkilen Allworthy'nin yüzü sarardı. Bize kalırsa, şimdiye dek onda hiç kimsenin görmediği bir öfkeyle, hizmetçiye, haberi gönderen baya gidip, Blifil diye birini tanımadığını söylemesini emretti.

Jones, titreyen bir sesle "biraz düşünün, sevgili efendim" diye yalvardı.

"Düşündüm" dedi Allworthy, "o haine sen ileteceksin bu kararımı. Seni mahvetmek için zalimce dolaplar çevirdiğine göre, şimdi senin gidip asıl onun nasıl mahvolduğunu söylemen ayrıca yerinde olur."

Jones "beni bağışlayın, sevgili efendim" dedi. "Bir an düşünseniz, bunun doğru olmayacağını anlarsınız. Bunu ona başkası söylese, adalet yerini buldu denilir belki. Ama ben söylersem, bu bir hakaret olur. Hem de kime? Kendi kardeşime, sizin yeğeninize. Üstelik, o bana hiç böyle ağır bir hakarette bulunmadı. Eğer bulunsaydı, öteki yaptıklarını hoş görürdüm de, bunu hiç görmezdim. Ayrıca kötü olmayan insanlar, şeytana uyup servet uğruna haksızlık edebilirler. Ama ancak kapkara ruhlu olanlar, kin dolu olanlar hakarete başvurur. Şeytana uyup böyle davrandılar diye, bunu yapanları bağışlamanın da yolu yoktur. Size yalvarırım efendim, şimdi böyle öfkeliyken, ona karşı bir şey yapmayın. Beni de ancak dinledikten sonra suçladığınızı unutmayın, sevgili dayıcığım."

Allworthy, bir an sustuktan sonra, gözlerinden yaşlar boşanarak, Jones'u kucaklayıp "ah çocuğum!" dedi. "Senin bu iyiliğine bunca zaman nasıl kör kalabildim!"

O sırada Mrs. Miller, Jones da Allworthy de duymadan, kapıyı hafifçe tıklattı. İçeriye girip, Jones ile dayısını sarmaş dolaş gören kadıncağız, sevinçten kendinden geçerek diz üstü çöktü, Tanrıya çılgıncasına şükretmeye başladı. Sonra ayağa fırlayıp koştu, Jones'u heyecanla kucakladı.

"Sevgili dostum" dedi, "sizi candan kutlarım. Bu güzel günün mutluluğunu binlerce kez yaşamınızı dilerim."

Aynı biçimde kutladığı Mr. Allworthy, "gerçekten mutluyum, Mrs.

Miller'' dedi. ''Anlatamayacak kadar mutluyum.''

Üçü de bu türden coşkulu birkaç söz daha söyledikten sonra, Mrs. Miller aşağıya inip yemek yemelerini istedi.

Yemek odasında, bazı başka mutlu kişiler onları beklemekteydi: Mr. Nightingale ile eşi ve Mr. Nightingale'in kardeş çocuğu Harriet ile yeni evlendiği delikanlı.

Allworthy, öğle yemeğini konuklarla yiyemeyeceği için özür diledi. Görüşecekleri birçok özel sorun olduğundan, Jones ile kendisi için, odasına yiyecek bir şeyler getirilmesini istedi. Ama akşam yemeğini ikisinin de Mrs. Miller ve konuklarıyla yiyeceğine söz verdi.

Derken Mrs. Miller, ''böylesine kötü bir adam evimde kaldığı sürece, içim rahat edemez'' diyerek, Blifil'in ne olacağını sordu.

Mr. Allworthy, ''bu konuda ben de sizin kadar tedirginim'' diyerek yanıtladı bu soruyu.

Mrs. Miller ''mademki öyle, bu işi bana bırakın'' dedi. ''Vallahi dakikasında kapı dışarı ederim onu. İki üç tane güçlü kuvvetli adam da var aşağıda.''

Allworthy bu öneriye karşı çıktı: ''Zor kullanmaya gerek yok. Benden bir haber götürün ona. O zaman kendiliğinden gider, bana kalırsa.''

''Aman o haberi götüreyim!'' diye bağırdı Mrs. Miller. ''Ömrümde hiçbir işi böyle sevine sevine yapamam.''

O sırada Jones araya girdi: ''Düşünüp taşındım. Eğer izin verirseniz, bu haberi ben götüreyim. Ona neler diyeceğinizi biliyorum. Bunları, uygun gördüğüm gibi ona ben söyleyeyim. Size yalvarırım efendim, onu ansızın yoğun bir umutsuzluğa sokmanın korkunç sonuçlarını düşünün biraz. Henüz ölmeye hiç de hazır değil o zavallı.''

Bu sözler, Mrs. Miller'i hiç mi hiç etkilemedi: ''Siz fazla iyisiniz, Mr. Jones. Bu dünyada yer yok sizin kadar iyi olanlara'' diyerek odadan çıktı.

Ne var ki, Allworthy etkilenmişti. ''Benim iyi yürekli çocuğum'' dedi, ''iyiliğine de, aklının derinliğine de hayranım. O zavallıya, pişman olabilmesi için, fırsat da vermeli, zaman da. Yoksa, Allah esirgesin, çok kötü olur. Git, bildiğin gibi konuş. Ama bağışlayacağım diye sa-

kın onu umutlandırma; çünkü bundan böyle, onunla ne konuşurum, ne de bir şey veririm ona... Kötülüklerini, ancak dinsel inançlarım gerektirdiği kadar bağışlayabilirim, daha fazla değil."

Blifil'in odasına giden Jones, onun durumuna acıdı. Ne var ki, başkaları o durumu görselerdi, acıma gibi olumlu bir duyguya kapılmazlardı herhalde. Blifil, kendini yatağına atmış, umutsuzluk içinde gözyaşları döküyordu. Gelgelelim, pişmanlıktan kaynaklanan, suçlarımızı silip süpürerek bizi arındıran türden değildi bu gözyaşları. Sözünü ettiğimiz türden gözyaşlarını, ancak aslında kötü olmayan, bir güçsüzlük anında, kendi güzel huylarına ters düşerek, farkına varmadan fena bir şey yapanlar dökebilir. Hayır, asılmaya götürülen korkak bir hırsızın gözyaşlarıydı Blifil'inkiler. En hain kişiler bile, kendi hallerine üzüldükleri için, böyle ağlayabilirler.

Bu sahneyi ayrıntılı olarak uzun uzun anlatmak, hem tatsız, hem de can sıkıcı olur. Jones'un aşırı iyi davrandığını söylemekle yetinelim. Dayılarının o akşam evden çıkmasına karar verdiğini bildirmeden önce, hayal gücünü kullanıp, Blifil'i avutmak için, onu güçlendirmek için aklına gelen her şeyi söyledi. Ona istediği kadar para vereceğini, kendisine karşı yapılanların hepsini bağışlayacağını, artık Blifil ile bir kardeş gibi geçinmeye çalışacağını, onu dayısıyla barıştırmak için elinden geleni ardına koymayacağını anlattı.

Blifil ilkin suratını asıp sustu; acaba her şeyi yadsıyayım mı diye hesaplar yaptı. Ama sonunda, hainliğinin kuşkuya yer vermeyecek biçimde kanıtlandığını anlayarak, yaptıklarının hepsini açıkladı. Derken, akıllara sığmaz bir heyecan gösterisiyle kardeşinden özür diledi, yerlere kapandı, Jones'un ayaklarını öptü. Sözün kısası, eskiden kötülüğünü ayyuka çıkardığı gibi, şimdi de bayağılığını ayyuka çıkardı.

Jones, aşırıya kaçan bu sahte alçakgönüllülüğü küçümsediğini gizlemek istedi; ama yüzünden belli oldu bunu tam gizleyemediği. Kardeşini elinden geldiğince çabuk yerden kaldırdı, acılarına daha erkekçe göğüs germesini öğütledi ona. Bu acıları azaltmak için elinden geleni yapacağına yeniden söz verdi. Blifil, bunca iyiliğe lâyik olmadığını tekrar tekrar söyleyerek, Jones'a üst üste teşekkür edip

durdu. Hemen başka bir yere taşınacağını bildirmesi üzerine, Jones dayısının yanına döndü.

Allworthy değişik konulardan söz ederken, 500 İngiliz liralık banknotlar sorununu da Jones'a anlattı:

"Bir avukatla danıştım" dedi. "Bu tür hırsızlıkların cezası olmadığını öğrenince, şaşırdım kaldım. O herifin sana karşı gösterdiği korkunç nankörlüğün yanında, yol kesen bir haydut bile suçsuz sayılır."

Jones "aman Tanrım!" dedi. "Nasıl olur? Bu haber, beni aklın alamayacağı kadar sarstı. Ben onu dünyanın en namuslu adamı bilirdim. Herhalde bu kadar çok paraya dayanamadı, şeytana uydu; çünkü eskiden, onun eliyle gönderilen daha küçük paraları bana vermişti. Sevgili dayıcığım, buna nankörlük değil de bir güçsüzlük anı diyelim ne olur... Aslında zavallı adamcağızın beni çok sevdiğini biliyorum. Bazı iyiliklerini hiçbir zaman unutmayacağım. Hattâ yaptığına pişmandır bana kalırsa; çünkü daha bir iki gün önce, ben en berbat duruma düştüğüm sırada, hapishanede beni görmeye geldi. Bana canımın istediği kadar para vermeyi önerdi. Böylesine korkunç bir yoksulluğa düşmüş bir adamın, kendisini de ailesini de gelecekte aynı acıları çekmekten koruyacak olan parayı eline geçirmesinin ne demek olduğunu hele bir düşünün efendim."

Allworthy "bu bağışlama huyunu fazla ileri götürüyorsun çocuğum" dedi. "Acıma duygusu böyle yersiz olunca, sadece güçsüzlük değil, haksızlık sayılabilir nerdeyse; ahlâksızlığı desteklediğinden, topluma da zarar verir. Ben o herifin namussuzluğunu belki bağışlardım; ama nankörlüğünü asla bağışlayamam. İzin ver de şunu da söyleyeyim: Şeytana uymayı namussuzluk yapmak için bir özür saymakla, yeterince iyi yürekli, yeterince merhametli davranıyoruz nasıl olsa. Bunu ben de yaptım; yaptığımı da gizlemiyorum: Büyük jüride üyelik ederken, nice haydutların karabahtına acıdım. Suçlarını hafifleten bir ayrıntı bulunca, onları yargıca karşı kaç kez savundum. Gelgelelim, namussuzluğun yanısıra, zulüm, adam öldürme, nankörlük gibi daha ağır suçlar da bulununca; acıma ve bağışlama bir kusura dönüşür o zaman. O herif bir haindir; cezasını da görecek. Elimden geldiğince cezalandıracağım onu."

Allworthy, bunları öyle sert bir sesle söylemişti ki, Jones bir yanıt vermeyi doğru bulmadı. Üstelik Mr. Western'e gitme zamanı gelmişti. Jones'un bir an önce giyinmesi gerekiyordu. Onun için bu konuşmaya son verdi. Başka bir odaya gidip, Pardridge'in yardımıyla giyindi.

Bu mutlu akrabalık meydana çıkalı beri, Partridge, efendisini nerdeyse hiç görmemişti. Duyduğu coşkun sevinci ne tutabilen, ne de dile getirebilen adamcağız, deliye dönmüştü. Eski İtalyan oyunlarındaki Arlecchino sahnede giyinirken ne kadar çok yanlış yaparsa, o da Jones'un giyinmesine yardımcı olurken aynı yanlışları yapıyordu aşağı yukarı.

Ne var ki, Partridge'in belleğinde bir bozukluk yoktu. Bu mutlu olayı müjdeleyen nice belirtileri ve önsezileri anımsamaktaydı. Bunların bir kısmının o zaman farkına varmıştı; birçoğu da şimdi aklına geldi. Jones ile ilk karşılaşmalarından önceki gece gördüğü düşleri de unutmamıştı.

"Zatıalinize bunu öteden beri söylerim; günün birinde beni refaha kavuşturmak fırsatını bulacağınız içime doğmuştu" diyerek sözünü bitirdi.

Jones, kendisiyle ilgili önseziler gerçekleştiği gibi, Partridge'in içine doğan bu önsezinin de mutlaka gerçekleşeceğini söyledi. Bunun üzerine efendisi hesabına duyduğu coşkun sevince, bir de adamcağızın kendi hesabına duyduğu sevinç eklendi.

BÖLÜM 12

Öykümüz sonuna daha da çok yaklaşır

Jones giyindikten sonra, dayısıyla birlikte Mr. Western'e gitti. Bizim delikanlı, gerçekten dünyanın en yakışıklı erkeklerinden biriydi. Sırf görünüşü bile, kadın soyunun çoğunu büyüleyebilirdi. Ne var ki, doğa onu yaratırken, kimi zaman yaptığı gibi, sadece görünüşle yetinmediği öykümüzden anlaşılacaktır umarız.

Ne denli kızgın olursa olsun, Sophia'nın da her nedense (bunun nedenini ancak kadın okuyucularım açıklayabilir) bütün güzelliği üstündeydi. Öyle akıllara sığmaz bir güzellikti ki bu, Allworthy bile, Western'in kulağına, bu genç kızın dünyanın en nefis yaratığı olduğunu fısıldamaktan kendini alamadı.

Bunun üstüne Western, odada bulunanların hepsinin duyduğu bir fısıltıyla "Tom'un işine gelir bu!" dedi. "Eğer Tom onun çaresine bakmazsa, Allah kahretsin beni!"

Bu sözleri duyan Sophia, kıpkırmızı kesildi. Tom ise sapsarı oldu; oturduğu iskemleden nerdeyse düşecek hale geldi.

Çay sofrası daha toplanmamıştı ki, Western, Allworthy'ye önemli bir şey bildireceğini, bunu unutmadan önce onunla hemen özel konuşması gerektiğini ileri sürerek, adamcağızı ite kaka odadan çekip çıkardı.

Şimdi âşıklar başbaşa kaldılar. Görüşmeleri güç ve tehlikeli olduğu sıralarda, birbirilerine söyleyecek bunca söz bulanların; önlerine bunca engel çıktığı sıralarda, heyecanla birbirilerine koşup kucaklaşanların; şimdi güven içinde ve canlarının istediğini yapmakta, canlarının istediğini söylemekte özgür olunca, sessiz kalıp yerlerinden hiç kıpırdamamalan birçok okuyucuya garip gelecektir kuşkusuz. Hattâ öyle sessiz, öyle kıpırtısızdılardı ki, ayrı keskin zekâlı olmayan bir yabancı, birbirileriyle hiç ilgilenmedikleri sonucuna varabilirdi. Ne denli garip olursa olsun, durum böyleydi işte. İkisi de gözlerini yere dikip, birkaç dakika tam sessizliğe gömüldüler.

Mr. Jones bir iki kez konuşmaya kalktı; ama konuşamadı. İç çekmeleriyle karışık, kırık dökük birkaç söz fısıldıyabildi ancak.

Sonunda Sophia, hem ona acıdığından, hem de Jones'un açmak istediğini bildiği konudan uzaklaşmak amacıyla, "efendim" dedi, "kimin yeğeni olduğunuz meydana çıktığı için, dünyanın en mutlu adamı sayılırsınız bence."

Jones içini çekti: "Sizin gözünüzden düştükten sonra, gerçekten mutlu sayılabilir miyim efendim?"

"Benim gözümden düşmeyi hakkedip etmediğinize, herkesten iyi siz karar verebilirsiniz efendim."

"Kabahatlerimin hepsini biliyorum, efendim. Mrs. Miller size gerçeği olduğu gibi söyledi... Ah benim Sophia'm! Günün birinde beni bağışlayamaz mısın?"

Sophia, bizim delikanlının sorusuna "Mr. Jones, sizin adalet duygunuza güveniyorum bu konuda" diyerek yanıtladı. "Davranışınızı yargılayıp kendiniz bir karar varın."

"Ah efendim! Ben sizden adalet değil, merhamet diliyorum. Adaletin beni mahkûm edeceğini biliyorum... Ama Lady Bellaston'a gönderdiğim mektup için değil. O mektup konusunda size doğruyu söylediklerine en kutsal bildiğim şeyler üstüne yemin ederim."

Jones bunu söyledikten sonra, Lady Bellaston'dan ayrılma bahanesi bulmak için, Nightingale'in önerdiği çareyi; beklenilenin aksi olup da Lady Bellaston evlenmeyi kabul etseydi ne yapacaklarını anlattı. O kadının eline böyle bir mektup vermenin ne denli akılsızca bir iş olduğunu da söyledi.

"Bu mektup sizi etkilediği için, akılsızlığımın acısını yeterince çektim" diyerek sözünü bitirdi.

Sophia "mektup konusunda size inanıyorum" dedi. "O mektuba ayrıca önem vermediğimi davranışımdan da anlamışsınızdır herhalde. Ama beni gücendirecek başka şeyler yok mu, Mr. Jones? Upton'da olup bitenler... Yüreğiniz sözde benim yüzümden kan ağlarken, ben de buna inanırken, başka bir kadınla öyle çabucak bir aşk serüvenine girişmeniz... Gerçekten çok garip davrandınız. Beni içtenlikle sevdiğinize hiç inanabilir miyim? İnansam bile, beni böyle aldatabilen bir adamla mutlu olabileceğime güvenebilir miyim?"

"Ah Sophia'm!" dedi Jones. "Bir insan yüreğini tutuşturabilecek sevdaların en temizinden kuşkulanma sakın... Tapılası sevgilim, o sırada ne denli mutsuz, ne denli umutsuz olduğumu unutma. Sophia'm, şimdi ayaklarına kapandığım gibi, o sırada da ayaklarına kapanabileceğim diye en küçük bir umut besleyebilseydim, böyle bir umutla biraz olsun avunabilseydim, yeryüzünde hiçbir kadının beni baştan çıkarabileceği aklımdan bile geçmezdi. Seni aldatmak ha! Ah Sophia! Geçmişi bağışlayacak kadar iyi yürekliysen, bana acı da, gelecek için böyle zalim kuşkulara kapılma. Benim kadar içten-

likle pişman olamaz hiç kimse. Ne olur, bu pişmanlığımı düşün de, benim cennetim olan şu sevgili yüreğine gene al beni!"

Sophia "içtenlikle pişman olan bir günahkâr bağışlanabilir, Mr. Jones" dedi. "Yeter ki, bağışlayan, bu içtenliği tam olarak anlayabilsin. Bağışlayan kişi aldanabilir. Bu yanılgıyı önlemenin kesin bir çaresi de yoktur. Pişman oldunuz diye sizi bağışlarsam, içtenliğinizin en güvenilir kanıtını istememe şaşmazsınız herhalde."

Jones "istediğin kanıtı veririm!" dedi heyecanla.

"Zaman, Mr. Jones! Gerçekten pişman olduğunuza, ahlâksızlıktan vazgeçtiğinize ancak zaman inandırabilir beni. Ahlâksızlıktan vazgeçmeye kararlı olmadığınızı düşünseydim, sizden nefret ederdim."

"Böyle bir şey düşünme sakın! Diz çöküp sana yalvarıyorum. Bana güvenmen için yalvarıyorum. Bu güveni hakketmek, yaşamda tek amacım olacak."

"Öyleyse, bu güvene lâyik olduğunuzu, yaşamınızın bir kısmıyla gösterin bana. Güvenime hak kazandığınızı gösterince, ben de size güvenirim. Bunu size açıkça söyledim. Olup bitenlerden sonra, size hemen inanacağımı mı sanıyorsunuz, efendim?"

Jones "peki, söylediklerime inanma" dedi. "Sana bağlılığımın daha sağlam bir kanıtı var. Öyle bir kanıt ki, bunu görüp de inanmamak olası değil."

Biraz şaşıran Sophia "nedir o kanıt?" diye sordu.

"Sana göstereyim o kanıtı, sevgili meleğim."

Jones, Sophia'nın elini yakalayıp, onu aynanın önüne götürdü:

"İşte kanıt! İşte o dünyalar güzeli! O yüz! O gözler! O gözlerde ışıldayan akıl! Bunlar benimdir diyebilen bir erkek, bunlara bağlı kalmaz mı? Kalmamasının yolu yok, Sophia'm! Bir Dorimant bile bağlı kalır bunlara, bir Lord Rochester* bile! Kendi gözlerinle değil de, başkasının gözleriyle kendine bakabilseydin, bunu sen de anlardın."

Sophia kızardı, gülümser gibi oldu; ama kendini biraz zorlayıp,

---

* Lord Rochester çapkınlıklarıyla ünlüydü. Etheredge'in **The Man of Mode** adlı tiyatro oyunundaki Dorimant ise, Lord Rochester'i örnek alarak çizildiği söylenir (Ç.N)

kaşlarını yeniden çattı:

"Eğer geçmişi göz önünde tutarak, gelecek konusunda bir yargıya varacaksam; ben odadan çıkınca görüntüm bu aynadan silineceği gibi, siz beni görmeyince de hayalim yüreğinizden silinecektir."

Jones "Tanrı adına yemin ederim, kutsal saydığım her şey adına yemin ederim" dedi; "senin hayalin benim yüreğimden hiçbir zaman silinmedi. Siz kadınların ince bir duyarlılığı vardır; biz erkeklerin kabalığına aklınız ermez sizlerin. O tür sevişmelerin erkeklerin yüreğiyle ne denli az ilgisi olduğunu da anlayamazsınız."

Sophia, büyük bir ağırbaşlılıkla yanıtladı bunu: "Sevişmeyle duyguları birbirinden ayırt edemiyorum ben. Bunu öğrenecek kadar ince olmayan bir erkekle de hiçbir zaman evlenemem."

"Ben bunu öğreneceğim. Öğrendim bile. Sophia'mın benim karım olabileceğini umduğum an, bunu öğrendim. Ve işte o zaman, yeryüzündeki bütün öteki kadınlara karşı, ne bedenimde bir istek kaldı, ne de yüreğimde bir aşk."

"Bunun doğru olup olmadığını ancak zaman gösterir... Sizin durumunuz şimdi değişti, Mr. Jones. İnanın bana, bu değişikliğe çok seviniyorum. Artık beraber olabileceğiz. Davranışlarınızın da değiştiğini bana göstermek fırsatları elinize geçecek."

Jones "ah benim meleğim!" dedi heyecanla. "Senin bu iyiliğine teşekkür etmemin yolu var mı hiç? Durumumun düzelmesine sevindiğini söyleyecek kadar iyi yüreklisin... İnan bana, inan bana, sadece seni düşünerek bu değişiklikten hoşlanıyorum; çünkü artık içimde bir umut var... Ah Sophia'm, ne olur, bir an önce gerçekleşsin bu umut... Senin her emrine boyun eğeceğim. Üstüne varıp seni tedirgin etmekten çekineceğim. Ama yalvarırım, beni sınayacağın bu süre kısa olsun. Sana bağlı olduğuma yemin ediyorum. Buna ne zaman inanacağını bana söyle?"

"Mr. Jones" dedi Sophia, "ben kendiliğimden böyle olumlu davrandığıma göre, ısrar etmemenizi bekliyorum... Artık ısrar etmeyeceksiniz."

"Ne olur, bana öyle kızgın bakma, Sophia'm. Israr etmiyorum; senin üstüne varmaktan korkuyorum. Ama ne olur, yalvarırım, bir ta-

rih söyle hiç olmazsa. Bir âşığın ne denli sabırsız olduğunu düşün."

"On iki ay sonra belki."

"Ah Sophia'm! Sonu gelmez bu on iki ayın!"

"Biraz daha çabuk olur belki. Üstüme düşmeyin. Eğer beni istediğim gibi seviyorsanız, artık içiniz rahat etsin."

"Rahat etmek mi, Sophia? Böylesine coşkun bir mutluluk için rahat etmek gibi soğuk bir söz kullanmal Ah, sevinçten uçuyorum bunu düşündükçe! Benim olacağın o kutsal günün geleceğini bilmiyor muyum artık! Korkularım bitecek o gün. Sophia'mı mutlu etmek sevincini; beni kendimden geçiren, o sevgili, o uçsuz bucaksız, o güzel sevinci tadacağım o gün!"

"O günü bir an önce getirmek sizin elinizde, efendim."

"Ah benim tapılası meleğim! Bu sözlerin beni sevinçten delirtiyor... Mutluluğumu böyle tatlı tatlı müjdeleyen o sevgili dudaklara teşekkür etmeliyim, edeceğim de..."

Bunun üzerine bizim delikanlı, Sophia'yı kolları arasına aldı; şimdiye dek göze alamadığı bir coşkuyla onu öptü.

Epeydir kapıda durup bekleyen Western, işte tam o sırada odaya daldı; avda kullandığı ses ve deyimlerle bağırmaya başladı:

"Ha şöyle, oğlum! Üstüne git, üstüne! Ha şöyle, şeker yavrularım! Ha şöyle! Her şey tamam mı? Nikâhın hangi gün olacağını kız kararlaştırdı mı, oğlum? Yarın mı olacak, öbür gün mü? Ben aklıma koydum bir kez: öbür günü bir dakika bile geçmemelil"

Jones "yalvarırım size, efendim" dedi, "benim yüzümden..."

Western, Jones'un sözünü kesti: "Yalvarırmış, g..üm! Kızların bu tür cilvelerine pabuç bırakmayacak kadar yaman bir oğlan sanırdım seni! Haberin olsun, palavra tüm bunlar. Eğer düğünü hemen bu gece yapmaya can atmıyorsa, Allah beni kahretsin! Öyle değil mi, Sophy? Hadi söyle, ömründe bir kez olsun doğruyu söyle. Dilini mi yuttun yoksa? Neden konuşmuyorsun?"

"Benim aklımdan geçenleri bu kadar iyi bildiğinizi söylediğinize göre, neden konuşayım, efendim?" dedi Sophia.

"Ha şöyle, benim güzel kızım. Demek razısın?"

"Hayır efendim, öyle bir şey demedim."

"Demek ona yarın da varmayacaksın, öbür gün de?"

"Evet efendim, öyle bir niyetim yok."

"Neden öyle bir niyetin olmadığını ben sana söyleyeyim: Babanın sözüne kulak asmamaya bayıldığın için, babanı kızdırmak, babanın damarına basmak istediğin için öyle bir niyetin yok."

Jones araya girdi: "Lütfen efendim..."

"Hadi sen de, köpek yavrusu!" diye bağırdı Western. "Kızla görüşmeni yasakladığım sıralarda ağlayıp sızlardın boyunca; ayılıp bayılır, mektuplar yazardın. şimdi ben seni tutuyorum diye, kız sana karşı çıkıyor. Her isteğimin aksini yapacak, işte o kadarl Babasının ona yol göstermesine, onu yönetmesine katlanamıyor bu kız. İşte doğrusu bu!"

"Acaba babacığım ne yapmamı ister?" diye sordu Sophia.

"Ne yapmanı mı isterim? Ne isteyeceğim ki! Elini hemen ona vermeni elbette!"

"Olur efendim. Sözünüzü dinleyeceğim. İşte elim, Mr. Jones."

"Peki, yann sabah bununla evlenecek misin?"

"Sizin sözünüzü dinleyeceğim, efendim."

"Öyleyse yarın sabah olacak bu iş."

"Mademki babacığım öyle istiyor, yarın sabah olacak."

Bunun üzerine sevinçten nerdeyse ölecek hale gelen bizim delikanlı, diz çöküp, Sophia'nın elini öptü.

Zıp zıp sıçrayıp hoplamaya başlayan Western ise, "Allah aşkına, Allworthy nerede?" diye bağırıyordu. "Başka işlerle uğraşması gerekirken, o Allahın belâsı avukat Dowling ile konuşup duruyor."

Western, Allworthy'yi aramak üzere odadan çıktı. Çok da iyi oldu; çünkü sevdalılar bir iki dakika başbaşa kalmanın mutluluğunu tadabildiler böylece.

Çok geçmeden, Allworthy ile birlikte geri dönen Western, "bana inanmıyorsanız, kıza kendiniz sorun" dedi. "Yarın sabah evlenmeye razı olmadın mı, Sophia?"

Sophia "bana bunu emrettiniz, efendim" diye karşılık verdi. "Sözünüzden çıkmayı göze alamıyorum."

Allworthy "yeğenimin bu iyiliğinize lâyik olacağını umarım,

efendim" dedi. "Benim gibi o da, ailemize bağışladığınız bu büyük onura her zaman gönül borcu duyacaktır. Sizin gibi güzel, sizin gibi her açıdan eşsiz bir genç kızla evlenmek, İngiltere'nin en yüce kişileri için bile bir onurdur."

Western "orası öyle ama" dedi, "onun kırıtıp durmasına, bir evet bir hayır demesine göz yumsaydım, bu onuru daha bir süre elde edemezdiniz. Baba olarak yetkilerimi biraz kullanıp, zorlamam gerekti onu."

Allworthy telâşlandı: "Öyle bir şey yapmadığınız umarım. Onu zorlamamışsınızdır inşallah.

"İşte kız orada. Söylediklerini geri alabilir canınız isterse... Evleneceğine söz verdiğin için fena halde pişmansın, öyle değil mi Sophy?"

"Hayır, babacığım, pişman değilim" dedi Sophia. "Mr. Jones'dan yana vereceğim hiçbir söze pışman olacağımı da sanmam."

Allworthy "öyleyse, yeğenim, seni candan kutlarım" dedi; "çünkü bana kalırsa, dünyanın en mutlu erkeğisin sen... İzin verin de, Miss Western, bu mutlu olay dolayısıyla sizi de kutlayayım. Paha biçilmez değerinizi her zaman bilecek, size lâyik olmak için elinden geleni yapacak bir erkeğe vardığınıza gerçekten inanıyorum."

Western lâfa karıştı: "Tom elinden geleni yapmasına yapar, hiç merak etme. Bana bak, Allworthy, yarından saymaya başlayarak, tam dokuz ay sonra, bir erkek torunumuz olacağına beş İngiliz Lirasına bahse girerim seninle... Peki, ne içmek istersin şimdi? Burgonya şarabı mı, şampanya mı, yoksa başka bir şey mi? Sabahlara kadar kafaları çekeceğiz.

Allworthy "kusuruma bakmayın, efendim" dedi. "Bu mutlu olayın böyle çabucak olacağını bilmediğimiz için, yeğenim de, ben de birine söz vermiştik."

Western "söz vermek filân anlamam ben" diye çıkıştı. "Ne olursa olsun, bu gece senden ayrılmaya niyetim yok. Taş çatlasa burada yemek yiyeceksiniz.

Allworthy "sevgili komşum" dedi; "ben bir kez başkasına söz verdim bile. Sözünü tutanlardan olduğumu da bilirsiniz."

Western "peki, kime söz verdiniz?" diye sorması üzerine, Allworthy nereye gideceklerini, orada kimlerin bulunacağını açıkladı.

"Yaşasın!" diye bağırdı Western. "O zaman ben de seninle gelirim Sophy de. Çünkü bu gece senden ayrılacak değilim. Üstelik Tom ile kızı birbirinden ayırmak da gaddarlık olur."

Allworthy, bu öneriyi hemen benimsedi. Babası, evliliği konusunda bir tek lâf etmeyeceğine söz verdikten sonra, Sophia da oraya gitmeye razı oldu.

SON BÖLÜM

Öykümüz biter

Genç Nightingale, o gün öğleden sonra saptanılan saatte babasını görmeye gittiğinde, yaşlı Nightingale onu umduğundan çok daha iyi karşılamıştı.

Kardeş çocuğunun evliliği, genç Nightingale'in başına gelebilecek olayların en hayırlısıydı. Bunun nedeni de şuydu: Amcasıyla babası, çocuklarının yetiştirilmesi konusunda sürekli bir çekişme halinde yaşamaktaydılar. Bir kardeşin uyguladığı yöntemi, öteki kardeş içtenlikle kötülerdi. İşte bu yüzdendir ki, şimdi her ikisi de, kendi evladının evlenmekle işlediği suçu hafifletmeye, ötekinin evladının işlediği suçu da ağırlaştırmaya çaba göstermekteydi. Kardeşini mat etme isteği ve Allworthy'nin ileri sürdüğü çeşitli savlar, yaşlı Mr. Nightingale'i öyle bir etkilemişti ki, oğlunu güler yüzle karşıladı; o gün akşam yemeğini Mrs. Miller'de yemeyi bile kabul etti.

Çocuğuna gerçekten ölçüsüz bir sevgi duyan öteki Mr. Nightingale ise, onunla barışmaya nasılsa can atıyordu. Kızıyla damadının nerede bulunduklarını haber alır almaz, hemen oraya gitmek istedi. Mrs. Miller'in evine varınca, kızının özür dilemek için diz çökmesine bile katlanmadan, orada bulunanların hepsine dokunan bir sevgiyle, onu kaldırıp kucakladı. Bir çeyrek saat içinde, sanki onları kendi eliyle birleştirmiş gibi, kızıyla da damadıyla da arası iyileşiverdi.

Allworthy ile yanındakiler odaya girince, Mrs. Miller'in mutluluğunun hiçbir eksik yanı kalmadı artık. Kadıncağız Sophia'yı görür görmez, tüm olup bitenleri hemen anladı. Kendi kızının mutluluğunun verdiği sevince, bir de bu kadar çok sevdiği dostu Jones'un mutluluğunu düşünerek duyduğu sevinç eklendi.

Bunca insanı böylesine dört başı mamur bir mutluluk içinde bir arada bulmak, sık sık görülen bir durum değildir bana kalırsa. Aralarında en az mutlu olan, genç Nightingale'in babasıydı herhalde: Oğlunu sevmesine seviyordu, Allworthy'nin ileri sürdüğü savlarla kişiliğinin saygınlığı onu etkilemişti; daha önce söylediğimiz gibi, kardeşine üstün çıkmak da istiyordu. Ne var ki, oğlunun kendine eş olarak seçtiği kıza tam anlamıyla razı olamıyordu gene de. Sophia'nın varlığı da bu kaygısını biraz arttırıyordu. Oğlunun, Sophia'yı ya da onun gibi bir kızı alabileceği ara sıra aklına geliyordu. Ama bunu düşündükçe yüreğinin özlemle dolmasının nedeni, Sophia'nın bedensel ya da zihinsel güzellikleri değil, babasının kasalanndaki çekici şeylerdi. Oğlunun, Mrs. Miller'in kızı uğruna bu çekici şeyler sırt çevirmiş olmasına katlanamıyordu.

Yeni gelinlerin ikisi de çok güzeldi. Gelgelelim, Sophia'nın güzelliği, onlarınkini öyle bir gölgede bırakıyordu ki, bu iki kız ayrıca iyi huylu olmasalardı, birazcık kıskanırlardı Sophia'yı. Üstelik damatların ikisi de, el pençe divan duran uyruklarının saygısını kabul eden bir kraliçe, daha doğrusu çevresindekilerin taptığı yüce bir varlık gibi sofrada oturan Sophia'dan gözlerini ayıramıyorlardı. Her açıdan kusursuz olduğu gibi, alçakgönüllülüğü ve kibirsizliği açısından da kusursuz olan Sophia'nın, hiç kimsenin ona tapmasını istediği yoktu; kendiliğinden oluyordu bu.

O akşam gerçekten çok neşeli geçti. Herkes mutluydu; ama eskiden fena halde mutsuz olanların şimdi duydukları mutluluk bir başkaydı gene de. Eskiden çektikleri acılarla korkular, sevinçlerini büsbütün yoğunlaştırmaktaydı. Aşkları her zaman huzurlu geçseydi, talihleri her zaman açık olsaydı, böyle bir sevinç duyamazlardı herhalde. Ne var ki, büyük sevinçler (özellikle her şeyin ansızın değişivermesiyle orta çıkan beklenmedik sevinçler) sessiz olduğu, insa-

nın dilinden fazla yüreğini etkilediği için, sofradakiler arasında en neşesiz görünenler Jones ile Sophia idi.

Bunun farkına varan Western, sinirlenerek iki de birde onlara bağınyordu:

"Ne diye konuşmuyorsun, delikanlı! Nedir bu ağırbaşlı halin! Kız, yoksa dilini mi yuttun? Bir kadeh şarap daha iç! Hadi, içeceksin!"

Western, Sophia'yı neşelendirmek amacıyla, evlilikle kızlığını yitirmek gibi konulara değinen şen şakrak şarkılar da söylüyordu ara sıra. Eğer Mr. Allworthy, sert bakışlarla, bir iki kez de "ayıp, Mr. Western!" diyerek onu yola getirmeseydi, Sophia'yı odadan kaçıracak kadar ileri gidecekti. Mr. Western bir aralık bu konuyu tartışmaya, kızıyla canı istediği gibi konuşmaya hakkı olduğunu savunmaya da kalktı. Ama onu destekleyen çıkmadığı için, aklını başına toplamak zorunda kaldı.

Western biraz baskıya uğradığı halde, herkesin güler yüzünden, herkesin neşesinden öyle hoşlandı ki, ertesi gün kendi evinde toplanmaları için üstlerine düştü. İstediği de oldu. Hiç kimsenin haberi olmadan evlenen dünyalar güzeli Sophia, bu töreni yönetti, yani sofra başında oturup, konuklara ikramda bulundu. O sabah, Doctors 'Commons'daki küçük kilisede, sadece Mr. Allworthy, Mr. Western ve Mrs. Miller'in huzurunda, Jones ile nikâhlanmıştı.

Sophia, o gün yemeğe geleceklere, evlendiğinin söylenmemesi için babasına içtenlikle yalvarmış; Mrs. Miller'den de bunu istemişti. Jones da Mr. Allworthy'ye aynı şeyi söylemişti. İstemiye istemiye, sırf babasını kırmamamak için bu şölende bulunmak zorunda kalan Sophia, biraz daha az utanacaktı böylece. Evliliğinin gizli tutulacağına inanan Sophia, bir hayli rahattı. Gelgelelim babası, ikinci şişeyi yarılayınca, sevincini artık dizginleyemez hale geldi. Kocaman bir bardağı doldurup, gelinin sağlığına içti. Sofradakiler hemen kadeh kaldırınca, yüzü kıpkırmızı kesilen zavallı Sophia, müthiş utandı. Jones da, Sophia üzülüyor diye telâşa kapıldı. Oysa durumu herkes biliyordu aslında; çünkü Mrs. Miller haberi kızının kulağına fısıldamış, kızı kocasının kulağına, kocası kardeş çocuğunun kulağına, kardeş çocuğu da ötekilerin kulağına fısıldamıştı.

Sophia ilk fırsattan yararlanarak, bayanlarla birlikte sofradan kalktı. Erkekler de yavaş yavaş sofradan çekildi. Western ise, içkiye kendisi kadar düşkün olan genç Nightingale'in amcasıyla başbaşa kalıncaya dek içmeye devam etti. Bütün akşam, gecenin geç saatlerine kadar; dünyalar güzeli Sophia, sevinçten çıldıran Jones'un istekli kollarına teslim olduğu o mutlu saatten çok sonra da, içip durdular bu ikisi.

İşte okuyucum, sonunda öykümüz bitti. Belki sen, böyle bir son beklemiyordun; ama ben, Mr. Jones'un şimdi dünyanın en mutlu adamı olmasına seviniyorum doğrusu. Sophia gibi bir kadın için "o benimdir" diyebilmek kadar büyük bir mutluluk yeryüzünde olabilir mi diye düşünüyorum da, içtenlikle olamaz diyorum kendi kendime.

Bu öyküde önemli bir yer tutan öteki kişilere gelince; onlann ne olduğunu merak edenler de çıkabilir. Onun için, elimizden geldiği kadar kısaca, bu okuyucuların merakını şimdi gidereceğiz:

Blifil ile görüşmeye hâlâ razı olmayan Allworthy, Sophia'nın da desteklediği Jones'un yalvarıp yakarmalarına dayanamamış, yeğenine yılda 200 İngiliz Lirası vermeyi kabul etmişti. Jones gizlice, bu paraya yılda 100 lira daha eklemişti. Blifil, Londra'dan iki yüz mil uzakta, kuzeydeki eyaletlerden birinde, yılda 200'ünü biriktirerek, bu geliriyle geçiniyordu. Amacı, dolaylarda bulunan bir kasabadakilere para yedirip, parlamentoda kendine bir yer satın almaktı. Orada oturan bir noterle pazarlık etmişti bu konuda. O bölgede toprakları olan, Methodist mezhebinden çok zengin bir dulla evlenebilmek umuduyla, Blifil de Methodist olmuştu son zamanlarda.

Square, daha önce sözünü ettiğimiz mektubu yazdıktan kısa bir süre sonra öldü. Thwackum ise, rahiplik ettiği kasabada oturuyordu hâlâ. Allworthy'nin güvenini yeniden elde etmek, Jones'un da gözüne girmek için, sonuç vermeyen birçok çabada bulundu. Yüzlerine karşı dalkavukluk ediyor, arkalarından çekiştiriyor her ikisini de. Mr. Allworthy, Thwackum'ın yerine evine Mr. Abraham Adams'i*

* **Abraham Adams**, Fielding'in **Joseph Andrews** adlı kitabının en ilginç kişisi olan sevimli din adamıdır (Ç.N.)

aldı. Sophia, Abraham Adams'dan öyle hoşlanıyor ki, onu çocuklarının öğretmeni yapacağını söylüyor.

Kocasından ayrı, Londra'nın kibar bir mahallesinde oturan Mrs. Fitzpatrick'in gelirinden pek bir şey kalmadı. Ama bu bayan, para işlerinde öyle becerikli ki, hiç borçlanmadan gelirinin üç katını harcayabiliyor. İrlandalı Lord'un eşiyle canciğer bir durumda. Lady'ye dostluk göstererek, Lord'a gönül borcunu ödemiş oluyor.

Mrs. Western, yeğeni Sophia ile çabucak barışıp, Sophia'nın köydeki evinde iki ay geçirdi. Sophia Londra'ya gelince, Lady Bellaston ona resmî bir ziyarette bulundu; Jones'u yeni tanımış gibi davranıp, evliliğinin mutlu olmasını diledi.

Yaşlı Mr. Nightingale, Jones'lara yakın bir yerde, oğluna bir ev satın aldı. Genç Nightingale ile eşi, Mrs. Miller ile küçük kızı orada oturuyorlardı. İki aile arasında çok tatlı dostluk bağları var.

Şimdi daha önemsiz kişilere gelelim:

Köye geri dönen Mrs. Waters'e, Mr. Allworthy yılda 60 İngiliz liralık bir gelir sağladı. Western, Mrs. Waters ile evlenen Rahip Supple'ı, Sophia'nın ricası üzerine çok iyi para getiren bir göreve atadı.

Foyasının meydana çıktığını haber alan Kara George, kaçıp ortadan yok oldu. Jones, çoğunu Molly'ye ayırarak, korucunun vaktiyle kendi cebine indirdiği parayı ailesine bağışladı.

Jones, Partridge'e ayda 50 İngiliz liralık bir maaş bağladı. Partridge, eskisinden çok daha başarılı sayılan bir okul açtı. Onun Miss Molly Seagrim ile evlenmesi söz konusu şu sıralarda. Sophia'nın ara buluculuğu sayesinde bu nikâh geçerleşeceğe benziyor.

Şimdi de Jones ve Sophia ile vedâlaşalım:

Jones ile Sophia, nikâh kıyıldıktan iki gün sonra, Mr. Western ve Mr. Allworthy ile birlikte köye döndüler. Western, aile konağını ve topraklarının büyük bir kısmını damadına verip, bölgenin ava daha elverişli bir yerindeki küçük evine taşındı. Mr. Jones'a sık sık konuk olarak geliyor. Kızı da, damadı da, onun gönlünü hoş tutmak için ellerinden geleni yapmaktan büyük bir haz alıyorlar. Bu çabalarında da öyle başarılı oluyorlar ki, yaşlı bay, ömründe hiçbir zaman bu denli mutlu olmadığını söylüyor. Mr. Western'e kızının evinde, yatak odasından başka iki oturma odası da verildi. Canının istediğiyle

sarhoş oluyor orada. Jones, karısının gönlünü hoş tutmak bir yana, ömründe en çok istediği şeylerden birinin Mr. Western'in mutluluğuna bir katkıda bulunmak olduğunu söylediğinden, Sophia eskiden yaptığı gibi, babasına müzik dinletmeye her zaman hazır. Jones, sadece kocasını sevdiği için değil, babasına da bağlı olduğu için, ona karşı görevlerini de yerine getirdiği için seviyor Sophia'yı.

Sophia, Jones'a daha şimdiden iki güzel çocuk verdi. Biri kız biri erkek olan bu çocuklara dedeleri öyle düşkün ki, vaktinin çoğunu onların odasında geçiriyor. İki yaşına basmak üzere olan kız torununun yarım yamalak konuşmasının, tüm İngiltere'nin en cins av köpeklerinin havlamalarından daha tatlı bir müzik olduğunu söylüyor.

Jones evlendiği sırada, Allworthy son derece açık elli davrandı. Kendisini bir baba gibi seven yeğenine de, Sophia'ya da bağlılığını göstermek için, elinden geleni ardına koymadı. Jones, bu iyi adamla sürekli ilişkisi ve dünyalar güzeli Sophia ile evlenmesi sayesinde, olumsuz sayılabilecek yanlarından arındı. Eskiden yaptığı çılgınlıkları düşüne düşüne, onun kadar coşkulu bir insanda pek önder görülen bir sağduyu ve serinkanlılık elde etti.

Son olarak şunu söyleyelim: Birbirine böylesine düşkün bir erkekle bir kadın bulmanın yolu olmadığı gibi, onlar kadar değerli iki insan bulmanın da yolu yoktur. Son derece temiz, son derece sevgi dolu bir bağla bağlı kalıyorlar birbirilerine. Karşılıklı sevgileri, karşılıklı saygıları sayesinde, aşkları günden güne artmakta. Birbirilerine ne denli iyi davranıyorlarsa, akraba ve dostlarına da o denli iyi davranıyorlar. Kendilerinden daha aşağı mevkide olanlara öyle anlayışlı, öyle hoşgörülü, öyle iyiliksever bir tutum içindeler ki; tüm komşuları, tüm kiracıları, tüm hizmetçileri, Mr. Jones'un Sophia'sıyla evlendiği güne candan şükrediyor.

— S O N —

HENRY FIELDING *Tom Jones*

Dünyada yazılmış ilk romanlardan biri olan ve dünya klasikleri arasında tartışılmaz bir yer alan Tom Jones, yazılmasından bu yana geçen bunca yıla rağmen hâlâ taze, bugün yazılmış bir roman gibi okunabiliyor. Henry Fielding'in kahramanı Tom'la birlikte, 18. yüzyılın İngiltere'sini dolaşıyor, her sınıf ve tabakadan insanla tanışıyoruz. Bu gezi boyunca, Fielding'in kendine özgü mizahı yanımızdan eksik olmuyor. Tom Jones'u Türkçe'ye Mina Urgan çevirmişti. Ama yıllar sonra, gençliğinde yaptığı ve Millî Eğitim Bakanlığı Klasikler Dizisinde yayımlanan çevirisini "hükümsüz" saydı; kitabı yeniden çevirdi. Tom Jones'u bu yeni çevirisiyle sunuyoruz.